T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BİRLEŞİK KRALLIK'IN TERÖRİZMLE MÜCADELE STRATEJİSİNİN 11 EYLÜL 2001 SALDIRILARI ÖNCESİ VE SONRASININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

DOKTORA TEZİ

KAZİM MURAT ÖZKAN

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI GÜVENLİK VE TERÖRİZM BİLİM DALI

ANKARA, 2020

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BİRLEŞİK KRALLIK'IN TERÖRİZMLE MÜCADELE STRATEJİSİNİN 11 EYLÜL 2001 SALDIRILARI ÖNCESİ VE SONRASININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

DOKTORA TEZİ

KAZİM MURAT ÖZKAN

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI GÜVENLİK VE TERÖRİZM BİLİM DALI

Tez Danışmanı
Doç. Dr. GİRAY SADIK

Ankara, 2020

ONAY SAYFASI

Kazim Murat ÖZKAN tarafından hazırlanan "Birleşik Krallık'ın Terörizmle Mücadele Stratejisinin 11 Eylül 2001 Saldırıları Öncesi ve Sonrasının Karşılaştırmalı Analizi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvan Adı Soyadı	Kurumu	İmza
Danışman Doç.Dr. Giray SADIK	AYBU/SBF/Uluslararası İlişkiler	
Jüri Üyesi Prof.Dr. Birol AKGÜN	AYBÜ/SBF	
Jüri Üyesi Prof.Dr. Uğur GÜNGÖR	Başkent Üniversitesi/YDY	
Jüri Üyesi Doç.Dr. Elif ÇOLAKOĞLU	Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi	
Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Güliz DİNÇ	AYBU/SBKY	

Tez Savunma Tarihi: 19.10.2020

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü Doç.Dr. Seyfullah YILDIRIM

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. 19.10.2020

Kazim Murat ÖZKAN

İTHAF

Türkiye’nin güvenliği için şehit ve gazi olan hayatlara ithaf ediyorum.

TEŞEKKÜR

Büyük bir arzu ile başladığım; uzun, yorucu ve gururlu süreçte, mutlu sona erişmemde emeği geçen ve teşekkürü borç bildiğim birçok değerli insan bulunmaktadır.

Bu süreçte daima yanımda olan, öğretici ve yönlendirici dokunuşları ile rehberliğimi yapan danışmanım Doç.Dr. Giray SADIK'a teşekkürümü sunmak istiyorum. Tezimin gelişmesinde kıymetli katkılar yapan jüri hocalarım Prof. Dr. Birol AKGÜN ve Dr. Öğr. Üyesi Güliz DİNÇ'e çok teşekkür ederim.

Çalışma yaşamımdaki başı ve sonu belli olmayan mesai saatlerinde, görev nedeniyle uzun süreli ayrılıklarda sevgimize sahip çıkan, mesleki gelişimimde olduğu gibi akademik alanda da en büyük destekçim olan eşim Kamuran ÖZKAN'a teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olduklarını hissettiğim yiğitlerim Doğukan ve Batıkan'a, kızım Merve'ye ve manevi kaynağım annem Memnune ÖZKAN'a desteği için teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

Birleşik Krallık'ın Terörizmle Mücadele Stratejisinin 11 Eylül 2001 Saldırıları Öncesi ve Sonrasının Karşılaştırmalı Analizi

Terörizm; demokrasiye yönelik en büyük tehditlerden birisidir. Terörizm; ideolojisi, stratejisi, yöntemi, güdüleyici etkenleri, eylem ve saldırıları; zamana, mekâna ve kuvvetine göre değişiklik gösterse de daima güvenlik için bir tehdit olagelmektedir. Terörizmin şiddet ve saldırısının etkisinin en fazla görüldüğü 11 Eylül 2001 terör saldırıları kadar tarihte; korkutucu, dehşet yaratıcı, heyecan verici, sonuçları ile devletlerin terörizmle mücadele sistemlerini etkileyen bir terör saldırısı olmamıştır.

Birey, toplum, ülke güvenliğinin sağlanması ve istikrarın devamlılığı için zayıflıkları azaltacak askeri, ekonomik, sosyal alan başta olmak üzere her alanda tedbirler alınarak; terörizmin nedenleri ortadan kaldırılmalı, terör örgütlerinin faaliyetleri etkisiz hale getirilmelidir. Bu anlayışla, bir asırdan fazlaya dayanan terörizmle mücadele deneyimine sahip Birleşik Krallık'ın; öngörebildiği tehlike, risk ve tehditlere karşı proaktif yaklaşım ile tedbirler geliştirdiği ve diğer devletlerin terörizmle mücadele yöntem ve planlamalarına etki ettiği bilinmektedir. Bu kapsamda, terörizmle mücadelede bir dönüm noktası olan 11 Eylül 2001 terör saldırılarının öncesi ve sonrasında Birleşik Krallık'ın terörizmle mücadele stratejisinin karşılaştırmalı analize yapılmaktadır. Tezin sonucunda; terörizmle mücadelede başarının bir yöntemin uygulanmasına bağlı olmadığı, her alanı kapsayan bütünlük içerisinde bir yaklaşım gösterilmesi gerektiği, Birleşik Krallık'ın terörizmle mücadele stratejisinde görülen değişiklikler ve geleceğe yönelik yaklaşımları ile ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Birleşik Krallık, CONTEST, Terörizm, Terörizmle Mücadele.

ABSTRACT

Comparative Analysis of the UK's Counter-Terrorism Strategy, Before and After the September 11, 2001 Attacks

Terrorism is one of the biggest threats to democracy. Although motivation, strength, strategy, method, attack types vary in time and place, terrorism has always been a threat to security.; its ideology, strategy, method, motivators, actions and attacks; although it varies according to time or place and strength, it is always a threat to security.

September 11 attack stands alone in the history of mankind in terms of its magnitude, horror, emotions in the society and consequences which affected the states` counter terrorism measures.

The causes of terrorism must be eliminated and the activities of terrorist organizations must be neutralized by developing precautions in every field, especially military, economic and social. These precautions should aim to ensure the security of the individuals, society, country and to maintain stability.

With this approach, the United Kingdom, which has more than a century of experience in fight against terrorism is known to affect the methods and planning of other states ; with its well established proactive approach to mitigate the risks, dangers and threats.

Therefore, in this thesis, the anti-terrorism strategies of the United Kingdom before and after September 11, which is a turning point in the fight against terrorism, are analyzed. lt is demonstrated that; success in the counter terrorism measures depend on comprehensive approaches rather than following the implementation of a unique method, by presenting the changes in the terrorism strategy of the United Kingdom and its future plans.

Keywords: United Kingdom, CONTEST, Terrorism, Counter Terrorism.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i

ABSTRACT ii

İÇİNDEKİLER iii

KISALTMALAR DİZİNİ vii

ŞEKİLLER DİZİNİ xiv

TABLOLAR DİZİNİ xv

1. GİRİŞ 1

1.1. Tez Çalışmasının Amacı 1

1.2. Tez Çalışmasının Önemi 2

1.3. Tez Çalışmasının Yöntemi 4

1.4. Tez Çalışmasının Kapsamı ve Sınırlılıkları 5

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 8

2.1 Güvenlik Kavramı 8

2.2. Terör, Terörizm ve Terörizmle Mücadelenin Tanımı 10

2.2.1. Şiddet, Anarşi 10

2.2.2. Terör, Terörizm ve Terörizmle Mücadele 12

2.2.3. Terör, Terörizmle Mücadele, Ayaklanma, Ayaklanmayla Mücadele 27

2.2.4. Birleşik Krallık'ta Terörizm ve Terör 31

2.3. Bulgular 34

3. BİRLEŞİK KRALLIK'IN TERÖRİZMLE MÜCADELESİ 37

3.1. 11 Eylül 2001 Saldırıları Öncesinde Terörizmle Mücadelesi 37

3.1.1. Kuzey İrlanda Sorunu ve Yasal Dayanıklılık 37

3.1.2. Yasal Dayanıklılık ve Anlayış Değişimi (1996-2001) 53

3.1.3. Bulgular 56

3.2. 11 Eylül 2001 Saldırıları Sonrasında Terörizmle Mücadelesi 62

3.2.1. 11 Eylül 2001 Saldırılarının Terörizm Tehdidinde ve Terörizmle Mücadelede Yaptığı Değişim 62
3.2.2. Kuzey İrlanda'daki Gelişmeler 73
3.2.3. 11 Eylül 2001 Saldırılarının Birleşik Krallık'ın Tehdit Algılamasına Etkisi ve Terörizmle Mücadelesi 82
3.2.4. El Kaide 95
3.2.5. DEAŞ 100
3.2.6. Terörizmle Mücadelenin Yasalara Yansıması 103
3.2.6.1. Terörizmle Mücadele, Suç ve Güvenlik Yasası 2001 (Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001-ATCSA 2001) 106
3.2.6.2. Terörizm Yasası 2006 (Terrorism Act 2006) 108
3.2.6.3. Terörizmle Mücadele Kanunu 2008 (Counter-Terrorism Act 2008) 109
3.2.6.4. Terörizmin Önlenmesi ve Soruşturma Önlemleri Yasası 2011 (Terrorism Prevention and Investigation Measures Act 2011-TPIMACT 2011) 110
3.2.6.5. Terörizmle Mücadele ve Güvenlik Yasası 2015 (Counter-Terrorism and Security Act-CTSA 2015) 110
3.2.6.6. Terörizmle Mücadele ve Sınır Güvenliği Yasası 2019 (Counter-Terrorism and Border Security Act 2019) 114
3.2.6.7. Bulgular 116
3.2.7. Ara Değerlendirme 118
4. BİRLEŞİK KRALLIK'IN YURT DIŞINDA TERÖRİZMLE MÜCADELESİ 126
4.1. 11 Eylül 2001 Saldırıları Öncesinde Yurt Dışında Terörizmle Mücadelesi 126
4.1.1. Filistin (1939-1948) 126
4.1.2. Malaya (1948-1960) 130
4.1.3. Bulgular 136
4.2. 11 Eylül 2001 Saldırıları Sonrasında Yurt DışındaTerörizmle Mücadelesi 137
4.2.1. Birleşik Krallık'ın Afganistan'daki Terörizmle Mücadele Stratejisi 137
4.2.1.1. 11 Eylül 2001 Saldırıları ve Başlangıç 137

4.2.1.2. Birleşik Krallık'ın Helmand Eyaletindeki Mücadelesi 141
4.2.1.3. İmar Ekipleri 148
4.2.1.4. Afganistan'dan Dönüş 150
4.2.2. Birleşik Krallık'ın Irak'da Terörizmle Mücadele Stratejisi 150
4.2.2.1. Irak ve Irak Savaşının Başlaması 150
4.2.2.2. Birleşik Krallık'ın Irak Harekâtı ve Stratejisi 153
4.2.3. Bulgular 168
5. TERÖRİZMLE MÜCADELENİN STRATEJİK ÇERÇEVESİ 180
5.1. Yurt Dışında Terörizmle Mücadele Stratejisi 181
5.1.1. 1950 Yılına Kadar Olan Süreç 181
5.1.2. 1950'den 1970 Yılına kadar olan Dönem 183
5.1.3. 1970'dan Irak Harekatı Sonuna Kadar Olan Dönem 184
5.1.4. 2008 Yılından Sonraki Süreç 186
5.1.5. Bulgular 186
5.2. 11 Eylül 2001 Saldırıları Sonrası Terörizmle Mücadele Stratejisi Süreci 191
5.2.1. Genel 191
5.2.2. Stratejinin Oluşturulması 194
5.2.3. SDSR 2015 / Yıllık Raporu 2019 205
5.2.4. Terörizmle Mücadele Stratejisi (CONTEST) 207
5.2.4.1. CONTEST'in Gelişim Süreci 207
5.2.4.2. CONTEST'in Terörizmle Mücadele Stratejisinin Esasları 210
5.2.4.3. Kanal Programı 250
5.2.5. Önleme (Prevent); Bireylerin Terörist Olmasının ve Terörizmi Desteklemelerinin Önlenmesi Görevi 257
5.2.6. Aşırılıkla Mücadele Stratejisi 262
5.2.7. Füzyon Doktrini 269

5.2.8. Bulgular 279
6. SONUÇ 287
7. KAYNAKLAR 293
8. EKLER 340
EK-1. FİLİSTİN HARİTASI 340
EK-2. MALAYA HARİTASI 341
EK-3. AFGANİSTAN HARİTASI 342
EK-4. AFGANİSTAN HİNDU KUŞ DAĞ SİLSİLESİ 343
EK-5. IRAK HARİTASI 344
EK-6. BİRLEŞİK KRALLIK'IN TERÖRİZMLE MÜCADELEDE SORUMLULUĞU VE GÖREVİ BULUNAN KURUM VE KURULUŞLAR 345
EK-7. BİRLEŞİK KRALLIK TARAFINDAN YASAKLANAN TERÖR ÖRGÜTLERİNİN LİSTESİ 364

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AMS	: Irak Müslüman Alimler Birliği (Association of Muslim Scholars)
ATCSA	: Terörizmle Mücadele, Suç ve Güvenlik Yasası 2001 (Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001)
BEIS	: İşletme, Enerji ve Sanayi Stratejisi Başkanlığı (Department for Business, Energy & Industrial Strategy)
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: BM Güvenlik Konseyi
BSBT	: Birlikte Daha Güçlü Bir Britanya İnşa Etme (Building a Stronger Britain Together)
BTP	: Birleşik Krallık Ulaştırma Polisi (British Transport Police)
CBRNE	: Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer ve Patlayıcılar
CHSs	: Toplum Rehabilitasyon Birlikleri (Community Rehabilitation Companyies)
CIA	: ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı (Central Intelligence Agency)
CIRA	: Sürekli İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Continuity Irish Republican Army)
COB	: Irak/Basra Havaalanı Acil Durum Operasyon Üssü (Contingency Operating Base)
COBR	: Birleşik Krallık Kabine Ofisi Brifing Odası (Cabinet Office Briefing Room)
COIN	: Counterinsergency
CONTEST	: CON: Counter / TE: Terrorism / ST: Strategy)
CPA	: Irak Koalisyon Geçici Otoritesi (Coalition Provisional Authority)
CPNI	: Ulaştırma ve Ulusal Altyapıyı Koruma Merkezi (Department for Transport and Centre for the Protection of National Infrastructure)
CPS	: Kraliyet Savcılık Servisi (Crown Prosecution Service)
CSP	: İletişim Servis Sağlayıcısı (Communications Service Provider)
CSSF	: Çatışma, İstikrar ve Güvenlik Fonu (Conflict, Stability and Security Fund)
CT	: Counterterrorism

CTIRU : Birleşik Krallık Terörizmle Mücadele İnternet Yönlendirme Birimi (Counter-Terrorism Internet Referral Unit)

CTLP : Terörizmle Mücadele Yerel Profilleri (Counter-Terrorism Local Profiles)

CTSA 2015 : Terörle Mücadele ve Güvenlik Yasası 2015 (Counter-Terrorism and Security Act 2015)

CTU : Terörizmle Mücadele Birimleri (Counter Terrorism Unit)

DBS : Bilgilendirme ve Yasaklama Hizmeti (Disclosure and Barring Service)

DCI : Merkezi İstihbarat Müdürü (Director of Central Intelligence)

DCMS : Dijital, Kültür, Medya ve Spor Başkanlığı (Department for Digital, Culture, Media and Sport)

DDP : Şartlı Tahliye ve Serbest Kalma Programı (Desistance ve Disengagement Programı)

DEAŞ : Irak-Şam İslam Devleti (Devlet'ül İslamiyye fi'l Irak ve'ş Şam)

DfE : Eğitim Bakanlığı (Department for Education)

DFID : Uluslararası Kalkınma Bakanlığı (The Department for International Development)

DfT : Ulaştırma Bakanlığı (Department for Transport)

DGD & D : Birleşik Krallık Doktrin Geliştirme Genel Müdürlüğü (Directorate General for Development and Doctrine)

DHAC : Derry Konut Eylem Komitesi (Derry Housing Action Committee)

DHS : ABD İç Güvenlik Bakanlığı (Department of Homeland Security)

DHSC : Sağlık ve Sosyal Bakım Bakanlığı (Department of Health & Social Care)

DI : Savunma İstihbaratı (MOD-Defence Intelligence)

DIS : Savunma İstihbarat Karargâhı (Defence Intelligence Staff)

DNA : Deoksiribo nükleik asit

DNI : Ulusal İstihbarat Direktörü (Director of National Intelligence)

DOP : Kabine Ofisi Savunma ve Yurt Dışı Politika Komitesi (Defence and Overseas Policy Committee of the Cabinet Office)

DOP (IT) : Uluslararası Terörizm Alt Komitesi (Sub-Committee on International Terrorism)

DSTL : Savunma Bilim ve Teknoloji Laboratuvarı (Defence Science and Technology Laboratory)

EAU : Aşırılık Analiz Birimi (Extremism Analysis Unit)
EAW : Avrupa Tutuklama Emri (European Arrest Warrant)
ECRIS : Avrupa Adli Sicil Kayıtları Bilgi Hizmeti (European Criminal Records : Information Service)
EPA : Acil Durum Hükümleri Yasası (Emergency Provisions Act)
FBI : Federal Soruşturma Bürosu (Federal Bureau of Investigation)
FCO : Dışişleri ve İngiliz Milletler Topluluğu Ofisi (Foreign and Commonwealth Office)
FTC : Uzak Doğu Kara Kuvvetleri Eğitim Merkezi (Far East Land Forces Training Centre)
GCHQ : Birleşik Krallık Hükümet İletişim Merkezi (Government Communications Headquarters)
GCTF : Küresel Terörle Mücadele Forumu (Global Counter-Terrorism Forum)
GIFCT : Terörizmle Mücadele Küresel İnternet Forumu (Global Internet Forum to Counter Terrorism)
GO-Science : Devlet Bilim Ofisi (Government Office for Science)
HMPPS : Denetimli Serbestlik Servisi (Prison and Probation Service)
HMRC : Majestelerinin Gelir ve Gümrük Dairesi (Her Majesty's Revenue and Customs)
HMT : Kraliyet Hazinesi (HM Treasury)
IAEA : Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (International Atomic Energy Agency)
ICAO : Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (International Civil Aviation Organization)
IGK : Irak Güvenlik Kuvvetleri (Iraq Security Forces)
İHA : İnsansız Hava Aracı
IHM : İstihbarat Yönetimi Modeli (Intelligence Handling Model)
IIDC : Bağımsız Uluslararası Hizmetten Çıkarma Komisyonu (Independent International Commission on Decommissioning)
IISS : Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü (International Institute of Strategic Studies)
INLA : İrlanda Ulusal Kurtuluş Ordusu (Irish National Liberation Army)
IPC : Soruşturma Yetkileri Temsilcisi (Investigatory Powers Commissioner)
IRTL : Terörizm Mevzuatının Bağımsız Denetçisi (The Independent Reviewer of Terrorism Legislation)

ISAF : Uluslararası Güvenlik Yardım Gücü (International Security Assistance : Force)

ISPF : Uluslararası Gemi ve Liman Tesisi (International Ship and Port Facility)

IZL : Irgun Zvei Leumi

İNİS : İnsan istihbaratı

İRA : İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Irish Republican Army)

JAM : Sadr'ın Mehdi Ordusu (Jaish al-Mehdi)

JDCC : Ortak Doktrin ve Kavramlar Merkezi (Joint Doctrine and Concepts Centre)

JESIP : Ortak Acil Servisler Birlikte Çalışabilirlik Programı (Joint Emergency Services Interoperability Programme)

JIC : Ortak İstihbarat Komitesi (Joint Intelligence Committee)

JMLIT : Ortak Kara Para Aklama İstihbarat Görev Gücü (Joint Money Laundering Intelligence Taskforce)

JOPP : Ortak Yurt Dışı Koruma ve Hazırlık Ekibi (Joint Overseas Protect and Prepare Team)

JSaRC : Ortak Güvenlik ve Dayanıklılık Merkezi (Joint Security and Resilience Centre)

JSS : Irak Ortak Güvenlik İstasyonları (Joint Security Stations)

JTAC : Ortak Terörizm Değerlendirme Merkezi (Joint Terrorism Assessment Center)

JICTU : Ortak Uluslararası Terörizmle Mücadele Birimi (Joint International : Counter-Terrorism Unit)

KİS : Kitle İmha Silahı

LEHI : Lohamei Herut Israel

LRFs : Yerel Esneklik Forumları (Local Resilience Forums)

LVF : Sadık Gönüllü Gücü (Loyalist Volunteer Force)

MACA : Sivil Otoritelere Askeri Yardım (Military Aid to the Civil Authorities)

MAPPA : Çok Kurumlu Kamu Koruma Düzenlemeleri (Multi-Agency Public Protection Arrangements)

MC : Milletler Cemiyeti

MHCLG : İskân, Topluluklar ve Yerel Yönetim Bakanlığı (Ministry for Housing, Communities and Local Government)

MI5 : Birleşik Krallık Güvenlik Servisi (Security Service)

MI6/SIS : Gizli İstihbarat Servisi (Secret Intelligence Service)

MOD : Birleşik Krallık Savunma Bakanlığı (Ministry of Defence)

MRLA : Malaya Irkları Halk Kurtuluş Ordusu (Malayan Races People's Liberation Army)

NaCTSO : Ulusal Terörizmle Mücadele Güvenlik Ofisi (National Counter Terrorism Security Office)

NATO : Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)

NBA : Ulusal Bariyer Varlığı (National Barrier Asset)

NCA : Ulusal Suç Ajansı (National Crime Agency)

NCS : Ulusal Vatandaşlık Servisi (National Citizen Service)

NCSC : Ulusal Siber Güvenlik Merkezi (National Cyber Security Centre)

NDES : Terörizmle Mücadele Uzmanlığı Ulusal Dijital İşletme Servisi (The Specialist Counter-Terrorism Policing National Digital Exploitation Service)

NICRA : Kuzey İrlanda Sivil Haklar Birliği (Northern Ireland Civil Rights Association)

NIO : Kuzey İrlanda Ofisi (Northern Ireland Office)

NIRT : Kuzey İrlanda ile ilgili terörizm (Northern Ireland related terrorism)

NOMS : Ulusal Suçlu Yönetim Hizmeti (National Offender Management Service)

NPCC : Ulusal Polis Şefleri Konseyi (National Police Chiefs' Council)

NPICC : Ulusal Cezaevleri İstihbarat Koordinasyon Merkezi (National Prisons Intelligence Coordination Centre)

NRA : Ulusal Risk Değerlendirmesi (National Risk Assessment)

NPS : Ulusal Denetimli Serbestlik Servisi (National Probation Service)

NSC : Ulusal Güvenlik Konseyi (National Security Council)

NSCR : Ulusal Güvenlik Yeteneği İncelemesi (National Security Capability Review)

NSCT : Ulusal Güvenlik İletişim Ekibi (National Security Communications Team)

NSDR : Ulusal Güvenlik ve Savunma İncelemesi (National Security and Defence Review)

NSIG : Ulusal Strateji Uygulama Grubu (National Strategy Implementation Group)

NSS : Ulusal Güvenlik Stratejisi (National Security Strategy)

NSSIG : Ulusal Güvenlik Stratejisi Uygulama Grubu (National Security Strategy Implementation Group)

NUT : Birleşik Krallık Ulusal Öğretmenler Birliği (National Union of Teachers)

ODA : Resmi Kalkınma Yardımı (Official Development Assistance)

OEF : Daimî Özgürlük Operasyonu (Operation Enduring Freedom)

OIR : Harekât Geliştirme İncelemesi (Operational Improvement Review)

OFSTED : Eğitim, Çocuk Hizmetleri ve Becerileri Standartları Ofisi (The Office for Standards in Education, Children's Services and Skill)

OMS : Şehit Sadr Ofisi (Office of the Martyr Sadr)

ONS : Ulusal İstatistik Ofisi (Office for National Statistics)

OSCT : Güvenlik ve Terörizmle Mücadele Ofisi (Office for Security and Counter-Terrorism)

PCTSA : Polis Terörizmle Mücadele Güvenlik Danışmanları (Police Counter-Terrorism Security Advisers)

PICTU : Polis Uluslararası Terörizmle Mücadele Birimi (Police International Counter Terrorism Unit)

PİRA : Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Provisional Irish Republican Army)

PRT : İl İmar Ekipleri (Provincial Reconstruction Teams)

PSNI : Kuzey İrlanda Polis Teşkilatı (The Police Service of Northern Ireland)

PTA : Terörizmin Önlenmesi Yasası (Prevention of Terrorism Act)

RCP : Esneklik Yetenekleri Programı (Resilience Capabilities Programme)

RHC : Kırmızı El Komando (Red Hand Commando)

RICU : Birleşik Krallık Araştırma, Bilgi ve İletişim Birimi (Research, Information and Communications Unit)

RUC : Ulster Bölgesi Komiserliği (Royal Ulster Constabulary)

SDLP : Sosyal Demokrat ve İşçi Partisi (Social Democratic and Labour Party)

SDR : Stratejik Savunma İncelemesi (Strategic Defence Review)

SDSR 2015 : Stratejik Savunma ve Güvenlik İncelemesi 2015 (Strategic Defence and Security Review- 2015)

SF : Sinn Fein

SIA : Güvenlik Endüstrisi Kurumu (Security Industry Authority)

SIS/MI6 : Gizli İstihbarat Servisi (Secret Intelligence Service)

SOCA : Önemli Organize Suçlar Dairesi (Serious Organised Crime Agency)
PD : Siyasi Bildiri (Political Declaration)
SRO : Kıdemli Sorumlu (Senior Responsible Owner)
S.S.C.B. : Sovyetler Sosyalist Cumhuriyeti Birliği
STK : Sivil Toplum Kuruluşu
TACT : Terörizm Yasası (Terrorism Act)
TEO : Geçici Dışlama Emirleri (Temporary Exclusion Orders)
TM : Terörizmle Mücadele
TMH : Terörizmle Mücadele Harekâtı
TPIM : Terörizmin Önlenmesi ve Soruşturma Önlemleri (Terrorism Prevention and Investigation Measures)
TPIMACT 2011 : Terörizmin Önlenmesi ve Soruşturma Önlemleri Yasası (Terrorism Prevention and Investigation Measures Act 2011)
UbL : Usame bin Ladin
UDA : Ulster Savunma Derneği (Ulster Defence Association)
UDA/SEA UDA : Güney Doğu Antrim (South East Antrim)
UDR : Ulster Savunma Alayı (Ulster Defence Regiment)
UFF : Ulster Özgürlük Savaşçıları (Ulster Freedom Fighters)
UMNO : Birleşik Malay Milli Örgütü (United Malays National Organization)
UNCENTCOM : Amerika Birleşik Devletleri Merkez Komutanlığı (United States Central Command)
UNSCOM : BM Özel Komisyonu (United Nations Special Commission)
UVF : Ulster Gönüllü Gücü (Ulster Volunteer Force)
VTU : Terör Mağdurları Kurumu (Victims of Terrorism Unit)
WA : Çekilme Anlaşması (Withdrawal Agreement)
WRAP : Önleme Bilincini Artırma Çalışmaları (Workshops to Raise Awareness of Prevent)
YTS : Yabancı Terörist Savaşçılar (Foreign Terrorist Fighters-FTFs)

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Terörizmin temel özelliklerinin yapılan terörizm tanımlarında dağılımı 19

Şekil 2. Ölümlerin dağılımı 57

Şekil 3. Yıllara göre terör saldırılarının dağılımı 59

Şekil 4. PSNI'da görevli Katolik memur durumu 60

Şekil 5. Birleşik Krallık Ordusunun yıllara göre Kuzey İrlanda'daki mevcudu 61

Şekil 6. Terörizm ve TM üzerine yapılan bilimsel yayınların değişimi (1980-2016)..... 63

Şekil 7. 1974-2020 yıllarında başlığında "terörizm" geçen mevzuatı..... 121

Şekil 8. 1974-2020 yıllarında başlığında "terörist" geçen mevzuat 121

Şekil 9. Siyasi, askeri ve ekonomik yatırım/kalkınma arasındaki denge 189

Şekil 10. Ulusal güvenlik yeteneği incelemesinin alanları..... 201

Şekil 11. Savunma angajman hedeflerinin ulusal güvenlik hedefleri ile ilişkisi..... 204

Şekil 12. CONTEST'in Risk Azaltma Modeli 211

Şekil 13. Örnek önleme modeli..... 217

Şekil 14. Şüpheli olayın güvenlik kuvvetlerine bildirilmesinde yanıtlanacak sorular 228

Şekil 15. Kanal yönlendirme süreci 252

Şekil 16. Güvenlik, ekonomik ve nüfuz/erk yeteneği ile ulusal güvenlik hedefleri 273

Şekil 17. 31 Mart 2002-31 Mart 2020 tarihlerinde terörle ilgili tutuklananlar 280

Şekil 18. 11 Eylül 2001'den itibaren terörizm nedeniyle tutuklananlar..... 281

Şekil 19. 31 Mart 2001 itibariyle, üçer aylık dönemlerde tutuklama durumu 282

Şekil 20. 31 Mart 2013-31 Mart 2020 tarihleri arasında, terörizmle ilgili suç nedeniyle mahkum olanların ideolojik dağılımı 283

Şekil 21. TACT 2000 md.43 kapsamında 'durdur ve ara' işlemi ve tutuklanma durumu 284

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Terörizm tanımında kullanılan tanımlayıcı ögelerin kullanım sıklığı 18

Tablo 2. Terörizm temel özellikleri ile 'insurgency' tanımının karşılaştırılması 30

Tablo 3. Kuzey İrlanda'da 1969-1998 döneminde yaş gruplarına göre ölüm oranı 58

Tablo 4. Kuzey İrlanda'da, Eylül 1996 ayı itibariyle polise duyulan güven 59

Tablo 5. Kuzey İrlanda nüfusunun dinler ve mezhepler arasında dağılımı (1991-2011)..119

Tablo 6. 11 Eylül 2001 saldırıları öncesi ve sonrasında terörizm değişen nitelikleri..... 288

Tablo 7. Terörizmle mücadele stratejisine 11 Eylül 2001 saldırılarının etkileri 291

1. GİRİŞ

1.1. Tez Çalışmasının Amacı

Birleşik Krallık; halkını koruma, sivil özgürlükleri teşvik etme, hukukun üstünlüğünü destekleme ve farklı inanç ve dinlere hoşgörülü, farklı ve bütünleşmiş toplumsal yaşamı amaçlamaktadır. Birleşik Krallık, 11 Eylül 2001 saldırılarına kadar yoğun olarak Kuzey İrlanda sorunu ile ilgilendiğinden, başta El Kaide olmak üzere uluslararası terör faaliyetinde bulunan yapılanmaları tehdit olarak değerlendirmemiştir. 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında Birleşik Krallık; ulusal güvenlik hedefi olarak; Birleşik Krallık sınırları içinde, anakara dışındaki topraklarında ve yurt dışında halkının ve ekonomisini güvenliğini sağlamayı, çıkarlarını, altyapısını ve topraklarını korumayı belirleyerek, Silahlı Kuvvetlerinin, güvenlik ve istihbarat örgütlerinin; dünyanın her yerinde, müttefik ve ortakları ile birlikte çalışabilme yeteneğine sahip olmasını öngörmektedir.

Bu çalışmanın amacı; 11 Eylül 2001 saldırıları öncesi ve sonrasında terörizmde görülen değişimi ortaya koyarak Birleşik Krallık'ın; değişime uğrayan terörizmin etkisiz hale getirilmesi, terör örgütlerinin faaliyetlerinin engellenmesi, başarısızlığa uğratılması ve terörizmi ortaya çıkaran kökten sebeplerin ortadan kaldırılması maksadıyla; 11 Eylül 2001 saldırıları öncesinde ve sonrasında uyguladığı terörizmle mücadele stratejileri karşılaştırmalı analiz edilerek;

a. Terörizm ve terör tehdidinin değişimi,
b. Tehdit seviyesinin belirlenme yöntemleri,
c. Terörizmle mücadele yöntemleri,
ç. Terörizmle mücadelede kamu ve kurumlarına verilen görevlerin belirlenmesi,
d. Uluslararası ve ulusal mevzuatın analizi,
c. Terörizmle mücadelede yaşanılan sorunların ortaya konulmasıdır.

Ayrıca, terörün sosyal yansımalarından olan mağdurlarının (vefat yakınları, yaralılar, sakatlar, üçüncü taraf olarak etkilenenler vb.) acılarını hafifletmek maksadıyla; alınan tedbirler gösterilerek, bu tedbirlerin toplumun beklentisinin karşılanmasındaki yeterlilik durumunun sorgulamaktır.

1.2. Tez Çalışmasının Önemi

Bir insanlık suçu kabul edilmesi gereken terörizm; demokrasiler ve demokratik toplumlar için kuşkusuz en büyük tehlikedir. Devletler, terör eylemlerine karşı; yurt içinde ve yurt dışında sorumlu oldukları bireylerin temel haklarını, özellikle de yaşama hakkını korumaya ve varlıklarına yönelik tehditlere karşı tedbir almakla yükümlüdürler. Bu tedbirlerin; etnik, dini etkilerden uzak, ayrım gözetmeksizin, insan haklarını ve hukukun üstünlüğünü gözetmesi ve uygun bir denetime tabi olması gerekir.

Terör ve onu yöntem olarak seçen terörizmin etkileri küresel anlamda tüm devletleri ve uluslararası toplumu tehdit etmektedir. Hedef olan ülkeler, bu tehditle mücadele ederken, hedefte olmayan veya terör eylemlerinden herhangi bir zarar görmeyen ülkeler ve toplumlar ise yakın gelecekte kendilerine de yönelecek bu tehditle ilgili yeterli öngörüde bulunmakta yetersiz kalmaktadırlar.

Her türlü etik, ahlaki ve insani kuralı tanımadan hareket eden dini istismar eden, etnik, aşırılık, radikal, bölücü ve yıkıcı yöntemleri kullanarak insanlığı tehdit eden terörizm; uluslararası boyutlara ulaşmış bir olgudur. Bunun yanında; 11 Eylül 2001'de, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde New York'taki Dünya Ticaret Merkezi ve Washington D.C.'de bulunan Pentagon'a gerçekleştirilen saldırılar ABD ve diğer ülkeler tarafından; tehlike, risk, tehdit, terör ve güvenlik gibi kavramların yeniden değerlendirmesini ve sürekli olarak değerlendirmelerin güncellenmsi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Clausewitz'in "Birincisi, devlet adamının ve komutanın yapmak zorunda olduğu en yüce, en geniş kapsamlı muhakeme…ne tür bir savaş başlattıklarını, neyi yanlış yaptıklarını, neyi dönüştürdükleri bulmaktır. Bu, bütün stratejik soruların ilki ve en kapsamlı olanıdır."[1] sözünde düşmanın tanınmasının önemi vurgulanmaktadır. Uluslararası terörizm, kullanılan yöntemler, hedef alınan insanlar veya teröristlerin faaliyet gösterdiği yerler açısından ulusal sınırları aşan terörizmi ifade eder[2]. 1990'larda El Kaide'nin ortaya çıkışından bu yana,

[1] **Alderson, Alexander** (2009) 'The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009', (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, s.137 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 28.04.2020.

[2] **International Terrorism**, Securty Service MI5 <https://www.mi5.gov.uk/international-terrorism> s.e.t. 16.05.2020.

uluslararası terörizm büyük ölçüde dini istismar eden terörizmle eş anlamlı hale geldiği görülmektedir.

Birleşik Krallık, terörizmle ilgili geniş bir tarihsel deneyime sahiptir. Kuzey İrlanda'daki uzun süreli çatışmalar ve güvenilmez barış beklentileri, Birleşik Krallık yönetimini ve güvenlik kurumlarının dikkatini ve kaynaklarını onlarca yıldır meşgul edegelmektedir. Bunun yanında, sömürge döneminden itibaren Birleşik Krallık, diğer ülkelerin topraklarında terörizmle mücadele faaliyetleri icra etmektedir. Birleşik Krallık, yaşadığı deneyimler sonucunda sürekli olarak terörizmle mücadelenin yöntem, planlamasında değişiklikler yapmaktadır.

Birleşik Krallık'ın terörizmle mücadele tarihine bakıldığında; deneyimlerinden çok hızlı şekilde sonuçlar çıkardığı, geleceğe yönelik olarak öngörebildiği tehlike, risk ve tehditlere karşı proaktif yaklaşım göstererek değerlendirmelerde bulunduğu ve tedbirler geliştirdiği görülmektedir. Birleşik Krallık'ın deneyimlerinin güncel ve geleceğe yönelik terörizmle mücadelenin planlama ve yöntemlerine yansıması ve öngörülebilir bir zaman öncesinden tedbirlerin geliştirilmesine büyük katkılar sunduğunu diğer ülkelerin, özellikle İngiliz Milletler Topluluğu'nun (Commonwealth of Nations) terörizmle mücadele stratejisi, doktrini ve yasal düzenlemelerinde görülmektedir. Birleşik Krallık'ta bulunan kurumsal belleğin gücü ve önceki deneyimlerinin gerçekte bir kuvvet çarpanı olarak kullanılabildiği görülmektedir[3].

El Kaide ve Irak-Şam İslam Devleti (Devlet'ül İslamiyye fi'l Irak ve'ş Şam-DEAŞ)[4] dahil Suriye ve Irak'taki terörist gruplar, Batı'ya yönelik saldırıları yönlendirme niyetine ve yeteneğine sahiptir. Birleşik Krallık; El Kaide ve DEAŞ ve bunlarla ilişkili dini istismar eden terör örgütlerinin yüksek öncelikli bir hedefidir. Suriye ve Irak'tan kaynaklanan terörizme şu anda odaklanılmasına rağmen, terörizm tehdidi Ortadoğu'nun diğer bölgelerinden ve Kuzey, Doğu ve Batı Afrika, Güney ve Güney Doğu Asya gibi bölgelerden de kaynaklanmaktadır[5]. Bu anlayışla, Birleşik Krallık'ın bir asırdan fazlaya dayanan terörizmle mücadele tarihinde bir dönüm noktası olan 11 Eylül 2001 saldırılarının öncesi ve sonrasında, proaktif

[3] **Kiszely, John** (2007) Learning About Counterinsurgency, Military Review, March-April 2007, s.5-11 <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20070430_art005.pdf> s.e.t. 02.05.2020.
[4] **Genelkurmay IŞİD kısaltmasını DEAŞ olarak değiştirdi** (07.01.2015) Hürriyet <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/genelkurmay-isid-kisaltmasini-deas-olarak-degistirdi-27906734> s.e.t. 16.03.2019.
[5] **International Terrorism**, dn. 2.

yaklaşımının neticesinde, tehlike, risk ve tehditlerin önlenmesi, terörizmin etkisiz hale getirilmesi için geliştirdiği yöntemlerin, stratejisinin anlaşılabilmesine ve çıkarımlar yapılarak, geleceğe yönelik öngörülebilen terörizm kaynaklı tehditlerin önlenmesi ve terörizmle mücadele stratejilerinin geliştirilmesinde faydalanma imkanı doğacaktır.

1.3. Tez Çalışmasının Yöntemi

Karşılaştırmalı yöntemin kullanılması ve araştırma sonuçlarının paylaşılması, uzun ömürlü bir disiplin sağlar. Karşılaştırma, bir ölçüm yöntemi değil, iki veya daha fazla değişken arasındaki ampirik ilişkiyi keşfetmek için kullanılan bir araçtır. Bu nedenle, tez çalışması için 'Karşılaştırmalı araştırma yöntemiyle nitel analiz' yöntemi uygun olacaktır.

Todd Landman, karşılaştırmalı bir yaklaşımda kullanılan dört ana temelin; bağlamsal tanımlama (contextual description), sınıflandırma, hipotez testi ve teori geliştirme (hypothesis-testing and theory-building) ve tahmin (prediction) olduğunu belirtmektedir[6]. Bu temel esaslar ile tez konusu harmanlandığında; 'bağlamsal tanımlama'nın güvenlik, terörizm, terör gibi kavramların belirlenmesi, 'sınıflandırma' başlığında araştırmayı sadeleştiren ve araştırmacıya ampirik kanıtların organize edildiği veri alanların sağlanması, 'karşılaştırmanın hipotez test etme işlevi' ise belirli olaylara, aktörlere, yapılara vb. yer verilmesi, son olarak, karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan genellemeler, sonuçlar, belirli etkenler ve koşullar dikkate alınarak tahminlere izin verilmesidir.

Landman, karşılaştırmalı araştırmanın dört hayati bileşeni olarak; durumlar/olaylar, analiz birimleri, değişkenler ve gözlemler olduğunu belirtmektedir. Durumlar/olaylar, analizin temeli olan yerler veya olgulardır. Analiz birimleri, bilginin toplandığı nesnelerdir. Değişkenler ise belirli bir birimde değeri değişen kavramlar iken, gözlemler her birim için değişkenlerin değerleridir[7]. Kapsamlı bir karşılaştırmalı analiz aracı sağlamak için bu bileşenlerin kapsamı ile tezin konu ve kapsamı doğrudan ilişkilidir. Bu kapsamda, seçilen vaka çalışmaları olarak; 11 Eylül 2001 saldırıları öncesinde Birleşik Krallık'ın yurt içinde ve yurt dışında icra ettiği terörizmle mücadelesi kapsamında; tehdit değerlendirmesi, Kuzey İrlanda sorunu ve uyguladığı strateji, yurt dışında ve başka ülke topraklarında uyguladığı strateji, 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında ise Kuzey İrlanda sorununda yaşanan

[6] **Landman, Todd** (2008) Issues and Methods in Comparative Politics: An Introduction, 2nd Ed., ABD-New York, Routledge, s.4.
[7] **Landman** Todd (2008) Issues and Methods in Comparative Politics: An Introduction, 2th Ed., ABD-New York, Routledge, s.18-19.

gelişmeler, terörizm tehdidi görülen değişim ve terörizmle mücadelede yaptığı değişim ve terörizmle mücadelenin stratejik çerçevesi ele alınmaktadır. Ayrıca Birleşik Krallık'ın yurt dışında başka ülke topraklarındaki terörizmle mücadelesi kapsamında vaka olarak, 11 Eylül 2001 saldırıları öncesi Filistin (1939-1948) ve Malaya (1948-1960), 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası için Afganistan (2002-2014) ve Irak (2003-2009) alınmaktadır. Analiz birimleri; terör örgütleri, terörist, Birleşik Krallık stratejisi ve uygulayıcılar ile yasal düzenlemeler ile uluslararası etkidir. Bu birimler arasında değişkenler; terörizm, terör örgütlerinin yapılanması, terör örgütleri ve teröristlerin uyguladıkları strateji ve taktikleri, destekleri ile Birleşik Krallık'ın stratejisi, tehdit algısı, güvenlikleştirme, siyasi, askeri ve istihbarat yaklaşımları, müttefik ve ortakları ile çalışmasını içerir. Bu değişkenlerin değerlendirilmesi ile Birleşik Krallık'ın; yurt içinde ve yurt dışında başka ülke topraklarında yapılan terörizmle mücadelenin 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında geçirdiği değişim ile Birleşik Krallık'ın yurt içi ve uluslararası terörizm tehdidindeki değişimin ortaya konması ve Birleşik Krallık'ın uyguladğı stratejilerde değişim ve sonuçları ile geleceğe yönelik öngördüğü tehditlere karşı geliştirdiği tedbirlerden çıkarımlar ortaya konabilecektir.

1.4. Tez Çalışmasının Kapsamı ve Sınırlılıkları

Birleşik Krallık, terörizmle ilgili geniş bir tarihsel deneyime sahiptir. Birleşik Krallık yönetimini ve güvenlik kurumlarını, Kuzey İrlanda'daki uzun süreli çatışmalar onlarca yıldır meşgul edegelmesinin yanında, sömürge döneminden itibaren Birleşik Krallık, diğer ülkelerin topraklarında terörizmle mücadele faaliyetleri icra etmektedir. Birleşik Krallık'ın bu deneyimlerine ilave olarak11 Eylül 2001 saldırılarının Birleşik Krallık'a yönelik terör tehdidinde yaptığı değişim ve bunun güvenliğin sağlanması ve istikrarın devamlılığı için terörizmle mücadele stratejisine yansımaları olmaktadır. Bu anlayışla tez çalışmasında; ulusal ve uluslararası terörizm kaynaklı tehditlerin devam edeceği, terör örgütleri ve teröristlerin strateji, saldırı ve eylemlerinin yöntemlerinde; küreselleşme, teknoloji, iletişim gibi etkenlere bağlı olarak yenilikler yapmaya devam edecekleri varsayılmaktadır.

Uluslararası mevzuat, hukuksal dokümanlar ile uluslararası kuruluşların yaklaşımarı dikkate alınarak; terörizm ve terörün Birleşik Krallık'daki tanımları, diğer devletler ve uluslararası kuruluşların tanımlamaları ile birlikte ortaya konulmaktadır. Bunun yanında; terörizmin ve terörün nedenleri, uluslararası terör örgütlerinin stratejileri, yöntemleri, eylem türleri ve eylem aşamaları ilgili dokümanların irdelenmesi ile belirtilmektedir.

Birleşik Krallık, halkını koruma, sivil özgürlükleri ve hukukun üstünlüğünü destekleme, farklı inançlara ve dinlere hoşgörülü yaklaşma, farklı topluluklar ile bütünleşmiş toplum oluşturmayı amaçlamaktadır. Birleşik Krallık'ın; sınırları içinde, anakara dışındaki topraklarında ve yurt dışında halkını, ekonomik güvenliğini, altyapısını, çıkarlarını ve topraklarını korumak maksadıyla, yaklaşık bir asırdır devam ettiği terörizmle mücadelesini, dört safhada incelemenin uygun olduğu değerlendirilmektedir.

- Birinci safhada; terörizm, terör ve terörizmle mücadele kavramlarının tanımına olan ihtiyaç, ulusal, uluslararası ve hukuksal yaklaşım ile birlikte Birleşik Krallık'ın terör, terörizm ve terörizmle mücadelenin tanımları ortaya konmaktadır.

- İkinci safhada; Birleşik Krallık'ın 1945 yılından 11 Eylül 2001 saldırılarına kadar olan terörizmle mücadelesinde; yurt içi ve yurt dışı tehdit değerlendirmesi, tehlike, risk, tehdit ve güvenlik kavramlarının yeniden tanımlanması, hukuk sisteminde yapılan düzenlemeler belirtilmektedir.

- Üçüncü safhada; 11 Eylül 2001 saldırılarının Birleşik Krallık'a yönelik terörizm tehdidinde yaptığı değişim, terör örgütlerinin; ideolojisi, yapılanmaları ile eylem ve stratejilerindeki gelişim belirtilerek; güvenliğin sağlanması ve istikrarın devamlılığı için tehdit değerlendirmesindeki değişiklikler ve terörizmle mücadele kapsamında edinilen tecrübelerin terörizmle mücadele stratejisine yansımaları, terörizmle mücadele stratejisinin oluşturulması, Birleşik Krallık'ın Terörizmle Mücadele Stratejisi'nde [CONTEST (CON: Counter / TE: Terrorism / ST: Strategy)] belirtilen; Önleme (Prevent), İzleme (Pursue), Koruma (Protect) ve Hazırlıklı olma (Prepare) başlıklı olarak ifade edilen esaslar ve hukuksal düzenlenmeler, Birleşik Krallık'ın proaktif yaklaşımla ortaya koyduğu Füzyon Doktrini ile analiz edilmektedir.

Tez çalışması esnasında;

- Kurum, kuruluş, yayın ve evrak adları ile metin başlığı ve deyimlerin Türkçe ifadelerinin yanında İngilizce ifadelerine de yer verilmekte,

- Kaynaklarda geçen 'İslami terörizm/İslami terör/İslami terörist' tanımlamaları kabul edilmediğinden; dini istismar eden terörizm, dini istismar eden terörist, dini istismar eden terör örgütleri, radikal terörizm, radikal terör gibi ifadeler,

- Birleşik Krallık'ta geçerli olan mevzuatın incelenmesine önem verilmesine rağmen, Birleşik Krallık'ı oluşturan devletlerin aynı konuda ayrı ayrı sahip oldukları mevzuatta ise İngiltere ve Galler'de geçerli olan mevzuat esas alınmakta,

- 2. Dünya Savaşı sonrasında Birleşik Krallık'ın dünyadaki etkisinin zayıflaması ve yönetimi altındaki sömürge devletlerin bağımsızlık mücadelelerine başlamaları, Soğuk Savaş döneminin başlaması nedeniyle, 1945 yılından önceki terörizmle mücadelelerinin analizi yapılmamakta,

- Birleşik Krallık'ın terörizmle mücadele kapsamında, operatif ve taktik seviyede harekatları irdelenmemekte,

- "Ayaklanma, isyan (insurgency)" ve "ayaklanmayla/isyanla mücadele (counterinsurgency) tanımlamalarına yer verilmektedir. Ancak, tez çalışması terörizm ve terörizmle mücadele stratejisi üzerine olduğundan, terörizm, terörist, terör ile terörizmle/terörle/teröristle mücadele ifadeleri kullanılmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Güvenlik Kavramı

Güvenlik kavramı, insanının doğumundan itibaren toplumsal ve bireysel olarak yaşamının her evresinde kullanılan bir terimdir. Devletin güvenliği, sosyal güvenlik, iş güvenliği, çocuğun güvenliği, ailenin güvenliği gibi çoğaltılabilecek örneklerde görüleceği üzere güvenlik kavramının temelinde 'endişe' kavramı ortaya çıkmaktadır. Güvenlik; "toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet" [8] olarak tanımlanmakta iken, güvenlik kavramı "varlığını koruma ve sürdürme amacı taşıyan her davranış biçiminde karşılaşılan bir olgu"[9] olarak belirtilmektedir. Güvenlik kavramı güvensiz bir durumun olduğu ve bunun ortadan kaldırılmasını ifade eder. Güvensizlik var ise akla ilk önce bunu yaratan risk/riskler gelir. Riskten söz edilebilmesi için tehlike ve/veya tehlikelerden söz etmek gerekir. Bir tehlikenin ilişkilendirildiği hedefin bulunduğu kabul edilmelidir. Burada risk ve tehlikenin ilişkilendirildiği hedefe yönelik bir tehdidin varlığını ortaya çıkmaktadır. Güvenlik kavramı; varlığın, bütünlüğün, değerlerin, çıkarların korunması, sürdürülmesi ve geliştirilmesine yönelik tehlikenin, riskin, tehdidin bulunduğunun ortaya konmasıdır.

Güvenlik tehdidi; bir devletin, toplumun veya bir bireyin hayattına veya refahına yönelik olumsuz sonuçları olabilecek bir olay olarak tanımlanabilir[10]. Bu basit tanımdan bile ilk olarak, bir güvenlik tehdidinin gelecekteki muhtemel bir olayı işaret ettiğini, ikinci olarak bir güvenlik tehdidinin, yaşama ve/veya refaha yönelik tehlike yaratma etkileri, üçüncü olarak bir güvenlik tehdidinin etkilerinin coğrafi kapsamı, son olarak, bir güvenlik tehdidinin; devlet, etnik köken, dini grup veya yaşam tarzı gibi bir yapıya veya bireylere yönelik olmasına göre farklılaşabildiği anlaşılabilir. Belirli bir tehdidin yoğunluğu ve kapsamı; teknik veriler ve kanıtlar temelinde değerlendirilebilir[11]. Örneğin, bir füzenin ulaşması ölçülebilmesine rağmen, etnik temele dayanan çatışmanın ne kadar zarar vereceği,

[8] **Türk Dil Kurumu Sözlükleri** <https://sozluk.gov.tr/> s.e.t. 09 Mart 2019.
[9] **Dedeoğlu, Beril** (2014) Uluslararası Güvenlik ve Strateji, 3.Baskı, İstanbul, Yeniyüzyıl Yayınları, s.28.
[10] **Krahmann, Elke** (2005) 'From State to Non-State Actors: The Emergence of Security Governance', Krahmann, Elke (Ed.) New Threats and New Actors in International Security, 1st Ed., New York, Palgrave Macmillan, s.4.
[11] **Dedeoğlu**, Beril (2014) Uluslararası Güvenlik ve Strateji, 3.Baskı, İstanbul, Yeniyüzyıl Yayınları, s.34.

hangi silahların kullanılabileceği, kitle imha silahı (KİS) kullanılması gibi durumlar doğası gereği özneldir ve çatışmada yer alan bireylerin anlayışına bağlıdır.

1980 sonrası ortaya çıkan Kopenhag Okulu, yeni güvenlik yaklaşımları bakımdan önemli bir örnektir[12]. 1980'lerde Kopenhag Okulu araştırmalarında ve Barry Buzan'ın İnsanlar, Devletler & Korku (People, States & Fear) adlı kitabında tanıtılan güvenlikleştirme ve güvenlik gelişmeye devam etmektedir[13]. Barry Buzan, insan topluluklarının güvenliğini askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel alandaki etkenler tarafından etkilendiğini belirtmekte ve insan güvenliği ile ulusal güvenlik arasında gereken uyumun bulunmadığı, devletlerin varlık sebeplerinden birinin vatandaşlarını tehditlere karşı korumak, güvenliklerini sağlamak olduğunu belirtilmektedir[14]. Devletin güvenliğine yönelik tehditler ise fikri, fiziksel ve kurumsal yapısına yönelik olarak; politik, ekonomik, toplumsal, çevresel/ekolojik olarak tasnif etmektedir[15]. Benzer şekilde toplumsal, ulusal, uluslararası ortamda da duyulan amaca göre güvenlik olgusu şekillenmektedir. Söz konusu ortamlarda amacın değişmesi; iç ve dış tehdit algılamalarını değiştirmekte, artış ve azalışlara sebebiyet vermektedir. Bunun yanında, uluslararası ilişkilerde aktörlerin büyüklük ve amaçlarına göre güvenlik anlayışları olması beklenmelidir. Aktörlerin uluslararası gelişmelere yaklaşım biçimi, güç ve kapasitesi, içsel dinamikleri, gelişmeleri etkileme biçimi de farklı güvenlik anlayışına yol açmaktadır.

Küreselleşme sürecinde tehditlerin değişim yaşaması ve çeşitlenmesi, güvenlik algılamasının genişlediği ve derinleştiği söylenebilir. Küreselleşme ile yaşanan güvenlik kavramındaki değişimin, güvenliğe yönelik tehdidin oluştuğu askeri, siyasal, ekonomik, toplumsal ve çevresel alanda olması beklenmelidir. Güvenliğe karşı tehditler; bölgesel ve ulusal anlaşmazlıklar, etnik ayrılıklar, devletlerin kendi halklarına yönelik şiddet eylemleri, dini ayrılıklar, terörizm, iç çatışmalar, savaş, silah ve uyuşturucu ticareti, örgütlü suç, insan ve tehlikeli madde kaçakçılığı, ekonomi, politik baskı, kıtlık, aşırı nüfus artışı, doğa ve çevrenin tahribatı, salgın hastalıklar gibi bir çok sorundan kaynaklanmaktadır. Bu anlamda güvenliğin insani ve küresel düzeyde olması zorunluluk arz etmektedir. İnsani güvenlik;

[12] **Dedeoğlu** Beril (2014) Uluslararası Güvenlik ve Strateji, 3.Baskı, İstanbul, Yeniyüzyıl Yayınları, s.79.
[13] **Baysal, Başar / Lüleci Çağla** (2015) 'Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi' Güvenlik Stratejileri Dergisi, Y:11, S:22, s.61-96 <https://www.savunmasanayiidergilik.com/images/uploads/Makale/GSD-22-Art-3-102015.pdf> s.e.t. 15.06.2020.
[14] **Buzan, Barry** (1983) People, States & Fear, 1st Ed., Brighton, Wheatsheaf Books Ltd. (Çeviren: Çıtak Emre (Editör) (2005) İnsanlar, Devletler & Korku, 2.Basım, İstanbul, Birlik Fotokopi Baskı, s. 38-61).
[15] **Karabulut, Bilal** (2011) Güvenlik, Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek, 1. Baskı, Anakara, Barış Kitabevi, s.70.

savaş, şiddet, saldırı gibi güvenliği tehdit eden kavramların bulunduğu bir ortamda bireyin güvende olmadığı, bireyi korumak maksadıyla, ulusal ve küresel koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması gerekmektedir. İnsani güvenlik, insanların yaşamsal özgürlüklerinin genişletilmesi ve korunması ile ilgili bir yaklaşımdır[16]. Ulusal güvenlik; büyük tehditler veya doğal felaketler gibi risklerin tatmin edici bir şekilde yönetilerek, insanların güven içinde ve özgürce yaşamlarını devam ettirdikleri güvenlik durumudur[17]. Halkın çok çeşitli büyük tehdit ve tehlikelere karşı güvenliğinin sağlanması, etkili acil durum müdahalelerinin olmasını gerektirir. Bu müdahaleler, toplumun esnekliğine ve kritik altyapısına, iletişim ağına hem elektronik hem de insanlara daha önceden yapılan yatırımlara bağlıdır.

Devletler; insanın güvenliğine yönelik sorunların çözümünü; küresel ve ulusal iş birliği, birlik ve beraberlik içerisinde uzlaştırıcı formüller bulmalıdır. Birey merkezli olarak; bir ülkede terörle ilgili bir sorunda siyasal güvenlik en önemli unsur haline gelirken bir başka ülkede açlık ve su kıtlığı ise gıda güvenliği açısından en temel sorun haline gelmektedir. Bu kapsamda; güvenliğe yönelik tehditlerden biri olan terörün; bir şiddet olayı olmasının yanında; insanî, tarihî, dinî, ideolojik, etnik, siyasî ve diplomatik bir çok boyutu ve uzantıları bulunduğundan, terörizmle mücadele (TM)'nin sadece güvenlik önlemleri ile başarılı olmasının mümkün olmayacağı, güvenlik güçlerinin yanı sıra istihbaratın, diplomasinin ve akademik çevrenin çözüm süreçlerine katkı sağlaması, stratejiler ve teknikler belirlenmesine ihtiyaç olduğunu ifade etmekte fayda mütalaa edilmektedir.

2.2. Terör, Terörizm ve Terörizmle Mücadelenin Tanımı

2.2.1. Şiddet, Anarşi

Terör, şiddet, anarşi ve saldırganlık kavramları çoğu zaman birbiriyle karıştırılabilmektedir. Saldırganlık, şiddet, korku, tehdit, yasa dışılık gibi olguları çağrıştıran terörizm ve terör kavramları farklı kavramlardır. Türk Dil Kurumu tarafından saldırganlık "Bireyin kendi düşünce ya da davranışlarını, dıştaki direnmelere karşın zorla

[16] **Aksu, Muharrem / Turhan Faruk** (2012) Yeni Tehditler, Güvenliğin Genişleme Boyutları ve İnsani Güvenlik, Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, C: 4, S:2, s. 69-80.
[17] **Omand, David** (2012) The Terrorist Threat to The UK in The Post–9/11 Decade, Centre for the Study of Terrorism and Political Violence, V:3, I:1, s.6 <https://research-repository.st-andrews.ac.uk/bitstream/handle/10023/4000/412-792-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 16.03.2019.

karşısındakilere benimsetme çabası"[18] olarak tanımlanmaktadır. Saldırganlık; bulunulan ortam, olay, duygu gibi etkenlere bağlı olarak herkes tarafından gösterilebilen bir davranış biçimi olmakla birlikte, 'şiddet' safhasına geçilmesi önlenebilmektedir.

Türk Dil Kurumu tarafından şiddet "bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğinlik, sertlik", "karşıt görüşte olanlara, inandırma ve uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma", "Duygu veya davranışta aşırılık"[19] olarak tanımlamaktadır. Genel olarak şiddet; aşırı bir duygu durumunu, kaba ve sert davranışı ve eylemi nitelendirmektedir. Şiddet; topluma, kişiye güç veya baskı uygulayarak isteği dışında zorla, bunların uygulayanların isteklerine uygun davranışlar göstermesidir. Diğer taraftan şiddetin yaygınlaşmasında bir önemli husus da şiddeti kullananların birbirlerine karşı şiddet uygulamalarıdır. Başka bir deyişle, tarafların kendi şiddetlerinin, terör faaliyetlerinin ve savaşlarının gerekçesi olarak karşı tarafın şiddetini göstermesi gerçeğidir. Terör ile şiddet kavramları çoğu zaman birbiriyle karıştırılabilmektedir. Şiddet terörün vazgeçilmez yöntemi ve kullanımıdır.

Anarşi ise Türk Dil Kurumu Sözlüğünde "başsızlık" ve "kargaşa, başıbozukluk"[20] olarak belirtilirken, Türk Derneği sözlüğünde "Siyasal ve yönetimsel kurumlardaki çözülme sonucu olarak devlet denetiminin kalmaması durumu, erksizlik, başsızlık"[21] şeklinde ifade edilmektedir. Terörizm-anarşi ile anarşist-terörist sözcükleri çoğu kez bilinçli ya da bilgisizlik nedeniyle birbiri yerine kullanılmakta veya iç içe kullanılmaktadır. Anarşizmle terörizmin iç içe geçmiş görüntüsü ve amaçları arasındaki ayrımın son derece açık olduğunu belirten Çitlioğlu "Terörün; her türlü kurulu otoriteyi reddeden ve devletleri, özgürlüklerin önündeki en büyük engel olarak görerek mutlaka yıkılmaları gerektiğini savunan, mutlak özgürlüğe inanan ya da mutlak özgürlüğü gereğinde şiddet yolu ile arayan bir amacı ve felsefesi olmadığını, anarşizm ise teori ve felsefe olarak daha çok sol içerikli, bireylerin özgürlüklerinin kullanımında sistemlerin koyduğu kısıtları kaldırmaya yönelik, toplumsal bir modeli olan ve bu modelde, ortak üretim ve paylaşımı öne çıkaran bir yaşam biçimini ortaya koyduğunu"[22] ifade etmektedir.

[18] **Türk** Dil Kurumu Sözlükleri <https://sozluk.gov.tr/> s.e.t. 24 Mart 2019.
[19] **Türk** Dil Kurumu Sözlükleri <https://sozluk.gov.tr/> s.e.t., Erişim 24 Mart 2019.
[20] **Türk Dil Kurumu** (2005) Türkçe Sözlük, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, s.96.
[21] **Dil Derneği** <http://www.dildernegi.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html> s.e.t.24.03.2019.
[22] **Çitlioğlu, Ercan** (2005) Gri Tehdit Terörizm, 1. Baskı, Ankara, Ümit Yayıncılık, s.102-104.

2.2.2. Terör, Terörizm ve Terörizmle Mücadele

Terörizm ve terör kavramları, birbirleri yerine kullanılan ve karıştırılan kavramlardır. Uluslararası ortamda kabul edilebilir tanımları bulunmayan terörizm ve terör kavramlarının; hukuki, siyasi ve sosyolojik boyutlara da bulunmaktadır. Siyasi niteliklerinden ötürü ideolojiden ideolojiye, rejimden rejime, dönemden döneme tanımlanmasında farklılık görülen kavramlardır. Terörizm ve terör kavramlarının tanımlanmasından önce bu iki kavramın arasındaki nüansa bakıldığında; literatürde genellikle, 'kontrolsüz kitlelerin yarattığı aşırı şiddet ve katliamlar' terör, 'terörün iradi kullanımı' ise terörizm olarak adlandırılır[23]. Terörizm, Latince "bilinmeyen ve öngörülemeyen bir tehlike karsısında duyulan aşırı korku ve endişe, dehşet" anlamına gelen "terror" kelimesinden türemiştir[24]. Latince "büyük korku, dehşet, panik, korku kaynağı" anlamındaki 'terrorem' ismi ile 'korkmak, irkilmek' anlamına gelen 'terrere' fiilinden kaynağını alan terör (tedhiş, terror, terreur) kelimesi, XIV. Yüzyıl Fransızcasında 'terreur' şeklinde kullanılırken İngilizceye 'terror' olarak geçmiştir[25]. Terör sözcüğü, Türkçe'de 'yıldırıcı', terörizm ise 'yıldırıcılık' anlamına gelmektedir[26].

Siyasi şiddet olarak terörizm tarih boyunca bulunmaktadır. Yüzlerce yıl öncesine dayanan siyasi şiddetin tarihsel örnekleri bugün terörizm olarak tanımlanmaktadır. Açık bir tehdit tanımlayıcısı olarak terörizm ilk olarak 1700'lerin sonlarında, devrim sonrası Fransa'da, devlet şiddetine atıfta bulunmak için kullanılırken[27], yaklaşık üçyüz yıl sonra, terörizm neredeyse tamamen gayri meşru şiddete atıf yapmak için kullanılmaktadır. General Carl Von Clausewitz, 1808'de Napolyon'nun İspanyol Krallığını devirerek yerine kardeşi tarafından yönetilen bir kukla hükümeti getirmesi üzerine, kendiliğinden bir araya gelerek örgütlenen İspanyolların, Fransız kuvvetlerine karşı pusu ve tacizle mücadele ederek, yetersiz ve düzensiz örgütlenmiş gruplarla Fransa Ordusunun askeri üslerine, garnizonlarına ve lojistik hatlarına sürekli baskınları yaparak zayiat vermelerinden hareketle, bu düzensiz

[23] **Türkiye Barolar Birliği** (2006) Türkiye ve Terörizm Rapor, 1. Baskı, Ankara, Şen Matbaa, s.3.
[24] **TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu** (2013) Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu, 24. Dönem 3. Yasama Yılı, s.27 <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/TER%C3%96R%20VE%20%C5%9E%C4%B0DDET%20OLAYLARI%20KAPSAMINDA%20YA%C5%9EAM%20HAKKI%20%C4%B0HLALLER%C4%B0N%C4%B0%20%C4%B0NCELEME%20RAPORU.pdf> s.e.t.24.03.2019.
[25] **Turinay, Faruk** (2016) 'Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı', TBB Dergisi, s.40 <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2015-116-1441> s.e.t.. 24.03.2019.
[26] **Türk** Dil Kurumu Sözlükleri <https://sozluk.gov.tr/> s.e.t. 24 Mart 2019.
[27] **Fisher, KM** (2015) Security, Identity, and British Counterterrorism Policy, 1st Ed., Hampshire, Macmillan Publishers Limited, s.24.

savaş biçiminin, doğru koşullar altında ve güçlü bir halk desteği ile geleneksel bir güç için son derece tehlikeli olabileceğini, çatışmanın konvansiyonel devletler ve ordular arasındaki savaştan farklı olduğunu kabul etmektedir[28].

Terörizmi tanımlamaya çalışırken, terörizmin kendisinin sadece bir şiddet eylemi olmadığı, belirli ideolojisi ve mücadele stratejisi olduğu akılda tutulmalıdır. Bu nedenle, terörizm etiketinin tek bir eylemi değil, daha geniş bir yelpazeyi tanımlamak için kullanıldığı söylenebilir. Terörizmin bir tanımının yaratılması gerekiyorsa, herhangi bir terörizmden aşırı derecede etkilenmekten kaçınmak gerekmekte, ayrıca var olan çok çeşitli terör biçimleri de her şeyi kapsayan bir tanımın oluşturulmasını son derece zorlaştırmaktadır. Terörizm; çoğu durumda, yarattığı korku ve tahribatın psikolojik bir etkisini elde etmek maksadıyla, sivil halka yönelik şiddet kullanır. Dünya genelinde son zamanlarda gerçekleştirilen terör eylemlerine bakıldığında en büyük zararı sivil halk görmektedir. Bu nedenle 'sivil hedef' deyiminin terörizm tarifine dahil edilmesi tartışılmalıdır.

Terörizmi tanımlamak sadece teorik bir mesele değil, aynı zamanda stratejik bir meseledir. Terörizm artık belirli ülkelerin ulusal bir sorunu değil, birçok uluslararası yönü içeren bir sorundur. Terör örgütleri; birden fazla ülkede saldırıda bulunabilmekte, saldırının mağdurları farklı ülke vatandaşı olabilmektedir. Terör örgütlerinin; karargâhları, barınma yerleri, eğitim kampları, destek unsurları çeşitli ülkelere dağılmış olarak bulunabilmektedir. Terör örgütleri farklı devletlerden, farklı etnik topluluklardan doğrudan ve dolaylı finansal, lojistik, eleman temini gibi alanlarda yardım alabilmektedir. Devletlerin ve uluslararası kurum ve kuruluşların terörizme karşı etkili bir uluslararası strateji geliştirmek için kiminle mücadele edildiği, maksadı, ne zaman nerede ve ne yapabilme imkan ve kabiliyeti konusunda anlaşmaları gerekir. Başka bir deyişle, terör tanımına ihtiyaç duyulmaktadır. 'Terörizm nedir?' sorusunu yanıtlamadan terörizmi destekleyen ülkelere sorumluluk yüklenmesi, terör örgütleri ve destekçileri ile mücadele etmek için adımlar atılması söz konusu olamamaktadır. Terörizm tanımı olmadan, uluslararası sözleşmelerin düzenlenmesi ve onaylanması, terör eylemlerinin, terörizme yardım edilmesi, finansal destek sağlanması, terörizme destek veren devletlerle ekonomik ilişkilerin düzenlenmesi, teröristlerin iadesi için

[28] **Corum, JS** (2010) 'Development of Modern Counterinsurgency Theory and Doctrine', Kassimeris, George / Buckley, John (Editör) The Ashgate Research Companion to Modern Warfare, s. 31-48 <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9781315613284.ch3> s.e.t. 20.04.2020.

uluslararası veya devletler arasında karşılıklı düzenlenmelerin yapılması ve uygulanması imkânsızdır.

Terörizm tanımı üzerinde herkesin anlaştığı nokta, aşağılayıcı niteliğinin olmasıdır[29]. Genel olarak bireyin veya grupların; düşmanlarına, rakiplerine, değersizleştirmek istediği birey veya gruplara yönelik olumsuz çağrışımlara sahip bir kelimedir. Terörizm; sıradan suçluların yanı sıra çeşitli siyasi aşırılık yanlılarının eylemlerini tanımlamak için de kullanılmakta, çok düşünmeden, umursamadan terörist ya da terörizm yaftası kişiye ya da eyleme etiket olarak yapıştırılmaktadır. Terörizm ile herkes aynı anlamı ifade etse de değişen, kelimenin anlamı değil, her kişinin listeye dahil edeceği veya listeden çıkaracağı gruplar ve etkinliklerdir. Terörizm kelimesi, onaylanmayan, müdahale edilmesi veya önlenmesi istenilen bir tür şiddeti ifade etmek için kullanılmaktadır. Bir kişi veya grup, terörist olarak tanımlandığında siyasi ve sosyal açıdan aşağılanmaktadır[30]. Terörizm aşağılayıcı bir nitelik taşıdığı için terörist olarak birey, grup veya örgüt nitelendirildiğinde, büyük ölçüde söz konusu bireye, gruba veya örgüte sempati duyulmasına, düşünce veya davasına inanılmasına ve desteklenilmesine engel olunmakta ya da bunlara karşı çıkan bir kitlenin oluşmasına neden olunduğu bilinmelidir. Bu nedenle, iktidar tarafından siyasi gücünü sürdürmek amacıyla; terörist tanımlaması; değerli bir şeyin bozulmasını, değer kaybetmesini, gözden düşmesi ya da yok edilmesi için de kullanılabilir[31]. Bununla birlikte, bu etiketleme her zaman kalıcı değildir. Bir zamanlar terörist olarak kabul edilen Menachem Begin'in 1978'de, Nelson Mandela'nın 1993'de ve Yasser Arafat'ın 1994'de Nobel Barış Ödülü aldığı unutulmamalıdır[32].

Her türlü etik, ahlaki ve insani kuralı tanımadan hareket eden, hedefine ulaşmak için yıkıcı, bölücü, etnik, dini istismar eden, radikal, aşırılık yöntemlerini kullanarak insanlığı tehdit eden terörizm; uluslararası boyutlara ulaşmış bir olgudur. Terör örgütleri ise sistemli şiddet uygulayan, siyasi istikrarsızlık ve iç gerginliği artırarak, hükümetin baskıcı yöntemlere başvurmadan terörizmi alt edemeyeceği inancını yerleştirmek suretiyle, devlet ve halk arasındaki geleneksel güven ve korunma duygusunu kırmayı, bu yolla da amaçlarına ulaşmayı hedeflemektedir. Terörizm faaliyetlerinin faillerine karşı uluslararası ölçekte

[29] **Hoffman Bruce** (2017) Inside Terrorism, 3rd Ed., New York, Columbia University Press, s. 24.
[30] **White, JR** (2001) Terrorism: An Introduction, 3rd Ed., Wadsworth ,Wadsworth Publishing, s.4.
[31] **Seto, Theodore** (2002) The Morality of Terrorism,Research Paper No. 29, Loyola Law School Los Angeles, Research Paper No. 2002-29, s.1234
<https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=341600> s.e.t. 01.07.2020.
[32] **Nobel Barış Ödülü Sahipleri Listesi** <https://tr.wikipedia.org/wiki/Nobel_Barış_Ödülü_sahipleri_listesi> s.e.t. 01.07.2020.

operasyonları kolaylaştırabilecek kapsamlı ve objektif bir terörizm tanımına dayanarak, devletlerin TM'ye katılmaları sağlanmalıdır. Devletler, yurt içi ve yurt dışında siyasi menfaatlerine göre davranış gösterirler ve kendilerine gelişebilecek durumlara uyum sağlayabilecek temkinli bir saha bırakmak isterler. Eski bir deyişle, "Her tanım tehlikelidir (Omnis defmitio periculosa)"[33]. Terörizmi kesin hatlarla tanımlamak, gelecekte kimi devletlerin terörist gruplara destek verme girişimlerini güçleştirecek veya imkânsız kılacaktır. Devletler; terör örgütlerinin çeşitli seviyelerde desteklenmesi, silah ve mühimmat ile araç gereç sağlanması, saldırıların planlanması ve yönlendirilmesi veya resmi devlet kurumlarının terör saldırıların da bulunması gibi çeşitli şekillerde terörizme dahil olabilir. Terörizme her türlü devlet desteği genellikle 'terörist devletler' veya 'devlet destekli terörizm' olarak adlandırılabilmektedir. Devlet destekli terörizmin belirleyici özelliklerinden biri, bir devletin veya yönetimin yabancı ve yerli düşmanlarına karşı 'terör' veya 'terörist' nitelemesini aktif olarak kullanmasıdır[34]. Devlet destekli terörizm genellikle bir devletin hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak için belirli bir terörist gruba siyasi, askeri veya ekonomik destek sağlamasıdır[35].

Terörizm tanımı üzerinde uzlaşı eksikliğinin en önemli nedenlerinden birisi terörizm kelimesinin yargısal niteliğidir[36]. Terörizmin tanımlanmasında yaşanan zorluklara benzer şekilde terörizmin hukuki bir tanıma uygun olmamasına ilişkin de çeşitli gerekçeler ileri sürülmektedir. Terörizm, genellikle sıradan suçlardan ayrı olarak siyasi suç veya siyasi cinayet olarak da görülebilir[37].

Uluslararası bağlamda 'terörizm' kavramının kamusal ve politik söylemlere girdiğini ve her iki alanda da önemli bir rol oynadığını belirten Ben Golder ve George Williams tarafından, yasaların bu tür söylemlerle uyumlu olması için çağdaş terörizm anlayışını yansıtan bir tanımın formüle edilerek ve onu hukukun üstünlüğü ilkeleriyle tutarlı bir

[33] **TBMM** İnsan Hakları İnceleme Komisyonu (2013) Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu, 24. Dönem 3. Yasama Yılı, s.29 <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/TER%C3%96R%20VE%20%C5%9E%C4%B0DDET%20OLAYLARI%20KAPSAMINDA%20YA%C5%9EAM%20HAKKI%20%C4%B0HLALLER%C4%B0N%C4%B0%20%C4%B0NCELEME%20RAPORU.pdf > s.e.t.24.03.2019.
[34] **Moghadam, Assaf** (2006) The Roots Of Terrorism, 1st Ed., New York, Chelsea House Publishing, s.5.
[35] **Underhill, Natasha** (2014) Countering Global Terrorism and Insurgency: Calculating the Risk of State Failure in Afghanistan, Pakistan, and Iraq, 1st Ed., New York, Palgrave Macmillan, s.7.
[36] **White**, JR (2001) Terrorism: An Introduction, 3rd Ed., Wadsworth, Wadsworth Publishing, s.4.
[37] **Schmid, AP. / Jongman, AJ** (2017) Political Terrorism, 2nd Ed., New York, Routlange, s.57.

biçimde belirginleştirmeye çalışılması gerektiği ifade edilmektedir[38]. Terörizm teriminin esnekliğinin siyasi faydasının yanında güncel sembolik yansımalara da ifade edebileceğini belirten Ben Saul, kavramsal sorunlar olsa da, genel olarak hayati uluslararası müşterek değerleri ve çıkarları korumak için terörizmi tanımlamak gerektiğini ve uluslararası hukukta tek bir terör tanımının gerekli olduğunu ileri sürmektedir[39]. Golder ve Williams, hukukun üstünlüğü içinde sınırlandırmak ve kamuoyunun değerlerini yansıtmak için terörizmi tanımlaması gerektiğini savunarak, bu kontrol argümanını ilerletiyor gibi görünmektedir[40].

Bireylerin ve devletlerin konumlarına, düşüncelerine, kişisel veya milli çıkarlarına göre 'Doğru-yanlış, haklı-haksız, suçlu-suçsuz' kavramları her an anlam değiştirebilir[41]. Bu açıdan bakıldığında; bütün ceza kanunlarında suç olarak tanımlanan adam öldürme, TM kavramı içerisinde teröristin etkisiz hale getirilmesi gibi 'özgürlük savaşında güvenlik güçlerine verdirilen zayiat' olarak da tanımlanabilir. Bu tanımlamaların dönem dönem kabulü veya öne çıkışları farklılık arz etmektedir. Devlet ve güvenlik güçleri açısından suçlu teröristlerin öldürülmesi haklı ve doğru bir görevdir. Güvenlik güçlerince öldürülen teröristleri, kişisel veya ulusal çıkarlarına göre 'özgürlük savaşçısı' olarak kabul eden devlet, ulus, kurum, kuruluş ve bireyler için güvenlik güçlerinin söz konusu faaliyetleri insan haklarına aykırı olarak nitelendirilebilir ve cinayet şeklinde yansıtılabilir. Bu gerçek "Birinin teröristi, başka birisinin özgürlük savaşçısıdır." deyimiyle özetlenebilir[42]. Leonard Weinberg'in gözlemlediği gibi eylem ile hedef karışmaktadır[43].Terörizme bakış açılarının çok farklı olması ve kabul edilmiş ortak bir tanımın olmaması nedeniyle; siyasî, hukukî, sosyal ve uluslararası gibi değişik boyutlara sahip karmaşık ve sübjektif niteliklerin yanında, siyasî görüşlere ve politik önceliklere sahip olunması neyin, ne zaman terör olduğu problemini ortaya getirmektedir. Bireyin veya bir grubun, örgütün bir taraftan en ağır insanlık suçlarını işlemiş hain bir terörist veya terör örgütü, diğer taraftan özgürlük savaşçısı, bir kahraman olarak değerlendirilmesi ikilem oluşturmakta ve TM'yi güçleştirmektedir.

[38] **Golder, Ben / Williams, George** (2004) 'What is 'Terrorism? Problems of Legal Definition', The University of New South Wales Law Journal (UNSW Law Journal), s.288 <http://www.unswlawjournal.unsw.edu.au/wp-content/uploads/2017/09/27-2-12.pdf> s.e.t. 02.04.2019.
[39] **Ben, Saul** (2008) 'Defining Terrorism to Protect Human Rights', Sydney Law School, Legal Studies Research Paper No. 08/125, s.1 <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1292059> s.e.t. 02.04.2019.
[40] **Golder**, Ben / Williams, George (2004) 'What is 'Terrorism? Problems of Legal Definition', The University of New South Wales Law Journal (UNSW Law Journal), s.270-288 <http://www.unswlawjournal.unsw.edu.au/wp- content/uploads/2017/09/27-2-12.pdf> s.e.t. 02.04.2019.
[41] **Türkiye** Barolar Birliği (2006) Türkiye ve Terörizm Rapor, 1. Baskı, Ankara, Şen Matbaa, s. XII.
[42] **Türkiye** Barolar Birliği (2006) Türkiye ve Terörizm Rapor, 1. Baskı, Ankara, Şen Matbaa, s. XII.
[43] **Leonard, Weinberg** (2005) Global Terrorism, A Beginner's Guide, 1st Ed., England, Oneworld Publications, s.2.

Aynı şekilde, devletlerin terör kavramına aynı şekilde yaklaşmamaları ile 'self determinasyon' hakkı, ulusal kurtuluş savaşları, terör suçları ve siyasî suç arasındaki farklılıkların tam olarak ortaya konulamamış olması, savaş, terörizm, devrim vb. kavramların âdeta birbirinin içine geçmiş olması gibi uluslararası hukuktan kaynaklanan nedenlerin genel kabul gören bir tanıma ulaşılmasını engelleyen başlıca unsurlar olduğu görülmektedir.

Terörizm için ayrı bir mevzuat ve cezalandırmaya duyulan ihtiyaç; terörün siyasi boyutundan ötürü, suçun aksine, topluma ve değerlerine, genel olarak kamuya verdiği büyük tehlikeden kaynaklanmaktadır. Terörizm ile mücadele etmek için yasaları düzenlerken; teröre yardımda bulunmanın mali kaynak ve malzeme temini, teröristler için cezaların tespitinin yanında, malzeme ve mali unsurlara el koyma için de terörizmin tanımı gereklidir.

Yasal ve bilimsel olarak yapılan terörizm tanımları üzerinde uzlaşı sağlanamamasının yanında, terörizm ile ilgili geniş olan bilimsel literatür giderek daha da genişlemektedir. Terörizme yönelik giderek daha fazla sayıda yayın yapılmasına rağmen, terörizmin tanımlanmasında ilerleme kaydedilememesinden yakınılmaktadır. Ancak, akademik yayınların amaçlarından biri de farklı görüşlerde olma beklentisidir. Akademik düşünceye ilişkin, birçok yazar tarafından rehber olarak kullanılan ve Schmid ve Jongman tarafından 1983 yılında yapılan çalışmada, 109 farklı terörizm tanımında yapılan istatistiki çalışma sonucunda; %83,5'inde şiddet, kuvvet, %65'inde politik, %51'inde korku, teröre vurgu, %47'sinde tehditler, %41,5'inde psikolojik etkiler ve beklenen reaksiyonlar, %37,5'inde hedefler ve mağdurlar arasındaki tutarsızlık tanımlayıcı unsur (Tablo 1.) olarak geçtiği görülmektedir[44]. Bu ögelerden "şiddet, kuvvet", "siyasi" ve "korku, terör" ögeleri, terörizm ile ilgili tanımların en az yarısında kullanılmaktadır[45].

[44] **Schmid,** AP. / Jongman, AJ (2017) Political Terrorism, 2nd Ed., New York, Routlange, s.5-6.
[45] **Schmid,** AP. / Jongman, AJ (2017) Political Terrorism, 2nd Ed., New York Routlange, s.76-77.

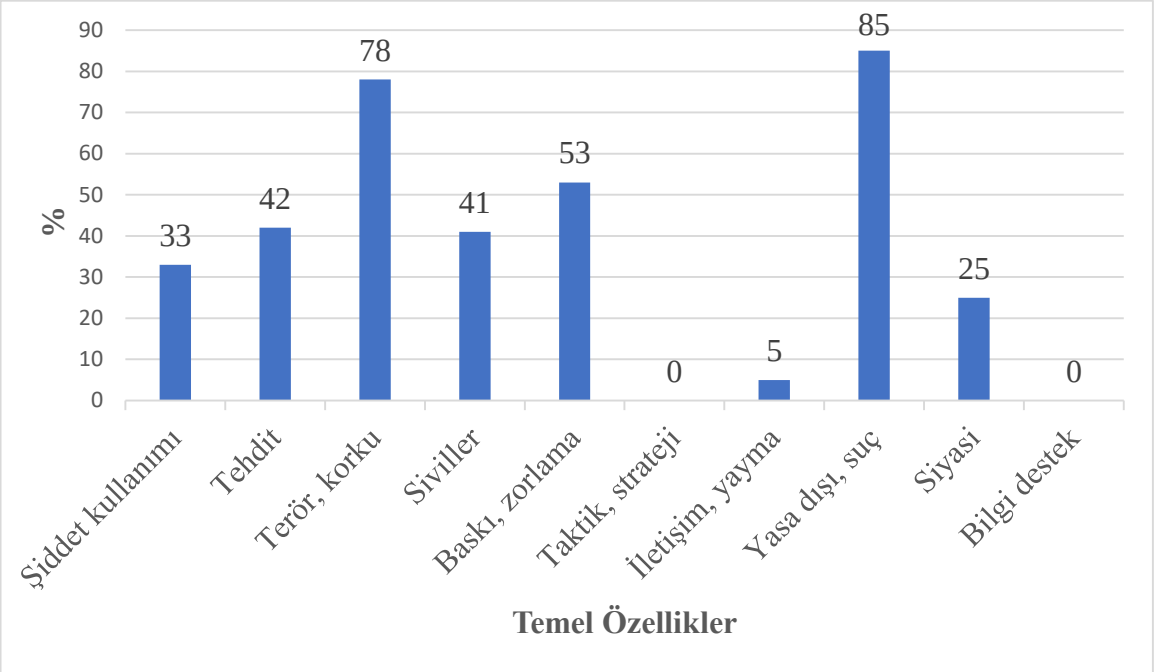
Tablo 1. Terörizm tanımında kullanılan tanımlayıcı ögelerin kullanım sıklığı

Sr. No.	Unsur	Kullanım Sıklığı (%)
1	Şiddet, kuvvet	83.5
2	Siyasi	65
3	Korku, terör	51
4	Tehdit	47
5	(Psikolojik) etkiler ve (beklenen) reaksiyonlar	41.5
6	Mağdur-hedef farklılaşması	37.5
7	Amaçlı, planlı	32
8	Yöntem, strateji, taktik	30.5
9	İnsani kısıtlamalar olmaksızın olağan dışılık	30
10	Zorlama, gasp	28
11	Tanıtım yönü	21.5
12	Keyfilik; kişisel olmayan eylem, ayrım gözetmeme	21
13	Siviller, tarafsızlar, mağdur olan ve ilglsi olmayan unsurlar	17.5
14	Gözdağı verme	17
15	Masumiyet	15.5
16	Fail olarak grup, hareket, organizasyon	14
17	Sembolik yön, diğerlerine gösteriler	13.5
18	Hesaplanamazlık, öngörülemezlik, şiddetin beklenmedik olması	9
19	Gizlilik	9
20	Tekrarlama; şiddetin artarak devam etme meyili	7
21	Suç	6
22	Üçüncü taraflara yapılan talepler	4

Schmid tarafından 2004 yılında, 109 akademik ve resmi tanımlarla yapılan karşılaştırmalı analiz neticesinde;

- İnsanlara karşı şiddetin belirgin olarak kullanımı,
- Şiddet tehdidi,
- Hedef grupta kasıtlı terör veya korku üretimi,
- Sivillerin ve masumların hedef alınması,
- Sindirme, zorlama ve/veya propagandanın yapılması,
- Çatışmanın yöntem, taktik ve stratejinin olması,
- Şiddet eylemlerinin geniş kitlelere yayılması,
- Şiddetin yasa dışı, suç olma niteliği,
- Siyasi niteliği;

- Psikolojik harekat aracı olarak kullanılmasının terörün temel özellikleri olduğu ortaya çıkmaktadır[46]. Bu temel özelliklerin devlet ve uluslararası kuruluşlara ait 88 tanımda dağılımı Şekil 1.'dedir.

Şekil 1. Terörizmin temel özelliklerinin yapılan terörizm tanımlarında dağılımı

Temel özelliklerde; yasa dışı-suç, terör-korku, ve baskı unsuru öne çıkmaktadır. Diğer yandan, tanımlarda taktik-strateji ve bilgi destek unsurun dikkate alınmaması, iletişim ve terörün yayılması unsurunun neredeyse hiç kullanılmadığı sonucuna varılmaktadır. Bunun yanında, terörizmin tanımı içerisinde terörizm mazeretini, sebebini içeren tanımlar eleştirilmektedir[47]. Terörizmin tanımsal uzlaşma eksikliğine sebep olan birkaç konu oldukça öne çıkmaktadır. Bu konulara ilişkin en çok öne sürülen gerekçe terörizmin niteliğinin değiştiğidir[48]. Terimin değişen niteliğinden kaynaklanan terörizm tanımındaki zorluklar sadece geçmiş için değil gelecek için de geçerlidir.

Terörün asıl amacı; devlet/hükümet ve genel kamuoyundan taviz koparmak, güvenlik sektöründe ve TM içerisinde çeşitli makam ve görevlerde bulunanların belli bir biçimde davranmaya, kendi görüşlerini kabul ettirmeye, en azından sempati duyulmasını sağlamaktır. Terör örgütleri ise sistemli şiddet uygulayan, siyasi istikrarsızlık ve iç gerginliği

[46] **Schmid, AP** (2011) 'The Definition of Terrorism', Schmid, AP (Ed.) The Routledge Handbook of Terrorism Research, 1st Ed., New York, Routledge, s.74.
[47] **Schmid**, AP. / Jongman AJ (2017) Political Terrorism, 2nd Ed., New York, Routlange, s.100.
[48] **Hoffman** Bruce (2017) Inside Terrorism, 3rd Ed., New York, Columbia University Press, s. 15.

artırarak, hükümetin baskıcı yöntemlere başvurmadan terörizmi alt edemeyeceği inancını yerleştirmek suretiyle, devlet ve halk arasındaki geleneksel güven ve korunma duygusunu kırmayı, bu yolla da amaçlarına ulaşmayı hedeflerler. Terörizmin amacına ulaşmak için kullandığı unsurlar; korkutmak, yıldırmak, sindirmek, panik yaratmak, mevcut rejim ve sisteme güveni yok etmek, özelde bireyler genelde toplulukların sağlıklı düşünme ve karar verme yetilerini erozyona uğratmak, toplumda çözülme yaratarak önlerine konulan dayatmaları istenç dışı kabule zorlamak, bireyler ve toplumları pasif konuma iterek mücadele güçlerini tüketmek, sorgulama-irdeleme-araştırmaya yönelik bireysel ve toplumsal zihinsel faaliyetlere bloke etmek, teslimiyetçi bir toplum yaratmak olarak özetlenebilir. Bu amaçlara ulaşmak için başvurulan yöntemler ise baskı, dayatma, zorlama, kaba kuvvet, tehdit, şantaj, gasp, cinayet, yaralama, toplu kıyım, rehin alma, bombalama, kaçırma gibi içinde psikolojik şiddetten fiili şiddete uzanan bir yelpaze içinde tarif edilebilir[49].

Tek bir yasal terörizm tanımlaması, terimin hem ulusal hem de uluslararası aktörler tarafından nasıl kullanıldığını şekillendirme konusunda potansiyel olarak yardımcı olabilir. Gerçekten de, uluslararası hukukta terörizmin tanımlanması arayışını yönlendiren en önemli konulardan biri, kullanımını kontrol etme arzusudur. Terörizmin tanımlarına bakıldığında;

- Terörizm ile diğer siyasi şiddet biçimleri arasındaki sınır,
- Devlet terörizmi ve TM terörünün aynı olgunun parçası olup olmadığı,
- Terörizmi; basit suç eylemlerinden, gruplar arasındaki açık çatışmalardan, akıl hastalığı sonucunda ortaya çıkan eylemlerden ayırma,
- Terörizmin; zorlama, şiddet, güç, etki alt kategorisi olup olmadığı,
- Terörizm haklı ve meşru görülüp görülmemesi,
- Suç ve terörizm arasındaki ilişki gibi çözümsüz kalan soruların bulunduğu görülmektedir[50].

[49] **Çitlioğlu**, Ercan (2005) Gri Tehdit Terörizm, 1. Baskı, Ankara, Ümit Yayıncılık, s.67,68.
[50] **Schmid**, AP. / Jongman AJ (2017) Political Terrorism, 2nd Ed., New York, Routlange, s.29-30.

Terörizmin ve terör tanımlanmasına bakıldığında; kişi, kurum ve devletler değişik tanımlar ortaya koymaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda belirtilmektedir.

Uluslararası TM çalışmaları Milletler Cemiyeti (MC)'ne kadar uzanmaktadır. MC tarafından, 1937 yılında hazırlanan Terörizmin Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme, terörizmin tanımına ilişkin ilk uluslararası sözleşme girişimidir, ancak yürürlüğe konmamıştır. Sözleşme ile terörün tanımı yapılmakta, terör eylemi niteliğinde sayılan fiiller, cezai hareketler belirlenerek "teröristi ya iade et veya cezalandır" ilkesi benimsenmek suretiyle kapsama giren eylemleri gerçekleştirenlerin cezasız kalmaları önlenmek istenmiştir[51].

İkinci Dünya Savaşından sonra MC'nin yerini alan Birleşmiş Milletler (BM)'de; TM kapsamında ilk girişim 21 Kasım 1947 tarihinde kabul edilen 177/11 sayılı karardır. Bu karar ile Milletlerarası Hukuk Komisyonu, İnsanlığın Güvenliğine ve Barışa Karşı Suçlar Kanun Taslağını hazırlamakla görevlendirilir. Komisyonun 1954 yılında tamamladığı Taslağın ikinci maddesi 6. Paragrafında "terörist faaliyetlerin diğer bir devlette icra edilmesi, bir devletin kendi ülkesindeki organize faaliyetlere tolerans göstermesi veya terörist eylemlerin bir devletten diğer bir devlete taşınması" insanlığın güvenliğine karşı bir suç olarak tanımlanmaktadır[52].

BM; 1972 Münih Olimpiyatı katliamından sonra uluslararası bir anlaşmaya varabilmek maksadıyla başlattığı girişimin; bazı ülkeler, özellikle Afrika, Asya ve Ortadoğu ülkelerinin amaçlarına sempati duydukları bazı grupların terörist olarak etiketlenmelerine isteksiz davranması, benzer şekilde zamanın ABD Yönetiminin Nikaragua kontralarını desteklemesi gibi Batı devletlerinin de terörist faaliyet gösteren bazı gruplara sempati ile yaklaşması başarısız olmasında etken oldu[53].

BM Genel Kurulu'nun 09 Aralık 1994 tarihli Uluslararası Terörizmin Bertaraf Edilmesine İlişkin Önlemler Bildirisi'nde terörizmin "siyasi amaçlarla halkta, bir insan grubunda ya da belirli insanlar arasında yaratılmasını planlanmasını ya da suç eylemlerini" içerdiği ifade edilmektedir. Ayrıca bu gibi eylemleri "haklı göstermek için başvurulan siyasi,

[51] **Genelkurmay Başkanlığı** (2008) Terörizmle Mücadeleye İlişkin Uluslararası Hukuk Metinleri Cilt-1, Ankara, Genelkurmay Basımevi, s.V.
[52] **Genelkurmay** Başkanlığı (2008) Terörizmle Mücadeleye İlişkin Uluslararası Hukuk Metinleri Cilt-1, Ankara, Genelkurmay Basımevi, s.3.
[53] **Gregor Bruce** (2013) Definition of Terrorism-Social and Political Effects (2013) Journal of Military and Veterans' Health, V:21, N:2, s.26 <https://jmvh.org/wp-content/uploads/2013/05/JMVH-May-2013.pdf> s.e.t. 31.03.2019.

felsefi, ideolojik, ırksal, etnik, dini ya da diğer bir düşünce türü ne olursa olsun, bu eylemlerin her koşulda haksız olduğu" kabul edilmektedir[54] .

Devletlerin temel olarak özgürlükçülerle teröristler arasındaki ayrımın yapılma yöntemi ile terörizm tanımının 'Devlet' desteğini kapsaması gerekip gerekmediği konusunda fikir ayrılıkları bulunmaktadır. Bu farklılıklar, devletin kendi çıkarları tarafından belirlenen konuya bakış açısı ile politik ve ideolojik olarak yönlendirilmektedir. Devam eden süreçte terörizmin tanımı üzerinde uzlaşma sağlanamaması nedeniyle, BM ve üye devletleri; terörizmi tanımlamadan ziyade; uçak kaçırma, rehin alma, nükleer silahların korunması, finansmanın önlenmesi, adam kaçırma, bombalama, rehin alma gibi terör örgütlerince gerçekleştirilen eylemler bazında uluslararası hukuk metinleri oluşturmayı, antlaşmalar/sözleşmeler yapmayı, bu eylemler kapsamında terörü tanımlamayı tercih ettiği görülmektedir. BM öncülüğünde hazırlanan ve hâlihazırda yürürlükte olan on altı (On üç temel sözleşme/protokol ve üç değişiklik protokolü) terörizm karşıtı uluslararası ve yasal hukuki belge bulunmaktadır[55].

[54] **Aydın, Oğuz Gökhan** (2015) İnsan Hakları Hukuku ve İnsancıl Hukuk Çerçevesinde Terörle Mücadelede İşkence Yasağı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:6, Sayı:20, s.595 <https://yayin.taa.gov.tr/yuklenenler/dosyalar/dergiler/taad/taad-20/taad-20.pdf> s.e.t. 12.11.2019.

[55] **Genelkurmay** Başkanlığı (2008) Terörizmle Mücadeleye İlişkin Uluslararası Hukuk Metinleri Cilt-1, Ankara, Genelkurmay Basımevi, s.4.

Anılan uluslararası Hukuk Metinleri

- Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Bazı Eylemlere İlişkin Sözleşme,
- Uçakların Yasa Dışı Yollarla Ele Geçirilmesi Hakkında Sözleşme,
- Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşme,
- Diplomasi Ajanları Da Dahil Olmak Üzere Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi,
- Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme,
- Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşmede Yapılan Değişiklikler,
- Rehine Alınmasına Karşı Uluslararası Sözleşme,
- Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşmeye İlişkin Ek Uluslararsı Sivil Havacılığa Hizmet Eden Havaalanlarında Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokol,
- Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme,
- Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme,
- Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşmenin 2005 Tarihli Protokolü,
- Kıta Sahanlığında Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokol,
- Kıta Sahanlığında Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokolün 2005 Tarihli Protokolü,
- Plastik Patlayıcıların Teşhisi Amacıyla İşaretlenmesi Sözleşmesi,
- Terörist Bombalamalarının Önlenmesine İlişkin,
- Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme,
- Nükleer Terörizm Eylemlerinin Önlenmesine İlişkin Sözleşme.

Bu hukuki belgelerden ikisi hariç[56] tamamında suç olarak kabul edilmesi öngörülen başlıca terör eylemleri; adam kaçırma, rehin alma, bombalama ve terörün finanse edilmesi gibi eylemler, terör eylemleri olarak kabul edilerek tanımlamalar yapılmakta, suç olarak kabul edilerek cezalandırılması, suçluların kaçmalarının önlenmesi ve taraf devletlerce gerekli tedbirlerin alınması öngörülmektedir.

Terör ve terörizmin uluslararası bir tanımı üzerinde uzlaşılamamasının bir göstergesini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin içeriğinde de görmek mümkündür. AİHS'nin terörizmi tanımlamadığı gibi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'nin de kararlarında terörizmi tanımlama çabası içerisinde olmadığı görülmektedir. AİHM daima her davayı ayrı ayrı ele almayı tercih etmektedir. Bu konuda, Parlamenter Asamble "Bireyler ya da gruplar tarafından, bir ülkeye, o ülkenin kurumlarına, genel olarak halkına ya da ayrılıkçı amaçlar, aşırı uçta ideolojik fikirler, fanatiklik ya da rasyonel olmayan ve sübjektif saikler ile belirli kişilere karşı şiddete başvurma ya da şiddete başvurmakla tehdit etmek yoluyla ve resmi makamlar, toplumda belirli kişiler ya da gruplar ya da genel olarak halk arasında terör ortamı yaratmak amacıyla işlenmiş bir suçu" terör eylemi olarak saymaktadır[57].

Avrupa Konseyi'nin 27 Aralık 2001 tarihli Terörizmle Mücadelede Özel Tedbirler Hakkındaki Ortak Tutum Belgesi'nin 1. maddesinde, "terör eylemi" tanımlanmaktadır. Söz konusu belgesinin amaçları doğrultusunda terör eyleminin; bir ülkeye ya da uluslararası kuruluşa ciddi olarak zarar verebilecek, ulusal kanunlara göre bir suç olarak tanımlanmış olan aşağıdaki kasıtlı fiiller anlamına geldiği belirtilmektedir[58]. Suç olarak tanımlanmış fiiller;

---

[56] **Genelkurmay** Başkanlığı (2008) Terörizmle Mücadeleye İlişkin Uluslararası Hukuk Metinleri Cilt-1, Ankara, Genelkurmay Basımevi, s.5.

Sözleşmeler:

- 14 Eylül 1963 tarihinde Tokyo'da tanzim edilen "Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Bazı Eylemlere İlişkin Sözleşme"
- 01 Mart 1991 tarihinde Montreal'de tanzim edilen "Plastik Patlayıcıların Teşhisi Amacıyla İşaretlenmesi Sözleşmesi"

[57] **Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı** (2011) İnsan Hakları ve Terörle Mücadele, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Yayınları, s.17 <http://www.kdgm.gov.tr/?ax=kdgmIcerikDetay&contentid=AC566A5C-5249-4797-A7F3-5CE0FB5F8F09> s.e.t. 27.12.2015.

[58] **Kamu** Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı (2011) İnsan Hakları ve Terörle Mücadele, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Yayınları, s.18 <http://www.kdgm.gov.tr/?ax=kdgmIcerikDetay&contentid=AC566A5C-5249-4797-A7F3-5CE0FB5F8F09> s.e.t. 27.12.2015.

- Halkı korkutmayı ya da bir yönetimi, uluslararası bir kuruluşun herhangi bir fiili gerçekleştirmeye ya da bu fiilden kaçınmaya zorlanması, bir ülkenin ya da uluslararası bir kuruluşun temel siyasi, anayasal, ekonomik veya toplumsal kurumlarının istikrarsızlaştırması ya da yıkması,

- Ölüme sebebiyet verebilecek şekilde bir kişinin hayatına kastedilen saldırılar,

- Bir kişinin fiziksel sağlığına zarar verecek saldırılar,

- Adam kaçırma ya da rehin alma,

- Bir devletin kamu tesisi, ulaşım sistemi, bilgi sistemleri, kıta sahanlığı üzerinde yer alan sabit platform türü tesisler dahil olmak üzere altyapı tesisi, bir kamu alanına ya da özel mülke insan hayatını tehlikeye atacak ya da önemli ekonomik kayıplara yol açacak şekilde büyük zarar verilmesi,

- Uçak, gemi ya da diğer toplu taşımacılık ya da nakliye vasıtalarının kaçırılması,

- Silah, patlayıcı madde ya da nükleer, biyolojik, kimyasal silahların imalatı, bulundurulması, temini, taşınması, tedariki ile biyolojik ve kimyasal silahlarla ilgili araştırmalar yapılması ve bu tür silahların geliştirilmesi,

- Tehlikeli maddelerin emniyetini ve insan hayatını tehlikeye atabilecek yangın, patlama ya da su baskınlarına sebebiyet verilmesi,

- İnsan hayatını tehlikeye atabilecek şekilde su, enerji ve diğer temel kaynakların tedarikine müdahale edilmesi veya tedarikinin kesintiye uğratılması,

- Terörist grubun yönetilmesi; bilgi ya da maddi kaynak temin edilmesi, herhangi bir şekilde faaliyetlerinin finanse edilmesi yoluyla, suç faaliyetlerine katkı sağlandığı bilinerek bir terörist grubun faaliyetlerine iştirak edilmesidir[59].

Varşova'da, 16 Mayıs 2005 tarihinde yapılan 3'üncü Avrupa Konseyi Toplantısında kabul edilen ve 01 Haziran 2007 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi'ne göre "terör suçları ve diğer suçların, her kim tarafından işlenirse

[59] **Council Common Position of 27 December 2001 on The Application of Specific Measures to Combat Terrorism (2001/931/CFSP),** The Council Ofthe European Union, Official Journal of the European Communities (28.12.2001) (L 344/93) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001E0931&from=EN> s.e.t. 27.12.2019.

işlensin, hiçbir koşulda siyasal, felsefi, ideolojik, ırksal, etnik, dinsel ve diğer benzeri mahiyette mülahazalarla haklı gösterilemeyeceği" kabul edilmekte, ve terör suçlarının amacının "halkı sindirmek veya bir hükümeti veya uluslararası örgütü bir eylemi yerine getirmeye veya yerine getirmekten kaçınmaya haksız olarak zorlamak veya bir ülkeyi veya uluslararası bir örgütü ciddi biçimde istikrarsız hale getirmek veya temel siyasal, anayasal, ekonomik ve toplumsal yapılarını yıkmak" olduğu açık olarak belirtilmektedir[60].

Türkiye Cumhuriyeti 3 713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1. maddesinde terör "cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir"[61] şeklinde yer almaktadır. Yasanın 3. maddesi terör suçlarını, 4. maddesi ise terör amacıyla işlenen suçları ve 8. maddesinde terörün finansmanı suçu düzenlemektedir. Tanımdan da anlaşıldığı üzere; Türk hukukunda terör, Türkiye aleyhine gerçekleştirilen eylemlerle sınırlı tutulmakta ve yabancı bir devlete veya uluslararası bir örgüte karşı girişilecek eylemler terör tanımı kapsamında değerlendirilmemektedir.

Türkiye'nin kolluk kuvvetlerinden olan Jandarma Genel Komutanlığı'nın internet sitesinde 2015 yılında, terör ve terörizmin farklı kavramlar olduğuna yer verilerek, terör "her türlü şiddet hareketlerini içeren, örgütlü ve kuralsız şiddet hareketleri" ve "başta insanların yaşama hakkı olmak üzere, temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına yöneliktir, devlete karşı çıkma" olarak tanımlanmakta, terörizm ise "siyasi unsur içeren, yani bir ideolojisi bulunan ve mevcut sistemi şiddet yoluyla tahribe yönelmiş, bir ideoloji etrafında örgütlenen birden fazla kişinin şiddet eylemleri temelinde, mevcut siyasi iktidarı ve rejimi hedef alan faaliyetler" olarak belirtilmektedir[62].

---

[60] **TBMM Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (**2007) (1/339), Dönem: 23 Yasama Yılı:2 <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss62.pdf> s.e.t. 18.04.2020.

[61] **3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu**, T.C. Resmî Gazete, Sayı: 20843 Mükerrer, 12 Nisan 1991.

[62] <http://www.jandarma.gov.tr/asayis/ter.s/Teror_Terorizm_Teror_Orgutlerinin_%20Amac%C4%B1.htm> s.e.t. 28.11.2015.

Bruce Hoffman ise terörizmi "Şiddet yoluyla korkunun yaratılması ve kullanılması ya da siyasi değişim için şiddet tehdidinin kullanılması olarak tanımlanmakta ve terörist eylemlerin şiddet veya şiddet tehdidi içerdiği, şiddetin etkisiyle teröristlerin siyasi değişikliği ulusal ya da uluslararası ölçekte etkilemek için baskı, etki ve güç elde etmeye çalıştıkları, terörizmin, özellikle kurbanlarının veya terörist saldırısının hedeflerinin ötesinde geniş kapsamlı psikolojik etkiyi hedeflediği, etnik ya da dini grup, bütün ülke, bir ulusal hükümet ya da siyasi parti ya da genel olarak kamuoyunu içerebilecek şekilde hedef kitle üzerinde korku yaratmanın amaçlandığı, terörizmin, gücün olmadığı yerlerde güç yaratmak ya da çok az olduğu yerlerde gücü birleştirme istemi"[63] olarak belirtmektedir. Bu tanım, şiddetin kullanılması, sivillerin de hedef alınması ile siyasi yapı, toplum ve birey üzerinde etki ve korkunun yaratılması dahil bir şiddet eyleminin terör eylemi haline gelmesi için gerekli görülen birçok unsuru kapsamaktadır.

ABD Kongresi tarafından, 11 Eylül 2001 saldırılarını araştırmak üzere kurulan Terörizm ve Yurt İçi Güvenliği Alt Komitesi'nce, tek bir terörizm tanımı üzerinde hemfikir olunması, böylece hangi faaliyetin terör eylemi olduğu ve kimin terörist olarak belirlenmesi gerekliliği belirtmektedir. Komite tarafından terörizm için "Halk arasında korku yaratmak maksadıyla, bir alt-ulusal grubun; hükümeti zorlamak niyetiyle halka veya mülke karşı şiddet tehdidinin ya da politik olarak motive edilmiş şiddetin yasa dışı ve kasıtlı olarak kullanılması" tanımının kullanılmasını önerilmektedir[64]. ABD Ulusal Stratejisinde ise terörizmin tek bir tanımı sayesinde yasa uygulayıcı ile istihbarat teşkilatları arasında daha iyi bir iletişim kurulması imkânın da doğacağı belirtilmektedir[65]. ABD Dışişleri Bakanlığı ihtiyaca göre 1982 ve 2004 yılları arasında kendi terörizm tanımını en az yedi kez değiştirdiği de unutulmamalıdır[66].

ABD Savunma Bakanlığı Askeri ve Birleşik Terimler Sözlüğü (JP 1-02)'nde terörizm "Genellikle dini, politik veya diğer ideolojik inançlar tarafından motive edilen şiddetin veya

[63] **Hoffman** Bruce (2017) Inside Terrorism, 3rd Ed., New York, Columbia University Press, s. 32.
[64] **US Subcommittee On Terrorism And Homeland Security**, House Permanent Select Committee On Intelligence Counterterrorism Intelligence, Capabilities and Performance Prior to 9-11 (2002) <https://fas.org/irp/congress/2002_rpt/hpsci_ths0702.html> s.e.t. 15.03.2019.
[65] **White House, Office Of Homeland Security** (2002) National Strategy For Homeland Security <https://www.hsdl.org/?abstract&did=856> s.e.t. 15.03.2019.
[66] **Schmid,** AP (2011) 'The Definition of Terrorism', Schmid, AP (Ed.) The Routledge Handbook of Terrorism Research, 1st Ed., New York, Routledge, s. 44.

şiddet tehdidinin yasadışı kullanımı, korku aşılamak, yönetimleri ve toplumları genellikle politik hedefleri için zorlamak"[67] şeklinde tarif edilmektedir.

Diğer taraftan şiddet unsuru içeren, ideolojik ve siyasi yönü olan, halkı korkutmayı, sosyal yapıyı tahrip etmeyi amaçlayan terörizme karşı mücadeleye genel olarak bakıldığında; terör örgütlerinin eylem yapma imkân ve kabiliyetlerinin sonlandırılması, örgütsel faaliyetlerinin engellenmesi, başarısızlığa uğratılması ve terörizme neden olan etkenlerin ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir. Bu hedeflere ulaşabilmek maksadıyla devletler değişik metot ve yöntemler izlemekte ve teşkilatlanmaya gitmekte ve TM esasları belirlemektedir.

TM'de tehdit için bizim/onların anlayışı ile bölgelerin ve toplumun tanımlanması ayrımcılığı ve güvensizliği arttırmaktadır. Tehdidi nitelendirirken; "Teröristler, ahmaklar, deliler, çılgınlar"[68] ve "yeni barbarlar, Batı toplumunu tehdit eden vahşiler, kötülük" gibi politik tanımlamalar, olağanüstü iç ve dış güvenlik politikasının meşrulaştırılmasında normalleştirici bir rol oynamaktadır[69].

ABD Savunma Bakanlığı Askeri ve Birleşik Terimler Sözlüğü (JP 1-02)'nde TM "Bireylerin ve mülklerin terör eylemlerine karşı savunmasızlığını azaltmak maksadıyla, askeri ve sivil güçlerin kullanılması da dahil alınan savunma önlemleri" ve "Teröristleri, terör örgütlerini ve bağlantılarını; hükümetleri ya da toplumları hedeflerine ulaşmaya zorlamak için korku aşılamak ve şiddet kullanamayacak hale getirmek amacıyla yapılan faaliyetler ve operasyonlar."[70] olarak tarif edilmektedir.

2.2.3. Terör, Terörizmle Mücadele, Ayaklanma, Ayaklanmayla Mücadele

Terörizmle ilgili çalışmalarda; terörizm, terörist, terör, terörizmle/terörle/teröristle mücadele (counterterrorism-CT) ile birlikte ayaklanma, isyan (insurgency) ve ayaklanmayla/isyanla mücadele (counterinsurgency-COIN) kullanıldığı görülmektedir.

---

[67] **US Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms Joint Publication 1-02** (2010), s.241 <https://fas.org/irp/doddir/dod/jp1_02.pdf> s.e.t. 18.04.2020.

[68] **Douglas, William / Zulaika, Joseba** (1996) Terrorist Taboo: The Follies, Fables, and Faces of Terrorism, 1st Ed., New York, Routledge, s. X.

[69] **Solomon Ty** (2009) Social Logics and Normalisation in the War on Terror, Millennium-Journal of International Studies, C:38, S:2, s.269-294 <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0305829809347513?legid=spmil%3B0305829809347513v1&patientinform-links=yes> s.e.t. 17.06.2020.

[70] **US Department** of Defense Dictionary of Military and Associated Terms Joint Publication 1-02 (2010) s.54 <https://fas.org/irp/doddir/dod/jp1_02.pdf> s.e.t. 18.04.2020.

'Insurgency' sözcüğüne; ABD Savunma Bakanlığı Askeri ve Birleşik Terimler Sözlüğü (JP 1-02)'nde "Bölgeyi kontrol eden otorite ile mücadele etmek, etkisiz kılmak ve ele geçirmek için yıkım ve şiddetin organize kullanımı"[71], ABD'nin JP 3-07.22 yayınında "Silahlı çatışma ve bir devletin askeri, ekonomik, psikolojik ve politik gücünü ve moralini içten yıkmak üzere tasarlanmış hareketler ile devletin yıkılmasına yönelik örgütlü hareket"[72] tanımı yapılırken, örgütlü hareketin yönetimin kontrolünü ve meşruiyetini zayıflatmak için tasarlanmış uzun süreli bir politik-askeri mücadele ve ana konusunun siyasi iktidar olduğu belirtilmektedir. Birleşik Krallık Ordusu Talimnamesi (British Army Field Manual Countering Insurgency) ise "Yerleşik otoriteye bir meydan okuma, siyasi kontrolü etkilemek veya önlemek için kullanılan organize, şiddetli bir yıkım"[73] olarak tanımlanmaktadır.

Natasha Underhill; genellikle üstün kaynaklara ve dışarıdan desteğe sahip olan hedef devlete karşı, sınırlı imkanlarını, taban desteklerini ve siyasi iradelerini kullandıkları uzun süreli çatışmalar[74], Steven Metz, "bazen zayıf tarafca benimsenen bir strateji olarak nitelendirerek, ideoloji, sınıf, din, etnik köken, bölgecilik veya en yaygın olarak bu etkenlerin karışımına dayanabileceğini belirtirken, uzun süreli, asimetrik şiddet, politik, yasal ve etnik belirsizlik, arazi kullanımı, siyasi ve psikolojik savaş" olarak nitelendirmektedir[75]. Thomas Mockaitis "Hoşnutsuz bir grubun bir ulusun kontrolünü ele geçirmeye çalıştığı bir iç mücadele…karışıklık, silahlı çatışma ve terörizmi birleştiren karma bir çatışma biçimi" olarak, Kitson ise yönetimi devirmek ya da istemediği bir şeyi yapmaya zorlamak amacıyla "Yönetime karşı halkın bir kesimi tarafından silahlı kuvvet kullanılması"[76], Fransız asker-teorisyeni olan David Galula "Mevcut düzenin devrilmesi, nihai hedefine ulaşmak için adım adım ara hedeflere ulaşmayı içeren uzun süreli bir mücadele olarak"[77], olarak tanımlamaktadır. Bu tür hareketler, politik, silahlı, geleneksel

[71] **US Department** of Defense Dictionary of Military and Associated Terms Joint Publication 1-02 (2010) s.113 <https://fas.org/irp/doddir/dod/jp1_02.pdf> s.e.t. 18.04.2020.
[72] **Counterinsurgency Operations FMI 3-07.22** (2006), s.22 <https://fas.org/irp/doddir/army/fmi3-07-22.pdf> s.e.t. 18.04.2020.
[73] **Countering Insurgency, British Army** (2009) Field Manual V: 1 Part 10, Army Code 71876, s.1-5 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 09.04.2020.
[74] **Underhill,** Natasha (2014) Countering Global Terrorism and Insurgency, 1st Ed., Londra, Palgrave Macmillan, s. 13.
[75] **Metz, Steven** (2007) Learning from Iraq: Counterinsurgency in American Strategy, US Army War College, Strategic Studies Institute, s.83 <https://www.jstor.org/stable/resrep11487?seq=4#metadata_info_tab_contents> s.e.t. 27.04.2020.
[76] **Alderson**, Alexander (2009) 'The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009', (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, s.5 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 27.04.2020.
[77] **Galula David** (2006) Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice, 2nd Ed., London, Praeger Security International Westport s.2.

veya kentsel hücresel olarak adlandırılabilecek kategoriden birine girmektedir. İlk olarak politik olarak örgütlenmiş bir hareket, yönetime karşı silahlı unsurları kullanmadan önce veya aynı zamanda siyasi yapı ile birlikte gelişebilir. Bu bağlamda, silahlı unsurlar daima siyasi yapıya tabi olmalıdır. İkincisi kategoride ise silahlı grupların örgütlenmesidir. Bu tür harekette ise siyasi yapı oldukça zayıftır ve güçlü silahlı elemanların öncülüğünde yönetime karşı silahlı eylemde bulunulmaktadır. Destek tabanları oluşturulduktan sonra hem meşruiyetine hem de güç ve etki kazanmak için yoğun olarak silahlı eylem yaparak yönetimin devrilmesi amaçlanmaktadır. Üçüncü olarak örgütlenen bir harekette geleneksel olarak, belirli bir bölgede veya bir bölgede önceden bulunan kabile, klan, etnik veya dini bağlılıklardan yararlanılır. Bunu yaparken, mevcut siyasi ve askeri yapıların yerine geçmeyi amaçlayan bir dizi sosyal hiyerarşi kurmaya çalışırlar. Bu tür harekette mevcut yönetime, dayanılan halkın meşruiyeti, gücü ve etkileri açısından karşı çıkmadır ve ekonomik ve askeri tedbirlere karşı dayanma kapasitesi sınırlı olduğundan iş birliği arar. Kent-hücresel formunda bir harekette, genellikle belirli bir kentsel alanlarda yoğunlaşır ve gelişir. Organizasyon yapısı açısından, genellikle küçük, yarı-özerk hücrelerin etrafında düzenlenir. Bu tür gruplar, halk desteğini harekete geçirme yeteneklerini sınırlama açısından olumsuz bir sonucu olan doğal zayıflıklarına karşı koymak için bir taktik olarak terörizme daha fazla bel bağlamaktadırlar[78].

Tanımların birbirini bütünler bir anlayışı bulunmamaktadır. Bununla birlikte, bir bütün olarak ele alındıklarında, uzun süren, sorun odaklı, meşru siyasi otoriteye meydan okuyan ve hedeflerine ulaşmak için nüfuz, baskı ve şiddet kullanımını içermektedir. Schmid tarafından 2004 yılında, 109 akademik ve resmi terörizm tanımlarıyla yapılan karşılaştırmalı analiz neticesinde tespit edilen ve yukarıda belirtilen temel özellikler ile ‘insurgency’ tanımlarının içerdiği özellikler karşılaştırılması Tablo 2.’de gösterilmektedir.

[78] **Central Intelligence Agency (CIA)** (2009) Guide to Analysis of Insurgency, s.5 <https://fas.org/irp/cia/product/insurgency.pdf> s.e.t. 31.05.2020.

Tablo 2. Terörizm temel özellikleri ile 'insurgency' tanımının karşılaştırılması

Schmid'in Belirlediği Terörizmin Temel Özellikleri	**'Insurgency' Tanımı**				
	JP 1-02 Terimler Sözlüğü	FMI 3-07.22	British Army Field Manual	Thomas Mockaitis	David Galula
Şiddetin kullanımı	+	+	+	+	+
Şiddet tehdidi				+	+
Terör veya korku üretimi	+	+	+	+	+
Sivillerin ve masumların hedef alınması	+	+	+	+	+
Sindirme	+	+	+	+	+
Zorlama	+	+	+	+	+
Propaganda aracı olarak kullanılması		+	+	+	+
Çatışmanın yöntem, taktik ve stratejinin olması,		+	+	+	+
Şiddet eylemlerinin geniş kitlelere yayılması	+	+	+	+	+
Şiddetin yasa dışı, suç olma niteliği,	+	+	+	+	+
Siyasi niteliği	+	+	+	+	+

ABD'lılar tarafından ilk olarak 1962'de COIN terimini kullandıkları görülmektedir[79]. COIN "örgütlü hareketlere engel olmak, etkisiz hale getirmek ve ana nedenlerini ele almak için tasarlanmış kapsamlı sivil ve askeri çabalar" olarak adlandırılmaktadır[80]. ABD'nin FMI 3-07.22 yayınında "bir devletin, terörizmi etkisiz hale getirmek için aldığı askeri, paramiliter, siyasi, ekonomik, psikolojik ve sivil eylemler." olarak tarif edilirken stratejik amacının; halkın üzerinde kontrolü elde etmek ve etkisini sürdürmek, halkın politik, psikolojik ve ekonomik yöntemlerle desteklenmesi olması nedeniyle, geleneksel savaştan

[79] **Dixon, Paul** (2009) 'Hearts and Minds'? British Counter-Insurgency from Malaya to Iraq, The Journal of Strategic Studies, V: 32, N: 3, s.356 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402390902928172?needAccess=true> s.e.t. 19.04.2020.
[80] **US Department** of Defense Dictionary of Military and Associated Terms Joint Publication 1-02 (2010), s.8 <https://fas.org/irp/doddir/dod/jp1_02.pdf> s.e.t. 18.04.2020.

ayrıldığı belirtilmektedir[81]. Birleşik Krallık Ordusu Sahra Talimnamesinde mücadele "Alınan askeri, kolluk kuvvetleri, siyasi, ekonomik, psikolojik ve sivil tedbirler" olarak tanımlanmaktadır[82].

Yukarıda terörizmin; şiddet ve şiddet tehdidini yasa dışı kullanması, siyasi değişim, değişimi etkilemek için korku, baskı, etki yaratması ve güç elde etmeye çalışması, yönetimleri ve toplumları genellikle politik hedefleri için zorlaması, kullandığı politik, ekonomik, etnik, dini araçlar, hedef kitlesi gibi terör eylemi haline gelmesi için gerekli görülen birçok unsuru kapsadığı ayrıntılı olarak belirtilmektedir. TM'nin de bireylerin, toplumun, ülkenin güvenliğinin sağlanması ve istikrarının devamlılığı için hassasiyeti azaltacak askeri, ekonomik, sosyal olmak üzere her alanda savunma tedbirleri alarak, teröristlerin, terör örgütlerinin ve bağlantılarının birey, toplum ve yönetime karşı hedeflerine ulaşmayı engellemek olduğu ifade edilmektedir.

Sonuç olarak, terörizm ile 'insergency' ile ifade edilmeye çalışılan anlamın hemen hemen aynı olduğu, benzer şekilde TM ve COIN ile belirtilen anlamın aynı esasları içerdiği görülmektedir.

2.2.4. Birleşik Krallık'ta Terörizm ve Terör

Kuzey İrlanda'daki çatışma ve özellikle İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Irish Republican Army-IRA)'nın oluşturduğu tehdit nedeniyle; 1973 yılında yürürlüğe konulan İrlanda Olağanüstü Durum Hükümleri Kanunu'nda (Emergency Provisions Act)[83] ve 1974 tarihli Terörizmin Önlenmesi (Geçici Hükümler) Kanunu'nda [Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act 1974][84] terörizm "Halkı veya halkın bir kısmında korku yaratmak veya siyasi amaçlar için şiddet kullanımı" olarak tanımlanmaktadır. 1989 tarihli Terörizmin Önlenmesi (Geçici Hükümler) Yasası'nda [Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act 1989] da aynı tanım kullanılmaktadır[85]. Söz konusu 'terörizm' tanımı; şiddet

[81] **US Army Joint Publication 3-24, Counterinsurgency,** s.III, 4 <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp3_24.pdf> s.e.t. 18.04.2020.
[82] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s.1-6 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 09.04.2020.
[83] **Northern Ireland (Emergency Provisions) Act 1973**, md.28 Interpretation <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1973/53/section/28/enacted> s.e.t. 18.04.2020.
[84] **Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act 1974**, Part III General and Miscellaneous, 9 Supplemental provisions <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/56/section/9/enacted> s.e.t. 18.04.2020.
[85] **Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act 1989** <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/4/contents/enacted> s.e.t. 23.11.2019.

tehdidini kapsamamasına karşın, eylem açısından herhangi bir zayiat veya risk kıstasına bağlı olmaksızın tanımlamayı içermektedir. Bunun yanında, siyasi olmayan, dini veya ideolojik amaçlarla yapılan şiddeti kapsamamaktadır.

Birleşik Krallık'ta, terörizmin tek bir tanımlamasını yapmaya yönelik girişimler, Lord Lloyd'un 1996 tarihli Terörizmle Mücadele Hakkında Araştırma Raporu'na (Inquiry into Legislation Against Terrorism 1996) dayanmaktadır[86]. Lord Lloyd farklı bir tanımın benimsenmesini ve ABD'deki Federal Soruşturma Bürosu tarafından kullanılan "Siyasi, sosyal veya ideolojik hedeflere ulaşmak maksadıyla; hükümeti, halkı veya halkın bir bölümünü zorlamak, korkutmak için kişilere veya mülklere karşı şiddet kullanmak veya şiddet kullanma ile tehdit etmek" tanımının kullanılmasını önermektedir[87]. Ancak, Lord Lloyd'un önerdiği tanım, havacılık ve diğer kritik altyapı sistemlerine verilebilecek hasarı kapsamadığı için 2000 tarihli Terörizm Yasası'nda [Terrorism Act 2000 (TACT-2000)] daha geniş terrörizm tanımının kabul edildiği görülmektedir.

Terörizm tanımı, TACT-2000'e dayanmaktadır. Yasa, terör eylemleri için siyasi, ideolojik, dinin istismar ile güdülenmeyi de kapsayan oldukça geniş bir terör tanımı içermektedir. Tanımın; önceki geçici TM mevzuatının aksine kalıcılığı sağlamak için hem yurt içi hem de uluslararası her türlü terörizmi kapsadığı görülmektedir. Yasanın 1. Paragrafında belirtilen terörizmin tanımı, 2001, 2006 ve 2009 yıllarında yapılan değişikliklerle aşağıdaki halini almıştır[88]:

1. Aşağıdaki eylemlere başvurulursa;

   a. Hükümeti veya uluslararası bir kamu kuruluşunun etkilemek, halkı veya halkın bir bölümünü korkutmak için tasarlanan tehdit veya eylem,

   b. Siyasi, dini veya ideolojik bir nedene dayanan eylem veya tehdit,

[86] **Memorandum by JUSTICE, Inquiry into Legislation Against Terrorism 1996**, <https://publications.parliament.uk/pa/ld199900/ldselect/lddereg/57/5707.htm> s.e.t. 23.11.2019.
[87] **Lord Carlile of Berriew** (2007) Independent Reviewer of Terrorism Legislation, The Definition of Terrorism: a Report, Cm 7052, s.3 <https://www.gov.uk/government/publications/the-definition-of-terrorism-a-report-by-lord-carlile-of-berriew> s.e.t. 23.11.2019.
[88] **Terrorism Act 2000 Part I Introductory** <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/contents> s.e.t. 23.11.2019.

2. Aşağıdaki eylemlere başvurulursa;

a. Bir kişiye karşı şiddet uygulanması,

b. Bir mülke ciddi zarar verilmesi,

c. Eylemde bulunan ve bulunulan kişiden başka üçüncü kişinin hayatının tehlikeye sokulması,

d. Halkın sağlığı, güvenliği veya halkın bir kısmı için ciddi risk oluşturulması,

e. Elektronik sistemlere müdahale edilmesi veya bunun tasarlanması,

3. Ateşli silahların veya patlayıcıların kullanılmasını içermektedir.

4. Bu bölümde;

a. Birleşik Krallık dışındaki eylemler,

b. Herhangi bir kimseye veya mülkiyetine yapılan eylemler,

c. Birleşik Krallık dışındaki bir ülkenin halkına yapılan eylemler,

d. Birleşik Krallık'a, Birleşik Krallık'ın bir bölümüne veya Birleşik Krallık dışındaki bir ülkenin yönetimine yapılan eylemler,

5. Yasaklanmış bir kurumun yararına icra edilen eylemler.

TACT 2000'de terörizm "eylemin kullanılması veya eylem tehdidi anlamına gelir. Eylemin kullanımı veya tehdidi, hükümeti etkilemek, kamuoyunu veya halkın bir bölümünü korkutmak için tasarlanan ve geleneksel, inaç veya ideolojik nedenlerden dolayı ortaya çıkacak şekilde yapılan tehditler" olarak tanımlanmaktadır.

Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığınca Yasaklanan Terörist Organizasyonlar (Proscribed Terrorist Organisations) yayınında benzer şekilde terörizm "Bir kişiye karşı şiddet içeren, mülke zarar veren, bir insanın hayatını tehlikeye atan (eylemi gerçekleştiren kişinin dışında), toplumun tamamı veya bir kısmının sağlığı ve güvenliği için risk oluşturan eylemde bulunmaktır. Bu tür bir eylemin kullanımı veya tehdidi, yönetimi veya uluslararası bir kamu kuruluşunu etkilemek, halkı veya halkın bir bölümünü korkutmak ve politik, dini,

ırksal veya ideolojik bir amacı gerçekleştirmek üzere tasarlanmalıdır" [89] şeklinde tanımlanmaktadır.

Kraliyet Savcılık Servisi (Crown Prosecution Service-CPS) ise terörizmi "Birleşik Krallık içinde ve dışında, politik, dini, ırksal veya ideolojik bir amaca ulaşmak maksadıyla, ülke yönetimini etkilemek veya halkı korkutmak için tasarlanan bir eylem veya tehdit" olarak tanımlanmaktadır. Örnek olarak; bir kişiye karşı ciddi şiddet veya mülke zarar verme, bir kişinin hayatını tehlikeye sokmak (eylemi gerçekleştiren kişinin dışında), halkın veya halkın bir kısmının güvenliği, sağlığı için risk oluşturmak, bir elektronik sistemi bozmak tasarlanan bir eylem olarak belirtmektedir[90].

TACT 2000; ilk kez terörizmin geniş bir tanımını yapmanın yanında, Kuzey İrlanda ilişkili terörizmi uluslararası terörizm kategorisine genişleterek, TM tedbirlerini yurt içi ve yurt dışını kapsaması[91], Birleşik Krallık dışındaki eylemleri de içeren eylem ile birlikte Kuzey İrlanda ile ilişkili olanların ötesinde yasaklanmış terör örgütlerinin geniş bir listesini içermesi, ihtiva ettiği suç örnekleri ile Birleşik Krallık'ın terörizmle mücadelesinde önemli bir nihek taşıdır. Birleşik Krallık'ın; herkese uyan tek boyutlu terörizm tanımı, çok tanımlı bir yaklaşımın sağlayamayacağı bir şekilde netlik ve kesinlik sağlamaktadır.

2.3. Bulgular

Terörizm tanımının belirlenmesinde yaşanan sorunlara, özellikle de 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra TM kapsamında çıkarılan yasalar çerçevesinde cevap bulunamadığı, bunun yanında, bir tanımlama için değerlendirilmesi gereken kriterlerin ortak bir kabulü olmadığı görülmektedir. Alex P. Schmid, terörizmin geniş çapta kabul edilebilir, makul derecede kapsamlı bir açıklamasını ortaya koyabilmek maksadıyla, yüzlerce farklı tanımı

[89] **Proscribed Terrorist Organisations (**2020) Home Office, s.2 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/869496/20200228_Proscription.pdf> s.e.t. 20.04.2020.
[90] **The Crown Prosecution Service** <https://www.cps.gov.uk/terrorism> s.e.t. 17 Ocak 2019.
[91] **McGiverin, Brian** (2008) In The Face Of Danger: A Comparatıve Analysis Of The Use Of Emergency Powers In The Unıted States And The United Kingdom In The 20th Century, Indiana International & Comparative Law Review, Vol. 18, I:1, s.270 <https://mckinneylaw.iu.edu/iiclr/pdf/vol18p233.pdf> s.e.t. 10.08.2020.

inceleyerek[92], yaklaşım ve temel farklılıkları olan 250 dolayında tanımı toplayarak[93] terörizmin tanımının tartışmalı bir kavram olduğunu sergilemektedir.

Tüm terörist eylemler şiddet veya şiddet tehdidi içerir. Terörizm, özellikle siviller ve masum insanlar üzerinde terör saldırısının amacının ötesinde geniş kapsamlı psikolojik etkilere sahip olması arzu edilir ve başlangıcından itibaren bunu gerçekleştirecek şekilde planlanır. Şiddetin yarattığı etki sayesinde teröristler, siyasi değişikliği her alanda etkileme gayreti içindedirler. Terör şiddetinin bazı doktrinlerin alt benliklerinde bulunduğu, şiddetin bazı ideolojilere özgü olduğu, bazı ideolojilerin terörizme diğerlerinden daha elverişli olabileceğini iddia edebilir. Bu nedenle, terörizme elverişli olduğu için şiddet içermeyen bir ideolojinin, TM'nin gerekliliğini kavraması daha zordur. Martha Crenshaw'un söylediği gibi "Usul; kullananın kimliği veya ideolojisi değil, bir eylemin terörizm olarak tanımlanıp tanımlanmadığıdır"[94]. Terörizmi; çok çeşitli aktörler ve geniş bir ideoloji yelpazesi (hem şiddet içeren hem de şiddet içermeyen) kullanmaktadır. Bu nedenle terörizm; herhangi bir aktör veya ideolojiden ziyade belirli bir yöntem olarak görmek gerekir[95].

Bütün belirtilen hususları kapsayan terörizm tanımının olması, TM'de kurumlar arasında daha iyi iletişim kurulmasına imkan tanıyacaktır. Terörizmin tek bir tanımı, geniş kapsamlı etkilere sahip olacağından, aşırı veya kapsayıcı olmaktan özenle kaçınmalıdırlar. Başka deyişle, terörizm kelimesi tek başına kullanılan bir kelime olduğu için kullanımdan doğacak ciddi sonuçlardan kaçınmak amacıyla yapılacak tanımın aşırı geniş olmamasına özen göstermelidir. Sonuç olarak hukukun tanımladığı kısa ve öz tanımlama yapılarak, eylem ve tehditlere yönelik hususların kanunlarla düzenlenmesi uygun olacaktır.

Terörizm; sadece saldırı/eylem hücreleri değil, aynı zamanda planlamacı, lojistik destek, taraftar/eleman temini imkânı, toplum/topluluk/kitlesel destek ve propaganda sağlayıcıları da gerektirdiği yaygın olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, terörizme katkıda bulunanlar; terör saldırılarını planlayan ve fiilen gerçekleştiren bireylerden, bireyleri

[92] **Schmid**, AP. / Jongman AJ (2017) Political Terrorism, 2nd Ed., New York Routlange, s.5-6.
[93] **Schmid, AP** (2011) 'The Definition of Terrorism', Schmid, AP (Ed.) The Routledge Handbook of Terrorism Research, 1st Ed., New York, Routledge, s.99-157.
[94] **Crenshaw, Martha** (2011) Explaining Terrorism, Causes, Processes and Consequences, 1st Ed., New York, Routledge, s.207.
[95] **Richards, Anthony** (2012) Characterising the UK Terrorist Threat: The Problem with Non-Violent Ideology as a Focus for Counter-Terrorism and Terrorism as The Product of 'Vulnerability', Journal of Terrorism Research V: 3, I:1, s.21 <https://repository.uel.ac.uk/download/40eac52bfdafb8c936df22bdd7874b696b95f6911a1dc21dfc2ca1c702da2302/1412330/Characterising%20the%20UK%20Terrorist%20Threat.pdf> s.e.t.0 8.04.2020.

radikalleştirenlerden ve sadece konuşmalarında şiddet çağrısı yapan toplum ve topluluk tarafından tanınan bireylere ve diğer destekçilere kadar uzanır. TM ise teröristlerin ve destekçilerinin gözetlenmesi, soruşturulması, engellenmesi ve tutuklanması olarak anlaşılabilir[96].

Diğer taraftan, ayrı ayrı olarak 'terörizm (terrorism)' ve 'ayaklanma, isyan (counterinsurgency)' tanımlama zorlukları, hedefleri ve aynı taktiklerin kullanımı göz önüne alındığında, söz konusu terimlerinin eşanlamlı olarak görünmesi şaşırtıcı olmamalıdır. Son on yıllarda, özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası dönemde, 'terörizm (terrorism)' ve 'insurgency' terimleri bir ve aynı anlamda kullanılmaktadır[97]. Bu kapsamda; örgütlü hareketlere engel olmak, etkisiz hale getirmek için yapılan 'terörizmle mücadele (TM)-counterterrorism (CT)' deyimi ile "ayaklanmayla/isyanla mücadele-counterinsurgency (COIN)" de benzer şekilde anlam taşımaktadır.

[96] **Foley, Frank** (2013) Countering Terrorism in Britain and France, 3rd Ed. New York, Cambridge University Press,:s.244.
[97] **Underhill**, Natasha (2014) Countering Global Terrorism and Insurgency: Calculating the Risk of State Failure in Afghanistan, Pakistan, and Iraq, 1st Ed., London, Palgrave Macmillan, s.10.

3. BİRLEŞİK KRALLIK'IN TERÖRİZMLE MÜCADELESİ

3.1. 11 Eylül 2001 Saldırıları Öncesinde Terörizmle Mücadelesi

3.1.1. Kuzey İrlanda Sorunu ve Yasal Dayanıklılık

16. yüzyılda Avrupa'da Almanya merkezli başlayan Protestan reform hareketinden etkilenen İngiltere'de tahta çıkan VIII. Henry (1509-1547), Papa'nın karısını boşamasına izin vermemesi üzerine "Kralın yetkisinin ilahi bir armağan olduğu", evlilik akdinin bozulması için Papalık onayına ihtiyaç olmadığını belirterek, Papalık yasalarını tanımadığını açıklar. 1533 yılında kabul edilen Egemenlik Yasası ile İngiltere'nin kendi hukukunun bulunduğu ilan edilir[98].

1537 yılında resmi İngiliz İncili'nin basılması ve her Kilise'de bulundurulmasının zorunlu olması[99], Kral VIII. Henry'in oğlu VI.Edward döneminde (1547-2553) basılan Dua Kitabı ve kiliselerinin içlerinin badana edilmesi ve heykellerin, duvar resimlerinin kaldırılması ile görünümlerinin değiştirilmesi sürecinde, İngiltere daha radikal bir Protestanlığa doğru kayar. I.Elizabeth (1558-1603) ise insanların dini inaçlarını sorgulamayan yaklaşımı, istikrarlı yönetimi, halkın Protestan eğitimini almasını sağlaması ve dine yaklaşımı nedeniyle, 1570 yılında Papa tarafından aforoz edilir. İskoçya'da ise 1560 yılından itibaren kuvvetlenen Protestanlık sonucunda İngiltere-İskoçya sınırı askerden arındırılır[100]. İngiltere'de yaşanılan gelişmelerin etkisiyle Protestanlık hızla yayılır ve halkın çoğunluğu tarafından benimsenir.

İrlanda milliyetçiliğini güçlendiren ve Britanya ile bağlarını zayıflatan en önemli olaylardan biri 1845'de meydana gelen Büyük Kıtlık'tır. Bu süreçte, Britanya'nın beklenilen derecede yardımda bulunmaması sonucunda, pek çok Katolik İrlandalı açlıktan ölürken, bir kısmı da ABD başta olmak üzere başka ülkelere göç eder. Bunun yansıra, 1789 Fransız

[98] **Black Jeremy** (2015) A Short History of Britain, 2nd Ed., Bloombury, Bloombury Publishing Plc.(Çeviren Duru Ekin (2015) Kısa İngiliz Tarihi, 1. Baskı, İstanbul, Lord Matbaacılık, s.87).
[99] **Black Jeremy** (2017) A History of the British Isles, Londra, Palgrave Macmillan (Çeviren Yıldız Aytaç (2020) İngiltere Tarihi, 1. Baskı, Ankara, Doğu-Batı Yayınları, s.106).
[100] **Black** Jeremy (2015) A Short History of Britain, 2nd Ed., Bloombury, Bloombury Publishing Plc.(Çeviren Duru Ekin (2015) Kısa İngiliz Tarihi, İstanbul, Lord Matbaacılık, s.106).

ihtilaliyle birlikte yayılmaya başlayan milliyetçilik düşüncesi, İrlanda'da milliyetçilik duygusunun gelişmesini etkiler.

New York Times'ta 14 Eylül 1867 tarihinde yer alan, İrlandalı Milliyetçiler tarafından, Clerkenwell Hapishanesinde bulunan arkadaşlarının serbest bırakılması için gerçekleştirilen, 12 kişinin öldüğü ve 50'den fazla kişinin yaralandığı patlamanın[101] tarihinden anlaşılacağı üzere Birleşik Krallık; bir asırdan fazla siyasi kaynaklı şiddet geçmişine sahiptir. 1883 ve 1885 yıllarında saldırılar Londra'da yoğunlaşırken, İrlanda'nın bağımsızlığını isteyenler Katolik İrlandalılar Fenian adı altında örgütlendiler[102]. İrlandalılar Partisi (Cumann na nGaedheal) tarafından; Ekim 1902'de Britanya'ya karşı pasif direniş, vergilerin kaldırılması, İrlanda İdare Konseyi ile bağımsız mahkemelerin kurulmasını içeren Sinn Fein politikası resmen kabul edilir ve 1905 yılında Sinn Fein (SF) kurulur[103]. Sinn Fein, İrlandaca'da 'Biz kendimiz' veya 'Yalnız Kendimiz' anlamına gelmektedir[104].

Yerinden yönetim anlayışına karşı Protestan ve Birlikçilerin haklarını korumak maksadıyla, 1912 yılında, çoğunluğunu Birlikçilerin oluşturduğu Protestanlar tarafından, ilk paramiliter yapı olarak kabul edilebilecek Ulster Gönüllü Gücü (Ulster Volunteer Force-UVF) kurulur[105]. 1913'da ise İrlandalı Milliyetçiler İrlandalı Gönüllüler (The Irish Volunteers) adı altında bir araya gelir[106]. İrlandalı Milliyetçilerin, 24 Nisan 1916 tarihinde başlattıkları Paskalya Olayları (Easter Rising) sonucunda; İrlanda Milliyetçilerinden 64 ölü, 120 yaralı, Birleşik Krallık Ordusu ve Polisinden 132 ölü, 397 yaralı, sivillerden 300 ölü, 2000 yaralının olması[107] ve Birleşik Krallık tarafından suçlu görülen 16 kişinin idam ile cezalandırılması, İrlanda toplumunda huzursuzluğun büyümesine ve milliyetçilik düşüncesinin gelişmesine neden olur[108].

1916 Paskalya Olayları sonucunda, İrlanda toplumunda destek bulan İrlandalı Milliyetçiler, İrlanda Cumhuriyet Ordusu'nu (Irish Republican Army-İRA) kurar. İrlanda

[101] **Donohue LK** (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s.9.
[102] **Hewitt Steve** (2011) The British War On Terror, 3rd Ed., London, Continuum International Publishing Group, s.12.
[103] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s.1.
[104] **Sinn Féin** <https://www.britannica.com/topic/Sinn-Fein> s.e.t. 28.11.2019.
[105] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s.1.
[106] **Irish Republican Army** <https://www.britannica.com/topic/Irish-Republican-Army> s.e.t. 19.11.2019.
[107] **The Irish Republican Army (IRA)** (2007) Centre of Excellence Defence Aganist Terrorism, Ankara, s.7.
[108] **Hewitt** Steve (2011) The British War On Terror, 3rd Ed., London, Continuum International Publishing Group, s.12.

Milliyetçilerini yönlendiren İRA; İrlanda'da İngiliz yönetimini etkisiz kılmak ve böylece bağımsız bir cumhuriyet hedefine ulaşılmasına silahlı mücadele ile yardımcı olmayı hedeflemektedir[109]. 1916 Paskalya Yürüşüne kadar, Katolik toplumu üzerinde önemi ve ağırlığı bulunmayan SF ise izlediği milliyetçi politika ve İrlanda toplumunda, birleşmiş ve bağımsız bir İrlanda hedefini savunmasının gördüğü destek ile 1918 yılında yapılan seçimde, Birleşik Krallık Parlamentosu Westminster'da İrlanda'ya ayrılmış olan 105 sandalyenin 73'nü alarak büyük bir zafer kazanır[110].

Birleşik Krallık; 1920 yılında, güneyde Dublin'de ve kuzeyde ise Belfast'ta iki meclis kurma kararı alır. 1921 tarihli Anglo-İrlanda Antlaşması ise İrlanda'nın 32 ilçesinden 26'sını kapsayan ve Britanya İmparatorluğu'na bağlı özerklik statüsünde olan İrlanda Özgür Devleti'nin kurulmasını içermektedir[111]. Ulster eyaleti olarak da adlandırılan diğer altı ilçe Birleşik Krallık'ın bir parçası olarak kalır. İRA, biri anlaşmayı destekleyen, diğeri karşı çıkan iki gruba bölünür. Eski grup (Old İRA), resmi İrlanda Özgür Devlet Ordusunun çekirdeği olur ve Düzensiz olarak bilinen ikinci grup (İkinci İRA), yeni bağımsız hükümete karşı silahlı direniş örgütlemeye başlar [112] . 1924'dan itibaren, iki İrlanda devleti bulunmaktadır[113].

1939-1945 yılları süresince İRA, dört eksende faaliyet gösterir. Bunlar; bağımsız İrlanda içindeki faaliyetleri, Birleşik Krallık'a yönelik saldırılar, Almanya ile olan ilişkileri ve Kuzey İrlanda'daki faaliyetleridir. Almanya ile 1930'lı yıllara kadar uzanan ilişkide, "Düşmanımın düşmanı dostumdur" anlayışına benzer yaklaşım gösterilir[114]. İRA'nın, Ocak-Temmuz 1939 döneminde 127 terör saldırısı gerçekleştirilmesi sonucu, İRA'nın eylemlerini Birleşik Krallık anakarasına yaymasını engellemek maksadıyla, 1939 tarihli Şiddetin Önlenmesi Yasası [The 1939 Prevention of Violence (Temporary Provisions) Act] kabul edilir[115]. Yasa ile Hükümete "Birleşik Krallık'ta yaşayan tüm İrlanda vatandaşlarını kayıt altına alma ve sınır dışı etme" yetkisi verilir[116]. Aynı zamanda başlayan 2. Dünya Savaşı'nın etkisi ve TM kapsamında alınan tedbirler nedeniyle, İRA etkisini kaybeder. 1949'da

[109] **Irish** Republican Army, dn.106.
[110] **The Irish** Republican Army (IRA) (2007) Centre of Excellence Defence Aganist Terrorism, Ankara, s.79.
[111] **English, Richard** (2004) Armed Struggle The History of the IRA, 1st Ed., Londra Pan Books, s.30.
[112] **Irish** Republican Army, dn.106.
[113] **English,** Richard (2004) Armed Struggle The History of the IRA, 1st Ed., Londra Pan Books, s.42.
[114] **English,** Richard (2004) Armed Struggle The History of the IRA, 1st Ed., Londra Pan Books, s.53, 63.
[115] **Hewitt** Steve (2011) The British War On Terror, 3rd Ed., London, Continuum International Publishing Group, s.15.
[116] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s.35.

İrlanda'nın İngiliz Milletler Topluluğu'ndan çekilmesinin ardından İRA, hedef olarak İrlanda Cumhuriyeti ile Kuzey İrlanda'nın birleşmesini esas alır[117]. 1956-1961 yılları arasında birkaç saldırı dışında etkinlik gösterememesine rağmen, Birleşik Krallık Güvenlik Servisi (Security Service-MI5) (EK-6.'ya bakınız) tarafından İRA'nın, 1916 Paskalya Ayaklanmasının 50. Yıldönümü olan 1966 yılında 3000 kadar üyesi olduğu tahmin edildiği açıklanır[118].

İrlanda ve Birtanya adalarında yaşayan insanların aralarındaki etnik ve dinsel sorunları, özellikle Kuzey İrlanda olmak üzere Birleşik Krallık'ın güvenlik ve istikrarını bozmaktadır. Soruna bir ara durum olarak bakıldığında; Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık ile birlikte olmasını isteyen çoğunluk, kendilerini Birlikçiler (Unionists) ya da aralarında daha radikal olanlar Sadıklar (Loyalist) olarak tanımlamaktadır. Kuzey İrlanda'da yaşayan azınlık ise Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık'dan ayrılmasını ve İrlanda Cumhuriyeti ile birleşmesini talep etmekte ve kendilerini Milliyetçiler veya Cumhuriyetçiler olarak adlandırmaktadır. Birlikçiler ve Sadıkların çoğu Protestan iken, Milliyetçi ve Cumhuriyetçiler ise Katoliktir. Kuzey İrlanda'daki çatışmalar genellikle İrlanda'da 'Sorunlar (The Troubles)' olarak adlandırılmaktadır. Bu adlandırma, herhangi bir tarafı itham etmediği için genel kabul görerek kullanılmaktadır.

Kuzey İrlanda'da TM başlangıçtan itibaren, İrlanda Kraliyet Polisi'nin yerine, 01 Haziran 1922 tarihinde kurulan İrlanda Ulster Bölgesi Komiserliği (Royal Ulster Constabulary-RUC) vasıtasıyla yürütülmektedir. 1970 yılında Kuzey İrlanda'nın güvenliğinden; RUC, Birleşik Krallık Ordusu ve Ulster Savunma Alayı (Ulster Defence Regiment-UDR) sorumluludur[119].

1960'lı yılların sonunda, Birleşik Krallık Ordusu'nun Katolik bölgesinde Protestan çetelerinin saldırılarına karşı konuşlandırılması, başlangıçta Katolik topluluğu tarafından memnuniyetle karşılanır. Katolik toplumunun çoğunluğunun Birleşik Krallık Ordusuna güvenmesi ve iyi ilişki içerisinde olmaları, İRA'yı güç durumda bırakır. Ancak, 1960'lar süresinde Kuzey İrlanda'daki ekonomik ve sosyal koşullar, Protestan ağırlıklı yöneticiler ve polis teşkilatının taraflı davranması, toplum üzerinde olumsuz etki yapar[120]. Derry Konut

[117] **Irish** Republican Army, dn.106.
[118] **Hewitt** Steve (2011) The British War On Terror, 3rd Ed., London, Continuum International Publishing Group, s.15.
[119] **Royal Ulster Constabulary** <https://www.britannica.com/topic/Royal-Ulster-Constabulary> s.e.t. 30.11.2019.
[120] **The Irish** Republican Army (IRA) (2007) Centre of Excellence Defence Aganist Terrorism, Ankara, s.9.

Eylem Komitesi (Derry Housing Action Committee-DHAC) [121] üyeleri tarafından düzenlenen ve Kuzey İrlanda Sivil Haklar Birliği (Northern Ireland Civil Rights Association-NICRA)[122] tarafından desteklenen sivil haklar yürüyüşü, 05 Ekim 1968 yapılır. Yürüyüşe, RUC'un müdahalesi sonucunda çıkan olaylar esnasında, Katolik toplumununu savunmada yetersiz kalması nedeniyle İRA, Geçici İRA (Provisional İRA-PİRA) ve Resmi İRA olarak bölünür[123]. Resmi IRA, daha sonra İrlanda Ulusal Kurtuluş Ordusu (Irish National Liberation Army-INLA)'na evrilir. PİRA ise Katolik toplumunu korumak için kurulan bir organizasyon olduğunu açıklar[124]. Bugün Kuzey İrlanda Sorunu ile ilgili aktif rol oynayan ve akla gelen IRA, Geçici IRA (PİRA)'dır[125].

SF ise 1969'daki parti konferansında yaşanan fikir ayrılıkları sonucunda bölünür. Daha sonra İşçi Partisi olarak yeniden adlandırılan partinin Resmi kanadı siyasi mücadeleyi tercih ederken, Geçici kanat ise şiddetin gerekli ve haklı olduğunu savunur. Bu bölünme, aynı zamanda 'resmi' ve 'geçici' fraksiyonlara da bölünmüş olan IRA ile benzerlik taşımaktadır. Geçici SF; İRA'nın 1969 yılında bölünmesini müteakip, Geçici İRA (PİRA)'nın siyasi sesi olur. SF'in şiddete dahil olmaması, kendisini siyasi alanda tutması, Milliyetçi Cumhuriyetçiler arasında kabul görmesinde büyük etken olur.

Kuzey İrlanda'da yaşanılan terör saldırı ve eylemlerine karşı başlangıçta rutin yöntemlerle mücadele edilirken, 1969 yılından itibaren "Durdur ve Ara" yöntemi uygulanmaya başlanır. Birleşik Krallık Ordusunun ölçüsüz güç kullanması, taraflı davranmaları, sivillerin zarar görmesi, çoğunluğu Katolik olan sivillerin evlerini terk etmek zorunda kalmaları sonucunda Katolik toplumu ile Birleşik Krallık Ordusu arasında güvensizlik artar. Şiddetin arttığı 1969 yılında kabul edilen 1969 tarihli Ateşli Silahlar

[121] **Derry Housing Action Committee** <https://en.wikipedia.org/wiki/Derry_Housing_Action_Committee> s.e.t. 30.11.2019.

Derry Konut Eylem Komitesi (Derry Housing Action Committee-DHAC), 1968 yılında Kuzey İrlanda/Derry'de, evsizliği ve konut koşullarını protesto etmek amacıyla kurulan bir örgüttür. DHAC'ın ilk eylemleri (Mart 1968) kentte konut eksikliğini protesto etmek için yapıldı.

[122] **Northern Ireland Civil Rights Association** <https://en.wikipedia.org/wiki/Northern_Ireland_Civil_Rights_Association> s.e.t. 30.11.2019.

1970'lerin başında Kuzey İrlanda'da sivil haklar için kampanya yapan bir örgüttür. NICRA'nın kuruluşunda; sendikacılara, komünistlere, liberallere, sosyalistlere kadar uzanan değişik yapılar bulunurken, Cumhuriyetçilerin yürütme konseyinde ağırlığı bulunmakta idi. SF ile İRA'nın etkiliğinin ve 1969-1972 yılları arasında şiddetin artması üzerine çalışmalarına son verdi.

[123] **Hewitt** Steve (2011) The British War On Terror, 3rd Ed., London, Continuum International Publishing Group, s.16.

[124] **The Irish** Republican Army (IRA) (2007) Centre of Excellence Defence Aganist Terrorism, Ankara, s.17.

[125] **Birleşik Krallık** <https://britanyabilgi.blogspot.com/2017/01/irlanda-cumhuriyetci-ordusu-1922-1969.html> s.e.t. 25.11.2019.

Yasası [The 1969 Firearms Act (Northen Ireland)][126] ve devamında 1971 tarihli Ateşli Silahlar Yasası [The 1971 Firearms (Amendment) Act (Northen Ireland)][127]; silah veya mühimmat bulundurulmasını yasaklamakta ve yasal amaç için bulundurulması halinde ise bunun kanıtlanmasını sanıktan beklendiğini belirtmektedir. Kuzey İrlanda'ya yönelik olarak 1969'da kabul edilen Birey ve Mülkün Korunması Yasası [The 1969 Protection of the Person and Property Act (Northen Ireland)][128] ve 1970 tarihli Patlayıcılar Yasası [The 1970 Explosives Act (Northen Ireland)][129] ile patlayıcı madde, molotov kokteyl yapma, bulundurma ve kullanma yasaklanmaktadır.

Yasalarla desteklenen Birleşik Krallık Ordusu tarafından; Katolik bölgesinde; sokağa çıkma yasağı ilan edilmesi, silah ve mühimmat aranmasında 'şüpheli' kişi ve mülkün aranması yerine genel arama yapılması, sivillere şüpheli gibi davranılması, mahkeme emri olmaksızın büyük gruplar halinde onur kırıcı şekilde arama yapılması, büyük gruplar halinde gözaltına alma, mahkemeye çıkarılmaksızın süresiz tutuklama, tutuklulara fiziksel taciz, uyutmama, karanlık odaya kapatma, duvarda ayakta tutma gibi zorlayıcı sorgulama tekniklerinin yoğun olarak uygulanması[130], Katolik toplumunu uzaklaştırarak, milliyetçilik ve İRA sempatisine doğru kaymasına neden olur.

1970 yılında Kuzey İrlanda'da ayrılıkçı çatışmalar başladığında, 1970 tarihli Nefret Eylemine Teşvikin Önlenmesi Yasası [The 1970 Prevention of Incitement to Hatred Act (Northen Ireland)][131] kabul edilir. Yasa ile Kuzey İrlanda'da nefret uyandırmak ya da korku yaymak amacıyla; halkın herhangi bir bölümüne karşı dini inanç, renk, etnik ya da ulusal köken nedeniyle, tehdit edici, hakaret içeren veya aşağılayan yazılı yayın ve dağıtımı, halka açık yerde veya bir halka açık toplantıda konuşma suç olarak nitelendirilmektedir. Söz konusu çatışmalarda, Birleşik Krallık Ordusunun Protestanları koruyucu şeklinde davranmaları üzerine Katolik toplumunu korumak maksadıyla, Birleşik Krallık Ordusu ile çatışmaya giren İRA, yeniden Katolik toplumunun güvenini kazanarak ilk stratejik başarısını

[126] **The Firearms Act 1969** <https://www.legislation.gov.uk/nisro/1969/280/contents/made> s.e.t. 02.12.2019.
[127] **The Firearms Act 1971** <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1971/act/13/enacted/en/html> s.e.t. 02.12.2019.
[128] **Protection of the Person and Property Act (Northern Ireland) 1969** <http://www.legislation.gov.uk/apni/1969/29/contents> s.e.t. 02.12.2019.
[129] **Explosives Act (Northern Ireland) 1970** <https://www.legislation.gov.uk/apni/1970/10/contents> s.e.t. 02.12.2019.
[130] **Foley**, Frank (2013) Countering Terrorism in Britain and France, 3rd Ed. New York, Cambridge University Press, s.19.
[131] **Prevention of Incitement to Hatred Act (Northern Ireland) 1970**, <https://cain.ulster.ac.uk/hmso/piha1970.htm> s.e.t. 02.12.2019.

elde eder. İRA'nın stratejisinin ikinci adımı, Birleşik Krallık otoritesine karşı savaşmaktır. Herhangi bir ayrılıkçı terör örgütünün klasik taktiğinde olduğu gibi İRA'da, Kuzey İrlanda'da yasaların uygulanmasını engelleyerek, Birleşik Krallık'ın Kuzey İrlanda'da egemenliğinin zayıflamasını ve Birleşik Krallık Ordusunu geri çekilmek zorunda kalmasını hedeflemektedir. İRA Kuzey İrlanda'da eylemlerine; askeri ve güvenlik kuvvetleri, ekonomik ve sosyal alanda olağan yaşamı etkileyen alışveriş, iş, ticaret, finans merkezleri gibi önemli politik ve ekonomik noktaları hedef olarak belirler. Bunun yanında İRA, direk olarak Birleşik Krallık vatandaşlarına saldırı stratejisini uygular. Bu stratejisindeki maksat, Birleşik Krallık Ordusunun Kuzey İrlanda'dan çekilmesini sağlamak için Birleşik Krallık toplumunun düşüncesini değiştirmeye zorlamaktır. Toplumunun günlük yaşamının olağan düzenini bozarak, Birleşik Krallık vatandaşının direncinin kırılmasını sağlamak için doğrudan; tatil yerleri, iş ve ticaret merkezleri gibi sivil hedeflere eylem yapar.

İRA; Birleşik Krallık'ın Kuzey İrlanda'yı yönetemediği, güvenliği sağlayamadığı ve yasaları uygulayamadığı ve Kuzey İrlanda'da istikrarın bozulduğunu halka göstermek, aynı zamanda toplumu baskı altına alarak Kuzey İrlanda'nın kontrolünü sağlamak maksadıyla, 'kurtarılmış bölge' olarak da tanımlanabilecek "No Go" olarak adlandırdığı bölgeler yaratır[132]. İRA, bu bölgelerde bulundurduğu silahlı devriyeleri ile bölgeye giren Birleşik Krallık Güvenlik Kuvvetleri ile çatışmaya girmekten çekinmez. Birleşik Krallık yasalarının uygulanmadığı, Birleşik Krallık'ın güvenlik kuvvetleri bulunduramadığı söz konusu alanların yaratılması, İRA'nın zaferi gibi görülmeye başlanır. Buna son vermek maksadıyla, Birleşik Krallık Hükümeti, 1956 Süveyş Kanalı Operasyonundan sonra en büyük operasyon olan Motorman Harekatı olarak adlandırılan harekatı, 31 Temmuz 1972 tarihinde, Belfast ve Derry'e girerek başlatır[133]. İRA tarafından yapılan engeller imha edilerek düzenli devriye sistemi kurulur. Operasyon ile Kuzey İrlanda'nın istikrarsızlaştırılmasına müsaade edilmeyeceği ve Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık'ın bir parçası olduğu teyit edilmiştir.

Kuzey İrlanda'da yaşanan gelişmeler üzerine 1970 tarihli Ceza Adaleti (Geçici Hükümler) Yasası [The 1970 Criminal Justice (Temporary Provisions) Act (Northen Ireland)] ve bu yasayı yürürlükten kaldıran 1973 tarihli Acil Durum Hükümleri Yasası [The

[132] **Stephenson, Chris,** Hendekler, Özerk Bölgeler ve Barış-İrlanda'nın Gerçek Dersleri (04.01.2016) T24 Bağımsız İnternet Gazetesi <https://t24.com.tr/yazarlar/chris-stephenson/hendekler-ozerk-bolgeler-ve-baris--irlandanin-gercek-dersleri,13594> s.e.t. 28.11.2019.

[133] **Operation Motorman**: British Army's Biggest Mission Since SUEZ was Bid to Reclaim Northern Ireland's 'No-Go Zones' (15.04.2019) MailOnline News <https://www.dailymail.co.uk/news/fb-6924763/What-Operation-Motorman.html> s.e.t. 28.11.2019.

1973 Emergency Provisions Act-EPA (Northen Ireland)][134] ile Kuzey İrlanda'da ölüm cezası kaldırılmakta ve terör suçlarının jüri olmadan bir hakim tarafından yargılandığı Diplock mahkemeleri kurulmaktadır. Yasa; oturma eylemi gibi şiddet içermeyen sivil itaatsizlik eylemlerine karşı da ceza verilmesi, Katoliklerin ve SF üyelerinin yürüttükleri sosyal faaliyetlere karşı önlemler alınması, şüpheli şahısların durdurulması ve aranması, güvenlik güçlerine operasyonel ihtiyaç durumununa göre insan haklarını gözetmeksizin tutuklama ve mülke el koyma ve kullanabilme imkanı tanınmakta, ayrıca güvenlik kuvvetlerine, güvenliği tehdit ettiğini değerlendirdiği toplantıyı dağıtma yetkisi tanımakta ve güvenlik kuvvetleri hakkında bilgi toplama, kayıt altına alma, çoğaltma, başkasına iletme veya girişiminde bulunmayı suç olarak kabul etmektedir[135].

Bunun yanında, Birleşik Krallık Ordusu ve güvenlik kuvvetlerinin, bu süreçte Katolik ve Protestan toplulukları arasında ağırlıkla Protestan toplumunu kollayan bir tutum takınması sonucunda, Katolik milliyetçilerin çoğunluğunda Birleşik Krallık'ın kendilerine karşı olduğu kanaati uyanır ve doğal olarak İRA'nın sempatisi artar. Birleşik Krallık Ordusunun yaşanan gelişmeler sonucunda aldığı ana ders, TM ederken toplumu kendilerinden uzaklaştıracak eylemlerden kaçınmaları ve adaletli davranış göstermeleri gerektiğidir.

1973 tarihli Acil Durum Hükümleri Yasası [The 1973 Emergency Provisions Act-EPA (Northen Ireland)] Kuzey İrlanda'daki şiddete odaklanmış iken, İRA ise 1973 ve 1974 yıllarında saldırılarını çoğunlukla Büyük Britanya'ya yöneltmesi, toplumun gösterdiği tepki üzerine 1974 tarihli Terörizmin Önlenmesi Yasası [The 1974 Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act-PTA][136] kabul edilir. Yasa ile şiddetin azaltılması için güvenlik tedbirleri kapsamında, Birleşik Krallık'ta toplumsal yaşama sınırlama getiren hükümler, İRA'nın yasa dışı ilan edilmesi ve sınır güvenliğini artırıcı tedbirler getirilir. Yasa ile polise tutuklama müzakkeresi olmadan tutuklama, şüphelileri uzun süreli gözaltına alma ve gözaltını uzatma imkanı tanınmaktadır. Ayrıca, Kuzey İrlanda ve Büyük Britanya'nın giriş ve çıkışlarını kontrol altına almaya yönelik tedbirler içermektedir.

[134] **Northern** Ireland (Emergency Provisions) Act 1973 <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1973/53> s.e.t. 02.12.2019.
[135] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s.142.
[136] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s.207-217.

IRA; Birleşik Krallık Yönetiminin ve kamuoyunun direncini kırmak, üzerlerinde baskı oluşturmak, sonrasında da şiddetin durması için taviz vermeye zorlayarak Birleşik Krallık'ın Kuzey İrlanda'dan siyasi ve askeri olarak çekilmesini sağlamak maksadıyla, şiddet stratejisini uygulamaktadır. Bu kapsamda İrlandalı Milliyetçiler; saldırı ve eylemlerinin suç olmadığını, yasal askeri faaliyet olduğunu iddia ederek kendilerinin 'Savaş mahkumları' olduklarını iddia ederler[137]. Bu kapsamda, mahkum olan İRA üyesine, normal suçlular gibi işlem yapılmamakta ve özel statü tanınmakta idi. Özel statülerinden dolayı, normal mahkumların sahip olmadığı; diğer mahkumlarla serbest iletişim, günlük giysi giyme, ziyaretçi kabulü, haberleşme ve tahsisli alan imkanına sahiptiler. Böylece, İRA üyesi mahkumlar hapishaneden; İRA'nın faaliyetlerini idare edebilmekte, uygulanacak strateji ve taktikleri tespit ederek yönlendirebilmekteydiler. Ayrıca, küçük suçlardan ceza alan genç mahkumları etki altına alarak, İRA'nın sadık üyesi yapma imkanına sahiptiler. Sonuç olarak İRA; hapishaneleri bir 'Terörizmin Üniversitesi' olarak kullanma imkanına sahipti[138]. Birçok İRA üyesinin gözünde, hapishanelerde sağlanan imkanlar nedeniyle, hapse girmek bir 'övünç' olarak görülmekteydi.

Birleşik Krallık'ın, 01 Mart 1976 tarihinden itibaren terör suçundan mahkum olanlara özel statünün uygulanmayacağını açıklaması üzerine, İRA; hapishanelerde üyelerine karşı getirilen kısıtlamaların kaldırılması ve 'özel statü' hakkını yeniden kazanabilmek ve mahkum elbisesi giymeme, hapishanede çalışmama, kendisi ile aynı statüde olan mahkumlarla serbest iletişim, cezalarının %50 azaltılması, tahsisli alan, ziyaretçi kabulü, dinlenme ve eğitim tesisi taleplerinin karşılanması maksadıyla, 27 Ekim 1980 tarihinde, yedi mahkum ile açlık grevini başlattı. Birleşik Krallık ise mahkumların taleplerinin kabul edilmesini, siyasi ve ahlaki bulmamakta ve Birleşik Krallık Başbakanı Margaret Thatcher, 21 Nisan 1981 tarihinde "İngiliz Hükümeti açlık grevini tartışmak için İrlanda Parlamento üyeleri ile görüşmeyecek. Suçu için ceza alan insanlar için özel statü düzenlemez. Suç suçtur. Politik değildir."[139] şeklinde kararlılığını belirtir.

İRA üyesi mahkumlardan özel statü hakkının alındığı 01 Mart 1976 tarihinin beşinci yıldönümü olan 01 Mart 1981 tarihinde, İRA liderlerinden Bobby Sands açlık grevine başlar. Bobby Sands'in eyleminin toplum üzerinde yarattığı etkiden faydalanmak ve açlık grevini bırakmasını sağlamak maksadıyla, SF lideri Gerry Adams ve milliyetçi politikacıların

[137] **A Chronology of the Conflict-1980** <https://cain.ulster.ac.uk/othelem/chron/ch80.htm> s.e.t. 28.11.2019.
[138] **The Irish** Republican Army (IRA) (2007) Centre of Excellence Defence Aganist Terrorism, Ankara, s.25.
[139] **A Chronology of the Conflict-1981** <https://cain.ulster.ac.uk/othelem/chron/ch81.htm> s.e.t. 28.11.2019.

girişimleri ile Bobby Sands, 09 Nisan 1981'de Parlamento'ya seçilir. Papa tarafından, 28 Nisan 1981 tarihinde açlık grevini bıraktırmak maksadıyla ziyaret edilen Bobby Sands, 05 Mayıs 1981 tarihinde ölür. Açlık grevlerinin bitirildiği 03 ekim 1981 tarihine kadar 10 mahkum, açlık grevi nedeniyle ölür. Kuzey İrlanda Sekreteri tarafından, 06 Ekim 1981 tarihinde hapishane politikalarında bir takım değişiklikler yapıldığı, mahkumlara kendi sivil elbiselerini giymelerine, spor alanları ve dinlenme odaları ve ziyaretçi sayısında artış sağlandığı, serbest iletişime izin verildiği, %50 ceza indiriminin düzenleneceği ifade edilir[140]. Böylece İRA'nın; birçok üyesi ve sempatizanının yaşamları ile bedel ödemesi karşılığında, hapishanelerde üyelerine karşı getirilen kısıtlamaların kaldırılması ile bir zafer elde ettiği kabul edilmelidir. Açlık grevleri; Katolik toplumunda milliyetçilik düşüncesinin yayılmasına vesile olmasının yanında, özellikle Bobby Sands gibi tanınan bir şahsiyetin açlık grevi yapması; toplumun dikkatinin yanında uluslararası medya ve kamuoyunun dikkatinin çekilmesine büyük etki ettiği görülmektedir. Böylece İRA, uluslararası kamuoyunun Birleşik Krallık üzerinde baskı oluşturmalarını sağlayarak, büyük bir siyasi zafer kazanır. Cumhuriyetçi bölgelerde IRA için aktif ve zımni destek artar. Bobby Sands'ın seçimlerdeki zaferi ile SF, İRA'nın siyasi sözcüsü ve Kuzey İrlanda'da önemli bir siyasi güç olarak ortaya çıkmasına neden olur.

Bu esnada dünyada yaşanan; Vietnam Savaşı, ABD'de görülen insan hakları hareketleri, kültür çatışmalarının etkisi, Protestan ağırlıklı yönetim altında bulunan Katolik toplumunda da yankı bulur. Bu kapsamda, büyük kitlelerin katıldığı değişik yerleşim yerlerinde; toplantı, yürüyüşler ve üniversitelerde protesto eylemleri yapılır. Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığı Nisan 1973-Nisan 1974 arasında; 1292 kişinin terörizm suçları ile suçlandığını, 1600 silahın ve 30 ton patlayıcının ele geçirildiğini açıklar[141].

Birleşik Krallık, Kuzey İrlanda'daki TM'sinde istihbarata özel önem vermektedir. Birleşik Krallık'ın bir istihbarat görevlisinin "Bütün herşeyin başladığı yerdeki kaynaklar, istihbaratın can damarıdır. Terör örgütleri faaliyetlerini duyurmazlar. Gizli kalmak isteyen bir organizasyona karşı savaşıyorsan ve onların gizliliğini açığa çıkarmak istiyorsan, onların arasına girmek gerekir."[142] ifadesi istihbaratın TM'deki önemini vurgulamaktadır. Birleşik Krallık; terör örgütünün muhtemel eylem planları, organizasyonu, üyeleri gibi bilgileri

[140] **A Chronology** of the Conflict-1981, dn.139.
[141] **Hewitt** Steve (2011) The British War On Terror, 3rd Ed., London, Continuum International Publishing Group, s.16-21.
[142] **Hewitt** Steve (2011) The British War On Terror, 3rd Ed., London, Continuum International Publishing Group, s.23.

sağlayan kaynakların bulunmasına büyük önem vermektedir[143]. Terör saldırı ve eylemlerine karşı, Birleşik Krallık Ordusunun alanda kullandıkları en etkili bilgi toplama yöntemi 'insan istihbaratı (İNİS)'dır. İnsan istihbaratı için kritik eşik "Kalpler ve zihinler (hearts and minds)" klişesi ile ifade edilmektedir. Kalpler ve zihinler ifadesi ile insanların kalplerini ve zihinlerini kazanmak için minimum güç kullanmanın ve daha az zorlayıcı bir yaklaşım göstererek halkın desteğinin sağlanması hedeflenmektedir[144].

Birleşik Krallık; terör örgütleri hakkında istihbarat elde edebilmek maksadıyla, bilgi kaynaklarına yönelik olarak; bilgi kaynaklarının güdülenmesinin, devamlılığının, güvenirliğinin ve doğruluğunun artırılması için kaynakların kişisel sorunları, terör örgütüne karşı olumsuz duyguları, terör örgütünün eylemleri nedeniyle yaşanılan korku ve hayal kırıklığı, şantaj, maddi çıkar sağlama gibi etkenleri kullanmaktadır. Bunların yanında, Birleşik Krallık'ın haklarında bilgi toplama gayretini öğrenen terör örgütleri ve teröristler arasında şüphe, anlaşmazlık, birbirine güvenmeme ve tedirginlik yaratılması nedeniyle, terör örgütlerinin saldırı ve eylemlerini etkilemesi beklenmelidir. Bu nedenle İRA, Birleşik Krallık'ın bilgi kaynaklarına engel olmak maksadıyla, üyelerine karşı tehdit ve sindirme yöntemlerini uygulamak zorunda kalmasının[145] yanında, üyelerinden bilgi sağlanmasını engelleyebilmek için Birleşik Krallık Ordusu ve güvenlik kuvvetlerine bilgi sağladığını isteyerek itiraf eden üyelerine dokunulmazlık sağladığını ilan etmesi ve Temmuz 1969 ile Aralık 2001 tarihleri arasında, Birleşik Krallık güvenlik kuvvetlerine bilgi sağladığını iddia ettiği 58 üyesini/sözde muhbiri öldürmesi[146], istihbarat çalışmalarının terör örgütleri üzerinde yarattığı endişeye güzel bir örnektir.

Doğal olarak, toplum özünde terörizme karşı nefret duyar, güvenliğinin ve günlük yaşamındaki huzurunun bozulmasını kabul edemez. Bu nedenle, İRA'nın terör saldırı ve eylemlerinin, kendisine karşı duyulan güven ve desteği olumsuz etkilenmesi normaldir. Bu nedenle, terör örgütleri; kendi ideolojileri ve hedeflerine uygun olarak terör olayları hakkında halkın bilgilendirilmesi için medyayı kullanır. Bu kapsamda İRA, istediği şekilde haberleri iletebilmek maksadıyla, geçmişi 1906 yılına kadar uzanan 'An Phoblacht' adıyla

[143] **Teague, Matthew,** Double Blind (2006) The Atlantic <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2006/04/double-blind/304710/> s.e.t. 28.11.2019.
[144] **Dixon**, Paul (2009) 'Hearts and Minds'? British Counter-Insurgency from Malaya to Iraq, The Journal of Strategic Studies, V: 32, N: 3, s.354 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402390902928172?needAccess=true> s.e.t. 19.04.2020.
[145] **Hewitt** Steve (2011) The British War On Terror, 3rd Ed., London, Continuum International Publishing Group, s.25.
[146] **Revised and Updated Extracts from Sutton's Book** <https://cain.ulster.ac.uk/sutton/book/index.html> s.e.t. 02.12.2019.

bir gazetenin, haftalık olarak 1970'de yeniden yayınlanmasını sağlar. Gazete başlangıçta İRA ve SF'in sesi olarak İrlanda Cumhuriyeti'nde yayımlanır. Kuzey İrlanda'da ise benzer nitelikte yayımlanan 'The Republic News' gazetesi ile 'An Phoblacht' gazetesi 1979 yılında birleştirilir. Gazete, terörist yanlısı haberler içermekte, Cumhuriyetçilerin eylemlerini abartılı bir şekilde övmekte ve Katolik toplumunu 'ezilen, mazlum' olarak göstermektedir. İRA üyesi veya tutuklu öldürüldüğünde ise bu şahıs; masum bir aile üyesi, iyi bir insan veya İrlandalı bir kahraman olarak yansıtılmaktadır.

1973 tarihli Acil Durum Hükümleri Yasası'nı 1975 ve 1978 yıllarında kabul edilen Acil Durum Hükümleri Yasaları takip eder. 1978 tarihli yasa[147] dokuz yıl değiştirilmeden uygulanmayı müteakip, gözaltı ve tutuklama sürelerini düzenleyen 1987 yılında Acil Durum Hükümleri Yasası (Emergency Provisions Act) [148] yerine, 1991 tarihli Acil Durum Hükümleri Yasası [The 1991 Emergency Provisions Act-EPA (Northen Ireland)][149] kabul edilir. Yasa; önceki yasalarda yer alan hususların benzerlerini içermekte, yasaklanmış organizasyonlara üyelik ve desteklenmeleri ile ilgili olarak; teröristler için bilgi toplanması, ateşli silah veya patlayıcıların eğitimi ve kullanılması, halka açık yerlerde maske takarak, başlık giyerek veya kimliğin gizlenmesini sağlayan herhangi bir eşyanın kullanılmasını suç olarak tanımlanmaktadır.

Birleşik Krallık anakarasına yönelik kabul edilen 1974 PTA'nın iki yıl uygulanmasını müteakip, benzer esasları içeren 1976 tarihli PTA[150] kabul edilir. Yasada, güvenliğe karşı tehdit olarak kabul edilen yapılanmaların yasaklanması ile ilgili tedbirler muhafaza edilmektedir. 1976 tarihli Yasa ile terörist grupları açıkça desteklemeyen veya finanse etmeyen örgütleri hedef almak maksadıyla, teröristler için maddi yardım toplanmasını, terör eylemlerinde yer alan kişilerin yakalanmasına ve terör faaliyetlerinin önlenmesinde yardımcı olabilecek bilginin güvenlik güçlerinden saklamasının suç kabul edilmesi hususu getirilmektedir.

1984 tarihli PTA ile şahısların ülke dışına çıkarılması ile ilgili olarak üç yeni koruma önlemi getirilmektedir. Birincisi, çıkarma süresini üç yılla sınırlamaktadır. İkincisi Birleşik

[147] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s 175.
[148] **Northern Ireland (Emergency Provisions) Act 1987** <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1987/30/contents> s.e.t. 02.12.2019.
[149] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s 195.
[150] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s 231.

Krallık'da ikamet eden Birleşik Krallık vatandaşlarının Birleşik Krallık'dan, benzer bir şekilde, Kuzey İrlanda'da üç veya daha fazla yıl ikamet eden bir bireyin Kuzey İrlanda'dan çıkarmadan muaf tutulduğu belirtilmektedir. Üçüncüsü bireylere çıkarma kararına karşı itiraz hakkı getirilmektedir[151].

1989 tarihli PTA ile beş alanda değişiklik yapılmaktadır. Birincisi yıllık tetkik ve değerlendirme devam etmesine rağmen, uygulama süresinin beş yıllık kısıtlamasını kaldırılarak sınırsız uygulama süresi tanınmaktadır. İkincisi beş yıldan daha fazla ceza alan bireylerin cezalarında belirli oranda indirim yapılmasına yer verilmektedir. Üçüncüsü yasaklı kuruluşların finansmanı ile ilgili ilave hükümler getirilmektedir. Dördüncüsü bina ve tesis araması için kurallar konmaktadır. Beşinci olarak suçlunun parmak izi ve fotoğrafının alınması hükmüne yer verilmektedir[152].

Birleşik Krallık Başbakanı John Major ve İrlanda Başbakanı Albert Reynolds tarafından, 15 Aralık 1993 tarihinde yayımlanan Downing Street Deklarasyonu[153] "Kuzey İrlandalıların haklarının tanınması, İrlandalı veya İngiliz ya da her ikisi olarak kabul edilmelerinin doğuştan gelen hakları olduğu[154], İrlanda halkının kendi kaderini tayin hakkı bulunduğu, Kuzey İrlanda'nın halkın çoğunluğunun istemesi durumunda Birleşik Krallık 'tan İrlanda Cumhuriyeti'ne verilmesi"[155] gibi esasları içermektedir. Deklarasyon, barış sürecinin yolunu açarken, göreceli olarak İrlandalı olmayanlara yönelik saldırıların azalmasında etkisi olur[156]. Deklarasyon, SF lideri Gerry Adams ile Sosyal Demokrat ve İşçi Partisi [Social Democratic and Labour Party (SDLP)] lideri John Hume tarafından yayımlanan bir ortak bildirinin ardından, IRA tarafından yeterli kabul edilerek, 31 Ağustos 1994 tarihinde ateşkes ilan edildi[157]. Sorunun çözümüne yönelik atılan söz konusu adımların devamında, ABD Başkanı Bill Clinton, 30 Kasım 1995'de Kuzey İrlanda'ya yaptığı ziyarette "…ortak bir zemin arayışı cesaret ister. Bu çift taraflı girişim, taraflara tüm görüşlerin temsil edileceği ve

[151] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s 247.
[152] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s 253.
[153] **House of Commons** (1998) Northern Ireland: Political Developments Since 1972, Research Paper 98/57, s.37 <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP98-57/RP98-57.pdf> s.e.t. 18.06.2020.
[154] **Fisher,** KM (2015) Security, Identity, and British Counterterrorism Policy, 1st Ed., Hampshire, Macmillan Publishers Limited, s.94.
[155] **Downing Street Deklarasyonu** <https://www.wikiwand.com/tr/Downing_Street_Deklarasyonu> s.e.t. 18.06.2020.
[156] **Fisher,** KM (2015) Security, Identity, and British Counterterrorism Policy, 1st Ed., Hampshire, Macmillan Publishers Limited, s.94.
[157] **House** of Commons (1998) Northern Ireland: Political Developments Since 1972, Research Paper 98/57, s.38 <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP98-57/RP98-57.pdf> s.e.t. 18.06.2020.

tüm seslerin duyulacağı şekilde ön müzakerelere başlama şansı veriyor. Ayrıca, silahsızlanma konusunu ele almak için uluslararası bir organ oluşturulabilir. Umarım taraflar bu fırsatı değerlendirir."[158] şeklinde düşüncelerini ifade ederek, sorunun çözümüne yönelik desteğini gösterir.

İRA ve Protestan Birleşik Sadık Askeri Komutanlığı (Combined Loyalist Military Command) tarafından 1994 yılı sonbaharında ilan edilen ateşkesin[159] üzerinden 16 ay geçtikten sonra İRA'nın yeniden saldırıya başlaması, Parlamento'nun 1996 tarihli EPA'yı[160] kabul etmesinde etken olur. Yasa, sorgulamaların video ile kayıt altına alınması kuralını getirmekte ve tutuklama, gözaltına almaya ilişkin tedbirler, binaların mühürlenmesi ve kapatılması, toplanma yasağı, giriş yetkisi, arama ve el koyma, yolların kapatılması ve kontrolü, araç arama, güvenlik güçleri hakkında bilgi toplanmasının yasaklanması ve devletin güvenlik kuvvetlerinin düzeni sağlamak ve huzuru korumak için gerekli gördüğü tedbirleri alma yetkisi tanımaktadır. Ayrıca kabul edilen 1996 tarihli PTA[161] ile polise, durdurma ve arama yetkisi verilmektedir.

SF, İrlanda'da kayıtlı bir parti olmasına rağmen, 1974 yılına kadar Birleşik Krallık'ta yasaklıdır. SF, 1980'lerden itibaren "Oy ve Armalit (Tüfek)-[The ballot and the Armalite (rifle)]"[162] veya "Oy ve Kurşun-(The bullet and The Ballot)" olarak bilinen stratejiyi benimseyerek, siyasi mücadeleyi öne çıkarır. 1981 yılında, Cumhuriyetçi mahkumların yaptığı bir dizi açlık grevi sonucunda 10 mahkumun ölmesinin büyümesinde önemli etken olduğu milliyetçilik duygusunun yoğun yaşandığı ortamda, SF'in milliyetçi söylemleri, Cumhuriyetçi milliyetçiler arasında SF'ye duyulan sempatinin artmasında etken olur. SF'in; 1982'deki Kuzey İrlanda Meclisi seçimlerinde oyların %10'unu kazanması, 1997 genel seçimlerinde yüzde 16 dolayında oy alması, milliyetçiler arasında popileterliğini koruduğunu göstermektedir.

SF lideri Gerry Adams ile siyasi rakibi olan SDLP lideri John Hume arasında, 1993'de, Kuzey İrlanda'daki çatışmaların barışçıl çözümünü belirten 'Adams ve Hume'un Ortak

[158] **A Draft Chronology of the Conflict-1995** <https://cain.ulster.ac.uk/othelem/chron/ch95.htm> s.e.t., 13.12.2019.
[159] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s.202.
[160] **Northern Ireland (Emergency Provisions) Act 1996**, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/22/contents> s.e.t. 02.12.2019.
[161] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s 255.
[162] **Sinn** Féin dn. 104.

İlkeleri' yayınlanır. İRA'nın 1994'te başlayan aralıklarla ateşkes ilan etme süreci, Protestan grupların da ateşkes ilan etmesi ile karşılık bulur. 1997 yılında yapılan Birleşik Krallık genel seçimlerini İşçi Partisi'nin kazanması üzerine Birleşik Krallık Başbakanı olan Tonny Blair, 16 Mayıs 1997'de, ilk ziyaretini Kuzey İrlanda'ya yapar. Belfast'ta yaptığı konuşmada; Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık'ın bir parçası olduğunu ifade ederek ateşkes için görüşme çağrısı yapar. Blair, SF katılsa da katılmasa da görüşmenin Eylül 1997 ayında başlayacağını ve Mayıs 1998 ayında tamamlanacağını belirtir[163]. İRA'nın, 19 Temmuz 1997 tarihinde ateşkes ilan ettiğini duyurmasını müteakip, SF'in görüşmelere katılması kararlaştırılır.

Kuzey İrlanda'da on yıllardır devam eden çatışmayı sonlandıran, barış sürecini başlatan Belfast (Good Friday) Anlaşması, 10 Nisan 1998 tarihinde imzalanır. Anlaşma; Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti ile Kuzey İrlanda'daki başlıca dört siyasi olan Sinn Fein, Ulster Birlik Partisi (Ulster Unionist Party), Sosyal Demokrat ve İşçi Partisi (Social Democratic and Labour Party) ve İttifak Partisi (Alliance Party) parti tarafından imzalanmasına rağmen, büyük partiler arasında olan Demokratik Birlikçi Parti (Democratic Unionist Party-DUP) çekimser kalır[164]. Belfast Anlaşması, 23 Mayıs 1998 tarihinde referanduma sunulur. Anlaşma; Kuzey İrlanda'dan %71, İrlanda Cumhuriyeti'nden %94 destek alır[165].

Belfast Anlaşmasında; Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık'ın bir parçası olarak kalması, yasama yetkilerine sahip bir Kuzey İrlanda Meclisi tesis edilmesi, Bakanlıkların ana partiler arasında orantılı olarak tahsis edilerek bir güç paylaşımı ile Kuzey İrlanda İcra Kurulu'nun kurulması, politika ve programlarda işbirliğini hayata geçirmek için Kuzey-Güney Bakanlar Konseyi ve Kuzey-Güney Uygulama Kuruluşlarının kurulması, Birleşik Krallık-İrlanda Hükümetlerarası Konferansının kurulması, Kuzey İrlanda'da yeni bir bağımsız İnsan Hakları Komisyonu kurulması da dahil olmak üzere temel insan haklarının korunmasına yönelik çeşitli tedbirler, hem Birleşik Krallık hem de İrlanda Hükümetinin, güvenlik tehdidi azaldıkça güvenlik önlemlerinin görünümünü ve acil durum mevzuatının yeniden düzenlenmesi taahhüdünde bulunması, silahsızlanma, güvenlik, polis kuvvetleri,

[163] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s 275.
[164] **Landow, Charles / Sergie, MA** (2020) The Northern Ireland Peace Process, Council on Foreign Relations <https://www.cfr.org/backgrounder/northern-ireland-peace-process> s.e.t. 30.09.2020.
[165] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s 283-285.

adalet hizmetleri, tutuklular, geçerlilik süresi, uygulama ve gözden geçirme gibi hususlar bulunmaktadır[166].

Belfast Anlaşması; Kuzey İrlanda'da Protestan Sadıklar ile Katolik Milliyetçiler arasında güç paylaşımına odaklanan siyasi çözüm için bir çerçeve sağlamakta, Anlaşma, Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık'ın bir parçası olduğunu teyit ederken, bir oylamada hem Kuzey İrlanda hem de İrlanda Cumhuriyeti'nde çoğunluk tarafından desteklenmesi halinde Kuzey İrlanda ile İrlanda'nın birleşebilmesini öngörmektedir[167]. Belfast Anlaşması kapsamında; Birleşik Krallık ile İrlanda Cumhuriyeti sınırı askerden arındırılmasının ardından, sınır boyunca gözetleme kuleleri ve kontrol noktaları kaldırılarak serbest geçiş ve Birleşik Krallık ile İrlanda arasındaki ortak seyahat alanı kapsamında, pasaport kullanılmasına gerek duyulmadan sınırı geçilebilmek mümkün iken, malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımına izin veren Avrupa Birliği (AB) esaslarına göre gümrük hizmetleri düzenlenmektedir[168].

1998 Belfast Anlaşmasına rağmen, Kuzey İrlanda'da mezhep ayrımı günlük yaşamda devam etmekte, futbol takımından günlük dile kadar her şeyi etkilemektedir. Örneğin birçok İrlandalı milliyetçi, Kuzey İrlanda'dan "İrlanda'nın Kuzeyi" olarak söz ederken, okullar çoğunlukla dini çizgilerle ayrılmakta ve çocuklar genellikle tarihin farklı versiyonlarını öğrenmektedir[169].

İrlanda Cumhuriyeti ile İRA arasında; etnik yapı, aile ve tarihe dayanan bağlar nedeniyle, daima resmi olmayan ilişki bulunmaktadır. İRA için sevk edilmiş ve mühimmat ve silah yüklü gemilerin, İrlanda Cumhuriyeti üzerinden ikmalinin yapıldığı bilinmektedir. Benzer şekilde, devlet düzeyinde bağlantısı olmamasına rağmen, ABD, barındırdığı İrlandalı nüfusu nedeniyle, İRA'ya en büyük mali ve lojistik destek sağlayıcıdır. ABD'deki İrlandalı toplum tarafından, Kuzey İrlanda'daki Katolik ailelere yardım toplamak için Northen Aid (NORAID) adıyla oluşturulanbir organizasyon bulunmaktadır[170]. NORAID aracılığı ile

[166] **The Belfast Agreement** <https://www.gov.uk/government/publications/the-belfast-agreement> s.e.t. 24.1.2019.
[167] **Landow,** dn. 164.
[168] **Russell, Martin** (2020) European Parliamentary Research Service, Northern Ireland after Brexit**,** PE 649.416, s.3 <https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649416/EPRS_BRI(2020)649416_EN.pdf> s.e.t. 30.09.2020.
[169] **Angelos, James** (2020) Will Brexit Bring the Troubles Back to Northern Ireland?, New York Times <https://www.nytimes.com/2019/12/30/magazine/brexit-northern-ireland.html> s.e.t. 29.09.2020.
[170] **Irish Northern Aid** <http://irishnorthernaid.com/> s.e.t. 05.12.2019.

Kuzey İrlanda'daki durum hakkında yalan yanlış bilgileri içeren broşürlerle Amerikalılardan da yardım toplandığı, İRA'nın yardımları çoğunlukla silah alımında kullandığı bilinmektedir.

Sonuç olarak; 1974'den 1996 yılına kadar kabul edilen yasalarda temelde büyük bir değişiklik olmamıştır. 1996 yılından sonraki yıllarda EPA ve PTA'nın bir karışımı ile TM yasalarının daha ayrıntılı olarak ele alındığı görülmektedir.

3.1.2. Yasal Dayanıklılık ve Anlayış Değişimi (1996-2001)

Berwick Lordu Lloyd'un 1996 tarihli Terörizmle Mücadele Hakkında Araştırma Raporu'nda (Inquiry into Legislation Against Terrorism 1996); TM'de kalıcı bir mevzuatın gerekli olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, bu tür mevzuat oluşturmada uyulması gerektiğine inandığı dört ilkeyi;

- Kalıcı TM yasasının, ceza kanunu ve usulüne mümkün olduğu kadar yakın olması gerektiği,
- Sadece öngörülen bir tehdidi etkisiz hale getirmek için ilave suçlar ve yetkilerin yaratılması, güvenlik ihtiyacının bireysel haklara saygı ile dengelenmesinin gerektiği,
- Ek güçlerin yanı sıra ek korumaların getirilmesi gerektiği,
- Birleşik Krallık'ın uluslararası yükümlülüklerine uyması gerektiği olarak belirtmektedir[171].

Berwick Lordu Lloyd'un Raporu; Birleşik Krallık'ın 1950 yılında imzaladığı Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi (International Covenant on Civil and Political Rights) ve 1966 yılında imzaladığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (European Convention on Human Rights)'nin uluslararası zorunluluklarına dikkat çekmektedir[172]. Ayrıca, TM yasalarının uygulanmasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından "sorguya maruz kalan kişilerin; yoğun fiziksel ve zihinsel acı çekmesine ve sorgulama sırasında

[171] **Memorandum** by JUSTICE, Inquiry into Legislation Against Terrorism 1996 <https://publications.parliament.uk/pa/ld199900/ldselect/lddereg/57/5707.htm> s.e.t. 23.11.2019.
[172] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s. 259.

psikolojik rahatsızlıklara" neden olunduğunu tespit etmesi[173], AİHM'de Birleşik Krallık aleyhine açılan davalar[174], Birleşik Krallık'ta tartışmalara neden olması, TM yasalarının sorgulanmasını da beraberinde getirmektedir.

Kalıcı bir TM yasasının yakın zamanda hazırlanacağı belirtilmesine rağmen, Kuzey İrlanda'ya yönelik 1998 tarihli EPA[175] kabul edilir. Yasa ile 1996 tarihli EPA'nın uygulama süresi başlangıçta Ağustos 1998 ayına müteakiben, Ağustos 2000 ayına kadar uzatılır ve bazı iyileştirmeler getirilir[176]. Birleşik Krallık anakarasında ise Mart 1998 ve Mart 1999 aylarında, 1989 tarihli PTA uygulanmasına devam edilmesine karar verilir[177]. 2000 yılında ise Birleşik Krallık anakarası ve Kuzey İrlanda ayrı ayrı TM esaslarını içeren 1989 tarihli PTA ve 1998 tarihli EPA'yı yürürlükten kaldırılarak, 2000 tarihli Terörizm Yasası [Terrorism Act 2000 (TACT 2000)]'nın kabul edilmesi ile mevzuat kalıcı hale getirilir[178].

Birleşik Krallık'ta terörizm mevzuatının merkezinde TACT 2000 bulunmaktadır. Yasa, acil durumların doğası ve terörizm kavramında olmak üzere Birleşik Krallık'ın terörizm yaklaşımına iki önemli değişiklik getirmektedir. Yasa ile Parlamento tarafından yıllık olarak yenilenen EPA ve PTA'nın gerekli olan hükümleri bir takım değişikliklerle yeniden yürürlüğe konarak kalıcılığı sağlanmaktadır. Yasa; EPA ile Kuzey İrlanda sorununa bağlı TM için tasarlanan hükümlerin, her türlü terörizm için geçerli olmasını sağlamaktadır. Bu; olağanüstü durumları norm haline getiren "acil durum" kavramını etkili bir şekilde normalleştirilmesinin, bireylerin özgürlükleri ve hakları üzerinde etkiler yaratarak, esasen daimi bir olağanüstü hal durumu yaratmaktadır. Yasa; sadece bölümlerinde yer alan suçları değil, aynı zamanda daha sonraki TM mevzuatını da destekleyen geniş bir terörizm tanımını içermektedir. Yasanın birinci bölümünde yer alan terörizm tanıma göre (Bkz. Bölüm 2.2.4.) üç unsurun bir arada varlığı halinde bir eylemin terör eylemi olacağı şeklinde düzenlemeye yer verilmektedir. Bir fiilin (veya tehdidin) terörizm olabilmesi için fiilin veya tehdidin bir kişiye karşı ağır şiddet ihtiva etmesi, mülkiyete ağır zarar verilmesi ve hayati tehlike

[173] **Case Summary of Ireland v United Kingdom (1979-80)** (2019) LawTeacher <https://www.lawteacher.net/cases/ireland-v-uk.php> s.e.t. 23.11.2019.
[174] **Case of Ireland v. The Unıted Kingdom** <https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-57506%22]}> s.e.t. 23.11.2019.
[175] **Northern Ireland (Emergency Provisions) Act 1998**, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/9/contents> s.e.t. 23.11.2019.
[176] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s. 277.
[177] **Donohue** LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press, s. 283.
[178] **Terrorism Act 2000** <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/contents> s.e.t. 03.01.2020.

oluşturacak, sağlık ve güvenlik bakımından ciddi risk ortaya çıkaracak veya bir elektronik sisteme zarar verici nitelikli eylemlerin işlenmesi gerekmektedir; Bu saldırılarda seçilen hedef, bir hükümeti veya uluslararası bir örgütü etkilemek için halkı veya halkın bir kısmını korkutmak için tasarlanmış olmalıdır; fiil veya fiiller siyasi, dini, ırki veya ideolojik bir saikle işlenmiş olmalıdır. Yasa; geniş terör tanımının yanı sıra uygulama sınırları oldukça geniş suç örnekleri de ihtiva etmektedir[179]: Örneğin;

Yasanın 38B maddesinde ise terör eylemini gerçekleştiren şahısların yakalanması, kovuşturulması ve mahkûm edilmesine, terör eyleminin hazırlanması veya kışkırtılmasını önlemeye yardımcı olabilecek bilgilere sahip olan kişilerin, bu bilgileri yetkililere iletmesi için zorlayıcı cezai önlem getirmektedir[180].

41. Bölüm, polisin terörist olduğundan şüphelenilen birini tutuklaması[181], 43. Bölümde ise polisin şüpheli gördüğü bir şahsı durdurarak arayabilmesi ilgili hükümler belirtilmektedir[182]. 'Program 7' ile getirilen yasal hüküm sınırda giriş noktasından veya sınır bölgesinden geçen herhangi bir kişiyi şüphe duymadan durdurmasına ve sorgulamasına (ve gerektiğinde gözaltına alınmasına ve aranmasına) izin vermekte, terörizmle ilgili faaliyetlerle ilgisinin olup olmadığı hakkında sorgulanabilmesi için gözaltında tutulmasına müsaade etmektedir[183]. 54. Bölüm ile Birleşik Krallık içinde veya dışında; ateşli silahlar, patlayıcılar ve radyoaktif maddeler veya silahlarla ilgili olarak cezai durum getirmektedir[184]. 58. Madde ise terör eyleminin hazırlanmasında veya icrasında kullanılabilecek her türlü bilginin toplaması, bulundurulması, kayıt edilmesi veya bu tür bilgileri içeren bir belge ya da kayda sahip olunmasını yasaklamakta ve on beş yıla kadar hapis cezası verilmesini belirtmektedir[185].

---

[179] **Bayındır, Ali Emrah,** Yeni Nesil Terörle Mücadele Hukuku: İngiltere Örneği (12.01.2017) Anadolu Ajansı <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/yeni-nesil-terorle-mucadele-hukuku-ingiltere-ornegi/725727> s.e.t. 03.01.2020.

[180] **Terrorism Act 2000 38B Information About Acts of Terrorism** <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/section/38B> s.e.t. 03.01.2020.

[181] **Terrorism** Act 2000 38B Information about acts of terrorism, dn. 180.

[182] **Terrorism Act 2000 43 Search of persons** <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/section/43> s.e.t. 03.01.2020.

[183] **Terrorism Act 2000 Schedule 7: Port and Border Controls** <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/notes/division/4/14> s.e.t. 09.03.2020.

[184] **Terrorism** Act 2000 38B Information about acts of terrorism dn. 180.

[185] **Terrorism Act 2000 58 Collection of information** <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/section/57> s.e.t. 03.01.2020.

Yasanın 2. Bölümünde, terörizmle ilişkili olduğu belirlenerek yasaklanan örgütlerin listesi bulunmaktadır[186]. 11. ve 12. Bölümler; bu tür kuruluşlara üye olunmasının ve desteklenmesinin, bu örgütlerin desteklendiğine dair makul şüpheyi uyandırabilecek kıyafet giymenin veya nişanlar takmanın da suç olduğu belirtmektedir.

Yasada, terörün finansmanı ile ilgili olarak; terör için kullanılabileceği bilindiği halde para ya da mülk veren veya alan (md.15), terör maksadıyla para ve mal kullanımını (md.16), terör için kullanılan para ya da mülkün olduğu düzenlemelere katılım (md.17), terör finansmanını muhafaza ve kara para aklama (md.18), ticaret yapma, mesleğin icrasında teröristlerden yardım alınması (md.19) hususları suç kabul edilmektedir.

TACT 2000; ilk kez terörizmin geniş bir tanımını yapmanın yanında, Kuzey İrlanda ilişkili terörizmi uluslararası terörizm kategorisine genişleterek, TM tedbirlerini yurt içi ve yurt dışını kapsaması[187], Birleşik Krallık dışındaki eylemleri de içeren "eylem" ile birlikte Kuzey İrlanda ile ilişkili olanların ötesinde yasaklanmış terör örgütlerinin geniş bir listesini içermesi, ihtiva ettiği suç örnekleri ile Birleşik Krallık'ın TM'de önemli bir nihek taşıdır.

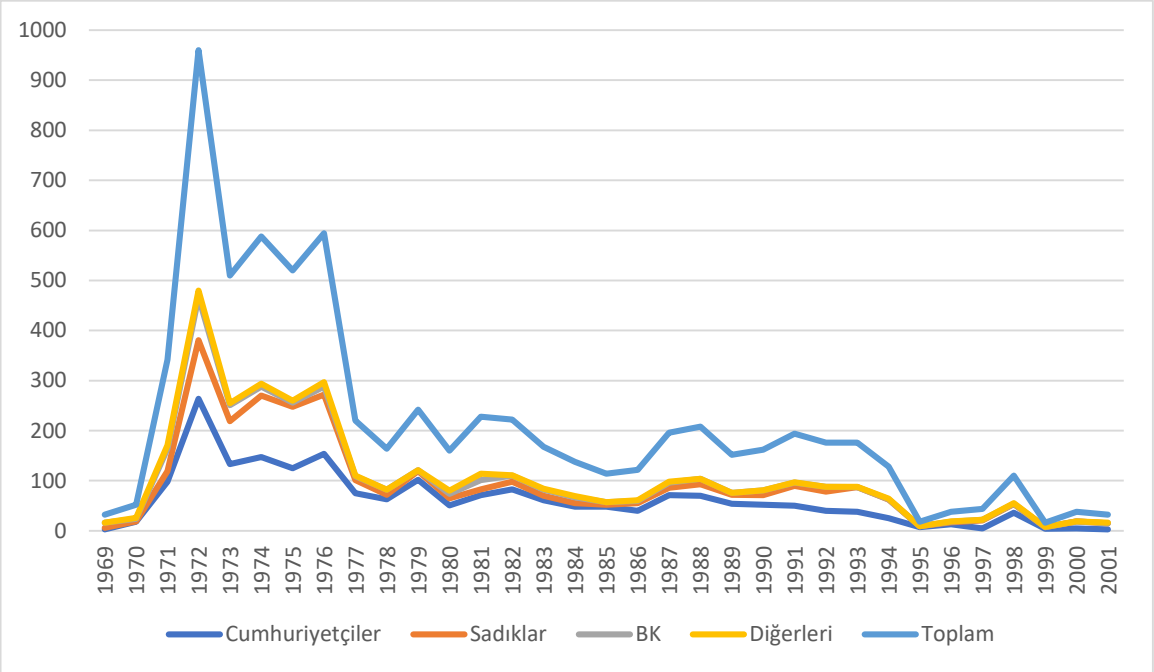
3.1.3. Bulgular

Terörizmin nasıl güvenlikleştirildiği ve TM yasalarının nasıl oluşturulduğu konusundaki en son 'sorunların' yadsınamaz bir parçası kimlik algısı ve inşasıdır. 1990'ların sonunda, aidiyet ve aidiyetsizlik tanımlamaları sorunun çözümlemesinde önemli bir rolü bulunmaktadır. 1992'de Kuzey İrlanda halkının %72'si Birleşik Krallık'ın bir parçası olmayı tercih ederken, Birleşik Krallık halkının sadece %30'u Kuzey İrlanda kimliğini aynı gördüğünü beyan etmektedir[188].

Kuzey İrlanda'daki sorunla bağlantılı olarak, Temmuz 1969 ile Aralık 2001 tarihleri arasında; Kuzey İrlanda'da, 119'u İrlanda Cumhuriyeti'nde, 125'i Britanya'da ve 18'i Avrupa'da olmak üzere 3 532 ölüm gerçekleşti. Ölümlerin aktörler arasında dağılımı Şekil

[186] **Terrorism Act 2000 Schedule 2 Proscribed Organisations** <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/schedule/2/2019-11-01> s.e.t. 03.01.2020.
[187] **McGiverin**, Brian (2008) In The Face Of Danger: A Comparatıve Analysıs Of The Use Of Emergency Powers In The Unıted States And The Unıted Kıngdom In The 20th Century, Indiana International & Comparative Law Review, Vol. 18, I:1, s.270 <https://mckinneylaw.iu.edu/iiclr/pdf/vol18p233.pdf> s.e.t. 10.08.2020.
[188] **Fisher,** KM (2015) Security, Identity, and British Counterterrorism Policy, 1st Ed., Hampshire, Macmillan Publishers Limited, s.51.

2.'dedir[189]. Bunun yanında 50 000 dolayında yaralı vardır. Toplam ölümlerden; 2 057'si Cumhuriyetçi gruplardan, 1 027'si Sadık gruplar, 363'ü Birleşik Krallık kuvvetlerinden ve 80 kişinin hangi gruba dahil olduğu grubu belli değildir.

Şekil 2. Ölümlerin dağılımı

Kuzey İrlanda'da, 1969-1998 döneminde çatışmada ölenlere bakıldığında; çocukların ve gençlerin özellikle savunmasız durumu görülmektedir. Ölenlerin yaşlarına göre dağılımı Tablo 3.'dedir[190]. görüldüğü üzere 898 ölüm ile en yüksek ölümün olduğu 18-23 yaş grubundan ölenler tüm ölümlerin yüzde 25'ini oluşturmaktadır. 29 yaş ve altındaki insanlar, ölümlerin yarısından fazlasını oluşturmaktadır.

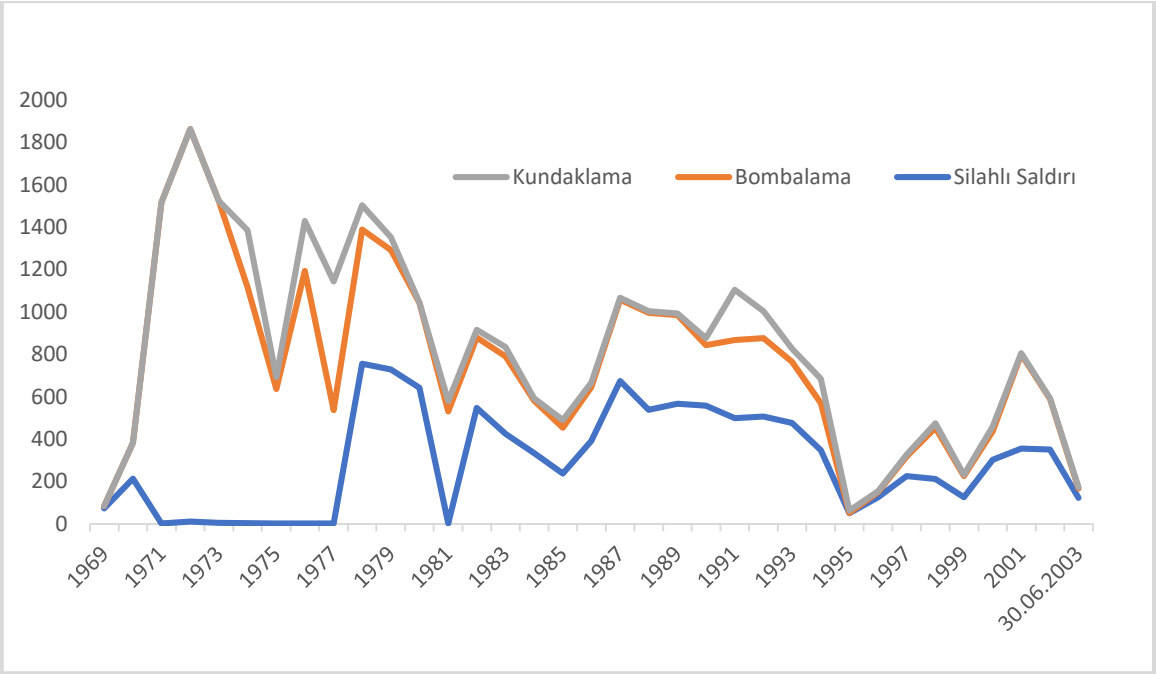
[189] **Revised and Updated Extracts from Sutton's Book,** dn. 146.
[190] **Deaths of children and young people in the Troubles** <https://cain.ulster.ac.uk/issues/violence/cts/smyth1.htm> s.e.t. 05.12.2019.

Tablo 3. Kuzey İrlanda'da 1969-1998 döneminde yaş gruplarına göre ölüm oranı

Yaş Grubu	Ölüm	Ölüm (%)	Toplam	Genel (%)
0-5	23	0.64	23	0.64
6-11	24	0.67	47	1.31
12-17	210	5.84	257	7.15
18-23	898	24.96	1 155	32.11
24-29	697	19.37	1 852	51.48
30-35	509	14.15	2 361	65.63
36-41	344	9.56	2 705	75.19
42-47	261	7.25	2 966	82.44
48-53	227	6.31	3 193	88.75
54-59	156	4.34	3 349	93.09
60-65	112	3.11	3 461	96.2
66-71	42	1.17	3 503	97.37
72-77	31	0.86	3 534	98.23
78-80	8	0.22	3 542	98.45
81+	8	0.22	3 550	98.67
Yaşı bilinmeyen	48	1.33		
Toplam	**3 598**	**100**	**3 598**	**100**

Kuzey İrlanda'da silahlı saldırı, bombalama gibi terör saldırılarının 1972-1974 yıllarında yoğunlaştığı görülmektedir. 1969-2003 döneminde; 36.923 silahlı saldırı, 16.209 bombalama ve 225 kundaklama olayı gerçekleştirilir. Söz konusu saldırıların yıllara göre dağılımı Şekil 3.'dedir[191]. Terör olaylarında, 1972 yılında 480, 1973 yılında 255 ve 1974 yılında 294 ölüm olayı yaşanması, şiddetin toplum güvenliği ve huzuru üzerinde yaptığı olumsuz etkiyi göstermektedir[192]. .

[191] **Conflict and Politics in Northern Ireland** <https://cain.ulster.ac.uk/index.html> s.e.t. 05.12.2019.
[192] **Revised and Updated Extracts from Sutton's Book,** dn. 146.

Şekil 3. Yıllara göre terör saldırılarının dağılımı

Kuzey İrlanda'da polis teşkilatının; adil, tarafsız ve hesap verebilir bir yapıya kavuşması için yapılan çalışmalar kapsamında, Eylül 1996 ayında yapılan bir anket ile Kuzey İrlanda toplumunun polise duyduğu güven ortaya konmaktadır. Sonuçları Tablo 4.'de görülen anket sonuçlarına göre Protestan memurların çoğunluklar görev yaptığı polis teşkilatına güven, Protestolar arasında yüzde 73 iken, Katolikler arasında %34'dür[193].

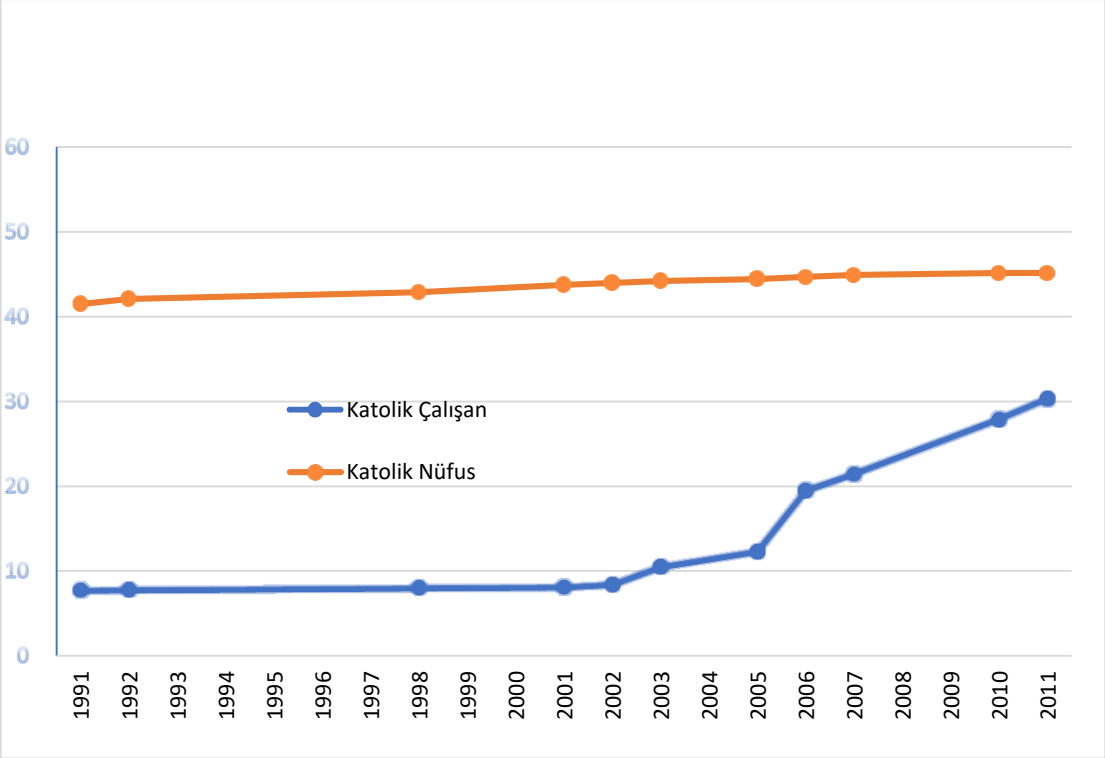
Tablo 4. Kuzey İrlanda'da, Eylül 1996 ayı itibariyle polise duyulan güven

	Katolik (%)	**Protestan (%)**
Güven (Genel politik olaylar)	60	90
Güven (Gösteri ve yürüyüşler)	34	73

Kuzey İrlanda'nın güvenliğinden sorumlu olan birimlerin personelinin yapısında Katolik-Protestan oranının kabul edilebilir seviyede olması, toplumun güveninin sağlanmasına olumlu yönde katkı yapmasını beklemek olağan kabul edilmelidir. UDR'nin, 01 Nisan 1970'te başlangıçta %18'e kadar olan Katolik personelinin oranının, 1991'e kadar %3'e kadar gerilediği görülmektedir[194]. RUC ise yaklaşık 8,500 memur ile ek olarak 4,500

[193] **Background Information on Northern Ireland Society-Security and Defence** <https://cain.ulster.ac.uk/ni/security.htm#01> s.e.t.05.12.2019.
[194] **Background** Information on Northern Ireland Society-Security and Defence, dn.193.

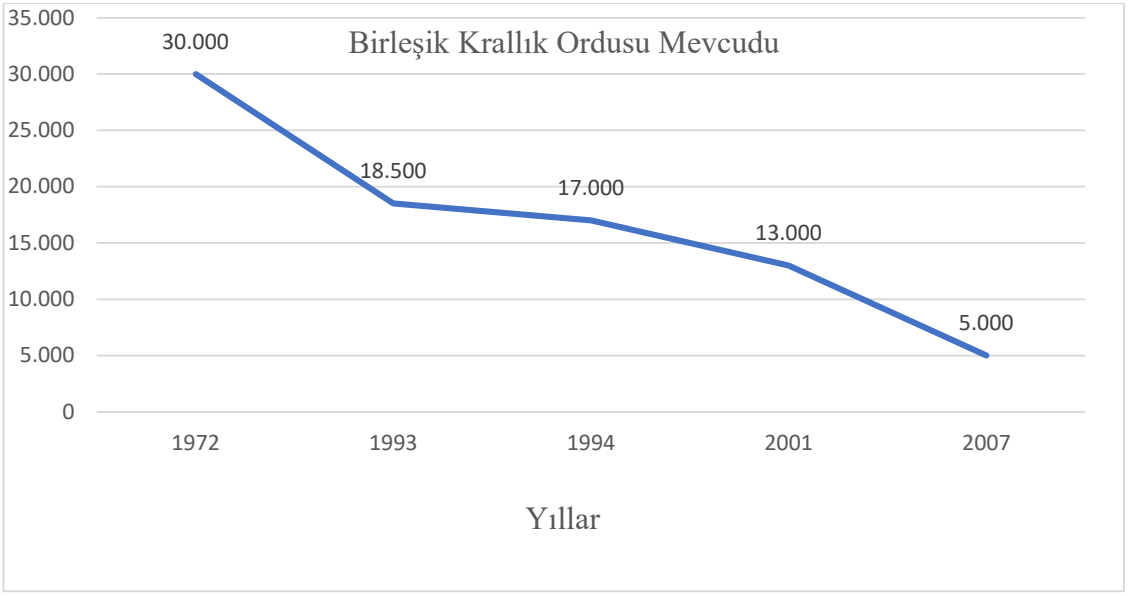
rezerve sahiptir[195]. RUC esas olarak Protestan topluluğunun üyelerinden oluşmaktadır. Belfast Anlaşması sonrasında uygulanan reformun bir parçası olarak RUC, 04 Kasım 2001'de Kuzey İrlanda Polis Teşkilatı (The Police Service of Northern Ireland-PSNI) olarak yapılandırılarak, başlangıçta Katolik-Protestan dengesinde %50:50'i benimseyen PSNI'da görevli Katolik memur durumu Şekil 4.'de gösterilmektedir[196].

Şekil 4. PSNI'da görevli Katolik memur durumu

Kuzey İrlanda'da bulunan Birleşik Krallık Ordusunun mevcudu Şekil 5.'de görüleceği üzere, Kuzey İrlanda'da güvenliğin sağlanması ve istikrarın devamlılığının tesis edilmesine bağlı olarak azalma göstermektedir. Birleşik Krallık Ordusunun mevcudu; 1972'de 30 000'in üzerinde iken, 1993 yılı sonuna kadar 18 500, 1994'teki IRA ateşkesinden sonra 17 000, 2001 yılı sonu itibariyle 13 000 dolayındadır. Birleşik Krallık Ordusunun mevcudu, Temmuz 2007 ayında ise 5 000'e düşürülür[197].

[195] **Royal** Ulster Constabulary, dn.119.
[196] **Background** Information on Northern Ireland Society-Security and Defence, dn.193.
[197] **Background** Information on Northern Ireland Society-Security and Defence, dn.193.

Şekil 5. Birleşik Krallık Ordusunun yıllara göre Kuzey İrlanda'daki mevcudu

Bilindik bir şekilde her terör eylemi; yetkilerin güçlendirmesi ve genişletilmesi, yargılamadan cezanın artırılması, temel özgürlüklerin aşındırılması ve toplulukların daha da hedef alınması için kullanılmaktadır [198] . TACT 2000'de bulunan terörizm tanımına bakıldığında; ilk olarak, meşru toplantılar ve gösterileri içerecek şekilde okunmasına, ikincisi yasa dışı olsa da TM mevzuatı kapsamında sağlanan olağanüstü müdahaleci önlemlerin, eylem ve davranışların büyüklüğüne, güvenliği tehdit etme seviyesine bakılmaksızın kullanılabilmesine imkân verdiği görülmektedir. Bu nedenle, TM yasaları dar bir şekilde hazırlanmalı ve izlenen ulusal güvenliği korumak gibi meşru amaç ile orantılı olmalıdır.

TACT 2000'in zamanlaması, güçlü bir ülke içi kamu acil durumu söz konusu olmadan yayımlanmış olması bakımından ilginçtir. Mevzuatın altında yatan nedenler arasında küresel terörizmden kaynaklanan artan tehdit ve IRA'dan kaynaklanan sürekli tehdit yer almaktadır. Bununla birlikte, Yasanın herhangi bir saldırıya veya acil bir duruma tepki olarak ortaya çıkmamış olması ve güvenlik için önleyici bir yaklaşım sergilemesi yine de ilginçtir.

[198] **Groundless Anti-Terror Laws Must Go** (05.02.2015) The Guardian <https://www.theguardian.com/politics/2015/feb/05/groundless-antiterror-laws-must-go> s.e.t. 10.01.2020.

3.2. 11 Eylül 2001 Saldırıları Sonrasında Terörizmle Mücadelesi

3.2.1. 11 Eylül 2001 Saldırılarının Terörizm Tehdidinde ve Terörizmle Mücadelede Yaptığı Değişim

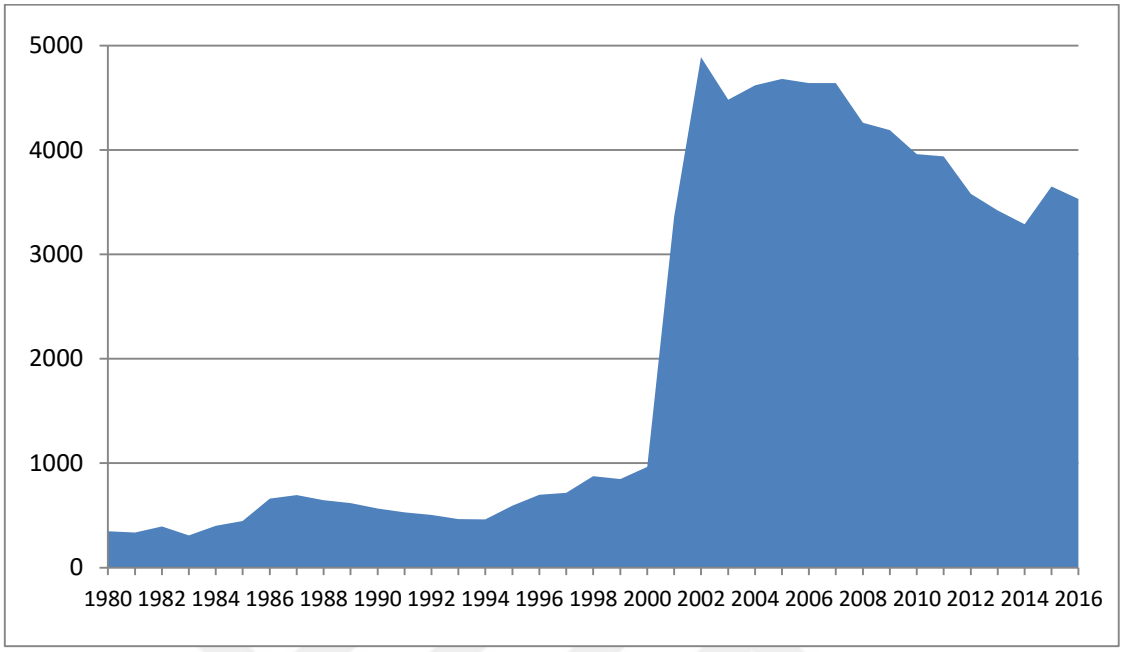
20. yüzyılın ikinci yarısında, terörizme karşı uluslararası ilgi; siyaset, ulusal güvenlik ve uluslararası kurumlarla bağlantılı olarak gösterilirken, TM yurt içi tedbirlerin hâkimiyeti altındadır[199]. 21. yüzyılda teröristler, kendilerini de öldürmekten korkmamakta, terör eylemleri için emare vermemekte ve kitlesel ölümleri ve zarar vermeyi hedeflemektedir. Ancak bu yeni terörist tehdidin kesin doğasını anlamak sorunludur. Bu yüzyılın başlarında, uluslararası terörizm; büyük ölçüde dini istismar eden terörizm ile eşanlamlı, tehlikeli ve çağdaş bir yaşam tarzına karşı konumlandırıldığı, 1970'lerde ve 1980'lerin ilk yarısında olduğu gibi kamu düzenine odaklanma yerine, Batı toplumu ve değerlerine, demokrasisi, Birleşik Krallık özelinde ise Birleşik Krallık değerlerine yönelik bir tehdittir[200].

11 Eylül 2001 saldırılarından sonra terörizm bilimsel alanda büyük bir ilgi konusu haline geldi. 11 Eylül 2001 saldırıları öncesinde küçük bütçelerle araştırmacı, analizci eksikliği ile pahalı ve zaman alan metodolojiler ve analizler nadiren düşünülebilirdi. Bunun yerine, mevcut olanla idare eden araştırmacılar, eldeki yetersiz kaynaklarla gerçekleştirilebilecek yöntemleri ve yaklaşımları tercih ettiler. 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında, terörizm ve TM üzerine araştırma yapılması ilgisinde büyük bir artış oldu. 1980 ile 2016 yılları arasında terörizm ve TM üzerine yapılan bilimsel yayınların değişimi Şekil 6.'da vurgulanmaktadır. 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında başlığında "terörist" veya "terörizm" yazan yaklaşık 35 000 bilimsel çalışma yayınlanmasının yanında, çalışmanın metni içerisinde "terörizm" veya "terörist" geçen çalışmalar eklenirse bu sayı 635 000'e çıkmaktadır. 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında her gün kitap, dergi, makale gibi ortalama 100'den fazla bilimsel çalışma yayımlanmaktadır 11 Eylül 2001 saldırılarından önce

[199] **Fisher,** KM (2015) Security, Identity, and British Counterterrorism Policy, 1st Ed., Hampshire, Macmillan Publishers Limited, s.27

[200] **Lord** Carlile of Berriew (2007) Independent Reviewer of Terrorism Legislation, The Definition of Terrorism: a Report, Cm 7052, s.24 <https://www.gov.uk/government/publications/the-definition-of-terrorism-a-report-by-lord-carlile-of-berriew> s.e.t. 20.06.2020.

herhangi bir üniversitede nadir olarak terörizm ve TM ile ilgili müfredat görülürken, saldırı sonrasında yoğun olarak üniversite müfredatlarında yer bulmaktadır[201].

Şekil 6. Terörizm ve TM üzerine yapılan bilimsel yayınların değişimi (1980-2016)

Birleşik Krallık'da terörizm; toplumuna, değerlerine, yaşam tarzına, demokrasinin temellerine daha değişken ve sınırları belli olmayan bir tehdit olarak nitelendirilmektedir[202]. 21. yüzyılda ise uluslararası iş birliği; güvenlik-özgürlük dengesizliğini azaltmanın bir yolu olarak görülmesine rağmen, eşgüdüm içerisinde çalışılmaması ve ulusal tehdit algılamasındaki önemli farklılıklar nedeniyle zayıflamaktadır.

Havacılık, kritik altyapının önemli bir parçası olmasının yanında, bir ulaşım aracı olarak saldırıya karşı doğal olarak savunmasızdır. Bir uçakta bomba patladığında, yolcuların ve mürettebatın hayatta kalma şansı olmaması, hava yolunun uluslararası olması nedeniyle, bu tür büyük saldırılar dünya çapında anında duyulmakta, terör örgütünün propagandasına dönüşmektedir. El Kaide'nin sivil havacılık terörizmine bir yöntem ve hedef olarak gösterdiği ilginin en dramatik ve trajik kanıtı 11 Eylül 2001 intihar saldırılarıdır. 11 Eylül 2001 saldırıları, terör örgütlerince kaçırılan uçakların da füzeye dönüştürülebileceğini ve

[201] **Silke, Andrew** (2019) 'The Study Of Terrorism And Counterterrorism', Silke, Andrew (Ed.) Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism, s.2 <https://www.researchgate.net/publication/328115901_Routledge_Handbook_Of_Terrorism_And_Counterterrorism> s.e.t. 16.05.2020.

[202] **Examination of Witness** (2005) Home Secretary Charles Clarke, in Response to a Question From The Home Affairs Select Committee Minutes of Evidence <https://publications.parliament.uk/pa/cm200405/cmselect/cmhaff/321/5020802.htm> s.e.t. 21.01.2020.

insanlar tarafından yoğun olarak kullanılan yerleşim yerlerine ve binalara karşı kullanılabileceğini, yoğun sivil katliama sebep olunabileceğini ve ekonomiye ciddi zarar verilebileceğini göstermektedir. El Kaide'nin 11 Eylül 2001'de ABD'ye yönelik saldırıları, sadece 3.000'den fazla insanın ölümüne neden olmasının yanında, uzun vadeli etkisi de aynı derecede önemlidir. Usame bin Ladin (UbL)'in daha sonra saldırının finanse edilmesinin 500 000 dolara mal olduğunu, ancak ABD ekonomisine 500 milyar dolar zarar verdiğini iddia ettiği ifade edilmektedir[203]. Bunun yanında, TM maksadıyla, Afganistan ve Irak'taki savaş ve koalisyon müttefikleri tarafından harcanan milyarlarca doları saymamakla birlikte, trilyonlarca dolara mal olan zarara mal olduğu bilinmektedir[204].

ABD Başkanı Bush, 21 Eylül 2001'de Kongre'de yaptığı konuşmada "Terörizme yardım ya da güvenli sığınak sağlayan ulusları takip edeceğiz. Artık her bölgedeki her ulusun bir kararı var: Ya bizimle ya da teröristle birliktesin. Bugünden itibaren ABD tarafından, terörizmi barındırmaya veya desteklemeye devam eden devletler, düşman olarak kabul edilecektir."[205] vurgulaması yaparak TM'de kararlılığını göstermenin yanında, terörizme yaklaşım değişikliğini de belirtmektedir.

ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı (Central Intelligence Agency-CIA)'na bağlı olan İstihbarat Araştırmaları Merkezi (Center for the Study of Intelligence) yayınına göre 11 Eylül Komisyonu Raporu, 11 Eylül 2001 saldırılarının temel nedeni olarak üç etken açıklamaktadır. Birincisi, istihbarat için yeterli kaynak ayrılmamasıdır. Özellikle Sovyetler Sosyalist Cumhuriyeti Birliği (S.S.C.B.)'nin dağılmasından sonra ABD istihbarat kurumlarının bütçelerinde; 1990 ile 1996 arasında kesintiye gidilmesi ve 1996 ile 2000 yıllarında ise sabit tutularak artış yapılmamasıdır. İkinci etken, Merkezi İstihbarat Müdürü (Director of Central Intelligence-DCI) hariç, ABD Hükümeti ve Kongre de dahil olmak üzere ivedi tedbir gerektirecek terörizmle ilgili tehdit görülmemesidir. DCI'in 2000 ve 2001 yıllarında belirttiği uyarılara ve El Kaide'nin yurt dışında yaklaşık 50 Amerikalıyı öldürmesine rağmen, tehdidin yurt dışında olduğu kabul edilerek yurt içinde TM'nin ikinci

[203] **Chin, Warren** (2013) Britain and the War on Terror: Policy, Strategy and Operations, 1st Ed., England, Ashgate Publishing Limited, s.18.
[204] **Wilkinson Paul** (2007) 'Enhancing UK Aviation Security Post-9/11', Wilkinson P (Ed.) Homeland Security in the UK: Future preparedness for terrorist attack since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge, s.256.
[205] **Transcript of President Bush's Address** (20.09.2001) CNN.com <https://edition.cnn.com/2001/US/09/20/gen.bush.transcript/> s.e.t. 01.06.2020.

veya üçüncü bir önceliğe sahip olduğu kanaati bulunmaktadır. Üçüncü temel neden; istihbarat kurumları arasında sağlıklı iletişim olmamasıdır[206].

11 Eylül Komisyon Raporu, ABD'ye Yönelik Terör Saldırıları Ulusal Komisyonu Nihai Raporu (The 9/11 Commission Report, Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States); ABD tarafından terörizmin, ulusal güvenlik kaygısı olarak görülmediğini, Soğuk Savaş'ta ve sonrasında elde ettiği yeteneklerle El Kaide sorununu çözmeye çalışıldığını, güvenlik ve istihbarat kurumlarının geliştirilmesi için girişimde bulunulmadığı, 1998'den 2001'e kadar alınan önlemlerin, El Kaide'nin planını bozmadığı, hatta geciktirmediği, ABD genelinde analiz ve değerlendirme hatası yapıldığını belirtmektedir. UbL ve El Kaide'nin yarattığı tehdit; halk, medya veya Kongre'de politik tartışmalar arasında gündeme gelmemekte, 2000 yılındaki ABD Başkanlık kampanyası sırasında nadiren söz konusu edilmekte, hatta ABD Başkanı TM politikalarının koordinasyonundan sorumlu olan Richard Clarke, 04 Eylül 2001'e kadar "El Kaide büyük bir mesele mi?" sorusuna Hükümetin "henüz karar vermediğini" ifade ederken, sorunun yanıtını bir hafta sonra acı şekilde alır[207]. 11 Eylül 2001 saldırılarını engellemek için kaçırılan fırsatlar ABD Yönetiminin; 21. yüzyılın yeni risk ve tehditleri yönetmedeki yetersizliklerinin belirtisidir. Yönetim ve kurumlar arasında bilgiye ulaşma, bilgi paylaşımı, iş birliği ve eşgüdüm içerisinde çalışılması gerektiği ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

11 Eylül Komisyon Raporu, ABD'ye Yönelik Terör Saldırıları Ulusal Komisyonu Nihai Raporu (The 9/11 Commission Report, Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States); düşman olarak sadece terörizmi değil, UbL ve dini istismar eden ideolojinin aşırı hoşgörüsüzlük geleneğine dayanan, siyaseti dinden ayırmayan ve her ikisini de çarpıtan azınlığın oluşturduğu, El Kaide'nin ötesine geçerek, kısmen El Kaide'den esinlenen, diğer terörist gruplarının dini istismar eden ideolojik hareket olduğu, bu nedenle strateji olarak; El Kaide ağının etkisiz hale getirilmesi ve uzun vadede dini istismar eden terörizme katkıda bulunan ideolojinin etkisiz hale getirilmesi için imkan ve kabiliyetlerin geliştirilmesi, teröristlerin ve terör örgütlerinin etkisiz hale getirilmesi, dini istismar eden terörizmin büyümesinin önlenmesi ile terörist saldırılara karşı koruma ve

[206] **Petersen, Martin** (2017) 'Reflections on Readings on 9/11, Iraq WMD, and Detention and Interrogation Program', Studies in Intelligence V: 61, N: 3, s.33 <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol-61-no-3/pdfs/key-readings-post-9-11.pdf> s.e.t. 04.05.2020.

[207] **The National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States** (2004) The 9/11 Commission Report Executive Summary, s.9-10 <https://www.npr.org/documents/2004/9-11/911reportexec.pdf> s.e.t. 04.05.2020.

hazırlık olma aşamalarını içeren bir strateji önermektedir[208]. Teröristlerin ve terör örgütlerinin etkisiz hale getirilmesi için gerçek veya potansiyel terörist alanlarını tanımlanması ve önceliklendirilmesi, her biri için gerçekçi ülke veya bölgesel stratejilere sahip olunması, ulusal gücün her unsurunu kullanılması ve dost ve müttefik ülkelere iletişime geçilmesi gerekmektedir. Yeni nesil teröristleri durdurmak ve dini istismar eden terörizmin büyümesinin önlenmesi için oluşturulacak bir planda; teröristlerin ve terör gruplarının şiddet ve ölümden başka vizyonlarının olmadığı, hukukun üstünlüğüne saygı duyulması ve farklılıkları hoşgörü ile karşılanması, kamu diplomasisi yürütülmesi, halk eğitimine ve ekonomik gelişmeye destek verilmesi, dini istismar eden terörizme karşı dost ve müttefik ülkelerle kapsamlı stratejinin geliştirilmesi, KİS'lerin engellenmesi, teröristlerin mali desteğin kesilmesi hususları yer almalıdır. Terör saldırılarına karşı koruma ve hazırlıklı olma maksadıyla; teröristlerin yer değişiklikleri ile finansman hareketlerinin takibi, sınır ve ulaşım sistemleri dahil olmak üzere kurumlar arasında ortak standartları belirlenmiş kapsamlı bir biyometrik tanımlayıcı tarama sisteminin tesisi, kimlik ve sürücü belgesi gibi tanımlayıcı belgeler için standartların belirlenmesi, ulaşım güvenlik sistemi için strateji geliştirilmesi, havacılık güvenlik sistemi standartlarının belirlenmesi ve geliştirilmesi, yeni güvenlik sistemlerini de kapsayacak şekilde kurumlar arasında bilgi toplama ve paylaşma ile gizlilik ve diğer temel önlemleri içeren yönergelerin belirlenmesi gibi faaliyetler yapılmalıdır[209].

Komisyon; TM kapsamında,

- Ulusal bir TM Merkezi ile yurt içindeki yabancı uyruklu dini istismar eden teröristlere karşı stratejik istihbarat ve operasyonel planlamanın birleştirilmesi,

- Yeni bir Ulusal İstihbarat Direktörü başkanlığında istihbarat topluluğunu ile birleştirmesi,

- TM'ye dahil olan aktörlerin kaynaklarının, ağ tabanlı bir bilgi paylaşım sisteminde birleştirilmesi,

[208] **The National** Commission on Terrorist Attacks Upon the United States (2004) The 9/11 Commission Report Executive Summary, s.16 <https://www.npr.org/documents/2004/9-11/911reportexec.pdf> s.e.t. 04.05.2020.
[209] **The National** Commission on Terrorist Attacks Upon the United States (2004) The 9/11 Commission Report Executive Summary, s.16-20 <https://www.npr.org/documents/2004/9-11/911reportexec.pdf> s.e.t. 04.05.2020.

- Kalite ve hesap verebilirliği artırmak için Kongre denetiminin güçlendirilmesi,

- FBI ve ilgili kurumların güçlendirilmesi olmak üzere beş alanda çaba birliği çağrısında bulunmaktadır.

George Bush, 2002 yılında, West Point Mezunlarına yaptığı konuşmada "Barışı savunurken emsali olmayan bir tehditle karşı karşıyayız. Geçmişteki düşmanlar, Amerikan halkını ve milletimizi tehlikeye atmak için büyük ordulara ve büyük endüstriyel yeteneklere ihtiyaç duyuyordu. 11 Eylül 2001 saldırıları için gereken, birkaç düzine kötü ve aldatılmış insan ve birkaç yüz bin dolardır. Tüm kaos ve ıstırap maliyeti, tek bir tankın maliyetinden çok daha azdır"[210] şeklinde 11 Eylül 2001 saldırılarının küçük bir grup ve düşük bir maliyetle yapılmasına rağmen, etkisinin ne kadar büyük olduğunu, güvenliğe yönelik tehdidin belirsizliğine vurgu yapmaktadır.

11 Eylül 2001 saldırıları ABD ve dünya tarafından; tehlike, risk, güvenlik, tehdit ve terör gibi kavramların yeniden değerlendirmeye alınmasına ve güvenlik stratejilerini yeniden düzenlemelerine neden olur. Bazı ülkeler istihbarat ve güvenlik sistemlerini gözden geçirerek büyük ölçüde yeniden düzenlediler.

ABD tarafından; güçlü bir merkeziyetçi yaklaşım benimseyerek saldırılardan sadece bir ay sonra Ulusal Güvenlik Ofisi (Office of Homeland Security) kuruldu, bir yıl sonra ise İç Güvenlik Bakanlığı (Department of Homeland Security-DHS) kuruldu. DHS; Sahil Güvenlik (Coast Guard), ABD Sınır Devriyesi (US Border Patrol), Ulaşım Güvenliği İdaresi (Transportation Security Administration) ve Gizli Servis (Secret Service) dahil olmak üzere federal hükümetin 22 ayrı kuruluşunu birleştirmektedir. Bununla birlikte, Federal Soruşturma Bürosu'nun (Federal Bureau of Investigation-FBI) ve CIA, DHS'a bağlı değildir[211]. 2004 tarihli İstihbarat Reformu ve Terörist Önleme Yasası (Intelligence Reform and Terrorist Prevention Act of 2004) ile 16 üyeli İstihbarat Topluluğu'na[212] başkanlık

[210] **President Bush Delivers Graduation Speech at West Point** (01.06.2002) The White House <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html> s.e.t. 19.05.2020.
[211] **House of Commons Home Affairs Committee** (2009) Project CONTEST: The Government's Counter-Terrorism Strategy Ninth Report of Session 2008–09, HC 212, s.5 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmhaff/212/212.pdf> s.e.t.05.12.2019.
[212] ABD İstihbarat Topluluğu aşağıdaki ajanslardan oluşur; CIA, Hava Kuvvetleri İstihbarat, Gözetim ve Keşif Ajansı, Ordu Askeri İstihbarat Teşkilatı, Savunma İstihbarat Teşkilatı, Deniz Piyadeleri İstihbarat Faaliyeti, Ulusal Mekansal-İstihbarat Teşkilatı, Ulusal Keşif Ofisi, Ulusal Güvenlik Ajansı, Deniz İstihbarat Ofisi, İstihbarat ve Karşı İstihbarat Bürosu, İstihbarat ve Analiz Bürosu, Sahil Güvenlik İstihbaratı, FBI, Uyuşturucu Uygulama İdaresi, İstihbarat ve Araştırma Bürosu ve Terörizm ve Finansal İstihbarat Bürosu.

etmesi için Ulusal İstihbarat Direktörü (Director of National Intelligence-DNI) makamı yapılandırıldı.

El Kaide'nin 11 Eylül 2001'de ABD'ye yönelik saldırıları, Birleşik Krallık'ın ulusal güvenlik ve strateji tartışmasında ani ve beklenmedik bir yaklaşım değişikliğine neden olur[213]. Aynı şekilde Birleşik Krallık'ı güvenlik ve strateji üzerine yeniden odaklanmaya zorlar. Birleşik Krallık'ı güvenlik ve stratejiye ilgi göstermesinin bir nedeni de 1946'da Filistin'deki İsrailli teröristler tarafından, Kral David Oteli'nin bombalanmasından bu yana, 11 Eylül 2001 saldırılarında 67 vatandaşının ölümü ile en büyük kaybını yaşamasıdır[214]. 11 Eylül 2001 saldırıları öncesinde Birleşik Krallık'ın istihbarat kaynaklarının çoğu Kuzey İrlanda sorununa tahsisli idi. Bu kapsamda, MI5'in 2001-2002 döneminde istihbarat çalışmalarının; %33'ünü Kuzey İrlanda'daki TM, %23'ünü uluslararası TM, %16'sını Karşı Casusluk, %11'i Koruyucu Güvenlik oluşturmakta idi[215]. 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında ise Şubat 2004'te MI5'in 1 000 yeni personelin işe alınmasını ve bütçesinde %50 artış yapılacağı açıklandı. Ayrıca, MI5'in personel mevcudunun %4'ü kadar olan "siyah ve Asyalı" personel oranı 2008 yılında %8' çıkarıldı[216].

Birleşik Krallık, Ekim 2001'de, 11 Eylül 2001 saldırılarından kısa bir süre sonra ve yeni terörizm algısını stratejik bir tehdit olarak yansıtan Kabine Ofisi Savunma ve Yurt Dışı Politika Komitesi (Defence and Overseas Policy Committee of the Cabinet Office-DOP) altında merkezi bir Uluslararası Terörizm Alt Komitesi [Sub-Committee on International Terrorism-DOP (IT)] kuruldu[217]. Parlamento tarafından; Kabine Ofisi'nin görevleri, sorumlulukları ve Kabine Komitelerinin görev ve sorumlulukları hakkında rapor hazırlanarak, yapılabilecek yeniliklere rehber olunmaktadır[218].

---

[213] **Chin**, Warren (2013) Britain and the War on Terror: Policy, Strategy and Operations, 1st Ed., England, Ashgate Publishing Limited, s.1.

[214] **CONTEST 2006 Countering International Terrorism**, The United Kingdom's Strategy (2006), Cm 6888, s.6 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272320/6888.pdf> s.e.t. 19.05.2020.

[215] **Intelligence and Security Committee Annual Report 2001–2002** (2002) CM 5542, s.9 <http://isc.independent.gov.uk/committee-reports/annual-reports> s.e.t. 05.12.2019.

[216] **MI5 expands to meet terror threat** (27.02.2004) BBC News <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/3510611.stm> s.e.t. 05.12.2019.

[217] **List of Cabinet Committees** <https://www.gov.uk/government/publications/the-cabinet-committees-system-and-list-of-cabinet-committees> s.e.t. 02.09.2020.

[218] **House of Lords Select Committee on the Constitution** (2010) The Cabinet Office and the Centre of Government, 4th Report of Session 2009–10, HL Paper 30 <https://publications.parliament.uk/pa/ld200910/ldselect/ldconst/30/30.pdf> s.e.t. 02.09.2020.

Londra'da 07 Temmuz 2005 günü yapılan bombalı saldırılardan sonra TM ile ilgili görevleri bulunan çeşitli bakanlık ve kurumların daha yakın iş birliği ve eşgüdüm içerisinde çalışmaları için daha güçlü bir merkeze ihtiyaç duyulması sonucunda, DOP (IT)'in TM stratejisi ve koordinasyonu sorumluluğunu, Nisan 2007'de İçişleri Bakanlığı bünyesinde bulunan Güvenlik ve Terörizmle Mücadele Dairesi (Office for Security and Counter-Terrorism-OSCT) (EK-6.'ya bakınız) devraldı[219]. Avam Kamarası'nın İçişleri Komitesi tarafından 2009 yılında yapılan bir araştırma; yavaş bir başlangıçtan sonra hükümetin artık TM için etkili ve birleşik bir yapıya sahip olduğu sonucu ile birlikte, OSCT'ye ve bağlantılı olduğu bakanlık ve kurumlara büyük güven duyulduğuna yer verilmektedir[220]. 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra tehditlere karşı alınması gereken önlemler için koordinasyonun sağlanabilmesi için Haziran 2002'de merkezi Kabine Ofisi içinde Güvenlik ve İstihbarat Koordinatörü (Security and Intelligence Co-ordinator) pozisyonu oluşturuldu[221]. Güvenlik ve İstihbarat Koordinatörü, OSCT'ye TM stratejisi ve koordinasyon sorumluluğunu verildiği Nisan 2007 ayına kadar görevine devam etti.

Birleşik Krallık'ın yönetim sisteminde, 2007 yılında yapılan değişikliklerin bir parçası olarak, İçişleri Bakanlığının güvenlik ve TM konularına daha yoğun odaklanması maksadıyla; cezaevleri, denetimli serbestlik ve Mahkeme hizmetleri de dahil olmak üzere, sorumluluklarının çoğu, Adalet Bakanlığı olarak yeniden düzenlenen Anayasa İşleri Dairesine devredildi. OSCT ve Güvenlik Servisi, Büyükşehir Polisi ile birlikte TM'ye öncülük ederken, JTAC'a, MI5, Gizli İstihbarat Servisi (Secret Intelligence Service-MI6/SIS) ve Devlet İletişim Merkezi (Government Communications Headquarters-GCHQ), Savunma İstihbarat Karargahı (Defence Intelligence Staff-DIS) personeli ve Dışişleri ve Milletler Topluluğu Ofisi temsilcileri, İçişleri Bakanlığı, polis ve diğer ilgili Devlet daireleri gibi diğer ilgili departmanlar ve ajanslar da dahil oldu. Buna ek olarak, Kabine Ofisi'nde, 2008'den itibaren, Başbakan'a rapor veren ve özellikle Ulusal Güvenlik Stratejisi (National Security Strategy)'nin uygulanması ve kriz yönetiminden sorumlu olan Ulusal Güvenlik Sekreterliği (National Security Secretariat) hizmet vermeye başladı. COBR'ın; terör

[219] **Cornish, Paul** (2007) Domestic Security, Civil Contingencies and Resilience in The United Kingdom, Chatham House, s.21
<https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/International%20Security/0607ukresilience.pdf> s.e.t. 02.09.2020.
[220] **House** of Commons Home Affairs Committee (2009) Project CONTEST: The Government's Counter-Terrorism Strategy Ninth Report of Session 2008–09, HC 212, s.5
<https://publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmhaff/212/212.pdf> s.e.t.27.05.2020
[221] **Intelligence and Security Committee Annual Report 2004–2005** (2005) CM 6510, s.7
<http://isc.independent.gov.uk/committee-reports/annual-reports> s.e.t. 27.05.2020.

olaylarından sivil acil durumlara kadar krizlere müdahale etme ve faaliyetlerin yürütülmesi sorumluluğu devam etmektedir.

Bu uygulama ile Kabine Ofisi'nin güvenlik koordinatörlüğü statüsünün etkinliğini kaybettiği değerlendirilse de Mayıs 2010 ayında, zamanın Birleşik Krallık Başbakanı David Cameron, Kabine Ofisini yeniden düzenleyerek; istihbarat yönetiminin temel esaslarından ve genel istihbarat bütçesinden sorumlu olan savunma, istihbarat ve diğer güvenlik konularında çalışmak üzere bir Ulusal Güvenlik Danışmanı (National Security Adviser) atadı[222]. Genel olarak, Kabine Ofisi ve OSCT'de; TM sorumluluğu ve istihbaratın üst düzeyde paylaşımına önem verildiği görülmektedir. Bu gelişmelerin de gösterdiği gibi TM; sadece özel uzman personelini ve komitelerini oluşturmakla kalmadı, aynı zamanda güvenlik ve istihbarat faaliyetlerini Yönetimin ana etkenleri haline getirdi. Güvenlik, terörizm, iç güvenlik, dış politika ve askeri mücadele de dahil olmak üzere, her alanda vurgu yapılmaya başlanıldı.

Bu arada, istihbarat gereksinimleri 1957'den beri Kabine Ofisi'nde bulunan Ortak İstihbarat Komitesi (Joint Intelligence Committee-JIC) tarafından değerlendirilmektedir. Bu Komite vasıtası ile İçişleri, Dışişleri ve Savunma Bakanlıkları da dahil olmak üzere ilgili bakanlıkların istihbarat toplama vasıtalarının yönlendirileceği istihbarat önceliklerinde hem fikir olmaları da sağlanmaktadır[223].

Kuzey İrlanda sorununda; polis, istihbarat ve askeri hizmetlerin terörizmle ilgili istihbaratın elde edilmesi ve analizinde sahip oldukları sorumluluklar o kadar net değildi. Soğuk Savaş sonrası MI5'in sorumluluklarını yeniden belirlenmesi kapsamında, 1992 yılında MI5, Birleşik Krallık anakarasındaki İrlandalı terörist gruplarının faaliyetlerine ilişkin istihbarat sorumluluğunu Metropolitan Polis Özel Şubesinden devraldı[224]. MI5'in terörizme karşı istihbarat sorumluğu ve polisin MI5'e 'yardımcı olmak' rolü, 1994 yılında teyit edildi.

[222] **National Intelligence Machinery** (2010) s.2 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61808/nim-november2010.pdf> s.e.t. 02.09.2020.
[223] **National** Intelligence Machinery (2010), s.22-23 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61808/nim-november2010.pdf> s.e.t. 02.09.2020.
[224] **Foley**, Frank (2013) Countering Terrorism in Britain and France, 3rd Ed. New York, Cambridge University Press, s.131.

Birleşik Krallık ve diğer Batı devletlerinin özellikle 11 Eylül 2001 saldırılarını önceden fark edememesi üzerine istihbaratın toplanması, analiz edilmesi ve elde edilen istihbaratın ihtiyaç duyan birimlere uygun zamanda yayımlanması sistemi, 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında yeniden düzenlenir. Birleşik Krallık'ın istihbarat kurumlarının görevleri; yurt içi, yurt dışı ve siber olmak üzere birbirinden farklılık göstermekte ve TM'de sorumlulukları ilgili mevzuatta belirtilmektedir [225] . MI5'in; terörizm istihbaratının geliştirilmesi için ana sorumluluğu bulunmakta ve Metropolitan Polisi ve diğer polis kuvvetleri tarafından desteklenmektedir. Ancak, geçen zaman içerisinde, özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında MI5 ve polis teşkilatındaki gelişme ve ihtiyaca yönelik yapılanmalar sonucunda, MI5 personeli ve polisin ortak çalışması, görevlendirilmeleri yöntemi uygulanmaya başlanır. Bu şekilde MI5 ve Metropolitan Police'in TM görevlileri, istihbarat kaynakları hakkında bilgi paylaşabilmeleri, eşgüdüm içerisinde çalışmaları ile daha etkin sonuçlar alınabilmektedir.

Birleşik Krallık'ın istihbarat mekanizması; Kabine Ofisi (Cabinet Office) merkezli merkezi istihbarat mekanizması, Güvenlik Servisi (Security Service-MI5), Gizli İstihbarat Servisi (Secret Intelligence Service-SIS/MI6), Devlet İletişim Merkezi (Government Communications Headquarters-GCHQ), Birleşik Krallık Savunma Bakanlığı'nın (Ministry of Defence-MOD) bir parçası olan Savunma İstihbaratı (Defence Intelligence-DI) ve Ortak Terörizm Analiz Merkezi'nden (Joint Terrorism Analysis Centre-JTAC) oluşmaktadır. Ayrıca, Devletin diğer kurum ve kuruluşları da istihbarat toplama ve/veya analiz ve değerlendirmeye katkıda bulunmaktadır. Örneğin, Önemli Organize Suçlar Dairesi (Serious Organised Crime Agency-SOCA), Majestelerinin Gelir ve Gümrük Dairesi (Her Majesty's Revenue and Customs-HMRC) ve İçişleri Bakanlığı (Home Office) gibi… [226]

MI5 yapılanmasında yaşanan değişimi bu kapsamda değerlendirmek gerekir. Dönemin İçişleri Bakanı David Blunkett'e göre, "Birleşik Krallık istihbarat servisleri 11 Eylül 2001 saldırılarından önce El Kaide'nin bağlantıları hakkında önemli bilgilere sahipti, ancak ortaya çıkan tehdidin genel bir resmini oluşturmak için parçaları bir araya getirmeyi

[225] **National** Intelligence Machinery (2010), s.6-15 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61808/nim-november2010.pdf > s.e.t. 02.09.2020.
[226] **National** Intelligence Machinery (2010), s.1 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61808/nim-november2010.pdf s.e.t. 02.09.2020.

başaramadı."[227]. Bu kapsamda, Mayıs 2003'te yeni bir Ortak Terörizm Analiz Merkezi (Joint Terrorism Analysis Centre-JTAC) kuruldu. Bu şekilde Birleşik Krallık'ta bulunan istihbarat kurumları ve ilgili kurumların istihbarat bilgileri ve analizleri birleştirilerek, Birleşik Krallık'ın tamamen birleştirilmiş terörizm istihbaratını sağlamak ve tehdidin genel değerlendirmesinin doğruluğunu artırmak hedef olarak alınmaktadır.

Bu bağlamda, Birleşik Krallık polis güçlerinde bilginin yayılmasını ve TM bilincini geliştirmek amacıyla, Şubat 2002'de Polis Uluslararası Terörizmle Mücadele Birimi (Police International Counter Terrorism Unit-PICTU) kuruldu. Yaklaşık 12 kişilik bu küçük birim, MI5 ve JTAC'dan aldıkları terörizm hakkında bilgi içeren istihbarat raporlarını polis ağına yayımlamaktadır[228].

Birleşik Krallık, yukarıdan aşağıya doğru örgütsel reformlarını etkili bir şekilde yapılandırmaktadır. Bu kapsamda 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra; TM ile ilgili olan kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması ve eşgüdüm içerisinde çalışması için JTAC, Metropolitan Polis Terörizmle Mücadele Komutanlığı (Metropolitan Police Counter Terrorism Command), bölgesel Terörizmle Mücadele Birimleri (Counter Terrorism Unit-CTU) ve Kraliyet Savcılık Teşkilatı'nın Terörizmle Mücadele Bölümü (Counter-Terrorism Division of the Crown Prosecution Service) yeni veya yeniden yapılandırılarak istihbarat ve polis hizmetleri dengesi sağlanmaktadır. Londra'da 07 Temmuz 2005 günü yapılan bombalı saldırılara ilişkin Parlamento soruşturması, 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında istihbarat sorumluluğu, toplanması ve paylaşımı konusunda alınan tedbirlerin; MI5 ile polis arasında, ortak soruşturmalarda ve bilgi paylaşımında önemli iyileştirmelere yol açtığı değerlendirmesinde bulunmaktadır[229].

İstihbarat kurumları ve polis, terörizme karşı gizlilik içerisinde çalışmayı tercih ederken, TM ise alınan tedbirlerin yanında, şüpheli teröristlere karşı adaletin sağlanması için uygulanan yasalar yoluyla da toplumda ve kamusal alanda hissetmektedir. Yönetimler; genellikle terör saldırıları ardından yapılan güvenlik odaklı alınması gereken tedbirler, medyada ve Parlamento'da tartışılmaktadır. Bu da toplumun TM anlayışına, dolaysıyla

[227] **Foley**, Frank (2013) Countering Terrorism in Britain and France, 3rd Ed. New York, Cambridge University Press, s.164.
[228] **Foley**, Frank (2013) Countering Terrorism in Britain and France, 3rd Ed. New York, Cambridge University Press, s.167.
[229] **Intelligence and Security Committee** (2007) Could 7/7 Have Been Prevented? Review of the Intelligence on the London Terrorist Attacks on 7 July 2005, CM 7617, s.3-4 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/224542/7-7_attacks_intelligence.pdf> s.e.t.04.09.2020.

devletin ve toplumun terörizm tehdidine vereceği tepkinin ölçüsüne dair bir mihenk taşı sağlamaktadır. Birleşik Krallık'ın TM'de sorumluluğu ve görevi bulunan kurum ve kuruluşlarının listesi EK-6'dadır.

3.2.2. Kuzey İrlanda'daki Gelişmeler

Kuzey İrlanda sorunu, Milliyetçi veya Katolik unsurlar tarafından devlete karşı silahlı saldırı ve eylemleri içeren, başat olarak İRA tarafından yürütülen ve Birleşik Krallık'ın bir parçası olan Kuzey İrlanda ile İrlanda Cumhuriyeti'nin birleşmesi ile Birleşik Bağımsız İrlanda'yı hedefleyen, politik karmaşa ve şiddet içermekte ve 30 yıldır devam etmektedir.

Çok partili barış görüşmelerinin sonucunda, 10 Nisan 1998 tarihinde imzalanan Belfast Anlaşması, 23 Mayıs 1998 tarihinde yapılan referandumda Kuzey İrlanda'dan %71, İrlanda Cumhuriyeti'nden %94 destek alır. Belfast Anlaşması; silahların büyük oranda susmasını sağlamayı başarmasına rağmen, barış sürecine karşı çıkan unsurlar tarafından terör eylemleri devam ettirildiği, Kuzey İrlanda'da insanların ayrışmış cemaatler içinde bölünmüş bir toplum olarak yaşamaya devam ettiği, mezhepçiliğin sürdüğü, geçit törenleri konusunun önemli bir sorun olarak devam ettiği görülmektedir.

Belfast Anlaşması sonrasında silahlı grupların, saldırı ve eylemleri bırakma, silahsızlandırılması sürecinde sorunlar yaşansa da 26 Eylül 2005 itibariyle Bağımsız Uluslararası Hizmetten Çıkarma Komisyonu (Independent International Commission on Decommissioning-IIDC) tarafından IRA'nın süreci tamamladığı açıklandı[230]. Kuzey İrlanda için bir başka dönüm noktası, SF ve DUP arasında, 05 Şubat 2010 tarihinde imzalanan Hillsborough Anlaşması[231] ile polislik ve adalet yetkileri, 12 Nisan 2010 tarihi itibariyle Kuzey İrlanda Meclisi'ne devredilmekte ve mezhep geçitlerinin yönetimi düzenlenmektedir[232].

SF, Kuzey İrlanda'daki milliyetçilerin desteğini, Barış Anlaşmasının imzalanmasını takip eden süreçte de almaya devam etmektedir. SF; Kuzey İrlanda'nın demokratik kuralları içerinde, kendi belirlediği polikalar çerçevesinde siyasi yaşamına devam etmektedir. SF;

[230] **Independent International Commission on Decommissioning** (2005) <https://cain.ulster.ac.uk/events/peace/decommission/iicdreports.htm> s.e.t.28.11.2019.
[231] **Landow**, dn.164.
[232] **Agreement at Hillsborough Castle**, <https://www.gov.uk/government/publications/hillsborough-castle-agreement> s.e.t. 30.09.2020.

demokratik bir İrlanda cumhuriyetinde, 26 ilçeden oluşan İrlanda Cumhuriyeti ile 6 ilçeden oluşan Kuzey İrlanda'nın birleşmesini istemektedir. SF, Cumhuriyetçi hareketin politik bileşeni daha da önem kazandıkça, kadın hakları, çevre, ekonomi, tarım ve cezaevleri dahil olmak üzere çeşitli konuda politika geliştirmektedir[233]. SF; 2001'de Avam Kamarası'nda dört sandalye kazanır. Haziran 2002 ayında ise SF üyesi Alex Maskey, Belfast'ın ilk Cumhuriyetçi belediye başkanı olarak seçilir. 2003'te Kuzey İrlanda Meclisi'nin seçimlerinde; SDLP'in 18 sandalye kazanmasına karşın, SF 24 sandalye kazanarak en büyük milliyetçi parti statüsünü sağlamlaştırır. 2005'deki Birleşik Krallık genel seçimlerinde Avam Kamarası'ndaki sandalye sayısını beşe çıkartan SF, Mart 2007'deki Kuzey İrlanda Meclisi seçimlerinde; SDLP'nin 16 saldalyesine karşın SF 28 sandalye kazanır.

MI5 tarafından kısmen hazırlanan Kuzey İrlanda'daki terör örgütlerine yönelik 2015 Raporu, 1998 Belfast Anlaşması sonrasında terör örgütlerinin varlıklarını devam ettirdiklerini, silahlarının bir kısmını ellerinde bulundurduklarını belirtmektedir. Bu gruplar; Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Provisional Irish Republican Army-PIRA), Ulster Gönüllü Gücü (Ulster Volunteer Force-UVF), Kırmızı El Komando (Red Hand Commando-RHC), Ulster Savunma Derneği (Ulster Defence Association-UDA), Ulster Özgürlük Savaşçıları (Ulster Freedom Fighters-UFF), Güney Doğu Antrim UDA (South East Antrim UDA-SEA UDA), Sadık Gönüllü Gücü (Loyalist Volunteer Force-LVF), İrlanda Ulusal Kurtuluş Ordusu (Irish National Liberation Army-INLA), Sürekli İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Continuity Irish Republican Army-CIRA) adı altında Kuzey İrlanda'da taraftar toplamaya devam etmekte ve göreceli bir kamuoyu destekleri bulunmaktadır. Bu paramiliter gruplar, üyelerinin birey olarak veya küçük gruplar halinde güvenlik ve huzur ortamına tehdit oluşturmalarını engellemektedir. Bunun yanında, üyelerinin farklı derecelerde, kaçakçılık, uyuşturucu ticareti, işletmelerden haraç alma, gibi Kuzey İrlanda'nın huzur ve refahına zarar veren suç faaliyetlerine katıldıkları bilinmektedir[234].

[233] **Sinn Féin Policy And Structure** <https://www.britannica.com/topic/Sinn-Fein/Policy-and-structure> s.e.t. 28.11.2019.
[234] **Paramilitary Groups in Northern Ireland** (2015) <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/469548/Paramilitary_Groups_in_Northern_Ireland_-_20_Oct_2015.pdf> s.e.t. 03.12.2019.

İRA (PIRA)[235][236][237]; Kuzey İrlanda'da faaliyet gösteren en büyük ve en aktif terör örgütü ve Temmuz 1969 ile Aralık 2001 tarihleri arasındaki 1822 ölümden sorumlu olduğu bilinmektedir. İRA; teşkilatı azaltılmış bir biçimde varlığını sürdürmektedir. Yaklaşık 500 üyesi olan İRA, aktif olarak eleman kazanma çalışması yapmamakta ve terörist saldırı ve eylemlerinde bulunmamaktadır. İRA'nın; Belfast Anlaşmasından sonra siyasi bir yol izleme niyetine devam ettiği görülmektedir. İRA üyeleri SF'i desteklemeye devam etmekte ve seçimlerde, propaganda faaliyetlerinde aktif olarak yer almaktadır. SF Başkanı Gerry Adams, Şubat 2006 ayında; Cumhuriyetçiler için savaşın bittiğini ve hareketin alternatif siyasi yola bağlı olduğunu belirtmesine bağlı kalarak İRA'nın silahlı mücadeleye dönme kapasitesinin zayıfladığı ve bu yönde niyetinin olmadığına inanılmaktadır. İRA'nın; barış sürecine ve birleşik bir İrlanda'yı siyasi yollarla elde etme hedefine bağlı kalmaya devam ettiği, siyasi çalışmalarını desteklemek için kendi üye ve destekçileri ile kamu ve özel kuruluşlardan istihbarat toplama çalışmalarına devam ettiği bilinmektedir. Bunun yanında, üyeleri bireysel olarak; kaçakçılık, cinayet dahil olmak üzere şiddet olayları gibi organize suç örgütleri içerisinde yer almaya devam etmektedir. 10 Mart 2006 tarihinde County Meath'te sevkiyat yapan bir kamyonu kaçırmakla suçlanan üç kişiden ikisinin, Belfast Anlaşması uyarınca hapishaneden serbest bırakılan Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Provisional Irish Republican Army-PIRA) üyesi olduğunun tespit edilmesi, İRA üyelerinin yasa dışı faaliyetlerde bulundukları değerlendirmesini doğrulamaktadır. İrlanda Cumhuriyetçileri tarafından, bazen tarihi uzlaşma olarak anılan mevcut barış sürecinde, İRA'nın barış sürecine yönelik bir tehdit oluşturmadığı iddialarına rağmen, tedirginlik devam etmektedir. İRA'nın faaliyetinin görünürdeki kalıcılığı, Belfast Anlaşması'nı zayıflatmakta ve anlaşmaya Birlikçilerin güvenini sarsmaktadır[238].

Ulster Gönüllü Gücü (Ulster Volunteer Force-UVF), Kırmızı El Komandoları (Red Hand Commando-RHC); 1966 ile 1992 arasındaki dönemde, 544 ölümden sorumlu olduğu bilinmektedir[239]. RHC ayrı bir grup olarak bilinmesine rağmen, UVF ile yakın ilişkisi bulunmakta, bir uzantısı gibi görülmektedir. UVF, birkaç yüz üyesi ile teşkilatını muhafaza

[235] **Revised and Updated Extracts from Sutton's Book,** dn. 146.
[236] **Violence - Membership and Arsenals of Paramilitary Groups** <https://cain.ulster.ac.uk/issues/violence/paramilitary2.htm> s.e.t. 02.12.2019.
[237] **Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı Ansiklopedisi**, <https://britanyabilgi.blogspot.com/2016/10/ira-irlanda-cumhuriyetci-ordusu.html> s.e.t. 02.12.2019.
[238] **Houses of Parliament by the Secretary of State for Northern Ireland** (2006) Tenth Report Of The Independent Monitoring Commission, HC 1066, s.14-15 <https://cain.ulster.ac.uk/issues/politics/docs/imc/imc260406.pdf> s.e.t. 08.06.2020.
[239] **Violence - Membership and Arsenals of Paramilitary Groups**, dn. 236.

etmekte, üye kazanım çalışmalarında bulunmaktadır. UVF, Protestan toplumunu yapıcı olmaya yönlendirmektedir. Bununla birlikte, bazı üst düzey üyeleri de dahil olmak üzere çok sayıda üyesi; uyuşturucu ticareti, gasp ve kaçakçılık da dahil olmak üzere organize suça karışmaktadır[240].

Ulster Savunma Derneği (Ulster Defence Association-UDA) ve Ulster Özgürlük Savaşçıları (Ulster Freedom Fighters-UFF); UDA'nın, 1970-1999 yılları arasında 408 ölümden sorumlu olduğu bilinmektedir[241]. Yasal bir organizasyon olduğundan, saldırılarını UFF adı altında düzenleyen UDA; birkaç yüz üyesi ile yapısını devam etttirmekte ve yeni üye kazanmaya çalışmaktadır. Üyelerinden bazıları ise bireysel olarak; uyuşturucu ticareti, soygun, haraç ve sahte ve kaçak malların dağıtımı da dahil olmak üzere organize suça karışmaktadır. UDA için bir ön cephe olarak kullanılan UFF ise mevcudiyetini sonlandırmıştır[242].

Güney Doğu Antrim UDA (South East Antrim UDA-SEA UDA); UDA'nın içinde en büyük ve en aktif olanlardan olan Güney Doğu Antrim (SEA) grubu, 2006'da ana UDA'dan ayrılarak SEA UDA olarak varlığını devam ettirmektedir. Ana UDA'dakilere benzer şekilde suç ve şiddet içeren faaliyetlerde bulunmaktadır[243].

Sadık Gönüllü Gücü (Loyalist Volunteer Force-LVF); 1996'da Ulster Gönüllü Gücü (UVF)'deki bölünmenin ardından kuruldu. 1987-1994 yılları arasında 12 ölümden sorumlu olduğu bilinmektedir. Ulster'in orta bölümünde ve Antrim bölgesinde varlığını devam ettirmektedir[244].

---

[240] **Paramilitary** Groups in Northern Ireland (2015) An assessment commissioned by the Secretary of State for Northern Ireland <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/469548/Paramilitary_Groups_in_Northern_Ireland_-_20_Oct_2015.pdf> s.e.t. 03.12.2019.

[241] **Paramilitary** Groups in Northern Ireland (2015) An assessment commissioned by the Secretary of State for Northern Ireland <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/469548/Paramilitary_Groups_in_Northern_Ireland_-_20_Oct_2015.pdf> s.e.t. 03.12.2019.

[242] **Violence - Membership and Arsenals of Paramilitary Groups**, dn. 236.

[243] **Paramilitary** Groups in Northern Ireland (2015) An assessment commissioned by the Secretary of State for Northern Ireland <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/469548/Paramilitary_Groups_in_Northern_Ireland_-_20_Oct_2015.pdf> s.e.t. 03.12.2019.

[244] **Paramilitary** Groups in Northern Ireland (2015) An assessment commissioned by the Secretary of State for Northern Ireland <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/469548/Paramilitary_Groups_in_Northern_Ireland_-_20_Oct_2015.pdf> s.e.t. 03.12.2019.

İrlanda Ulusal Kurtuluş Ordusu (Irish National Liberation Army-INLA); Temmuz 1969 ile Aralık 2001 tarihleri arasındaki 147 ölümden sorumlu olduğu bilinmektedir[245]. INLA'nın teşkilatı varlığını sürdürmektedir. INLA'nın yaklaşık birkaç düzine üyesi olduğu değerlendirilmekte[246], büyük bir destek ağı olduğu, üye kazanım çalışmaları ve bazı silahlara sahip olduğu bilinmektedir. INLA üyeleri; haraç, uyuşturucu ticareti, kaçakçılık ve dolandırıcılık da dahil olmak üzere organize suç faaliyetlerine katılmaktadır[247].

Sürekli İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Continuity Irish Republican Army-CIRA)[248][249]; 1998 yılında Kuzey İrlanda'nın İrlanda Cumhuriyeti ile birleşene kadar savaşılması gerektiğini ilan ederek ateşkesi kabul etmeyen İRA üyeleri tarafından kuruldu. CIRA'nın 10-15 dolayında üyesi olduğu tahmin edilmekte ve İRA'dan aldığı silah ve patlayıcılara sahip olduğu bilinmektedir. CIRA, hem eleman temin etme çalışmalarına hem de aktif olmaya ve tehdit teşkil etmeye devam etmektedir. CIRA'nın şiddet eylemleri gerçekleştirme kapasitesi bulunmaktadır[250].

Kuzey İrlanda'da SF'in barış stratejisine karşı çıkan dört ayrı şiddet grubu vardı. Bu gruplar; 1997 yılında kurulan Gerçek IRA (Real IRA), uyuşturucu satıcılarına karşı silahlı bir yasa dışı eylem kampanyası yürütmek olan eski PIRA üyelerinden oluşan Uyuşturucuya Karşı Cumhuriyetçi Eylem (Republican Action Against Drugs-RAAD), Kuzey İrlanda'da faaliyet gösteren terör gruplarının bir karışımı olan ve bazen 'İrlanda'nın savaşçıları, İrlanda'nın gönüllüleri veya İrlandalı gönüllüler (Óglaigh na hÉireann)' olarak anılan Bağımsız cumhuriyetçi gruplar (Independent republican factions) ve 1986 yılından itibaren faaliyette olan Süreklilik IRA (Continuity IRA)'dır. Bu gruplardan Gerçek IRA (Real IRA), Uyuşturucuya Karşı Cumhuriyetçi Eylem (Republican Action Against Drugs-RAAD) ve Bağımsız cumhuriyetçi gruplar (Independent republican factions) birleşerek Gerçek IRA

[245] **Paramilitary** Groups in Northern Ireland (2015) An assessment commissioned by the Secretary of State for Northern Ireland <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/469548/Paramilitary_Groups_in_Northern_Ireland_-_20_Oct_2015.pdf> s.e.t. 03.12.2019.
[246] **Richards, Anthony** (2007) 'The Domestic Threat', Wilkinson Paul (Ed.) Homeland Security in the UK: Future Preparedness For Terrorist Attack Since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge, s. 92.
[247] **Houses** of Parliament by the Secretary of State for Northern Ireland (2006) Tenth Report Of The Independent Monitoring Commission, HC 1066, s.10 <https://cain.ulster.ac.uk/issues/politics/docs/imc/imc260406.pdf> s.e.t. 08.06.2020.
[248] **Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı Ansiklopedisi**, dn. 237.
[249] **Violence - Membership and Arsenals of Paramilitary Groups**, dn. 236.
[250] **Houses** of Parliament by the Secretary of State for Northern Ireland (2006) Tenth Report Of The Independent Monitoring Commission, HC 1066, s.8 <https://cain.ulster.ac.uk/issues/politics/docs/imc/imc260406.pdf> s.e.t. 08.06.2020.

(Real IRA)'yı oluşturdular[251]. Real IRA; Kuzey İrlanda'da Birleşik Krallık'ın varlığının sembolleri olarak gördüğü; polis karakolları, Ulster Bank'ın bölgesel genel merkezi, Birleşik Krallık kültür faaliyetlerine yönelik terör saldırılarını yoğunlaştırmayı planlamaktadır.

Muhalif Cumhuriyetçilerin ve muhalif Sadıkların faaliyetleri, Kuzey İrlanda'nın güvenliği ve istikrarı için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Bununla birlikte, Kuzey İrlanda'daki mevcut terör tehdidi muhalif cumhuriyetçiler tarafından ortaya atılmaktadır. 1998 tarihli Belfast Anlaşmasını kabul etmeyen söz konusu gruplar, kendilerini Gerçek İRA (Oglaigh na hEireann and the Continuity IRA) olarak adlandırmaktadır. Kuzey İrlanda'da çok sayıda silahlı saldırıya ek olarak, 2000 yılından bu yana her yıl, öncelikle PSNI personeline yönelik 15 ila 40 terörist saldırı düzenlemektedir[252].

Kuzey İrlanda'da alınan tedbirler sonucunda, terör saldırılarında azalma olmuş; 2015'te 16, 2016'da dört ve 2017'de beş saldırıya kıyasla 2018'de yalnızca bir terör saldırısı gerçekleştirildi. Son yıllarda terör saldırılarının genel sayısında bir azalma olmasına rağmen, devam eden bu tehdidin önlenmesi esastır[253]. Kuzey İrlanda'ya yönelik Kuzey İrlanda ile ilgili terörizm tehdit seviyesi, saldırı olasılığı 'oldukça yüksek' olduğu anlamına gelen 'Şiddetli (Severe)' olarak devam etmektedir[254].

Birleşik Krallık'ta 1998 Belfast Anlaşmasının imzalandığı sırada, özellikle muhafazakâr aşırı sağ seçmenler arasında olmak üzere gelişen AB şüpheciliği, özellikle Avrupa'da milliyetçi partiler güçlendikçe, 23 Haziran 2016 tarihindeki Brexit referandumunda doruğa ulaşır[255]. Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması ya da ayrılmaması için 2016'da yapılan kritik referandumda, ülke genelinde 'AB'ye Hayır' diyenler %51.9 olurken, 'Evet' diyenler ise %48.1'de kalır. Galler seçmeninin %52.5'i AB'den ayrılma, %47.5'i AB'de kalınması yönünde oy verir. İskoçya (%62'ye %38) ve Kuzey İrlanda

[251] **McDonald, Henry,** Republican Dissidents Join Forces to Form a New IRA (26.07.2012) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk/2012/jul/26/ira-northern-ireland-dissident-republican-groups> s.e.t.28.09.2020.
[252] **Paramilitary** Groups in Northern Ireland (2015) An assessment commissioned by the Secretary of State for Northern Ireland <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/469548/Paramilitary_Groups_in_Northern_Ireland_-_20_Oct_2015.pdf> s.e.t.03.12.2019.
[253] **Security Situation in Northern Ireland** (2019) <https://www.gov.uk/government/speeches/security-situation-in-northern-ireland> s.e.t. 26.03.2020.
[254] **Grierson, Jamie / Dodd, Vikram UK,** Terror Threat Level Downgraded From Severe To Substantial (04.11.2019) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk-news/2019/nov/04/uk-terror-threat-level-downgraded-from-substantial-to-severe> s.e.t. 26.03.2020.
[255] **Angelos**, dn.169.

(%55.8'e %44.2) AB'de kalma yönünde karar verir[256]. Kuzey İrlanda'da Brexit'e ilişkin tutumlar da büyük ölçüde mezhepsel çizgide gösterilmektedir. Bir ankete göre Kuzey İrlanda'daki Protestanların %60'ı AB'den ayrılma, Katoliklerin %85'i AB'de kalma yönünde kanaat oluşmasında, Brexit'in İrlanda sınırında katı kontrol tedbirleri alınmasından korkmasının AB'de kalma yönünde oy kullanılmasında etken olduğu belirtilmektedir[257].

Brexit'in Kuzey İrlanda'da 1998 Belfast Anlaşması ile yakalanan barış sürecine yönelik olarak yarattığı tedirginliği; Avrupa Parlamentosu'nun Brexit müzakerecisi Guy Verhofstadt "Brexit, Putin'e bir hediyeydi. Çünkü AB'yi zayıflattı, Birleşik Krallık'ı yalnızlaştırdı"[258] açıklaması ile İrlanda Başbakanı Leo Varadkar'ın Mart 2018'de Brexit'in "İngiltere ile İrlanda arasına, Kuzey İrlanda ile İrlanda Cumhuriyeti arasına ve potansiyel olarak Kuzey İrlanda'daki iki topluluk arasına bir kama sokmakla tehdit ettiğini" savunması, SF'in "barış sürecine en ciddi tehdit" olarak nitelendirmesi göstermektedir[259].

Brezit'i destekleyenlerin, kontrolü geri alma hevesinin Kuzey İrlanda'da yaşanan barış dönemine olabilecek etkisini değerlendirememesi sonucunda, Kuzey İrlanda meselesi, Birleşik Krallık ile AB arasında engel teşkil etmektedir. AB ve Birleşik Krallık'ın üzerinde anlaştıkları Çekilme Anlaşması (Withdrawal Agreement-WA) ve Siyasi Bildiri'yi (Political Declaration-PD) 17 Ekim 2019'da yayınlaır. WA ile AB'den düzenli bir çıkış olması için ayrılma hükümleri, ayrılmanın düzenli olabilmesi için geçiş hükümleri, mali hükümler, serbest dolaşım, ikamet, mülk edinme gibi vatandaşlık hakları düzenlenmektedir[260]. Birleşik Krallık, WA ile 31 Ocak 2020'de AB'den ayrılmasının yanında, 31 Aralık 2020 tarihine kadar planlanan bir geçiş döneminde, AB hukuku Birleşik Krallık'ta uygulanmaya devam etmektedir[261].

Belfast Anlaşmasının temelini oluşturan istikrarın anahtarı açık sınır uygulamasıdır. AB üyesi İrlanda ile Birleşik Krallık (Kuzey İrlanda) arasındaki 500 km. sınır boyunca 208 sınır kapısı bulunmaktadır. Kuzey İrlanda'daki geçiş yeri sayısı; ABD ile Kanada arasındaki

[256] **İngiltere AB'den Çıkıyor** (24.06.2016) Hürriyet <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/son-dakika-haberleri-ingiltere-abden-cikti-mi-referandumda-sasirtan-sonuc-40121490> s.e.t. 30.09.2020.
[257] **Angelos**, dn.169.
[258] **İngiltere Parlamento Komisyonu: Hükümet, Rusya'nın Brexit Referandumuna Müdahalesini Araştırmaktan Kaçındı** (21.07.2020) BBC News Türkçe <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53488683> s.e.t. 29.09.2020.
[259] **Landow**, dn.164.
[260] **The October 2019 EU UK Withdrawal Agreement**, UK Parlaiment House commons Library <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8713/> s.e.t. 29.09.2020.
[261] **The EU Withdrawal Transition Period** <https://www.fca.org.uk/brexit/eu-withdrawal-transition-period> s.e.t. 29.09.2020.

ve Avrupa Birliği ile 137 geçişin olduğu doğudaki ülkeler arasındaki geçiş yeri sayısından daha fazladır[262]. AB üyesi olan Birleşik Krallık ile İrlanda Cumhuriyeti arasında gümrük kontrolü olmadığından, mal ve hizmetlerin geçişi serbet yapılabilmekte ve insanlar pasaport kullanmadan geçiş yapabilmektedir. AB'den Birleşik Krallık'ın ayrılmasından sonra sınır hattında boyunca; gümrük kontrolü, gözetleme kulesi, geçişlerin kayıt altına alınması gibi uygulamaların başlatılmasının yanında, Birleşik Krallık'ın Kuzey İrlanda'ya yönelik ekonomik tedbirler geliştirmesi, Kuzey İrlanda'yı ve dolayısıyla İrlanda Cumhuriyetini abluka altına alabilmesine imkan saplayabilecek gelişmeler[263], İrlanda adasında gerilimin yeniden artmasına neden olabilir. Bu kapsamda, Londra Metropolitan Polis Terörizmle Mücadele Şefi, Brexit nedeniyle Birleşik Krallık'taki aşırı sağ terörizmin yarattığı riskin artma olasılığına dikkat çekmektedir[264]. PSNI ise Brexit'in anlaşmasız, düzensiz bir şekilde uygulanması durumunda; aşırılık için güdüleyici bir etken olabileceği, Cumhuriyetçi milliyetçi örgütlere katılımın artabileceği, altı ila 12 aylık bir süreçte şiddette bir artış olabileceği uyarısında bulunmaktadır[265].

Birleşik Krallık ile AB arasında anlaşma olmadan Brexit'in gerçekleşmesinin, Birleşik Krallık ile ilgili terörizm ve organize suç hakkındaki hayati istihbaratın AB'nin güvenlik veri tabanından silinmesi, Birleşik Krallık'ın Avrupa Adli Sicil Kayıtları Bilgi Hizmeti (European Criminal Records Information Service-ECRIS)[266] de dahil olmak üzere çok çeşitli bilgi sistemlerine erişememesi, aynı zamanda Avrupa Tutuklama Emri (European

[262] **Neely, Bill,** Northern Ireland's Violent Past Looms Over Last-Ditch Brexit Talks (13.10.2019) NBC News <https://www.nbcnews.com/storyline/brexit-referendum/northern-ireland-s-violent-past-looms-over-last-ditch-brexit-n1065101> s.e.t. 30.09.2020.

[263] **Sargeant, Jess,** Myth-Busting The Northern Ireland Protocol (18.09.2020) Institute for Government <https://www.instituteforgovernment.org.uk/blog/busting-myths-northern-ireland-protocol> s.e.t. 29.09.2020.

[264] **Scotland Yard Chief Warns of Brexit-Related Terror Threat**, (2019) The Week Magazine <https://www.theweek.in/news/world/2019/01/23/scotland-yar-chief-warns-of-brexit-related-terror-threat.html> s.e.t. 01.10.2020.

[265] **O'Carroll, Lisa**, No-deal Brexit 'Could Motivate Extremists in Northern Ireland' (30.08.2019) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk-news/2019/aug/30/no-deal-brexit-could-motivate-dissident-republicans-in-northern-ireland-says-barbara-gray> s.e.t. 30.09.2020.

[266] **European Criminal Records Information System (ECRIS)** <https://ec.europa.eu/info/law/cross-border-cases/judicial-cooperation/tools-judicial-cooperation/european-criminal-records-information-system-ecris_en> s.e.t. 01.10.2020.

Avrupa Sabıka Kaydı Bilgi Sistemi (European Criminal Records Information Service-ECRIS), AB genelinde sabıka kayıtları hakkında bilgi alışverişini geliştirmek amacıyla, Nisan 2012'de kuruldu. AB üyesi bütün ülkeler ECRIS'e bağlıdır. ECRIS, mahkumiyetlerle ilgili bilgilerin AB ülkeleri arasında aynı standartta tutulmasını ve paylaşılmasını, AB ülkeleri de dahilinde ilgili kişilerin suç geçmişi hakkında kapsamlı bilgilere kolay erişimi sağlayarak, suçluların başka bir AB Üye Devleti'ndeki önceki mahkumiyetlerinin sonuçlarından kaçma olasılığını ortadan kaldırmaktadır.

Arrest Warrant-EAW) [267] sisteminde olma şansını tehlikeye atılması anlamına gelmektedir [268] . Birleşik Krallık ile AB arasından veri alışverişi kabiliyetinde bir zayıflamanın, soruşturma ve diniistismar eden örgütlerle mücadele yeteneğini olumsuz etkileyeceği beklenmektedir[269].

Ancak Brexit'in daha acil sonucu, AB'nin dağılması değil, Birleşik Krallık 'ın dağılması olabilir. Birleşik Krallık'ı oluşturan ülkelerden İskoçya ve Kuzey İrlanda AB'den ayrılmak istememektedir. İskoçya'nın 2014 yılında yaptığı 'bağımsızlık' referandumda halkın %55'i 'hayır' olarak oyunu kullanırken, Brexit nedeniyle, yeniden referandum yapılmasını isteyen kesimler tarafından, bağımsızlığın kabul edilebileceği düşünülmektedir[270].

Birleşik Krallık için bir diğer tehlike ise Belfast Anlaşmasında; Kuzey İrlanda ile İrlanda Cumhuriyetinin birleşmesini düzenleyen maddedir. Kuzey İrlanda'nın nüfus dağılımda yakın zamana kadar, sayıca Katolikleri aşan Protestanların çoğu Birleşik Krallık ile birleşmeyi tercih ettikleri için bunun kısa vadede gerçekleşmesi pek olası görülmemekte idi. Ancak, 2011 nüfus sayımında kendisini Protestan olarak tanımlayan nüfusun payı ilk kez % 50'nin altına düştü ve tahminlere göre uzun vadede Katoliklerin çoğunluğu sağlaması beklenmektedir [271] . Bununla birlikte, tüm Katoliklerin İrlandalı milliyetçi olmadığı göz önüne alındığında, bu eğilim mutlaka İrlanda ile yeniden birleşme için çoğunluk desteğine dönüşmeyebilir. Öte yandan, Brexit ile ilgili endişeler İrlanda birliğini savunanlar için ek argümanlar sağladığı da unutulmamalıdır.

---

[267] **European Arrest Warrant** <https://ec.europa.eu/info/law/cross-border-cases/judicial-cooperation/types-judicial-cooperation/european-arrest-warrant_en> s.e.t. 01.10.2020.

Avrupa Tutuklama Emri ((European Arrest Warrant-EAW), kovuşturma, gözaltı cezası ve gözaltı emrini uygulamak amacıyla basitleştirilmiş bir sınır ötesi adli teslim prosedürüdür. EAW, 01 Ocak 2004'ten itibaren AB üyesi ülkelerde geçerlidir. EAW'nin amacı, AB'deki açık sınırların ve serbest dolaşımın adaletten kaçmak isteyenler tarafından istismar edilmemesini sağlamaktır. Bir AB ülkesinin yargı mercii tarafından yayınlanan bir EAW, AB topraklarının tamamında geçerlidir. Mekanizma karşılıklı tanınma ilkesine dayanmakta ve yargı makamları arasında doğrudan teması açık tutmaktadır.

[268] **Sengupta, Kim**, Intelligence on Terrorists Would Be Deleted From EU Database Under No-Deal Brexit, Senior Officials Warn, (29.09.2020) Independent <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/no-deal-brexit-terrorism-intelligence-organised-crime-eu-sir-julian-king-b699686.html> s.e.t. 01.10.2020.

[269] **Britain Warned of Rising Religious Terrorism Threat With no-Deal Brexit** (29.09.2020) The National <https://www.thenationalnews.com/world/europe/britain-warned-of-rising-religious-terrorism-threat-with-no-deal-brexit-1.1085708> s.e.t. 01.10.2020.

[270] **Angelos**, dn.169.

[271] **Russell,** Martin (2020) European Parliamentary Research Service, Northern Ireland after Brexit, PE 649.416, s.3 <https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649416/EPRS_BRI(2020)649416_EN.pdf> s.e.t. 30.09.2020.

Belfast Anlaşmasının temelini oluşturan istikrarın anahtarı olan ‘açık sınır’ uygulamasına zarar verebilecek şekilde, İrlanda cumhuriyeti ile Kuzey İrlanda sınırı üzerinde gümrük noktaları, kontrol noktaları gibi fiziksel engellerin tesis edilmesi, geçişte pasaport kullanımı, konrol ve kayıt sistemi gibi uygulamaların başlatılması, mal ve hizmetlerin geçişinde gümrükleme yapılması gibi uygulamaların, aynı zamanda ABD ile Birleşik Krallık arasındaki ilişkileri de etkilemesi beklenmelidir[272].

Sonuç olarak Kuzey İrlanda’ya yönelik güvenlik ve huzuru bozucu tehdit olarak muhalif Cumhuriyetçilerin ve muhalif Sadıkların faaliyetlerinin devam edeceği görülmektedir. Diğer paramiliter örgütlerin varlıklarını devam edeceği, güvenlik için potansiyel tehdit oluşturacakları, ayrıca organize suç faaliyetlerine devam edecekleri beklenmektedir. Bu örgütlerin ateşkese bağlı kalacakları, bunun yanında, yapılanmalarında reform yapma çabalarını sürdürecekleri öngörülmektedir.

3.2.3. 11 Eylül 2001 Saldırılarının Birleşik Krallık’ın Tehdit Algılamasına Etkisi ve Terörizmle Mücadelesi

Birleşik Krallık, yurt içi terörizm tehdidini bertaraf edebilmek maksadıyla, Kuzey İrlanda'daki gelişmelere odaklandığından, Birleşik Krallık 'a yönelik yabancı kökenli terörist grupların oluşturduğu tehdidin değerlendirmelerine yeterli dikkati göstermeyerek, uluslararası terör eylemlerinin Birleşik Krallık’ta göreceli olarak görülmemesi nedeniyle, uluslararası terörist grupları Birleşik Krallık’ı, diğer ülkelerde yapılan terör eylemlerinin planlama ve lojistik desteğin organize edildiği bir üs olarak kullandılar. Birleşik Krallık’ta El Kaide bağlantılı veya dini istismar eden yapılanmalara yönelik operasyon yapılmasına rağmen, dini istismar eden terör örgütlerinin diğer ülkelerde bulunan bağlantılı oldukları terörizmi desteklemelerine, mali destek sağlanmasına hoşgörü gösterildi. Birleşik Krallık’ın söz konusu yaklaşımı sonucunda; aralarında Fransa, Cezayir, Suudi Arabistan, Mısır, Hindistan ve Türkiye'nin de bulunduğu bir çok ülkenin, terör grupları olarak gördükleri yapılanmalarının ve teröristlerin veya sempatizanlarının güvenli yer olarak Birleşik Krallık’ta bulunmaları nedeniyle, resmi veya gayri resmi protestoda bulunmaları

[272] **Biden or Trump, No Guarantee of a Post-Brexit U.S.-UK Trade Deal** (18.09.2020) Reuters <https://www.reuters.com/article/us-britain-eu-trade-trump-analysis/biden-or-trump-no-guarantee-of-a-post-brexit-u-s-uk-trade-deal-idUSKBN2691N3> s.e.t. 28.09.2020.

önemlidir[273]. Birleşik Krallık toprakları; Birleşik Krallık'a ait olmayan anlaşmazlıklarla ilgili Birleşik Krallık'tan olmayan aktörlere karşı saldırı planlamak için kullanılmaktadır[274].

Birleşik Krallık'ta; 21 Aralık 1988 tarihinde Lockerbie üzerinde yolcu uçağının bombalanması saldırısının[275] yanı sıra, Şubat 2000'de bir Afgan Ariana Havayolu uçağının kaçırılması[276] olayları Birleşik Krallık'ın en önemli uluslararası terörizm deneyimleridir. Yurt dışında uluslararası terörizm konusunda göreceli deneyim eksikliğine rağmen, uluslararası terörizm yurt dışında yaşayan Birleşik Krallık vatandaşlarını da etkilemektedir. Birleşik Krallık vatandaşları; 08 Haziran 2000'de Birleşik Krallık Atina Ataşesi'nin öldürülmesi[277], 11 Eylül 2001 saldırıları ve 11 Ekim 2002'deki Bali bombalamalarında[278] görüldüğü üzere doğrudan yurt dışındaki terörist gruplar tarafından hedef alınmaktadır.

Birleşik Krallık'ın; hukukun üstünlüğüne saygı duyması, bazen devletin güvenliğine zarar verdiğini bildiği halde bireylerin haklarına öncelik vermesi ve açık bir toplum yapısına sahip olması, doğrudan ve dolaylı olarak terör ve teröristin finansmanını, eleman teminini ve siyasi desteği kolaylaştırmaktadır. Birleşik Krallık'ın güvenliği, diğer demokratik uluslarda olduğu gibi 11 Eylül 2001 saldırılarından büyük ölçüde etkilendi. 2000'li yılların başında, Londra'da artan Müslüman nüfus, Birleşik Krallık Hükümeti tarafından tolere edilen dinin istismar edilmesi faaliyetlerinin çeşitliliği ve kapsamı nedeniyle "Londonistan" olarak adlandırılır[279].

---

[273] **Foley**, Frank (2013) Countering Terrorism in Britain and France, 3rd Ed. New York, Cambridge University Press, s.246-247.

[274] **Fisher,** KM (2015) Security, Identity, and British Counterterrorism Policy, 1st Ed., Hampshire, Macmillan Publishers Limited, s.83.

[275] **Lockerbie Saldırısı Emrini Kaddafi Verdi** (24.02.2011) BBC News <https://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/02/110224_lockerbie> s.e.t. 06.06.2020.

Pan Amerikan Havayolları'na ait Boeing 747 tipi uçağa önceden yerleştirilen bombanın, 21 Aralık 1988 tarihinde, İskoçya'nın Lockerbie kasabası üzerinde infilak etmesi ile 270 kişi yaşamını kaybetmiştir.

[276] **Tenth Anniversary of Hijacked Afghan Plane at Stansted** (08.02.2010) BBC News <http://news.bbc.co.uk/local/essex/hi/people_and_places/history/newsid_8499000/8499547.stm> s.e.t. 06.06.2020.

Afganistan'da, başkent Kabil ile Mezar - ı Şerif arasında iç hat seferi yapmakta olan Afgan havayolu şirketi "Ariana"nın Boeing 727 tipindeki yolcu uçağı, silahlı altı hava korsanı tarafından, 06 Şubat 2000'de 178 yolcu ve mürettebat ile kaçırılır. Uçak ilk önce Özbekistan'ın başkenti Taşkent, Kazakistan'ın kuzeybatısındaki Aktyubinsk ve Rusya'da Moskova şehrinden sonra, 07 Şubat 2000'de Londra'nın üçüncü büyük havaalanı olan, polis ve SAS'ın düzenli olarak kaçırma senaryolarında eğitim aldığı bilinen Stansted Havaalanına iner. Güvenlik kuvvetlerinin 10 Şubat 2000'de yaptığı operasyon ile kaçırma eylemine son verilir.

[277] **British Diplomat Shot Dead In Athens** (08.06.2000) BBC News <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/782245.stm> s.e.t. 06.06.2020.

[278] **2002 Bali Bombings** (2020) Britannica <https://www.britannica.com/event/2002-Bali-Bombings> s.e.t. 06.06.2020.

[279] **Londonistan** <https://en.wikipedia.org/wiki/Londonistan> s.e.t. 27.05.2020.

Birleşik Krallık Başbakanı Tony Blair, 11 Eylül 2001 saldırılarından üç gün sonra Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmada "ABD'de Salı günü olan şey, mazereti olmayan bir kötülük eylemidir. Sebep ne olursa olsun, dini duygunun sapkınlığı ne olursa olsun, politik inanç ne olursa olsun, dünyaya bir terör uygulamaktır; pek çok masum ve savunmasız erkeğin, kadının ve çocuğun hayatını almak asla haklı gösterilemez…Bir hafta önce, New York'un merkezinde teröristlerin binlerce masum insanı öldüreceğini söyleyen herkes panik yaratıcı olarak nitelendirilirdi, ama oldu. Bu grupların ayrımcılık yapmadan öldüren fanatikler olduğunu biliyoruz. Öldürme yöntemlerinin ve öldürdüklerinin miktarının ahlaki sınırlaması bulunmamaktadır. Mümkünse daha ileri gidip kimyasal, biyolojik ve hatta nükleer KİS'leri kullanacaklarını biliyoruz. Ayrıca, biliyoruz ki, bazen bu tür silahların teknolojisini ve kabiliyetini ticaret yapacak insan grupları, bazen devletler var." ifadesi ile 11 Eylül 2001 saldırılarını 'kötülüğün saldırısı' olarak niteleyen bir görüş ortaya koymaktadır[280].

Birleşik Krallık İşçi Partisi, 1997 yılında güçlü savunma taahhüdü ile iktidara gelmesine rağmen, savunma harcamalarının oy kazandırmadığı anlayışına uygun olarak, 1997 ile 2000 yılları arasında savunma harcamalarında kesinti yapmasına neden olan anlayış, en azından 11 Eylül 2001 saldırıları ile değişir. 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından Birleşik Krallık Yönetimi tarafından; uluslararası terörizmin dolaylı hedefi olunduğu, El Kaide gibi uluslararası terörist gruplar için muhtemel bir hedef haline gelindiği ifade edilmeye başlanır[281]. Örneğin Dışişleri Komitesinde "11 Eylül 2001 saldırıları, ulusal çıkarların dar bir tanımının artık yeterli olmadığı, El Kaide gibi örgütlerden kaynaklanan uluslararası terör tehdidi en çok ABD'ye yönelik olsa da Birleşik Krallık'ın çıkarlarını ve güvenliğini etkilediği ve gelecekte Birleşik Krallık'a da yönelik olabileceği…Teröre karşı savaşın, ilk kaçırılan uçak Dünya Ticaret Merkezi'ne çarptığında, gerekli hale geldiği ve savaşa bir kez girildiğinde, şiddetle ve tüm uygun yollarla sürdürülmesi gerektiği"[282] kabul görmektedir.

[280] **House of Commons** (2001) International Terrorism and Attacks In The USA, CM 604 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200102/cmhansrd/vo010914/debtext/10914-01.htm> s.e.t. 24.05.2020.
[281] **Makarenko, Tamara** (2007) 'International Terrorism and The UK', Wilkinson Paul (Ed.) Homeland Security In The UK: Future Preparedness for Terrorist Attack Since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge, s.37.
[282] **Chin**, Warren (2013) Britain and the War on Terror: Policy, Strategy and Operations, 1st Ed., England, Ashgate Publishing Limited, s.36.

Ayrıca, zamanın Birleşik Krallık Başbakan Tony Blair ise El Kaide'nin saldırısının yeni bir terörizm biçimi olarak gördüğünü "Terörizm yeni ve korkutucu bir boyut kazandı. Bunu yapan insanlar, bağnazlığın son aşaması olarak inançları için intihar etmeye hazırlar. İnançlarımız onların tam tersidir. Akla, demokrasiye ve hoşgörüye inanıyoruz. Bu inançlar medeni dünyamızın temelidir. Tarihte de görüldüğü gibi gerektiğinde onları savunmak için savaşmaya hazırız. Bağnazlara kendilerininki kadar, inançlarımızı güçlü tuttuğumuzu bildirme ve gösterme zamanıdır."[283] şeklinde ifade etmektedir. Bu savaş sırasında önemli olan stratejik düşünmektir. Birleşik Krallık'ın El Kaide'nin yarattığı tehdidi nasıl ele alacağına dair vizyonunu yaratan ve yönlendiren Birleşik Krallık Başbakanı Tony Blair'dir.

El Kaide'nin Birleşik Krallık'a resmen savaş ilan etmemesine rağmen, Birleşik Krallık'ı hedef listesinin üst sıralarına, Birleşik Krallık'ın güvenlik endişelerini güçlendiren bir yere yerleştirdiğini, "Bazen ABD'nin önündeydi" diyerek Birleşik Krallık hakkında düşüncesini belirten UbL'in, 1996 yılındaki bir konuşmasında Birleşik Krallık'ı; İslam dünyasının en büyük düşmanı olduğunu, 2000 yılında ise Birleşik Krallık'ın; halifeliğin yıkılmasından, Filistin ve Keşmir sorununun yaratılmasından, Bosna'da ambargo konması nedeniyle iki milyon Bosnalı Müslümanını ölümünden, Irak'ın bombalanmasından ve Iraklı çocukların açlıktan ölmesinden sorumlu olduğunu ifade ettiğini hatırlamak da önemlidir[284]. UbL başka konuşmasında, El Kaide'nin savaşını "Çatışmanın iki tarafı olduğunu söyleyelim: Birinci taraf, Siyonist Yahudilerle ittifak halinde bulunan ve ABD, Birleşik Krallık ve İsrail'in önderliğindeki Hıristiyan dünyası; ikinci parti ise Müslüman dünyası. Birinci tarafın kutsal topraklara ve kutsal türbelere hakaret etmesi ve Müslümanların petrolünü yağmalaması kabul edilemez."[285] olarak açıklamaktadır.

El Kaide, 2003 yılında Birleşik Krallık'da eylem yapma kararı alır[286]. Birleşik Krallık yetkililerine göre El Kaide'nin Birleşik Krallık'ı öncelikli hedef olarak belirlemesinin gerekçelerinin genel olarak; El Kaide, Arap medyasında yayımlanan mesajlarında defalarca Birleşik Krallık'ı saldırmakla tehdit etmesi, İstanbul'daki HSBC binası ve Birleşik Krallık Konsolosluğu[287] gibi Birleşik Krallık'ın yurt dışı çıkarlarına yönelik terörist saldırıların

[283] **House** of Commons (2001) International Terrorism and Attacks In The USA, CM 604, dn.280.
[284] **Scheuer, Michael** (2006) Through Our Enemies' Eyes, 1st Ed., Washington, Potomac Books Inc., s.263.
[285] **Scheuer,** Michael (2006) Through Our Enemies' Eyes, 1st Ed., Washington, Potomac Books Inc., s.73.
[286] **Neumann, PR / Evans, Ryan**, (2014) 'Operation Crevice in London', Hoffman Bruce / Rınares Fernandore (Ed.), The Evolutıon Of The Global Terrorıst Threat, From 9/11 to Osama bin Laden's Death, 1st Ed. New York, Columbia University Press, s. 68.
[287] **İlk Bomba HSBC'ye** (21.11.2003) Hürriyet <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ilk-bomba-hsbcye-185037> s.e.t. 04.06.2020.

olması, Birleşik Krallık'ta özellikle ABD'ye giden uçaklara yönelik terör eylemleri olmak üzere terör saldırılarının önlenmesi, Birleşik Krallık'ın, ABD'nin en yakın müttefiki olarak hem Afganistan hem de Irak çatışmalarında yer alması, Birleşik Krallık'ta Müslüman toplumunun bulunması ve bunlardan El Kaide'ye veya bağlantılı gruplara az sayıda da olsa destek veren ya da sempati duyanların olması, El Kaide'nin Pakistan'daki yapılanması, Birleşik Krallık'ın Pakistan'la olan geleneksel bağlantılarının olması ve her iki ülke arasında yoğun olarak insanların yer değiştirmesinin Birleşik Krallık'ın giderek daha hassas hale getirmesi ve daha kolay bir hedef halini almasına neden olması, Birleşik Krallık'ın açık bir toplum yapısına sahip olması nedeniyle, yoğun kentleşmiş nüfusu içinde saklanan teröristlere karşı hassasiyetinin artması, İspanya'nın başkenti Madrid'de, 11 Mart 2004 tarihlerinde, banliyö tren ağına karşı gerçekleştirilen 192 kişi öldüğü ve 2050 kişi yaralandığı[288] terör saldırısından üç gün sonra 14 Mart 2004 tarihinde yapılan İspanya genel seçimleri sonucunda yeni kurulan Sosyalist İspanya Hükümetinin İspanyol Birliklerini Irak'tan çekmesini büyük bir zafer olarak gören El Kaide'nin, Birleşik Krallık'ı da benzer harekete yönlendirmek istemesinin olabileceği değerlendirilmektedir[289].

Birleşik Krallık tarafından, 30 yılı aşkın süredir dünyanın en kapsamlı TM'si yapılmasına rağmen, Londra'da 07 Temmuz 2005 günü ulaşım sistemini hedef alan bombalı saldırılar gerçekleştirildi. Londra'da 52 kişinin öldüğü bombalı saldırılar[290], Alman V2 roketinin Mart 1945'te, Lonra/Stepney'e vurduğu ve 131 kişinin ölümüne sebebiyet verdiği saldırıdan bu yana Londra'nın gördüğü en ölümcül saldırıdır[291]. Saldırı hakkında, zamanın İçişleri Bakanı Charles Clarke'in, 08 Temmuz 2005'de BBC Radyo 4'e verdiği röportajda saldırıların hiç beklenmedik bir anda, ansızın olduğunu belirtmesi [292], bu yorumu tamamlayıcı şekilde saldırıların hemen ardından Kabine Ofisi Brifing Odası (Cabinet Office Briefing Room-COBR) (EK-6.'ya bakınız) istihbarat değerlendirmelerinde; saldırıdan

[288] **2004 Madrid Tren Saldırıları** <https://tr.wikipedia.org/wiki/2004_Madrid_tren_saldırıları> s.e.t. 04.06.2020.
[289] **Wilkinson Paul** (2007) 'The Threat From The Al-Qaeda Network', Wilkinson Paul (Ed.) Homeland Security In The UK: Future Preparedness For Terrorist Attack Since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge s. 25-36.
[290] **7/7 Inquests: Emergency Delays 'Did Not Cause Deaths'** (06.11.2011) BBC News <https://www.bbc.co.uk/news/uk-13307382> s.e.t. 18.03.2020.
[291] **House** of Commons Home Affairs Committee (2009) Project CONTEST: The Government's Counter-Terrorism Strategy Ninth Report of Session 2008–09, HC 212, s.13 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmhaff/212/212.pdf> s.e.t. 27.05.2020.
[292] **Intelligence** and Security Committee (2007) Could 7/7 Have Been Prevented? Review of the Intelligence on the London Terrorist Attacks on 7 July 2005, CM 7617, s.67 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/224542/7-7_attacks_intelligence.pdf> s.e.t.04.09.2020.

hemen önce Birleşik Krallık'a saldırıya yönelik bilginin olmadığı, saldırı öncesinde herhangi bir istihbarat alınmadığı ifade edilmesi[293], Birleşik Krallık'ın yurt içine yönelik bir terör saldırısı beklemediğini, dolaylı olarak acil duruma yönelik bir hazırlığının bulunmadığını göstermektedir. Gerçekten de Birleşik Krallık'ın TM'de koordinasyonu sağlayan Ortak Terörizm Analiz Merkezi (Joint Terrorism Analysis Centre-JTAC) (EK-6.'ya bakınız) "şu anda Birleşik Krallık'ta saldırma kabiliyetine sahip bir grup yok." değerlendirmesinde bulunularak, 02 Haziran 2005'de, ülke genelindeki terör tehdidi seviyesini düşürüldüğü görülmektedir. Ancak, haftalar önce, ABD Ulusal Güvenlik Konseyi (U.S. National Security Council)'nden üst düzey bir heyetin, böyle bir saldırı tehlikesi konusunda uyarmak için Londra'ya geldiği ifade edilmektedir[294]. Bu değerlendirme yanlışlığına rağmen, Londra'da 07 Temmuz 2005 günü yapılan bombalı saldırılarda, TM alanında edinilen deneyim, acil durumlara yönelik kapsamlı planlama ve tatbikatlarla hazırlıklarını pekiştirilmesi sonucunda, acil durum hizmetlerinin hızlı, etkili ve koordineli bir şekilde müdahale edebildiği görülmektedir.

Londra'da 07 Temmuz 2005 günü bombalı saldırıları yapan teröristlerin; Edgware Yolu patlamasından sorumlu olan 30 yaşında Muhammed Sıddık Khan, Aldgate'de kendini havaya uçuran 22 yaşındaki Shezad Tanweer, Russell Square patlamasını gerçekleştiren 19 yaşındaki Jermaine Lindsay ve 30 numaralı otobüste bombayı patlatan 18 yaşındaki Hasib Hussain olduğu ve dört saldırganın da Birleşik Krallık vatandaşı ve Lindsay hariç diğerlerinin Birleşik Krallık doğumlu oldukları tespit edildi. Hüseyin'in üzerinde 11 Eylül 2001 saldırılarından sorumlu UbL ve saldırıyı gerçekleştiren 19 terörist için övgü dolu not çıkması, Tanweer'in ailesine göre Tanweer; UbL'i putlaştırmış ve Birleşik Krallık'ın Keşmir, Irak ve Afganistan politikasını eleştirdiğini belirtmesinin yanında, Khan ve Tanweer'in 19 Kasım 2004-08 Şubat 2005 tarihleri arasında Pakistan'ı ziyaret ettikleri bilinmektedir[295]. El Kaide'nin iletişim bölümü tarafından, Temmuz ve Eylül 2006 aylarında hazırlanan ve saldırıları gerçekleştirenlerden Mohammed Siddique Khan ve Tanweer'a ait iki sözde

[293] **Intelligence** and Security Committee (2007) Could 7/7 Have Been Prevented? Review of the Intelligence on the London Terrorist Attacks on 7 July 2005, CM 7617, s.67 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/224542/7-7_attacks_intelligence.pdf> s.e.t. 27.05.2020.

[294] **Hoffman, Bruce** (2014) 'The 7 July 2005 London Bombings', Hoffman Bruce / Rinares Fernandore (Ed.) The Evolutıon Of The Global Terrorist Threat, From 9/11 to Osama bin Laden's Death, 1st Ed. New York, Columbia University Press, s. 195.

[295] **House of Commons** (2006) Report of the Official Account of The Bombings in London on 7th July 2005, HC 1087, s.20 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/228837/1087.pdf> s.e.t.23.08.2020.

şehitlik videosunda; iki teröristte Kasım 2004 ve Şubat 2005 aylarında Pakistan'da bomba yaparken görülmesi, Birleşik Krallık'ta terör faaliyetlerinde bulunan terör örgütleri ve teröristlerin; uluslararası bağlantılarını, ideolojilerini, yurt içi ve yurt dışı destek kaynaklarını göstermesinin yanında, özellikle Birleşik Krallık doğumlu bireylerin dini istismar eden terör örgütleri tarafından taraftar/eleman olarak kazanabildiklerini de ortaya koymaktadır[296].

Terör tehdidinin belirsizliğine, terör saldırılarını gerçekleştirebileceklerinin amaçları, kimlikleri, yapılanmaları, strateji ve taktikleri gibi alanlarda yeterli bilgi olmamasına rağmen, özellikle 11 Eylül 2001'den hemen sonra, savaş söylemi kullanılarak, yasal düzenlemelere gidilmesinin yanında, zamanın Başbakanı Tony Blair tarafından, Londra'da 07 Temmuz 2005 günü yapılan bombalı saldırılardan sonra oyunun kurallarının değiştiğini açıklayarak[297], Ağustos 2005'te, TM kapsamında aşağıdaki esasları içeren 12 maddelik bir yol haritası kamuoyu ile paylaşıldı[298]. Yol haritası;

- Yeni sınır dışı edilme gerekçeleri olarak; nefretin teşvik edilmesi, şiddetin savunulması ya da bu şiddetin meşrulaştırılması, onaylanması,
- Birleşik Krallık'ta veya yurt dışında terörizme hoşgörü gösterilmesi veya övülmesini de suç olarak gören yeni TM mevzuatı,
- Terörizme katılan veya herhangi bir bağlantısı olan bireyin sığınma talebinin otomatik olarak reddedilmesi,
- Birleşik Krallık vatandaşlığının, çifte vatandaşlıktan ve vatandaşlığa kabul edilmişlikten ayırt edilmesi,
- Terörle ilgili iade davaları için azami süre sınırı,
- Terör şüphelileri için daha uzun tutukluluk süresi,
- Sınır dışı edilemeyen Birleşik Krallık vatandaşlarının kontrolünün sağlanması,

[296] **Hoffman** Bruce (2014) The 7 July 2005 London Bombings In Hoffman Bruce / Rinares Fernandore (Ed.) The Evolutıon Of The Global Terrorist Threat, From 9/11 to Osama bin Laden's Death, 1st Ed. New York, Columbia University Press, s. 221.
[297] **Jeffery, Simon,** The Rules of The Game are Changing (07.07.2005) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk/2005/aug/05/july7.uksecurity5> s.e.t. 21.01.2020.
[298] **The Prime Minister's 12-Point Plan** (05.08.2005) The Guardian <https://www.theguardian.com/politics/2005/aug/05/uksecurity.terrorism2> s.e.t. 02.04.2020.

- Mahkemelerin artırılması,

- Hizb-ut Tahrir ve Al Muhajiroun bağlantılı örgütlerin yasaklanması,

- Birleşik Krallık vatandaşlık gereklerinin yeterli olup olmadığı ve toplulukların toplumla daha iyi uyumu konusunda bir komisyon kurulması,

- Aşırılık için bir merkez olarak kullanılan ibadet yerlerinin kapatılması,

- Sınırda güvenlik önlemlerini, özellikle biyometrik datalar dahil kuvvetlendirmesi esaslarını içermektedir. TM tedbirlerinin daha da sıkılaştırılmasını öngören söz konusu esasların; TACT 2006 ile 2006 tarihli Göçmenlik, Vatandaşlık ve İltica Yasası (Immigration, Nationality, and Asylum Act 2006) eliyle gerçekleştirildiği görülmektedir.

MI5 Başkanı Dame Eliza Manningham-Buller, Londra'da 07 Temmuz 2005 günü yapılan bombalı saldırılardan iki ay sonra "Dünya değişti ve vatandaşlarımızın günlük yaşamlarına devam edebilmesi için hepimizin değer verdiği şeylerin bir miktar erozyona uğraması gerekip gerekmediğine dair bir tartışma yapılması gerekiyor."[299] şeklinde ifade ettiği düşünceleri, aynı zamanda risklerin değiştiğini ve dünyanın eskisine göre çok farklı olduğunu ortaya koymakta ve söz konusu edilen konular, sıkı güvenlik önlemlerinin sürekli uygulanmasını gerekçesini teşkil etmektedir.

Birleşik Krallık'ta 2000'den itibaren uygulanmakta olan TM'nin tedbirlerinin genişletilerek uygulanmasının toplum tarafından, normal olarak görülerek kanıksandığı görülmektedir. Kuzey İrlanda'da güvensizlik devam ederken ve istikrarın devamlılığında şüphe yaşanırken, diğer yandan uluslararası, İrlandalı ve yerli ifadeleri arasında iç/dış tanımlama sınırları bulanıkken, resmi söylem giderek daha fazla uluslararası tehdide odaklanmaktadır[300]. Söylem ve uygulama kesişimleri, TACT 2000 ile kalıcı mevzuata geçişi ve meşrulaştırmayı, terörizmle mücadele, suç ve güvenlik ile ilgili yasaların genişletilmesini, CONTEST gibi politikaları ve JTAC gibi yeni güvenlik kurumlarının genişletilmesi ve büyümesini kolaylaştırmaktadır.

[299] **Landman, Todd** (2007) 'The United Kingdom: The Continuity of Terror and Counterterror', Brysk Alison / Shafir Gershon (Ed.) National Insecurity and Human Rights: Democracies Debate Counterterrorism, 1st Ed., Los Angeles, University of California Press, s.75.
[300] **Fisher,** KM (2015) Security, Identity, and British Counterterrorism Policy, 1st Ed., Hampshire, Macmillan Publishers Limited, s.144.

CONTEST 2006'da, Birleşik Krallık için terörizm tehdidinin yeni olmadığı, Kuzey İrlanda'da uzun süredir devam eden sıkıntıların bir sonucu olarak tekrar yurt içi terörist saldırıların yaşandığı, dini istismar eden terör tehdidinin, inancın çarpıtılmış ve temsil edilmeyen bir versiyonunu kullanan radikalleşmiş bireylerden kaynaklandığı, tehdidin ölçeğinin potansiyel olarak hala artmakta olduğuna yer verilmektedir[301]. CONTEST 2009'da Birleşik Krallık'a karşı; El Kaide ve bağlantılı örgütlerin liderleri; Arap Yarımadası, Kuzey Afrika, Irak ve Yemen'deki El Kaide'ye bağlı terör örgütleri; El Kaide'nin ideolojisine benzer ideolojiye sahip, ancak bilinen bir örgütle bağlantısı olmayan; kendi kimlikleri, komuta yapıları ve gündemi olan terör örgütleri tehdit olarak belirtilmektedir[302]. CONTEST 2011'de ise El Kaide'nin 11 Eylül 2001 saldırılarından bu yana en zayıf durumda bulunduğu, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki siyasi değişimlerde rol oynayamadığı, ideolojisinin taraftar kaybettiği, hedeflerine ulaşmada başarısız olduğu, ancak Birleşik Krallık için tehdit oluşturmaya devam ettiği; özellikle Yemen ve Somali'de El Kaide'ye bağlı grupların tehdit olarak ortaya çıktıkları, El Kaide'den bağımsız, ancak amaçlarına geniş ölçüde sempati duyan diğer grupların ve yalnız teröristlerin küresel ölçekte tehdit olmaya devam ettiklerine yer verilmektedir[303]. CONTEST 2018'de; Birleşik Krallık'ın bir dizi farklı ve kalıcı terör tehdidi ile karşı karşıya olduğu, DEAŞ'ın artan tehdidi ile 'Hilafet'in yaratılmasının, El Kaide'den gelen sürekli tehditle birleştiği belirtilmektedir.

Geniş çapta tutarlı bir fikir ve anlatı dizisinin varlığı, DEAŞ, El Kaide ve aşırı sağcı örgütler dahil olmak üzere her türlü terörist grubu güdülemede önemli bir etkendir. Terör örgütlerinin propagandası, belirli bir terörist grupla ilişkisi olmayan bireyleri de etkilemektedir. Her ne kadar bireyler sosyal, kültürel, maddi, psikolojik ve diğer nedenlerden dolayı terörist gruplara çekilebilirse de ideoloji güçlü bir itici güç olmaya devam etmektedir. Bu kapsamda, Birleşik Krallık'ın önemli bir ortak olduğu Koalisyon'un etkili TM faaliyetleri sonucunda, toplum ve bireyler üzerinde etkili olan anlatı sisteminin etkisini büyük oranda kaybeden DEAŞ'ın; Birleşik Krallık için yurt içi ve yurt dışında en önemli

[301] **CONTEST 2006** Countering International Terrorism, The United Kingdom's Strategy (2006), Cm 6888, s.1 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272320/6888.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[302] **CONTEST 2009 Pursue Prevent Protect Prepare The United Kingdom's Strategy For Countering International Terrorism**, Cm 7547, s.32 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/228644/7547.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[303] **CONTEST2011 The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism**, Cm 8123, s.4 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97995/strategy-contest.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

küresel terör tehdidi olmaya devam ettiği, DEAŞ'ın yöntemlerinin yeni ve yerleşik terör grupları tarafından kopyalandığı bilinmektedir[304]. DEAŞ'ın, Nisan 2017'de Avustralya'da, bir yolcu uçağına saldırı düzenleme girişiminin[305], küresel havacılık sisteminin teröristler için hedef olmaya devam ettiğini gösterdiği, havacılık sisteminin tehdit altında olmaya devam ettiği, DEAŞ'ın Suriye ve Irak'ta kimyasal silahları test ettiği ve kullandığı, DEAŞ ve El Kaide'den etkilenen kişilerin kimyasal veya patlayıcı cihazlar üretebildiği, biyolojik ve radyolojik silahlar için malzeme ve uzmanlık elde etmeye çalıştıkları değerlendirilmektedir.

Birleşik Krallık'a yönelik en büyük tehdit olarak dini istismar eden terörizm, aşırı sağcı terörizmin ise büyüyen bir tehdidi, Kuzey İrlanda ile ilgili terörizmin ise özellikle Kuzey İrlanda'da ciddi bir tehdidi teşkil etmektedir[306]. 2015 tarihli Ulusal Güvenlik Stratejisi ve Stratejik Savunma ve Güvenlik İncelemesi (National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review-SDSR 2015), terörizm ve aşırılığın yarattığı istikrarsızlığın büyüdüğünü belirtmektedir[307].

Terör örgütlerinin yaşamasını ve büyümesini sağlayan dört unsur; çatışma ve istikrarsızlık, modern teknolojinin kullanılması, her yere nüfus eden bir ideoloji ve radikalleşmedir[308]. Teröristlerin eylem strateji ve metotlarında sürekli değişiklik yapma çabası içinde olmaları, kolaylıkla ve hızla geliştirilebilecek basit yöntemler kullanılması, kalabalık yerleri veya küresel havacılık sistemini hedef alan karmaşık, potansiyel olarak daha yıkıcı saldırıları da bulunma niyetinde olmaları, genel olarak şifreli iletişimi kullanmalarından dolayı, teröristlerin planlarının tespit teşhisinin zor olması beklenmelidir.

---

[304] **CONTEST 2018 The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018**, Cm 9608, Executive Summary, Strategic Context, s.7 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[305] **Avustralya Türkiye'den Bir DEAŞ'lının Gönderdiği Patlayıcılarla Saldırı Girişimini Önlediğini İddia Etti** (04.08.2017) Hürriyet <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/avustralya-turkiyeden-bir-deaslinin-gonderdigi-patlayicilarla-saldiri-girisimini-onledigini-iddia-etti-40539994> s.e.t. 10.02.2020.

[306] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Executive Summary, Strategic Context, s.8 https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[307] **National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015** (2015) Cm 9161, Chapter 3-The National Security Context, s.15 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/555607/2015_Strategic_Defence_and_Security_Review.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

[308] **CONTEST 2011 The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism** (2011) Cm 8123, s.9 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97995/strategy-contest.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

Terör örgütlerinin; Birleşik Krallık'ta ve diğer ülkelerde, kayıp sayısını en üst düzeye çıkarmak için kalabalık yerleri hedeflemeye devam etmesinin muhtemel olduğu, tek teröristin yapabildiği araç ya da silahlı saldırıların (ikisi de dahil olmak üzere), Birleşik Krallık'ta en muhtemel saldırı yöntemi olmaya devam ettiği değerlendirilmektedir[309]. Birleşik Krallık'ta son yıllarda yapılan terör saldırıları 'yalnız aktörler' tarafından gerçekleştirilmektedir. Yalnız aktörler; sadece kişisel-maddi nedenlerden ötürü hareket etmeyen, daha geniş bir kitleyi etkilemek amacıyla ve planlama, hazırlanma ve yürütülmesinde doğrudan destek almadan hareket eden, saldırı ve harekete geçme kararı herhangi bir grup veya başka kişiler tarafından yönlendirilmeyen (muhtemelen başkalarından ilham alsa da) tek bir fail (veya küçük hücre) olarak şiddet ile tehdit eden veya kullanandır[310].

Toplulukları parçalayan ve bölen aşırılık yanlısı tutumların çoğalması; terörizmin gelişebilmesine imkân sağlayan çatışma, istikrarsızlık ve zayıf yönetim ve teröristlerin tespit edilmesini önleyen teknolojideki gelişmeler terörizmin büyümesini, gelişmesini ve etkinliğini artırmaktadır. Her türlü aşırılığa, toplumun temelini oluşturan değerlerle çelişen ve değerleri değersizleştirmeye çabalayan davranışları haklı çıkarmak için anlatılar kullanırlar. DEAŞ ve El Kaide'nin interneti kullanarak; hayali, yalan, bölücü mesajlar ile yaşanılan sorunları istismar ederek, toplum düzenini aşırılık yanlıları tarafından sabote edilmesini teşvik edegelmektedir[311]. Bu nedenle, toplumun değerlerini oluşturan; hukukun üstünlüğü, bireysel özgürlük, demokrasi, karşılıklı saygı, hoşgörü, farklı din ve inançlara saygı, ifade özgürlüğü her türlü aşırılığa karşı mücadele ederek korunabilir.

---

[309] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Part 1: Strategic context, s.17
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[310] **Lone-Actor Terrorism Analysis Paper** (2016) Royal United Services Institute for Defence and Security Studies (RUSI) Countering Lone-Actor Terrorism Series No.4, s.1
<https://rusi.org/sites/default/files/201602_clat_analysis_paper.pdf> s.e.t. 10.02.2020.
Özcan, NA (2016) Örgütsüz Teröristler: Yalnız kurt, Tepav
<https://www.tepav.org.tr/tr/blog/s/5624/Orgutsuz+teroristler_+___Yalniz+kurt___> s.e.t. 10.02.2020.

'Yalnız-Aktör' veya 'Yalnız Kurt' olarak adlandırılan terörist, herhangi komuta yapısının dışında, herhangi gruptan lojistik yardım almadan, tek başına şiddet eylemleri için hazırlık yapan ve terör eylemini gerçekleştiren terörist olarak nitelense de değişik yorum ve tanımlara açıktır. Çalışmada, 'kurt' nitelemesi biyolojik benzerliklerin teröriste yüklenmesi ile üstün özellikleri çağrıştıracağından, 'yalnız aktör' tanımlaması kullanılacaktır.

[311] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Executive Summary, Strategic context, s.7
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

Kuzey İrlanda ile ilgili terörizm (Northern Ireland related terrorism-NIRT), özellikle Kuzey İrlanda'da tehdit olmaya devam etmektedir. Son yirmi yılda Kuzey İrlanda'daki önemli siyasi ilerlemeye rağmen, bazı muhalif cumhuriyetçi terörist gruplar terörist saldırıları sürdürmeye devam etmektedir (Bkz. Bölüm 3.2.2.).

Birleşik Krallık'ta JTAC'ın uluslararası ve ulusal terörizm tehdidinin seviyesini ve yapısını değerlendirme sorumluluğu bulunmaktadır [312] . Birleşik Krallık'ta tehdit seviyelerinin ilk kabul edildikleri tarihten itibaren, tarih ve seviye değişimi MI5 internet sitesinde bulunmaktadır[313]. Tehdit seviyeleri, terör saldırı olasılığının geniş bir göstergesini belirtmektedir. Tehdit seviyeleri;

Düşük (Low) : Bir saldırının ihtimalinin olmadığı

Makul (Moderate) : Bir saldırının mümkün olduğu, ancak ihtimalinin olmadığı

Muhtemel (Substantial): Bir saldırının muhtemel olduğu

Şiddetli (Severe) : Bir saldırı olasılığının oldukça yüksek

Kritik (Critical) : Yakın gelecekte bir saldırı olasılığının oldukça yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Tehdit seviyelerinin belirlenmiş bir son kullanma tarihi bulunmamakta ve güncel kaldıklarından emin olmak için düzenli olarak gözden geçirilmektedir. Uygun tehdit seviyesi hakkında bir karara varılırken dikkate alınan etkenler;

- Mevcut istihbarat: İstihbarat toplama vasıtalarından gelen haber, bilgi ve istihbaratın doğruluğu ve güvenirliği belirlenmelidir. İstihbarat; tehdit hakkında geçmiş analizler, mevcut terörist faaliyetin seviyesi ve niteliği, diğer ülkelerdeki olaylarla karşılaştırılması, terörizmi destekleyicilerin çıkarları, önceki terör saldırıları da dahil olmak üzere istihbarat analiz yöntemleri uygulanarak karşı karşıya olunan tehdidin resminin ortaya çıkarılmasına katkı vermelidir.

- Terörist yeteneği: Söz konusu teröristlerin bireysel yetenekleri, sağlanan destek, önceki saldırıları, saldırı için istihbarat yapabilme ve kendisine verilen istihbarattan

[312] **Joint Terrorism Analysis Centre** <https://www.mi5.gov.uk/joint-terrorism-analysis-centre> s.e.t. 26.03.2020.
[313] **Securty Service MI5 Threat Levels** < https://www.mi5.gov.uk/threat-levels> s.e.t. 26.03.2020.

yararlanabilme imkanları ve yöntemleri hakkında bilinenlerin incelenmesi ile saldırıyı gerçekleştirme olasılığı analiz edilir.

- Teröristin niyeti: İstihbarat ile teröristlerin genel amaçları ve bu amaçlarına ulaşmak için saldırmayı düşündükleri hedeflerin belirlenmesidir.

- Zaman ölçeği: Tehdit seviyesi yakın vadede saldırı olasılığını ifade eder. Geçmiş olaylardan bazı saldırıların planlanmasının yıllar sürdüğü, bazılarının ise çok hızlı gerçekleştirildiği bilinmektedir. Belirli bir istihbaratın yokluğunda, bir saldırının ne kadar yakın olabileceği konusunda bir yargıya varılması oldukça güçtür.

Birleşik Krallık ve Kuzey İrlanda'da tehdit seviyesi; "uluslararası terörizm kaynaklı tehdit" ve "NIRT kaynaklı Büyük Britanya'ya yönelik tehdit" ile "NLRT kaynaklı Kuzey İrlanda'ya yönelik tehdit" olmak üzere üç tehdit seviyesi belirlenmekte idi. Temmuz 2019'da ideolojiden bağımsız olarak her tür terörizmin oluşturduğu tehdidi yansıtacak terörizm tehdit seviyesi sisteminde değişiklikler yapılması üzerine, Birleşik Krallık'a yönelik tehdidi açıklayan tek bir ulusal tehdit seviyesi belirlenmektedir. Sonuç olarak; Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda) tehdit seviyesi 17 Eylül 2017'den itibaren 'Şiddetli (Severe) seviyesinde, yani bir saldırı olasılığı 'oldukça yüksek' iken, 04 Kasım 2019'dan itibaren, ulusal tehdit seviyesi 'Muhtemel (Substantial), yani 'tehdit düzeyinin yüksek devam ettiği ve uyarı yapılmadan saldırıların gerçekleşebileceği' seviyesinde uygulanmaktadır. NIRT kaynaklı Kuzey İrlanda'ya yönelik tehdit seviyesi ise ilk tespit edildiği 24 Eylül 2010'dan itibaren, bir saldırı olasılığı 'oldukça yüksek' olduğu anlamına gelen 'Şiddetli (Severe)' olarak devam etmektedir[314].

Aşırı sağcı tehdidin ötesinde, siyasi hedeflere ulaşmak için hayvan hakları, aşırı sol veya çevre sorunları gibi başlıklar altında eylemler gerçekleştiren bir dizi başka grup ve birey bulunmaktadır. Bu grupların ulusal güvenlik tehdidi oluşturmadıkları değerlendirilmesine karşın, gelecekte terörizmle mücadele kapsamında değerlendirilmeleri gerekli olabilir[315]. Bu "yeni tür tehdide" "yeni şekillerde" karşı koyma ihtiyacı, vatandaşların yaşamlarına daha fazla müdahale için bir ortam da sağlamaktadır. Terörizm korkusu ve endişesi, kriz dönemi dışında kabul edilemeyecek fırsatçı değişiklikleri içeren geniş tedbirlerin alınmasını haklı

[314] **Grierson**, Jamie / Dodd, Vikram UK, dn.254.
[315] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Part 1: Strategic Context, s.21.
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

çıkarmak için kullanılmaktadır[316]. Birleşik Krallık'ta, toplumun tamamına karşı gözetleme önlemlerinin artırılmasına neden olarak terörizm kullanılmaktadır[317].

3.2.4. El Kaide

Dışarıdan birinin bir terör örgütünün politik hedeflerini ve stratejisini anlamadaki yetersizliği, sadece örgütün hedeflerini ifade edememesinden veya stratejisini belirlememesinden kaynaklanmadığı gibi gözlemcinin örgüt hakkında bilinçli ve bilinçsiz önyargısını etkileyen algısı da önemi bir yer tutmaktadır. Hoffman'ın da belirttiği gibi Nazilerin, topraklarının işgal edilmesine direnen grupları 'terörist' olarak nitelendirmesine, Müttefikler tarafından "tüm kurtuluş hareketleri, onları köleliğe indirenler tarafından terörist olarak tanımlanmaktadır" denilerek karşı çıkılmaktadır[318]. Bu kapsamda, El Kaide'nin dini istismar eden bir ideolojinin yönlendirdiği bir hareket olduğu gerçeğinden hareketle, TM bağlamında önyargı kapsamı önemlidir. Dini istismar eden ideoloji; çatışma, açlık, işkence görmek gibi her türlü maruz kalınan acıya veya yapılan eylemde, birey düzeyinde acıyı kabul etme, sabır gösterme, sebat etme ve ölüm korkusunu azaltan güçlü bir güdüleme kaynağıdır. Söz konusu güdülemenin; içsel kaynaklı, ölçülemeyen, tanımlanamayan olduğundan hareketle maddi terimlerle açıklanması ve ölçülmesi beklenmemelidir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinin yarattığı ideolojik bir boşluğun bazı toplumlarda dinin benzersiz bir önem kazanmasına neden olduğu, bununla birlikte, modernite ve özellikle küreselleşmenin politik, sosyal ve kültürel etkisinin getirdiği değişiklikleri, insanların kabul etmeyi veya reddetmeyi seçtikçe bir direnç yarattığı iddia edilmektedir[319]. Dini istismar eden bir yapıya sahip olan El Kaide'nın 11 Eylül 2001 saldırılarına kadar gelişimine bakıldığında; vaiz Abdullah Azzam tarafından, 1984 yılında Afganistan'da cihad propagandasını yaymak için Maktab al-Khidmat (MAK) Hizmetler Bürosu (Bureau of Service) adıyla kurulan örgüte katılan UbL'in, 1988-1989 yıllarında El Kaide'yi oluşturmaya başladığı ve anlaşmazlığa

[316] **Walker, Clive** (2006) Clamping Down on Terrorism in the United Kingdom, Journal of International Criminal Justice, s.10-15 <https://www.researchgate.net/publication/31082234_Clamping_Down_on_Terrorism_in_the_United_Kingdom> s.e.t.20.01.2020.
[317] **Hodgson, Jacqueline** (2013) Legitimacy and State Responses to Terrorism: The UK and France, Warwick School of Law Research Paper No. 2013/30, s. 23-25 <https://www.researchgate.net/publication/289787947_Legitimacy_and_State_Responses_to_Terrorism_The_UK_and_France> s.e.t. 20.01.2020.
[318] **Hoffman** Bruce (2017) Inside Terrorism, 3rd Ed., New York, Columbia University Press, s. 23.
[319] **Chin**, Warren (2013) Britain and the War on Terror: Policy, Strategy and Operations, 1st Ed., England, Ashgate Publishing Limited, s.51.

düştüğü Abdullah Azzam'ın Kasım 1989'da suikastla öldürüldüğü, UbL'in 1991'de Sudan'a gittiği ve El Kaide'nin ağırlıklı olarak silahlı bir örgüt olmaktan çıkarak ABD'ye odaklanan bir terörist gruba dönüştüğü görülmektedir.

El Kide'nin; sivillerin kitlesel ölümlerine neden olan eylemleri, uluslararası sistemi yeniden biçimlendirmeyi vaat eden mutlakiyetçi ve göz alıcı ideolojisi, uluslararası barış ve güvenlik için şimdiye kadar görülen en ciddi uluslararası devlet dışı terörist tehdit olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuca ulaşmak için istihbarat kurumların binlerce sayfayı bulan raporlarının incelenmesine, özel kaynaklara erişim gerekmemektedir. Konuya ciddi bir ilgi duyan herkesin ulaşabileceği açık kaynaklarda çok açık kanıtlar bulunmaktadır. Bu özelliği 11 Eylül 2001 saldırılarından önce gerçekleştirdiği eylemlerde kendini göstermektedir.

El Kaide'nin; 1992 yılında "İslam topraklarının Batının işgaline karşı cihat çağrısı" yapan bir fetva yayınladığı, aynı yıl Sudan'da ABD birliklerinin kaldığı otellere bombalı saldırı düzenlediği, Şubat 1993'de ise Dünya Ticaret Merkezi'ne bombalı araç ile gerçekleştirdiği saldırı ile altı kişinin ölümüne ve yaklaşık bin kişinin yaralanmasına neden olduğu, 1996 yılında yönetiminin Afganistan'a taşındığı ve Ağustos 1996'da UbL "İki Kutsal Yeri (Suudi Arabistan) işgal eden Amerikalılara karşı Savaş Bildirisi" fetvasını yayımladığı, Haziran 1996 ayında ise Suudi Arabistan'daki konut kompleksine bomba yüklü kamyon ile saldırı düzenlendiği, Şubat 1998'de UbL'in "Amerikalıları ve müttefiklerinin personelini sivil ve asker ayırmaksızın" öldürmek için cihat çağrısı yaptığı, Ağustos 1998'de Tanzanya ve Kenya'daki ABD Büyükelçiliklerine bomba yüklü kamyonlarla saldırı düzenlediği, Ekim 2000 ayında ise Yemen/Aden'de USS Cole gemisine saldırı düzenlediği hatırlanmalıdır[320].

El Kaide insanların ölümleri izlenmesinin; terör silahının etkinliğini artırdığına ve ABD süper gücü de dahil olmak üzere düşmanlarına zarar verdiğine, nihayetinde kaçınılmaz olduğuna inandığı zaferi elde etmesine yardımcı olduğuna inanmaktadır. Bu anlayıştaki örgütün temel hedeflerini Paul Wilkinson; ABD ve müttefiklerinin Ortadoğu'dan ve tüm Müslüman topraklarından çıkarılması, gerçek İslam'ın esaslarına ihanet eden mevcut Müslüman yönetimlerin/rejimlerin devirmesi, tüm Müslümanları bir araya getirmek için

[320] **House** of Commons (2006) Report of the Official Account of The Bombings in London on 7th July 2005, HC 1087, Annex C Timeline of The Evolution of The Modern Internatıonal Terrorıst Threat, House of Commons, s.33-35 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/228837/1087.pdf> s.e.t.23.08.2020.

Pan-İslamcı Halifeliği kurması olarak belirtmektedir[321]. Kevin McGrath ise El Kaide'nin hedeflerini; İslam'ın dünya işlerindeki konumunu yükseltmek için eski sömürgeci güçlerin getirdiği ulusal sınırların ortadan kaldırılması, hilafetin yeniden tesisi ve Şeriat hukukunun uygulanması olarak belirtmektedir. Bu hedeflere ulaşmak için El Kaide; birincisi, Filistinlilerin kötü durumlarını düzeltilmesi ve özgürlüklerinin sağlanması, ikincisi Batı ve ABD kuvvetlerinin Arap Yarımadası'ndan ayrılması, üçüncüsü yozlaşmış ve zalim olarak belirttiği ve ABD'nin desteği olmadan ayakta kalamayacaklarını ifade ettiği Müslüman Devletlerin Yönetimlerine desteğin kesilmesi, dördüncüsü Müslüman azınlıklarına karşı mücadele yürüten ülkelere ABD'nin desteğini durdurması, beşinci olarak Müslüman dünyasını ekonomik olarak sömüren ABD'nin çekilmesini istemektedir[322].

El Kaide'ye güvenli barınma sağlayan Afganistan'daki Taliban rejimi 2001 sonbaharında devrilmesi sonucu; El Kaide yönetiminin iletişim ve eğitim sistemi büyük darbe almasının yanında, Ayrıca, bankacılık sistemindeki El Kaide varlıkların el konuldu[323]. Peter L. Bergen; El Kaide'nin, 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında ABD'nin Afganistan'ı istila etmesi ihtimaline karşı bir hazırlığı olmadığı, sadece ABD'nin füze ve hava saldırılarına karşı eğitim kamplarını boşaltarak hazırlandıklarına ve "11 Eylül'ün taktiksel bir başarı, ancak stratejik başarısızlık olduğuna inandığını" [324] belirtmektedir. 11 Eylül 2001'in stratejik bir başarısızlık olduğu algısına, 2004 yılında Küresel İslami Direniş Çağrısı olarak adlandırılan cihatçı hareketin internet sitesinde de yer verilmektedir[325].

ABD ve müttefikleri, 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında El Kaide'nin üst düzey liderlerini, altyapısını ve finansman bağlantılarına yönelik mücadeleye öncelik verdiler. ABD Başkanı George Bush Ekim 2005'te yaptığı konuşmada yapılan mücadelenin "Birlikte, 11 Eylül 2001 saldırılarından doğrudan sorumlu olanların neredeyse hepsini öldürdük ya da yakaladık. UbL'in en kıdemli yardımcılarından bazıları, 24'ten fazla El Kaide yöneticileri veya temsilcileri, Basra Körfezi'ndeki El Kaide operasyonlarının başı olan USS Cole

[321] **Wilkinson** Paul (2007) 'The Threat From The Al-Qaeda Network', Wilkinson Paul (Ed.) Homeland Security In The UK: Future Preparedness For Terrorist Attack Since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge, s.26.
[322] **Chin**, Warren (2013) Britain and the War on Terror: Policy, Strategy and Operations, 1st Ed., England, Ashgate Publishing Limited, s.55.
[323] **Wilkinson** Paul (2007) 'The Threat From The Al-Qaeda Network', Wilkinson Paul (Ed.) Homeland Security In The UK: Future Preparedness For Terrorist Attack Since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge, s.25.
[324] **Bergen PL** (2011) The Longest War: The Enduring Conflict between America and Al-Qaeda, 1st Ed., New York, Free Press, s.89.
[325] **Chin**, Warren (2013) Britain and the War on Terror: Policy, Strategy and Operations, 1st Ed., England, Ashgate Publishing Limited, s.68.

bombalamasının planlayıcısı, Cakarta'nın beyni ve ilk Bali bombalayıcısı, Türkiye'de saldırı planlayan ve sözde üst düzey terörist Zerkavi ve El Kaide'nin Suudi Arabistan'daki üst düzey teröristlerin çoğu…"[326] boyutunu ve TM ile elde edilen başarıyı özetledi.

El Kaide tarafından düşman olarak algılanan devletin; ekonomik ve askeri gücünü ve siyasi yapısını zayıflatmak gibi uzun vadeli stratejisi, El Kaide'nin hedef seçimini ve taktiklerini şekillendirmekte, hedef ülkenin halkının güvenlik ve istikrarının sorgulanması için kararlılıkla mücadelesine devam ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla sivil yumuşak hedeflere yönelik bombalı saldırılarını; toplumda korku ortamını yaratma, kendisine karşı mücadeleyi zayıflatmak için değerli görmektedir. El Kaide; siyasi liderler, asker şahıslar, denizcilik ve havacılık gibi hedeflerin yanında, büyük mali kurumlar ve enerji tesisleri gibi ekonomik altyapı hedeflerine saldırarak büyük ekonomik hasara ve yıkıma neden olmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, turistik tesisler, oteller, alışveriş alanları ve halkın yoğun olarak bulunduğu merkezler gibi büyük ölçekli yaşam kaybına neden olabilecek yerleri hedef olarak almaktadır.

El Kaide'nin hedeflerine yönelik olarak; sıklıkla bombalı araçla intihar eylemi, silahlı saldırı, uçak kaçırma, intihar saldırısı, patlayıcı mühimmat kullanımı, deniz hedeflerine intihar saldırısı, bubi tuzakları, kamyonu ile saldırı ve diğer taktik ve yöntemleri kullanmaktadır. El Kaide belirli taktiğe bağlı kalmamakta, büyük esneklik göstermekte ve terörist operasyonlarında özenle planlama ve yenilik yapma becerisi göstermektedir.

El Kaide, Birleşik Krallık ve çıkarları için son derece ciddi ve acımasız bir tehdit oluşturmaya devam etmektedir[327]. El Kaide ve bağlantılı grupların IRA'yı karakterize eden bağımsız hücrelerin bazı özelliklerini benimsedikleri belirtilmektedir[328]. El Kaide ve bağlantılı olduğu dini istismar eden terör örgütleri, özellikle gençleri hedef almakta ve ideolojileri ile cezbetme ve taraftar/eleman olarak kazanma çabasına devam etmektedirler. Birleşik Krallık'ta toplumdan uzaklaşmış, yabancılaşmış gençlerden taraftar/eleman temin edilmesine önem verilmektedir. Terör örgütlerinin eleman temininin gerçekleştiği başlıca yer olarak camileri düşünülmemesi gerekir. Birleşik Krallık'ta doğan ve yetişen ikinci ve

[326] **President Discusses War on Terror at National Endowment for Democracy** (06.10.2005) The White House <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2005/10/20051006-3.html> s.e.t. 19.05.2020.
[327] **House of Commons Foreign Affairs Committee** (2006) Foreign Policy Aspects of the War against Terrorism, Fourth Report of Session 2005–06, HC 573, s.19 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200506/cmselect/cmfaff/573/573.pdf> s.e.t.19.05.2020.
[328] **Cowan Rosie / Taylor RN,** Britain Now No 1 Al-Qaida Target-Anti-Terror Chief, (19.10.2006) The Guardian <https://www.theguardian.com/politics/2006/oct/19/alqaida.terrorism> s.e.t. 04.06.2020.

üçüncü nesil gençlerin çoğunun camilerdeki imamların birçoğunun yeterli İngilizce bilmemesi veya hâkim olmaması, ana esaslar dışındaki konularda vaaz verilmemesi ve yabancılaştığını düşünen ve öfke duyan gençlere hitap edecek bir mesajlarının olmaması nedeniyle, cami ve dini liderlerle teması yok denecek kadar az olmaktadır[329]. Terör örgütlerinin dini istismar eden üyelerince camilerin yanında, üniversite kampüsleri, spor salonları ve yaz kampları gibi sosyal kurumlarda kurulan ilişkiler aracılığıyla taraftar/eleman kazanmak için faaliyet yapılmaktadır[330].

Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü (International Institute of Strategic Studies-IISS) 2007 yılı değerlendirmesinde; ABD ve müttefiklerinin El Kaide'ye ağır darbeyi indiremediğini, örgütün ideolojisinin kök saldığını ve ortadan kaldırılması onlarca yıl gerektirdiğini belirtmektedir[331]. Bununla birlikte, UbL'in 02 Mayıs 2011 tarihinde öldürülmesinin[332], son 10 yılda ABD ve Birleşik Krallık stratejik değerlendirmesinde önemli etken olması nedeniyle önemlidir. El Kaide'nin liderinin öldürülmesi, TM'de önemli bir kilometre taşı olduğu söylenebilir. Bir başka açıdan uygulanan stratejinin doğru olduğu sonucuna da varmak mümkündür. Ancak, TM'nin nihai sonucu açısından bunun ne anlama geldiğini zaman gösterecektir. The Economist'te 05 Mart 2011 tarihinde yer alan bir yazıda UbL'in öldürülmesi "2 Mayıs gecesinde UbL vurularak öldürüldü... 15 yıl süren azimli takip, Irak ve Afganistan'da iki uzun savaş, bir trilyon doların üzerinde harcama ve yaklaşık 150 000 ölümün ardından geldi. Bir insanın hayatı için ağır bir hesaplaşmadır." şeklinde değerlendirmektedir[333].

Ancak, UbL'in öldürülmesi ve DEAŞ'ın ortaya çıkmasıyla, El Kaide'nin gücü ve nüfuzu kaydedeğer ölçüde azaldığı, DEAŞ'ın uluslararası alanda daha öne çıktığı görülürken, ABD Ulusal İstihbaratı son raporunda, üst düzey El Kaide liderlerinin "örgütün küresel komuta yapısını güçlendirdiği, Batı ve ABD hedeflerine yönelik saldırıları teşvik etmeye devam ettiği" uyarısında bulunulmaktadır. BM raporunda ise "El Kaide'nin daha da

[329] **Wilkinson** Paul (2007) 'The Threat From The Al-Qaeda Network', Wilkinson Paul (Ed.) Homeland Security In The UK: Future Preparedness For Terrorist Attack Since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge s.36.
[330] **Dodd, Vikram,** Universities Urged to Spy on Muslims (16.10.2006) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk/2006/oct/16/highereducation.topstories3> s.e.t. 05.06.2020.
[331] **Tran Mark,** Al-Qaida Will Take Decades to Eradicate, Thinktank Says (12.09.2007) The Guardian <https://www.theguardian.com/world/2007/sep/12/iraq.alqaida> s.e.t. 19.05.2020.
[332] **CIA 5. Yıldönümünde Bin Ladin'in Yakalanma Öyküsünü Dakika Dakika Yayınladı** (02.05.2016) Sözcü <https://www.sozcu.com.tr/2016/dunya/olumunun-5-yil-donumunde-ciaden-dakika-dakika-usame-bin-ladin-operasyonu-1212984/> s.e.t. 19.05.2020.
[333] **Now, Kill His Dream** (05.05.2011) The Economist <https://www.economist.com/leaders/2011/05/05/now-kill-his-dream> s.e.t. 19.05.2020.

hırslı gibi göründüğü, birçok bölgede dirençli ve aktif kalmaya devam ettiği ve daha uluslararası bir görünüm kazanma arzusunu koruduğu" belirtilmektedir[334].

ABD'nin insansız hava araçları (İHA) ile yaptığı saldırılar, liderinin öldürülmesi ve DEAŞ'ın ortaya çıkışı sonucunda El Kaide'yi yeni taktikler gütmeye zorlamaktadır. Bu kapsamda, ittifaklar oluşturduğu, toplumsal kalkınma projelerine katıldığı görülmektedir. 2013'te yayımladığı "Genel Kurallar" belgesinde sabırlı ve topluluk bazlı bir yaklaşımı vurgulaması, kitleleri kendilerinden uzaklaştıracak davranışlardan kaçınılması gibi talimatların verilmesini ise Oxford Üniversitesi'ndeki Pembrooke Koleji'nden Dr. Elisabeth Kendall "El Kaide yolsuzluk ve ötekileştirilme gibi kaygılara odaklanıp, bunları küresel gündeme getirme sanatında ustalaştı. Böyle yaparak bir kurtarıcı gibi davranıyorlar ve böylece DEAŞ'ın tersine iyi adamlar gibi görünüyorlar" şeklinde yorumlamaktadır[335].

3.2.5. DEAŞ

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)'nin 20 Temmuz 2017 tarihli 2368 sayılı karar gereğince BM Genel Sekreter, DEAŞ hakkında yılda iki kez BMGK'ne stratejik düzeyde rapor sunmak zorundadır. BM Genel Sekreter'in DEAŞ'ın Uluslararası Barış ve Güvenliğe Yönelik Oluşturduğu Tehdit ve Tehdide Karşı Koymada Üye Devletlere Destek Amaçlı BM Çabalarının Kapsamı Hakkındaki Dokuzuncu Raporu'unda [Ninth Report of the Secretary-General on the Threat Posed by ISIL (Da'esh) to International Peace and Security and the Range of United Nations Efforts in Support of member States in Countering the Threat], DEAŞ'ın Suriye'deki bölgesel yenilgisine rağmen, yarattığı tehdidi ortadan kaldırmadığını, sözde halifeliğinin küresel önemi konusunda bağlılığını sürdürdüğünü, yakın gelecekte büyük çaplı bir saldırı düzenleme olasılığının tespit edildiği belirtilmektedir. Rapora göre DEAŞ, bağlı yapılanmalarla irtibatını devam ettirmekte, terör saldırıları için yönlendirmede bulunmakta ve yaklaşık 300 milyon ABD Doları büyüklüğündeki mali yapısını korumaktadır[336].

[334] **Ali, Zulfikar,** Usame Bin Ladin'in Öldürülmesinden Sekiz Yıl Sonra El Kaide Hangi Noktada? (07.05.2019) BBCNews Türkçe <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-48175548> s.e.t. 05.06.2020.
[335] **Ali**, dn.334.
[336] **United Nations Security Council** (2019) Ninth Report of The Secretary-General on The Threat Posed By ISIL (Da'esh) to International Peace and Security and The Range of United Nations Efforts in Support of Member States in Countering The Threat, S/2019/612, s.2,3 (<https://undocs.org/S/2019/612> s.e.t.16.05.2020.

Rapor'un BMGK'ne 27 Ağustos 2019'da yapılan sunumunda; DEAŞ'ın Aralık 2019'da, Nijerya'nın kuzeydoğusundaki Borno eyaletinde 11 kişinin öldürüldüğü bir saldırının sorumluluğunu üstlendiği, saldırının Ekim 2019'da Ebu Bekir el-Bağdadi'nin ölümünün intikamının alınması saldırılarının parçası olduğunun DEAŞ tarafından açıklandığı belirtilmektedir[337].

DEAŞ'ın Suriye'deki bölgesel yenilgisine rağmen, yarattığı tehdidi ortadan kaldırmadığını, sözde halifeliğinin küresel önemi konusunda bağlılığını sürdürdüğü bilinmektedir. Bu nedenle ABD liderliğinde DEAŞ'a karşı kurulan Uluslararası Koalisyon'a Birleşik Krallık Parlamentosu'nun Eylül 2014'te onayı ile katılan Birleşik Krallık tarafından; Aralık 2015'te Suriye'de DEAŞ'a yönelik askeri harekatın Suriye'yi de kapsayacak şekilde genişletilmesi onaylandı. Birleşik Krallık uçakları DEAŞ hedeflerine ilk hava saldırılarını Eylül 2014'te Irak'ta ve Aralık 2015'te Suriye'de gerçekleştirdi[338]. MOD tarafından, bölge genelinde yaklaşık 1 400 Birleşik Krallık personelinin DEAŞ'la mücadelede ettiği belirtilmekte ve Birleşik Krallık'ın DEAŞ'a yönelik hava saldırıları ve Birleşik Krallık'ın DEAŞ ile mücadelesi ile ilgili bilgiler, Birleşik Krallık tarafından yayımlanmaktadır[339].

Raporuna göre DEAŞ ve El Kaide'nin taraftar/eleman temin etme faaliyetlerinde gözle görülür bir artış olduğu, Batı Afrika Eyaleti (West Africa Province) olarak adlandırdığı bölgede yaklaşık 4 000 dolayında DEAŞ elemanı bulunduğu, DEAŞ'ın Orta Afrika'da da gelişen bir tehdit oluşturduğuna yer verilmektedir. Ayrıca, yabancı terörist savaşçıların (foreign terrorist fighters-FTFs) (YTS) yaklaşık %25'inin öldürüldüğü, %15'inin durumunun açıklanamadığı belirtilmektedir. YTS'in yaklaşık 40.000'lik başlangıç rakamına karşılık, bu oranlar dikkate alındığında 24 000 ila 30 000 YTS'in hayatta olduğu sonucu çıkmaktadır. 2012'den bu yana, Tacikistan'dan yaklaşık 1 500 savaşçı ve yaklaşık aynı miktarda Özbek uyruklunun terörist gruplara katıldığı tahmin edilmektedir. Bunların %45'inin hayatta olduğuna inanılmaktadır. Buna ek olarak, Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerinin yaklaşık 2 000 vatandaşının Suriye'de gözaltında olduğu bilinmektedir. Avrupa'dan Irak ve Suriye'deki çatışma bölgesine 5 000–6 000 YTS'in gittiği tahmin

[337] **Counter-Terrorism February 2020 Monthly Forecast,** Counter-Terrorism (31.10.2020) UN Security Council Report <https://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2020-02/counter-terrorism-2.php> s.e.t. 16.05.2020.
[338] **Brooke, Louisa,** UK Troops in Iraq (06.01.2020) House of Commons Library, Briefing Paper, Number 08773, s.1 <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8773/CBP-8773.pdf> s.e.t. 16.05.2020.
[339] **UK Action to Combat Daesh: Military**, <https://www.gov.uk/government/topical-events/daesh/about> s.e.t. 16.05.2020.

edilmektedir. Söz konusu YTS'in %75'inin DEAŞ'a katıldığı, %30-40'ın öldürüldüğü, %10-15'inin bölgede tutuklu kalırken, %10-15'inin yeniden yerleştirildiği ve %30-40'ının Avrupa'ya döndüğü tahmin edilmektedir. Birçoğunun durumu açıklanamamaktadır. Avrupa'ya geri dönenlerin çoğunun aşırılık yanlısı görüşlere sahip oldukları, rehabilitasyon programlarının sınırlı etkinliği nedeniyle, hapishanelerden salıverilmelerini müteakip; yarattıkları risk, yurt içindeki gelişen terörizme ve terör saldırılarına verebilecekleri katkıları göz önüne alındığında, önemli derecede endişe kaynağı olmaya devam etmektedirler. Asya'da ise DEAŞ tehdidinin devam ettiği, YTS'ler dahil 2 500 ila 4 000 arasında terörist olduğu tahmin edilmektedir[340].

Son on yıldır Ortadoğu kaynaklı dini istismar eden teröristlerin oluşturduğu tehdide odaklanmışken, bugün tehdidin daha doğudan, eski S.S.C.B. devletlerinden ve ötesinden, çoğunlukla şikayetlerde bulunan militanlar dikkatlerini Batı'ya çevirmektedir. Bunlar arasında, Özbek kökenli teröristler tarafından gerçekleştirilen 2017 yılında New York[341] ve Stockholm'deki yayalara karşı kamyonla yapılan saldırı [342] ile 2016 yılında bir Rus vatandaşı[343] tarafından düzenlendiği iddia edilen İstanbul Atatürk Havaalanına saldırı[344] ve 2017'de bir aynı şehirde bir gece kulübüne düzenlenen saldırıda[345] görüdüğü üzere DEAŞ'la mücadele esnasında bile eski S.S.C.B. devletlerinden Rusça konuşan teröristler, Batı Devletlerinde birçok saldırıyı gerçekleştirdiği öne çıkmaktadır. S.S.C.B. sonrası ortaya çıkan

[340] **United** Nations Security Council (2019) Ninth Report of The Secretary-General on The Threat Posed By ISIL (Da'esh) to International Peace and Security and The Range of United Nations Efforts in Support of Member States in Countering The Threat, S/2019/612, s.6 <https://undocs.org/S/2019/612> s.e.t.16.05.2020.

[341] **Prokupecz, Shimon / Levenson, Eric,** Note Found Near Truck Claims Manhattan Attack Done for ISIS, Source Say, (06.11.2017) CNN <https://edition.cnn.com/2017/10/31/us/new-york-shots-fired/index.html> s.e.t.16.05.2020.

New York'ta, 31 Ekim 2017 tarihinde, kiralık bir kamyonet ile bisiklet yolundaki yaya insanlara yapılan saldırı sonucunda, sekiz kişi öldü ve 11 kişi yaralandı. Saldırı, 2010 yılından itibaren ABD'de yaşayan Özbekistan asıllı terörist tarafından gerçekleştirildi.

[342] **Crouch, David / Bengtsson Helena,** Truck Drives Into Crowd in Stockholm, Killing Four People, (08.04.2017) The Guardian <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/07/truck-crashes-in-central-stockholm-sweden> s.e.t. 16.05.2020.

İsveç'in başkenti Stockholm'da, 07 Nisan 2017 tarihinde, kamyon ile yayaları arasına dalan Özbekistan kökenli terörist, dört kişinin ölümüne ve 15 kişinin yaralanmasına neden oldu.

[343] **Mironova, Vera,** The New Face of Terrorism in 2019 (2019) FP <https://foreignpolicy.com/2019/01/01/the-new-face-of-terrorism-in-2019/> s.e.t. 16.05.2020.

[344] **Istanbul Atatürk Airport Attack: 41 Dead and More than 230 Hurt** (29.06.2016) BBC News <https://www.bbc.com/news/world-europe-36658187> s.e.t. 16.05.2020.

İstanbul Atatürk Havaalanına, 28 Haziran 2016 tarihinde, DEAŞ üyesi olduğu belirtilen teröristlerce yapılan saldırıda, 13'ü yabancı uyruklu olmak üzere 41 kişi öldü, 230'dan fazla kişi de yaralandı.

[345] **Robertson, Nic,** Istanbul Terror Attack: A Bloody End to a Grim Year for Turkey, (02.10.2017) CNN <https://edition.cnn.com/2017/01/01/europe/istanbul-terror-attack-analysis-robertson/index.html> s.e.t. 16.05.2020.

İstanbul'daki bir gece kulübüne 01 Ocak 2017 tarihinde, Özek asıllı bir terörist tarafından gerçekleştirilen terör saldırısında, 39 kişinin öldü ve 69 kişi yaralandı.

Batı karşıtı terörizmin göreceli artmasının nedenleri olarak; başlangıçta Orta Doğu kaynaklı teröristler Irak, Suriye ve Yemen'deki çatışmalarla yer alırken, Irak ve Suriye'de neredeyse tamamen etkisiz hale getirilmeleri üzerine hedeflerinin gerçekleşme ihtimalinin azaldığını görmeleridir. Diğer yandan, Orta Doğu'daki söz konusu çatışmalar, eski S.S.C.B. devletlerinden gelen ve daha önce ülkelerindeki baskıcı hükümetlerle savaşmaya odaklanan teröristleri, uluslararası teröriste dönüştürdüğü görülmektedir. Eski S.S.C.B. cumhuriyetlerinden 2017 yılına kadar, en az 8500 terörist, savaşmak için Suriye ve Irak'a geldi[346]. Burada; ABD ve NATO birlikleriyle ilk kez savaştılar ve geliş hedeflerinin gerçekleşmemesi üzerine çoğunlukla bölgeden ayrılarak Batı devletlerinde ve ülkelerinde saklanmaktadırlar. Söz konusu teröristlerin, gelecekte intikam için ABD ve NATO devletlerini hedef haline getirmeleri düşünülmelidir.

3.2.6. Terörizmle Mücadelenin Yasalara Yansıması

Devletlerin birinci kaygısı, fiziksel ve maddi güvenliği sağlanması ve sürekli kılınmasıdır. Bu nedenle, Batı toplumlarında yaşanılan korku ve güvensizlik ortamında, özgürlükler üzerinde TM mevzuatı kolaylıkla oluşturulabilmektedir. Donohue'nın belirttiği gibi "güvenlik ve özgürlükleri bir değiş tokuş olarak görmenin yanlışlık veya çarpıtma riskini almak anlamına geleceğinden, demokraside kurulması gereken ince bir denge ile her ikisine de yer olabilir"[347]. Güvenlik önlemleri uygun bir şekilde yasalaştırıldığı takdirde, temel hakların korunması da mümkün olabilir.

11 Eylül 2001 saldırılarının halk üzerinde yarattığı etkinin yansıması olarak, halkın güvenliğinin sağlanması için güvenlik önlemlerinin alınmasını ve sıkı bir şekilde uygulanmasını desteklediğini kamuoyu araştırmaları göstermektedir. Birleşik Krallık vatandaşları; ülkelerinin Irak'taki savaşa karışmasına şiddetle karşı çıkarken, yurt içinde TM'ye kuvvetli destek vermektedir. Birleşik Krallık'ın zamanın Başbakanı Tony Blair'in görevdeki birinci ve ikinci dönem arasında (1997-2001), karşı karşıya olunan önemli sorunlar olarak terörizm ve dışişleri konularının tanımlanma oranının ortalama %6'dan %31'e yükseldiği kamuoyu araştırmalarında ortaya konmaktadır. Irak'taki savaşa karşı 15 Şubat 2003 tarihinde dünya çapında birçok şehirde yapılan protesto gösterileri[348] esnasında,

[346] **Mironova,** dn.343.
[347] **Donohue, Laura** (2008) The Cost of Counterterrorism: Power, Politics, and Liberty, 1st Ed., New York Cambridge University Press, s.3,4,26.
[348] **Cities Jammed in Worldwide Protest of War in Iraq** (16.02.2003) CNN.com/US <https://edition.cnn.com/2003/US/02/15/sprj.irq.protests.main/> s.e.t. 10.08.2020.

Londra'da Birleşik Krallık tarihinin en büyük protesto gösterisi yapılmasına[349] rağmen, BBC tarafından Nisan 2004 ayında, yurt içinde TM hakkında yapılan ankette; katılanların %62'sinin yabancı terör zanlılarının süresiz olarak gözaltına alınmasını desteklediği, %63'ünün şüpheli Birleşik Krallık vatandaşlarının gözaltına alınmalarını desteklediği, %58'inin de terör şüphelileri ile bağlantılı kişilerin de gözaltına almasını desteklediği sonuçlarının alınması, Birleşik Krallık vatandaşlarının yurt içindeki TM önlemlerine destek verdiğini anlatmaktadır. The Guardian gazetesi için Ağustos 2005'te yapılan ankette ise halkın %73'ünün terör saldırılarına karşı güvenliği artırılması için bazı özgürlüklerden vazgeçilmesini desteklediği, örgütleri yasaklama, sınır dışı etme ve tutuklama gibi belirli önlemlerin alınmasına verilen desteğin %24 ile %48 arasında değiştiği, %52'sinin TM konularında Parlamento egemenliği fikrini desteklediği görülmektedir. Bu bulgular; güvenliğin sağlanması ve istikrarın devamlılığına öncelik verildiğini göstermekte ve Landman'ın sonuç olarak ifade ettiği gibi Birleşik Krallık'ın, terörizm tehdidi altındayken kamuoyunun özgürlüklerini koruyan bir yönetime kayması pek olası görünmemektedir[350].

TM devlet düzeyinde yoğunlaşırken, önlemler devletle sınırlı değildir. Birleşik Krallık, anaokulundan okullara, hastanelere ve otobüs duraklarındaki posterlere kadar halka uyarılarda bulunan ve toplumun her kesimini terörizmi önleme çalışmasına dahil etmeye çalışan bir TM icra etmektedir. TM durumunda yaşamak, devlet ve vatandaş arasındaki ilişkiyi derinden değiştirir. Hukukun üstünlüğü, devlet ile vatandaşları arasındaki ilişkinin temel ilkesidir. Birleşik Krallık'ın temel değerlerinden olduğu ifade edilen hukukun üstünlüğü, bireyin masumiyet karinesine bağlıdır.

Birleşik Krallık'ta, TACT 2000'den önce, terör mevzuatı bir dizi geçici ve gerektiğinde yenilenen önlemden oluşmakta, terörün en yoğun olarak gündemde olduğu dönemde dahi terör yasaları, geçici acil durum önlemleri olarak kabul edilmektedir[351]. TACT 2000, Şubat 2001'de, 1989 tarihli PTA ve 1996 tarihli EPA'nın yerini almakta ve Birleşik Krallık'ın terörizm yaklaşımına hem acil durumların doğasında hem de terörizm kavramında olmak üzere iki önemli değişiklik getirmektedir. Birleşik Krallık'ta, 1920 tarihli EPA'dan itibaren

[349] **Jeffery, Simon**, UK's Biggest Peace Rally (2003)The Guardian <https://www.theguardian.com/uk/2003/feb/15/politics.politicalnews> s.e.t. 10.08.2020.
[350] **Landman**, Todd (2007) 'The United Kingdom: The Continuity of Terror and Counterterror', Brysk Alison / Shafir Gershon (Ed.) National Insecurity and Human Rights: Democracies Debate Counterterrorism, 1st Ed., Los Angeles, University of California Press, s.89.
[351] **Norris, Maria**, Fifteen Years on from 9/11, How the UK Bypassed Justice to Become a Counter-Terrorism State (2016) NewStatesman <https://www.newstatesman.com/politics/uk/2016/09/fifteen-years-911-how-uk-bypassed-justice-become-counter-terrorism-state> s.e.t. 20.01.2019.

geçici olan TM mevzuatı, TACT 2000 ile kalıcı hale getirilmekte ve acil durum tedbirleri Birleşik Krallık toplumuna yerleştirilmektedir[352]. Bunun, olağanüstü koşulları norm haline getiren "acil" kavramını etkili bir şekilde normalleştiren, bireysel özgürlük ve hakları üzerinde derin sonuçlar ve esasen daimi bir olağanüstü hal durumunu yarattığını belirtmekte fayda görülmektedir. Ayrıca, TACT 2000'in zamanlaması, yurt içinde büyük bir tehdit olmadığı dönemde ve Kuzey İrlanda ile Birleşik Krallık arasında otuz yıllık şiddetli çatışmanın devamında, 1998 yılında yapılan Belfast Anlaşmasına ardından olması bakımından ilginçtir. Mevzuatın altında yatan nedenler arasında; küresel terörizmden kaynaklanan ve artan tehdit ve IRA kaynaklı kalıcı bir tehdit bulunmaktadır.

11 Eylül 2001 saldırıları öncesi en önemli mevzuat TACT 2000'dir. Yasa; terör eylemleri için siyasi, ideolojik ve radical güdülenmeyi kapsayan oldukça geniş bir terör tanımı içermektedir. Tanımın; önceki geçici TM mevzuatının aksine kalıcılığı sağlamak ve hem yurt içi hem de uluslararası her türlü terörizmi kapsadığı görülmektedir. Birleşik Krallık'ın, 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası ise güvenlik önlemlerini güçlendirmek maksadıyla ATCSA 2001, tartışmalı ve hızlı bir şekilde kabul ettiği görülmektedir.

2000'den 2019'a kadar, Birleşik Krallık Parlamentosu, özellikle Kuzey İrlanda ile ilgili terörizme odaklanmak yerine, genel olarak terörizme yönelik bir dizi TACT kabul etti. Yasaların zamanlamasında; 11 Eylül 2001 saldırıları ve Londra'da 07 Temmuz 2005 günü yapılan bombalı saldırılar ile terörizme karşı küresel verilen mücadelede izlenen politikanın da etkisi olduğu görülmektedir. Birleşik Krallık'da 2000 yılından itibaren TM'nin hukuksal dayanağını oluşturan yasalara bakıldığında, aralarında, terörle ilgili davalarda uygulanabilecek olağan suçlarla ilgili esasları içermesinin ötesinde, TM kapsamında, güvenlik kuvvetleri ile devletin ilgili ve kuruluşları için farklı yaklaşıma imkân veren terörizm tanımını da içermektedir. 2000 yılından 2019 yılına kadar kabul edilen ilgili yasalar:

- Terörizmle Mücadele, Suç ve Güvenlik Yasası 2001 (Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001)

- Terörizm Yasası 2006 (Terrorism Act 2006)

[352] **Taylor, Terence** (2005) 'United Kingdom', Alexander, Yonah (Ed.) Combating Terrorism: Strategies of Ten Countries, 4th Ed., Michigan, The University of Michigan Presss189.

- Terörizmle Mücadele Kanunu 2008 (Counter-Terrorism Act 2008)

- Terörizmin Önlenmesi ve Soruşturma Önlemleri Yasası 2011 (Terrorism Prevention and Investigation Measures Act 2011)

- Terörizmle Mücadele ve Güvenlik Yasası 2015 (Counter-Terrorism and Security Act 2015)

- Terörizmle Mücadele ve Sınır Güvenliği Yasası 2019 (Counter-Terrorism and Border Security Act 2019)

Bu özel yasalara ek olarak, terör suçlularına karşı sıradan ceza hukuku suçları da yaygın olarak kullanılmaktadır.

3.2.6.1. Terörizmle Mücadele, Suç ve Güvenlik Yasası 2001 (Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001-ATCSA 2001)

11 Eylül 2001 saldırılarından iki ay sonra 14 Aralık 2001'de onaylanarak yürürlüğe giren Terörizmle Mücadele, Suç ve Güvenlik Yasası 2001 (Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001-ATCSA-2001)[353] ile "terörizm ve güvenlik hakkında daha fazla hazırlık yapmak; terör varlıklarının dondurulmasını sağlamak, göç ve iltica konusunda hukuksal değişiklikler yapmak, suçu önleme ve bu yasanın uygulanması yetkilerini değiştirmek veya genişletmek, patojenlerin ve toksinlerin kontrolü hakkında hazırlık yapmak, iletişim verilerinin saklanmasını sağlamak, AB Antlaşması Madde VI'nın uygulanmasını sağlamak"[354] ve 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından TACT 2000'de değişiklik yapmak ve terörizm ve güvenlikle ilgili ilave hükümler koymkı amaçlanmaktadır.

Yasa, 14 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm; terörizmin mali kaynaklarına el konması için hükümler içermekte ve polisi, finans kurumlarının kayıtlarına ulaşması için yetkilendirmektedir. İkinci bölüm, ülkelerin ya da bireylerin Birleşik Krallık'taki varlıklarını dondurmak, Birleşik Krallık ekonomisine, vatandaşlarına yönelik tehditlere karşı hızlı önlem alınmasına izin vermektedir. Üçüncü bölüm; kolluk kuvvetleri ve istihbarat servislerine, Birleşik Krallık Gümrük ve Vergi Dairelerindeki bilgilere ulaşma yetkisi

[353] **Anti-terrorism, Crime and Security Act 2001** <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/24/contents> s.e.t. 25 Ocak 2020.
[354] **Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001, Chapter 24** <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/24/introduction> s.e.t. 06.01.2020.

verilmektedir. Yasanın dördüncü bölümü; ulusal güvenliğe tehdit olarak değerlendirilen ve makul bir süre içinde sınır dışı edilemeyen kişilerin tutuklanması, şüpheli bireylerin sığınma taleplerinin değerlendirilmesi ve söz konusu şahısların kimlik bilgileri ve parmak izlerinin on yıl süreyle saklanması esasları belirtilmektedir. Beşinci bölüm; etnik, ırk ve dini nedenlerle yapılan kamu düzenini bozucu saldırı ve taciz suçlarının cezalarınını ağırlaştırılması içermektedir. Altıncı bölümde, KİS, kimyasal, nükleer ve biyolojik silahları kontrol eden mevcut mevzuat desteklenmektedir. Yedinci bölümde, patojenlerin ve toksinlerin kontrolü, belirli hastalığa neden olan mikroorganizmaların ve toksinlerin stoklarının güvenlik gereksinimleri bildirilmektedir. Sekizinci bölümde nükleer güvenlik, dokuzuncu bölümde havacılık güvenliği, onuncu bölümde polise ve gümrük görevlilerine tanınan yetkiler, 11. Bölümde iletişim verilerinin saklanması, hakkındaki esaslar yer almaktadır. 12. Bölümde rüşvet ve yolsuzluk nedeniyle alınması gereken tedbirler ile 13. Bölümde muhtelif hususlar düzenlenmektedir[355].

11 Eylül 2001 saldırılarına yanıt niteliği taşıyan ATCS 2001, Parlemonto'dan çok hızlı bir şekilde, sadece iki buçuk saatte, 213 red oyuna karşılık 334 oy ile kabul edildi. Birleşik Krallık yasalarınca 500 yıldır uygulanan 'habeas corpus'[356] ilkesi ATCS 2001'in içeriği ile yok edilmiş oldu[357]. ATCSA 2001, Birleşik Krallık'ın 11 Eylül 2001 saldırılarına bir yanıt olarak bilinse de uluslararası güvenlik konusundaki son gelişmelerle çok az ilgisi olan zorlayıcı tedbirler içermesi nedeniyle eleştirilmektedir.

[355] **House of Commons** (2001) The Anti-Terrorism, Crime and Security Bill: Introduction & Summary Research Paper 01/101, s.22-25 <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP01-101/RP01-101.pdf> s.e.t.11.06.2020.

[356] **Aydın, Murat** (2018) SEGBİS vs. Habeas Corpus, Hukukdefterleri, S: 11 <http://hukukdefterleri.com/segbis-vs-habeas-corpus/> s.e.t. 19.06.2020.

Suçlanan kişinin hakkında karar verecek merci önünde bizzat hazır bulunmasına ilişkin ilk yasal düzenleme 1679 tarihli Habeas Corpus Yasası (Habeas Corpus Act)'dır. Bu düzenlemede; özgürlüğü kısıtlayıcı işleme karşı yargıç denetimi getirilmekte, tutuklamanın ancak yargıç kararı ile olacağı kabul edilmekte ve özgürlüğü kısıtlanan kişinin kısa sürede yargıç önüne çıkarılması zorunlu hale getirilmektedir. Söz konusu ilke iki taraflı bir hakkı temsil etmektedir. Bu ilke hem sanığın hakkında karar verecek yargı makamının önüne çıkmayı isteme hakkını hem de yargı makamının, suçlanan kişinin huzuruna çıkarılmasını kişiyi tutan idari makamdan isteme emrini içermektedir. Bu kelimenin karşılığı "bizzat (vücuduyla) hazır olmayı/olmasını istemek" olarak kullanılabilir. İnsanlık; kişinin sorgusuz sualsiz hapsedilmesine, hücrelerde unutulmasına ve ölüme terk edilmesine karşı yaptığı uzun mücadelelerden sonra bu hakkın tanınmasını sağladığı bilinmelidir.

[357] **Fisher,** KM (2015) Security, Identity, and British Counterterrorism Policy, 1st Ed., Hampshire, Macmillan Publishers Limited, s.133.

3.2.6.2. Terörizm Yasası 2006 (Terrorism Act 2006)

Londra'da 07 Temmuz 2005 günü yapılan bombalı saldırılar; terörizme hazırlık, terörizme teşvik ve eğitimini yasaklayan yeni yasalar konusunda partiler arası fikir birliğini sağlaması [358] ile bombalı saldırılara yanıt olarak kabul edilen Terörizm Yasası 2006 (Terrorism Act 2006) (TACT 2006)'nın [359]; 'Terörizmin Teşviki' başlığı altında Bölüm 1'de; birey veya toplulukları doğrudan veya dolaylı olarak terör eylemleri yapmaya teşvik eden, teröristlere özendiren ve terörizmi yücelten ifadelerin yayınlanmasını suç haline getirmektedir. 'Terörist Yayınların Dağıtılması' başlığı altında Bölüm 2'de; terörizmi teşvik eden veya teröristler için yararlı olabilecek yayınların satışını, başka bir şekilde dağıtımını, böyle bir yayının edinilmesini, okunmasını, dinlenilmesini veya bunlara bakılmasını sağlayan bir hizmetin sunulmasını yasa dışı kabul etmekte ve suç kabul etmektedir. 'Terörist Eylemlerin Hazırlanması' başlığı altında Bölüm 5'de; terör eylemleri yapma niyetinde olan veya başkalarına bu tür davranış ve eylemlerde bulunmasına yardımcı eden kişinin suç işlediği belirtilmektedir. 'Terörist Eğitimi' ve 'Terörist Eğitimi için Bir Yere Katılma' başlıkları altında Bölüm 6 ve 8'de; terörizm taktik, teknikleri ve ekipmanları ile silah ve patlayıcılar hakkında, eğitim vermeyi veya almayı ve bu tür bir eğitimin verildiği dünyanın herhangi bir yerindeki bir yere katılmayı suç saymaktadır. Yasa'nın 9-11 bölümleri, radyoaktif materyalleri yapmak, kötüye kullanmak, bunlara ilişkin terörizm maksadı veya terör eylemi yapabilecek kişi ve örgütlerle birlikte tehdit oluşturmayı suç kabul etmektedir.

Yasa'nın, terörizmin fiziksel boyutlarından ziyade ifade özgürlüğüne yönelik ağırlıklı esaslar içerdiği görülmektedir. Birleşik Krallık'ta artan terör saldırıları ve terörizm riskinin büyümesi değerlendirildiğinden siyasetçiler ve güvenlik uzmanları ile güvenlik görevlileri; değişen şartlar nedeniyle güvenlik tedbirlerini desteklemek ve istikrarın sağlanması için belirli haklardan feragat etme ihtiyacını onaylarken, birçok insan hakları grubu ise ifade özgürlüğüne zarar verildiğini belirtmektedir.

[358] **Landman**, Todd (2007) 'The United Kingdom: The Continuity of Terror and Counterterror', Brysk Alison / Shafir Gershon (Ed.) National Insecurity and Human Rights: Democracies Debate Counterterrorism, 1st Ed., Los Angeles, University of California Press, s.85.
[359] **Terrorism Act 2006**, Encouragement of terrorism <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/11/section/1> s.e.t. 06.01.2020.

3.2.6.3. Terörizmle Mücadele Kanunu 2008 (Counter-Terrorism Act 2008)

2008 tarihli Terörizmle Mücadele Kanunu (Counter-Terrorism Act 2008), mevcut TACT 2000'i destekleyen mevzuatı içermektedir. Yasa, TM'nin etkinliğini artırmak maksadıyla; polisin yetkilerini artırmakta ve terör suçundan şüpheli olanların, tutukluluk süresinin belirli koşullarda uzatılmasına izin vermektedir. Ayrıca, terör suçundan şüphelilerinin sorgulanması, terör suçlarının kovuşturulması ve terör suçlarından hüküm giymiş kişilere ikamet yerlerini ve durumlarındaki değişiklikleri bildirme zorunluğu getirilmesi, terörün finansmanı, kara para aklama konularında yeni hükümler getirmektedir[360]. Ayrıca Yasa ile Birleşik Krallık Ordusu, istihbarat ve polis teşkilat mensuplarının fotoğrafını çekme, TM için istihbarat servisleri tarafından bilgi toplama ve paylaşma konusunda yeni yetkiler ve suçlar oluşturulmakta ve mevcut terör yasaları değiştirilmektedir. Yasa; kontrole tabi kişilerden parmak izleri ve Deoksiribo nükleik asit (DNA) örnekleri almayı mümkün kılmakta ve terör soruşturmalarında bunların kullanılmasını sağlamakta, terör bağlantısı bulunan suçlardan hüküm giymiş suçlular için hapis cezasının artırılmasına imkân vermekte, polise hüküm giymiş teröristlerin izlemesi ve yurt dışına çıkışını engellemesi yetkisini vermekte, terörizmin tanımına 'ırkçılık' hususunun da ilave edilmesi, AB dışındaki ülkelerdeki kara para aklama veya terörist finansman işlemleri konusunda tedbirler geliştirilmesi, Silahlı Kuvvetler, istihbarat ve polis teşkilat mensupları hakkında bilgi toplanmasının suç teşkil etmesi, DNA veri tabanı oluşturulması, yasalar ile kontrol altında bulunan şahısların ihtiyaç duyulmasında mülk ve mallarında arama yapmasına izin vermektedir[361].

Yasa'nın; Birleşik Krallık Ordusu, istihbarat ve polis teşkilat mensuplarının fotoğrafını çekilmesi halinde uygulanacak esasları nedeniyle, basın özgürlüğünün ihlal edildiği ileri sürülmektedir[362].

[360] **Summary of the Counter-Terrorism Act 2008** <https://services.parliament.uk/Bills/2007-08/counterterrorism.html> s.e.t.06.01.2020.
[361] **Counter-Terrorism Act 2008** (19.01.2009) The Guardian <https://www.theguardian.com/commentisfree/libertycentral/2009/jan/19/counter-terrorism-act> s.e.t. 06.01.2020.
[362] **Adetunji, Jo**, Photographers Fear They are Target of New Terror Law (12.02.2009) The Guardian <https://www.theguardian.com/media/2009/feb/12/photographers-anti-terror-laws> s.e.t. 06.01.2020.

3.2.6.4. Terörizmin Önlenmesi ve Soruşturma Önlemleri Yasası 2011 (Terrorism Prevention and Investigation Measures Act 2011-TPIMACT 2011)

Terörizmin Önlenmesi ve Soruşturma Önlemleri Yasası (Terrorism Prevention and Investigation Measures Act 2011-TPIMACT 2011), 14 Aralık 2011 tarihinde onaylanır[363]. Yasa, çok daha katı olan 2005 tarihli Terörizme Önleme Yasası'nın 1. Bölümü yerine geçmektedir[364].

TPIMACT 2011 ile bireyin bir dizi kısıtlamaya tabi olduğu belirtilmekte ve yabancı uyruklu olmalarından dolayı sınır dışı edilemeyen veya haklarında soruşturma yapılmayan, ancak terör tehdidi oluşturan kişilere odaklı, terörizmi önleme ve soruşturma önlemleri sistemi tesisi amaçlanmaktadır. Yasa ile uzun sokağa çıkma yasağı yerine daha esnek bir gece ikamet şartı getirilmekte, sisteme geniş yargı denetimi gelmekte, tedbirleri uygulamak için yüksek mahkeme iznine ihtiyaç duyulduğu, önlemleri iptal etme veya değiştirme talebi için bireye itiraz hakkı tanınmakta, terörizm mevzuatının yıllık bağımsız gözden geçirme sistemini içermektedir[365].

3.2.6.5. Terörizmle Mücadele ve Güvenlik Yasası 2015 (Counter-Terrorism and Security Act-CTSA 2015)

Bu Kanun altı ana alanda hükümler getirmektedir[366]. İlk olarak, bir kişinin terörizme karıştığından şüphelenildiği durumlarda, seyahatlerine geçici kısıtlamalar getirme yetkisini güçlendirmektedir. Yasanın 1. Bölümü, seyahatle ilgili geçici kısıtlamalarla ilgili önlemler getirmektedir. Kısım 1'de, bireyin Birleşik Krallık dışındaki terörizmle ilgili faaliyetlere katılmak amacıyla seyahat ettiğinden şüphelenilmesi durumunda, ilgililere sınırda pasaporta el koyma ve belirli bir süre alıkoyma yetkisi vermektedir. Kısım 2'de, yurt dışındaki terörist

[363] **Terrorism Prevention and Investigation Measures Act 2011** <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/23/notes/division/1> s.e.t. 08.01.2020.
[364] **The Fate of Terrorism Prevention and Investigation Measures** (13.04.2014) Keep Calm and Talk Law <http://www.keepcalmtalklaw.co.uk/fate-of-terrorism-prevention-and-investigation-measures/> s.e.t. 08.01.2020.
[365] **Terrorism Prevention and Investigation Measures Act 2011** <https://www.gov.uk/government/collections/terrorism-prevention-and-investigation-measures-act> s.e.t. 08.01.2020.
[366] **Counter-Terrorism and Security Act 2015**, Summary and Background <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/notes/division/2> s.e.t. 09.01.2020.

faaliyetlere karıştığından şüphelenilen bir Birleşik Krallık vatandaşının, Birleşik Krallık'a dönüşünü kontrol altında tutmak için geçici olarak girişinin yasaklanmasını öngörmektedir.

İkincisi, Birleşik Krallık'ta tehdit oluşturan kişilerin eylemlerini izlemek ve kontrol etmek için mevcut terörizmi önleme ve soruşturma önlemlerini artırmaktadır. 2. Bölümde; TPIMACT 2011'de değişiklik yapılmaktadır. Bakanlığa, bir bireyin Birleşik Krallık'da belirli bir yerde ikamet etmesini talep etmesine, ikamet bölgesi dışına çıkışını kısıtlanmasına; ateşli silah ve patlayıcı bulundurmasını yasaklanmasına ve bireyin, idarenin belirttiği kişilerle görüşmesini zorunlu kılan hükümler içermektedir.

Üçüncüsü, kolluk kuvvetlerinin yeteneğini; terörizm ve önemli suçları araştırma imkân ve kabiliyeti, iletişim verilerinin saklanması, internete iletişim gönderen veya bir internet iletişim hizmetine erişeni belirlemeye yardımcı olacak verileri içerecek şekilde genişleterek geliştirmektedir. Bölüm 3; 2014 tarihli Veri Tutma ve Soruşturma Yetkileri Yasası'nı (Data Retention and Investigatory Powers Act 2014)[367] değiştirerek, Bakanlığın hizmeti sağlayıcılardan; herhangi bir zamanda belirli bir internet adresini kullanan kişiyi veya cihazı tanımlamasını sağlayacak verileri tutmasını talep etmesine imkân sağlamaktadır. Dördüncü olarak Kanunun 4. Bölümü; sınır ve havacılık, denizcilik ve demiryolu taşımacılığı ile ilgili güvenlik düzenlemelerini güçlendirmektedir.

Beşinci olarak, terörizmi destekleyen temel ideolojiyle mücadele eden programları geliştirerek insanların terörizme sürüklenme riskini azaltmaktadır. Bölüm 5 terörizme dahil olma riskini ele almaktadır. Kısım 1, belirli organların işlevlerini yerine getirirken, insanların terörizme dahil olmalarının önlemesini dikkate almaları için görev vermektedir. Ayrıca, mevcut 'Önleme' görevini yasal bir zemine oturtmakta ve Bakanlığa, bu görevi yerine getirirken belirtilen kurumların dikkate alması gereken rehberi yayınlama yetkisi vermektedir. Kısım 2, yönetimin terörizme karşı korunmasız kişilere destek sağlayacak bir 'Programa' sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Mevzuat, radikalleşme riski taşıyan insanlar için 'Kanal Programı' olarak belirtilen bir programın yürütülmesindeki yasal zemini oluşturmaktadır.

Altıncı olarak, hem terörist eylemlerine karşılık olarak yapılan sigorta ödemeleri hem de TACT 2000 uyarınca mülklerin araştırılması yetkisine ilişkin değişiklikleri içermektedir.

[367] **Data Retention and Investigatory Powers Act 2014**
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/27/contents/enacted> s.e.t. 09.01.2020.

Bu kapsamda, Yasanın 6. Bölümü TACT 2000 ile ilgili değişiklikler içermektedir. Bölüm 42, sigorta şirketinin, kısmen veya tamamen şüpheli bir durumda para veya mülk ödeme yapmasının suç kabul edilmesini sağlamak için TACT 2000'i değiştirmektedir.

CTSA 2015, öncelikle iki yeni yetki ve bir yeni görev getirdiğinden önemlidir[368]. Yeni yetkiler; Birleşik Krallık dışında terörizmle ilgili bir faaliyet amacıyla Birleşik Krallık'dan ayrıldığından şüphelenilen bir kişinin pasaportunun el konulmasını ve alıkonulmasını mümkün kılması ve Birleşik Krallık dışındaki terörizmle ilgili faaliyetlerde bulunduğuna inanılan kişinin, Birleşik Krallık'a geçici olarak girişine müsaade edilmemesine yetki vermesidir. Yasa, 5. Bölümdeki hükümleri ile Birleşik Krallık gençliğinin radikalleşmesini önlemeyi amaçlayan görevlerle ilgili hükümler Kısım 1; 26., 29–30., 32–33. Maddeler ve 2. Kısım 36. madde'de belirtilmektedir. Madde 26, Çizelge-6'da[369] ayrıntılı olarak belirtilen makamlara; insanların terörizme çekilmelerinin önlenmesi için görevler, sorumluluklar ve vazifeler verilmektedir. Yetkililer; kurumlarında veya kuruluşlarında radikalleşme riskinin farkındalığını ve anlayışını göstermelidir. Söz konusu risk, değişim gösterebilir, ancak hiçbir alan, kurum veya kuruluş risksiz değildir. Riski ele alacak faaliyetin türü ve ölçeği değişmekle birlikte, belirtilen tüm yetkililerin buna gereken önemi vermeleri önemlidir. Madde 29'da ise belirtilen makamların, bu görevi yerine getirirken uygulayacağı rehber ifade edilmektedir.

Kanal süreci, şiddet içeren aşırılığa çekilme riski altındaki bireylere destek sağlamayı amaçlamaktadır. Kanal süreci, isteğe bağlıdır ve birey rıza göstermelidir. Yönetimler, polis, yasal ortaklar (eğitim sektörü, sosyal hizmetler, çocuk ve gençlik hizmetleri ve suçlu yönetim hizmetleri gibi) ve topluluk arasındaki mevcut iş birliğine dayanmaktadır ve üç hedefi vardır: şiddet içeren aşırılık riski altındaki bireyleri tanımlamak; bu riskin niteliğini ve kapsamını değerlendirmek, ilgili bireyler için en uygun desteği geliştirmektir[370].

Terör faaliyetleri için yararlı olabilecek bilgi edinme suçu, internet üzerinden terörist materyalleri kapsayacak şekilde kalıcı bir kayıt oluşturmak için indirilmesi, yeni materyallerin görüntülenmesi veya yayımlanması şeklinde güncellenmektedir. Bir bireyin

[368] **Fatima, Shaheed,** Travel Bans and Due Regard: The UK's New Counter-Terrorism and Security Act (11.03.2015) Just Securty <https://www.justsecurity.org/20467/uk-law-counter-terrorism-security-act-2015/> s.e.t. 09.01.2020.
[369] **Counter-Terrorism and Security Act 2015**, Schedule 6 Specified authorities, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/schedule/6> s.e.t. 10.01.2020.
[370] **Counter-Terrorism and Security Act 2015 and the Prevent Programme** (2015) London Councils <https://www.londoncouncils.gov.uk/node/28115/counter-terrorism-and-security-act-2015-and-prevent-programme> s.e.t. 13.01.2020.

erişmekte olduğu belgenin terörist materyal içerdiğini ya da ne olduğunu bilmemesinden, akademik çalışmalarda kullanım zorunluluğu nedeniyle, bir suça neden olmamak maksadıyla, Birleşik Krallık Üniversiteleri tarafından oluşturulan 'Birleşik Krallık Üniversiteleri (Universities UK) [371] tarafından, güvenliğinin hassas olduğu araştırma materyallerinin depolanması ve dolaşımıyla ile ilgili olarak Birleşik Krallık Üniversiteleri Hassas Araştırma Materyallerinin Güvenliğinin Gözetilmesi Rehberi (Oversight of Security-Sensitive Research Material in UK Universities: Guidance)[372] yayımlanmıştır. Rehberde; üniversitelerin, gizliliğinin sağlanması hassas olan materyallerin ilgili olduğu konularda araştırma yürütmede hayati bir rol oynadığı, bu rehber dokümanın, güvenliği yeterince sağlanmadan dikkatsiz bir şekilde kullanılan ve yanlış yorumlama nedeniyle, ilgili TM mevzuatı uyarınca tutuklama ve kovuşturma ile karşılaşılmasına neden olabilecek gizliliğinin sağlanması hassas olan araştırma materyallerinin depolanması ve dolaşımında güvenliğinin sağlanması ile ilgili olduğu belirtilerek; Birleşik Krallık üniversitelerinde güvenliğe duyarlı araştırmalarla ilgili yöntemlerin tespiti ve uygulanması, bunların kişisel bilgisayarlarda bulundurulmamaları ve üniversite tarafından özel olarak belirlenmiş üniversite sunucularında saklanmaları, TM mevzuatı hükümlerine tabi olabilecek sitelere erişim ve indirmenin yasal risklerinin bilinmesi, üniversite iç ve polis soruşturmaları için bir iletişim noktası oluşturulması hatırlatılarak, güvenlik duyarlı materyallerin belirlenmesi, kullanılması için izlenecek yöntem ve alınması gereken tedbirler belirtilmektedir.

CTSA 2015 ile okullar, kolejler ve üniversitelerden radikalleşmeyi önlemede daha büyük rol oynamaları beklendiğinin ortaya çıkması ile Yasa'nın hazırlık safhasında 520 Birleşik Krallık akademisyeninin imzaladığı ve 02 Şubat 2015'de kamuoyuna açıklanan dilekçenin gerekçesinde de belirtildiği üzere; eğitim kurumları ve personeline yasa dışı ve uygulanamaz bir görev verildiği, öğretim görevlilerinin öğrencileri potansiyel radikalleşme belirtileri için gözlemlemeye mecbur bırakıldığı konusunda bir tartışmayı da beraberinde

[371] **Universities UK**, Our History <https://www.universitiesuk.ac.uk/about/Pages/our-history.aspx> s.e.t. 16.01.2020.

Birleşik Krallık Üniversiteleri; kökleri 19. yüzyılda, bir kısım üniversite ve kolejlerin müdürlerinin başkan yardımcılarını içeren resmi olmayan toplantıların yapıldığı yerdir. 1918'de, 22 başkan yardımcısının katılımı ilk resmi danışma toplantısı yapıldı. 1930'da "Birleşik Krallık'ın Şansölye ve Müdürler Komitesi (United Kingdom to Constitute a Committee of Vice-Chancellors and Principals-CVCP) adıyla resmi kimlik kazanıldı. 01 Aralık 2000'de CVCP, Birleşik Krallık Üniversiteleri (Universities UK) oldu. Birleşik Krallık Üniversiteleri, üniversitelerin özerkliklerini ve çeşitliliklerini desteklemektedir.

[372] **Universities UK, Oversight of Security-Sensitive Research Material in UK Universities: Guidance** <https://www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Documents/2019/Oversight-security-sensitive-research-material-guidance-3.pdf> s.e.t. 16.01.2020.

getirmektedir[373]. Ayrıca, Birleşik Krallık Ulusal Öğretmenler Birliği'nin (National Union of Teachers-NUT), radikalleşmeye engel olmak için "Önleme" terimini, öğretmenlerin "ön hat fırtınaları-front-line stormtroopers" olarak kullanılması olarak yorumlaması dikkat çekicidir[374].

3.2.6.6. Terörizmle Mücadele ve Sınır Güvenliği Yasası 2019 (Counter-Terrorism and Border Security Act 2019)

2017 yılında Londra ve Manchester'da gerçekleşen saldırılarına müteakip, TM'nin bir parçası olarak Terörizmle Mücadele ve Sınır Güvenliği Yasası 2019 (Counter-Terrorism and Border Security Act 2019) [375], 12 Şubat 2019'da kabul edilir. Yasa ile ana esas olarak;

- Yasaklanmış bir örgütü destekleme suçu, başkalarını da söz konusu kuruluşu desteklemeye teşvik etmeyi de kapsayacak şekilde genişletilmektedir.

- Yasaklanmış bir örgütün üyesi veya destekçisi olduğuna dair makul şüphe bulunan kişinin görüntüsünün halka açık bir yerde kullanılması suçunun, kişinin görüntüsünün (özel bir yerde çekilen bir fotoğraf dahil) internet üzerinden de kullanılmasını kapsaması sağlanmaktadır.

- Bilgi edinme suçu; internet üzerinden terörist materyalleri kapsayacak şekilde kayıt oluşturmak için indirilmesi, yeni materyallerin görüntülenmesi veya yayımlanması şeklinde güncellenmektedir. Bu şekilde, erişilen belgenin terörist materyal içerdiğini ya da neden olduğunu bilinmeden, gazetecilik ya da akademik araştırma amacıyla erişildiği gibi mazeretleri içerecek şekilde genişletilmektedir.

---

[373] **Counter-Terrorism and Security Bill is a Threat to Freedom of Speech at Universities** (02.02.2015) The Guardian <https://www.theguardian.com/education/2015/feb/02/counter-terrorism-security-bill-threat-freedom-of-speech-universities> s.e.t. 10.01.2020.

[374] **Hooper, Simon**, UK Teachers See Thin Line Between Spy and Protector (13.04.2015)Aljazeera <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2015/04/uk-teachers-thin-line-spy-protector-150412075115174.html> s.e.t. 13.01.2020.

Stormtroopers, I. Dünya Savaşı'nda Alman Ordusu'nun özel birlikleri idi. Bu birlikler ön safta muharebe etmekte ve düşman mevziilerine sızabilmek için "sızma taktikleri" üzerine eğitildiler. Bu maksatla eğitilen askerler/birlikler, Almanya'da Sturmmann (fırtına adamı) olarak bilinmekle beraber, genellikle "Stormtrooper-fırtına askerleri" olarak adlandırılmışlardır.

[375] **Counter-Terrorism and Border Security Act 2019** <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2019/3/contents> s.e.t. 11.01.2020.

- Birleşik Krallık toprakları dışında ve TM kapsamında belirlenen bir alana gitme veya burada kalma, yeni bir suç olarak tanımlanmaktadır.

- Yurt dışındaki bireylerin terör eylemlerini teşvik ettikleri veya yaptıkları için yargılanabilmelerini sağlamak maksadıyla, yargı yetkisi genişletilmektedir. Böylece, yurt dışındaki bireylerin, bu suçları Birleşik Krallık'ta işlemiş gibi yargılanmaları sağlanmaktadır.

- Terör eylemine hazırlığı içeren terör faaliyetleri için yararlı olabilecek bilginin toplanması (TACT 2000 58. bölümü); silahlı kuvvetler, polis veya istihbarat servislerinin bir üyesi hakkında, bir terörist için yararlı olabilecek bilgileri açığa çıkarmak, iletmek veya yayınlamak (TACT 2000 58A Bölümü); terörizmin özendirilmesi (TACT 2006 1. bölümü); ve terörist yayınların yayımlanması (TACT 2006 2. bölümü) gibi terör suçları için ceza süresi 15 yıla çıkarılmaktadır. Ayrıca, terör eylemleri hakkındaki bilgiyi iletmeyen için ceza süresi 10 yıla çıkarılmaktadır (TACT 2000 38B bölümü).

- Yönetim ve polisin; terörizme meyilli olan bireyleri, Kanal Programına yönlendirmesi sağlanmaktadır. Böylece Kanal Programı aracılığı ile terörizme meyilli olduğu tespit edilen bireylere radikalleşmeden uzaklaşmaları için uygun tavsiye ve destek verilmesi sağlanabilmektedir.

- Düşman bir devlet adına faaliyette bulunup bulunmadığını belirlemek için bir bireyi kara, hava ve deniz sınırında durdurma, sorgulama, arama ve gözaltına alma yetkisi getirilmektedir[376].

Yabancı terörist savaşçılar Birleşik Krallık ve diğer ülkeler için önemli bir tehdit oluşturmaktadır. 2014'ten bu yana Irak ve Suriye'ye seyahat eden çok sayıda insanın yalnızca yasaklanmış terör örgütlerine katılmakla kalmayıp, mücadelede aktif rol aldıkları görülmektedir. Birleşik Krallık'da, belirli devletlerden sürekli düşmanca faaliyetlerle karşı karşıya kaldıkları bir dönem yaşandığı kabul edilmektedir. Bu faaliyetlere örnek olarak ABD'li yetkililerin Birleşik Krallık'da, Rusya ile bağlantılı olduğundan şüphelenilen en az

[376] **Counter-Terrorism and Border Security Act 2019** <https://www.gov.uk/government/collections/counter-terrorism-and-border-security-bill-2018> s.e.t. 13.01.2020.

14 kişinin öldüğünü iddia etmeleri[377] dikkate alınmalıdır. Birleşik Krallık Başbakan'ının, 06 Mart 2018 tarihinde, Avam Kamarası'na Salisury'de, 04 Mart 2018'de, Rus askeri istihbarat subayı ve Birleşik Krallık istihbarat teşkilatları için çift ajan olan Sergei Skripal ve kızı Yulia Skripal'ın sinir gazıyla zehirlenmesinden Rusya'yı sorumlu olduğunu belirten konuşmasında "Hükümetin ülkenin düşman devlet faaliyetlerine karşı savunmasını sertleştirmek için yasama yetkileri geliştirdiğini" [378] açıklaması, bu kapsamda, Birleşik Krallık sınırlarda ulusal güvenliğe tehdit eden konulara dahil olup olmadıklarını belirlemek için bireyleri durdurma, sorgulama, arama ve gözaltına almak için yeni yetkililer getirilmektedir. Ancak, Yasanın sınır güvenliği bölümünde yer verilen ve belirsiz bir şekilde tanımlanmış "düşmanca faaliyet" ile durdurma, sorgulama, arama ve gözaltına alma adımlarının temelinde bulunan "makul bir şüphe" için belirli bir standart getirilmemektedir. "Makul şüphe" muğlak bir tanımlama ile şüphe edilen bireyler; altı saate kadar alıkonabilmekte, cihazlarındaki özel bilgilere erişilebilmekte ve parmak izi verileri ve DNA'larının alınması mümkün olmaktadır[379].

3.2.6.7. Bulgular

Sosyal ve politik süreçlerin güvenliklerinin ve kontrol sınırlarının güçlendirdiğini ve/veya yeniden yapılandırdığı kriz anlarında yeni yasal önlemler etkinleştirilebilir. Yeni yasalar oluşturuldukça, yeni yasanın uygulanmasını müteakip, oluşan yeni yasa ve toplum üzerindeki etkisinin yarattığı ortam, yasanın konusu ile ilgili müteakip yasa yapma ölçütünü yeniden yaratır ve devlet egemenliğinin değişkenleri, hukukun üstünlüğü mücadeleleriyle yeniden yapılandırılır ve bu işlem, olağan bir sıradanlığa bürünerek devam eder. Hukuksal olarak geliştirilen esaslar ile terörizmin yasal tanımını genişletilmesi, TM'nin meşruiyeti üzerine olumsuz söylemlerin önüne geçilmesi, belirli bir anlayış ortaya konarak bir tür devlet gücü oluşturulması sağlanır.

Birleşik Krallık, TM geçmişinin yanı sıra yakın zamanda yasaları ile desteklediği bir dizi çağdaş TM tedbirleri uygulaması; kimlik, güvenlik ve istikrarın nasıl birbiriyle ilişkili

[377] **Russian Spy Poisoning: What We Know So Far** (08.10.2018) BBC News <https://www.bbc.com/news/uk-43315636> s.e.t. 15.01.2020.
[378] **PM commons statement on National Security and Russia: 26 March 2018** <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-commons-statement-on-national-security-and-russia-26-march-2018> s.e.t. 15.01.2020.
[379] **Stern, Robbie**, New U.K. Border Security Law: A Frightening Response to the Skripal Poisoning (20.03.2019) Just Security <https://www.justsecurity.org/63305/new-u-k-border-security-law-a-frightening-response-to-the-skripal-poisoning/> s.e.t. 15.01.2020.

olduğunu düşünmek için önemli bir ampirik malzeme kaynağı sağlamaktadır. Birleşik Krallık yasaları başlangıçta barış ve güvenliği sağlamak için geçici olarak düzenlenmesine rağmen, 2000 yılından itibaren kalıcı bir durum getirmektedir.

Kuzey İrlanda barış süreci, Kuzey İrlanda'daki güvenliğin tam olarak sağlanamaması ve istikrarın devamlılığın olmamasına rağmen, daha önce terörist olarak kabul edilen bazı kişilerin meşru siyasetin içinde yeralmasını sağlar. 1985 İngiliz-İrlanda Anlaşması, 1993 Downing Street Bildirgesi ve 1998 Belfast Anlaşması siyasi çabaların sonucunda ulaşılan önemli sonuçlar olmasına rağmen, nihai hedef ele geçirilmeden uygulama sorunları olabilme ihtimaline karşı Birleşik Krallık, TM'nin yasal dayanaklarını teşkil eden yasaları yürürlükten kaldırılmayarak, TACT 2000 ile kalıcı hale getirir.

TİPM, gerçekte bir suç işlemeden önce kişilere uygulanan cezalandırıcı tedbirlerdir[380]. Bir birey hakkında terörizmle ilgili olduğu hususunda şüphe duyuluyorsa, masumiyet karinesi atlanarak; sokağa çıkma yasağına maruz kalabilir, kullanabileceği yaşam alanı sınırlandırılabilir ve hatta ailelerinden ve arkadaşlarından uzakta zorla başka bir şehre taşınmak zorunda kalınabilir, internet ve telefon kullanımlarını kısıtlanabilir, Birleşik Krallık'ın TM mevzuatında, bunlar gibi tedbirler bol miktarda bulunmaktadır. Örneğin CTSA 2015'de, İçişleri Bakanının Birleşik Krallık vatandaşları dahil Birleşik Krallık'da ikamet hakkı olan herkesin, terörizmden şüphelenildiğinde Birleşik Krallık'a dönmesini engelleyebileceği ve 'Geçici Dışlama Emirleri' oluşturabileceğine yer verilmektedir. Benzer şekilde, 2014 Göç Yasası ile vatandaşlıktan mahrum bırakılması yetkisi, kamu yararına sayıldığı takdirde, İçişleri Bakanı'na; herhangi bir suçlamadan yargılanmadan, herhangi bir cezai mahkûmiyet olmaksızın, Birleşik Krallık vatandaşı olan bir bireyi vatandaşlıktan çıkarmaya yetkili kılmaktadır. Burada, Birleşik Krallık'ın her şeyden haberi olacağı ve yanlış bir şey yapılmadıysa korkacak bir şey olmadığı akla gelebilir. Ancak, bir birey terörist olduğu ve terörist şüphelisi ise bir suç ile suçlanmadığı veya yargılanmadığı sürece şüpheli olarak kalır. Bu nedenle, masumiyet karinesi hala geçerli olmalıdır.

2019 tarihli Terörizmle Mücadele ve Sınır Güvenliği Yasası (Counter-Terrorism and Border Security Act 2019) ile insanların internet üzerinden terörist propagandasını izlemeleri, yurt dışında belirlenmiş alanlara girmeleri ve yasaklı gruplar için övücü ifadeler kullanmaları gibi getirilen bir dizi önlem nedeniyle, insanların suçlanabilmesi ve

[380] **Norris**, dn.351.

cezalandırılmasının önü açılmaktadır. Ayrıca, çeşitli terör suçları için hapis cezaları artırılmakta, hükümlüler için otomatik olarak erken tahliyeyi sona erdirmekte ve serbest bırakıldıktan sonra daha sıkı izleme altına alınmalarına imkân tanınmaktadır. Bunun yanında, terörizm eylemi yapan ya da hazırlayan bir kişi için yararlı olan bilgileri görüntüleme, materyali fiziksel olarak toplama, indirme veya dağıtımı da suç kapsamına alınması ile internet ortamı kontrol altına alınmakta, bireylerin bu alandaki özgürlükleri kısıtlanmaktadır.

Birleşik; Krallık terörizmi önleme görevine toplumunu ortak eden, anaokulundan okullara, hastanelere ve otobüs duraklarındaki posterlerle halkına uyanık olmasını söyleyen, hayatın hemen hemen her yönünü kapsadığı bir TM devletidir[381]. TM durumunda yaşamak, devlet ile vatandaş arasındaki ilişkiyi derinden değiştirir. Hukukun üstünlüğü, bir devlet ile kendi yetkisi dahilindeki devletler arasındaki ilişkinin temel ilkesidir. Birleşik Krallık'ın temel değerlerinden olan hukukun üstünlüğü, masumiyet karinesine bağlıdır. Ancak, TM mevzuatı, hukukun üstünlüğünü etkili bir şekilde ortadan kaldıran ve ceza adaleti sistemi devreye girmeden önce cezai tedbirler uygulayan bir dizi idari önlemlere dayanmaktadır. TM kapsamında kabul edilen ve yukarıda belirtilen yasaların hükümleri kapsamında; hiçbir zaman suçlanmayan veya herhangi bir suçla yargılanmayan yabancı terörist şüpheliler süresiz olarak tutukluluk cezasına çarptırılabilmekte, idareye son derece geniş yargı takdir yetkisi getirilmekte, aynı zamanda polise ve göç idare görevlilerine, durdurma ve arama gibi son derece kapsamlı olduğu görünen müdahaleci yetkiler verilmektedir. Yetkilerin bu denli sınırsız ve terörizm tanımının bu denli geniş kapsamlı olması sebebiyle, söz konusu yetkilerin hukukun üstünlüğünün uygulanmasında endişeye sebebiyet verdiğini kabul etmek gerekir.

3.2.7. Ara Değerlendirme

Birleşik Krallık, terörizmle ilgili geniş bir tarihsel deneyime sahiptir. Kuzey İrlanda'daki uzun süreli çatışmalar ve güvenilmez barış beklentileri, Birleşik Krallık Hükümetinin ve güvenlik kurumlarının dikkatini ve kaynaklarını onlarca yıldır meşgul edegelmektedir. Birleşik Krallık, 11 Eylül 2001 saldırıları kadar yurt içi terörizm tehdidini bertaraf edebilmek maksadıyla, Kuzey İrlanda'daki gelişmelere odaklandığından, yabancı

[381] **Norris**, dn.351.

kökenli terörist grupların Birleşik Krallık'a yönelik oluşturduğu tehdide yeterli dikkati göstermemiş ve istihbarat kaynaklarının çoğunun Kuzey İrlanda sorununa tahsis etmiştir.

Kuzey İrlanda sorunun çözümünde, 1998'in Belfast Anlaşması ile büyük bir yol alınmıştır. Belfast Anlaşması sonrasında, Kuzey İrlanda'nın çoğunluk kuralı kaldırılarak Katoliklere ayrımcılık yapılması, bununla birlikte, Cumhuriyetçilerin 'Birleşik İrlanda' taleplerinden vazgeçerek ayrılıkçı hareketleri bırakmaları, Kuzey İrlanda'da güvenlik ve huzurun sağlanmasına katkı sağladı. Ancak, Kuzey İrlanda'nın geleceği belirsizliğini korumaktadır. Katoliklerin nüfusunun Protestanlar ile neredeyse eşit bir bölümünü oluşturduğu Tablo 5.'de görülmektedir [382] . Kuzey İrlanda'da Katolik Milliyetçilerin nüfusunun artmasının yeniden 'Birleşik İrlanda' fikrinin canlanmasına neden olup olmayacağı soru işaretidir.

Tablo 5. Kuzey İrlanda nüfusunun dinler ve mezhepler arasında dağılımı (1991-2011)

	1991		**2001**		**2011**	
Dini Mezhep	**Miktar**	**%**	**Miktar**	**%**	**Miktar**	**%**
Katolik	605 639	38.40	678 462	40.26	738 033	**40.76**
Presbyterian	336 891	21.40	348 742	20.69	345 101	19.06
İrlanda Kilisesi	279 280	17.70	257 788	15.30	248 821	13.74
Protestan-Methodist	59 517	3.80	59 173	3.51	54 253	3.00
Protestan-Baptist	19 484	1.20				
Brethren	12 446	0.80				
Congregationist	8 176	0.50				
Unitarian	3 213	0.20				
Diğer Hristiyanlar	79 129	5.00	102 211	6.07	104 380	5.76
Diğer dinler ve felsefeler			5 082	0.33	14 859	0.82
Hiçbiri	59 234	3.70			183 164	10.11
Dini olmayan	114 827	7.30	233 853	13.88	122 252	6.75
Toplam	1 577 836	100.00	1 685 267	100.00	1 810 863	100.00

[382] **Background Information on Northern Ireland Society-Population and Vital Statistics** <https://cain.ulster.ac.uk/ni/popul.htm> s.e.t. 05.12.2019.

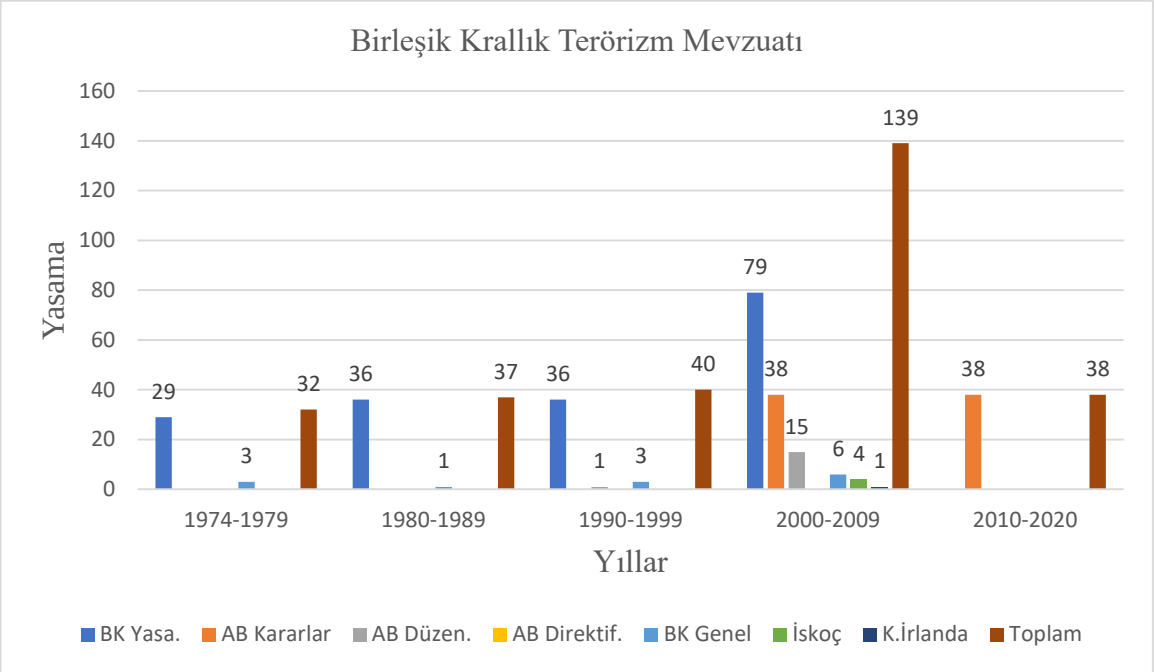
Ancak, son anketler, Katolikler arasında %20'sinin Birleşik Krallık'ta kalmayı tercih ettiğini, %35'nin 20 yıl daha Birlik içinde kalınmasını isteğini, %7'sinin 'Birleşik İrlanda' lehine olduğunu göstermektedir. Bunun yanında, Kuzey İrlanda ekonomik yapısı büyük ölçüde Birleşik Krallık'a bağlıdır. İşgücünün %30'undan fazlası kamu sektöründe çalışmakta iken, %20'si Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda'da istihdam edilmektedir. Ayrıca, Kuzey İrlanda, Birleşik Krallık tarafından sübvanse edilmektedir. Örneğin; 2011-12 döneminde 14 milyar Sterlin vergi alınmışken, 23 milyar Sterlin harcamaktadır[383]. Bununla birlikte, 2016'da Birleşik Krallık, AB'den ayrılması hakkında yapılan referandumda; Kuzey İrlanda'nın kalmak yönünde oy vermesinin sorunların habercisi olmasından korkulmaktadır. Bu yeni durum nedeniyle, Kuzey İrlanda ile İrlanda Cumhuriyeti arasındaki sınırın, sıkı güvenlik tedbirleri ile tekrar tesis edilmesi ihtimali tedirginlik yaratmaktadır.

11 Eylül 2001 saldırıları, dünyayı şaşkına çevirmenin yanında teröre karşı büyük bir korkunun doğmasına neden oldu. Avrupa Devletleri, ABD'deki terör saldırılarına, kendi güvenlik önlemlerini artırmak için terörizme karşı daha sert ve daha kısıtlayıcı yeni yasalar oluşturmak için hızla harekete geçerek tepki gösterdiler[384]. Birleşik Krallık tarafından11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında; ABD'yi destekleyen, terörizmi kınayan ve TM'yi destekleyen en güçlü açıklamalar yapıldı[385]. Bununla birlikte, Birleşik Krallık'ın öncelikli olarak Kuzey İrlanda terörü üzerine odaklanması nedeniyle, uluslararası terörist grupların 11 Eylül 2001 öncesi oluşturduğu tehdidin Birleşik Krallık hukuk mevzuatında önemli bir etkisi olduğu görülmemektedir.

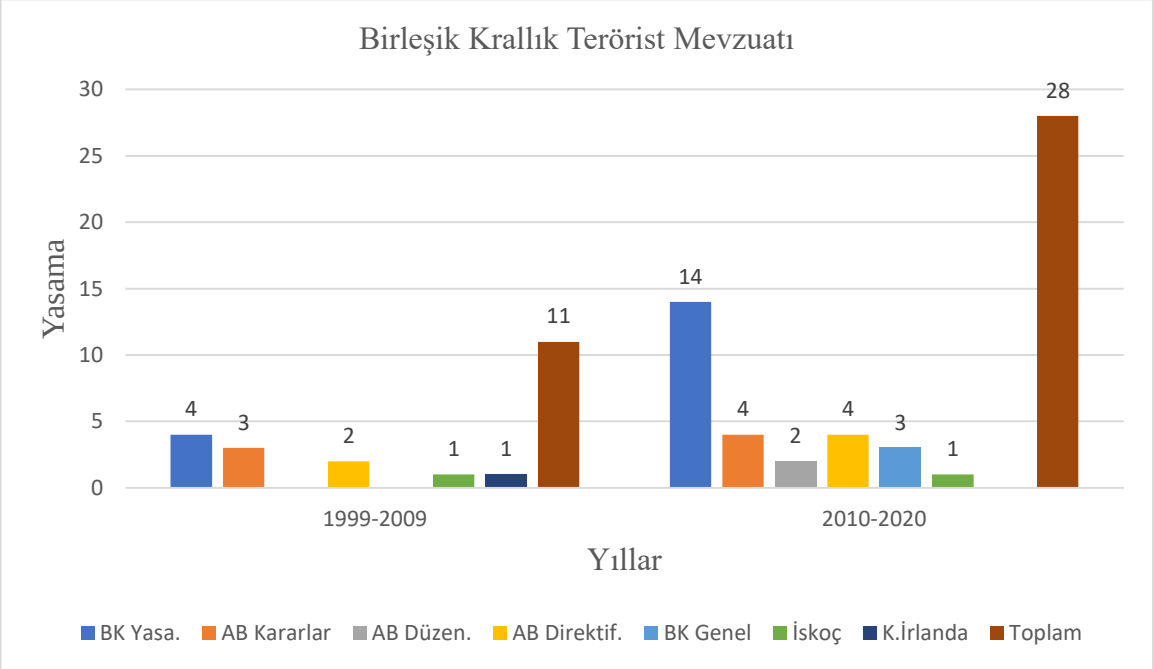
1974 tarihli PTA'nın yürürlüğe girmesinden Mayıs 2020 ayı sonuna kadar, Birleşik Krallık'ta terörizmle ilgili mevzuatta [Birleşik Krallık Yasal Belgeleri (229), AB kaynaklı kararlar (76), AB kaynaklı düzenlemeler (47), Birleşik Krallık Kamu Genel Yasaları (16), İskoç Yasal Belgeleri (6), Kuzey İrlanda Yasal Kuralları (2), AB kaynaklı direktifler (1)] olmak üzere 377 terörizmle ilgili yasal düzenleme yapıldığı görülmektedir (Şekil 7.)[386]. Bunun yanında 1974-2020 yılları arasında teröristlere yönelik mevzuatta 39 düzenleme [Birleşik Krallık Yasaları (18), AB kaynaklı kararlar (8), AB kaynaklı düzenlemeler (1),

[383] **The Northern Ireland Conflict 1968-1998**-An Overview (2015) <https://www.theirishstory.com/2015/02/09/the-northern-ireland-conflict-1968-1998-an-overview/#.XelOuW5uLIV> s.e.t. 05.12.2019.
[384] **Hoge, Warren**, A Natıon Challenged: Securıty; U.S. Terror Attacks Galvanize Europeans to Tighten Laws (06.12.2001) The New York Times <https://www.nytimes.com/2001/12/06/world/nation-challenged-security-us-terror-attacks-galvanize-europeans-tighten-laws.html> s.e.t. 24 Ocak 2020.
[385] **Full Text of Tony Blair's Speech** (12.09.2001) The Guardian <https://www.theguardian.com/politics/2001/sep/12/politicalnews.september111> s.e.t. 25 Ocak 2020.
[386] **Search Results** <http://www.legislation.gov.uk/title/terrorism> s.e.t. 14.06.2020.

İngiltere Kamu Genel Yasaları (3), İskoç Yasal Belgeleri (2), Kuzey İrlanda Yasal Kuralları (1), AB kaynaklı direktifler (6)] yapıldığı görülmektedir (Şekil 8.)[387]. 1974-1999 yılları arasında başlığında "terörist" geçen mevzuat bulunmamaktadır.

Şekil 7. 1974-2020 yıllarında başlığında "terörizm" geçen mevzuatı

Şekil 8. 1974-2020 yıllarında başlığında "terörist" geçen mevzuat

[387] **Search Results** <http://www.legislation.gov.uk/1974-2020?title=terrorist> s.e.t. 14.06.2020.

Birleşik Krallık mevzuatına bakıldığında, terörizm ve teröristlerle ilgili düzenlemelerin, 1998 tarihli Belfast Anlaşması'ndan iki yıl sonra ve 11 Eylül 2001 saldırıları ardından yoğunlaştığı ve kalıcı hale geldiği görülmektedir.

11 Eylül 2001 saldırılarının dünyadaki tüm devletlerce çıkarılan dersler arasında; sadece uluslararası terör tehdidine karşı ihtiyatlı olmayı değil, aynı zamanda terör tehdidini önleme ve terör eylemlerine karşı hazırlıklı olmayı öngören proaktif yaklaşım göstermenin gerekli olduğunun anlaşılmasıdır. Bu kapsamda, Birleşik Krallık'ın yurt içinde ve yurt dışında etkili ve verimli TM önlemleri almaları ve devamlılığını sağlayabilmek için özellikle yabancı kökenli terörist grupların güdülenmelerinin, yeteneklerinin ve destek yapılarının yakından ve sürekli olarak takip edilmesi ve istihbarat çalışması yapılmasının gerekli olduğu bilinmektedir. TACT 2000'e kadar Birleşik Krallık'ın yabancı kökenli yasaklı terör gruplarının bir listesi bulunmamaktadır. 2000 tarihli Terör Yasası kabul edildiği 20 Temmuz 2000 tarihi itibariyle 14 terör örgütü yasaklı iken, bu liste sürekli olarak güncellenmektedir [388] . Uluslararası terörist grupların Birleşik Krallık'ta ne ölçüde bulunduklarına yönelik olarak TACT 2000 öncesine ait çok az resmi kaynak bulunmaktadır.

Bir genelleme olarak, Birleşik Krallık'ın sahip olduğu özgürlük ve kişisel haklara saygı duyan toplum yapısından yararlanarak faaliyet gösteren yabancı kökenli terörist grupların engellenmesinde, Birleşik Krallık'ın 2000 yılı öncesi hukuk mevzuatının büyük ölçüde başarısız olduğu sonucuna varılabilir[389]. Birleşik Krallık, sahip olduğu özgürlükçü demokrasisi ile ifade özgürlüğü, toplanma özgürlüğü, insan haklarına saygı gibi birçok özgürlük sağlamanın yanı sıra, nispeten yüksek bir yaşam standardı ve ekonomik istikrar sunmaktadır. Birleşik Krallık toplumunun sahip olduğu özgürlükler ve zenginlikler suçluları ve terör örgütlerini kendisine çekmektedir. Gerçekte, demokratik yönetimlerin; genellikle toplum üzerinde yaratabileceği tepki nedeniyle, temel özgürlüklerle ilgili yasaları uygulamaktan çekindikleri gözlenebilir. Bu nedenle, sivil özgürlüklere ilişkin endişelerin, demokratik özgürlüklerin sınırlarının aşılmasıyla ilgili gözetim ve soruşturma faaliyetlerini yürütmek için güvenlik kuvvetlerinin kullanılmasında ağır bastığı görülmektedir.

[388] **Terrorism Act 2000**, Schedule 2 Proscribed Organisations <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/schedule/2/enacted> s.e.t. 06.06.2020.
[389] **Makarenko**, Tamara (2007) 'International Terrorism and The UK', Wilkinson Paul (Ed.) Homeland Security In The UK: Future Preparedness for Terrorist Attack Since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge, s.39.

Terör örgütleri tarafından, Birleşik Krallık'ın lojistik üs gibi kullanılmak istenmesinin bir diğer önemli nedeni, tarihsel olarak Birleşik Krallık'ın, başka ülke vatandaşı olan bireylerin, suçlu olduğu kesinleşse de talepte bulunan ülke, güvenli olmadığı sürece iade etmemesidir. Birleşik Krallık mevzuatında yer alan insan hakları ile ilgili yasalarına dayanarak iade, geri gönderilen kişinin ölümüne yol açabiliyorsa veya talepte bulunan bir ülke ile bu konuda iş birliği anlaşması bulunmadığı durumda iade talepleri reddedilir. Sonuç olarak 11 Eylül 2001 saldırıları öncesinde Birleşik Krallık'ın terör gruplarının propaganda yapmasına, eleman temin etmesine, mali destek sağlamasına ve lojistik destek sistemi kurmak için Birleşik Krallık topraklarını kullanmalarına izin vererek uluslararası terörizme karşı yüksek derecede hoşgörü ile yaklaştığı ortaya çıkmaktadır.

Birleşik Krallık'ta bulunan topluluklar, artan göç ve iltica nedeniyle büyümektedir. Topluluklarının birbirine bağlılığı ve Birleşik Krallık'a yönelik belirsizlik dolu duyguları ile birlikte, terörist gruplar için önemli bir lojistik destek üssü olarak hizmet etmektedir. Dini istismar eden yapılanmalar tarafından; ideolojik destek ve iyi eğitimli eleman temin edebilmek için üniversiteler hedef alınmakta ve eğitim/öğretim kurumlarında inançları nedeniyle öğrenciler tarafından oluşturulan gruplar, eleman kazanma merkezleri olarak kullanılmaktadır. Örneğin Al-Muhajiroun grubu, üniversitelerden yurt dışında savaşmak için 700 kadar lisans öğrencisi gönderdiğini iddia etmektedir[390]. Birleşik Krallık'ta ikamet eden sığınmacılar ve göçmenlerle birlikte, ikinci kuşak göçmenler, eleman temini için hedeflenmektedir. Söz konusu bireyler; Müslüman ve Müslüman olmayan kesimler arasındaki gerginlik yaşanması, bütünüyle 'İngiliz' olarak görülmeyen yaklaşımlar sonucunda, dini istismar eden gruplara dahil olarak yaşadıkları kimlik ve var olma sorununa çözüm bulmaya çalışmaktadır.

Diğer bir temel bölünme, birden fazla ülkenin vatandaşını içeren uluslararası terörizm ile yurt içi terörizm arasındadır. Düşman olarak kabul edilen devleti ve güvenlik kuvvetlerini hedefleyen yurt içi terörizmin; finans, eleman temini, silahlar ve diğer kaynakları artırması ve bir yurt dışı destek ağı oluşturma yoluyla önemli bir uluslararası boyut geliştirdiğini unutmamalıdır.

[390] **Makarenko**, Tamara (2007) 'International Terrorism and The UK', Wilkinson Paul (Ed.) Homeland Security In The UK: Future Preparedness for Terrorist Attack Since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge, s.41.

11 Eylül 2001 saldırılarından öğrenilmesi gereken temel derslerden biri, teröristlerin taktiklerinde niteliksel değişikliklerin saldırıların ölümcüllüğünde büyük bir artışa yol açabileceğidir. Bu nedenle, Birleşik Krallık havalimanlarında ve havayollarında sivil havacılık güvenliğinin artırılması için sivil havacılık endüstrisinin, kamu ve havacılık sektörlerinin kurumları arasında temel güvenlik bilincinin ve daha iyi güvenlik eğitiminin yaygınlaştırılmasına yüksek öncelik verilmektedir. Bu kapsamda; teknik ve hava trafik kontrol personeli de dahil olmak üzere tüm hava mürettebatı ve yer personelinin güvenlik eğitimine önem verilmeli ve uluslararası alanda havaalanı personeli olmak üzere, doğrudan hizmet veren ülkelerde ve havayollarında bu gelişmeleri teşvik etme çabalarına öncelik verilmelidir. Diğer alınması gereken tedbir ise havacılık güvenliği politikasının şekillendirilmesi ve sektördeki uygulama standartlarının belirlenmesi sorumluluğuna kalıcı olarak katkı verebilecek pozisyon alınmasıdır. Böylece, tüm standartların uygulanmasını sağlamak ve gereklilikleri karşılamayanlara karşı yaptırımlar getirilmesi, gerektiğinde ciddi güvenlik kurallarına aykırı davranışlar gösteren kurum ve devletlerin faaliyetlerinin engellenmesi sağlanmalıdır.

Sivil havacılıkta endüstrisine ve havacılık güvenliğine yönelik bir başka tehdit ise siber terörizm veya büyük çaplı hasar ve aksamalara neden olmak için bilgi teknolojisinin kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Birleşik Krallık tarafından, İskoçya'nın Lockerbie kasabasının üzerinde Kasım 1998 ayında PanAm uçağına yapılan ve 270 kişinin yaşamını kaybetmesine neden olan bombalı saldırı sonucunda, havacılık güvenliği alanında yeni tedbirler geliştirmiştir[391]. Hava korsanı tarafından bir uçak ele geçirilmesi durumunda, acil durum eylemlerini mümkün olan en kısa sürede koordine edilmesi hayati önem taşır. Hava korsanları kaçırdıkları uçağı hedeflerine yöneltmeleri çok kısa süre içerisinde olması beklenmelidir. Söz konusu hedefler, 11 Eylül 2001 saldırılarında olduğu gibi uçağı bir füze gibi kullanarak; toplumsal kargaşa yaratabilecek yerleşim yerlerine, önemli merkezlere, kamuoyunda tanınan kişilere yönlendirilebilir. Bu nedenle, önemli yerleşim merkezlerin, toplum için değerli olan noktaların, kamuoyunda etkili olan kişilerin yerleşim yerleri çevresinin hava sahasına kapatılması ve hava savunma sistemi kurulması gerekli olabilir.

Birleşik Krallık'ta görülen terörizm tehdidine karşı yapılan TM'de, uluslararası terörizm ile göç ve iltica tehdidi arasındaki ilişkiyi, 11 Eylül 2001 saldırıları ve Londra'daki

[391] **Wilkinson,** Paul (2007) 'Enhancing UK Aviation Security Post-9/11', Wilkinson Paul (Ed.) Homeland Security In The UK: Future Preparedness For Terrorist Attack Since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge, s.263.

Londra'da 07 Temmuz 2005 günü yapılan bombalı saldırılar daha belirgin olarak göstermektedir. Birleşik Krallık'ın göç politikalarının, özellikle iltica politikalarının teröristler tarafından manipüle edildiğine dair korkuları dağıtmaya çalışmasına rağmen, iltica-terör ilişkisini gösteren çeşitli örnekler ortaya çıkmaktadır. Ulusal İstatistik Ofisi (Office for National Statistics-ONS), 2017'de Birleşik Krallık'ta yaşayan ve nüfusun %14.3'ünü oluşturan yaklaşık 9.4 milyon insanın yurt dışında doğduğu tahmin etmektedir. Bunlardan 3.7 milyonu AB'deki ülkelerden ve yaklaşık 5.7 milyonu ise AB üyesi olmayan ülke doğumlulardan oluşmaktadır. ONS tarafından yapılan son tahminlere göre, Aralık 2019'da itibari ile 2019 yılında yurt dışından Birleşik Krallık'a net göç 270 000 kişidir. Bu, son on yılda yıllık ortalama 256 000'den ve son 20 yılda yıllık ortalama 239 000'den yüksektir[392]. Birleşik Krallık, yaklaşık yarısı AB ülkelerinden olmak üzere yılda 330 000 göç almaktadır. Bu kitlesel göç nedeniyle, Liverpool büyüklüğünde bir şehir eşdeğeri olan her yıl yaklaşık yarım milyon Birleşik Krallık'ın nüfusu artacağı tahmin edilmektedir. İngiltere ve Galler'de doğan her dört çocuktan biri yabancı doğumlu bir anneden olmaktadır. Doğum sayısındaki artış sosyal hizmetleri üzerinde baskı yarattığı değerlendirilmektedir[393].

Son araştırmalar; Birleşik Krallık nüfusu 2001 ve 2016 arasında toplam 6.6 milyon arttığını, bu artışın %80'inden fazlasının yeni göçmenler ve onların Birleşik Krallık doğumlu çocuklarından kaynaklandığını göstermektedir. ONS tarafından 2016'dan 2041'e kadar nüfus artışı üzerindeki göçün etkisini üzerine yansıtabilmek için 2016 yılı esasına ve yılda 250 000 göçün olmasına dayanan ve bir çalışmaya göre; 2016 ile 2041 arasında, doğrudan ve dolaylı olarak (yani, doğal artıştan) olması beklenen yaklaşık on milyonluk nüfus artışının yaklaşık %82'sinin göçten kaynaklanması beklenmektedir[394]. Mevcut göç düzeyinin devam etmesi durumunda, Birleşik Krallık nüfusunun gelecek yirmi yıl içinde %80'i yaklaşık 6 milyonu doğrudan göç kaynaklı 7.5 milyon daha artması beklenmektedir[395].

[392] **Population by Country of Birth**, Migration Watch UK <https://www.migrationwatchuk.org/statistics-population-country-birth> s.e.t. 13.06.2020.
[393] **10 Key Points on Mass Immigration and Population Growth**, Migration Watch UK <https://www.migrationwatchuk.org/briefing-paper/377/10-key-points-on-mass-immigration-and-population-growth> s.e.t. 13.06.2020.
[394] **Impact of Immigration on UK Population Growth**, Migration Watch UK <https://www.migrationwatchuk.org/briefing-paper/452/impact-of-immigration-on-uk-population-growth> s.e.t. 13.06.2020.
[395] **Population**, Migration Watch UK <https://www.migrationwatchuk.org/briefing-paper/426/population> s.e.t. 13.06.2020.

4. BİRLEŞİK KRALLIK'IN YURT DIŞINDA TERÖRİZMLE MÜCADELESİ

4.1. 11 Eylül 2001 Saldırıları Öncesinde Yurt Dışında Terörizmle Mücadelesi

4.1.1. Filistin (1939-1948)

Birinci Dünya Savaşı sonrasında, İttifak Devletlerine[396] ait bazı topraklar, MC adına manda yönetimi maksadıyla İtilaf Devletlerine devredilmesi kapsamında Birleşik Krallık, eski Osmanlı İmparatorluğu toprağı olan ve Orta Doğu'da stratejik öneme sahip Filistin topraklarını da (EK-1) alır[397]. İkinci Dünya Savaşı sona erdiğinde Birleşik Krallık, Filistin'deki Yahudi yerleşim bölgesinde çıkan sorunla yüzleşmek zorunda kalır. Birleşik Krallık tarafından sorunun çözülememesi; Birleşik Krallık'ın Ortadoğu üzerindeki etkinliğini zayıflamasına ve günümüze kadar devam eden bölgedeki sorunların başlangıcına sebebiyet verir. Bölgedeki Siyonist terörünün üstesinden gelemeyen Birleşik Krallık, savaş tarihinin en aşağılayıcı sahfasını yaşar[398].

Birleşik Krallık politikası, başlangıçta Filistin'deki Yahudi yerleşimcilerle Arap milliyetçiliğine karşı bir denge teşkil etmek üzerine kurulu iken, bölgedeki Yahudi yerleşimci miktarının, Almanya'da Nazizmin yükselişiyle birlikte çarpıcı bir şekilde artarak Yahudi göçüne ve anavatanlarının sömürgeleştirilmesine karşı Arapların 1936-1939 yılları arasında yaptıkları eylemler, Birleşik Krallık tarafından, 3000'den fazla ölüme sebebiyet vererek bastırılır.

---

[396] **1. Dünya Savaşı Tarihi** (2020) Hürriyet <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/1-dunya-savasi-tarihi-birinci-dunya-savasi-taraflari-cepheleri-nedenleri-ve-sonuclari-41421133> s.e.t. 25.09.2020.

28 Temmuz 1914'de başlayan Birinci Dünya Savaşı, 1918 yılında noktalanmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nda taraflar İttifak Devletleri ve İtilaf Devletleri olarak ikiye ayrılmıştır. İttifak devletleri; Almanya, Avusturya-Macaristan, Osmanlı İmparatorluğu, Bulgaristan ve İtalya'dır. İlk başta İttifak devletleri içerisinde yer alan İtalya, daha sonra tarafsız olacağını dile getirmesine rağmen 1915 yılında İtilaf devletleri yanında savaşa dâhil olmuştur. İtilaf Devletleri arasında yer alan devletler ise şunlardır; İngiltere, Rusya, Fransa, Belçika, Sırbistan, İtalya, Romanya, Portekiz, Japonya, Brezilya, Yunanistan, ABD'dir. Birinci Dünya Savaşı başladığında tarafsız olan ABD 1917 yılına gelindiğinde İtilaf Devleti yanında savaşa dâhil olmuştur.

[397] **Crawshaw, Michael** (2016) The Evolution Of British Coin, s.11-12 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/572962/archive_doctrine_uk_jdp_3_40_paper_coin_doctrine.pdf> s.e.t. 08.12.2019.

[398] **Newsinger, John** (2002) British Counter-Insergency, From Palastine to Northen Ireland, 1st Ed., NewYork, Palgrave Press, s.3.

Filistinli Araplar, eylemlerinde başarısız olsalar da Birleşik Krallık üzerinde bıraktığı etki ile Arap devletlerinin Yahudilere karşı aldıkları tavır nedeniyle, Yahudi göçü sınırlandırması, Yahudi yerleşiminin kısıtlanması ve on yıl içinde bir Arap Filistin Devletine bağımsızlık verilmesini içeren Beyaz Kitap'ın 1939 yılında yayımı ile Araplar, büyük bir politik zafer kazandılar. Yahudiler arasında Beyaz Kitap'a duyulan tepki nedeniyle Siyonist hareket; Yahudi Ajansı ve Revizyonistler olmak üzere bölünür.

İkinci Dünya Savaşı esnasında, Yahudi Ajansı, 1944'te İngiliz Ordusu'nda Siyonist bir tugayın kurulması ve söz konusu Tugayın 1945 yılında İtalya'da savaşa girmesinde etkin olarak rol alır. Revizyonistler ise Arap nüfusuna karşı ayrımcılık yapmadan bombalama ve silahlı saldırı eylemleri yapan ve 1939'da Beyaz Kitap uygulamalarına karşı İngilizlerle savaşmayı göze alan Irgun Zvei Leumi (IZL) adıyla paramiliter güç oluşturur. Ayrıca, Stern Grubu veya İngilizler tarafından 'Stern Çetesi' olarak bilinen Lohamei Herut Israel (LEHI) örgütü ise Britanya İmparatorluğu'nu, Siyonizm'in ana düşmanı olarak tanımlar ve savaş boyunca, Filistin polisi ve idaresine karşı terör eylemlerine başlar.

LEHI; 1942 yılında, liderinin etkisiz hale getirilmesi üzerine, Yitzhak Shamir, Nathan Yellin-Mor ve İsrail Scheib'den oluşan üç kişilik bir komitenin liderliğinde eylemlerine devam eder. IZL ise Polonya'dan gelen aşırı sağ görüşlü mülteci Menachem Begin liderliğinde, eylem hazırlıklarını artırır. IZL ve LEHI hedeflerinin; Birleşik Krallık ve Filistinlileri Filistin'in tamamen dışına çıkarmak olduğunu açıklar ve Birleşik Krallık'a karşı aldığı sözde savaş kararını 01 Şubat 1944'de ilan eder.

Birleşik Krallık tarafından, LEHI'nin 23 Mart 1944'de Tel Aviv'deki polis karakollarını ateşe vermesi ve iki polis memurunu öldürmesi, IZL'nin Jerusalem, Jaffa ve Haifa'da polis karakollarına bombalı saldırı düzenlemesi üzerine, güvenliğin sağlanması için önlemler alınır. LEHİ tarafından, 08 Ağustos 1944 tarihinde Filistin'deki olaylara yönelik "Güvenlik pozisyonu kötüleşiyor ve görünüm cesaret verici değil." şeklinde rapor düzenleyen Britanya Yüksek Komiserine suikast düzenlenerek öldürülür. Bunun yanında, Yahudi Ajansı; Siyonistlerin Filistin'i kontrol edebilmesi ve Arap topraklarını ele geçirebilmesi için Araplarla mücadele edilmek zorunda kalınacağını, bu nedenle İngilizlerlerle Arap saldırısı karşısında zayıf kalmalarına neden olabilecek şekilde kapsamlı bir çatışmadan kaçınmak gerektiğini belirterek, asıl düşmanlarının Birleşik Krallık İmparatorluğu değil Araplar olduğunu ilan eder. Yahudi Ajansı, her ikisi de farklı stratejilere bağlı olan LEHI ve IZL gibi muhalif örgütleri birleşik bir komuta altına sokarak, Ekim 1945

ayında "Birleşik Direniş Hareketi"ni kurar. Birleşik Direniş Hareketi, 01 Kasım 1945 tarihinde, Birleşik Krallık'a karşı ilk silahlı eylemini gerçekleştirir.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Avrupa'nın Yahudi nüfusu benzeri görülmemiş bir felaket yaşarken, Filistin'deki Yahudiler ise servet ve güç sahibi olur. 1946'da, Filistin'deki Yahudu nüfusu yaklaşık 560 000'e ve yerleşim sayısı 348'e yükselir. Yahudi fabrikalarınnda çalışan işçilerin sayısı 1937'de 22 000'den 1943'te 46 000'e yükselir ve aynı dönemde sanayi üretimi yaklaşık yedi kat artarak 7.9 milyon Sterlin'den 37.5 milyon Sterlin'e yükselir[399]. Yahudi Ajansı'nın artan askeri kabiliyetiyle birlikte Yahudiler, ekonomide dikkate alınması gereken bir güç haline gelir.

Filistin'deki Siyonistler 14 Kasım1945'de genel grev çağrısı yapar. Birleşik Krallık Birlikleri; Tel Aviv'de genel grev nedeniyle oluşan toplumsal karışıklıklara güveni sağlamak maksadıyla müdahale eder. Birleşik Krallık Birliklerinin müdahale esnasında kalabalık üzerine ateş etmesi sonucunda altı Yahudi ölür ve 60 Yahudi yaralanır. Birleşik Direniş Hareketi yapılanmasının tesis edilmesinden sonraki altı ay; polis karakollarına, hava limanlarına, ordu üslerine ve tesislerine, hükümet binalarına ve demiryollarına saldırı ve eylem gerçekleştirilir.

Birleşik Krallık Ordusunun terör olaylarına karşı, İkinci Dünya Savaşı öncesi diğer ülke topraklarında asilerin çıkardığı olayları engellemek için "İmparatorluk Polisi" olarak isimlendirilen doktrini kullandı. Bu doktrin; güvenliğin sağlanmasına ihtiyaç duyulan bölgelerde teröristlere yönelik bomba ve topçu kullanımını, köylerin tahrip edilmesini, tarım ürünlerinin ve yaşam malzemesinin imha edilmesini, cezalandırıcı yağmalama yapılmasını, terörist mahkumların idam edilmelerini içermekte idi. Ayrıca, Birleşik Krallık'ın gücünü ve kudretini gösterecek şekilde bölgeye büyük bir askeri gücün konuşlanmasını, siyasi kaygı duymadan teröristlerin etkisiz hale getirilmesini, teröristlerin destekçilerine karşı tedbirler geliştirilmesini içeren bir doktrindi. Böyle bir doktrin, Birleşik Krallık Ordusu, teröristlerin saklandıkları yerleşim merkezlerinde "Kordona al ve ara" prensibi ile halkı ayırma ve bütün evleri arama yöntemini uyguladı. Söz konusu uygulama, evleri işgal edilen, istismar edilen ve kötü muamele edilen halk ile Birleşik Krallık Birliklerinin çatışmasına ve birbirlerine karşı güvensizliğin doğmasına ve birbirlerinden uzaklaşmalarına neden oldu.

[399] **Newsinger**, John (2002) British Counter-Insergency, From Palastine to Northen Ireland, 1st Ed., NewYork, Palgrave Press, s.12.

Birleşik Krallık Birliklerince kullanılan "kordona al ve ara" tekniği ile terör örgütlerinin hareketi kısıtlanabildi. Savaş sonrası dönemde, elde edilen deneyimlere dayanarak; TM'de en etkili yolun küçük ünite taktikleri, küçük devriyeler, pusu ve özel ekiplerin gizli faaliyetlerde kullanılması olduğu terörizmle mücadele harekatı (TMH) derslerinde öğretildi. Ancak, bu yöntemlerin ihtilafın sonuna doğru kullanılmaya başlanması nedeniyle, beklenen etki sağlanamadı[400]. Söz konusu doktrinin uygulanması dahil güvenlik kuvvetlerinin Siyonist silahlı örgütler hakkında istihbarat eksikliği duymaları en önemli etken idi. Etkili istihbarat olmadan, güvenlik güçlerinin inisiyatif alarak teröristlere karşı harekat icra edememelerine, sadece kendilerini koruyacak önlemler almaya sevk etti. İstihbarat eksikliği, Siyanist terör yapılanmaları ile mücadelede başarısız olunmasında ana etken olduğu görülmektedir.

Bu çatışmanın tartışılmasında tamamen göz ardı edilen etken, Filistinli Arapların Siyonistlere karşı desteklenmesi olasılığıdır. Siyonist yerleşimciler Filistin nüfusunun yalnızca bir azınlığıydı. Bu şartlarda, "Böl ve Yönet" stratejisi, sözde tarafsızlık girişimine devam eden Birleşik Krallık'ı oldukça güçlendirebilirdi. Ancak, Arap nüfusun, Yahudi olsalar bile, sonuçta Avrupalı olan Siyonistlere karşı kullanılmasının düşünülmemesi, özellikle ABD tarafından Siyonizm'e verilen desteğin gücü nedeniyle, Filistin halkının desteğini almak için gereken siyasi girişimlerin yapılması mümkün olamadı. Filistin nüfusunun çoğunluğunun Siyonistlere karşı duyduğu nefret ve düşmanlığını kullanma konusundaki bu yetersizlik, Birleşik Krallık'ın yenilmesinin ana nedenlerinden birisidir.

Güvenlik kuvvetlerinin IZL'yi ve LEHI karşısındaki başarısızlığın nedenleri; çatışmaları büyüklüğünü abartılması, genellikle taktiksel zayıflıklara, istihbarat yetersizliğine, harekat ve istihbaratın koordinasyonunun eksikliğine, Siyonist yeraltı yapılanmasına karşı etkili yöntemler geliştirilememesi ve siyasetçilerin getirdiği sınırlamalardır.

[400] **Newsinger**, John (2002) British Counter-Insergency, From Palastine to Northen Ireland, 1st Ed., NewYork, Palgrave Press, s.16.

4.1.2. Malaya (1948-1960)

Malaya, 20. yüzyılın en çok tartışılan ve atıfta bulunulan TM'lerinden biridir. Malaya'daki 1948-1960 yılları arasındaki gelişmelere karşı Birleşik Krallık'ın verdiği mücadele, ilk modern TM olarak kabul edilmektedir[401]. Birleşik Krallık tarafından, 1 700'lerin sonunda Hollanda'dan alınarak koloni yapılan bölgede Birleşik Krallık, 1895'te dört Malay sultanlığını bir araya getirerek Federe Malay Devletleri'ni oluşturdu. Birleşik Krallık Yönetimine bağlılığını sürdüren Johor, Melakka, Singapur, Terengganu, Kelantan ve Kedah gibi sultanlıklar ise bu federasyonun dışında kaldı[402]. Birleşik Krallık yönetimindeki Malaya, dünyanın en büyük kalay ve kauçuk üretim merkezi olarak bilinmektedir[403]. 1942 yılındaki Japonya işgaline kadar Birleşik Krallık'ın yönetiminde kalan Malaya, İkinci Dünya Savaşı sonunda Japonya'nın geri çekilmesi ile Birleşik Krallık'ın Malaya'yı yeniden ele geçirmesine kadar geçen 12 gün içinde Malaya Irkları Halk Kurtuluş Ordusu (Malayan Races People's Liberation Army-MRLA) ülkenin kontrolünü ele geçirdi[404]. Birleşik Krallık Yönetimi 1946'da, bütün Malay sultanlıklarını birleştirip yeni bir bağımlı devlet olarak Malaya Birliği'ni kurdu. Halkın çoğunluğunun muhalefeti üzerine İngiliz idaresi Malaya Birliğini dağıttı ve sultanların siyasi yetkilerinin korunmasına razı olarak 1948'de Malaya Federasyonu'nu kurdu[405]. Malaya Birliği'nin kurulması ile 1946 yılında kurulmuş olan bağımsızlık yanlısı Birleşik Malay Milli Örgütü (United Malays National Organization-UMNO) çalışmalarını yoğunlaştırdı. Birleşik Krallık Yönetimi ile UMNO arasındaki görüşmeler sonucunda, 31 Ağustos 1957'de Malaya Federasyonu'nu bağımsızlığını ilan etti. Malaya Federasyonu tarafından; Singapur'la birlikte Borneo adasına bağlı Sabah, Sarawak ve Brunei'nin Federasyon'a katılması istense de Brunei hariç diğerlerinin katılımı ile Malaya Federasyonu, 16 Eylül 1963'te Malezya Federasyonu adını aldı (EK-2). Singapur ise 09 Ağustos 1965'te bağımsızlığını ilan ederek Federasyon'dan ayrıldı[406].

---

[401] **Newsinger** (2002) British Counter-Insergency, From Palastine to Northen Ireland, 1st Ed., NewYork, Palgrave Press, s.31.
[402] **Yıldız, ÖF**, Malezya Bağımsızlığının 62. Yılını Kutluyor, (31.08.2019) Anadolu Ajansı <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/malezya-bagimsizliginin-62-yilini-kutluyor/1569589> s.e.t. 23.10.2020.
[403] **British Malaya** <https://en.wikipedia.org/wiki/British_Malaya s.e.t>. 23.10.2020.
[404] **Barber Noel** (2007) The War of the Running Dogs; the Malayan Emergency: 1948-1960, 1st Ed., New York, Weybright and Talley, s.172.
[405] **Yıldız**, dn. 402.
[406] **Malay Federasyonu** <https://tr.wikipedia.org/wiki/Malay_Federasyonu> s.e.t. 23.10.2020.

Güneydoğu Asya'da ulaşım hatlarına hakim bir bölgede bulunan Malezya halkının, farklı etnik yapıya sahip topluluklardan oluşmasının yüzyıllar süren ticaretin bir sonucu olduğu bilinmektedir. Malacca Boğazı, 1500 yıldan fazla bir süredir bölgeye birçok Arap, Çinli ve Hintli tüccar getiren Doğu ve Batı arasında bir ticaret bölgesi olması nedeniyle, bugünkü Malezya'nın demografik yapısının oluşmasının en önemli etkenini oluşturmaktadır. CIA kaynaklarına göre Malezya'nın nüfusu Temmuz 2018 ayı itibari ile tahmini 31 809 660'dır. Nüfusun; %62'si Malay, %20.6'sı Çin, %6.2'si Hint, %0.9'u diğer etnik gruplar ve %10.3'ü vatandaş olmayan gruplardan oluşturmaktadır. Nüfusunun dinler arasında dağılımı ise (2010 tahmini) %61.3 Müslüman, %19.8'i Budist, %9.2'si Hristiyan, %6.3'ü Hindu, %1.3'ü Konfüçyüsçülük, Taoizm, diğer geleneksel Çin dinleri, %0.4'ü diğer, %0.8'ü dinsiz ve %1'i bilinmeyen gruplar şeklindedir[407].

1946'dan önce, coğrafi olarak bölünmüş bölgelerde yaşayan Malayların üzerindeki kontrolün merkezileştirilmesi için Birleşik Krallık, farklı bölgeleri Malaya Birliği programı ile birleştirmek amacıyla Malay milliyetçiliğini destekleyen ve farklı etnik grupların kendilerini ayrı ayrı tanımlamalarını teşvik eden bir siyaset izlemeye başlar. Birleşik Krallık tarafından, 'Böl ve Yönet' prensibine uygun olarak; devlet yönetiminde ayrıcalık ve etnik gruplar arasında sosyal hiyerarşi yaratılması, etnik gruplar hakkında "Malay yalancı" ve Çinliler için "açgözlü domuz" gibi klişeler yaratılması[408], farklı etnik grupların birbirlerine karşı temkinli yaklaşmaları, güven duymamaları ve sürekli olarak gerilim ve şiddetin görülmesine neden olur.

Japonya'nın 1942 yılında Malaya'yı işgal etmesi ile etnik grupların statülerinde değişiklik yaşanır. Japonlar Hindistan ile ilişkilerini iyi durumda tutmak istediğinden Hintliler ve işgalden sonra idari rollerde yer alacak yerlilere ihtiyaç duyduklarından Malaylar üst statü kabul edildiler. Bu gruplar, yabancı bir ulusun egemenliğine girdiğinden beri ilk kez yönetime katılma imkanı bulurlar. Japonya'nın Çin'e olan düşmanlığının yansıması ise Malaya'da tahminen 400 000 Çinli-Malayalının öldürülmesidir[409].

[407] **The World Fact Book**, Central Intelligence Agency (CIA), Library <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/my.html> s.e.t. 10.12.2019.
[408] **Hannon, Cynthia / Robert Anna** (2016) A Successful Counterinsurgency-The British and the Malayan Emergency, University of Washington, Jackson School Journal, V:6, N:2, s.19 <https://jsis.washington.edu/jsjournal/wp-content/uploads/sites/25/2017/04/Cynthia_Anna.pdf> s.e.t. 10.12.2019.
[409] **Hannon**, Cynthia / Robert Anna (2016) A Successful Counterinsurgency-The British and the Malayan Emergency, University of Washington, Jackson School Journal, V:6, N:2, s.19

Japonların çekilmesinden sonra Birleşik Krallık'ın yeniden Malaya'yı ele geçirme safhasında, Malaya'daki terörizm, öncelikle Malaya toplumu içerisinde haklarından mahrum kaldıklarını düşünen Çinli topluluk tarafından desteklenir. Malaya'nın bağımsızlığını kazanmaya çalışan MRLA; hem Birleşik Krallık hem de Japonların kötü muamelelerine karşı Çinliler tarafından desteklemelerine rağmen, Malay ve Hintli topluluktan çok az destek görür[410].

Malaya'da 1949'da başlayan TM, ilk yıllarında kötü koordine ve planlama ile yürütülür. Başarısız iki yıldan sonra Birleşik Krallık; devlet idaresi, polis ve güvenlik güçlerinin yapılanmasında bir dizi temel reformlar yapar. Birleşik Krallık, başlangıçta terör olaylarını; güvenlik sorunu olarak görme eğilimi ile Ordu'nun üstün muharebe ve ateş gücünün kullanılmasıyla etkisiz hale getirebileceğini değerlendirir. Bu kuvvet kullanmaya dayanan stratejisinde, II. Dünya Savaşı ve Kore Savaşında görülen başarısının etken olduğu düşünülebilir. Birleşik Krallık Ordusu, İkinci Dünya Savaşı ve Kore Savaşı'nda, düşmanla çatışmak ve etkisiz hale getirmek üzerine geleneksel savaş eğitimine sahip iken, Malaya'daki durumun karmaşıklıklarını anlamak ve ormanlık alanda çatışma deneyimine sahip terör örgütüne ve teröristlere karşı mücadele edebilmek için personelinin yeniden eğitilmesi ve ihtiyaç duyulan teşkilat düzenlemelerin yapılması gerektiği anlaması üzerine, bu eksiklikleri gidermek için Kotta Tinggi'de kurulan Uzak Doğu Kara Kuvvetleri Eğitim Merkezi'nde (Far East Land Forces Training Centre-FTC); TM yöntemleri, ormanda çatışma teknikleri, Briggs Planının esasları, Malaya Polisi'nin rolü, istihbaratın koordinesi ve MRLA'nin kullandığı politik sorunlar gibi hususlarda eğitim verilir[411].

Malaya Operasyon Direktörü olarak Nisan 1950-Kasım 1951 döneminde görev yapan General Sir Harold Briggs, sivil yönetimin ve güvenlik güçlerinin çalışmalarını koordine edilmesini ve alınması gereken önlemleri içeren ve Briggs Planı olarak tanınan bir rapor hazırlar. Plan; istihbaratın elde edilmesi ve belirli bir alanın güvenliği sağlandıktan sonra istikrar programlarını yürütmek için idare, polis ve güvenlik güçlerinin çalışmalarının, federal, eyalet ve bölge seviyelerine kadar koordine edilmesi öngörmektedir. General Sir Harold Briggs'den sonra Malaya'ya gönderilen General Sir Gerald Templer'de Briggs

<https://jsis.washington.edu/jsjournal/wp-content/uploads/sites/25/2017/04/Cynthia_Anna.pdf> s.e.t. 10.12.2019.

[410] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s. CS 5-1 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 13.04.2020.

[411] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s. CS 5-3 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 14.04.2020

Planını uygular[412]. Plana göre terör örgütünün aldığı desteği kesmek için başta Çinliler ve bazı yerli Malayalılar özel olarak hedef alınarak, bazı etnik gruplar zorunlu olarak "Yeni Köyler" olarak adlandırılan kamplara yerleştirilir[413]. Bu zorunlu göç, halkın ayrışmasını artırmasının yanında, kontrol altında bulundurulmasını da kolaylaştırmakta, Birleşik Krallık Ordusu, teröristlerle ve zorunlu yerleşim uygulanan insanlar arasında bir bariyer görevi görerek, teröristlere sağlanan yaşam malzemesi dahil lojistik desteği ve eleman temini ile istihbarat elde edilmesini engeller.

TM'nin ilk zamanlarında icra edilen büyük çaplı arama faaliyetlerinden beklenilen sonucun alınmaması üzerine, zamanında ve etkin istihbarata dayanan; küçük çaplı nokta operasyonları ve ormanlık alanda uçarbirlik ağırlıklı nokta operasyonlarının icrasına ağırlık verilir. Birleşik Krallık, silahları ile teslim olan teröristlere maddi ödül verilmesi, Malaya ve yerli kabilelerinin tıbbi yardım ve yiyecek almak için Birleşik Krallık birliklerine bilgi vermeye teşvik edici ödül sistemi gibi bilgilendirmeleri içeren broşürleri özellikle çatışma bölgelerinde dağıtarak, teröristler ile destekçileri arasında güvenirlik sorunu yaşanmasını sağlar. Birleşik Krallık Ordusunun, iletişimde teknolojik sistemler kullanması, hava desteği ve etkin ve zamanında istihbarat desteği ile terör örgütünün ikmal desteğinin kesilmesi ve teröristlerin yerleşim merkezlerinden uzaklaşmaları ve kırsala çekilmeleri sağlanır.

General Gerald Templer; Birleşik Krallık'ın Malaya'daki görünüşte başarılı TMH'nı, 'kalpler ve zihinler (hearts and minds)' sloganı ile ifade eder. Kalpler ve zihinler ifadesi genel olarak, insanların kalplerini ve zihinlerini kazanmak için minimum güç kullanmanın ve TM'de daha az zorlayıcı bir yaklaşım göstermenin önemini vurgulayan, böylece halkın desteğinin sağlanması olarak belirtilebilir[414]. Malaya'da Templer'ın kalpler ve zihinler yaklaşımı, Birleşik Krallık tarafından uygulanan zorlamanın ve baskının gizlenmesine de hizmet etmektedir. Birleşik Krallık'ın baskısını; Malaya'daki Çin nüfusunun yaklaşık %25'ini oluşturan 500 000 kişiyi zorla güvenlik nedeniyle çevresi muhafızlar bulunan ve

[412] **Crawshaw**, Michael (2016) The Evolution Of British Coin, s.14 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/572962/archive_doctrine_uk_jdp_3_40_paper_coin_doctrine.pdf> s.e.t. 01.12.2019.

[413] **Hannon,** Cynthia / Robert Anna (2016) A Successful Counterinsurgency-The British and the Malayan Emergency, University of Washington, Jackson School Journal, V:6, N:2, s.19,20 <https://jsis.washington.edu/jsjournal/wp-content/uploads/sites/25/2017/04/Cynthia_Anna.pdf> s.e.t. 10.12.2019.

[414] **Dixon**, Paul (2009) 'Hearts and Minds'? British Counter-Insurgency from Malaya to Iraq, The Journal of Strategic Studies, V: 32, N: 3, s.354 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402390902928172?needAccess=true> s.e.t. 19.04.2020.

dikenli tel ile çevrilen Yeni Köylere yerleştirilmesinde[415], toplu tutuklamalar, silah taşımaya ölüm cezası verilmesi gibi ağır cezalandırmalar, 1948-1957 yılları arasında yargılama yapılmaksızın iki yıla kadar tutuklama ve süresi 28 günden fazla olmak üzere toplam 34 000 kişinin tutuksuz olarak tutulması, sürgünler (1949'da 10 000'den fazla), insanların takip edilmesi ve hareketlerinin kısıtlanması, yiyecek ve dükkanların kontrolü, komünist sempatizanlarının evlerinin kundaklanması, sansür, sokağa çıkma yasağı, para cezası ile toplu cezalandırma, Ordu tarafından, kırsal Çinli yerleşim yerlerine gelişigüzel atış yapılması, mahkumlara suçlu muamelesi yapılması ve yüzlerce kişinin asılmasında görmek mümkündür[416]. 1952'de, önceki dört yılda elde edilen deneyimleri içeren Malaya Terörizmle Mücadele (Anti-Terrorist Operations Malaya) adlı kitap General Templer'in katkısı ile yayımlanır[417].

Malaya'da yapılan TM'de elde edilen deneyimler, General Sir Robert Thompson tarafından; beş ilke olarak ortaya konur. Bu ilkelerin birincisi, yönetimin politik ve ekonomik olarak uygun, özgür ve bağımsız bir devlet kurmak ve sürdürmek için açık bir politik amacı olmalıdır. Bu, yönetimin otoritesinin tesis edilmesini, kalpler ve zihinleri kazanmak için uzun vadeli tedbirlerle zayıf yönetimin güçlendirilmesidir. İkinci etkeni; yönetim yasalara uygun hareket etmelidir. Thompson göre "yasaya göre hareket etmeyen bir hükümet … halkının yasalara uymasını bekleyemez". Üçüncüsü, yönetimin genel bir planı olmalıdır. Bu plan, sivil-asker dengesini ve tüm alanlarda tam koordinasyon sağlamalıdır. Aksi takdirde, askeri harekatın sivil desteğinin olmadığı veya sivil yatırımlarının güvenliğinin sağlanmadığı durumlarda kalıcı sonuçların elde edilmesinde güçlükler yaşanabilir. Dördüncüsü, yönetim siyasi tahribatı onarmaya öncelik vermelidir. Merkezi tedbirlerle halk ile terörist birbirinden ayırmalı, küçük balıklar sudan çıkarılırsa lojistik, eleman, istihbarat desteği kesilir ve sonuç olarak etkisiz hale getirilmeleri kendiliğinden sağlanır. Beşincisi, yönetim ilk önce temel bölgelerin güvenliğini sağlamalıdır. TM'de öncelik; yerleşim merkezlerine ve ekonomik-politik merkezlerin olduğu alanlara verilmelidir. Terör örgütlerinin yarattığı siyasi yıkımın etkisini sınırlandırmak için yönetim,

[415] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s. CS 5-2 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 13.04.2020.
[416] **Dixon**, Paul (2009) 'Hearts and Minds'? British Counter-Insurgency from Malaya to Iraq, The Journal of Strategic Studies, V: 32, N: 3, s.368 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402390902928172?needAccess=true> s.e.t. 19.04.2020.
[417] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s. CS 5-3 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 14 .04.2020.

temel alanların güvenliğini sağlamayı müteakip, diğer alanlara yönelik çalışmalar yaparak terörizmi sınırlamayı hedeflemelidir[418].

1951-1958 yılları arasında, Birleşik Krallık, aynı anda 25 000 dolayında olmak üzere yaklaşık 175.000 asker görevlendirmesinin yanında, 75 000 Malaya Polisi ve 180 000 Güvenlik Muhafızı (Home Guard) ile iş birliği yapar[419]. Birleşik Krallık Ordusu'nun artan baskısı ve MRLA unsurlarının yaşadığı açlık nedeniyle[420]; 1951'de 8 000 dolayında olan terörist sayısı 1955'de 3 000'e ve 1960'da Malaya-Tayland sınırında barınan 1 000'den az bir miktara iner[421].

Sonuç olarak, Birleşik Krallık, 20. yüzyıldaki TM'nin başarılı bir örneğini vererek, Malaya'da yeniden kendi otoritesini kurar. Birleşik Krallık zaferini, olağanüstü etnik çeşitliliğine sahip Malaya toplumunun Birleşik Krallık işgaline karşı birleşememesine borçludur. Bunun yanında; Malayalı teröristlere göre daha geniş ve etkili silah ve malzeme kaynaklarına sahip olması, Soğuk Savaş'ın etkisiyle 'kominstleri durdurmak' için Batı'dan destek görmesi de önemli etkenlerdir. Malaya 1957'de İngiltere'den bağımsızlığını kazanır. Birleşik Krallık, bir kolonisini kaybetse de yeni bağımsız Malaya'nın Batı yanlısı ve komünizm karşıtı olması stratejik olarak, Birleşik Krallık için iyi bir sonuç olarak görülebilir. Zafer; genellikle koloninin kontrolünü devam ettirme yerine, Birleşik Krallık yanlısı unsurlara devretmek anlamına geldiği kabul edilmelidir[422].

Birleşik Krallık'ın, TM'de izlediği stratejinin etkisi, yarım yüzyıldan sonra Malezya'da hala hissedilmektedir. Yeni Köylerin bu günün yerleşim merkezlerine dönüştüğü, istihdamdan eğitime kadar çeşitli alanlarda Malayların lehine ayrımcılığın ve etnik bölünmelerin devam ettiği görülmektedir.

---

[418] **Thompson, Robert** (1967) Defeating Communist Insurgency: The Lessons of Malaya and Vietnam, 2nd Ed., New York, Frederıck A. Praeger, Inc., s50-58.
[419] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s. CS 5-3 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 14 .04.2020.
[420] **Komer, RW** (1972) The Malayan Emergency in Retrospect: Organization of A Successful Counterinsurgency Effort, RAND Advanced Research Projects Agency, R-957-ARPA, s.8 <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2005/R957.pdf> s.e.t. 17.05.2020.
[421] **Crawshaw**, Michael (2016) The Evolution Of British Coin, s.14 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/572962/archive_doctrine_uk_jdp_3_40_paper_coin_doctrine.pdf> s.e.t. 01.12.2019
[422] **Mockaitis, TR** (1993) Low-Intensity Conflict: the British Experience, Journal of Conflict Studies, s.8 <https://journals.lib.unb.ca/index.php/JCS/article/view/15092/16161> s.e.t. 22.04.2020.

4.1.3. Bulgular

Malaya'da yapılan TM, genellikle en başarılı ve terörizmle mücadale harekatları için doktrin geliştirilmesine katkı veren birçok girdiyi sağladığı kabul edilmektedir. Buna rağmen, benzerlikleri iyi analiz etmeden, bunları farklı olan diğer mücadele alanlarında uygulama konusunda dikkatli olmak gerekir.

Birleşik Krallık; Malaya'daki ayaklanmanın esasen askeri bir sorun olmadığı ve sorunun, reform 'kalpler ve zihinler' ve polis önlemlerinin birleşimi ile ele alınmalı' varsayımını kabul etmektedir. General Gerald Templer; Birleşik Krallık'ın Malaya'daki görünüşte başarılı TMH'nı kalpler ve zihinler yaklaşımı ile ifade etmektedir. Kalpler ve zihinler ifadesi genel olarak; insanların kalplerini ve zihinlerini kazanmak için minimum güç kullanmanın ve TM'de daha az zorlayıcı bir yaklaşım göstermenin önemini vurgulayan, böylece halkın desteğinin sağlanması olarak belirtilebilir. Birleşik Krallık Ordusu 'kalpler ve zihinler' terimini, TM'de tamamen askeri yaklaşımı kabul etmeyerek daha az zorlayıcı yaklaşımı ve insanların kalplerini ve zihinlerini kazanmayı öngören politikanın önemini vurgulamak için kullanmaktadır. Bu yaklaşımı destekleyici şekilde ve yukarıda belirtildiği üzere "Bu işin ilginç tarafı, %25'i sadece sorun, diğer yüzde 75'i ise bu ülkenin halkını kazanmada yatıyor." değerlendirmesi yapılırken, bir Fransız askerince benzer şekilde "Terörizmle mücadelenin %20 askeri ve %80 politik" değerlendirmesi yapılmaktadır.

Kalpler ve Zihinler yaklaşımının birbiriyle ilişkili dört niteliği bulunmaktadır. Zaferin birincil etkeni, siyasi iradenin belirlenmesidir. Asilerin başarısını, sadece askeri bir kazanım olarak görülmemeli, kalpleri ve zihinleri kazanma stratejisinin de etkisizleştirilmesidir. Siyasi irade ile devletin terörizmi yenme kararlılığı gösterilerek, tarafsız ya da devleti desteklemeye yakın halk kitlesinin desteği kazanılmalıdır. İkinci olarak teröristlerden etkilenen halkın kalplerini ve zihinlerini kazanmak için siyasi irade gereklidir. İnsanlar; devletin kazanacağına inanırsa teröristlere duydukları bağlılıklarını kaybeder ve uzaklaştırılabilirler. Üçüncü olarak, daha etkili istihbarat toplayabilmesi, halkın içine karışabilmesi ve halkın görüşlerine duyarlı olması, Ordu'ya göre maliyetinin düşük olması gibi etkenler nedeniyle, polis ve kolluk kuvvetlerine kalpleri ve zihinleri kazanmada öncelik verilmesidir. Polis, aynı zamanda istihbaratın birincil kaynağıdır. Bölge insanından teşkil edilen bir polis gücü, genellikle araziye, kültüre ve halka daha çok aşina olmasının getirdiği avantaj ile açık ve kapalı istihbarat toplama konusunda daha becerikli olabilir. Son olarak

devletin bütün gücüyle TM edebilmesi için tüm ilgili aktörlerin gösterdiği siyasi, sosyal, psikolojik, ekonomik ve askeri bütün çalışmalar, merkezi olarak koordine edilmelidir.

Başarılı TMH'nın yasalar dahilinde, baskı uygulamaksızın ve insan hakları ihlali olmaksızın gerçekleştirilemeyeceği dersi çıkarılabilir. Bu görüşe göre kalpler ve zihinler ifadesi, insan hakları örgütlerinden, medyadan ve kamuoyundan etkili bir TM'nin yapılabilmesi için oldukça zorlayıcı olduğu gerçeğini gizlemenin yararlı bir yoludur.

4.2. 11 Eylül 2001 Saldırıları Sonrasında Yurt DışındaTerörizmle Mücadelesi

4.2.1. Birleşik Krallık'ın Afganistan'daki Terörizmle Mücadele Stratejisi

4.2.1.1. 11 Eylül 2001 Saldırıları ve Başlangıç

İran ve Hindistan, Orta Asya ve Güney Asya ile Orta Asya ve Orta Doğu arasındaki kavşak noktasında yer alan Afganistan (EK-3), dünyanın en büyük dağ sıralarının ve çöllerinin birçoğunu barındırmaktadır. Afganistan, ülkenin ortasında uzanan devasa Hindu Kuş dağ silsilesi ile ayrılmaktadır (EK-4). Afganistan'da 2015 yılı itibariyle; Peştun, Tacik, Hazara, Özbek, diğer (daha az sayıda Baloch, Türkmen, Nuristan, Pamiri, Arap, Gujar, Brahui, Kızılbaş, Aimaq, Pashai ve Kırgız dahil) olmak üzere etnik gruplar yaşamaktadır[423]. Afganistan halkı, yoğun olarak engebeli Hindu Kuş dağ silsilesinin eteklerinde ve çevresinde yerleşik olarak yaşamakta, ülkenin iç vadilerinin çoğunda daha küçük gruplar, doğusunda daha yoğun, güneyinde seyrek yerleşim bulunmaktadır. Tarihsel olarak Afganistan'daki merkezi devlet kurumları zayıf olduğundan [424], parçalı Afgan halkı arasında, devlet bağlılığından ziyade yerel bağlılığa önem verilmektedir.

Afganistan'da, 2001 yılında ABD ve Birleşik Krallık tarafından işgal edilmeden yaklaşık 20 yıl öncesinden başlayan savaş devam etmekte idi. S.S.C.B. Afganistan'da iktidara gelen Marksist-Leninist siyasi gruba [Halk (Khalq) Partisi ve Bayrak (Parcham) Partisi] görünüşte destek vermek ve istikrarı yeniden sağlamak maksadıyla, 24 Aralık

[423] **The World** Fact Book, Central Intelligence Agency (CIA), Library <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/my.html> s.e.t. 01.06.2020.
[424] **Roberts, Adam** (2009) Doctrine and Reality in Afghanistan, Survival, V: 51, N: 1, s.38 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00396330902749673> s.e.t. 12.05.2020.

1979'da, Afganistan'a girdi[425]. Ancak Afganistan'daki S.S.C.B. varlığı; Afgan savaşçılarına yardıma gelen Suudi Arabistan'dan 5 000, Cezayir'den 3 000 ve diğer Arap devletlerinden 2 000 Arap gönüllünün[426] ve başta ABD ve Pakistan olmak üzere diğer ülkelerden gelen yabancı gönüllülerin de katıldığı bir çatışmaya sebebiyet verir. Sovyet güçlerine karşı yapılan mücadele sonrasında, 15 Mayıs 1988 itibarıyla başlayan Sovyet güçlerinin ülkeden çekiliş süreci 15 Şubat 1989'da tamamlanır. "Mücahid" olarak bilinen muhalifler; başlangıçta Sovyet destekli yönetimi devirmek için savaşırken, Sovyetlerin çekilmesi ile silahlarını birbirlerine çevirdiler[427].

Afganistan-Pakistan sınırının Pakistan bölümünde, 1994 yılında Molla Ömer liderliğinde, birçoğu 1980'de Pakistan'da medreselerde dini eğitim alan bir grup öğrenci ve Paştun kökenli askerlerden oluşan, bölgede dini esasların uygulanmasını hedefleyen, "Taliban-öğrenci" adıyla örgütlenen grup[428], 1996'da Kabil'i ele geçirir ve kadınların öğreniminin yasaklanması, ellerin kesilmesinden idam cezasına kadar değişik uygulamaları başlatır. Aynı yıl El Kaide lideri UbL, Sudan'dan kovulduktan sonra Afganistan'a gelir. El Kaide-Taliban ilişkisi, Molla Ömer'in UbL ile 1990'larda geliştirdiği yakın kişisel bağlantılara kadar uzanmasının yanında, El Kaide'nin 1998 yılında ABD'nin Kenya ve Tarzanya büyükelçiliklerine saldırması nedeniyle, ABD tarafından Afganistan doğusunda bulunan El Kaide üslerinin füze ile vurulmasının El Kaide ile Taliban'ı birbirlerine daha yakınlaştırdığı ABD istihbarat kurumlarınca belirtilmektedir[429].

Afganistan'da yaşanan gelişmelere karşısında BMGK, Ekim 1999'da, Taliban'ın UbL'i teslim etmesini ve teröristleri barındırmamasını içeren 1267 sayılı kararı kabul eder. BMGK, Aralık 2000'de eğitim kamplarının kapatılmasını, Taliban'a yönelik silah ambargosu uygulanmasını, Afganistan dışındaki Taliban varlıklarına el konulmasını içeren 1333 sayılı kararı kabul eder. Karar ile Pakistan'ın Taliban'a silah desteğini durdurulması amaçlanmaktadır. Pakistan Taliban'a silah tedarik etmeye devam ederken BMGK, 30

[425] **Witte, Griff**, Afghanistan War 2001–2014, Encyclopædia Britannica <https://www.britannica.com/event/Afghanistan-War#ref292843> s.e.t. 11.05.2020.
[426] **Warren RP** (2016) 'Ideological Motivations of Arab Foreign Fighters as Insurgents and Terrorists From 1980s Afghanistan to the Syrian Insurgency', Romaniuk SN / Webb ST (Ed.) Insurgency and Counterınsurgency In Modern War, 1st Ed., London, CRC Press, s.53.
[427] **Witte**, dn. 425.
[428] **Atwan, AB** (2009) 'Al-Qa'ida and the Taliban: Dangerous Alliances in Afghanistan and Pakistan', Schmid, AP / Hindle, GF (Ed.) After the War on Terror: Regional and Multilateral Perspectives on Counter-Terrorism Strategy, 1st Ed. London, RUSI Books, s. 128.
[429] **Jones, SG** (2014) 'Al-Qaeda Terrorism in Afghanistan', Hoffman Bruce / Rinares Fernandore (Ed.) The Evolution Of The Global Terrorist Threat, From 9/11 to Osama bin Laden's Death, 1st Ed., New York, Columbia University Press, s.378.

Temmuz 2001 tarihinde, silah ambargosunun uygulanmasını sağlamak için Afganistan sınırlarındaki gözlemcileri yetkilendiren 1363 sayılı kararı kabul eder. Taliban ve Pakistanlı destekçileri ise BM gözlemcilerini öldüreceklerini ilan eder. Uluslararası toplum tarafından giderek daha fazla tecrit edilen Taliban; daha çatışmacı, uzlaşmaz tutum takınır. UbL'in stratejisi ise Taliban'ı dış dünyadan izole etmek, böylece El Kaide'ye daha da bağımlı hale gelmesini sağlamak ve ABD'nin baskısının artması veya Afganistan'a saldırı gerçekleştiğinde El Kaide'yi savunmaktan başka seçeneği kalmamasını sağlamaktır. Taliban liderlerinin entelektüel eksikliği, El Kaide'nin küresel cihat felsefesinin etkisi altına girmelerine neden olur[430]. El Kaide'nin yardımı ile Taliban, 2001 yazına kadar Afgan topraklarının yüzde 90'ından fazlasını kontrol altına alır[431]. El Kaide; Taliban ile yaptığı ittifak sonucunda binlerce aşırılık yanlısı eleman kazanır. El Kaide, 1996-2001 yılları arasında dünyanın dört bir yanından yaklaşık otuz bin militan yetiştirmeyi başarır[432]. 2001 yılına gelindiğinde ise 11 Eylül 2001 saldırılarından iki gün önce, CIA tarafından desteklenen ve Taliban yönetimine karşı bir tehdit oluşturan Kuzey İttifak'ın lideri Ahmed Şah Mesud, gazeteci kılığında El Kaide intihar bombacıları tarafından suikast ile öldürülmesi üzerine UbL, Taliban'ın güvenini kazanır[433].

ABD'ye yönelik 11 Eylül 2001 saldırılarında; Dünya Ticaret Merkezi'nde 2 600'den fazla, Pentagon'da 125, saldırıda kullanılan dört uçakta 256 olmak üzere yaklaşık 3 000 kişi yaşamını yitirdi[434]. Kayıplardan 67'si Birleşik Krallık vatandaşıdır[435]. BMGK, 28 Eylül 2001'de teröristlere karşı güç kullanılmasına izin veren ve BM üye ülkelerinin 189'unun tamamından; teröristlere ve terör örgütlerine mali ve lojistik destek ile barınma sağlanmasına müsaade etmeyen 1 373 sayılı kararı kabul eder.

---

[430] **Rashid, Ahmed** (2008) Descent into Chaos: The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia, 1st Ed., New York, Penguin Group, s.72.
[431] **Witte**, dn. 425.
[432] **Rashid**, Ahmed (2008) Descent into Chaos: The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia, 1st Ed., New York, Penguin Group, s.69.
[433] **Atwan**, AB (2009) 'Al-Qa'ida and the Taliban: Dangerous Alliances in Afghanistan and Pakistan', Schmid, AP / Hindle, GF (Ed.) After the War on Terror: Regional and Multilateral Perspectives on Counter-Terrorism Strategy, 1st Ed. London, RUSI Books, s. 128.
[434] **The National** Commission on Terrorist Attacks Upon the United States (2004) The 9/11 Commission Report Executive Summary, s.1,2 <https://www.npr.org/documents/2004/9-11/911reportexec.pdf> s.e.t. 11.05.2020.
[435] **CONTEST 2006** Countering International Terrorism: The United Kingdom's Strategy July 2006, Cm 6888, s.6
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272320/6888.pdf> s.e.t. 19.05.20201.

ABD ve Koalisyon Kuvvetleri, 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından, Afganistan'a askeri müdahale eder. Taliban, UbL'i teslim etmeyi reddettiği için Birleşik Krallık; El Kaide liderlerini adalete teslim etmek, Afganistan'ı Taliban'ın kontrolünden kurtarmak ve ülkenin tekrar uluslararası teröristler için güvenli bir sığınak olmasını önlemek [436] için Ekim 2001'den itibaren, ABD'nin yönetimindeki Daimi Özgürlük Operasyonu'na (Operation Enduring Freedom-OEF) katılır[437]. OEF'in müdahalesi sonucunda, Kasım-Aralık 2001'de, El Kaide tarafından desteklenen Taliban rejimini devrilir[438].

Zamanın Birleşik Krallık Başbakanı Tony Blair , 04 Ekim 2001'deki Parlamento'ya yaptığı açıklamada, Birleşik Krallık'ın hedeflerini "UbL ve diğer El Kaide liderlerini yargılamak için getirmeliyiz ve oluşturdukları terörist tehdidini ortadan kaldırmalıyız. Afganistan'ın uluslararası terörizmi barındırmasını ve desteklemesini engellemeliyiz. Taliban kabul etmez ise Afganistan'ın uluslararası terörizmle bağlantılarının kopmasını sağlamak için bu rejimde değişiklik yapmalıyız. Afganistan halkına yardım etmek için herhangi bir askeri eylem kadar hayati olan insani koalisyona inanıyorum… BM ve uluslararası topluluğun insani mücadeleyi yerine getirmek üzere bir araya gelmesini sağlamak için elimizden gelen tüm desteği, Brahimi'ye (Afganistan ve Irak'ın eski BM temsilcisi Lakhdar Brahimi) vereceğiz…Afgan halkının çatışmanın sonucu olan acılarını en aza indirmek için elimizden geleni yapacağız; daha sonra, onlara baskı ve diktatörlükten arınmış, daha iyi, daha huzurlu bir gelecek sağlamak için onlarla Afganistan'ın içinde ve dışında çalışmayı taahhüt ediyoruz. Afgan halkı bizim düşmanımız değil, onlara sempatimiz var ve desteğimiz olacak. Düşmanımız, 11 Eylül 2001 saldırılarından sorumlu olan UbL ve El Kaide. Taliban rejimi onları teslim etmeli ya da düşmanımız olmalı… UbL'in oluşturduğu tehdit ve yarattığı terörizm tehdidi ortadan kaldırılmalıdır. Adalet için harekete geçiyoruz."[439] olarak belirtir. Birleşik Krallık'ın TM'ye katkı vermenin yanında, uluslararası ortaklarla birlikte, ülkenin yoksulluğu, güvensizliği, istikrarsızlığı, kötü altyapısı, zayıf yönetimi ve kırılgan ekonomisine desteklemek ve daha güvenli bir Afganistan yaratmayı hedeflemektedir.

[436] **The UK's Work in Afghanistan** (2014) <https://www.gov.uk/government/publications/uks-work-in-afghanistan/the-uks-work-in-afghanistan#development-in-helmand-province-since-2006> s.e.t. 11.05.2020.
[437] **The UK's Mission in Afghanistan**, House of Commons, Global Security: Afghanistan and Pakistan - Foreign Affairs Committee <https://publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmfaff/302/30209.htm> s.e.t. 12.05.2020.
[438] **Roberts**, Adam (2009) Doctrine and Reality in Afghanistan, Survival, V: 51, N: 1, s.31 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00396330902749673> s.e.t. 15.05.2020.
[439] **The UK's** Mission in Afghanistan, dn. 437.

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization-NATO), 12 Eylül 2001'de, NATO üyelerinin ABD ile dayanışma içinde olabilmeleri için NATO Antlaşmasının V. maddesini kapsamında çağrı yapar. Uluslararası Topluluk, Aralık 2001'de Bonn'daki konferansta, Afgan Geçici Yönetimi (Afghan Interim Authority) kurulmasıyla ilgili ayrıntıları kabul ederek, 6 aylık bir görev süresi olan Uluslararası Güvenlik Yardım Gücü (International Security Assistance Force-ISAF) oluşturulması kararlaştırır ve 20 Aralık 2001 tarihinde, 49 ülkenin katılımı ile ISAF kurulur. NATO, 11 Ağustos 2003 tarihinde, ISAF operasyonlarının liderliğini üstlenir ve Afganistan'daki gücün komutasından, koordinasyonundan ve planlanmasından sorumlu olur[440].

Afganistan her zaman dış askeri güçler için zor bir harekât sahası olagelmektedir. Zamanın ABD Savunma Bakan Yardımcısı Paul Wolfowitz Kasım 2001'de "Aslında, bu mücadeleye başladığımızda Afganistan tarihinin aldığımız derslerden biri, eğer bir yabancıysanız, içeri girmemeye çalışın. Eğer girerseniz, çok uzun kalmayın, çünkü onlar çok uzun süre kalan yabancıları sevmezler." ifadesi ile zorluklara vurgu yapmaktadır[441]. Bu arada, yeniden toparlanan Taliban'ın Afganistan'daki saldırıları 2003 yazında yeniden başlar. Taliban, hem Afgan hem de Peştun milliyetçiliğinden yararlanmakta, geleneksel sosyal örgütlenme ve adalet sistemlerini kullanmakta, mali gücünü Afganistan'daki yüksek işsizlik nedeniyle, eleman temininde kolaylaştırıcı etken olarak kullanmakta ve haşhaş ekimini desteklemesi bazı yerleşim merkezlerinde desteğini artırırken bazı NATO ülkelerinin tereddüt yaşamasına neden olmaktadır[442]. ISAF operasyonlarını, 2005 yılında Batı Afganistan'a ve 2006'da güneye genişletir. Genişleme, ABD'nin doğu Afganistan'a doğru konuşlandırılmasıyla 2006'nın sonunda tamamlanır[443].

4.2.1.2. Birleşik Krallık'ın Helmand Eyaletindeki Mücadelesi

Birleşik Krallık, 2001 yılından bu yana Afganistan'daki uluslararası askeri çabaların ön saflarında yer almakta ve Afganistan'daki TM'ye, Afgan Ulusal Güvenlik Güçlerinin oluşturulması ve eğitilmesine, yeniden yapılanma ve kalkınma için güvenli bir ortam

[440] **Troops in Contact Airstrikes and Civilian Deaths in Afghanistan** (2008) II. International Forces Operating in Afghanistan, Human Right Watch <https://www.hrw.org/report/2008/09/08/troops-contact/airstrikes-and-civilian-deaths-afghanistan> s.e.t. 11.05.2020.
[441] **Roberts**, Adam (2009) Doctrine and Reality in Afghanistan, Survival, V: 51, N: 1, s.29 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00396330902749673> s.e.t. 14.05.2020.
[442] **Rashid Ahmed** (2001) Taliban: The Story of the Afghan Warlords, 1st Ed., London, Pan Books s.117-124.
[443] **The UK's Work in Afghanistan**, dn. 436.

sağlamaya katkı vermeyi amaçlamaktadır. Birleşik Krallık, Ekim 2005'te Helmand Eyaletine[444] yönelik hem sivil hem de askeri faaliyeti kapsayan planlama çalışmalarına başlar. Helmand için Birleşik Krallık Planı, hükümet birimlerinin ilgili aktörleri arasındaki koordinasyon temelinde 'Kapsamlı Yaklaşım'a dayanmaktadır[445]. Ortak Plan, Afganistan Hükümetinin etkisinin genişletilmesini, Afgan Ordusu ve Afgan Polis kuvvetinin geliştirilmesini ve ekonomik/sosyal kalkınmayı içermektedir[446]. Birleşik Krallık Birlikleri Helmand Eyaletine NATO liderliğindeki ISAF'ın bir parçası olarak Mart 2006'da yerleşir[447].

Helmand özellikle yoğun olarak yaşanan yolsuzluk ve uyuşturucu kaçakçılığı nedeniyle, ülkenin diğer bölgelerine göre çok daha fazla oranda güç şartlara sahiptir. Helmand'da; halkın eğitiminin yetersizliği, eğitimli insan eksikliği, yönetim ve adalet sisteminin zayıflığı ve ekonomik geri kalmışlık; suçlular, uyuşturucu satıcıları ve terör gruplarının kendi çıkarları için kullanabilecekleri alan sağlamaktadır. Bununla birlikte, birçok Afgan toplum önderinin, devletin yeniden inşasına ve Afgan Hükümetinin yaptığı reformlara destek vermeyerek, Kabil'den gelen siyasi, mali ve askeri kaynakları kendi çıkarları için kullanmaya çalışması da ayrı bir sorun alanıdır[448]. Helmand'ın; ekonomik, kültürel, sosyal ve etnik yapısı, Birleşik Krallık Birliklerinin faaliyet göstermesi için zorlu bir ortam oluşturmaktadır[449].

Zamanın Birleşik Krallık Savunma Bakanı Rt Hon Dr John Reid, 26 Ocak 2006 tarihinde, Parlamento'da Helmand eyaletinde konuşlanma hakkında yaptığı açıklamada "Helmand'da siyasi, ekonomik ve askeri yardım sağlamak için çalışılacağını, bütün bunların uluslararası terörizmin Afganistan'da bir daha asla üslenmemesini için gerekli olduğunu"

---

[444] **Marston, Daniel** (2008) British Operations in Helmand Afghanistan, Small Wars Journal <https://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/98-marston.pdf> s.e.t. 14.05.2020.

Helmand; Helmand Nehri, Yeşil Bölge (Green Zone) olarak anılan tarımsal bölgenin en önemli varlığıdır. Helmand nüfusunun çoğunluğu güneydeki Garmsir'den Kajaki Barajı'na kadar Helmand Nehri boyunca yaşar. Güneyden kuzeye ana kentsel merkezler Leşkergâh, Gereşk, Sangin ve Sangin'in batısında Musa Qala ve Nowzad'dır. Afganistan'ın eroin ticaretinin büyük çoğunluğu Hermand merkezlidir ve aynı zamanda Afganistan'daki en yoğun mayınlı bölgelerden biridir.

[445] **Farrell Theo / Gordon Stuart** (2009) COIN Machine The British Military In Afghanistan, The RUSI Journal, V: 154, N: 3, s.18 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03071840903097597?needAccess=true> s.e.t. 16.05.2020.

[446] **Pritchard James / Smith MLR** (2010) Thompson in Helmand: Comparing Theory to Practice in British Counter-insurgency Operations in Afghanistan, Civil Wars V: 12, I: 1, s.68 <https://www.researchgate.net/publication/233166211_Thompson_in_Helmand_Comparing_Theory_to_Practice_in_British_Counter-insurgency_Operations_in_Afghanistan> s.e.t. 16.05.2020.

[447] **The UK's** Mission in Afghanistan, dn. 437.

[448] **Farrell** Theo / Gordon Stuart (2009) COIN Machine The British Military In Afghanistan, , The RUSI Journal, V:154, N:3, s.20 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03071840903097597?needAccess=true> s.e.t. 13.05.2020.

[449] **The UK's Work in Afghanistan**, dn. 436.

belirterek, Birleşik Krallık'ın Helmand'daki amaçlarını açıklamaktadır[450]. Aynı Bakan, Nisan 2006'da "Afgan halkının ekonomisini ve demokrasisini yeniden inşa etmelerine yardımcı olmak ve onları korumak için güneydeyiz. Tek bir atış yapmadan üç yıl içinde ayrılmaktan mutluluk duyarız." [451] şeklinde beklentisini belirtmesine rağmen, Birleşik Krallık Ordusu Kore Savaşı'ndan bu yana resmi olarak yaptığı en ciddi mücadele olarak tanımlanan yoğun bir TM ile karşı karşıya kalır[452].

Birleşik Krallık tarafından, 2006 yılında Görev Gücü Helmand (Task Force Helmand) olarak adlandırılan tugay büyüklüğünde, ülkenin yeniden inşasına yardımcı olmak için barış destek operasyonları yürütmek üzere bir güç gönderilir. Birleşik Krallık'ın kara ve Kraliyet Deniz Piyadeleri'nden oluşan Görev Gücü Helmand; üç lojistik destek birliği ve Kraliyet Hava Kuvvetleri tarafından desteklenir[453]. Birleşik Krallık'ın genellikle 6 aylık bir görev döngüsüne tabi olarak yaklaşık 9.500 personeli bulunur.

Birleşik Krallık'ın Helmand'daki stratejisinin evrimi iki ana aşamalıdır. İlk olarak (2006'dan 2007 sonuna kadar) barışı koruma stratejisinin uygulandığı dönemdir. İkincisi, 2008'in başlarından itibaren 'Helmand Yol Haritası'na göre faaliyetlerin icra edilmesidir[454]. Profesör Theo Farrell ve Dr. Stuart tarafından, Birleşik Krallık'ın ilk planın, yaklaşık elli yıl önce Malaya'da uyguladığı 'ink-spot' stratejisine[455] benzediği, Helmand'ın eyalet başkenti Leşkergâh'a odaklanıldığı, Birleşik Krallık ve Afgan birliklerinin, şehrin siyasi, sosyal ve ekonomik yapısında ve kalkınmasında gelişmeler sağlayarak, çevre yerleşim yerlerini de özendirecek etkiler oluşturmanın istenildiği ve bu maksatla güvenliğin sağlamasının öngörüldüğü, ancak Birleşik Krallık'ın Irak'a odaklanmasından, Afganistan'dan uzak kaynakların sağladığı yetersiz bilgiye bağlı kalınmasından, yerinden yeterli bilgi

---

[450] **The UK's** Mission in Afghanistan, dn. 437.

[451] **War in Afghanistan,** National Army Museum< https://www.nam.ac.uk/explore/war-afghanistan> s.e.t, 11.05.2020.

[452] **Borger Julian**, Why we Went Into helmand (20.04.2012) The Guardian <https://www.theguardian.com/world/julian-borger-global-security-blog/2012/apr/23/afghanistan-helmand-deployment> s.e.t, 15.04.2020.

[453] **The UK's Work in Afghanistan**, dn. 436.

[454] **Farrell** Theo / Gordon Stuart (2009) COIN Machine The British Military In Afghanistan, , The RUSI Journal, V: 154, N: 3, s.20 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03071840903097597?needAccess=true> s.e.t. 13.05.2020

[455] **Inkspot Strategy** <https://en.wikipedia.org/wiki/Inkspot_Strategy> s.e.t. 13.05.2020.

Mürekkep lekesi stratejisi (Inkspot Strategy), nispeten küçük bir askeri güçle büyük bir bölgeyi kontrol altına almayı hedefleyen askeri bir stratejidir. Kontrol altına almak isteyen güç, bölgeye dağılmış bir dizi küçük güvenli alanın oluşturulmasıyla başlar. Daha sonra her alandan dışarıya doğru kontrolünü genişletir ve alanlar birleşene kadar küçük alanları büyütür ve sadece direnç cepleri bırakır.

Stratejinin adı, mürekkep lekelerinin, kağıt veya kurutma kağıdı üzerinde küçük dağınık noktalar olarak başlayan ve kağıdın çoğunu veya tamamını kaplayacak şekilde yayılma şeklini ifade eder. Tarihsel olarak, mürekkep lekesi stratejisi Malaya ve Vietnam Savaşı ile ilişkilidir.

alınamaması sonucunda bilgi eksikliği oluştuğu ve Birleşik Krallık'ın ilk planının başarısız olduğunu belirtmektedir [456]. Malaya ve Afganistan arasındaki önemli fark, özellikle Helmand'daki Taliban'ın gücü konusunda istihbarat eksikliğidir.

Profesör Farrell ve Dr Gordon, Haziran 2006'da Afganistan yerel ve merkezi yönetiminin kendi otoritesinin eyalet çapında yayıldığını göstermesi maksadıyla, Birleşik Krallık birliklerinin kuzey Helmand'a görevlendirilmesi için yoğun talepleri sonucunda, Birleşik Krallık 'müfreze evi-platoon house ' stratejisi olarak bilinen uygulama kapsamında Sangin, Now Zad ve Musa Qala kasabalarına birliklerini yerleştirilir. Söz konusu stratejinin uygulanması ile Helmand'ın dış bölgelerinde, destekten yoksun şekilde terörist gruplarca çevrilen Birleşik Krallık birlikleri, önemli kayıplar verdiler[457].

Birleşik Krallık Ulusal Güvenlik, Uluslararası İlişkiler ve Kalkınma Komitesi (National Security, International Relations and Development Cabinet Committee) tarafından, Aralık 2007'de kararlaştırılan yedi hedef;

- Durand Line'ın[458] her iki tarafındaki terör faaliyetlerinin, Afganistan ve Pakistan için önemli bir tehdit oluşturmayacak seviyeye indirilmesi,

- El Kaide'nin Afganistan'a geri dönmesinin engellenmesi ve Pakistan'ın kabile bölgelerinde yer almasını veya en azından sınırlandırılmasının sağlaması,

- Afganistan'ın meşru bir devlet olarak kalması ve kendi güvenliğini daha etkin sağlayabilmesi için ekonomik kalkınmanın ve güvenlik alanında reform yapılmasının sağlanması,

---

[456] **The UK's** Mission in Afghanistan, dn. 437.

[457] **The UK's Mission in Afghanistan**, dn. 437.

[458] **Durand Line** <https://en.wikipedia.org/wiki/Durand_Line> s.e.t. 13.05.2020.

Durand Hattı, Afganistan ile Pakistan arasında 2 430 kilometrelik uluslararası bir sınırdır. 1893 yılında İngiliz Hindistan ve Afganistan arasındaki uluslararası sınır olarak, Hindistan Devlet Memurluğu İngiliz diplomatı Mortimer Durand ve Afur Emir Abdur Rahman Han arasında, kendi etki alanlarının sınırını belirlemek ve uluslararası ilişkiler ve ticaret geliştirmek için kabul edildi.

Durand Hattı, sınırın her iki tarafında yaşayan etnik Peştunları ve Beluçları siyasi olarak bölerek Peştunistan ve Belucistan bölgelerini kesmektedir. Kuzey ve Batı Pakistan'ın Hayber-Pahtunhva, Belucistan ve Gilgit-Baltistan bölgelerini Afganistan'ın kuzeydoğu, doğu ve güney illerinden ayırır. Jeopolitik ve jeostratejik bir bakış açısıyla, dünyanın en tehlikeli sınırlarından biri olarak tanımlanmaktadır.

Durand Hattı; uluslararası olarak Pakistan'ın batı sınırı olarak tanınmasına rağmen, Afganistan tarafından tanınmamaktadır. Ancak Ağustos 1976'da Pakistan ziyareti sırasında Serdar Muhammed Davud Han (1973-1978 arasında Afganistan devlet başkanıdır.) Durand Hattını Pakistan ve Afganistan arasındaki uluslararası sınır olarak kabul ettiği belirtmektedir. 2017'de sınır gerginlikleri yaşandığı ortamda zamanın Afganistan Cumhurbaşkanı Hamid Karzai, Afganistan'ın Durand Hattı'nı iki ülke arasındaki uluslararası sınır olarak "asla tanımayacağını" ifade etmiştir.

- Uyuşturucu ticaretini azaltılması ve kontrol altında bulundurulması ve ekonomiyi zayıflatmasının önlenmesi, uyuşturucu ticaretinden terör gruplarının yararlanmasının önlenmesi,

- Afganistan'ın yönetim, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve sosyal/ekonomik kalkınma konularındaki hedefleri için uzun vadeli sürdürülebilir destek sağlanması,

- Müttefikler ile ilişkilerin korunması olarak belirtilmektedir.

Bu hedefler, Birleşik Krallık'ın Afganistan'daki faaliyette olduğu dokuz görev alanına uygulandığında;

- Güvenlik: Afgan Hükümeti ile ordu ve polisin güvenliği sağlama yeteneğinin artırılması,

- Politika ve uzlaşma: Ulusal ve yerel kurumların güçlendirilmesi ve siyasi uzlaşmaya destek verilmesi,

- Yönetim ve hukukun üstünlüğü: Afgan Yönetimi ve kurumlarının; temel hizmetleri yerine getirebilmesi, yolsuzluğu önlemesi ve hukukun üstünlüğünü ve adaleti sağlanması,

- Ekonomik kalkınma ve yeniden yapılandırma: Afgan halkının yaşamını iyileştiren ekonomik büyüme ve yoksulluğun azaltılması,

- Uyuşturucu ticareti ile mücadele: Güvenlik, yönetim ve ekonomiye zarar vermesini önlemek için uyuşturucu ticaretinin azaltılması ve kontrol altında bulundurulması,

- Helmand: Halkın güvenliğinin ve kalkınmasının sağlamak için yerel ve ulusal yönetimin etkinliğinin artırılması,

- Bölgesel katılım: Afgan Devletinin istikrarının sağlanması ve sürekliğinin bölgesel devletler tarafından desteklenmesi,

- Uluslararası katılım: Afgan barışının inşasını ve kalkınmasını destekleyen daha uyumlu uluslararası katılım,

- Stratejik iletişim: Afganistan'ın huzuru ve istikrarlı için Afgan ve Birleşik Krallık halkının artan desteği olarak tanımlanmaktadır[459].

Birleşik Krallık'ın, BM Genel Sekreteri'nin Afganistan Özel Temsilcisi olması için 2007 yılında aday gösterdiği Lord Paddy Ashdown "Görünüşe göre Afganistan'da bir savaşı kaybetmeye yakın olduğumuz gerçeğinin nedeni çok fazla alanda mücadele edilmesidir. Taliban'a karşı savaş, uyuşturuculara karşı savaş, yoksulluğa karşı savaş, Afganistan'ın eski geleneklere karşı savaş. Bütün bu savaşlarda aynı anda savaşamayız. Etkili bir hukuk sistemi tesis edilinceye kadar Afgan kadınlarını özgürleştiremeyiz. Taliban'ın desteklenmesini istiyorsak, Afganistan'ın çiftçilerini uyuşturucu savaşının bir parçası olarak yoksullaştıramayız. Afganistan'da bulunulan süre içinde halkı yoksulluktan kurtaramayız. Çok fazla önceliğe sahip olmak, hiçbir önceliğe sahip olmamaktır."[460] belirtmesinden, Birleşik Krallık'ın kendisine çok fazla hedef koyduğu ve karmaşa yaşandığı anlaşılmaktadır.

Birleşik Krallık Birliklerinin Helmand'a konuşlandırılmasından yaklaşık 18 ay sonra Eylül 2008 ayında Parlemanto'da, Başbakan; Birleşik Krallık'ın Afganistan'a müdahalesindeki stratejik ilkelerini;

- Afgan Yönetimini, ordusunu ve polisinin kendi güvenliklerini sağlayabilecek yeteneğe kavuşması için desteklenmesi,

- Ulusal ve yerel kurumları güçlendirmek ve siyasi uzlaşma çalışmalarının desteklenmesi,

- Yeniden yapılanma ve kalkınmanın desteklenmesi,

- Uluslararası toplumla ortaklaşa çalışmaya devam edilmesi şeklinde özetlemektedir[461].

Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'de Kasım 2008'de, zamanın Savunma Bakanı Rt Hon John Hutton ise "2006 yılında Güney Afganistan'a girmeseydik, Taliban muhtemelen şimdi Güney Helmand ve Kandahar'ı kontrol edecekti. Bugün bu odada, Kandahar'ı kontrol edenin Kabil'i kontrol ettiğini söyleyen birçok tarih öğrencisi vardır. Bu

[459] **The UK's** Mission in Afghanistan, dn. 437.
[460] **Korski, Daniel** (2008) Ashdown: What I told Gordon Brown about Afghanistan <https://retro-blogs.spectator.co.uk/2008/09/ashdown-what-i-told-gordon-brown-about-afghanistan/> s.e.t. 13.05.2020.
[461] **The UK's** Mission in Afghanistan, dn. 437.

da El Kaide'ye 11 Eylül öncesinde olduğu gibi yeniden Afganistan üzerinden özgürce hakimiyetini sürdürmesi demektir" [462] düşüncesi ile Birleşik Krallık'ın Afganistan ve özelinde Helmand eyaletine müdahalesinin haklılığını vurgulamaktadır.

TMH'nda, genellikle alandaki her 1 000 yerleşimci için yaklaşık 20-25 kişilik güvenlik kuvvetine gereksinim olduğu, asgari olarak 20 kişilik güvenlik kuvveti kabul edilse de bu tür hesaplamaların etken olan aktörlere bağlı olduğu bilinmelidir[463]. CIA kaynaklarına göre Afganistan 34.9 milyon (Temmuz 2018 tahmini) nüfusa sahiptir[464]. Harekat alanı olarak bütün Afganistan alınırsa yaklaşık 780 000 kişilik bir kuvvete ihtiyaç olacaktır. Bu büyüklükte bir kuvvetin, NATO ve diğer katılımcı ülkeler tarafından karşılanması olasılığı çok düşüktür. Güvenlik Uzmanı Daniel Marston stratejinin yanlış uygulanmasının ana nedeni olarak "birçok Koalisyon üyesi için geçerli olan insan gücü eksikliği"[465] olduğunu işaret ederken, Birleşik Krallık Ordusu'nun Helmand'ın büyük bir bölümünü kontrol eden bir yapı ile başa çıkmak için donanımlı olmaması[466], yerel yapının anlaşılamaması ve ortaya çıkan direnişin seviyesinin doğru analiz edilememesi nedeniyle, Helmand'da sekiz yıl süren şiddetli mücadeleyi içeren 13 yıllık çatışmadan sonra başarılanlar hâlâ tartışmaya açık olduğu belirtilmektedir[467].

Ekonomik etkenlerle ilgili olarak; Afganistan'da uluslararası suç örgütleri, terör grupları ve çiftçilerle irtibatlı yasa dışı haşhaş üretimi konusunu ele almak hem çok önemli hem de son derece zordur. Ayrıca Birleşik Krallık, ayaklanmayı derinleştirme korkusu nedeniyle çiftçilere alternatif gelir biçimleri sağlanana kadar Helmand eyaletindeki haşhaş mahsulünü yok etmek konusunda ABD'den daha isteksiz olma eğilimindedir[468]. Bunun iki çelişkili etkisi vardır. Birincisi, gelirlerini yok etmeyerek halkın kalplerini ve zihinlerini kazanmanın hedeflenmesi ile TM'ye katkıda bulunması, ikinci çelişki ise teröristlerin yasa

[462] **The UK's** Mission in Afghanistan, dn. 437.
[463] **US Army** Joint Publication 3-24, Counterinsurgency, s.1-13 <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp3_24.pdf> s.e.t. 15.05.2020.
[464] **The World** Fact Book, Central Intelligence Agency (CIA), Library <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/my.html> s.e.t. 15.05.2020.
[465] **Marston,** Daniel (2008) British Operations in Helmand Afghanistan, Small Wars Journal <https://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/98-marston.pdf> s.e.t. 14.05.2020.
[466] **Dressler, Jeffrey** (2011) Institute For The Study Of War, Counterinsurgency in Helmand, Afghanistan Report 8, s.11 <https://www.jstor.org/stable/resrep07887?seq=2#metadata_info_tab_contents> s.e.t. 17.05.2020.
[467] **War** in Afghanistan, dn. 451.
[468] **Dixon**, Paul (2009) 'Hearts and Minds'? British Counter-Insurgency from Malaya to Iraq, The Journal of Strategic Studies, V: 32, N: 3, s.375 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402390902928172?needAccess=true> s.e.t. 19.04.2020.

dışı uyuşturucu kaçakçılığı ve haşhaş üretiminden finansal gelir elde etmeleridir. Gerçek şu ki, haşhaş ekimi 2001'den bu yana artmaktadır[469].

4.2.1.3. İmar Ekipleri

Birleşik Krallık'ın Afganistan'daki TMH'ndaki deneyimlerini değerlendirmek için güvenlik ve kalkınma arasındaki ilişkiyi belirlemek hayati önem taşımaktadır. Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından, hükümetler, sivil toplum örgütleri, akademik çalışmalar ve uluslararası kurumlar arasında "kalkınma güvenliğe ihtiyaç duyar ve güvenlik olmadan kalkınamazsın"[470] konusunda artan bir fikir birliği bulunmaktadır. "Kalkınma ve güvenlik ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır"[471] veya "kalkınma olmadan güvenlik olmaz, güvenlik olmadan kalkınma olmaz"[472].

Dünya Bankası'nın Yoksulların Sesi (The Voices of the Poor) adlı çalışmasında "yoksullar için bir numaralı önceliğin güvenlik olduğunu" belirtilmektedir[473]. 1990'larda çatışmanın olduğu yerlerde, çatışan taraflar arasında barış sağlandıktan sonra güvenlik ve kalkınma stratejileri uygulanabildi. Bunun aksi durumda, kalkınma ve güvenlik stratejileri, teröristleri etkisiz hale getirmek için yapılan TMH ile birlikte sürdürülmelidir. TM'de güvenlik kuvvetlerinin müdahalenin rolü çok önemli olmasına rağmen, sorunun çözümünde siyasi boyut çok daha önemlidir. Galula sorunun çözümünü "%80 siyasi %20 askeri"[474] olarak nitelerken, Kilcullen "terörizmle mücadelenin %100 siyasi olabileceğini" belirtmektedir[475]. Ordunun rolü, teröristlerin başarılı olmalarını önlemek ve sivil-siyasi güçlerin halkla iletişim içerisinde etkin bir şekilde çalışması için yeterli güvenliği

[469] **Jones SG** (2008) Counterinsurgency in Afghanistan, RAND Counterinsurgency Study V: 4, s.81 <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2008/RAND_MG595.pdf> s.e.t. 12.05.2020.
[470] **Duffield, Mark** (2007) Development, Security and Unending War: Governing The World of Peoples, 1st Ed., Cambridge, Polity Press, s.1.
[471] **Stern, Maria / Öjendal Joakım** (2010) Mapping the Security-Development Nexus: Conflict, Complexity, Cacophony, Convergence?, Security Dialogue V: 41, N: 1, s.5 <http://pdf2.hegoa.efaber.net/entry/content/1369/STERN_OJENDAL_Mapping_Security-Development_Nexus_2010.pdf> s.e.t. 11.05.2020.
[472] **Trachsler, Daniel** (2008) Security and Development: Convergence or Competition ? Center For Security Studies (CSS) Analyses in Security Policy, V: 3, N: 40, s.1 <https://www.files.ethz.ch/isn/91947/css_analysen_nr40_0908_e.pdf> s.e.t. 11.05.2020.
[473] **Chandler, David** (2007) The Security–Development Nexus and the Rise of 'Anti-Foreign Policy', Journal of International Relations and Development, V: 10 N: 4, s.367 <https://link.springer.com/content/pdf/10.1057/palgrave.jird.1800135.pdf> s.e.t. 11.05.2020.
[474] **Galula** David (2006) Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice, 2nd Ed., London, Praeger Security International Westport s. 63.
[475] **Kilcullen, David** (2006) Counter-insurgency Redux, Survival: Global Politics and Strategy, V: 48, I: 4, s.111-130 <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00396330601062790> s.e.t. 12.05.2020.

sağlamaktır. Bu nedenle, TMH esnasında, silahlı gücün açık ve yoğun kullanımı, sadece çatışma sonrası görevlerde değil, aynı zamanda onu destekleyen halk kesiminde ve Afgan terör aktörlerinde de olumsuz etki yaratır. Afganistan'da güvenlik ve kalkınma arasındaki yakın ilişki, yalnızca askeri yollarla güvenliğin sağlanması yerine; yeniden yapılanma ve kalkınma ile güçlendirilmiş iyi yönetim, adalet ve hukukun üstünlüğünü gerektirdiği kapsamlı bir yaklaşım olarak ortaya konmaktadır.

Birleşik Krallık'da dahil olmak üzere Batı Koalisyon Güçleri Afganistan'daki TM ve kalkınmayı sağlayabilmek için "ağırlıklı olarak ekonomik etkenlere, yapısal teşviklere ve bireylerin akıllı ve gerçekçi yaklaşımlarına odaklandılar"[476]. 2002 yılında Afganistan'ın illerinde askeri ve sivil yapılardan oluşan İl İmar Ekipleri (Provincial Reconstruction Teams-PRT) kuruldu. PRT'nin temel görevi; güvenliği artırmak, Afgan yönetiminin yetki alanını, otoritesini genişletmek, yeniden yapılanmasını sağlanmak, siyasi kurumları güçlendirmek, sosyal ve ekonomik ilerlemeyi geliştirerek Afganistan'ın istikrarına yardımcı olmaktır[477].

Birleşik Krallık, üç PRT'ye liderlik etti. Birleşik Krallık liderliğindeki ilk PRT, Mayıs 2003'te kuzey Afganistan'da Mazar-e-Sharif'de kuruldu. Daha sonra Meymaneh'de ikinci PRT kuruldu. Mazar'daki yeniden yapılanma ekibinde bulunan sivil personeli ve yaklaşık 100 askeri ile Birleşik Krallık; Afgan makamlarının yanı sıra kalkınma programlarını destekledi. Birleşik Krallık, Helmand Eyaletindeki faaliyetlerine yoğunlaşması nedeniyle, Meymaneh'deki PRT ise Eylül 2005'te Norveç'e, Mazar-e-Sharif'deki PRT'yi ise Mart 2006'da İsveç kontrolüne devredildi. İlk sivil PRT ise Birleşik Krallık liderliğinde, 2006 yılında Helmand'da kuruldu. Helmand Eyaletinde PRT kurulduğunda, Afgan Yönetiminin, gayri meşru ve yozlaşmış görülen sınırlı bir otoritesi bulunmakta idi. Yıllar süren Taliban yönetiminin, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerin ciddi şekilde aksamasına yol açması ve Afgan Yönetimi hakkında olumsuz algı yaratması, Helmand'ı teröre destek veren ve şiddetin yoğun yaşandığı yerlerinden birisi durumuna getirmişti. Birleşik Krallık'ın Helmand'ı geliştirme çalışmaları, Afganların yaşamlarının iyileştirilmesine yardımcı oldu.

[476] **Fitzsimmons, Michael** (2008) Hard Hearts and Open Minds? Governance, Identity and the Intellectual Foundations of Counterinsurgency Strategy, Journal of Strategic Studies, V: 31, No. 3, s.356 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402390802024692?needAccess=true> s.e.t. 12.05.2020.
[477] **The UK's Work in Afghanistan**, dn. 436.

4.2.1.4. Afganistan'dan Dönüş

Afganistan Ulusal Güvenlik Kuvvetleri, 1 300'den fazla Afgan güvenlik personeli ile Kabil'in güneyindeki ana tedarik yollarını güvence altına almak için Temmuz 2013'ün sonunda 'Seamough Operasyonu'nu başlattı. Afgan Yönetiminin, silahlı kuvvetlerinin yanı sıra insani yardım kuruluşlarıyla birlikte çalıştığı ve hedeflerine ulaştığı operasyon, güvenlik kuvetlerinin seviyesi hakkında umut vermesi ve Afgan Ulusal Güvenlik Kuvvetleri'nin istikrarlı gelişimi ile birlikte, ISAF katılımcı ülkeleri ve Birleşik Krallık, Afganistan'ı terk etmeye başladı. Helmand'da 137 üssü ve yaklaşık 9 500 askeri bulunan Birleşik Krallık, 09 Ağustos 2013'te Görev Gücü Helmand'ın Karargahını Leşkergâh'tan Bastion Kampına taşıdı. Birleşik Krallık, Afganistan'daki Silahlı Kuvvetler personelini 2014 başında 5 200'e düşerdü ve yıl sonunda ise önemli ölçüde azaltarak, muharip görevde bulunmayan az sayıda personel bırakarak Afganistan'dan ayrıldı[478].

Birleşik Krallık'ın Afganistan'dan çekilmesi, El Kaide tarafından bir zafer olarak nitelendirilmektedir. El Kaide lideri Ayman el Zevahiri, Ağustos 2011'de, UbL'in ölümü hakkında yaptığı açıklamada; taraftarlarından zorluklar karşısında umutlu olmalarını, Arap Baharı'nın, destekçilerini ve Kuzey Afrika ile Arap Yarımadası üzerindeki etkinliklerini artırma fırsatı verdiğini, El Kaide'nin en çarpıcı başarılarından birinin, ABD ve müttefiklerinin 2014 yılına kadar Afganistan'dan çekilmeyi kabul ettikleri olduğunu belirtmektedir[479].

4.2.2. Birleşik Krallık'ın Irak'da Terörizmle Mücadele Stratejisi

4.2.2.1. Irak ve Irak Savaşının Başlaması

Ortadoğu bölgesinin tam ortasında yer alan merkezî konumu dolayısıyla Irak, Birinci Dünya Savaşı'nda ve sonrasında bölgede önemi hızla artan ülkelerden biri oldu (EK-5). Irak'ta 1958 yılındaki darbeyle cumhuriyet ilan edilmesi ile yeni bir dönem başladı. Ülke yönetimini ele geçiren darbeci General Abdülkerim Kasım, arkadaşı Abdurrahman Arif tarafından 1963 yılında askeri darbeyle devrildi. Abdurrahman Arif'in yönetiminde, gizli bir

[478] **The UK's Work in Afghanistan**, dn.436.
[479] **Jones**, SG (2014) 'Al-Qaeda Terrorism in Afghanistan', Hoffman Bruce / Rinares Fernandore (Ed.) The Evolution Of The Global Terrorist Threat, From 9/11 to Osama bin Laden's Death, 1st Ed., New York, Columbia University Press, s.375.

şekilde faaliyet gösteren milliyetçi hareket giderek güçlenme imkânı buldu ve nihayetinde, 1968 yılında milliyetçi Baas'ın darbeyle yönetime el koymasıyla, Irak'ta Baas Partisinin yönetimi başladı.

Diğer yandan, bu dönem içerisinde gittikçe büyüyen Kürt sorununda, İran ve İsrail tarafından 1970'den itibaren desteklenen Molla Mustafa Barzani liderliğindeki Kürt grupların gerçekleştirdiği silahlı eylemler 1975 yılına kadar tırmanışını sürdürmesine rağmen, 1975 yılında Irak ve İran arasında imzalanan Cezayir Anlaşması ile İran'ın Barzani'ye desteğini kesmesiyle, Kürt hareketi büyük darbe alarak sindirildi. İran'da 1979'da yaşanan yönetim değişimi sonrasında, 1980 yılında Irak ve İran arasında çıkan ve sekiz yıl boyunca devam eden savaş, Irak ekonomisinin olumsuz etkilenmesine ve Irak'ın Körfez ülkelerine yüklü miktarda borçlanmasına sebep oldu[480]. Irak Yönetimi; borçların iptal edilmesi talebinin Kuveyt ve Suudi Arabistan tarafından reddedilmesi üzerine, Kuveyt'in Osmanlı döneminde Irak toprakları dahilinde olduğunu gerekçesi ile 02 Ağustos 1990'da Kuveyt'i işgal etti[481]. Petrol zengini Kuveyt'in işgali sadece uluslararası sistemi değil, bölgedeki diğer petrol ülkelerini de paniğe sürüklediğinden, Irak Ordusunu Kuveyt'ten çıkarmak için büyük bir uluslararası ittifak oluşturuldu.

Kuveyt'in işgali ile ilgili olarak BMGK; 660 ve 661 sayılı kararlar kabul eder. Bu kararların ilki Irak'ın Kuveyt işgalini kınarken ikincisi gıda ve sağlık maddeleri haricinde Irak'a ekonomik ambargo uygulanmasını öngörmektedir. BMGK'da Kasım 1990 tarihinde alınan 678 sayılı kararla Irak'ın Kuveyt'ten çıkarılması için silahlı güç kullanımı dahil olmak üzere 660 sayılı kararın uygulanmasının sağlanması için gereken tüm yöntemlerin kullanılmasına yetki verilmektedir[482]. 15 Ocak 1991'de de Irak'a Kuveyt'ten geri çekilmesi için verilen sürenin sona ermesi üzerine, Uluslararası Koalisyon Güçleri tarafından başlatılan harekat sonucunda Irak Ordusu, 27 Ocak 1991'de petrol alanlarını da tahrip ederek Kuveyt'ten çekildi.

Sonuçta, Baas Partisinin, Irak üzerinde kurduğu kontrolü ve otoritesi; İran ile sekiz yıllık savaşın ardından 1990'da Kuveyt'in işgali ve 2003'e kadar süren BM tarafından

[480] **Dağ, AE / Sulaiman AH** (2015) Irak Raporu, İHH İnsani Yardım Vakfı <https://www.ihh.org.tr/public/publish/0/19/irak-raporu.pdf> s.e.t. 24.04.2020.
[481] **Ortadoğu'yu Kan Gölüne Çeviren Kaosun İlk Adımı Kuveyt İşgalinin Yıldönümü** (2018) TRT Haber <https://www.trthaber.com/haber/gundem/ortadoguyu-kan-golune-ceviren-kaosun-ilk-adimi-kuveyt-isgalinin-yildonumu-378086.html> s.e.t. 24.04.2020.
[482] **Irak'ın Yakın Tarihi,** BBC Turkish.com <http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2004/02/printable/040202_irak_kronoloji.shtml> s.e.t. 24.04.2020.

uygulanan yaptırımlar ile zayıflar. Ayrıca, BMGK, Irak'ın nükleer, biyolojik ve kimyasal silah geliştirmemesi ve üretmemesi için denetleme sistemi kurarak, Nisan 1991'de kabul edilen BMGK'nin 687 sayılı Kararı ile BM Özel Komisyonu'na (United Nations Special Commission-UNSCOM) ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'na (International Atomic Energy Agency-IAEA) herhangi bir KİS tesis ve malzemesini arama ve imha etme yetkisiyle Irak'a girme imkanı tanır.

ABD önderliğinde oluşturulan ve Birleşik Krallık dahil 40'dan fazla ülkenin katıldığı Çokuluslu Koalisyon Kuvvetlerinin, BMGK kararı olmaksızın, Irak'ın KİS'lerini yok etmek, Saddam Hüseyin Rejimince desteklenen terörizmi sonlandırmak ve Irak halkını özgürleştirmek amacıyla[483], 20 Mart 2003'te başlattığı savaşa, Koalisyon ülkelerince Irak'ı Özgürleştirme Harekâtı (Operation Iraqi Freedom) adı verildi[484]. Savaşla birlikte başlayan uluslararası hukuka ilişkin tartışmalar kapsamında birçok hukuk uzmanı işgalin hukuki gerekçelerinin geçersiz olduğu, uluslararası hukukun üstünlüğüne ciddi zarar vereceğine dair görüş bildirir. Örneğin, Birleşik Krallık ve Fransa'nın birçok üniversitesinden 16 hukuk hocasının, savaşın başlamasının ardından yayınladıkları bildiride "…Uluslararası hukuk çerçevesinde Irak'a karşı askeri güç kullanımının meşruiyeti yoktur... Hukuka uygun bir şekilde Irak'a karşı askeri operasyon yapılabilmesi için Güvenlik Konseyi'nin açık bir onayı gerekmektedir. Bu henüz sağlanmamıştır. Güvenlik Konseyi'nin gerekli yetkilendirmesi olmaksızın Irak'a karşı askeri bir eylemde bulunmak uluslararası hukuk düzeninin ciddi şekilde zarar verecektir." denilmektedir [485] . BM Anlaşması kuvvet kullanmayı yasaklamasının yanında, kuvvet kullanmanın hukuka uygun olduğu durumları da belirtmektedir. BM Anlaşmasının 2. Maddesi 4. Fıkrası " Teşkilatın üyeleri, milletlerarası münasebetlerinde gerek herhangi bir başka Devletin toprak bütünlüğüne veya siyasi bağımsızlığına karşı, gerekse BM'in amaçları ile telif edilemeyecek herhangi bir surette, tehdide veya kuvvet kullanılmasına başvurmaktan kaçınırlar." hükmünü içermektedir. Söz konusu maddenin hükmüne göre kuvvet kullanma ve kuvvet kullanma tehdidini yasaklamaktadır. Anılan hükmün içerdiği eylemlere bakıldığında; bir devletin toprak bütünlüğüne, siyasal bağımsızlığına karşı kuvvet kullanılamayacağı belirtilmektedir. BM

[483] **President Discusses Beginning of Operation Iraqi Freedo**m (22.03.2003) The White House <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030322.html> s.e.t. 28.04.2020.
[484] **Operation Iraqi Freedom**, Naval History and Heritage Command <https://www.history.navy.mil/content/history/nhhc/browse-by-topic/wars-conflicts-and-operations/middle-east/operation-iraqi-freedom.html#> s.e.t. 28.04.2020.
[485] **War Would Be Illegal** (07.03.2003) The Guardian <https://www.theguardian.com/politics/2003/mar/07/highereducation.iraq> s.e.t. 24.04.2020.

Andlaşması'na göre hukuka uygun olarak kuvvet kullanma yasağının istisnalarının bulunduğu durumlar ise; meşru müdafaa, BM kararları uyarınca kuvvet kullanma, İkinci Dünya Savaşı İtilaf Devletlerine karşı kuvvet kullanılması, BM çerçevesinde özel askeri anlaşmalar yapılana kadar beş daimî üyenin kuvvet kullanmasıdır[486]. Bu durumlardan; son ikisine günümüzde başvurulmadığı bilindiğinden, uluslararası hukuk açısından 'Meşru müdafaa' ve 'BMGK kararıyla kuvvet kullanılması' uygun olmaktadır.

ABD'nin; Irak'a karşı kuvvet kullanma kararlarını belli başlı üç gerekçeye dayandırdıkları görülmektedir. Bunların ilki, Irak'ın BMGK'nin 687 sayılı kararla sağlanan ateşkes şartlarına uymaması, yani dolaylı olarak BMGK'nin kuvvet kullanımına ilişkin önceki kararlarının otomatik olarak kuvvet kullanma yetkisi tanıdığı; ikincisi Bush Doktrini çerçevesinde "önleyici savaş" kavramına dayanılarak "meşru müdafaa" yapıldığı tezi; üçüncüsü ise "insani gerekçeler"dir[487].

4.2.2.2. Birleşik Krallık'ın Irak Harekâtı ve Stratejisi

Strateji; caydırıcılık, zorlama ve güven verme olmak üzere üç aşamaya ayrılmaktadır. Irak örneğinde Birleşik Krallık, sınırlama ve caydırıcılığın 2002 yılında etkisinin kaybolduğunu değerlendirdiğinden, zorlama aşamasına doğru proaktif strateji izlemekte ve 2003 yılında, Basra Körfezi'ne önemli bir askeri birlik kurulması yoluyla yaratılan güç tehdidi, Irak'ı BMGK'nin KİS'lerini denetlemeye ilişkin tüm kararlarına uymaya zorlanması için kullanılır. Fakat güç tehdidi başarısız olduğunda, zorlama gerçek güç kullanımına geçmektedir[488].

Irak Harekatı'nın genel planlaması ABD tarafından yürütülürken, ABD Merkez Komutanlığı'nda görevlendirilen personeli ile Birleşik Krallık planlamaya dahil oldu. Koalisyon Kuvvetleri harekatın başladığı 20 Mart 2003 tarihine kadar 467 000 personeli, Birleşik Krallık Ordusu ise yaklaşık 46 000 personeli, ekipman ve malzemeyi harekât

[486] **Pazarcı, Hüseyin** (2015) Uluslararası Hukuk, 14.Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s.517-526.
[487] **Okur, MA** (2008) Uluslararası Hukuk ve Irak Savaşı'nın Meşruiyeti, KÖK Journal of Social and Strategic Researches, V: X, N: 2, s.14 <https://www.researchgate.net/publication/279882972_Uluslararasi_Hukuk_ve_Irak_Savasi%27nin_Mesruiyeti> s.e.t. 25.04.2020.
[488] **Chin**, Warren (2013) Britain and the War on Terror: Policy, Strategy and Operations, 1st Ed., England, Ashgate Publishing Limited, s.105.

bölgesine konuşlandırdı[489]. Irak'daki Özgürlük Operasyonunu sevk ve idare eden ABD Merkez Komutanlığı (United States Central Command-USCENTCOM) [490] tarafından, Birleşik Krallık Kuvvetlerine, Irak'ın güneydoğusunda bulunan Basra sektörünün sorumluluğu verilir[491].

ABD liderliğindeki koalisyonun; Irak'ın KİS'lerini yok etmek, Saddam Hüseyin Rejimince desteklenen terörizmi sonlandırmak, Saddam Hüseyin'i iktidardan uzaklaştırmak ve Irak halkını özgürleştirmek amacıyla[492], 20 Mart 2003'te başlayan harekâtta, başlangıçta hızlı ve yoğun askeri güç ve ateş desteği kullanılması, harekatın başlangıcında istenen etkiyi sağlaması açısından uygun olmasına rağmen, askeri gücün etkisinin yoğun olarak çatışma sonrasına taşınması, harekatın neredeyse başlangıcından sonuna kadar tehdit olarak görülen ve düşmanca faaliyetlerde bulunan örgütlü grupların ortaya çıkmasında en önemli etkenlerden olur[493].

Birleşik Krallık Ordusu, Mart 2003'te ABD liderliğindeki bir koalisyonun bir parçası olarak Irak'ta harekata başladığında, harekât planlamacılarının ihtimalat planlarında harekatın bir TM'ye dönüşebileceği düşüncesi bulunmamaktadır. Birleşik Krallık'ın hazırlıksızlığını, savaş sonrası planlamadan sorumlu Dışişleri Bakanlığı biriminin işgalden sadece üç hafta önce kurulması ve Birleşik Krallık Ordusunun görev planının, Basra'nın düşmesinden 15 gün sonra 21 Nisan 2003'de yayınlanması göstermektedir[494].

---

[489] **Operation In Iraq** (2003) Iraq First Reflections, Ministry of Defence UK, s.5 <https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2003/iraq2003operations_ukmod_july03.pdf> s.e.t. 04.05.2020.

[490] **United States Central Command (USCENTCOM)** <https://www.centcom.mil/ABOUT-US/> s.e.t. 28.04.2020.

ABD Merkez Komutanlığı (USCENTCOM) 1 Ocak 1983'te kuruldu. 11/9 terör saldırılar sonrasında, uluslararası terörizme karşı savaş ilan edilmesi kapsamında, El Kaide teröristlerini barındıran, terörist eğitim kamplarına ev sahipliği yapan ve Afgan halkını baskı altına alan Afganistan'daki Taliban yönetimini etkisiz kılmak maksadıyla, icra edilen Sonsuz Özgürlük Operasyonu (Operation Enduring Freedom) ve Mart 2003'te başlayan Irak'a Özgürlük Operasyonu (Operation Iraqi Freedom)'nu sevk ve idare etti.

Hem Afganistan'daki Taliban rejiminin (9 Kasım 2001) hem de Irak'taki Saddam Hüseyin Hükümetinin (8 Nisan 2003) yenilgisinin ardından, USCENTCOM; ülkelerin güvenliklerinin sağlanması ve TM için harekat icra etmekte ve güvenlik kuvvetlerine kendi savunmalarını sağlamaları için yardım etmektedir.

[491] **House of Commons Defence Committee** (2004) Lessons of Iraq, Third Report of Session 2003–04, HC 57-I, s.47 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200304/cmselect/cmdfence/57/57.pdf> s.e.t. 28.04.2020.

[492] **President** Discusses Beginning of Operation Iraqi Freedom, (22.03.2003) The White House <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030322.html> s.e.t. 28.04.2020.

[493] **House** of Commons Defence Committee (2004) Lessons of Iraq, Third Report of Session 2003–04, HC 57-I, s.156 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200304/cmselect/cmdfence/57/57.pdf> s.e.t. 29.04.2020.

[494] **Ucko D** (2010) The Future Of British Counterinsurgency: Lessons From Basra, S: 52, No. 4, s.2 <https://www.researchgate.net/publication/233319653_Lessons_from_Basra_The_Future_of_British_Counter-insurgency> s.e.t. 05.05.2020.

Birleşik Krallık Ordusu, Basra'nın güneybatısındaki As Zubayr kasabasını birkaç gün süren muharebeden sonra kontrol altına almayı müteakip, 06 Nisan 2003'de üç yönden Basra'ya taarruz başlatır. Birleşik Krallık sorumluluğuna verilen Irak güneyindeki Şii bölgesinde; Baas rejiminden kurtulmaktan genel olarak memnuniyet duyan, sahip olduğu gücü ve kaynakları güvence altına almak için genel olarak uyumlu bir Şii nüfusu bulunmaktadır.

Beklenmedik bir ortamla karşı karşıya kalan Birleşik Krallık Ordusu, Irak'ta artmaya başlayan şiddet olayları ve düzensizlikle mücadele edebilmek ve halkı 'Iraklı bir yüz' ile muhatap edebilmek için mümkün olduğunca çok polis memurunun eğitilmesine, donatılmasına ve güvenlik kuvvetlerinin oluşturulmasına ağırlık verir[495]. Bu kapsamda Birleşik Krallık; savaş sonrası şiddeti kontrol altına almak, halkla daha yakın ilişki kurabilmek, güvenlik operasyonlarına yerel bir görünüm kazandırabilmek maksadıyla; yöneticilerle temas kurulmasına, güvenlik kuvvetlerinin yeniden yapılanması için polis gücünün eğitilmesi ve desteklenmesine, güvenlik görevlerini icra edebilecek standarda ulaştırılmasına öncelik verir. İlk Birleşik Krallık-Irak polis devriyesi 13 Nisan 2003'de gerçekleştirilir ve Irak polisi mevcudu Temmuz 2003 ayında 2 000'e ulaşır[496].

Birleşik Krallık, TM kapsamında; psikolojik, politik, ekonomik ve sosyal programların uygulanması yoluyla toplum içerisinde desteğin artmasına ve toplum içindeki istihbarat kaynaklarının etkin bir şekilde geliştirilmesi ve kullanılmasına önem vermektedir. Birleşik Krallık Kuvvetleri, Iraklıların özgürlüklerin farkına varabilmeleri ve faydalanabilmeleri için halkın yönetimde görev alabilmeleri maksadıyla, Basra'nın ele geçirilmesini takiben, eyaleti idare etmek için bir kabile lideri olan Şeyh Muzahim el-Tamimi'n başkanlığında 30 üyeli bir konseyi atadılar. Bunun yanında, eyaleti 'normalleştirmek' ve çatışmacı olmadıkları imajını gösterebilmek maksadıyla, çelik başlık yerine bere takma gibi asker görünümü vermemeye ve sokağa çıkma yasağı, kontrol noktaları tesisi gibi uygulamalardan kaçındılar. Bunun yanında, Birleşik Krallık Ordusu kuvvet kullanmak zorunda kaldığında ise halkı kendilerinden uzaklaştırmamak için önceki

[495] **House of Commons Defence Committee** (2005) Iraq: An Initial Assessment of Post Conflict Operations, Sixth Report of Session 2004–05, HC 65-I, s.55 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200405/cmselect/cmdfence/65/65i.pdf> s.e.t. 06.05.2020.
[496] **Operation** In Iraq (2003) Iraq First Reflections Report, Ministry of Defence UK, s.32 <https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2003/iraq2003operations_ukmod_july03.pdf> s.e.t. 06.05.2020**.**

deneyimlerine dayanak "gülümse, ateş et, gülümse (smile, shoot, smile)" kavramına uygun tedbirli bir yaklaşım sergilediler [497].

Başkan Bush tarafından, 01 Mayıs 2003'de, ABD uçak gemisi USS Abraham'da yaptığı konuşmada Irak'taki büyük muharebenin sona erdiğini açıklanır[498]. Ancak, Başkan Bush konuşması esnasında 'misyonumuz devam ediyor" ve "Irak'ta yapmamız gereken çok işimiz var" demesine ve "görev tamamlandı" ifadesini kullanmamasına rağmen, gerisinde geminin güvertesine asılı "Görev Tamamlandı" yazan afişin konuşmanın fonu olarak kullanılması nedeniyle[499], Irak'taki şiddetin artması, askeri ve sivil kayıpların büyük oranda olmasından dolayı, "Görev Tamamlandı" sözünün Bush'un sözü olduğu iddiası ve yarattığı olumsuz etki halen tartışılmaktadır.

Irak'ta harekât sonrasında önce halkın güvenliğinin sağlanması, daha sonra güvenlik ve istikrarın geliştirilmesi ve nihayetinde Koalisyon'un kontrolünde, barışçıl, kendi kendini yöneten bir Irak'a geçişin tamamlanması planlanmasına rağmen, Koalisyon Geçici İdaresi (Coalition Provisional Authority-CPA) [500] tarafından, 23 Mayıs 2003'te Irak Ordusunu dağıtma kararı alınması, ülke çapında güvenlik sorununun artmasında en önemli etkenlerden birisidir[501]. Birleşik Krallık tarafında ise ABD liderliğindeki CPA'nın uygulanabilir ve siyasi amaçları birleştirici bir planın olmaması ve uygulamalarında Birleşik Krallık'ın etkisinin bulunmaması endişe duyulmasına neden olur. Örneğin, CPA Başkanı Paul Bremer'in Irak Ordusu'nu dağıtma emriyle karşı karşıya kalındığında, Birleşik Krallık Ordusunun bu kararı desteklemediği, ancak itaat etmek zorunda kaldığı bilinmektedir[502].

---

[497] **Knights, Michael / Williams, Ed** (2007) The Calm Before the Storm, Washington Institute for Near East Policy, Policy Focus 66, s.1,8 <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus66.pdf> s.e.t. 06.05.2020.

[498] **Bush Makes Historic Speech Aboard Warship** (02.05.2003) CNN.com/US <https://edition.cnn.com/2003/US/05/01/bush.transcript/> s.e.t. 30.04.2020.

[499] **Görev Tamam'a 5 Yıl Sonra Gelen Düzeltme** (02.05.2008) Milliyet <https://www.milliyet.com.tr/dunya/gorev-tamam-a-5-yil-sonra-gelen-duzeltme-523158> s.e.t. 30.04.2020.

[500] **Coalition Provisional Authority** <https://en.wikipedia.org/wiki/Coalition_Provisional_Authority> s.e.t. 30.04.2020.

Koalisyon Geçici Otoritesi (Coalition Provisional Authority-CPA); ABD liderliğindeki Çokuluslu Kuvvet (Koalisyon) tarafından, 19 Mart 2003'te ülkenin işgali ve Baasçı Irak Yönetiminin düşüşünün ardından kurulan geçici bir Irak yönetimidir. Mayıs 2003'te kurulan CPA, Irak Hükümeti üzerinde yürütme, yasama ve yargı yetkisi sahipti. 28 Haziran 2004'te feshedildi.

[501] **Coalition Provisonal Suthority Order Number 2 Dissoulution Of Entities** (23.05.2003) <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB418/docs/9b%20-%20Coalition%20Provisional%20Authority%20Order%20No%202%20-%208-23-03.pdf> s.e.t. 28.04.2020.

[502] **MA, DH** (2008) British Counter-Insurgency Doctrine and its Development since 2001, Militaire Spectator, Jrg. 177, N: 3, s.160 <https://www.kvbk.nl/sites/default/files/uitgaven/inhoudsopgave/MS%203-2008%20Hazel%20British%20Counterinsurgency%20Doctrine.pdf> s.e.t. 15.04.2020.

Baas Yönetiminin çöküşünden sonra meydana gelen güvenlik olaylarının önlenmesi, genel güvenlik ve istikrarın sağlanması; ekonomik yaşamın tesisi, temel hizmetlerin sağlanması ivedilikle gerekmekte idi. Bu alanlarda başarısızlık, stratejik başarısızlığa dönüşecek şekilde diğer alanları etkileyecektir. Burada sorunun temel nedeni; Merkezi Yönetimin yıkılmasından dolayı doğan boşluk nedeniyle, güç ve kaynaklara sahip olma mücadelesidir. Harekatın işgal sonrası safhasında, insani koşulların olumsuzluğunu kullanarak halkın kışkırtılma olasılığı düşünülse de Saddam Hüseyin Rejiminin ortadan kaldırılması nedeniyle, ortaya çıkabilecek muhtemel görevler öngörülemedi. Iraklılar arasından Arap geleneğine uygun olarak resmi olmayan yeni bir siyasi hiyerarşi kuruluncaya kadar, örgütlenen gruplar arasında güç ve kaynaklara sahip olma ve muhafaza etme mücadelesi büyüdü ve gelişti.

Irak'ta nüfusunun Şii (%53) ve Sünni (%44)'dir[503]. Ülkeyi yöneten Sünni Baas Partisi Yönetiminin devrilmesi ile Irak'taki Şii egemenliği ve Şii ağırlıklı ABD destekli ulusal hükümetler kuruldukça Sünnilerin; Irak'ta yıllarca süren Sünni ağırlıklı yönetim nedeniyle, Şiilerin misilleme yapmalarından korktukları için savunmacı bir direniş göstermelerine rağmen; kimlik kaybı, sosyal varlık hissinin kazanma ihtiyacı hissetmeleri direnişlerinin gelişmesi ve büyümesinde etken olurken, Koalisyon güçlerinin taktik, operasyonel ve stratejik seviyelerde yaptığı hatalar, Sünni direnişinin ABD ve müttefiklerinin varlığına yönelmesine ve büyümesine katkıda bulunur[504].

Irak harekatının başlamasını takip eden zaman içerisinde Irak halkının güvenliğini sağlayan ve istikrarı koruyabilen Irak Hükümetinin ve güvenlik güçlerinin yokluğunda, görülen siyasi ve güvenlik boşluğunda, Sünni Baas'ı geri döndürmek isteyen eski Rejim taraftarları, Baas güvenlik personeli ve rejimin çöküşünden en fazla güç ve maddi kayba uğrayan yetkililer, Mukteda es-Sadr'ın Mehdi Ordusu (Jaish al-Mehdi-JAM)[505] ve İran destekli Bedir Birlikleri ve Şii milis grupları gibi birçok organize silahlı gruplar ortaya çıktı.

---

[503] **Warren** RP (2016) 'Ideological Motivations of Arab Foreign Fighters as Insurgents and Terrorists From 1980s Afghanistan to the Syrian Insurgency', Romanıuk SN / Webb ST (Ed.) Insurgency and Counterınsurgency In Modern War, 1st Ed., London, CRC Press, s.65.

[504] **Hashim, Ahmed** (2012) 'Insurgency In Iraq 2003–10', Rich PB / Duyvesteyn Isabelle (Ed.) The Routledge Handbook of Insurgency and Counterinsurgency, 1st Ed., London, Routledge, s.173.

[505] **Profile: The Mahdi Army** (2008) Al Jazeera <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2008/03/200861505611516526.html> s.e.t. 15.04.2020.

Mehdi Ordusu, Irak'ın saygın din adamlarından Şii lideri Mukteda es-Sadr'a sadık bir silahlı gruptur. Grup, 2003 yılında ABD liderliğindeki Irak işgalinin ardından kamu düzeninin bozulması nedeniyle, Şii bölgelerini korumak için kuruldu. Irak direniş hareketinin en etkili örgütlerinden biri olan örgüt, Bağdat'ın 5

Irak'ta dört ana silahlı grup olarak; Mezopotamya'da El Kaide Örgütü (Tandhim al-Qa'ida fi Bilad al-Rafidayn), Sünnet Ordusunun Partizanları (Jaysh Ansar al-Sunna), Irak İslam Ordusu (Al-Jaysh al-Islami fil-'Iraq), Irak Direnişinin İslami Cephesi (Al-Jabha al-Islamiya lil-Muqawama al-'Iraqiya)'nın yanında küçük silahlı gruplar ortaya çıkar. Silahlı gruplardan El Kaide'nin Mezopotamya Örgütü dini istismar etmekte iken, Irak İslam Ordusu ise milliyetçi bir yapıya sahiptir[506]. Irak'taki olaylar; vatanseverliği ve dindarlığı vurgulayan ortak bir zemin kullanmaktadır. Vatanseverliğe çağrı, laik milliyetçileri cezbederken, dindarlık vurgusu, milliyetçileri tedirgin etmemekte Müslüman olan halka hitap edebilmektedir. Irak'ta ise geleneksel örgütlü grupların sahip olduğu hiyerarşik sistemlerden ziyade silahlı gruplarda; hiyerarşik olmayan daha düz, daha doğrusal ağları içeren ve sürekli değişen yapılanma görülmektedir. Bu silahlı grupların yapısını Bruce Hoffman "Bu gevşek, muğlak ve sürekli değişen ortamda, silahlı saldırılar gerçekleştirmek, istihbarat, ticaret, silahları takas etmek veya ortak eğitime katılmak için bireyler veya hücre yapısı içinde toplanırlar, faaliyetin icra edilmesinden sonra asla tekrar birlikte çalışmamak üzere dağılırlar. Maocu hiyerarşinin aksine, bu grupların hiyerarşik merkezi bir liderlik yapılanması bulunmamaktadır" [507] nitelemesi ile açıklamaktadır. Merkezi hiyerarşik yapı bulunmadığından, esnek örgütlenme için fikirlerin paylaşımı, danışma, koordinasyonun çok yoğun olarak yapılması gerekebilir. Gruplar; halkın desteğini kazanabilmek, taraftar/eleman temin edebilmek, birey ve toplumu etkileyebilmek için anlatımlarında; yabancı işgal kuvvetlerinin kovulması ve yönetimin devrilmesi hedefleri ile vatansever ve dindar olduklarının yanında, milliyetçi ve dindar duygulara seslenerek halkın her kesimi için kabul edilebilir ortak noktaları ve operasyonel ve ideolojik bütünlüğü vurgulamaya özen gösterdiler [508] . Gruplar, anlatılarını ve ideolojisi iletebilmek için özellikle iletişim ve organizasyonda interneti kullandılar.

kilometre uzağında bulunan Sadr şehrini kurtarılmış bölge ilan etti. Baker-Hamilton Komisyonu olarak da bilinen Irak Çalışma Grubu'na göre, 2007 yılında örgütün 60.000 üyesi bulunduğu tahmin edilmektedir.

[506] **International Crisis Group**, (2006) In Their Own Words: Reading The Iraqi Insurgency, Middle East Report No.50, s.1-3 <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/50-in-their-own-words-reading-the-iraqi-insurgency.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

[507] **Hoffman Bruce** (2004) Insurgency and Counterinsurgency in Iraq, RAND National Security Research Division, s.16,17 <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/occasional_papers/2005/RAND_OP127.pdf> s.e.t. 17.05.2020.

[508] **International** Crisis Group, (2006) In Their Own Words: Reading The Iraqi Insurgency, Middle East Report No.50, s.4 <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/50-in-their-own-words-reading-the-iraqi-insurgency.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

Her birinin kendi amaçları olan örgütlü grupların, hepsi yeni Irak Yönetimini devirmek niyetinde olmadıkları ve bazılarının doğrudan Irak bakanlıkları veya il meclisleriyle bağlantılı oldukları bilinmektedir. Söz konusu gruplar; Irak Hükümeti yanında veya karşında, aynı zamanda Koalisyon güçlerine karşı savaşmış olsalar da her şeyden önce konumlarını, sahip oldukları gücü ve etkilerini korumak için kamu hizmet ve kaynaklarına erişim, güvenlik güçleri üzerinde kontrol sağlamak ve petrolün kontrolü ve ticareti üzerinde rekabet içerisinde oldular[509]. İşgal sırasında Irak Devletinin parçalanması ve siyasi gruplar arasında çekişmelerin olması, kimin yerleşik siyasi düzeni koruduğunu ve kimin tehdit ettiğini algılamayı zorlaştırır[510].

Irak'taki terör örgütlerinin çok çeşitli hedefleri bulunmaktadır. Bunların arasında; Koalisyon kuvvetleri ve Irak Güvenlik Kuvvetleri (IGK), lojistik sistem ile ikmal yolları ve araçları, özel güvenlik şirketleri, petrol tesisleri, altyapı bulunmaktadır. Ayrıca, yeniden yapılanma ve kalkınma girişimleri nedeniyle, Koalisyon kuvvetlerinin lojistik hizmetini karşılamak maksadıyla Irak'a bulunan yabancı şirketler ile yabancı çalışanları[511], Koalisyon kuvvetleri, Irak Yönetimi ve IGK ile çalışan Iraklıları da terör örgütlerince hedef olarak görülmektedir[512].

Birleşik Krallık Ordusu'nun bu tür mücadelede başarılı geçmişe ve geniş bir deneyime sahip olduğu genel kabul görmektedir. Ancak, geçmişteki mücadelelerine bakıldığında, neredeyse en başından itibaren, karşısında bulunan unsurları tanımlayabilme imkanına sahiptir. Malaya'da komünist terörizme karşı, Kuzey İrlanda'da etnik/dini teröre karşı mücadele edilirken, Irak Operasyonu için bir tanımlama yapılamamaktadır. Bu karışıklığın nedeni, harekât alanındaki görev komutanlığı ile ana karargâhın arasındaki komuta ve kontrol yöntemleri ile ilişkilidir. Tanımlamanın önemi, özellikle Clausewitz'in "Birincisi, devlet adamının ve komutanın yapmak zorunda olduğu en yüce, en geniş kapsamlı muhakeme…ne tür bir savaş başlattıklarını, neyi yanlış yaptıklarını, neyi dönüştürdükleri

[509] **International Crisis Group (**2007) Where is Iraq Heading? Lessons From Basra, Middle East Report No.67, s.13 <https://www.files.ethz.ch/isn/32581/67_iraq___lessons_from_basra.pdf> s.e.t. 07.05.2020.
[510] **Dixon**, Paul (2009) 'Hearts and Minds'? British Counter-Insurgency from Malaya to Iraq, The Journal of Strategic Studies, V: 32, N: 3, s. 372 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402390902928172?needAccess=true> s.e.t. 19.04.2020.
[511] **Hashim**, Ahmed (2012) 'Insurgency In Iraq 2003–10', Rich PB / Duyvesteyn Isabelle (Ed.) The Routledge Handbook of Insurgency and Counterinsurgency, 1st Ed., London, Routledge, s.176.
[512] **Unition Nations Hight Commissionar for Refugees** (2006) Basrah Governorate Assessment Report, s.6 <https://www.unhcr.org/subsites/iraqcrisis/459ba6462/governorate-assessment-report-basrah.html> s.e.t. 08.05.2020.

bulmaktır. Bu, bütün stratejik soruların ilki ve en kapsamlı olanıdır.” [513] sözünde de vurgulanmaktadır.

Irak’ta güvenliğin sağlanması kapsamında önemli bir gelişme Mart 2004'ün sonlarında, Sadr taraftarlarının siyasi kanadı olan Şehit Sadr Ofisi (Office of the Martyr Sadr-OMS) ve Sadr'ın Mehdi Ordusu’nun (Jaish al-Mehdi-JAM) Bağdat’ta Sadr Mahallesinde ve Irak güneyinde alternatif konseyler kurmaya başlaması üzerine, 28 Mart 2004’de ABD Kuvvetleri OMS gazetesini kapattı ve üst düzey Sadr yardımcısını tutukladı. Sadr taraftarlarının gösterdiği tepki üzerine Irak’ın güneyinde; Kufa, Kerbela, Necef ve El Kut'ta yoğun şiddet içeren olaylar meydana geldi. Basra'da 03 Nisan 2004'te, olaylar başladığında, JAM'ın etkisinin az olmasından dolayı, Koalisyon tarafından durum kontrol altına alınırken, Basra'nın 200 kilometre kuzeyindeki bir milyondan fazla nüfusa ve Şii halka sahip Maysan'da ise Birleşik Krallık Ordusu, yoğun güvenlik tedbirleri almak zorunda kaldı. Maysan’daki Birleşik Krallık Ordusu; bir günde 100’ün üzerinde temasa (silahlı olay) ve saatlerce süren silah çatışmalara girmek zorunda kaldı [514] . Bölgede yaşanan yoğun çatışmalara rağmen, Birleşik Krallık Avam Kamarası Savunma Komitesi, Irak: Çatışma Sonrası Operasyonların İlk Değerlendirmesi (Iraq: An Initial Assessment of Post- Conflict Operations) Raporunda; “…Yüksek yoğunluklu çatışmanın sona ermesinden bu yana Birleşik Krallık yaklaşımı son derece başarılı olduğu… haklı olarak yüksek övgü aldığı… bunun deneyime ve zaman içinde öğrenilen birçok derse dayandığı”[515] değerlendirmesinin yapılması dikkat çekicidir.

Ocak 2005 ayındaki seçimlerde İslami Fazilet Partisi (Islamic Virtue Party veya Al-Fadhila Party) [516] tarafından Basra il meclisi seçimlerinin kazanılması üzerine Basra Valisi olarak Şubat 2005'te göreve başlayan Muhamma al-Waeli, Eylül 2005'ten itibaren, Birleşik Krallık Ordusunu 'istikrarsızlaştırıcı’ olarak niteleyen karşı gösteriler düzenlemesini

[513] **Alderson**, Alexander (2009) ‘The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009’, (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, s.88,89 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 28.04.2020.
[514] **Alderson**, Alexander (2009) ‘The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009’, (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, s.143,144 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 28.04.2020.
[515] **House** of Commons Defence Committee (2005) Iraq: An Initial Assessment of Post Conflict Operations, Sixth Report of Session 2004–05, HC 65-I, s.34,35 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200405/cmselect/cmdfence/65/65i.pdf> s.e.t. 17.05.2020.
[516] **Islamic Virtue Party** <https://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_Virtue_Party> s.e.t. 07.05.2020.

sağladı[517]. Bu şekilde Birleşik Krallık Ordusu'nun dışlanması ve tecrit olmasına yönelik hareketler sonucunda Basra, Kasım 2005 ile Şubat 2006 arasında cinayet oranı iki katına çıkarak Mayıs 2006'da günde 85 cinayetin işlendiği güvensiz bir şehir haline gelir[518]. Iraklı gruplar, ülke genelinde bombalı araç, intihar saldırıları, suikast, adam kaçırma, infaz etme gibi saldırılarını artırmakta, yabancı diplomatları ve diplomatik personeli hedef alarak, Irak'ta istikrarsızlığı körüklemeyi ve kendi mücadelelerini yoğunlaştırma çabası gösterdiler[519]. 2005 yılı itibariyle Basra, kamu yönetiminde güç sahibi olmak için mücadele eden ve bölgenin geniş petrol servetinden pay alan çeşitli Şii siyasi gruplarının ve silahlı milislerinin egemenliğindedir[520].

Irak'ta başlangıçta Irak ulusunu özgürleştirmek olan maksat, Irak'taki Koalisyon Kuvvetinin harekâtları 2003'ten itibaren geliştikçe yavaş yavaş değişir. Birleşik Krallık Ordusu'nun Doktrin Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün (Directorate General for Development and Doctrine-DGD & D) TELIC[521] Operasyonları hakkında Ocak 2005'de yansıyan resmi görüşü "bölgenin güvenlik ve kontrolünü sağlamak için Ordu'yu kullanmak, sivil kurumları desteklemek ve hizmetleri sağlamak amacıyla, İstikrar Operasyonları yürütmek" olarak belirtilir[522]. Birleşik Krallık Savunma Bakanı, 23 Ekim 2007 tarihinde görevlerinin "Iraklıların kendi kaderlerinden sorumlu olabileceği koşulları oluşturmak"

[517] **Knights**, Michael / Williams, Ed (2007) The Calm Before the Storm The British Experience in Southern Iraq, Washington Institute for Near East Policy, Policy Focus 66, s.23,30 <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus66.pdf> s.e.t. 07.05.2020.

[518] **Unition** Nations Hight Commissionar for Refugees (2006) Basrah Governorate Assessment Report, s.8 <https://www.unhcr.org/subsites/iraqcrisis/459ba6462/governorate-assessment-report-basrah.html> s.e.t. 08.05.2020.

[519] **Zuhur, Sherifa** (2005) A Hundred Osamas: Islamist Threats And The Future Of Counterinsurgency, U.S. Army War College, Strategic Studies Institute, s.6 <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a443445.pdf> s.e.t. 17.05.2020.

[520] **Unition** Nations Hight Commissionar for Refugees (2006) Basrah Governorate Assessment Report, s.7 <https://www.unhcr.org/subsites/iraqcrisis/459ba6462/governorate-assessment-report-basrah.html> s.e.t. 08.05.2020.

[521] **MA**, DH (2008) British Counter-Insurgency Doctrine and its Development since 2001, Militaire Spectator, Jrg. 177, N: 3, s.159 <https://www.kvbk.nl/sites/default/files/uitgaven/inhoudsopgave/MS%203-2008%20Hazel%20British%20Counterinsurgency%20Doctrine.pdf> s.e.t. 28.04.2020.

Telic; Irak Özgürlüğü Operasyonunu desteklemek için Birleşik Krallık harekatına verilen kod isimdir.

Telic 1 Operasyonu, Birleşik Krallık Savunma Bakanlığı tarafından Irak Harekatının kod adıdır. Temmuz 2003 ayından sonra gelen birliklerin dönüşümü Telic 2, 3 vb. olarak adlandırılmıştır. Telic 1 ve 2 dışında her Telic'in süresi yaklaşık 6 aydır. Telic'in Arapça bir kelime olduğu iddia edilmekte, ancak Birleşik Krallık Ordusu arasında 'Herkese izninin iptal edildiğini söyleyin (Tell Everyone Leave Is Cancelled)' anlamına geldiğine inanılmaktadır.

National Army Museum'da ise "Telic" isminin, eylemi tanımlamak ve amaca yönelik olarak Yunanca'dan türetildiği belirtlmektedir. (National Army Museum, Iraq War: The invasion, https://www.nam.ac.uk/explore/iraq-war-invasion, Erişim 11.05.2020)

[522] **Alderson**, Alexander (2009) 'The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009', (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, s.138 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 28.04.2020.

olduğunu, bunun da "kısa vadede güvenlik kuvvetlerinin yapılandırılması ve desteğe ihtiyaç duymaksızın halkın güvenliğinin sorumluluğunu üstlenebilmesi " anlamına geldiğini ifade eder[523].

Irak'a Ağustos 2006 ile Ağustos 2007 arasında gelen yabancı savaşçılar arasında, El Kaide'ye destek veren ve tespiti yapılabilen 576 terörist arasında, %41 (237) ile Suudi Arabistan, %19.2'si (111) ile Libya kökenli teröristler başı çekmektedir[524]. Ülke güvenliğinin bozulmasında dönüm noktası, El Kaide tarafından 22 Şubat 2006'da Irak'taki Samarra'daki Askari Camii'nin bombalanması nedeniyle, Irak'taki dini ve etnik mezheplerin birbirlerine savaş açması ile kanlı şiddet içerikli olayların önemli ölçüde artmasıdır[525]. Basra'da hem Şii hem de Sünni nüfusunu etkileyen mezhepsel şiddet nedeniyle, Basra halkının %15'ini oluşturan Sünni Arap topluluğunun silahlı gruplar tarafından hedef alınması, din adamlarının öldürülmesi, camilerin yakılması, Sünni siyasi bürolarına yapılan saldırılar ve sıradan Sünni vatandaşlara yönelik tehditler de dahil olmak üzere bu tür mezhep saldırılarını önlemek için Iraklı polis gücü yetersiz kalması sonucunda, Sünni bir siyasi parti olan Müslüman Alimler Birliği (Association of Muslim Scholars-AMS) 1 200 kadar Sünni ailenin şiddet nedeniyle Basra'dan kaçmak zorunda kaldığını iddia etmektedir[526]. Brookings Enstitüsü verilerine göre Şubat 2006'dan sonra ayda 3 500'den fazla ölümün gerçekleşmesi ve Sadr'ın Mehdi Ordusu'nun silahlı eylemlerini tek taraflı olarak durdurulduğunu ilan ettiği Eylül 2007 ayına kadar ayda 2 000 ölümün altına düşmemesi[527] şiddetin ulaştığı boyutu

[523] **House of Commons Defence Committee** (2007) UK Land Operations in Iraq 2007, First Report of Session 2007–08, HC 110, s.20 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200708/cmselect/cmdfence/110/110.pdf> s.e.t. 09.05.2020.
[524] **Felter Joseph / Fishman, Brian** (2008) 'Becoming a Foreign Fighter: A Second Look at The Sinjar Records', Fishman, Brian (Ed.), Bombers, Bank Accounts and Bleedout, The Combating Terrorism Center at West Point (CTC), s.6 <https://ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2011/12/Sinjar_2_FINAL.pdf> s.e.t. 28.05.2020.
[525] **Alderson**, Alexander (2009) 'The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009', (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, s.138 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 28.04.2020.
[526] **Unition** Nations Hight Commissionar for Refugees (2006) Basrah Governorate Assessment Report, s.8 <https://www.unhcr.org/subsites/iraqcrisis/459ba6462/governorate-assessment-report-basrah.html> s.e.t. 08.05.2020.
[527] **Hafez MM** (2014) 'The Origins of Sectarian Terrorism in Iraq', Hoffman Bruce / Rinares Fernandore (Ed.) The Evolutıon Of The Global Terrorıst Threat, From 9/11 to Osama bin Laden's Death, 1st Ed., New York, Columbia University Press, s. 437.

göstermektedir. Başbakan Nouri Al-Maliki, günde 100'den fazla insan ölümünden sonra 31 Mayıs 2006 tarihinde, Basra'da bir ay süren olağanüstü hal ilan eder[528].

Basra'da Temmuz 2003 ayında 2 000 mevcuda ulaşan Irak polisi[529] hakkında, Mayıs 2005'de Basra Polis Şefi "12 000'den fazla olan gücünün yarısının milislere ait olduğunu ve memurlarının sadece dörtte birine güvendiğini" [530] ifade etmesi, bir milis liderinin "2006'daki suikastların %80'i polis üniforması giyen, polis silahları taşıyan ve polis arabaları kullanan kişiler tarafından yapıldı" [531] iddiasında bulunması, ayrıca milislerin güvenlik güçlerine sızdığını ve dini liderlerine Irak hükümetinden daha sadık olduklarını belirten raporlardan da[532] anlaşıldığı üzere, süreçte güvenlik kuvvetleri arasına çeşitli milislere bağlı unsurların sızması sonucunda beklenen başarının gösterilemediği[533], güven duyulmaığı anlaşılmaktadır. Bölgede, yağma ve şiddetin sonlandırılarak güvenliğin tesis edilmesinde beklenen verimin alınamamasının yanında, Birleşik Krallık Birliklerinin Irak'ın güneyinde Iraklı sivilleri dövdüğünü gösteren bir videonun yayınlanmasının ardından, Basra İl Konseyi'nin Birleşik Krallık Kuvvetleri ile ilişkileri askıya alması üzerine, Birleşik Krallık Kuvvetleri ve Basra'nın yöneticileri arasındaki ilişkiler Ocak 2006'dan sonra bozulur. Yöneticiler, Mayıs 2006 ayının başına kadar resmi olarak iş birliği yapmayı kabul etmediler[534]. Bu nedenle, olağanüstü hal ilan edilmesi ile Basra'ya gönderilen Irak birlikleri, Koalisyon desteğinden yoksun olduğu için güvenliğin sağlamada yetersiz kalır. Basra İl

[528] **Unition** Nations Hight Commissionar for Refugees (2006) Basrah Governorate Assessment Report, s.8 <https://www.unhcr.org/subsites/iraqcrisis/459ba6462/governorate-assessment-report-basrah.html> s.e.t. 08.05.2020.
[529] **Operation** In Iraq (2003) Iraq First Reflections Report, Ministry of Defence UK, s.32 <https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2003/iraq2003operations_ukmod_july03.pdf> s.e.t. 06.05.2020
[530] **Finer. Jonathan**, An End to The Soft Sell By The British in Basra Rising Violence Damages Relations With Locals (26.02.2006) The Washington Post <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2006/02/26/an-end-to-the-soft-sell-by-the-british-in-basra-span-classbankheadrising-violence-damages-relations-with-localsspan/37ffaae2-4638-49d0-becc-828ab58f80da/> s.e.t. 07.05.2020.
[531] **International (**2007) Where is Iraq Heading? Lessons From Basra, Middle East Report No.67, s.13 <https://www.files.ethz.ch/isn/32581/67_iraq___lessons_from_basra.pdf> s.e.t. 07.05.2020.
[532] **Unition** Nations Hight Commissionar for Refugees (2006) Basrah Governorate Assessment Report, s.8 <https://www.unhcr.org/subsites/iraqcrisis/459ba6462/governorate-assessment-report-basrah.html> s.e.t. 08.05.2020.
[533] **Knights**, Michael / Williams, Ed (2007) The Calm Before the Storm The British Experience in Southern Iraq, Washington Institute for Near East Policy, Policy Focus 66, s.15 <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus66.pdf> s.e.t. 06.05.2020.
[534] **Unition** Nations Hight Commissionar for Refugees (2006) Basrah Governorate Assessment Report, s.9 <https://www.unhcr.org/subsites/iraqcrisis/459ba6462/governorate-assessment-report-basrah.html> s.e.t. 08.05.2020.

Meclisinin Mayıs 2006'da Birleşik Krallık Kuvvetleri ile resmi ilişki kurma ve iş birliği yapma kararı alması da güvenliğin ve istikrarın devamlılığını sağlayamaz[535].

Basra İl Meclisi'nin Mayıs 2006'ya kadar Birleşik Krallık Ordusu ile iş birliği yapmaması sonucunda bozulan güvenliğin tesisi maksadıyla, Basra Polisi ağırlıklı olarak 29 Eylül 2006'da Sinbad Operasyonu başlatılır. Basra'da yaklaşık 1 000 kişilik Birleşik Krallık askeri ve 2 300 kişilik IGK ile sistematik bir şekilde icra edilen operasyonlarla yeniden güvenlik sağlanır[536]. Ancak, Şubat 2007'ye kadar beş ay sürecek şekilde tasarlanan Sinbad Operayonun askeri tarafı, silahlı milis unsurların direnci ile belirlenen hedeflerine ulaşamaz ve operasyon; güvenlik sorumluluğu Iraklılara devredilmeden önce 'bir şeyler yapmak' niteliğine dönüşür[537]. Sonuç olarak Birleşik Krallık Ordusu'nun kapsamlı olarak yürüttüğü altı aylık operasyon sonucunda kısa bir süre şiddeti sonlandırılsa da sonuçları itibariyle beklentiler karşılanamaz. Bu sonuca; Birleşik Krallık makamlarının operasyonun planlamasına güven duymaması, Bağdat'ta operasyonun protesto edilmesi, Başbakan Nuri El-Maliki'nin operasyonun kapsamının küçültülmesini istemesi etkili olur[538]. Operasyonun ardından zamanın Birleşik Krallık Başbakanı Tonny Blair, Birleşik Krallık'ın 7 100 kişilik gücünden 1 600 Birleşik Krallık askerinin yıl sonuna kadar geri çekileceğini, Irak gücünün 5 500'e düşeceğini açıklar[539].

Birleşik Krallık Ordusu'nun, 2006 sonbaharında şiddetli baskı altında olması nedeniyle, Irak'tan bir çıkış yolu aradığı görülmektedir. Genelkurmay Başkanı olan General Sir Richard Dannatt, 12 Ekim 2006 tarihinde, bir gazeteye yaptığı açıklamada, "Müslüman bir ülkede bulunulduğu, Müslümanların ülkelerindeki yabancıya bakışlarının oldukça açık olduğu, yabancı olarak davet edilmişsen 'hoş geldin' denildiği, ancak Birleşik Krallık'ın davet edilmediği, 2003'de askeri müdahale ile kapının kırılarak girildiği, bununla

[535] **Ucko** D (2010) The Future Of British Counterinsurgency: Lessons From Basra, S: 52, No. 4, s.11 <https://www.researchgate.net/publication/233319653_Lessons_from_Basra_The_Future_of_British_Counter-insurgency> s.e.t. 08.05.2020.
[536] **Knights**, Michael / Williams, Ed (2007) The Calm Before the Storm, Washington Institute for Near East Policy, Policy Focus 66, s.32 <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus66.pdf> s.e.t. 06.05.2020.
[537] **Whitaker Raymond**, Operation Sinbad: Mission Failure Casts Doubt on entire British Presence in Iraq (08.10.2006) The independent <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/operation-sinbad-mission-failure-casts-doubt-on-entire-british-presence-in-iraq-419173.html> s.e.t. 08.05.2020.
[538] **Ucko** D (2010) The Future Of British Counterinsurgency: Lessons From Basra, S: 52, No. 4, s.12 <https://www.researchgate.net/publication/233319653_Lessons_from_Basra_The_Future_of_British_Counter-insurgency> s.e.t. 08.05.2020.
[539] **Clarke, David / Haynes, Deborah**, Britain to Announce Start of Iraq Troop Withdrawal (21.02.2007) The Star <https://www.thestar.com.my/news/world/2007/02/21/britain-to-announce-start-of-iraq-troop-withdrawal> s.e.t. 08.05.2020.

yüzleşilmesi gerektiği, Birleşik Krallık'ın yakında Irak'tan çıkması gerektiği, varlığının güvenlik sorunlarını daha da kötüleştirdiğini" belirtmektedir[540].

Birleşik Krallık Ordusu 2007'nin başlarında; Eski Devlet Binası, Shatt-al-Arab Otel, Shaibah Lojistik Üssü, İl Ortak Komuta Merkezi (PJCC), Basra Sarayı ve Basra Havaalanı'ndaki Acil Durum Operasyon Üssü (Contingency Operating Base-COB) üzere altı ana üste konuşlanmıştı[541]. Birleşik Krallık Kuvvetleri en son 03 Eylül 2007'de, Basra'daki son Koalisyon üssü olan Basra Sarayı'nın teslimini tamamlayarak, COB'a çekildiler[542]. Birleşik Krallık Hükümeti ve askeri komuta tarafından, saldırıların %80'inin Birleşik Krallık güçlerini hedef aldığını, geri çekilmesinin şiddet seviyesini azaltacağını belirterek, Basra'nın istikrara kavuşturulması için Birleşik Krallık Ordusu'nun çekilmesinin stratejik bir faaliyet olduğu belirtilir[543].

Basra'da şiddetin yaygın ve Birleşik Krallık birliklerine yönelik saldırıların yoğun olmasına rağmen, geri çekilme olaysız bir şekilde gerçekleşir. Irak'ın güneyinde kaydedilen ilerlemenin bir sonucu olarak, Birleşik Krallık Başbakanı tarafından; Irak'ın güneyinde Birleşik Krallık'ın kontrol altındaki dört ilden üçünün Iraklıların kontrolüne verildiği[544] açıklanırken, Basra'nın göreceli güvenliği; Avam Kamarası Savunma Komitesi'nin Irak'ta Birleşik Krallık Kara Operasyonları 2007 (UK land operations in Iraq 2007) Raporu'nda "Koalisyon Kuvvetlerinin ve IGK'nin, terör örgütlerinin ve suç çetelerinin hakimiyetine karşı verdikleri mücadele neticesinde kırılgan bir dengeye ulaştığı" şeklinde belirtilmektedir[545].

---

[540] **Sands Sarah**, Sir Richard Dannatt: A Very Honest General (12.10.2006) Daily Mail <https://www.dailymail.co.uk/news/article-410175/Sir-Richard-Dannatt--A-honest-General.html> s.e.t. 22.04.2020.

[541] **Ucko** D (2010) The Future Of British Counterinsurgency: Lessons From Basra, S: 52, No. 4, s.13 <https://www.researchgate.net/publication/233319653_Lessons_from_Basra_The_Future_of_British_Counter-insurgency> s.e.t. 08.05.2020.

[542] **House** of Commons Defence Committee (2007) UK Land Operations in Iraq 2007, First Report of Session 2007–08, HC 110, s.29 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200708/cmselect/cmdfence/110/110.pdf> s.e.t. 09.05.2020.

[543] **Ucko** D (2010) The Future Of British Counterinsurgency: Lessons From Basra, S: 52, No. 4, s.13 <https://www.researchgate.net/publication/233319653_Lessons_from_Basra_The_Future_of_British_Counter-insurgency> s.e.t. 08.05.2020.

[544] **The Prime Minister Mr. Gordon Brown, Statement on Iraq** (2007) House of Commons <https://publications.parliament.uk/pa/cm200607/cmhansrd/cm071008/debtext/71008-0004.htm> s.e.t. 09.05.2020.

[545] **House** of Commons Defence Committee (2007) UK Land Operations in Iraq 2007, First Report of Session 2007–08, HC 110, s.18 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200708/cmselect/cmdfence/110/110.pdf> s.e.t. 08.05.2020.

Birleşik Krallık Kuvvetlerinin eğitimine önemli katkılar verdiği Irak Ordusu'nun 10. Tümeni'ni operasyonel göreve hazır hale getirilir[546]. Ancak Irak Polis Teşkilatı'nın yolsuzluk, milislerin sızması ve siyasallaşmaları ciddi endişe kaynağı olmaya devam etmekte[547] ve Irak'ın güneyinde Birleşik Krallık ve Koalisyon Kuvvetleri'ne yönelik saldırıların azalmasına rağmen, sivillere yönelik saldırı sayısında genel olarak aynı kaldığından, Basra'daki güvenlik durumundaki göreceli iyileşme, endişe yaratmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, Birleşik Krallık Başbakanı Gordon Brown "Basra havaalanına Temmuz 2003 ayında 87 olan silahlı saldırı olayı Eylül 2007 ayında beş oldu. Dört güney eyaleti nüfusu, Irak'ın yaklaşık %20'sine sahipken, Irak'taki genel şiddetin %5'inden azını oluşturmaktadır."[548] diyerek güvenlik durumundaki göreceli iyileşmeyi açıklar. Birleşik Krallık Savunma Bakanlığınca, IGK hakkındaki kanaati ise "Birleşik Krallık desteği olmadan kentin kontrolünü korumak için etkili bir iş çıkardığı" şeklinde ifade edilmektedir[549].

Diğer yandan Birleşik Krallık Birliklerinin, Eylül 2007'de Basra Havaalanına geri çekilmesini; savunma uzmanı Thomas E Ricks Basra'nın işgalinin Birleşik Krallık için "acı bir deneyim" olduğunu ve ABD'li istihbarat yetkililerinin "Birleşik Krallık'ın yenilgisi" olarak yorumladığını, Birleşik Krallık askeri akademisi Sandhurst'da TM dersi veren Amerikalı Daniel Marston'ın "Petraeus ve Odierno Bağdat'ta inisiyatifi yeniden kazanırken Birleşik Krallık subayları için aşağılayıcı bir deneyim" değerlendirmesinde bulunması[550], Birleşik Krallık'ın çekilmesinin ABD üzerinde yarattığı olumsuz etkisinin bir göstergesi olarak anlaşılması gerekir.

Birleşik Krallık, Basra'nın kontrolünü 16 Aralık 2007'de devrettiğinden, Birleşik Krallık Birlikleri güvenlikten sorumlu olmamalarına rağmen, güvenlik güçlerini eğitmeye, müşterek terör ve kaçakçılık operasyonlarını sürdürmeye devam ederler. Böylece Birleşik

[546] **Ucko** D (2010) The Future Of British Counterinsurgency: Lessons From Basra, S: 52, No. 4, s.15 <https://www.researchgate.net/publication/233319653_Lessons_from_Basra_The_Future_of_British_Counter-insurgency> s.e.t. 08.05.2020.
[547] **House** of Commons Defence Committee (2007) UK Land Operations in Iraq 2007, First Report of Session 2007–08, HC 110, s.20 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200708/cmselect/cmdfence/110/110.pdf> s.e.t. 08.05.2020.
[548] **The Prime Minister Mr. Gordon Brown**, dn. 544.
[549] **House** of Commons Defence Committee (2007) UK Land Operations in Iraq 2007, First Report of Session 2007–08, HC 110, s.17 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200708/cmselect/cmdfence/110/110.pdf> s.e.t. 08.05.2020.
[550] **Ricks TE** (2009) The Gamble: General David Petraeus and The American Military Adventure In Iraq, 1st Ed. New York, Penguin Press, s. 177, 277.

Krallık, 'taktik' durumdan 'operasyonel gözetim' durumuna bir geçiş yapar[551]. Bu kapsamda, Birleşik Krallık Başbakanı tarafından, 08 Ekin 2007 tarihinde Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmada "2008 yılının baharından itibaren, Koalisyon Kuvvetlerinin daha sınırlı müdahale gücünü korumak ve ana odağın eğitim ve danışmanlık üzerine olacağı ikinci aşamaya geçilmesinin planlandığını…Birleşik Krallık Birliklerinin görevlerinin Irak ordusunun ve polis gücünün eğitimi ve danışmanlık, İran-Irak sınırının ve ikmal yollarının güvenliğinin sağlanmasında IGK'ne istendiğinde yardım etme" olduğu ifade edilir[552]. Aynı konuşmasında "Geçtiğimiz dört yıl boyunca Birleşik Krallık, 13 000'den fazla Iraklı askerin eğitilmesine yardımcı oldu. Bunlardan 10 000 asker, Irak'ın 10. Tümeni olarak Basra'da operasyon icra ediyor. Ayrıca, Güney Irak'ta 15 000 polis memuru eğitildi ve donatıldı. Irak Ordusu'nun yaklaşık 11 000 kişilik 14. Tümeni'nin eğitimi tamalanmak üzeredir. Ülkenin güneyinde 30 000 olan güvenlik gücü seviyesi, Haziran 2008 ayına kadar 35 000'in üzerine çıkacaktır"[553] açıklaması ile IGK'nin ulaşacağı seviyeyi belirterek, Irak halkına ve onların güvenliğine yönelik yükümlülüklerin yerine getirildiği ve Birleşik Krallık asker mevcudiyetinin azaltılması planını "Basra eyaletinde Irak kontrolünün kurulması ve gözetmen görevine başlanması ile Eylül 2007 başında 5 500 olan asker sayısının 4 500'e ve ardından 4 000'e düşürülmesi, 2008 ilkbaharında eğitim ve danışmanlığın ikinci aşamasına geçildiğinde 2 500'e düşürülmesi" olarak açıklar[554].

Irak Hükümeti tarafından, Basra'yı silahlı unsurlardan kurtarmak için Mart 2008'de başlatılan Şövalyeler Harekâtı'nın (Operation Charge of the Knights-CotK) ilk aşamasında, Birleşik Krallık'ın eğittiği IGK'den 14.Tümen'in iki tugayı yeterli direnci gösteremez ve Basra polisinin ancak üçte biri kadar kuvvetinin katılımı sağlanabilir. Birleşik Krallık'ın ikincil rolü olmasına rağmen, IGK'nin tavsiye etmek, danışmanlık ve gerektiğinde yardım etmek maksadıyla, 1 000 kadar personel görevlendirir. Birleşik Krallık Kuvvetlerinin desteği ile IGK'ye daha önce sahip olmadığı Koalisyon Kuvvetinin istihbaratını, gözetimi ve hava erişimi imkan sağlanır. Harekatın bitiminden sonra Basra'da kalan önemli miktarda ABD

[551] **Ucko** D (2010) The Future Of British Counterinsurgency: Lessons From Basra, S: 52, No. 4, s.16 <https://www.researchgate.net/publication/233319653_Lessons_from_Basra_The_Future_of_British_Counter-insurgency> s.e.t. 09.05.2020.
[552] **The Prime Minister Mr. Gordon Brown**, dn. 544.
[553] **The Prime Minister Mr. Gordon Brown**, dn. 544.
[554] **The Prime Minister Mr. Gordon Brown**, dn. 544.

gücü ile Birleşik Krallık Ordusu, tesis edilen Ortak Güvenlik İstasyonları (Joint Security Stations-JSS) kurulmasına katkı sağlar[555].

Irak'ın güneyi bölgesinde Şubat 2009'a kadar, IGK'nin 14. Tümeni'nin eğitilmesi, Basra Havaalanı'nın sivil kontrolüne verilmesi tamamlanarak, il seçimleri yapılması, işsizliğin %17'ye düşmesi ve Umm Qasr'daki liman ticaretin arttığının görülmesi üzerine, Birleşik Krallık Ordusu Irak'ı terk etmek için hazırlıklarına hız verir. Birleşik Krallık Kuvvetleri; UNCENTCOM tarafından, Birleşik Krallık'ın Basra sektörünün sorumluluğunu alma planlamasına uygun olarak harekatın başlangıcından itibaren bulunduğu Basra'dan, 81 eğitmeni Umm Qasr limanında ve üç personeli Bağdat'ta bırakarak, Temmuz 2009'da Kuveyt'e intikal eder[556]. Böylece, ABD liderliğindeki koalisyonun; Irak'ın KİS'lerini yok etmek, Saddam Hüseyin Rejimince desteklenen terörizmi sonlandırmak, Saddam Hüseyin'i iktidardan uzaklaştırmak ve Irak halkını özgürleştirmek amacıyla, 20 Mart 2003'te başlayan harekatın, Birleşik Krallık ile ilgili bölümü sona ermiş olur. Umm Qasr limanında kalan 81 eğitmen ile Bağdat'taki üç personel ise 22 Mayıs 2011 tarihinde Irak'tan ayrılır.

4.2.3. Bulgular

Birleşik Krallık'ın TM stratejisi ve doktrinleri, kapsamlı ve çeşitli uygulamalara dayanmakta ve uzun bir tarihe sahiptir. Birleşik Krallık, Afganistan esnasında dokrinel bir rehber olabilecek bir askeri yayın üretmedi. Bunun nedeni kısmen Birleşik Krallık'ın mevcut doktrininin bulunması ve aynı zamanda 'her sorunda aynı çekicin kullanılmasına neden olacağı' gerekçesiyle, doktrine karşı bazı muhalefetlerin olmasıdır. 2008 yılına kadar Birleşik Krallık Savunma Akademisi direktörü olan Sir John Kiszely "her sorunun kendine özgü olduğunu ve genellemelerin sorun hale getirdiğini"[557] hatırlatmaktadır.

Birleşik Krallık'a bağlı sömürgelerin idarelerinin yıkıldığı veya sömürgelerin bağımsızlıklarını ilan etme isteklerinin arttığı dönem ile Irak ve Afganistan'daki TM farklıdır. Emperyal döneme bakıldığında, Birleşik Krallık'ın için TM'nin başlangıcı; başarısızlık dönemi, yetersiz istihbarat, yanlış algılamalar ve yetersiz örgütlenme ile ifade

[555] **Ucko** D (2010) The Future Of British Counterinsurgency: Lessons From Basra, S: 52, No. 4, s.19 <https://www.researchgate.net/publication/233319653_Lessons_from_Basra_The_Future_of_British_Counter-insurgency> s.e.t. 09.05.2020.
[556] **UK's Operation Telic Mission in Iraq Ends** (22.05.2011) BBC News <https://www.bbc.com/news/uk-13488078> s.e.t. 28.04.2020.
[557] **Kiszely, John** (2009) Postmodern Challenges for Modern Warriors, U.S. Army Center of Military History No. 71, s.21 <https://www.jstor.org/stable/26296757?seq=1#metadata_info_tab_contents> s.e.t. 15.05.2020.

edilebilir. Birleşik Krallık Ordusu, bu ülkelerde tanınmış bir otorite olmaktan çok, hükümet, güvenlik güçleri ve önceden var olan bir bürokratik yapı üzerinde geniş bir kontrol sağlayan, müttefik bir yapıda ev sahibi ülkenin bir 'misafiri' olarak faaliyet göstermektedir. Deneyimler, alınan derslerle sürekli olarak geliştirilmelidir. Çıkarılan sonuçların çatışmadan çatışmaya benzer olması sürekliliği ve bir dereceye kadar paylaşılan kültürel algılamayı gösterir. Bununla birlikte, bu yeniden öğrenmenin gerçekleşmesi gerektiği, kurumsal belleğin gücü ve önceki deneyimin gerçekte bir kuvvet çarpanı olarak ne derece kullanılabildiği sorgulanmalıdır[558]. Aradaki fark, bu mücadelelerde, yanlış adımların kabul edilmesi ve düzeltilmesidir[559].

Malaya'da terörizm; esas olarak etnik Çin azınlığına dayanmakta ve terör örgütünün, Malaya halkının tamamını temsil ettikleri yönünde anlatıları hem Malaya halkında hem de destekleyicilerinde karşılık bulmadı. Terörizmin, Çin azınlığının toplumun diğer kesimlerinden ayırt edilebilme özellikleri, Malaya'nın komünist bir devletle ortak bir sınırı olmaması, destek ve barınma imkanından yoksun olunması nedeniyle zayıflamasına ilave olarak, Birleşik Krallık'ın Malaya'nın bağımsızlığına garanti vermesi teröristlerin sömürgecilik karşıtı kimliklerini sekteye uğrattı[560].

Birleşik Krallık'ın, Malaya'daki TM'sinden bu yana TM'de klasik yaklaşımı, kalpleri ve zihinleri kazanma olarak belirtilebilir. Genel olarak, bu yaklaşım, halkın desteğini kazanmak için güvenliğin sağlanması, istikrarın devamlılığı, asgari güç kullanımı ve kalkınma projeleri ile ekonomik yatırımlarla kendisini göstermesini, sonuçta terörizmin etkisiz hale getirilmesi ve desteğinin sonlandırılmasını içermektedir[561]. Söz konusu yaklaşım, TM'nin gerçekleri ve devleti dönüştürmeye veya yeniden inşa etmeye çalışan dış güçlerin karşılaştığı etkenlerle çelişebilir. Başka bir ifade ile kalpler ve zihinler yaklaşımı, halkla ilişkiler açısından yararlı olabilir, ancak farklı şekillerde yorumlanabileceğinden operasyonların icrasında zafiyet yaratabilir.

---

[558] **Kiszely**, John (2007) Learning About Counterinsurgency, Military Review, March-April 2007, s.5-11 <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20070430_art005.pdf> s.e.t. 02.05.2020.

[559] **Ucko** D (2010) The Future Of British Counterinsurgency: Lessons From Basra, S: 52, No. 4, s.9 <https://www.researchgate.net/publication/233319653_Lessons_from_Basra_The_Future_of_British_Counter-insurgency> s.e.t. 09.05.2020.

[560] **Roberts**, Adam (2009) Doctrine and Reality in Afghanistan, Survival, V: 51, N: 1, s.37 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00396330902749673> s.e.t. 12.05.2020.

[561] **Crawshaw**, Michael (2016) The Evolution Of British Coin, s.1 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/572962/archive_doctrine_uk_jdp_3_40_paper_coin_doctrine.pdf> s.e.t. 12.05.2020.

Birleşik Krallık'ın; 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından Afganistan'da başlayan savaşı, 26 Ekim 2014'te son muharebe birlikleri ülkeden ayrılıncaya kadar 13 yıl devam eder. Afganistan'daki savaş, 454 Birleşik Krallık personeli olmak üzere ve Koalisyon güçlerinin (Birleşik Krallık, ABD ve müttefikler) toplam 3 486 personelinin hayatına mal olur. Yaklaşık 2 000 Birleşik Krallık askeri ve sivil personeli de yaralanır[562].

Birleşik Krallık'ın, Afganistan'da 2001 yılında, ilk birliklerinin konuşlanmasında sahip olduğu misyonun, sonraki dönemde önemli ölçüde farklı alanları kapsayacak şekilde genişlediği, Birleşik Krallık'ın ABD'yi uluslararası TM'de destekleme hedefinin; narkotikle mücadele, insan haklarının korunması, ekonomik ve sosyal kalkınma ve devletin inşası alanlarına evrildiği görülmektedir[563]. Afganistan'da; Birleşik Krallık ve diğer NATO kuvvetleri, TM faaliyetlerinde genel olarak ABD'den farklı bir yaklaşım izlemektedir[564]. Afganistan misyonu, ABD ve Birleşik Krallık dahil koalisyon ortaklarına, 21. yüzyılın ilk on yılında askeri gücü uygulama arayışında iki açıdan dönüm noktası sunmaktadır. İlk olarak, büyük çaplı, yoğun çaba gerektiren TM'leri durdurma (geçici veya başka türlü), ikincisi ise ulusal stratejiler ve önceliklere, yeni harekat kavramlarına, devam eden ve ortaya çıkan küresel güvenlik gereksinimlerini daha iyi karşılamaya yönelik olarak askeri gücü yeniden yapılandırma ve geliştirme ihtiyacı duyulmasıdır[565].

Irak'ta TM, önceki mücadelelere göre bazı farklılıklar göstermektedir. Irak'ta; sivil-askeri yapı, siyasi süreç ve çalışan hiçbir kurum bulunmadığından, bir yandan TM ederken, aynı zamanda TM için imkân ve kabiliyetler geliştirilmek zorunda kalınır. Sonuçta, bu sistemin Irak'ta tesis edilmesinde iki sorun ile karşılaşılır[566]. Birincisi, işlevsel bir yönetimin olmaması ve CPA aracılığıyla Birleşik Krallık ve ABD'den kamu hizmetleri, halk eğitimi, sağlık gibi alanlarda uzman ve kaynak sağlanmak zorunda kalınmasıdır. İkinci sorun, Birleşik Krallık kurumlarının konuşlandırılmaları ve çalışmalarının Ordu ile koordine edilmesidir. Irak'ta Birleşik Krallık kurumlarının konuşlandırılması ve Ordu ile eşgüdüm

[562] **War** in Afghanistan, dn. 451.
[563] **The UK's** Mission in Afghanistan, dn. 437.
[564] **Dixon**, Paul (2009) 'Hearts and Minds'? British Counter-Insurgency from Malaya to Iraq, The Journal of Strategic Studies, V: 32, N: 3, s.374
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402390902928172?needAccess=true> s.e.t. 22.04.2020.
[565] **Ford Matthew / Rose Patrick / Body Howard** (2012) COIN is Dead-Long Live Transformation, Sussex Research Online, s.32 <http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/49592/1/Fordetal.pdf> s.e.t. 14.05.2020.
[566] **Chin Warren** (2008) Why Did It All Go Wrong? Reassessing British Counterinsurgency in Iraq, Air University Strategic Studies Quarterly, s.125
<https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/SSQ/documents/Volume-02_Issue-4/Chin.pdf> s.e.t. 23.04.2020.

sağlanmasında bazı aksaklıklar yaşandığı bilinmektedir. Teoride, Dışişleri Bakanı başkanlığında bir komite tarafından yönetilmesi ve kontrol edilmesi öngörülmesine rağmen, gerçekte Komite'nin nadiren toplanması ve beklentileri karşılayamaması nedeniyle, Irak'ın güneyinde karşılaşılan sorunlara nasıl yaklaşılacağı konusunda kurumlar arası bir fikir birliği oluşturulamaz[567]. Kabine alt komitesi, devletin tüm ana birimlerini bir araya getirmesine rağmen, yaptırım gücünün olmaması nedeniyle, bakanlıkları yapılan öneri ve tavsiyelere uymaya zorlayamaz[568].

Afganistan'daki TMH'yi başlangıçta ülke içinde Kuzey İttifakı, daha sonra Afganistan hükümeti gibi önemli müttefiklerinin bulunması ve Afgan halkının katılımı ile Irak müdahalesinin ilk yıllarından farklı kılmaktadır[569]. Sonuç olarak, Irak'ın güneyindeki mücadelede yapılan hataların tekrarlanmasından kaçınıldığından Birleşik Krallık'ın Afganistan/Helmand'daki TM'ye yaklaşımı Irak'taki mücadeleden daha etkilidir[570].

Birleşik Krallık Ordusu'nun geçmişte TM'de başarıları ve sahip olduğu deneyim göz önüne alındığında, Birleşik Krallık Ordusunun, halkın arasında bulunan teröristlere karşı mücadeleye daha yatkın olması beklenmektedir[571]. Ancak 2008'de bir gazetecinin belirttiği "Irak'taki savaş, Birleşik Krallık'ın şimdiye kadar gerçekleştirdiği en feci savaşlardan biri oldu. Küçüktü ama hiçbir şey başaramadık."[572] ve bir Birleşik Krallık subayının "şahsen, Birleşik Krallık'ın stratejik ve tarihsel TM bilgisinin aslında bir efsane olduğunu hissediyorum"[573] görüşüne itiraz edilebilir olsa da asıl amaç açısından değerlendirilirse, Birleşik Krallık'ın başarılarının 2003 yılında belirlenen beklentilerin çok altında olduğu açıktır. Birleşik Krallık tüm koalisyon gücünün sadece %5'ni oluştursa da[574], başlangıçta Birleşik Krallık'ın sorumluluk bölgesinde nispeten Saddam Hüseyin'in devrilişini

[567] **Synott, Hilary** (2008) Bad Days in Basra, 1st Ed., London, I.B.Tauris & Co Ltd, s.10.
[568] **Chin**, Warren (2013) Britain and the War on Terror: Policy, Strategy and Operations, 1st Ed., England, Ashgate Publishing Limited, s.32.
[569] **Roberts**, Adam (2009) Doctrine and Reality in Afghanistan, Survival, V: 51, N: 1, s.35 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00396330902749673> s.e.t. 15.05.2020.
[570] **Marston,** Daniel (2008) British Operations in Helmand Afghanistan, Small Wars Journal <https://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/98-marston.pdf> s.e.t. 14.05.2020.
[571] **Marston, Daniel** (2010) Adaptation in The Field: The British Army's Difficult Campaign in Iraq, Security Challenges V: 6, N: 1, s. 71 <https://www.jstor.org/stable/e26459465> s.e.t. 26.04.2020.
[572] **Partick Cockburn: A Gross Failure That Ignored History and Ended With a Humiliating Retreat** (17.03.2008) Independent <https://www.independent.co.uk/voices/commentators/partick-cockburn-a-gross-failure-that-ignored-history-and-ended-with-a-humiliating-retreat-796775.html> s.e.t. 23.4.2020.
[573] **Marston**, Daniel (2010) Adaptation in the Field: The British Army's Difficult Campaign in Iraq, Security Challenges V: 6, N: 1, s.72 <https://www.jstor.org/stable/e26459465> s.e.t. 26.04.2020.
[574] **Chin** Warren (2008) Why Did It All Go Wrong? Reassessing British Counterinsurgency in Iraq, Air University Strategic Studies Quarterly, s.119 <https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/SSQ/documents/Volume-02_Issue-4/Chin.pdf> s.e.t. 23.04.2020.

memnuniyetle karşılayan Şii Arapların bulunmasına rağmen, insanların Birleşik Krallık'a karşı neden teröre başvurduğunun ve Birleşik Krallık'ın olayları önleyemediği sorgulanmalıdır.

Birleşik Krallık'ın daha önceki benzer mücadeleden kazandığı deneyimlerine ve ürettiği ilkelere önem verilmeyerek, Basra'da gösterilen yumuşak yaklaşım sonucunda beklenilen hedeflere ulaşılmadığı görülmektedir. Bu sonuç; sadece Birleşik Krallık Ordusu'nun değil, harekat sonrasında barışın inşası için karşılaşılabilecek zorlukları öngöremeyen ve bu sorunların çözümünde yeterli kararlılık gösteremeyen ve destek sağlamayan sivil ve askeri kurumlar ve üst düzey liderlerin de etkisinin büyük olduğu bilinmelidir. Burada, Birleşik Krallık'ın küçük koalisyon üyesi statüsüyle kısıtlandığı söylenmelidir. Bağdat tarafından, ulusal düzeydeki ekonomik ve mali yapılanma, güvenlik güçlerinin yapılanması, hükümet yapıları gibi konular üzerindeki kararlar verildiğinden, Birleşik Krallık'ın kararların alınmasındaki etkisinin sınırlı olması doğaldır. Aynı zamanda, işgal edilen bölgelerde kamu hizmetinin çalışmaması, işyerlerinin kapanması ve işsizliğin artması, güvenlik güçlerinin dağıtılması ve güvenlik ve istikrarın sağlanamaması, yağmalamanın olması gibi olumsuzlukların Birleşik Krallık'ın yanlışlıkları olarak anlaşıla gelmektedir. Bir dereceye kadar, Basra'daki stratejik yön eksikliği, ABD'nin sorunlara; büyük ölçüde doğaçlama ve ulus inşasına tereddütlü yaklaşımının bir yansıması olarak bakılabilir[575].

Genel olarak, Birleşik Krallık'ı Kuvveti, 2003 yılının yaz aylarında dört eyaleti kapsayacak şekilde 26 000'den 9 000'e düşürülmesi neticesinde, Kuzey İrlanda büyüklüğünde ve 400 000'den fazla nüfusa sahip olan Ammara şehrini de içeren Maysan'da güvenliği sağlamak için yaklaşık 1 000 kişilik askeri kuvvet ve İran ile yaklaşık 320 km. olan sınırın güvenliği için sadece 70 askerden oluşan bir kuvvet bulundurulmak zorunda kalınır[576]. Basra'daki Birleşik Krallık Birliklerinin Iraklı sivillere oranı yaklaşık 1:370 iken, Birleşik Krallık Gücünün Kosova'daki sivillere 1:50, Kuzey İrlanda'nın Belfast bölgesinde 1:65 oranındadır. Hatta Saddam Hüseyin döneminde Basra'daki güvenlik personelinin

[575] **Ucko** D (2010) The Future Of British Counterinsurgency: Lessons From Basra, S: 52, No. 4, s.22 <https://www.researchgate.net/publication/233319653_Lessons_from_Basra_The_Future_of_British_Counter-insurgency> s.e.t. 05.05.2020.
[576] **Chin**, Warren (2013) Britain and the War on Terror: Policy, Strategy and Operations, 1st Ed., England, Ashgate Publishing Limited, s.41.

nüfusa oranı 1:40'dır[577]. Sonuç olarak, Birleşik Krallık Ordusu, güvenliğin tesisi ve istikrarın sağlanmasında kuvvet yetersizliği sorunu yaşadığı ve bunun sonucunda yetersiz kuvvet bulundurduğu her yerde meydana gelen yağmayı büyük ölçüde göz ardı ettiği anlaşılmaktadır. Yağma olayına tanık olan bir muhabir gördüklerini "Birleşik Krallık birlikleri Basra Politeknik Koleji'nde geçici üslerinden çekildiğinde, üç büyük arabalarıyla kapının önünde bekleyen yüzlerce yağmacının tezahüratlarla bir toz bulutu içinde, klimaları, osiloskopları, çizim masalarını ve yazı tahtalarını almak için kampüse koştular."[578] şeklinde anlatmaktadır.

ABD Ordusu; Soğuk Savaş sonrası dünyada ABD güvenliğine yönelik düzensiz tehditlerin yaygınlığına rağmen, asgari güç kullanımı, siyasi tepkilerin önceliği, entegre sivil-asker operasyonları ve teröristlerin halktan ayrılması gibi esasları göz ardı edegelmektedir. ABD ordusu, terörizmi önlemek için teröristleri etkisiz hale getirmeye odaklanarak, hoşgörü, kültürler arası anlayış ve bölgenin güvenliği ve istikrarını sağlama dahil olmak üzere TMH'nın taktik gereksinimlerini önem vermemektedir. TM'de geleneksel ezici gücün kullanımını içeren yaklaşımı uygulamaktadır[579].

Geçmişteki tüm TMH'larında üst düzey ortak olan Birleşik Krallık için zorluklara neden olan etkenlerden birisi de operasyonda, ABD'nin küçük ortağı olarak yer almasıdır. Birleşik Krallık Ordusu'nun kendisinin güçlü yönlerini vurgulaması esnasında, ABD ve diğer müttefikleri ile doğal olarak bazı yanlış anlaşılmalar ve gerilimler kaçınılmaz olarak yaşamaktadır. Birleşik Krallık Ordusunca, ABD'nin TM'ye, bu tür mücadelenin gereği olan yaklaşım yerine ateş gücüne aşırı derecede bağlı yaklaşıma sahip olduğu değerlendirilmektedir[580] ve Birleşik Krallık'ın "Biz daha iyi biliyoruz ve daha iyisini yapabiliriz."[581] bakışı ile ABD'nin operasyonlara yaklaşımı doğal olarak ilişkilerde gerginlik yaratmaktadır.

---

[577] **Knights**, Michael / Williams, Ed (2007) The Calm Before the Storm, Washington Institute for Near East Policy, Policy Focus 66, s.7 <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus66.pdf> s.e.t. 06.05.2020.

[578] **Magnier, Mark**, People of Basra Hope for Trust, Security (09.04.2003) Los Angeles Times <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2003-apr-09-war-outsider9-story.html> s.e.t. 26.05.2020.

[579] **Dixon**, Paul (2009) 'Hearts and Minds'? British Counter-Insurgency from Malaya to Iraq, The Journal of Strategic Studies, V: 32, N: 3, s. 372 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402390902928172?needAccess=true> s.e.t. 22.04.2020.

[580] **MA**, DH (2008) British Counter-Insurgency Doctrine and its Development since 2001, Militaire Spectator, Jrg. 177, N: 3, s.160 <https://www.kvbk.nl/sites/default/files/uitgaven/inhoudsopgave/MS%203-2008%20Hazel%20British%20Counterinsurgency%20Doctrine.pdf> s.e.t. 15.04.2020.

[581] **Alderson**, Alexander (2009) 'The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009', (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and

Üst düzey bir Birleşik Krallık Ordusu mensubu, ABD Ordusunu aşırı şiddet kullanımına müsaade ettiği için eleştirerek, Amerikalı askerlerinin Iraklıları; Naziler'in alt halk olarak nitelendirmek için kullandıkları bir terim olan "untermenschen" olarak gördüklerini belirtmektedir[582]. Buna karşılık Birleşik Krallık, yalnızca gerekli olduğuna inanılan ve makul görülen durumlarda asgari güç kullanımını vurgulayan geleneksel bir yaklaşıma yönelir ve Irak toplumuna asgari düzeyde müdahale eder. Birleşik Krallık'ın, ABD Ordusu'nun daha az konvansiyonel bir yaklaşımın benimsenmesi için yaptığı girişimlerine rağmen, Nisan 2004'te, ABD'nin Felluce'ye yönelik operasyonları devam eder. Birleşik Krallık Ordusu personeli General Sir Mike Jackson, ABD yaklaşımına katılmayarak, Nisan 2004'te "Amerikalılarla birlikte savaşabiliriz. Bu, Amerikalılar gibi savaştığımız anlamına gelmez." eleştirisini getirirken, Irak'ta görevli Hava General Brian Burridge, Birleşik Krallık Savunma Komitesi'ne Birleşik Krallık'ın "bir tür ABD vicdanı" olarak görüldüğünü belirtir[583].

Irak'ta terör gruplarının izlediği strateji, neredeyse her noktada Maocu Halk Savaşı'ndan farklıdır. İlk olarak, ön politik çalışma yapılmamaktadır[584]. İkincisi, genellikle iki-üç kişiden oluşan küçük eylem grupları oluşturulmaktadır. Üçüncüsü, silahlı gruplar 2004 yılında Felluce kuşatmasından edindikleri deneyim sonucunda, belirli alanı kontrol altında tutma çabası içerisine girmediler. Sonuç olarak, Iraklı gruplar geleneksel bir askeri zafer kazanmak yerine, Koalisyonun Kuvvetlerinin çekilmesine Irak Hükümetini yetersiz hale getirebilmek için Koalisyon güçlerine, Irak Hükümetine ve işbirlikçilerine yönelik yoğun terör saldırısını sürdürdüler[585].

Terör örgütlerine doğrudan saldırmak, kapsamlı bir stratejinin önemli bir unsurudur. Maoist yapıdaki bir örgütlenmede hedef, genellikle liderlik hiyerarşisini yok etmektir. Tüm terör örgütleri; insan gücü/eleman temini, mali destek, silah ve mühimmat başta olmak üzere

---

Technology, s.148 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 28.04.2020.

[582] **Rayment, Sean**, US Tactics Condemned by British officers (11.04.2004) Daily Telegraph <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/1459048/US-tactics-condemned-by-British-officers.html> s.e.t. 22.04.2020.

[583] **Dixon** Paul (2009) 'Hearts and Minds'? British Counter-Insurgency from Malaya to Iraq, The Journal of Strategic Studies, V: 32, N: 3, s.373 https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402390902928172?needAccess=true, Erişim 22.04.

[584] **Hoffman** Bruce (2004) Insurgency and Counterinsurgency in Iraq, RAND National Security Research Division, s.17 <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/occasional_papers/2005/RAND_OP127.pdf> s.e.t. 17.05.2020.

[585] **International** Crisis Group, (2006) In Their Own Words: Reading The Iraqi Insurgency, Middle East Report No.50, s.23-25 <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/50-in-their-own-words-reading-the-iraqi-insurgency.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

lojistik destek sağlayabileceği kaynaklara, ülke içi ve dışında barınma imkanlarına ve istihbarata ihtiyaç duyar[586]. TMH'nda, teröristlerin bu ihtiyaçlarını karşılama imkanları ve yöntemlerini anlamak önemlidir. Güvenlik uzmanları, TMH'nda, teröristler ile destek sağlayanları birbirinden fiziksel olarak ayırmanın önemli bir etken olduğu belirtmektedir. Birleşik Krallık'ın Malaya'da MRLA ile savaşırken bu stratejinin çok yönlü bir uygulamasını gerçekleştirdiği, MRLA'nın destek üssü olan Çinli gecekonduların, sistematik olarak hem korunabilecek hem de kontrol edilebilecek Yeni Köylere taşındığı, yiyecek ve diğer malzeme üzerinde sıkı kontrol tesis edildiği bilinmektedir. Bu şekilde MRLA'ya malzeme akışını ve eleman temini önlendi. Birleşik Krallık'ın Malaya'da uygulanan halkın kontrol altında tutulması yönteminin Irak'ta etkili olma olasılığı düşüktür. Bunun nedenlerinden birincisi, Maoistlerin örgütlenmeye sahip terör olaylarında görülen büyük insan gücüne dayanan saldırılar yerine, Irak'ta küçük hücre yapılanması olması ve saldırılar için çok daha az insan gücüne ihtiyaç duyulmasıdır. Terörizm, personel ihtiyacını gönüllüler aracılığıyla ya da suçluları ve işsizleri kullanarak karşılayabilmektedir. İkincisi, Irak'ta teröristler genellikle yerleşim merkezlerinde halkın arasında dağılmış olarak evde ve aileleriyle birlikte yaşamakta, gıda ve diğer malzemesini halktan birisi olarak istediği şekilde temin edebilmekte, hatta bunları satın aldığı satıcı bile teröriste satış yaptığını bilmemektedir. Irak'ta gruplar; ihtiyaçlarını elde etmek için halkı kontrol etmek veya zorlamaya ihtiyaç duymamaktadır. Bu nedenle, Irak'ta grupların insan gücü temini ve lojistik tedarikini önlemek için halkın kontrol altında bulundurmanın etkili olması beklenmemelidir. Bunun yerine, etkili bir TM için terör gruplarının yurt içi ve yurt dışı destek kaynakları ortaya çıkarılmalıdır. Bunların yanında, terör örgütlerinin finansal kaynak yaratma ve gelir elde etmek için organize suç örgütleri ile iş birliği yapmaları da olasıdır. Suç örgütleri ile iş birliği mali bağımsızlık ve hareket serbestisi sağlasa da[587], halkın terörist gruplara karşı tepkisine neden olabileceği bilinmelidir.

Bütün terör örgütleri interneti birincil iletişim aracı olarak kullanmaktadır. Birçok grup günlük bültenlerini internet sitelerinde veya toplu e-posta yoluyla yayımlamaktadır. İnterneti kullanmaları, Irak halkıyla ve dünyayla doğrudan iletişim kurarak destek ve eleman temin etmelerine imkân tanımaktadır. Ayrıca bilgi teknolojisini kullanmaları iletişim alanında

[586] **Metz, Steven / Millen Raymond** (2004) Insurgency and Counterinsurgency in The 21st Century: Reconceptualizing Threat And Response, U.S. Army War College Strategic Studies Institute, s.7 <https://www.jstor.org/stable/resrep11453?seq=1#metadata_info_tab_contents> s.e.t. 17.05.2020.
[587] **Metz,** Steven / Millen Raymond (2004) Insurgency and Counterinsurgency in The 21st Century: Reconceptualizing Threat And Response, U.S. Army War College Strategic Studies Institute, s.13 <https://www.jstor.org/stable/resrep11453?seq=1#metadata_info_tab_contents> s.e.t. 17.05.2020.

sağladığı faydanın yanında, iletişim maliyetinin azaltmakta, zaman tasarrufu sağlamakta ve iletilebilecek bilgi hacmini artırmakta, ayaklanan grupların hücre tipi yapılanmalarında elemanlarının birbirlerini tanımadan birbirleri ile koordinasyonu mümkün kılmaktadır. Irak'taki terörist gruplar interneti; eylemleri koordine etmek, hedefler belirlemek, operasyonları planlamak, strateji ve yöntemlerini koordine etmek, elemanlarının eğitimi gibi amaçlarla kullanmaktadır.

Irak'taki gibi teknolojiyi kullanan, internet bağlantılı bir terörizm, 20. yüzyılın Maoist hareketlerinden yapısal olarak çok farklıdır. Sadece eski stratejileri yeniden şekillendirmenin yeterli olmadığı görülmelidir. Etkili bir TMH için yeni terörizm yapısını anlamalı ve stratejiler buna göre uyarlanmalıdır. Profesör Bruce Hoffman'ın belirttiği gibi "Irak'taki sorun, tanımlamak, çözmek ve sistematik olarak etkisiz hale getirmek için bir statik şeması veya organizasyon yapısı olmamasıdır."[588]. Bu nedenle, Iraklı grupların hiyerarşik örgüt olmadığını, karmaşık, kendine özgü ağ olduğunu anlamak gerekir. Böylece, bu karmaşık yapıya hiyerarşik çerçeve oturtmaya çalışmak sadece zaman kaybı olabilir. TM, terörün kırılması, meşruiyetini kaybetmesi, moralinin bozulması, bağlantısının koparılması, kaynaklarının kesilmesi gibi etkenler üzerine odaklanmalıdır.

Birleşik Krallık Ordusunun aldığı tedbirler nedeniyle, Irak'ın güneyinde şiddet olaylarının ülkenin diğer bölgelerine göre yayılmasını önlemesine, stratejinin olmadığı stratejik bir soruna taktik bir çözüm olarak bakmak uygun olabilir. Gerçekten de Birleşik Krallık Ordusu'nun geçmişten gelen deneyimini yanlış yorumlaması, halk desteğinin olmaması ve Birleşik Krallık'ın stratejik rehberlik yapmamasının Birleşik Krallık Ordusu'nun önceki TM ilkelerini uygulamasını engellediği görülmektedir. Her bir etken, TM'de özel bir zorluk oluşturmaktadır. Birincisi, Birleşik Krallık'ın TM ilkeleri ve deneyimi Basra'da hiçbir zaman gerçekten test edilmediği, bunun yerine 'Barışı Koruma' ilkeleri tarafından 'zarar vermeme' esasına dayanan pasif bir tutumu öngören 'tarafsızlığı' korumak ve sadece 'asgari güç kullanımını' uygulamak için Balkanlar ve Kuzey İrlanda'daki deneyimlere dayanmaktadır. TM stratejisi kalpleri ve zihinleri kazanmanın önkoşulu olarak gücü hissettirmek için kuvvet kullanma temeline dayanırken, Birleşik Krallık Ordusu, halkın daha fazla desteğini kazanma düşüncesi ile düşük bir profil çizerek, savaş sonrası Basra'yı 'normalleştirmek' amacıyla, barış operasyonları ilkelerine bağlı kalmayı tercih etti.

[588] **Hoffman** Bruce (2004) Insurgency and Counterinsurgency in Iraq, RAND National Security Research Division, s.18 <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/occasional_papers/2005/RAND_OP127.pdf> s.e.t. 17.05.2020.

Başlangıçta, Birleşik Krallık Ordusu'nun Basra'daki yumuşak yaklaşımı, Irak'ın diğer bölgelerine bakıldığında istikrarın göreceli olarak sağlandığı için doğru olduğu görülebilir. Sonuçta, Basra'nın kitlesel suç ve yağma ile karşı karşıya kaldığı unutulmamalıdır. Hırsızlık ve yağmanın engellenememesi[589] ve Birleşik Krallık Ordusu'nun bazı üst düzey komutanları tarafından, 'yağma kesin, doğru terim olmayabilir, refahın adil bir şekilde yeniden dağıtılması' [590] şeklinde yorumlamaları, Irak halkının güvenliğini sağlamada yardımcı olunmadığı göstermektedir. Basra harekâtına zarar veren ikinci etken, bölgedeki sivil unsurların ve kaynakların eksikliğidir. Saddam döneminde ihmal edilen Basra'nın altyapısı savaş ile hasara uğramış ve yağma nedeniyle yıkımı arttığından ivedilikle düzeltilmesi gerekmekte idi. Basra'da yeterli sivil hizmet sektörü ve uzman bulunmaması, kaynak yetersizliği nedeniyle, başlangıçta bazı başarılı işler yapılmasına rağmen, yapılan projelere sağlanan finansman desteğinin gelişigüzel ve karmaşık işlemlerle sonucunda sağlanabilmesi, Birleşik Krallık'ın devleti yeniden yapılandırmada hazırlıksızlığını yansıtmaktadır[591].

Birleşik Krallık'ın Irak deneyimi; Birleşik Krallık'ın tarihten gelen deneyimlerinin sonucunda ortaya koyduğu TM stratejisinin, terör gruplarının ortaya koyduğu yeni yöntem, strateji ve taktiklerle başa çıkamayacağı ve sonuç olarak geçersiz olduğu görüşünü doğrulamaktadır. Birleşik Krallık'ın TM stratejisi; kolonilerdeki örgütlü terör gruplarına karşı mücadele etmek maksadıyla uygulanmaktadır. Bu strateji, ayrıca Birleşik Krallık'ın bu sömürge bölgelerinden çekilmesinin devamında, Birleşik Krallık yanlısı yönetimlerin kurulmasını sağlamak için de kullanıldığı görülmektedir. Birleşik Krallık'ın TM stratejisinin ilkeleri ise genel olarak;

- Ordu, siyasi maksatlara göre hareket etmeli ve siyasi bir çözüme yardımcı olmak için çatışmaya odaklanmalı,

- Tüm sivil, güvenlik ve askeri kurumların iş birliği içinde ve koordineli şekilde çalışabileceği yönetim ve güvenlik altyapısı sağlanmalı,

[589] **Rampant Looting Across Iraq** (09.04.2003) CNN.com, <https://edition.cnn.com/2003/WORLD/meast/04/08/sprj.irq.int.looting.reut/index.html> s.e.t. 07.05.2020.
[590] **House** of Commons Defence Committee (2004) Lessons of Iraq, Third Report of Session 2003–04, HC 57-I, s.157 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200304/cmselect/cmdfence/57/57.pdf> s.e.t. 28.04.2020.
[591] **Mumford Andrew** (2009) From Belfast to Basra: Britain and the 'Tripartite Counter-Insurgency Model' (Doktora), University of Warwick, s.301 <https://core.ac.uk/download/pdf/46875.pdf> s.e.t. 07.05.2020.

- Etkili bir istihbarat ve gözetleme ağı geliştirilmeli,

- Teröristler halktan ayırmalı ve etkisiz hale getirilmeleri sağlanmalı,

- TM sonrası planlanmalıdır[592].

Bu ilkelerin uygulanmasında, sorunun ekonomik, politik ve sosyal nedenlerini ele alma açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca halkın güvenini ve desteğini kazanmaya odaklanılması gerektiği, ağırlık merkezinin terör gruplarından önce halk olduğu kabul edilmektedir.

Irak'taki iç savaşı şekillendirmede önemli bir rol oynayan Şii ile Sünni veya Sünni ve Kürt arasındaki çatışma biçimindeki din ve kimlik etkisi açıktır. Örgütlü grupların büyük güçler tarafından bekledikleri oranda desteklenmemeleri; ağır silahlarının yetersiz olması mevcut yönetimi devirmeyi neredeyse imkânsız hale getirmektedir. Metz'in açıkladığı gibi, bir devlet sponsorunun bulunmaması stratejik zaferi engellemektedir[593].

Birleşik Krallık'ın verdiği mücadele incelendiğinde ne gibi sonuçlar çıkarılabilir? Birincisi, değişmeyen değişimdir. Başlangıçta, Birleşik Krallık Ordusu, Irak'taki siyasi ortamın ve terörün baskısı altında kaldı. Mücadele ilerledikçe ABD klasik TM yaklaşımını benimsemiş olsa da Birleşik Krallık Basra'daki sorunun çözümüne öncelik verdiği görülmektedir. İkincisi, Irak güvenlik yapılanması ve IGK'nin geliştirilmesi en başından beri askeri harekatı sona erdirmenin bir yolu olarak görülmektedir. Birleşik Krallık Ordusu'nun Irak'tan ayrılabilmesinin IGK'nin halkın güvenliğini sağlamasına bağlı olması, Birleşik Krallık Ordusu'nun hem geçmişten gelen deneyimine hem de stratejisi ile uyumludur. Üçüncüsü, Birleşik Krallık Ordusunun sürekli olarak kuvvet azaltmasına gitmesi ve klasik TM stratejisi esaslarını uygulamaması, terör unsurları tarafından kendisine ve halka yönelik yaptığı saldırılar ve halkın güvenliğini sağlayamaması üzerine Kuzey İrlanda'daki genel deneyimlerinden sezgisel olarak bildikleri güvenliklerini sağlama güdüsü nedeniyle, halka güven telkin ederek halk arasında faaliyet gösteremediler. Dördüncüsü, halk ile etkileşim azaldıkça, istihbarat kaynakları giderek daha sınırlı ve özel olmaktadır. Askeri harekat doğru

[592] **Chin** Warren (2008) Why Did It All Go Wrong? Reassessing British Counterinsurgency in Iraq, Air University Strategic Studies Quarterly, s.119 <https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/SSQ/documents/Volume-02_Issue-4/Chin.pdf> s.e.t. 23.04.2020.

[593] **Metz Steven** (2007) Rethinking Insurgency, US Army War College Strategic Studies Institute, , s.43 <https://publications.armywarcollege.edu/pubs/1887.pdf> s.e.t. 24.04.2020.

planlama, psikolojik unsurlar ve halkla olumsuz etkileşime neden olmayacak şekilde icra edilmesine rağmen, arzu edilen sonuçlar alınmayabilir.

Irak'ın deneyiminden; ülkelerin harekât alanında daha fazla koordinasyonu sağlayabilmek için bir dizi yeni doktrinel, usul ve örgütsel yapılanmaya ihtiyacı ortaya çıktı. Birleşik Krallık Ordusu, Aralık 2005'te İstikrar Operasyonları Talimnamesi'ni (Stability Operations Handbook) hazırladı. Savaş Dışındaki Operasyonlar için Taktik Talimnamesi (Tactical Handbook for Operations Other Than War) olarak yayınlanan tüm taktikler, teknikler ve yöntemler güncellendi[594]. Ayrıca, Birleşik Krallık'ın sömürge döneminde olduğu gibi bugünün TM'nin yükünü tek başına taşımayacağı anlaşılmıştır. Bu ikilemden çıkmanın bir yolu, koalisyonlar aracılığıyla mücadele edebilmek için uyumlu araçlar geliştirmelidir.

[594] **Alderson**, Alexander (2009) 'The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009', (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, s.150 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 28.04.2020.

5. TERÖRİZMLE MÜCADELENİN STRATEJİK ÇERÇEVESİ

Türk Dil Kurumu sözlüğünde strateji "Barış ve savaşta benimsenen politikalara destek vermek amacıyla politik, ekonomik, psikolojik ve askerî güçleri bir arada kullanma bilimi ve sanatı"[595] olarak tanımlanırken, ABD Savunma Bakanlığı Askeri ve Birleşik Terimler Sözlüğünde strateji "Ulusal ve/veya çok uluslu hedeflere ulaşmak için ulusal güç unsurlarını eş zamanlı, eşgüdümlü ve birleşik şekilde kullanmak için oluşturulan bir fikir veya fikir kümesi" [596] olarak yer almaktadır. Stratejinin, diğer tüm programların ve faaliyetlerin düzenlendiği bir çerçeve sunduğu[597] belirtilmektedir.

Liddell Hart büyük stratejinin amacının "bir ulusun veya uluslar grubunun tüm kaynaklarını koordine etmek ve temel politika tarafından tanımlanan hedefe yönlendirmek olduğunu" belirtmekte, Paul Kennedy'e göre strateji "'Büyük stratejinin özü politikadadır. Ülke liderlerinin; ülkenin uzun vadeli çıkarlarının artırılması ve korunması için askeri ve askeri olmayan unsurlarını bir araya getirme kapasitesinde yatmaktadır." [598] .

Doktrinin ise ulusal hedefleri desteklemek için silahlı kuvvetlerin veya unsurlarının eylemlerine rehberlik eden temel ilkeler olduğu, uygulamada yetkili, ancak muhakeme gerektirdiği belirtilmektedir[599]. General Carl Von Clausewitz doktrine "Doktrin, kitaplardan savaş hakkında bilgi edinmek isteyen herkes için bir rehberdir: yollarını aydınlatacak, ilerlemelerini kolaylaştıracak, yargılarını eğitecek ve görünmez tehlikelerden kaçınmalarına yardımcı olacaktır. Doktrin, gelecekteki komutanların zihinlerini eğitmek içindir ... onlara savaş alanlarına eşlik etmez."[600] tanımını yapmaktadır.

Doktrin 'öğretilen şeydir' ve etkili olabilmesi için okunması ve anlaşılması gerekir. Her TM öncekinden farklıdır, ancak tarih ve deneyim doktrin hakkında kapsamlı bilgi sahibi olmanın ve operasyonel çevrenin net bir şekilde anlaşılmasının iki temel ön koşul olduğunu

[595] **Türk** Dil Kurumu Sözlükleri <https://sozluk.gov.tr/> s.e.t. 04.05.2020.
[596] **US Department** of Defense Dictionary of Military and Associated Terms Joint Publication 1-02 (2010) s.227 <https://fas.org/irp/doddir/dod/jp1_02.pdf> s.e.t. 04.05.2020.
[597] **US Army** Joint Publication 3-24, Counterinsurgency, s.XIV<https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp3_24.pdf> s.e.t. 04.05.2020.
[598] **Chin**, Warren (2013) Britain and the War on Terror: Policy, Strategy and Operations, 1st Ed., England, Ashgate Publishing Limited, s.21
[599] **US Department** of Defense Dictionary of Military and Associated Terms Joint Publication 1-02 (2010) s.71 <https://fas.org/irp/doddir/dod/jp1_02.pdf> s.e.t. 04.05.2020.
[600] **UK Defence Doctrine** (2014) Joint Doctrine Publication 0-01 (JDP 0-01) (5th Ed.) s.IV <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/389755/20141208-JDP_0_01_Ed_5_UK_Defence_Doctrine.pdf> s.e.t. 04.05.2020.

göstermektedir. Doktrin; Birleşik Krallık kuvvetleri ve müttefiklerin görevinin halkı korumaya, halk desteğini kazanmaya ve sürdürmeye odaklanması gerektiğini, bunun sadece askeri bir harekat değil, aynı zamanda birlikte icra edilen bir dizi faaliyeti kapsayan siyasi irade savaşı olduğunu açıklamaktadır. Güvenlik kuvveti, halkın yaşamını iyileştirmesi ve geliştirmesine imkan bulacağı istikrarlı bir ortam sağlamalıdır. Etkili güvenliği sağlamak; karmaşık, tehlikeli ve kanlı bir iştir; zaman ve kaynak gerektirir ve ilgili herkesin iradesini test eder[601].

5.1. Yurt Dışında Terörizmle Mücadele Stratejisi

5.1.1. 1950 Yılına Kadar Olan Süreç

Devlet veya yönetime karşı birey veya grupların çatışması, güvenliği bozucu saldırılarda bulunması tarih boyuca yaygın olarak görülmesine rağmen, 19. yüzyılın sonuna kadar çatışma ve saldırılarla mücadele için strateji veya doktrinin bulunmadığı, 20. yüzyıla kadar genellikle bu tür direnişleri etkisiz hale getirmek için devletin asker göndermesini gerektiren bir sorun olarak görülmektedir. Dolaysıyla Birleşik Krallık'ın, 19. yüzyıl boyunca sömürge imparatorluklarında çok sayıda askeri operasyona rağmen, yüzyılın sonuna kadar bir doktrini bulunmamaktadır.

Birleşik Krallık Ordusu'nun 20. boyunca TM konusunda edindiği kapsamlı deneyime rağmen, askeri yayınlarda resmi doktrin olarak göreceli olarak çok az hususun kaydedildiği görülmektedir. Devlet dışı güçlerle çatışma konusunu ciddi şekilde ele alan ilk yazar İngiliz General C.E. Callwell'dir. 1906'da, Charles Callwell, Küçük Savaşlar: İlkeleri ve Uygulamaları (Small Wars-Their Principles and Practice) kitabını yazdı. Kitap; 1920'lerin başına kadar Staff College'da ders olarak okutuldu[602]. Callwell, Küçük Savaşları "örgütlü orduların açık alanda karşısına çıkmayacak muhaliflere karşı mücadele" olarak tanımlamakta, düşmanın yapısı ve çatışmayı sürükleyen politikanın küçük savaşı, temelde farklı bir çatışma türü haline getirdiğini vurgulamakta[603] ve "her iki karşıt tarafın da düzenli

[601] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s.1-1 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 09.04.2020.
[602] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s.1-1 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 11.04.2020.
[603] **Kiszely**, John (2007) Learning About Counterinsurgency, Military Review, March-April 2007, s.6 <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20070430_art005.pdf> s.e.t. 02.05.2020.

birliklerden oluştuğu mücadele dışındaki tüm mücadele"[604] olarak benzer tanımlamalar yapmaktadır. Callwell "küçük savaşların yönetiminin bir sanat olduğu ve düzenli savaş koşullarından çok farklı olduğu" uyarısını yapmaktadır[605].

1923 yılından 1937 yılına kadar güncellenerek hem yurt içinde hem de yurt dışında yapılan tüm askeri faaliyetlerde temel doküman olarak kullanılan, Sivil Güçlere Yardım Görevleri (Duties in Aid of the Civil Powers) başlıklı doküman; Ordunun "sivil gücün üstesinden gelemediği karışıklıkları etkisiz hale getirmesine yardım etme" konusundaki yasal sorumlulukları açıklaması, yasa ile düzenin yeniden sağlanması için güç kullanma kararını etkileyen etkenleri inceleyen ilk broşür olması itibariyle, doktrin geliştirilmesinde önemli bir adımdır[606]. Ayrıca, kuvvet kullanımı konusunda içerdiği 'asgari kuvvet kullanımı' ilkesi, Birleşik Krallık'ın TM yaklaşımının belirleyici ilkelerinden biri olarak devam eden süreçte varlığını korumaktadır. 1927 ylında, The Army Quarterly dergisinde Binbaşı B C Denning tarafından "Gerilla Savaşı'nın Modern Sorunları (Modern Problems of Guerrilla Warfare)" başlıklı bir makale yayınlanır. Makalede; istihbarat örgütüne duyulan ihtıyacı ve halk hareketini kontrol etmek için kimlik kartlarının kullanılması savunulmaktadır[607].

TM'de uyumlu ve koordineli bir askeri planın önemini vurgulayan ve istihbarat ve ayrıntılı aramalar yapılmasına dikkat çeken, İmparatorluk Polisliği Üzerine Notlar (Notes on Imperial Policing) 1934 yılında yayınlanır. Aynı dönemde Tümgeneral Sir Charles Gwynn, Terörizmle Mücadele-İmparatorluk Polisliği (Countering Insurgency - Imperial Policing) adlı kitabında; herhangi bir sorunu düşünmenin temelinde hem disiplinin hem de sağduyunun esas alınması gerektiği, sivil makamların sorumlu olduğu ve alınan kararlarının desteklenmesi gerektiği, kullanılan askeri kuvvet miktarının asgari olması, hızlı ve zamanında harekete geçilmesi, polis ve sivil makamlarla iş birliğinin önemi belirtilmektedir.

---

[604] **Alderson**, Alexander (2009) 'The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009', (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, s.38 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 28.04.2020.

[605] **Kiszely**, John (2007) Learning About Counterinsurgency, Military Review, March-April 2007, s.6 <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20070430_art005.pdf> s.e.t. 02.05.2020.

[606] **Alderson**, Alexander (2009) 'The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009', (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, s.100 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 28.04.2020.

[607] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s.1-2 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 11.04.2020.

Söz konusu kitap, 1949'da güncellenerek yeniden yayımlanır. Kitap; sivil yetkililerle iş birliği ve koordinasyon için periyodik toplantılara, polis ve askeri yetkilerin koordinasyonuna, komünist taktiklerin etkilerine karşı koyma konusuna yer verirken, istihbarata doğrudan atıfta bulunmaması dikkat çekmektedir[608].

5.1.2. 1950'den 1970 Yılına kadar olan Dönem

1950'lerin başlarında, yapılan mücadele sonucunda elde edilen deneyimi içeren ve dolaylı olarak karşı koyma mücadelesinde uygulanabilecek bir doktrine ihtiyaç olduğunu vurgulayan kitaplar ve yayınlar üretilmeye başlanır. Buna; General William Walker tarafından, 1954'te yayınlanan Malaya'daki Terör Karşıtı Operasyonların İdaresi (The Conduct of Anti Terrorist Operations in Malaya) [609], aynı yıl yayımlanan Anti Mau Mau Operasyonları Talimnamesi (A Handbook of Anti Mau Mau Operations) gibi yayımlar en iyi örnektir. Birleşik Krallık Ordusu doktrini olarak 1957'de Barışı Koruma (Keeping the Peace) broşürü yayınlanır ve 1963'te güncellenir[610]. 1963 tarihli yayın da medyanın artan öneminden ve rolünden bahsedilmesi, toplu cezaların ve büyük ölçekli kısıtlayıcı kontrollerin kullanılmasına karşı uyarıda bulunulması dikkat çekmektedir.

1966'da Sir Robert Thompson, TM için ortaya koyduğu beş ilkeyi içeren Komünist Terörizmi Yenmek (Defeating Communist Insurgency) kitabını yayımlar. Thompson, devletin açık bir politik amacı olması gerektiğini belirterek, başarılı olmak için yasalar çerçevesinde mücadele edilmesi, siyasi, ekonomik ve askeri müdahalelerin koordine edildiği genel bir planın oluşturulması, askeri bir mücadele yürütmeden önce Devletin temel alanlarının güvenliğinin sağlamasını gerektiğini vurgulamaktadır. Literatürde Sir General Thompson tarafından belirtilen ilkeler, başarı için 'olmazsa olmaz' koşul olarak kabul edilmektedir[611]. Birleşik Krallık'ın Malaya'daki TM deneyimine dayanan;

---

[608] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s.1-2 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 12.04.2020.
[609] **Alderson**, Alexander (2009) 'The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009', (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, s.74 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 28.04.2020.
[610] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s.1-3 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 11.04.2020.
[611] **Gray, Joshua** (2014) The Challenges of British Counterinsurgency in Helmand-Why did It Go so Wrong?, University of Portsmouth, s.1 <https://www.e-ir.info/pdf/53013> s.e.t. 15.05.2020.

- Hükümetin; siyasi ve ekonomik açıdan istikrarlı, özgür, bağımsız ve birleşik bir ülke tesis etmek ve devam ettirmek için açık bir politik amacı olmalıdır.

- Hükümet yasalara uygun olarak çalışmalıdır.

- Hükümetin genel bir planı olmalıdır.

- Hükümet, teröristi değil politik yıkımı yenmeye öncelik vermelidir.

- TM aşamasında, önce temel alanların güvenceye alması gerektiği başlıkları altında toplanabilen[612] Thompson'un ilkelerini de kapsayacak şekilde Devrimci Savaş ile Mücadele (Counter Revolutionary Warfare) doktrini 1969'da yayımlanır. Doktrin; sömürge bölgelerindeki orman ve kırsal mücadeleye ağırlık vermesinin ve istihbarat, psikolojik operasyonlarına, halkla ilişkilere önem vermesinin yanında, sol veya komünist terörizme yeterli yer vermediği belirtilmektedir[613].

Kuzey İrlanda'da, 05 Aralık 1969'da faaliyet gösteren General Sir Ian Freeland, Kuzey İrlanda'da güç kontrolü, kalabalık kontrolü, kuvvetin kullanımı, göz yaşartıcı gaz kullanımı, halkla ilişkiler gibi konuların tartışıldığı ve sorgulandığı çalışma yapar. Çalışma sonucunda; savaşı kazanmak için en iyi doktrin ve yöntemin Kalpler ve Zihinler (Hearts and Minds) olduğu kabul edilmektedir[614].

5.1.3. 1970'dan Irak Harekatı Sonuna Kadar Olan Dönem

"Devrimci Savaş Karşıtı'nın (Counter Revolutionary Warfare) 1969 versiyonu, 1977'de güncellenerek yeniden yayımlanır. Doküman; TM kapsamında kırsal operasyonların yürütülmesini, psikolojik harekatı ve karşı propagandayı içermektedir[615].

---

[612] **Crawshaw**, Michael (2016) The Evolution Of British Coin, s.15 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/572962/archive_doctrine_uk_jdp_3_40_paper_coin_doctrine.pdf> s.e.t. 08.12.2019.

[613] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s.1-4 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 11.04.2020.

[614] **Alderson**, Alexander (2009) 'The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009', (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, s.122 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 28.04.2020.

[615] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s.1-5 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 12.04.2020.

1970'lerin ortalarından itibaren Staff College'da öğretiminde, Kuzey İrlanda'daki askeri gelişmelerinden edinilen deneyimleri de kapsayan değişikliklerin yapıldığı görülmektedir. Ayrıca, doktrin üzerine resmi yayınların yokluğunda, mücadelede yer alan ordu mensuplarının yazdığı anılar, diğer ülkelerin ordu mensuplarının yazdığı kitaplar ve eski teröristlerin yazdıkları ile boşluk doldurulmaya çalışılır. General Frank Kitson, 1972'de yayınlanan Düşük Yoğunluklu Operasyonlar (Low Intensity Operations) ve 1977'de yayınlanan Beş Demet (Bunch of Five) eserleri ile TM strateji ve doktrin çalışmalarında etkisi önemlidir. Kitson; TM için istihbarat, psikolojik harekata, güvenlik kuvvetlerinin eğitimine önem vermektedir[616].

Varşova Paktı'nın çöküşü ve 1989'dan sonra Avrupa'da yaşanan değişikliklerin devamında, Birleşik Krallık Ordusu; Körfez'de (1991) yüksek yoğunluklu bir savaşta BM Barışı Koruma güçlerine birçok katkıda bulunur. 1995'teki Kuzey İrlanda sorununun çözüm yoluna girmesi Balkanlar'daki sorunların savaşa dönüşmesi ile dikkat, barışı koruma ve barışın uygulanması konularına verilir. Bu gelişmeleri yansıtacak şekilde strateji ve doktriner yayınlar değişir.

Terörizmle Mücadele Harekatı (Counter Insurgency Operations) 1995 yılında dört bölüm halinde yayınlanır. Birinci bölüm; tarihsel gelişimi, özellikleri, amaçları, davranışları ve muhtemel taktikleri içermektedir. İkinci bölümde; TM genel yaklaşım, ilkeler, yasal yönleri, operasyon kavramı, mücadele yöntemleri, bilgi destek boyuut ve sivil işler başlıkları altında ayaklanmaya karşı yaklaşım özetlenmektedir. Bölüm 3'de TM taktikleri, bölüm 4'de ise arama teknikleri, yol kapamaları ve kalabalık kontrolü gibi detaylı teknik ve yöntemler hakkında bilgi verilmektedir[617].

Ortak Doktrini ve Kavramlar Merkezi (Joint Doctrine and Concepts Centre-JDCC) 2004 yılında, doktrin çalışması kapsamında, Balkanlar deneyimine dayanan Barışa Destek Operasyonlarına Askeri Katkı (Military Contribution to Peace Support Operations) kitabını yayımlar. Düzensiz Faaliyetlere Karşı Ortak Doktrin Notu (Joint Doctrine Note on

[616] **Alderson**, Alexander (2009) 'The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009', (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, s.119 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 28.04.2020.
[617] **Alderson**, Alexander (2009) 'The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009', (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, s.74 <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 28.04.2020.

Countering Irregular Activity) ise 2006 yılında yayımlanır[618]. Birleşik Krallık, Irak, Somali ve Afganistan gibi ülkelerde elde edilen deneyimlerden faydalanarak 2009 yılında Birleşik Krallık Ordusu Terörizmle Mücadele Sahra Talimnamesi (British Army Field Manual-Countering Insurgency) yayımlanır[619].

5.1.4. 2008 Yılından Sonraki Süreç

Birleşik Krallık Ordusu Terörizmle Mücadele Sahra Talimnamesi (British Army Field Manual-Countering Insurgency), TM'de taktik düzeyde operasyonları nasıl planladığını ve yürüttüğünü belirtmektedir. Birleşik Krallık, eski ve yeniyi bir araya getiren ve 2009 yılında yayımlanmasınan Güvenlik ve İstikrar: Askeri Katkı, Ortak Doktrin Yayını 3-40 (Security and Stabilisation: The Military Contribution, Joint Doctrine Publication 3-40), 2016 yılında yürürlükten kaldırılır[620]. Yerine ise 2016 yılında, İstikrarlı Bir Dünyayı Şekillendirmek: Askeri Katkı Ortak Doktrini Yayını 05 (Shaping a Stable World: the Military Contribution, Joint Doctrine Publication 05-JDP 05) uygulanmaya başlandı[621]. JDP 05; Birleşik Krallık'ın ulusal stratejinin bir parçası olarak daha istikrarlı bir dünyanın şekillenmesine yardımcı olmak için yurt dışındaki çatışma, kriz ve istikrarsızlıklara karşı askeri kuvvet kullanmanın gerekli olup olmadığına, niçin ve nasıl kullanılması gerektiğine rehberlik etmektedir. Bu yayın, daha ileriye dönük ve entegre bir yaklaşımın parçası olarak hükümetler arası işbirliği ve anlayışı öngörmektedir.

5.1.5. Bulgular

Irak ve Afganistan'da yaşanan gelişmeler nedeniyle; Birleşik Krallık medyası, ordu ve akademi içindeki eleştirel tartışmalar yapılmaktadır. Bu tartışma iki ana argümana odaklanmaktadır [622] . Birincisi, TMH'nın yapıldığı değişen ortamla ilgilidir. Birleşik

[618] **MA**, DH (2008) British Counter-Insurgency Doctrine and its Development since 2001, Militaire Spectator, Jrg. 177, N: 3, s.156 <https://www.kvbk.nl/sites/default/files/uitgaven/inhoudsopgave/MS%203-2008%20Hazel%20British%20Counterinsurgency%20Doctrine.pdf> s.e.t. 15.04.2020.
[619] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 12.04.2020.
[620] **Security and Stabilisation, the Military Contribution (JDP 3-40)** <https://www.gov.uk/government/publications/security-and-stabilisation-the-military-contribution--3> s.e.t. 28.04.2020.
[621] **Shaping a Stable World: The Military Contribution Joint Doctrine Publication 05 (JDP 05)** <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/516849/20160302-Stable_world_JDP_05.pdf> s.e.t. 28.04.2020.
[622] **Chin,** Warren (2008) Why Did It All Go Wrong? Reassessing British Counterinsurgency in Iraq, Air University Strategic Studies Quarterly, s119

Krallık'ın yurt dışında TM doktrini; Malaya ve sonra yaşanan süreçte mücadelesinde başarı ile uygulanabilmiştir. İkincisi, yurt dışında TM'nin doğası değişmektedir. Metz'e göre, Soğuk Savaş sonrasındaki terörizm, büyük ölçüde Maocu devrimci savaş modeline dayanmakta[623] ve Birleşik Krallık'ın yurt dışında TM Doktrini de bu tehdidi etkisiz hale getirmeyi esas almaktadır. Maocu modelde çatışmanın kırsal bir bölgede olması temeline dayanır. Soğuk Savaş'ın sona ermesi, değişen çevresel koşullar, kentleşmenin artması, söz konusu doktrinin uygulanmasında tereddütler doğurmaktadır. Bunun yanında, siyasi alandaki değişiklikler, Marksizm ve Maocu siyasal düşünce gibi laik ideolojilerin azalması ve iç çatışmanın kaynağı olarak etnik köken ve dini istismar eden ideolojinin yükselişi etken hale gelmektedir.

Martın J. Muckian "bugünün teröristi dünün Maocusu değildir"[624] ile terörist farkını tanımlamaktadır. Bugün, teröristleri bir araya getiren etkenlerin tarihsel eğilimlere benzemediği ve daha önce bilinen aşamaları geçirmediği açıktır. Daha da önemlisi, bazı terör örgütlerinin açıkça tanımlanmış siyasi hedefleri bulunmamakta, mevcut devlet yönetiminin yıkılmasını veya devletin yönetilmesinin kontrolünü ele almayı bile arzu etmeksizin, sadece böyle bir faaliyetin içinde olmayı inançları açısından yeterli bulan gruplar ve bireyler bulunmaktadır. Bu farklılık bir dizi etkenden kaynaklanmaktadır. Örneğin, daha az hiyerarşik olan organizasyon yapısı, daha az bağlantıya sahip dağınık ve hücresel, kilit bir birey/ideoloji ile bağlı gevşek bağlı ağlardan oluşmaktadır. 'Fikirler ve sorunlar terörizmin tohumudur' anlayışından yola çıkılırsa, çoğu TM'nin politik ve psikolojik boyutlarda kazanıldığı veya kaybedildiği göz önüne alındığında, bilgi teknolojisinin güvenlik üzerindeki etkileri, iletişim ve fikirlerin önemi hayati önem taşımaktadır[625].

Dünyanın dört bir yanındaki demografik eğilimler ve toplumsal dinamikler, şehir çatışmalarında bir artışı işaret etmektedir. Düzensiz şehirleşmenin sağladığı karmaşa, hızla

<https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/SSQ/documents/Volume-02_Issue-4/Chin.pdf> s.e.t. 23.04.2020.

[623] **Metz,** Steven (2007) Rethinking Insurgency, Strategic Studies Institute, US Army War College, s.15 <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep11642.pdf?refreqid=excelsior%3Ab5cce85049bcf71e6cf8ec0d6224e198> s.e.t. 24.04.2020.

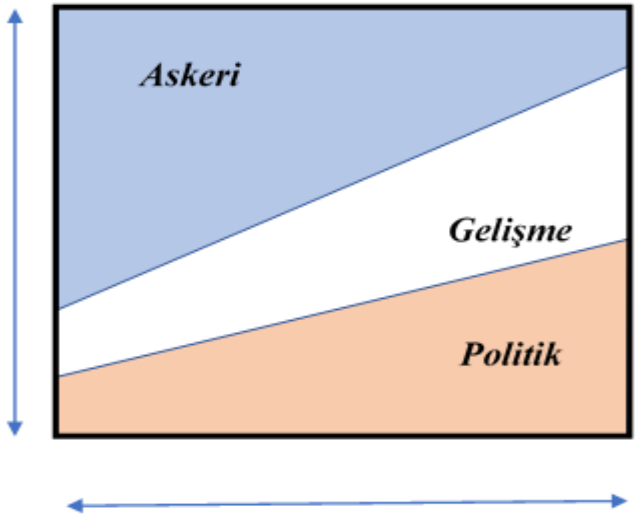
[624] **Muckian, MJ** (2006) Structural Vulnerabilities of Networked Insurgencies: Adapting to the New Adversary, The US Army War College Quarterly: Parameters, V:36, N:4, s.14 <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2330&context=parameters> s.e.t. 16.05.2020.

[625] **Hoffman, FG** (2007) Neo-Classical Counterinsurgency?, The US Army War College Quarterly: Parameters, V:41, N:4, s.79 <https://smallwarsjournal.com/documents/neocoin.pdf> s.e.t. 15.05.2020.

21. yüzyılın terörist ormanı haline gelmektedir[626]. David Kilcullen'da benzer şekilde geleneksel öğretilerin yeniden değerlendirilmesi gerektirdiğini savunmakta ve küreselleşme etkisi ile terör grupların yeteneklerinin değiştiğini savunmaktadır[627]. Örneğin, teröristler tarafından küresel anlamda iletilmek istenen mesaj, elemanları arasındaki haberleşmede medya kullanımı büyük etken haline gelmektedir. İnternet, teröristlere iletişim alanında araçlar sunarken, aynı zamanda manevi ve finansal desteğin yanında eleman temini için 'sanal bir mabet' sağlamaktadır.

Bundan sonraki süreçte TM'de, Irak ve Afganistan örneğinde görüldüğü üzere Birleşik Krallık'ın tek başına bulunmayarak, çok kurumlu ve koalisyon çerçevesinde çalışması öngörülmelidir. Bu kapsamda; stratejik seviyede ev sahibi devlet (etkin olduğunda) ile koalisyon ortakları ve diğer aktörler arasında bir ortaklık gerektirir; operasyonel düzeyde ise yönetim, sivil kurumlar ve koalisyon arasındaki yakın ilişkileri içerir. Taktiksel düzeyde ise güvenlik nedeniyle, sivil kuruluşların yapmasına izin verilmeyen askeri görevlerin üstlenilmesi anlamına gelebilir. Birleşik Krallık'ın müttefikleri ve ortaklarıyla neler yapmaya çalıştığının ifadesi olan bir vizyona sahip olmalıdır. Vizyon'un anlatımı, teröristlerin mesajından daha güçlü olmalı, zorlama yerine ikna etmeye çalışmalı, metni içinde güvenliği ve gelişimi vurgulamalı ve Birleşik Krallık'ın Stratejisine yansıtılmalıdır. Birleşik Krallık politikası; siyasi destek, askeri gücün kullanımı ve ekonomik yatırım/kalkınma arasındaki dengeyi belirlemelidir (Şekil 9.). Bu dengenin dinamik olması, güvenliğin sağlanması ve istikrarın sürekliliği ile değişmesi muhtemeldir[628].

[626] **Hoffman**, FG (2007) Neo-Classical Counterinsurgency?, The US Army War College Quarterly: Parameters, V:41, N:4, s.76 <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2607&context=parameters> s.e.t. 15.05.2020.
[627] **Kilcullen**, David (2006) Counter-insurgency Redux, Survival: Global Politics and Strategy, V:48, I:4, s.112 <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00396330601062790> s.e.t. 12.05.2020.
[628] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s.1-13 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 09.04.2020.

Şekil 9. Siyasi, askeri ve ekonomik yatırım/kalkınma arasındaki denge

David Galula; yurt dışındaki TMH'nı %80 siyasi, %20 askeri olarak nitelendirmekte, Ordunun rolünün teröristlerin başarılı olmalarını önlemek ve sivil-siyasi güçlerin halkla etkin bir şekilde çalışması için yeterli güvenliği sağlamak olduğunu belirtmektedir. Önemli olanın politik amacın önceliğe sahip olduğu ilkesidir. Birleşik Krallık Ordusunun diğer ordular gibi siyasi hedefe ulaşmaya yardım ettiği dikkate alındığında, siyasi amaç ve etkili yönetim önceliğe sahip olmalı ve insanların güvenliğini sağlamak ve yaşam kalitelerini iyileştirmek öncelik olmalıdır.

Hem istikrarsızlığın önlenmesi hem de istikrarı yeniden sağlamak için güvenliğin sağlanmasına yardımcı olmak için askeri kuvvetler kullanılabilir. Yurt dışında bir başka ülke topraklarında TMH yürütürken, strateji ve doktrin esaslarından bazılarının uygulamada başarısız olduğu görülmektedir. Birleşik Krallık için yurt dışında bir başka ülke topraklarında TM'yi uzun süredir icra etmektedir. Bu süreçte; küreselleşme ve diğer etkenlerin etkisiyle çoğunlukla Birleşik Krallık tarafından tek başına veya lider rolünde olduğu TMH yerine, TMH'nın müttefik ve ortaklarla birlikte yapıldığı, Birleşik Krallık'ın harekatın küçük ortağı olduğu köklü değişiklikler olmaktadır. Ayrıca, küreselleşme, sosyal, kültürel gibi alanlardaki değişiklik nedeniyle, TMH'da uygulanan ilkelerde de değişikliklerin olması kaçınılmazdır.

Yurt dışında TMH'nın kavramsal çerçevesi 'Şekillendirme-Güvenlikleştirme-Kalkınma (Shape-Secure- Develop)' sloganı ile tarif edilmektedir[629]. TM'deki temel

[629] **Countering** Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876, s.4-3 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf> s.e.t. 09.04.2020.

işlevlerin bir bütün olarak düşünülmesi, uyumlu olmalarının sağlanması ve eşgüdüm içinde uygulanmaları önemlidir. Her üç tema da birbirine bağımlı olsa da güvenlik, belirleyici etkendir. Güvenlik mevcutsa, ekonomik kalkınma ve yönetimde iyileştirmeler yapılması daha kolay olur. Şekillendirme; operasyon alanındaki ulusal ve uluslararası unsurların; algılarını, bağlılıklarını, tutumlarını, eylemlerini ve davranışlarını etkileme ve bilgilendirme yeteneğidir. Güvenliği sağlamanın amacı, halkın şiddet korkusu olmadan günlük yaşamlarını sürdürmesini sağlamaktır. Güvenliği sağlamada başarı; şiddetin olmadığı anlamına gelmemekte, şiddeti yönetilebilir seviyelere indirmek olarak algılanmalıdır. Kalkınma faaliyetleri genellikle uzun vadeli ve güvenliğe bağlı olarak gelişir. Halka, güvenliğin sağlanması uğruna zarar gördüğü mal, ticaret ve tarıma gibi alanlarda yaşamlarını devam ettirebilmek için destek sağlamaktadır.

Klasik teori, terör hareketlerini devletin veya bir kısmının kontrolünü ele geçirmeye çalışmak olarak tanımlar. Galula, "çatışmanın, teröristin iktidarı ele geçirmeyi amaçlayan veya mevcut devletten ayrılmayı amaçlayan eyleminden kaynaklandığını" [630] açıkça belirtmektedir. Bugün ise devleti ele geçirme veya bağımsız devlet kurma niyeti kısmen belirgindir. Örneğin, Irak'ta birden fazla grup, devleti veya yönetimi ele geçirmek yerine devleti felç etmeye ve parçalamaya çalışmaktadır. Teröristler, yönetimi yerinden edilmesinden ziyade provokasyon (Koalisyon desteğini baltalamak) ve tükenme (Koalisyonu Irak'tan ayrılmaya ikna etmek) stratejilerini izlemektedir. Benzer şekilde, Afganganistan'daki terör örgütleri de koalisyon güçlerini, yetkilileri hedefleyerek, itibarsızlaştırmaya ve zayıflatmaya çalışan bir strateji izlemektedir. Teröristler, devleti ele geçirmekten ziyade yabancıları ülkeden çıkarmaya çalışmaktadırlar[631].

Bugün, teröristlerin izlediği strateji geçmişe göre farklıdır. Teröristler, resmi bir organizasyondan çok, kendi kendini senkronize eden bağımsız, ancak iş birliği yapan hücreler halinde çalışmaktadır. Teröristler genellikle dağınık, hücre temelli yapılar ve lidersiz direnç göstermektedir. Medyanın varlığı ise özellikle büyük şehirlerde halkı heyecanlandıran veya mezhep huzursuzluğunu kışkırtan propaganda tabanlı taktikleri beslemektedir. Geleneksel mücadele yöntemleri olan; köylerin çitlerle çevrilmesi ve sınırlandırılmaları, insanları çevirme ve arama, sokağa çıkma yasağı ve gıda kontrolü gibi

[630] **Galula** David (2006) Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice, 2nd Ed., London, Praeger Security International Westport s. 3.
[631] **Kilcullen**, David (2006) Counter-insurgency Redux, Survival: Global Politics and Strategy, V:48, I:4, s.2 <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00396330601062790> s.e.t. 12.05.2020.

yöntemlerin uygulanması, kentsel bölgelerde yarattığı olumsuz etki ve medyanın olumsuz propaganda etkisi nedeniyle Irak ve Afganistan'da sert eleştirilere neden olduğu unutulmamalıdır[632]. İnternet, cep telefonu, televizyon gibi teknolojiye dayanan iletişim araçları, örgütlü gruplar arasında iletişimi sağlamaya katkı yapmaktadır. Ayrıca, yeraltı gazeteleri, korsan radyo istasyonları ve posterler, internet bulunmayan veya nüfus yoğunluğu olmayan bölgelerde önemini korumaktadır.

5.2. 11 Eylül 2001 Saldırıları Sonrası Terörizmle Mücadele Stratejisi Süreci

5.2.1. Genel

Küreselleşmiş bir dünyada kaynaklar için artan rekabet, insan güvenliği tehdidini arttırmaktadır. İnsan güvenliğinin olmadığı veya insan güvenliğine yönelik tehdidin olduğu yerin istikrarı da tehlikedir. Küreselleşmiş, rekabetçi bir dünyada, devletler meşru bir şekilde kendi çıkarlarını güvence altına almak ve etki alanlarını geliştirmek isterler. Bu kapsamda, Birleşik Krallık'ın güvenliği hem ulusal egemenlik hem de ulusal çıkarların algılanmasından ve bunların nasıl korunduğundan ve desteklendiğinden kaynaklanmaktadır. Birleşik Krallık'ın güvenliği; çevresel, kaynak, sosyal, politik, bilimsel, teknolojik ve askeri yönleri içeren jeostratejik etkenlerin karmaşık bir birleşimi ile şekillenmektedir. Uluslararası siyasetin yürütülmesi; ulusal veya müşterek çıkarların desteklenmesi için uluslararası sistem içinde ulusal gücün uygulanmasını, müttefikler ve ortaklarla iş birliği ve koordinasyonu içermektedir[633].

Uluslararası terörizmin en önemli özelliğinin; dini istismar ederek şiddet ve terör eylemlerinin yükselişidir[634]. Dini istismar eden terörizm, terör eyleminde kullanılan neden ve yöntemler için belirli bir inanç sistemini temel gerekçe olarak yansıtmaktadır. Dini istismar eden terörizm, terör kullanımını haklı çıkarmak için inancına doğrudan bir tehdit karşısında yürütülen kutsal veya ilahi bir eylem olarak görmektedir. Söz konusu terörizmin

[632] **Kilcullen**, David (2006) Counter-insurgency Redux, Survival: Global Politics and Strategy, V:48, I:4, s.4 <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00396330601062790> s.e.t. 12.05.2020.
[633] **UK Defence** Doctrine (2014) Joint Doctrine Publication 0-01 (JDP 0-01), s.4-8 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/389755/20141208-JDP_0_01_Ed_5_UK_Defence_Doctrine.pdf> s.e.t. 04.05.2020.
[634] **Underhill**, Natasha (2014) Countering Global Terrorism and Insurgency: Calculating the Risk of State Failure in Afghanistan, Pakistan, and Iraq, 1st Ed., London, Palgrave Macmillan, s.9.

arkasındaki merkezi itici güçlerden biri, bölgedeki sosyal ve ekonomik sorunları yozlaşmış laik liderler ve onları destekleyen hain dış güçleri sorumlu tutmalarıdır[635].

Milliyetçi/ayrılıkçı terörizm, 21. yüzyılın en baskın terör biçimlerinden biri olarak görülmektedir. Bu terörizm biçimi, belirli bir ulusal/etnik grup için ayrı bir devlet kurma fikrini desteklemek için kullanılan şiddet ile karakterize edilmektedir[636]. Bu tür terörist gruplar için İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Irish Republican Army-IRA), Kürt İşçi Partisi (Kurdish Workers Party-PKK) ve Bask Vatan ve Özgürlük (Basque Homeland and Liberty-ETA) örnek gösterilebilir. Bu terörist gruplar; kendi amaçlarına uygun bir devlet kurmak, belirli bir bölgeyi kontrol altına almak maksadıyla, politik sistemi ortadan kaldırmak, yönetimi devirmek yerine devleti yıkmayı amaçlamaktadırlar[637]. Bu tür terörist gruplar, devlet tarafından ezildikleri, mazlum oldukları iddiasını, bombalama ve adam kaçırma, suikast da dahil olmak üzere aşırı şiddet kullanmaları için halk, taraftarları, uluslararası ve ulusal aktörler nezdinde bir meşrulaştırma olarak kullanmaktadır. Temel hedefleri, toplumda olabilecek her türlü ekonomik, sosyal, politik sorunlar için toplumun birleştirici sembollerini suçlu olarak göstermektir. Bu tür gruplar, özellikle belirli bir arazi alanını kendi toprakları olarak gördükleri durumlarda 'ayrılıkçı' olarak sınıflandırılır[638]. Genel olarak bu terörizm biçimi, politik, sosyal ve ekonomik hedefleri ve ideolojisi olan komuta ve kontrol yapısına sahiptir.

Grup ve birey olarak mevcut siyasi ve sosyal yapıları reddeden aşırı sağcı terörizmin; sağcı muhafazakâr ve sağcı gerici (dini istismar eden) olmak üzere iki temel şekli bulunmaktadır[639]. Sağcı muhafazakâr teröristler, mevcut hükümeti desteklemeye devam ederken, toplum içinde yerleşik düzeni korumaya veya geçmişin geleneklerine dönmeye çalışırlar. Öte yandan, dini istismar eden teröristler, mevcut siyasi düzeni devirmek ve böylece geçmiş bir yaşam tarzına geri dönmek isteyen gruplardır. Aşırı sağcı terörist gruplara örnek olarak Ku Klux Klan, kürtajla mücadele hareketleri ile göçmenleri ve mültecileri hedefleyen neo-Nazi ve neo-faşist dazlak çeteleri verilebilir[640]. Bununla birlikte, 2011 Norveç bombalamaları ve sonrasında tek bir kişi tarafından gerçekleştirilen ve 80

[635] **Richardson, Louise** (2006) What Terrorists Want, 1st Ed., New York, Random House, s.67.
[636] **Underhill**, Natasha (2014) Countering Global Terrorism and Insurgency: Calculating the Risk of State Failure in Afghanistan, Pakistan, and Iraq, 1st Ed., London, Palgrave Macmillan, s.6.
[637] **Moghadam**, Assaf (2006) The Roots Of Terrorism, 1st, New York, Chelsea House Publishing, s.55.
[638] **Underhill**, Natasha (2014) Countering Global Terrorism and Insurgency: Calculating the Risk of State Failure in Afghanistan, Pakistan, and Iraq, 1st Ed., London, Palgrave Macmillan, s.7.
[639] **Underhill**, Natasha (2014) Countering Global Terrorism and Insurgency: Calculating the Risk of State Failure in Afghanistan, Pakistan, and Iraq, 1st Ed., London, Palgrave Macmillan, s.7.
[640] **Moghadam**, Assaf (2006) The Roots Of Terrorism, 1st, New York, Chelsea House Publishing, s.5.

kişinin ölümüyle sonuçlanan saldırı, aşırı sağcı terörizmin hala güvenlik için bir tehdit olduğunu göstermektedir.

Birleşik Krallık; halkını korumayı, özgürlükleri ve hukukun üstünlüğünü desteklemeyi, farklı din ve inançlara hoşgörülü bütünleşmiş toplum oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle ulusal güvenlik hedefi olarak "Birleşik Krallık sınırları içinde, anakara dışındaki topraklarındaki halkını, ekonomisini, altyapısını ve topraklarını korumayı"[641] almaktadır. Dünyanın beşinci büyük ekonomisine sahip bir ticaret ülkesi olarak Birleşik Krallık [642] ; ulusal güvenliğini sağlarken ekonomik güvenliğini de koruduğunu bilmektedir. Bu nedenle, devlet temelli tehditlere karşı savunma ile ulusal sınırları tanımayan terörizm tehdidine karşı koyma ihtiyacı arasında seçim yapılmadığını belirtmekte, sınırları tanımayan tehdit olan TM'ye verilen önem kuvvetli bir şekilde vurgulanmaktadır.

Birleşik Krallık'ın askeri stratejisi, politik ve ekonomik boyutlarda beklenen stratejik etkilerin elde edilmesini sağlamak üzere tasarlanmış kavramsal bir çerçeve içinde belirlenmektedir. Bu amaçla, askeri strateji ve operasyonlarda; ilk olarak, tüm askeri operasyonlar meşru hükümetin kontrolünde, müsaadesi ve onayı ile yapılması, ikincisi Birleşik Krallık halkının temel değerlerini koruyan hukuk kuralları içerisinde TM edilmesi, üçüncüsü açık bir siyasi amaç ve orduya açık siyasi hedef verilmesi, dördüncüsü devlet daireleri ve kurumları arasında koordine ve eşgüdüm sağlanması, beşincisi tehditleri tespit edebilmesi ve gerekli tedbirlerin geliştirilmesi için istihbarat ihtiyacının karşılanması, son olarak teröristin hem fiziksel hem de psikolojik olarak halktan soyutlanması amaçlamalıdır[643].

Birleşik Krallık; 11 Eylül 2001 saldırıları ardından ortaya çıkan terörizm tehdidine karşı alınan önlemleri koordine etmek maksadıyla, CONTEST olarak bilinen ilk kapsamlı TM stratejisi, 2003 yılında oluşturuldu. Başlangıçta "Gizli" gizlilik derecesinde olan ve paylaşılmayan Stratejinin ayrıntıları Temmuz 2006'da yayınlandı. Bunun yanında, 30 yılı

---

[641] **National** Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015 (2015) Cm 9161, 1Chapter 3-The National Security Context, s.11 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/555607/2015_Strategic_Defence_and_Security_Review.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

[642] **National Security Capability Review** (2018) Our Global Britain Vision And Values, s.7 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/705347/6.4391_CO_National-Security-Review_web.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

[643] **Chin**, Warren (2013) Britain and the War on Terror: Policy, Strategy and Operations, 1st Ed., England, Ashgate Publishing Limited, s.23.

aşkın bir süredir ve polis ve güvenlik hizmetleriyle yakın bir çalışma yürüten OSCT'nin çalışma şeklinin değiştiği, Mart 2007'de ise TM'de yer alan unsurların OSCT altında birleştiği görülmektedir. İçişleri Bakanlığına bağlı olan OSCT'in görevi; TM kapsamında tavsiyelerde bulunmak ve terörizm tehdidiyle mücadele etmek için politika ve güvenlik önlemleri geliştirmektir. OSCT'in sorumlulukları; bir terör olayına karşı koyma, yurt içi ve yurt dışında terörizmle ilgili mevzuatın geliştirilmesi, topluma yönelik güvenlik önlemleri ve koruma paketleri sağlanması, kritik ulusal altyapısının elektronik saldırı dahil korunması, kimyasal, biyolojik ve nükleer saldırı ile mücadele edilmesi, terör olayları veya TMH sırasında devlet ve acil servislerle irtibatın tesis edilmesidir[644].

5.2.2. Stratejinin Oluşturulması

Birleşik Krallık tarafından, Soğuk Savaş sonrası değişen dünyanın uluslararası ve stratejik şartlarında, tutarlı ve istikrarlı bir planlama yapabilmek, güvenlik ve savunma ihtiyaçlarını yeniden değerlendirmek ve Birleşik Krallık Ordusu'nun görevlerinin ve yeteneklerinin yeni stratejik gerçekleri karşılayacak şekilde düzenlenmesi maksadıyla, 1998 yılında Stratejik Savunma İncelemesi (Strategic Defence Review-SDR) yayımlandı[645], SDR'yi güncelleyen; her ikisi de Şubat 2001'de yayımlanan Savunma Politikası 2001 (Defence Policy 2001) ve Gelecekte Savunma için Stratejik Durum (Future Strategic Context for Defence) ile JDCC tarafından yayımlanan Gelecek Şoklar (Future Shocks), Haziran 2001'de yayımlanan Birleşik Krallık Vizyonu (UK Joint Vision), Birleşik Krallık Savunma Doktrini (British Defence Doctrine), 11 Eylül 2001 saldırılarından önce Birleşik Krallık'ın savunma ve güvenlik alanında ortaya koyduğu yayınlardır.

11 Eylül 2001 saldırılarının hemen ertesi günü 12 Eylül'de, JDCC'nin başkanı Tümgeneral Tony Milton başkanlığında JDCC'nin stratejik kadrosu, 12 Eylül-5 Ekim 2001 tarihleri arasında MOD'ta çalışmalarda bulunur ve Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlığınca, SDR için 'Yeni Bölüm' çalışmasının başlatıldığı resmen ilan edilir. Birleşik Krallık Savunma Bakanı'nın Ekim 2001 yaptığı konuşmada, söz konusu çalışmanın gerekliliğini "ABD'ye yönelik saldırıların Birleşik Krallık'ta karşılaştığımız yeni tehditlerle başa çıkmak

[644] **Yes, GCHQ really does collect the content of British communications** <http://itsecurity.co.uk/2014/06/yes-gchq-really-does-collect-the-content-of-british-communications/> s.e.t. 04.04.2020.

[645] **House of Commons Defence Committee** (2003) A New Chapter to the Strategic Defence Review Sixth Report of Session 2002-03, HC 93-I, s.5 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200203/cmselect/cmdfence/93/93.pdf> s.e.t. 19.05.2020.

için yeterince çalışılıp çalışmadığı sorusunu akla getirdiğini ve askeri eylemin tek başına cevap olmadığı…askeri harekatın hayati bir rol oynamadığı…savunmanın nasıl organize edildiğine tekrar bakılması gerektiği, bunun yeni bir Stratejik Savunma İncelemesi olmadığı, bunun mevcut çabaları yeniden dengelemek için bir fırsat olduğu"[646] şeklinde açıklayarak, SDR'nin 11 Eylül 2001 saldırılarında ortaya çıkan asimetrik tehditlerin ölçeğini tam olarak içermediğini ve bu nedenle Birleşik Krallık'ın savunma duruşuna ve planlarına başka bir bakış gerektiğini itiraf etmektedir. SDR'ye; genel olarak açık ve kapsayıcı bir süreç içerdiği, gelecekteki planlama için tutarlı bir çerçeve sağlayarak geleceğe yönelik savunma politikasını oluşturmak için esaslar içermesine rağmen, yurt içi güvenlik ve savunmasında "asimetrik savaş" başlığı altında ortaya çıkan tehditlere yönelik ayrıntı içermemesine yönelik eleştiriler yönetilmeye başlanır. Sonuçta 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında, terörizm tehdidine odaklı Stratejik Savunma İncelemesinin Yeni Bir Bölümü: Yurt Savunması ve Güvenliğinde Rezervlerin Rolü (A New Chapter to the Strategic Defence Review: The Role of the Reserves in Home Defence and Security) 12 Haziran 2002'de ve Savunma Tanıtım Belgesi 2003 (Defence White Paper 2003) yayımlanır. SDR'ye ilave ettiği Yeni Bölüm'de; "Terörzm Tehdidi ve Birleşik Krallık'ın Güvenliği ve Savunması" stratejine yer verilmektedir[647]. Birleşik Krallık 2002 yılından itibaren, TM için uzun vadeli bir strateji uygulamaya çalışmaktadır.

Ulusal Güvenlik Konseyi (National Security Council-NSC), ulusal güvenlik ve kriz durumları üzerine müşterek strateji geliştirilmesi için koordinatörlük ve liderlik yapması maksadıyla, 2010 yılında kurulur[648]. Hükümetin ulusal güvenlik önceliklerine; NSC başkanlığında, Ulusal Güvenlik Stratejisi (National Security Strategy-NSS) ve SDSR kullanılarak karar verilmektedir.

NSC, her yıl Birleşik Krallık'ın ulusal güvenlik konusundaki konumunu; esneklik, tehditler ve stratejik öncelikleri dikkate alınarak, bu alanlarda yıllık durum incelemelerini, SDSR'nin ilgili kurumların iş planlamalarına uygulanması hakkında Parlamento'yu

[646] **House** of Commons Defence Committee (2003) A New Chapter to the Strategic Defence Review Sixth Report of Session 2002-03, HC 93-I, s.3
<https://publications.parliament.uk/pa/cm200203/cmselect/cmdfence/93/93.pdf> s.e.t. 19.05.2020.
[647] **House** of Commons Defence Committee (2003) A New Chapter to the Strategic Defence Review Sixth Report of Session 2002-03, HC 93-I, s.3-9
<https://publications.parliament.uk/pa/cm200203/cmselect/cmdfence/93/93.pdf> s.e.t. 19.05.2020.
[648] **National** Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015 (2015) Cm 9161, Chapter 3-The National Security Context, s.82
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/555607/2015_Strategic_Defence_and_Security_Review.pdf> s.e.t. 27.038.2020.

bilgilendirmektedir. Yıllık değerlendirme sonucunda NSC, önceliklerinin her biri için Birleşik Krallık'ın çıkarlarını ve hedeflerine ulaşabilmek için ulusal veya uluslararası stratejiyi dikkate alarak, sahip olunan tüm imkân ve kabiliyetler göz önünde bulundurularak yapılacak katkı için karar vermektedir.

Birleşik Krallık'ın yapı taşlarının birer parçası olan; halkını korumak, özgürlükleri ve hukukun üstünlüğünü desteklemek, farklı din ve inançlara hoşgörülü olan toplumu ile sahip olunan temel değerlerinin yansıması olan demokrasi, hukukun üstünlüğü, açık, hesap verebilirlik, insan hakları, ifade özgürlüğü, mülkiyet hakları ve fırsat eşitliği, kadın hakları ile aynı zamanda güvenlik ve refahın yokluğu; fırsat eşitliğini yok eder ve bireyde hayal kırıklığı ve kızgınlıkları artırır, siyasi istikrarsızlığı ve çatışmayı yönlendirir. Çatışmanın temel nedenlerini çözmek ve daha iyi yönetimi teşvik etmek için belirtilen hakların korunmasını ve saygı duyulmasını sağlamak esastır.

Küreselleşen dünyada, teknoloji ve iletişim sayesinde, yurt dışındaki gelişmeler doğrudan yurt içini de etkilemektedir. Bu nedenle acil durumlarda kullanılabilecek politikalara ve yeteneklere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda Birleşik Krallık, yurt içinde kendi güçleri ile tedbirler geliştirirken, yurt dışında ise müttefik ve ortakları ile yakın çalışmayı öngörmektedir. Bu kapsamda, Silahlı Kuvvetleri, güvenlik ve istihbarat kuruluşlarının desteklenmesi, devlete dayalı tehditlerin yeniden ortaya çıkmasına karşı müttefiklerle ve ortaklarla çalışılması ve nükleer dahil caydırıcı olunması, yurt içinde ve yurt dışında terörizm, radikalleşme ve aşırılığa karşı mücadeleye öncelik verilmesi, TM bütçesinin korunması, siber güvenlik alanında yenilikçi önlemlerin alınması, organize suçlarla mücadele edilmesi, toplumun tehdit ve tehlikelere karşı dayanıklılığının artırılması ve kriz yönetiminin oluşturulmasının öncelik olarak belirlendiği görülmektedir.

SDSR 2015, küresel erişim ve etkiye sahip güvenli ve müreffeh bir Birleşik Krallık vizyonunu ortaya koymaktadır. Birleşik Krallık; vatandaşlarının güvenliği ile ulusal çıkarlarının karmaşık ve değişken bir güvenlik ortamıyla karşı karşıya olduğunu, hiçbir ülkenin tüm zorlukları tek başına çözemeyeceğini, güçlü ittifaklar ve ortaklıkların her zamankinden daha önemli olduğunu kabul etmektedir. Bu kapsamda, SDSR 2015'de belirtildiği üzere müttefik ve ortaklıklar ile çalışmaya önem vermektedir. Bu kapsamda Birleşik Krallık'ın, ulusal güvenliği için ortak değerler ve yakın savunma, diplomatik, güvenlik ve istihbarat işbirliği üzerine kurulu özel ilişkileri nedeniyle ABD'nin vazgeçilmez olduğu, bunun NATO ve ABD, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda ile "Beş Göz"ün

istihbarat paylaşımı ortaklığı aracılığıyla güçlendirildiği, Almanya ve Fransa ile Avrupalı ortaklarıyla savunma ve güvenlik ilişkilerini genişletmeyi, tüm AB üye ülkeleriyle ve Japonya gibi dünya çapında müttefiklerle yakın ilişkiler içerisinde bulunmayı, her yıl GSYİH'nın %2'sini savunmaya harcamayı, Ortak Güvenlik Fonu oluşturmayı öngörmektedir[649].

2017 yılında Ulusal Güvenlik Konseyi (The National Security Council-NSC) tarafından yeniden gözden geçirilen NSS and SDSR 2015'de Ulusal Güvenlik Vizyonu;

- Birleşik Krallık'ın Ordusu ile güvenlik ve istihbarat kurumlarının güçlendirilmesi, küresel düşmanlara karşı ABD ve Fransa dahil yakın müttefiklerle birlikte çalışılması,

- Birleşik Krallık'ın, değerlerini ve çıkarlarını küresel olarak desteklemek ve etki alanının genişlemesinin sağlanması,

- NATO dahil mevcut ittifaklarla daha fazla etkin çalışılması, büyüyen ve gelişen devletlerle ve Soğuk Savaş dönemindeki düşman devletlerle daha yakın ilişki kurulması,

- Küresel zorluklara karşı yurt içinde sektörlerin korunması ve güçlendirilmesi olarak belirtilmektedir. Bu kapsamda, özellikle gelecek beş yıl içinde öncelikleri olarak;

- Terörizm ile yurt içinde ve yurt dışında tavizsiz şekilde mücadele edilmesi, aşırılıkla mücadele edilmesi ve aşırılığı besleyen ideolojilere müsaade edilmemesi, siber güvenlik alanında bir dünya lideri olarak kalınması, devlet temelli tehditlere karşı caydırıcı olunması, krizlere hızlı ve etkin bir şekilde müdahale edilmesi,

- Uluslararası düzenin korunmasının ve kurumlarının güçlendirilmesinin desteklenmesi, çatışmaların azaltılması ve istikrarın, iyi yönetimin ve insan haklarının geliştirmesi için ortaklarla birlikte çalışılması,

[649] **National** Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015 (2015) Cm 9161, Chapter 3- The National Security Context, s.14 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/555607/2015_Strategic_Defence_and_Security_Review.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

- Yenilik ve yeteneklere yatırım yapılması ve Birleşik Krallık savunma ve güvenlik ihracatını destekleme ve refahın artmasının sağlanması olarak belirlendiği görülmektedir[650].

Küreselleşme ve teknolojik ilerlemeler; Birleşik Krallık ve diğer devletlere fırsatlar getirmesinin yanında, risk, tehdit gibi değerler açısından çeşitlilik ve karmaşıklığın artmasına da sebep olduğu görülmektedir. Birleşik Krallık'ın Ulusal Güvenlik Riski Değerlendirmesine bakıldığında önümüzdeki beş yıl içinde terörizmin; iç güvenlik ve yurt dışında doğrudan tehdit olmaya, DEAŞ, El Kaide ve bağlı yapıların Birleşik Krallık ve Batı hedeflerine saldırmaya devam edeceğinin öngörüldüğü görülmektedir[651]. Önümüzdeki on yılda ise terörizm, aşırılık ve istikrarsızlığın artan tehdidi, devlet temelli tehditlerin yeniden ortaya çıkması ve devletlerarası rekabetinin yoğunlaşması, teknolojik gelişmeler, özellikle siber tehditlerin etkisi, uluslararası düzenin aşınması, organize suçlar ve Birleşik Krallık'ı etkileyen hastalıklar ve doğal afetlerin Birleşik Krallık'ın güvenlik önceliklerini yönlendirmesi beklenmektedir[652].

SDSR'in uygulanmasının bir parçası olarak özellikle güvenlik, çevre, sürdürülebilir kalkınma, eşitlik ve çeşitlilik konularında alınan kararların etkilerini belirlemek için devlet dairelerince değerlendirmeler yapılmaktadır. NSC, ulusal güvenlik yeteneklerinden azami faydalanabilmek için bu yeteneklerin nasıl geliştirilebileceği ve uygulanabileceği hususlarını belirlemek için bir Ulusal Güvenlik Yeteneği İncelemesi (National Security Capability Review -NSCR) 2018 yılında yayımlandı. Bu rapor, gelecek on yıl içinde Birleşik Krallık güvenlik önceliklerine göre SDSR'nin güncellemesini sağlamaktadır. Bu belge aynı zamanda, SDSR'nin temel taahhütlerini gözden geçirmeksizin, SDSR'nin uygulanması ile ilgili yıllık raporu da içermektedir[653].

---

[650] **National** Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015 (2015) Cm 9161, Chapter 3- The National Security Context, s.9 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/555607/2015_Strategic_Defence_and_Security_Review.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

[651] **National** Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015 (2015) Cm 9161, Chapter 3- The National Security Context, s.85 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/555607/2015_Strategic_Defence_and_Security_Review.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

[652] **National** Security Capability Review (2018) Our Global Britain Vision And Values, s.5 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/705347/6.4391_CO_National-Security-Review_web.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

[653] **National** Security Capability Review (2018) Our Global Britain Vision And Values, s.3 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/705347/6.4391_CO_National-Security-Review_web.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

Birleşik Krallık'ın ulusal güvenliğini sağlamak için belirlediği, NSS ve SDSR 2015 ile NSCR'de yer verdiği üç hedef;

- Yurt içinde ve yurt dışında; vatandaşlarını, toplum yaşamını, alt yapısını korumak ve ekonomik güvenliğini sağlamak.

- Birleşik Krallık'ın, müttefiklerinin ve ortaklarının çıkarlarına yönelik tehditleri etkisiz hale getirmek.

- Refah seviyesini artırmak için yeniliklere açık olmak ve sanayisini desteklemek[654] olarak belirtilmektedir.

Birleşik Krallık tarafından; Ordu'nun modernize programlarının yürütülmesine, Özel Kuvvetlerin, istihbarat, gözetleme ve keşif yeteneklerinin geliştirilmesine, devlet destekli tehditlere karşı politika geliştirmek ve karşılık vermeyi kolaylaştırmak için diğer istihbarat ve güvenlik ortaklarıyla birlikte çalışılmasına devam edilmektedir. Bununla birlikte, Birleşik Krallık'ta TM sorumluluğu olan ve istihbarat, güvenlik konularında yetkilendirilen kurumlar; MI5 ve polis hizmetleridir. Bunun yanında, Birleşik Krallık; her türlü acil duruma ve büyük krizlere etkili karşı koyabilmek için planlar oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Ordu tarafından, terörist saldırılar ve doğal afetlerde sivil makamların desteklenmesi maksadıyla, 2015-2020 Hükümet Politikası: Birleşik Krallık'taki Faaliyetler için Sivil Otoritelere Askeri Yardım Planı (2015 to 2020 Government Policy: Military Aid to the Civil Authorities for activities in the UK-MACA) bulunmaktadır [655] . MOD'dan talep edilebilecek askeri yardımlar, önceden planlanarak ve koordine edilerek oluşturulan MACA'ya uygun olarak talep edilmektedir. Birleşik Krallık Ordusu; sivil makamın sahip olduğu yetenekleri ivedilikle kullanma imkanı bulunmadığı, görevin aciliyetinin ivedi dış desteğe ihtiyaç gösterdiğinde ve sivil otoritenin görevin yerine getirmesi için yeteneğinin bulunmadığında yardıma çağrılabilir [656] . MOD tarafından, hukukun, düzenin ve kamu güvenliğinin

[654] **National** Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015 (2015) Cm 9161, Chapter 3-The National Security Context, s.11 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/555607/2015_Strategic_Defence_and_Security_Review.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

[655] **2015 to 2020 Government Policy: Military Aid to The Civil Authorities for Activities in The UK** (2016) <https://www.gov.uk/government/publications/2015-to-2020-government-policy-military-aid-to-the-civil-authorities-for-activities-in-the-uk/2015-to-2020-government-policy-military-aid-to-the-civil-authorities-for-activities-in-the-uk> s.e.t. 20.03.2020.

[656] **Military Aid to Civil Authorities (MACA): A force For Good** <https://medium.com/voices-of-the-armed-forces/military-aid-to-civil-authorities-maca-a-force-for-good-31ddb1cc1aca> s.e.t. 18.07.2020.

sağlanması için polis, Sınır Muhafızları gibi sivil unsurlara; uzmanlık, ekipman, eğitim veya operasyonel destek için tesislerin sağlanması yoluyla eğitim ve lojistik yardım sağlanabilir.

Birleşik Krallık'ın savunulması ve korunması, Birleşik Krallık'ın ulusal güvenlik politikasının merkezinde uzun süredir yer alan ve devam eden caydırıcılıkla başlar[657]. Birleşik Krallık hem aşırılık hem de terörizmden kaynaklanan ciddi bir tehditle karşı karşıya bulunmaktadır. Aşırılık; demokrasi, hukukun üstünlüğü, bireysel özgürlük ve farklı din ve inançlara karşılıklı saygı ve hoşgörü gibi temel değerlere pasif veya aktif muhalefet olarak tanımlanmaktadır[658]. Aşırılık, genellikle inanç, cinsiyet ve ırk temelinde ayrımcılık yapar; hoşgörüsüzlüğü, nefreti ve bağnazlığı normalleştirir. Birleşik Krallık toplumun güvenliğini tehdit eden, topluma korku salan aşırılık ile mücadele için 'Aşırılık ve Terörizmle Mücadele' başlığı altında esaslar belirtilmektedir. Aşırılıkla Mücadele Stratejisi (Counter Extremism Strategy) (Bkz. Bölüm 5.2.6.) kapsamında; toplulukları bir araya getiren Birlikte Daha Güçlü Bir Britanya İnşa Etme Programı (The Building a Stronger Britain Together Programme) uygulanmaktadır. Bu kapsamda; Birleşik Krallık'ta artan terörizm tehdidine en iyi şekilde karşılık verebilmeyi sağlamak için TM'nin tüm yönlerinin temel bulgular halinde ifade edildiği CONTEST'in; güçlendirilmiş versiyonunun 04 Haziran 2018'de yayımlandı. Ayrıca, en önemli önceliğin terör mağdurlarına, ailelerine yardım ve desteği koordine etmek için Mart 2017'de kurulan Terör Mağdurları Kurumu (Victims of Terrorism Unit-VTU)[659]

[657] **National** Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015 (2015) Cm 9161, Chapter 3-The National Security Context, s.23 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/555607/2015_Strategic_Defence_and_Security_Review.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

[658] **National** Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015 (2015) Cm 9161, Chapter 3-The National Security Context, s.37 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/555607/2015_Strategic_Defence_and_Security_Review.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

[659] **Terrorism: Victim Support Schemes**:Written question-2669 <https://www.parliament.uk/business/publications/written-questions-answers-statements/written-question/Commons/2017-07-04/2669> s.e.t. 20.03.2020.

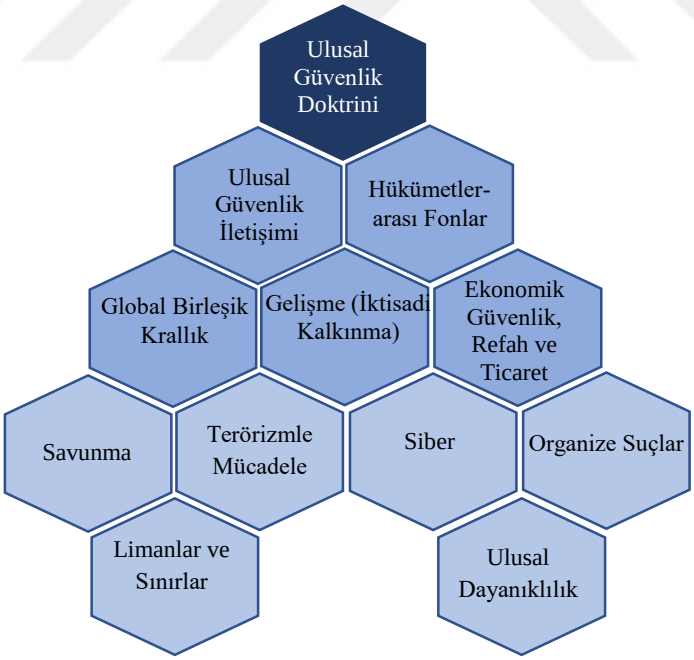
Yurt içinde veya yurt dışındaki terörist olaylardan doğrudan etkilenen Birleşik Krallık vatandaşlarına desteği koordine etmek maksadıyla, Terör Mağdurları Kurumu (Victims of Terrorism-VTU) kuruldu. Terör mağdurlarına desteğin kapsamlı, eşgüdümlü ve açık bir şekilde iletilmesini sağlamak için gönüllü sektör ve yetkililerle birlikte çalışılmaktadır.

"Support for victims of terrorism, https://victimsofterrorism.campaign.gov.uk/" internet sitesinde; terörist saldırısının ardından nereden yardım alınabileceği ve danışılabileceği, ayrıca kurbanlar, mağdurlar, tanıklar, aile üyeleri ve etkilenen herkes için mevcut resmi yardım hatları ve destek hizmetlerinin hakkında bilgiler bulunmaktadır. Sitede; yardım hatlarına ve destek hizmetlerine erişim, ruhsal sağlık desteği, tıbbi tedavi, terör mağdurunun nasıl destekleneceği konusunda tavsiyeler, etkilenen yabancı uyruklu kişiler için bilgi, yardım fonları, ilk müdahale edenlere destek, tazminat ve sosyal yardım talepleri başlıkları altında erişim bulunmaktadır.

ile terör saldırılardan etkilenen Birleşik Krallık vatandaşlarına hızlı ve kapsamlı destek sağlamak için devlet kurumlarının ve ulusal örgütlerin birlikte çalışması sağlanmaktadır.

Birleşik Krallık; önemli ekonomik bağlantı organları olan havacılık ve deniz güvenliğine önem vermektedir. Havacılık güvenliği konusunda, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü'nün (International Civil Aviation Organization (ICAO) Küresel Havacılık Güvenlik Planınına destek olunması, yurt dışında birçok havaalanında güvenlik standartlarının geliştirilmesi, deniz güvenliği için önemli ticari limanlarda Uluslararası Gemi ve Liman Tesisi (International Ship and Port Facility-ISPF) Yönetmeliğinin uygulanması desteklenmektedir. Bunun yanında, demiryolu ve karayolu düzenlemeleri yapılmakta ve güvenlik standartları getirilmektedir.

NSCR, dikkate değer ulusal güvenlik kabiliyetlerinin etkisini en üst düzeye çıkarmayı hedeflemektedir. NSCR, daha önce NSC tarafından belirli alanlarda strateji, politika ve kabiliyet konusunda görevlendirilen ve bunları kapsayıcı şekilde bir araya getiren çalışmalar üzerine inşa edilmektedir. NSCR, ulusal güvenlik için kritik öneme sahip ve birbiri ile bağlantılı 12 alanda yürütülmektedir (Şekil 10.)[660].

Şekil 10. Ulusal güvenlik yeteneği incelemesinin alanları

[660] **National** Security Capability Review (2018) Our Global Britain Vision And Values, s.12 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/705347/6.4391_CO_National-Security-Review_web.pdf> s.e.t. 21.08.2020.

NSCR'de; ekonomik altyapının korunması ve TM yeteneğini yükseltmek için özel sektörle çalışmaya devam edilmesi, internetin teröristlerin propaganda ve saldırıları planlaması için kullanmalarına engel olunması, kritik iletişim ve hesapların takip edilmeleri, terörist içeriği otomatik olarak tanımlayan ve kaldıran teknolojilere daha fazla yatırım yapılması maksadıyla, CSP'lerin sorumluluk almalarının sağlanması esasları bulunmaktadır.

Afganistan, Irak ve Ortadoğu'nun diğer bölgelerinde yaşanan deneyimler, Birleşik Krallık'ın istikrarsızlık, şiddet ve çatışmalara yanıt olarak yurt dışı ülkelere müdahale edip etmemesi, ne zaman ve nasıl olması gerektiği konusundaki tartışmaları gündemde tutmaktadır. NSS ve SDSR 2015 "Yurt dışındaki istikrarsızlık, çatışma ve başarısız devletlerin Birleşik Krallık için giderek daha doğrudan bir tehdit oluşturduğu … Çatışmanın nedenlerini çözmek ve etkilerini hafifletmenin ulusal çıkarlarının güvenliğine bağlı olduğu"[661], ayrca " Savunma politikası ve planlarının uluslararası hale getirildiği, Birleşik Krallık Ordusu'nun her zaman uluslararası düzeyde faaliyet gösterdiği, büyük tehditleri caydırdığı, krizlere ve çatışmalara mukabele ettiği, müttefik ve ortaklar birlikte savunma yetenekleri geliştirdiği ve geliştirmeye devam ettiği" [662] belirtmektedir. Bu esaslardan hareketle, Birleşik Krallık'ın, çatışma ile mücadele etmek ve yurt dışında istikrar sağlamak için diplomatik, ekonomik, askeri ve hukuki yaptırım gibi elindeki tüm araçları kullanması beklenmektedir. Bu maksatla; Uluslararası Kalkınma Bakanlığı (The Department for International Development-DFID)[663] bütçesinin %50'sini hassas bölgelerde harcanmakta ve NSC tarafından öncelikli olarak belirlenen bölge ve ülkelerde; güvenlik, savunma, barışı koruma, barışın inşası ve istikrar faaliyetlerini sağlamak ve desteklemek için Resmi Kalkınma Yardımı (Official Development Assistance-ODA) [664] ve ODA dışı fonları

[661] **House of Lords House of Commons Joint Committee on the National Security Strategy** (2018) National Security Capability Review: A changing security environment: First Report of Session 2017–19, HL Paper 104, HC 756, s.32 <https://publications.parliament.uk/pa/jt201719/jtselect/jtnatsec/756/756.pdf> s.e.t. 24.08.2020.

[662] **National** Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015 (2015) Cm 9161, Chapter 5 – Project Our Global Influence, Defence engagement, 2015:49 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/555607/2015_Strategic_Defence_and_Security_Review.pdf> s.e.t. 16.05.2020.

[663] **The Department for International Development** <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-international-development> s.e.t. 24.08.2020.

Uluslararası Kalkınma Bakanlığı (The Department for International Development-DFID), Birleşik Krallık'ın yoksulluğu sona erdirme çalışmalarını yönetmektedir. Birleşik Krallık'ın küresel seviyede; yoksulluk, hastalık, toplu göç, güvensizlik ve çatışma dahil olmak üzere sorunlarla mücadele çalışmalarını yönetmektedir.

[664] **Net ODA** <https://data.oecd.org/oda/net-oda.htm> s.e.t. 24.08.2020.

Resmi Kalkınma Yardımı (Official Development Assistance-ODA), gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmasını ve refahını teşvik etmek için yapılan yardım olarak tanımlanmaktadır. Askeri amaçlı krediler hariçtir. OECD Kalkınma Yardımı Komitesi tarafından yardım ölçmek amacıyla kullanılan bir

kullanan ve hükümetler arası fon olan Çatışma, İstikrar ve Güvenlik Fonu (Conflict, Stability and Security Fund -CSSF)[665] için finansmanı artırılmaktadır.

Savunma Bakanlığı (Ministers of Defence) ve Dışişleri ve Milletler Topluluğu İşlerinden Sorumlu Devlet Bakanlığı (Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs) tarafından ortaklaşa; Birleşik Krallık'ın savunma angajmanını, güvenlik ve refah vizyonunu, yurt dışındaki çıkarlarının daha etkin olarak güvenliğini sağlamak için 2017 yılında, Birleşik Krallık Uluslararası Savunma Angajman Stratejisi (UK's International Defence Engagement Strategy) yayımlanır. Savunma angajmanının; ulusal güvenlik gereksinimlerinin anlaşılmasını geliştirmek, çatışmayı önlemek, yetenek ve kapasite ile birlikte çalışabilirliğini geliştirmek, refahı artırmak, erişim ve etki oluşturmak ve sürdürmek olmak üzere beş stratejik hedefi bulunmaktadır. Ayrıntılı olarak Şekil 11.'de görüldüğü üzere her biri ulusal güvenlik hedefleri bağlantılı olan savunma angajman hedefleri; planlamaya rehberlik eder ve ilgili bölgesel strateji ve ülke planının hedeflerine yardımcı olur[666].

terimdir. OECD, gelişmekte olan ülke ve bölgelerin bir listesini tutar; sadece bu ülkelere yapılan yardım ODA olarak sayılır.

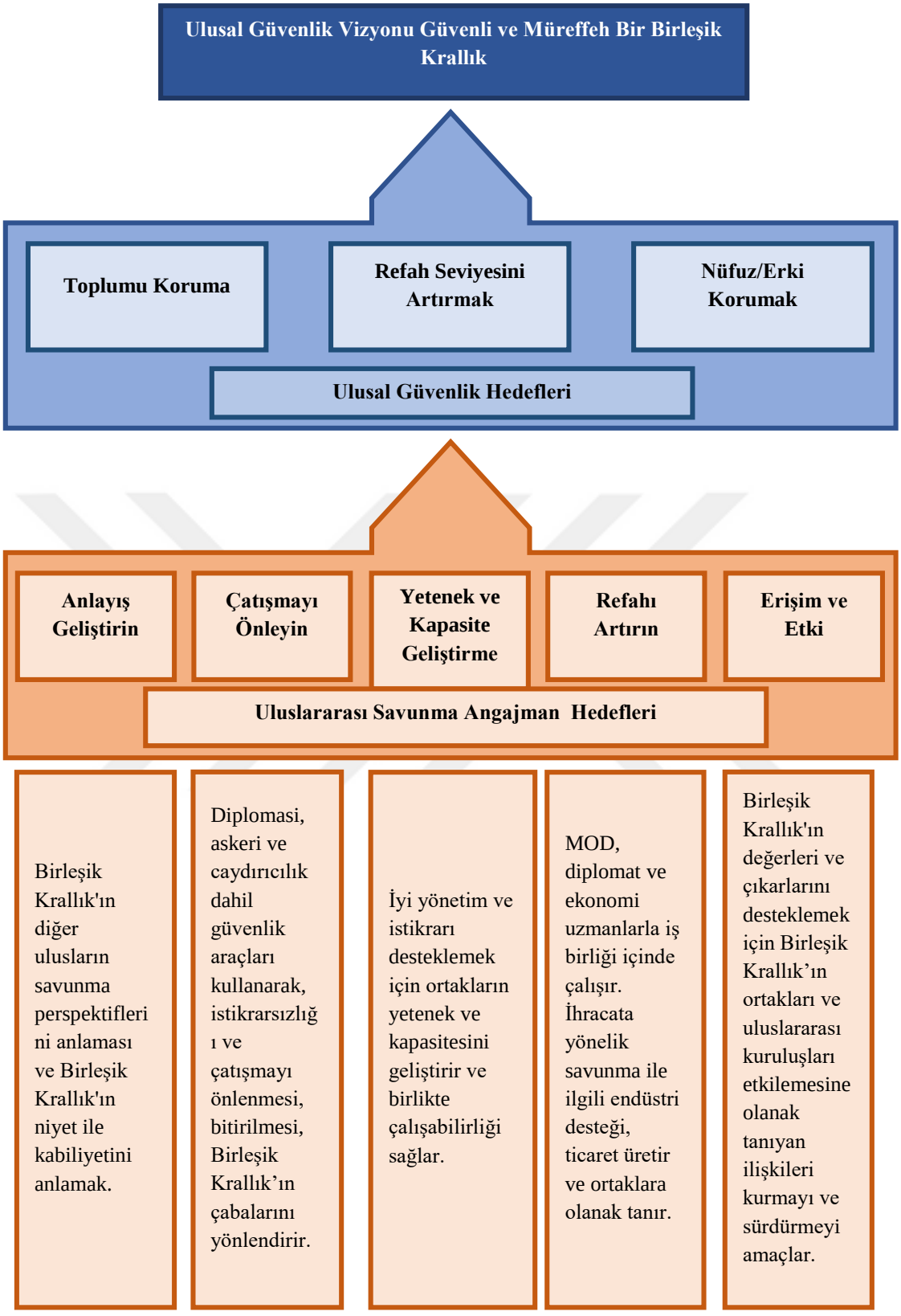
[665] **Conflict, Stability and Security Fund** <https://www.gov.uk/government/organisations/conflict-stability-and-security-fund> s.e.t. 24.08.2020.

Çatışma, İstikrar ve Güvenlik Fonu (Conflict, Stability and Security Fund -CSSF); Birleşik Krallık çıkarlarını tehdit eden çatışmaları önlemek ve istikrarın tesisi için icra edilen faaliyetleri destekleyen hükümetler arası bir fondur. CSSF, Füzyon Doktrini'nin önemli bir itici gücüdür ve Birleşik Krallık'ın kurumlarının yeteneğini bir araya getirilmesinde etkendir. NSC ve SDSR 2015, CSSF'nin stratejik yönünü ve önceliklerini yönlendirir . CSSF, 'Birleşik Krallık vatandaşlarının korunması' ve 'Birleşik Krallık'ın küresel etkisinin, nüfuzunun genişletilmesi' ulusal güvenlik hedeflerinin gerçekleştirilmesini destekler. Birleşik Krallık'ın üç yardım hedefi bulunmaktadır. Bunlar;birincisi küresel barış, güvenlik ve yönetimin güçlendirilmesi, ikincisi esnekliğin güçlendirilmesi ve krizlere yansıtılması, üçüncüsü yoksullukla mücadeledir.

2015 yılında başlatılan CSSF, yıllık 1.26 milyar Sterlinlik bir hükümetler arası fondur. CSSF; ODA ve diğer finansman kaynakları arasında bölünmüş bütçeyle 90'dan fazla program ile 84 ülkede faaliyet göstermektedir. CSSF, son 5 yıldır Birleşik Krallık'ın yurt dışı çatışmalara ve kırılganlığa tepki verme şeklini değiştirmektedir.

"Çatışma, İstikrar ve Güvenlik Fonu: 2018/19 Yıllık Raporu (Conflict, Stability and Security Fund: Annual Report 2018/19)
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/818585/CSSF-Annual-Report-2018-to-2019.pdf> internet adresinde bulunmaktadır.

[666] **UK's International Defence Engagement Strategy** (2017) Ministry of Defence, s.2-10 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/596968/06032017_Def_Engag_Strat_2017DaSCREEN.pdf> s.e.t. 10.06.2020.

Şekil 11. Savunma angajman hedeflerinin ulusal güvenlik hedefleri ile ilişkisi

Savunma angajmanı, ulusal güvenlik hedeflerini; savunma diplomasisi, Birleşik Krallık refahının desteklenmesi, yetenek geliştirme ve kabiliyet sağlama olmak üzere dört faaliyet kategorisinde desteklemektedir. Örneğin, bir yurt dışı eğitim tatbikatı, caydırıcılık yoluyla korumayı artırabilir, etkiyi yansıtabilir ve refahı destekleyebilir.

NSC'nin ulusal güvenliğe yönelik ortak yaklaşımını geliştirmek için NSCR ile yeni bir ulusal güvenlik doktrini olan Fusion Doktrini'ni uygulanmaya başlanmaktadır[667]. Böylece güvenlik, ekonomik ve etki amaçlarını planlamak, desteklemek ve korumak için etki, ulusal güvenlik ve ekonomik gücün azami kullanımının sağlanması hedeflenmektedir.

5.2.3. SDSR 2015 / Yıllık Raporu 2019

NSS ve SDSR-2015 Üçüncü Yıllık Raporu (National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015: Third Annual Report) ile hem Stratejik Savunma ve Güvenlik İncelemesi 2015 hem de Ulusal Güvenlik Yeteneği İncelemesi 2018'in temel esaslarının güncellenmesi sağlanmaktadır. Raporda, zamanın Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May tarafından; ulusal güvenlik tehditleri ile mücadelede yeni Füzyon yaklaşımının faydalarının görülmeye başlandığı, ulusal yeteneklerden faydalanarak, tehditlere karşı hızlı tepki verildiği belirtilmektedir. Raporda;

- Terörizm, aşırılık ve istikrarsızlığın artan tehdidi,
- Devlet temelli tehditlerin yeniden ortaya çıkması ve devletler arasındaki mücadelenin yoğunluk kazanması,
- Uluslararası düzene karşı uyumsuzlukların artması ve uluslararası tehditlerle mücadele için koordinasyonun sağlanmasında zorluklarla karşılaşılması,
- Teknolojinin etkisi, özellikle siber tehditler,
- Organize suçta büyüme ve etkisi,

[667] National Security Capability Review (2018) The Fusion Doctrine, s.10 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/705347/6.4391_CO_National-Security-Review_web.pdf> s.e.t. 21.08.2020.

- Birleşik Krallık'ı etkileyen hastalıklar ve doğal tehlikeler, olmak üzere altı sorun ortaya konmaktadır[668].

Sözkonusu tehditlere yönelik olarak; Birleşik Krallık'ın öngörülebilir tehditlere yönelik alınabilecek tedbirler için esaslar ortaya konarak ilgili kurum ve kuruluşların yönlendirildiği görülmektedir. Terörizmle ilgili olarak dini istismar eden aşırılığın, aşırı sağın veya Kuzey İrlanda'daki etnik/dini kimliğe dayanan terörizmin, terör grupları ve teröristler ile destekleyicilerinin, toplumun güvenliğine zarar verme, topluma korku salma gibi hedeflerinin aynı olduğu, bunların oluşturduğu tehdidin büyük ve çok yönlü olmaya devam ettiğinden, güncellenmiş CONTEST'in, Füzyon yaklaşımı doğrultusunda, kamu sektörü genelinde koordinasyonu daha etkin sağlaması ihtiyacı belirtilmektedir.

Birleşik Krallık; tarihten gelen uluslararası konumu ve BMGK üyesi olmasının gereği olarak küresel sorunların çözülmesine yönelik çalışmalarda ön planda bulunmaktadır. Birleşik Krallık; dünyanın önde gelen üst düzey bir askeri güce sahip olarak, 17 yurt dışı askeri üs ile yurt dışında en büyük ikinci askeri gücü ile küresel güvenliğe verdiği öneme dikkat çekilmektedir.

Teknolojinin her alanda hızla gelişmesi ve daha geniş alanlarda kullanılması ile teknolojiye bağımlılık artmasının etkisinin sonucunda, siber tehdidin yoğunlaşacağı, karışıklık ve şiddetinin arttığı ve artmaya devam edeceği bilinmelidir. Ayrıca, organize suçların büyümeye ve Birleşik Krallık'ın karşı karşıya kaldığı önemli bir ulusal güvenlik tehdidi olmaya devam ettiği, ekonomiyi ve toplum yapının güvenliğini tehdit etmeye devam ettiği belirtilmektedir. İnternetin terörizm maksatlı kullanımını önlemek için özel sektör ve müttefiklerle iş birliği yapılmaktadır. TM'de iş birliği yapılan ülkelerinin yeteneklerini geliştirmek için yurt dışına hızla gönderilecek uzman personel bulundurulmaktadır. Ayrıca, internette yer alan terörist içerikleri ile mücadele kapsamında, ilk etapta terörist içeriğin algılanmasını imkan veren teknoloji kullanımı ile terörist içeriğin sunulmadan kaldırılmasını otomatikleştirmek için internet hizmetini sunan şirketlere baskı yapılmaktadır. Ancak, hızlı gelişen ve büyüyen bu alanda zararlı içeriklerin önüne geçebilmek maksadıyla, şirketlerle çalışılsa da Birleşik Krallık'ın; internetin zararlı etkisi ile mücadele etmek için bir dizi tedbirler geliştirmekte ve ilgililer arasında sorumluluklar belirlemektedir. Birleşik Krallık'a

[668] **National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015: Third Annual Report (**2019), s.4-6 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/819613/NSS_and_SDSR_2015_Third_Annual_Report_-_FINAL__2_.pdf> s.e.t. 18.05.2020.

yönelik güvenlik tehditlerinde, iletişimin kesintisiz devam etmesinin sağlanması, kaynakların koordine edilebilmesi, ilgili kurum ve kuruluşlar, güvenlik kuvvetleri arasında iletişimi sağlayarak; halka güven vermek, bilgiyi çarpıtmayı önlemek ve diplomatik çabaları desteklemek için NSCR'nin bir sonucu olarak, özel Ulusal Güvenlik İletişim Ekibi (National Security Communications Team-NSCT) bulundurulmaktadır.

Kapsayıcı bir ulusal güvenlik kültürü oluşturma için operasyonların ve kamuoyu algıları üzerindeki etkisi hakkında kapsamlı bir araştırma yapılarak, iyileştirmeler yapılması gereken alanlar belirlenmeli, çeşitliliği ve katılımı desteklemek için gerekli olan süreçler geliştirilerek yönlendirilmelidir. Toplumda; sosyal yardım, yetenek gelişimi, işe alım ve güvenlik soruşturması gibi kilit süreçler konusunda güven sağlanmalıdır. Çalışanlara aidiyet duygusu kazandırılması, onlara değer verilmesi ve söz sahibi olmalarını sağlayan kapsayıcı bir topluluk yaratarak iş gücünün çeşitliliği artırılmalıdır.

5.2.4. Terörizmle Mücadele Stratejisi (CONTEST)

5.2.4.1. CONTEST'in Gelişim Süreci

TM'de; Irak ve Afganistan işgalleri gibi askeri yaklaşımın yoğunlaştığı dış müdahaleler ve yeni tanıtılan CONTEST (CON: Counter / TE: Terrorism / ST: Strategy) stratejisi Birleşik Krallık'ın TM'sinin temel taşını oluşturmaktadır[669]. SDSR'de belirtilen esaslar çerçevesinde; CONTEST stratejisinin gelişimi, ilk raporun 2003 yılında yayınlanmasından bu yana, 2006, 2009, 2011 ve 2018 yıllarında CONTEST yayımlandı. CONTEST 2009; TM ve güvenlik konularında olabildiğince açık olma ve kamusal alanı olabildiğince bilgilendirme prensibi doğrultusunda selefinden önemli ölçüde daha geniş bir belgedir. CONTEST 2011'de; TM'de ideolojiye önem verilmektedir. Özellikle, terörizme yardım eden ve şiddet içermeyen aşırılık yanlısı fikirlerin de TM'ye dahil edildiği görülmektedir. CONTEST 2011; ideolojiye ve onu destekleyenlerin tehdidine karşılık vermeye odaklanılması esasını içermektedir[670]. 2011 yılından itibaren, küresel ve Birleşik

[669] **Fisher** KM (2015) Security, Identity, and British Counterterrorism Policy, 1th Ed., Hampshire, Macmillan Publishers Limited, s.123.
[670] **CONTEST 2011** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism (2011) Cm 8123, s.12 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97995/strategy-contest.pdf> s.e.t. 10.03.2020.

Krallık'ta terör tehdidinin daha genişlediği ve büyüdüğü[671] değerlendirilmesinin yanında, 2017'de Londra'da ve Manchester'da gerçekleştirilen saldırılardan alınan derslerin de yansıtılabilmesi, polis ve güvenlik hizmetlerinin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için CONTEST gözden geçirilerek, Haziran 2018 ayında CONTEST 2018 yayımlandı. CONTEST 2018'in yayımlandığı zaman Birleşik Krallık Başbakanı olan Theresa May tarafından "CONTEST 2011'in yayımlanmasından sonra TM'de kaydedilen ilerleme, yeni çıkan tehditlere karşı alınması gereken tedbirler, Birleşik Krallık'ta yaşanan terör saldırılardan çıkarılan dersler ve dünyada değişen durumu yansıtmak maksadıyla, CONTEST güncellenerek yayımlandı."[672] açıklamasıyla CONTEST 2018'in yayımlandığı ilan edildi. CONTEST 2018 ile Birleşik Krallık'ın büyüyen ve değişen terörizm tehdidine karşı mücadele yeteneği yeniden inşa edilmektedir.

CONTEST 2018'de; CONTEST stratejisi, bütün terör unsurlarını kapsayacak şekilde genişletilmekte, mevcut ve öngörülen terör tehditlerine karşı esnek bir TM'nin tüm yönleriyle gözden geçirmenin bulgularını yansıtmaktadır. CONTEST 2018'in birinci kısmı, Birleşik Krallık ve yurt dışındaki mevcut terörizmin, ideolojisi, yöntemleri ve DEAŞ ile El Kaide terör örgütlerinin terör eylemleri ortaya konmakta ve karşılaşılan tehditleri şekillendiren stratejik etkenler tanımlamaktadır. İkinci bölümde Birleşik Krallık'ın terörizm tehdidine karşı izlenilen Önleme (Prevent), İzleme (Pursue), Koruma (Protect) ve Hazırlıklı olma (Prepare) unsurlarının yanında, TM'yi destekleyen yurt dışı çalışmaları ortaya konmakta, belirlenen hedefler ve bu hedeflere ulaşmak için izlenecek programlar tanımlanmaktadır. Üçüncü bölümde Birleşik Krallık'ta ve yurt dışında stratejinin uygulanmasını ve önemli müttefik ülkeler ve kurumlarla ilişkileri içeren yönetim, finansmanın ve stratejinin etkisinin değerlendirilmesi ile ilgili hususlar bulunmaktadır.

CONTEST 2011'de olduğu gibi CONTEST 2018'de; insanların özgürce ve güvenle hayatlarını sürdürebilmeleri için Birleşik Krallık'ın, yurt içinde ve yurt dışında vatandaşlarına, çıkarlarına karşı terörizmden kaynaklanan riskin etkisiz hale getirilmesini

[671] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Executive Summary, Strategic Context, s.7 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[672] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Foreword by The Prime Minister, s.3 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

düzenlemektedir[673]. Bu yeni strateji ile karşı karşıya olunan değişen terör tehdidine karşı TM yaklaşımının nasıl olması gerektiği belirlenmektedir. Yeni strateji, NSS ve SDSR tarafından, Birleşik Krallık için en yüksek öncelikli risklerden biri olarak terörizmin tanımlanması üzerine, 2017'de Londra'da ve Manchester'da gerçekleştirilen saldırılardan alınan dersleri de yansıtmakta ve bütüncül bir hükümet yaklaşımı için vizyon ortaya koymaktadır.

NSC; CONTEST'in uygulanması ile ilgili düzenli raporlar almakta, riskleri sürekli takip etmekte, TM çalışmalarını gözden geçirmekte, yetenek ve kaynakların kullanımına kara vermekte ve CONTEST'i denetlemektedir. İçişleri Bakanı, TM'sinin genel koordinasyonundan sorumludur, MI5 ve Ulusal Suç Ajansı (National Crime Agency-NCA)'nın gözetimine ve Terörizmle Mücadele Polisliği de dahil olmak üzere polis hizmetlerinin faaliyetlerinden sorumludur. İçişleri Bakanı, Hükümetin çalışmalarını inceleyen Parlamento'ya karşı sorumludur. Dışişleri Bakanı; CONTEST'in uluslararası unsurları da dahil olmak üzere, Birleşik Krallık dış politikasından ve yurt dışı faaliyetlerinden sorumludur. Dışişleri Bakanı, MI6 ve GCHQ'nin gözetiminden ve Parlamento'ya karşı faaliyetlerinden sorumludur. Maliye Bakanı, yurt içi ve de uluslararası terörist varlıklarının dondurulmasından, Savunma Bakanı Silahlı Kuvvetler ve Bakanlığın TM konusundaki katkısından, Ulaştırma Bakanı ulaşım güvenliği önlemlerinden sorumludur.

Parlamentonun İstihbarat ve Güvenlik Komitesi, geniş anlamda, Birleşik Krallık'ın güvenlik ve istihbarat faaliyetlerinin gözetimine sahiptir. Bağımsız Terörizm Mevzuatı Denetçisi (Independent Reviewer of Terrorism Legislation) (EK-6.'ya bakınız) ise Hükümete ve polise güçlü bir mücadele için mevzuatın adil ve etkili uygulanmasını sağlamak maksadıyla, bağımsız gözetim sağlamaktadır. Soruşturma Yetkileri Temsilcisi (Investigatory Powers Commissioner-IPC) [674], gizli istihbarat teşkilatlarının araştırma çalışmalarına bağımsız gözetim sağlamaktadır.

[673] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Introduction, s.13 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.
[674] **Investigatory Powers Commissioner's Office** <https://www.ipco.org.uk/> s.e.t. 04.08.2020.

5.2.4.2. CONTEST'in Terörizmle Mücadele Stratejisinin Esasları

Birleşik Krallık'taki terör tehditlerini etkisiz hale getirilmesinde amaç; tehdidin seviyesini, yayılma hızını dikkate alarak önceden terör tehdidinin bertaraf edilmesidir. Bu yaklaşımı destekleyecek anlayışıyla oluşturulan yeni TM mevzuatı; polis ve Savcılık soruşturmalarında daha erken bir aşamada müdahaleyi mümkün kılmak için gereken yetkilerin tanınması, terör suçlarının kovuşturulması, uzun hapis cezalarının verilmesi ve suçluları serbest bırakıldıktan sonra da etkin olarak takip, kontrolüne ve yönetilmelerine destek sağlamaktadır.

CONTEST 2011 uygulamaları, uluslararası TM'de elde edilen deneyimler ile Londra ve Manchester'da 2017 yılında gerçekleşen terör saldırıları, Birleşik Krallık'da terör eylemlerinde bulunabilecek veya terörist eylemleri destekleyebilecek bireyleri ve yapılanmaları tespit etme zorluğunu göstermektedir. Küresel Koalisyon'un DEAŞ'a karşı verdiği mücadeleye bağlı olan Birleşik Krallık, aynı zamanda El Kaide ve bağlılarına karşı verilen TM'de kararlılığını vurgulamakta ve bu kapsamda, küresel TM'nin etkinliğinin artırılması için havacılık güvenliği ve internetin teröristler tarafından önlenmesi gibi alanlarda uluslararası çabalara öncülük etme kararlılığını göstermektedir.

Güncellenen ve güçlendirilen CONTEST 2018 Stratejisi, gelecekte tehditler karşısında en iyi tepkiyi verebilmek için TM'nin tüm yönlerinin temel bir incelemesinin bulgularını yansıtmaktadır. Önceki CONTEST'lerde de olduğu gibi TM'de etkinliklerini koruyan ve Birleşik Krallık'taki birçok kurum ve kuruluşun planlamasına ve çalışmalarına rehberlik etmeye devam eden ve her biri bir dizi esasları içeren;

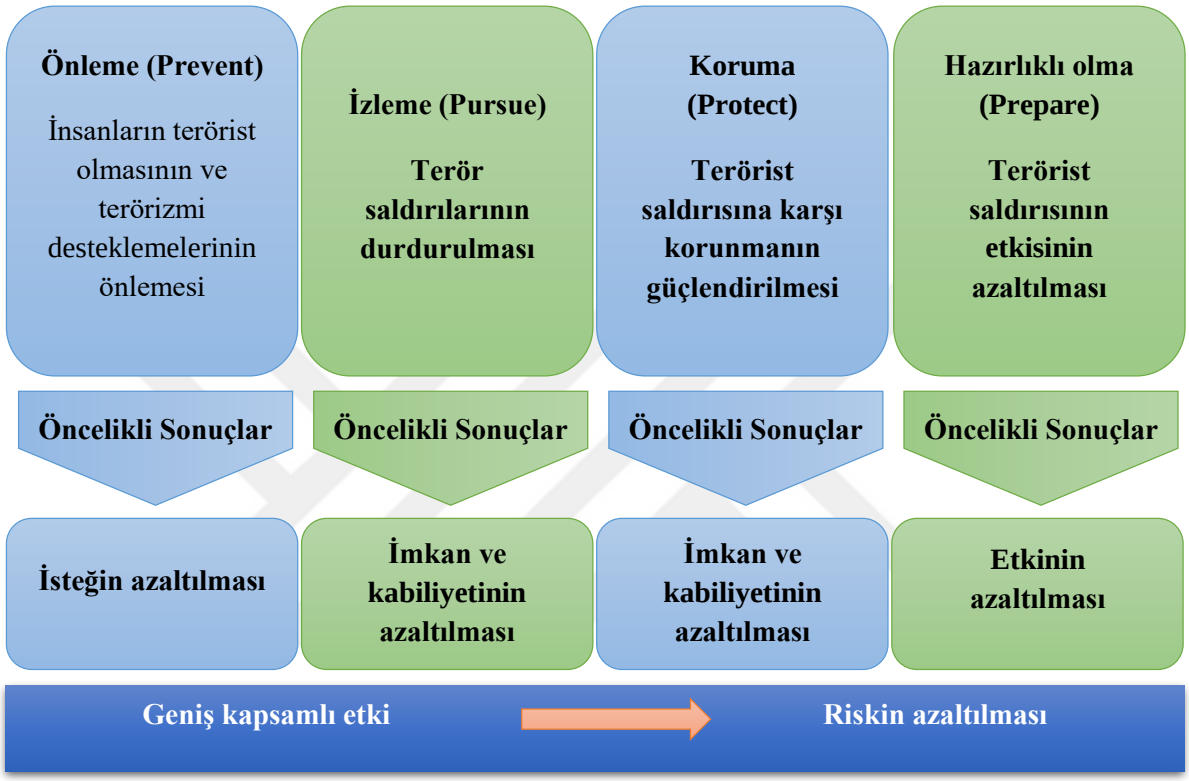
- Önleme (Prevent): İnsanların terörist olmasının ve terörizmi desteklemelerinin önlenmesi,

- İzleme (Pursue): Terör saldırılarının durdurulması,

- Koruma (Protect): Terörist saldırısına karşı korunmanın güçlendirilmesi,

- Hazırlıklı olma (Prepare): Terörist saldırısının etkisini azaltılması, olarak ifade edilen dört unsur; CONTEST 2018'de de yer almaya devam etmektedir[675].

TM'nin çerçevesini oluşturan dört unsurun herbiri, terörizmden kaynaklanan risk unsurlarını azaltmakta ve karşılaşılan tehdide dengeli ve kapsamlı bir yanıt vermektedir. CONTEST'in risk azaltma modeli Şekil 12.'dedir.

Şekil 12. CONTEST'in Risk Azaltma Modeli

Terör saldırılarının tespiti, önlenmesi ve etkisinin sınırlandırılmasına yardımcı olmak için yukarıda belirtilen dört unsur çerçevesinde yeteneklerin ve kaynakların bağlı olarak kullanılmasında özellikle 'Önleme (Prevent)' 'İzleme (Pursue)' arasındaki bağlantı, teröristlerin takip edilmesi ve neden olduğu risklerin yönetilmesinde birçok kurumun koordineli olarak birlikte çalışması gerektiği açıkça ortaya koymaktadır. 'Önleme' çalışması ile terörizm faaliyetleri içerisinde bulunan bireylerin geri kazanılmaları ve rehabilitasyonunu sağlanılması, radikalleşme riski bulunan bireyleri korumak ve desteklemek maksadıyla müdahalede bulunulması, terörizmin ideolojisi ve radikalleşmenin nedenlerine yönelik

[675] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Executive Summary, Strategic Context, s.8 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

tedbirlerin geliştirilmesi sağlanmaktadır. 'İzleme' çalışmaları ise terörist faaliyetlerin tespit edilmesi, araştırılması ve imkanlar kullanılarak terörist eylemlerin engellenmesini sağlamaktadır.

CONTEST; Birleşik Krallık'ın yurt içinde ve yurt dışında karşılaştığı riskleri ve tehditleri ortaya koymaktadır. Yurt içinde; dini istismar eden terörizm ile birlikte aşırı sağcı terörizm tehdidinin arttığını vurgularak, riskleri yönetebilmek ve tehditten toplulukları ve bireyleri korumak maksadıyla, ortaya koyduğu Önleme, İzleme, Koruma ve Hazırlıklı olma görevlerinin esaslarını belirterek, polis ve Savcılık Hizmetlerinin ihtiyaç duydukları yetkilere sahip olmasını sağlamak için mevzuat düzenlemeleri gerekliliğini ifade etmektedir.

CONTEST stratejisi, terörizm riskini azaltmanın farklı yollarını tanımlamak için risk denklemini kullanmaktadır. Risk denklemi;

saldırı olasılığı x saldırı riski x saldırı ilk etkisi x saldırı etki süresi

Saldırı olasılığı; terör bağlantılarını açığa çıkarmak ve onları adalete teslim etmek (İzleme), şiddet yanlısı aşırılıkla mücadele ederek dini istismar edilme sürecine engel olmak (Önleme) için istihbarat ve kolluk kuvvetlerini geliştirmeye yönelik strateji sonucunda saldırı olasılığı azaltılır. Saldırı riski; kritik altyapı, ulaşımın hassasiyeti, koruyucu güvenliğe (Koruma) yatırım yapılarak azaltılabilir. Saldırının etkisi ve süresi için etkili acil durum müdahalesi sisteminin tesisi ve ilk müdahale yapılabilme süresinin azaltılması (Hazırlıklı olma) sağlanmalıdır[676].

Önleme (Prevent): İnsanların terörist olmasının ve terörizmi desteklemelerinin önlenmesi

Öncesi

İlk olarak 2003 yılında CONTEST stratejisinin bir unsuru olarak oluşturulan 'Önleme' Londra'da, 07 Temmuz 2005 günü yapılan bombalı saldırıların ardından yayımlanan CONTEST 2006'da ve CONTEST 2009'da yer almaktadır[677]. CONTEST 2011'de ise

[676] **Omand**, David (2012) The Terrorist Threat to The UK in The Post–9/11 Decade, Centre for the Study of Terrorism and Political Violence, V:3, I:1, s.10 <https://research-repository.st-andrews.ac.uk/bitstream/handle/10023/4000/412-792-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 16.03.2019.
[677] **CONTEST 2009** Pursue Prevent Protect Prepare The United Kingdom's Strategy for Countering International Terrorism, Cm 7547, s.82

Önleme; dini istismar eden ideoloji, radikalleşme ve aşırılık yanlısı ideolojiyle mücadelenin temel taşı haline geldi[678].

Birleşik Krallık Ordu mensubu Drummer Lee Rigby'nin[679] 22 Mayıs 2013'de, Londra/Woolwich'te öldürülmesi üzerine aşırılık ve radikalleşmeyle ilgili olarak mevcut yaklaşımın eksik olduğu alanları tespit etmek ve her türlü aşırılığa karşı savaşmak için Aşırılık Görev Gücü (Extremism Task Force) teşkil edilir[680]. Görev Gücü'nün görevi; aşırılık ve radikalleşmeyle mücadele için yapılanların incelenmesi, mevcut yaklaşımın eksik olduğu alanların ve her türlü aşırılıkla mücadele etmek için alınması gereken önlemlerin belirlenmesidir[681].

Aşırılıkla Mücadele Strateji'nde (The Counter-Extremism Strategy 2015) aşırılık "demokrasi, hukukun üstünlüğü, bireysel özgürlük ve farklı din ve inançların karşılıklı saygı ve hoşgörü dahil temel değerlere pasif veya aktif muhalefet"[682] olarak tanımlanmaktadır. Zamanın Birleşik Krallık İçişleri Bakanı Theresa May, 23 Mart 2015 tarihinde yaptığı "Değerlerimiz Üzerine İnşa Edilen Daha Güçlü Bir Britanya" başlıklı konuşmada, yeni bir Aşırılık Analiz Birimi'nin (Extremism Analysis Unit-EAU) kurulduğunu ve aşırılık ile mücadele stratejisini ve Birleşik Krallık gelmek isteyenler için vize başvuruları gibi konularda karar verilmesine yardımcı olduğunu duyurdu[683]. EAU, yurt içi ve yurt dışında Birleşik Krallık ve/veya Birleşik Krallık'ın çıkarları üzerinde doğrudan etkisi olan aşırılıkları analiz etmekte, ilgili kurumlar için araştırma ve analiz yapmaktadır. EAU,

<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/228644/7547.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[678] **CONTEST** 2011 The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism (2011) Cm 8123, s.9 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97995/strategy-contest.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[679] **Drummer Lee Rigby**; 2006 yılında Birleşik Krallık Ordusu'na katılmış ve Fusiliers Kraliyet Alayı'nda görevli iken, 22 Mayıs 2013'te, Güney Doğu Londra'da Woolwich'te uğradığı saldırı sonucunda öldürülmüştür.

[680] **Tackling Extremism in The UK** (2013) Home Government Cabinet Office, s.1 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/263181/ETF_FINAL.pdf> s.e.t. 12.02.2020.

[681] **Dawson, Joanna / Godec, Samantha** (2017) Counter-Extremism Policy: an Overview, House of Commons Library, N: 7238, s.13 <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7238/CBP-7238.pdf> s.e.t. 12.02.2020.

[682] **Counter-Extremism Strategy** (2015) Cm 9148, s.9 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/470088/51859_Cm9148_Accessible.pdf> s.e.t. 12.02.2020.

[683] **May, Theresa** (2015) A Stronger Britain, Built On Our Values <https://www.gov.uk/government/speeches/a-stronger-britain-built-on-our-values> s.e.t. 12.02.2020.

politika veya strateji belirleyen unsurlara bağımsız analiz sağlamasının[684] yanında, güvenlik için istihbarat stratejisinin geliştirilmesine de katkı sağlamaktadır[685].

CTSA 2015'in Şubat 2015'te kabul edilmesi ile 'Önleme' görevi daha da belirgin hale gelir. CTSA 2015'de 'Önleme' stratejisinin amacı "insanların terörizme sürüklenmesini önlemek" olarak ifade edilmektedir[686]. Birleşik Krallık'ın Terörizmle Mücadele Stratejisi: 2015 Faaliyet Raporu'nda (The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism: Annual Report for 2015); 'Önleme' görevinin temel hedeflerinin; aşırılık ve terörizm ideolojisine ve onu destekleyenlerden kaynaklanan tehditleri etkisiz hale getirmek, insanların terörizme sürüklenmesini önlemek, terörizm ve radikalleşme karşısında korumasız olan bireylere uygun tavsiye ve destek verilmesini sağlamak ve radikalleşme risklerinin bulunduğu belirli alanlarda faaliyet gösteren sektör elemanları ile yakın çalışmak olduğu belirtilmektedir[687]. Bu kapsamda; özellikle internet ve sosyal medya üzerinde terörist materyale erişiminin ve bulundurulmasının kısıtlanması ve propaganda faaliyetlerinin engellenmesi, sivil toplum gruplarına sosyal medya eğitimi verilerek TM'ye katkı sağlamaları, bireylerin terörizme sürüklenmesinin önlenmesi için ailelerinin hukuki sorumlu tutulmaları, bireylerin Kanal Programına yönlendirilmesi, yasal Önleme görevi bulunan sektörlerdeki personele radikalleşme eğitiminin artarak verilmesi hususlarının önemli olduğu belirtilmektedir. İlgili kurumlar tarafından; radikalleşmeyi ve aşırılığı anlama, savunmasız bireylerin özellikleri, saldırıya maruz kalınmasında alınması gereken tedbirler ve radikalleşmeye ve aşırılığa karşı korunma konularında eğitim verilmesi yasal zorunluluk olması nedeniyle, polis, sosyal hizmetler ve ilgili kurmlardan oluşan bir 'Kanal Programı' (Bkz.bölüm 5.2.4.3.) uygulanmaktadır.

2017'de Londra'da ve Manchester'da gerçekleştirilen saldırıları yapan teröristlerin 'Önleme' programına katılıp katılmadıkları ve sonuçları itibariyle 'Önleme' programının başarılı olup olmadığı, 'Önleme' görevinin başarısının değerlendirmesine ışık tutacaktır.

---

[684] **Extremism Analysis Unit, Question for Home Office** <https://www.parliament.uk/business/publications/written-questions-answers-statements/written-question/Lords/2019-01-14/HL12796/> s.e.t. 12.02.2020.

[685] **Dawson**, Joanna / Godec, Samantha (2017) Counter-Extremism Policy: an Overview, House of Commons, N: 7238, s.17 <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7238/CBP-7238.pdf> s.e.t. 12.02.2020.

[686] **Counter-Terrorism and Security Act 2015**, Chapter 1 Preventing people being drawn into terrorism <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/part/5/chapter/1/enacted> s.e.t. 13.02.2020.

[687] **HM Government** (2016) The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism: Annual Report for 2015, Cm 9310, s.15 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/539683/55469_Cm_9310_Web_Accessible_v0.11.pdf> s.e.t. 26.02.2020.

Manchester'da 22 insanın hayatını kaybettiği[688] bombalama eylemini yapan Salman Abedi'nin okula ve üniversiteye gittiği sırada, Kanal Programına yönlendirilmediği, Önleme kapsamında aşırılıkla mücadele programlarının bilinmediği görülmektedir[689]. Londra'nın Southwark bölgesinde, 03 Haziran 2017'de, üç saldırgan tarafından düzenlenen terör saldırısında; ikisi polis memuru olmak üzere yedi kişi hayatını kaybetti ve 48 kişi yaralandı[690]. Terör eylemini gerçekleştiren; Khuram Shazad Butt (27, Pakistan doğumlu Birleşik Krallık vatandaşı), Rachid Redouane (30, Faslı veya Libyalı olduğu), Youssef Zaghba (22, Faslı-İtalyan) ise polis tarafından etkisiz hale getirildi. Saldırı sonrasında teröristlerden Khuram Shazad Butt'un yasaklı örgütlerden olan Al-Muhajiroun[691] ile ideolojik olarak ilişkili olduğu tespit edildi[692]. Londra'daki İngiliz Parlamentosu'nun bulunduğu Westminster Sarayı'nın yakınındaki Westminster Köprüsü çevresinde, 22 Mart 2017'de, 52 yaşındaki Briton Khalid Masood tarafından gerçekleştirilen terör saldırısında, beş kişi hayatını kaybetti[693]. 1964 yılı Londra doğumlu olan Masood'ın yasaklı örgütlerden olan Al-Muhajiroun ile teması olduğu bilinmektedir[694]. Masood, aşırılık yanlısı çevrelere katılımı nedeniyle, 2004-2013 yılları arasında MI5'in ilgi alanına girdiği, 2009 yılında MI5 yetkilileri 'Masood' adlı birinin Suudi Arabistan'da aşırılık yanlısı bir faaliyette bulunduğuna dair istihbarat aldığı, 2012-2016 yılları arasında MI5'in, diğer ilgilenilen bireyler ile temas halinde olduğunu bildiği, ancak daha fazla soruşturma yapılmasına gerek duymadığı ortaya çıktı[695]. Birleşik Krallık'ta gerçekleştirilen terör saldırılarının sorumlularının 'Önleme'

---

[688] **Manchester Attack: Salman Abedi's Cousins Say 'He Did It Secretly'** (02.06.2017) BBC News <https://www.bbc.com/news/uk-40122572> s.e.t. 24.02.2020.

[689] **Manchester Attack: Who was Salman Abedi?** (12.06.2017) BBC News <https://www.bbc.com/news/uk-40019135> s.e.t. 24.02.2020.

[690] **London Bridge Attack: What Happened** (03.05.2019) <https://www.bbc.com/news/uk-england-london-40147164> s.e.t. 24.02.2020.

[691] **Kenney, Michael,** What is to be Done About Al-Muhajiroun? Containing the Emigrants In a Democratic Society <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/836686/what-is-to-be-done-about-al-muhajiroun.pdf> s.e.t. 24.02.2020.

Al-Muhajiroun, Londra merkezli dini istismar eden bir gruptur. Grubun kurucusu, daha önce Hizb-ut Tahrir'e bağlı olan Suriyeli Ömer Bakri Muhammed'ir. Al-Muhajiroun ("Göçmenler için Arapça") genç Britanyalılara; dini istismar eden ideolojisini aşılayan, Birleşik Krallık'ta bir dini istismar eden ideolojisine göre devlet yaratmaya çalışan yasa dışı dini istismar eden terör örgütüdür. Birleşik Krallık tarafından Ocak 2010'da yasaklandı.

[692] **Khuram Butt: The 'Convivial' London Bridge Terrorist** (05.06.2017) Financial Times <https://www.ft.com/content/ffcee334-4a18-11e7-919a-1e14ce4af89b> s.e.t. 23.02.2020.

[693] **Siddique, Haroon**, Westminster Attacker Lawfully Killed By Minister's Bodyguard, Jury Finds (12.10.2018) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk-news/2018/oct/12/westminster-bridge-attack-khalid-masood-lawfully-killed-inquest-concludes> s.e.t. 26.02.2020.

[694] **Casciani, Dominic**,London Attack: Who was Khalid Masood? (26.03.2017) BBC News <https://www.bbc.com/news/uk-39373766> s.e.t. 26.02.2020.

[695] **Evans Martin**, The Opportunities MI5 and Police Missed to Prevent The Five Terror Attacks of 2017 (22.11.2018) The Telegrapt <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/11/22/missed-opportunities-prevent-2017-terror-attacks/> s.e.t. 26.02.2020.

programına dahil olmadıkları görülmektedir. Teorik olarak, terörizm ve aşırılığın önlenmesine yönelik yeterli yasal esaslara dayanan mücadele önlemleri alınması durumunda saldırıların önlenmesi mümkün olabileceğini kabul etmek gerekir.

*CONTEST 2018-Önleme (*Prevent)

Önleme görevinin maksadı; insanların terörizmi desteklemelerini veya terörizme sürüklenmelerini önlemek için savunmasız bireylerin desteklenmesidir. Önleme; terörizme dahil olan bireyin terörizmle bağının koparılmasından rehabilitasyonun süreci ile desteklenmesine kadar genişliğe sahiptir. Önleme; insanları çetelerden, uyuşturucu kullanımından ve fiziksel ve cinsel istismardan korumak için tasarlanmış programları içerir.

Önleme görevinin hedefleri;

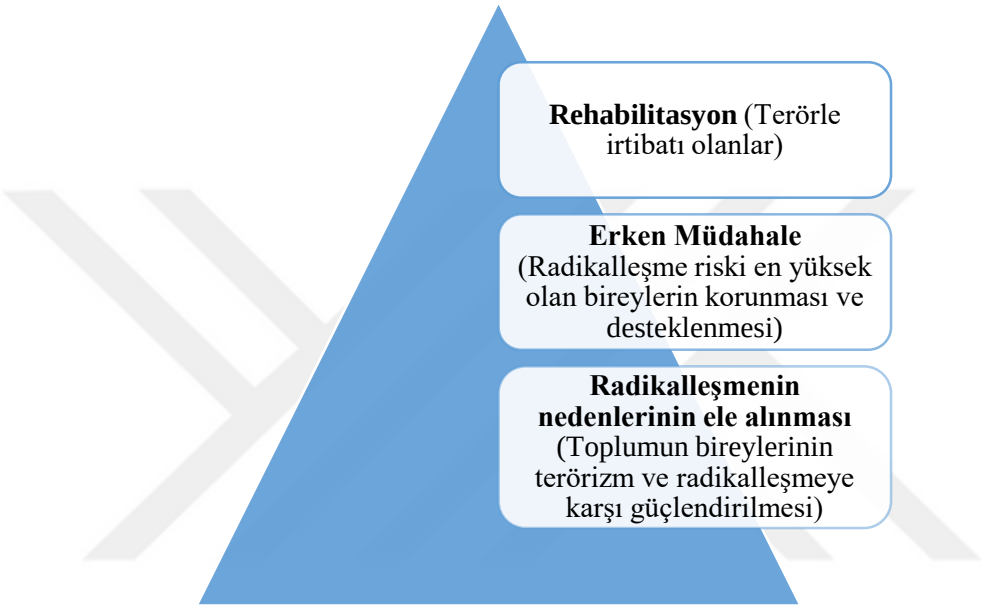
- Radikalleşmenin nedenlerini ele almak ve terörizmin ideoloji ile mücadele etmek.
- Radikalleşme riskini tanımlanmasına ve erken müdahaleye destek olmak.
- Daha önce terörist faaliyetlerde bulunanların serbest bırakması sonrasında rehabilite edilmesini sağlamak.

Birleşik Krallık'ta uygulanan 'Önleme' programının istatistiki sonuçlarına bakıldığında, 2018-2019 yılında topluluklar için geliştirilen 203 projenin 142 000'den fazla katılımcıya ulaştığı, gençlerin terörist ve aşırılık yanlısı ideolojilere karşı desteklenmesi maksadıyla, projelerin %47'sinin okullara dağıtıldığı, Şubat 2010'dan bu yana 310 000'den fazla yasa dışı terörist materyal internetten kaldırıldığı, 2011'den itibaren, radikalleşmeyi tanımasını sağlamak için uygulayıcılara verilen 'Önleme' eğitiminin 1.1 milyondan fazla tekrarlandığı, 2012'den bu yana, 'Önleme' görevinin Kanal programının savunmasız 1 500'den fazla kişiyi desteklediği, 'Önleme eğitimi' kapsamında 2017-2018 yıllarında Kanal desteği alan 394 bireyin 179'u (%45) radikal aşırılığa ilişkin endişelerden, 174'ünün (%44) sağcı aşırılığa ilişkin endişelerden kaynaklandığı bilinmektedir[696].

'Önleme' Programı; topluluklar, sivil toplum örgütleri, yönetimler, okullar ve üniversiteler, sağlık kuruluşları, polis, hapishaneler ve denetimli serbestlik ve özel sektör dahil kamu kurumları arasında geniş bir iletişim ağına bağlıdır. 'Önleme' programında;

[696] **Factsheet: Prevent and Channel** (2019) Home Office in The Media <https://homeofficemedia.blog.gov.uk/2019/11/05/factsheet-prevent-and-channel/> s.e.t. 26.02.2020.

radikalizmin nedenleri ile mücadele edilmesi, radikalleşme riski en yüksek olanların belirlenmesi, erken müdahale ederek korunmaları ve desteklenmeleri, terörizme bulaşan bireylerin toplumdan ayrılmalarının ve rehabilitasyonlarının sağlanması hedeflenmektedir. Önleme Modeli; bireyin radikalleşmesinde etkili olabilecek nedenlerin ele alınması, radikalleşme riski bulunanlara erken müdahale edilmesi vee desteklenmeleri ve terörle irtibatı olanların rehabilite edilmesini kapsamaktadır. Örnek önleme modeli Şekil 13.'dedir[697].

Şekil 13. Örnek önleme modeli

Resmi ve akademik araştırmalar, bir teröristin tek bir sosyo-demografik profilinin olmadığını ve terörizme yol açacak birden fazla etkenin olduğunu göstermektedir. Teröristlerin çok çeşitli geçmişe sahip oldukları, farklı şekillerde ve farklı nedenlerle terörizme dahil oldukları görülmektedir. Herhangi bir bireyin terörizme karışmasına basit bir etken neden olmazken bireyi suça karışma, terörist bir hareketi desteklemeye yönelik eylemin kişisel etkisi, çevresel etki, fikirler veya deneyimler, ideolojiye ve aşırılık yanlısı ideoloji bağlılık gibi etkenlerin terörizm ve radikalleşmeye karşı savunmasız hale getirebileceği dikkate alınmalıdır. Bu etkenlerin bir araya geldiği ortamda bireylerin çoğu,

[697] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Prevent, s.32 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

yaşamlarını etkileyen daha önemli öncelikler (aile, kariyer, topluma katılım gibi) sayesinde terörizme karışmayabilir.

Terörizm tehdidinin algılanmasına ve TM stratejilerinin belirlenmesinde etken olan bir diğer etken teröre yardımcı olduğu belirtilen şiddet yanlısı olan veya olmayan aşırılık yanlısı fikirlerle ilgili güncel endişe ve terörizmin giderek daha fazla görüldüğü savunmasız, hassas kitlenin durumudur[698].

Bu anlayış sonucunda radikalleşmenin nedenleri ve savunmasız bireylerin korunmasına yönelik çalışmaların etkisi, terör tehdidinin doğasındaki değişim, mücadelede de bir değişiklik gerektirmektedir. Bu kapsamda Birleşik Krallık, CONTEST 2018'de, geleceğe dönük yapacaklarını belirtmektedir. Bunlar;

- Faaliyetlerin ve kaynakların terörizm ve radikalleşme tehdidinin en yüksek olduğu yerlere odaklanması,

- Gelecek 12 ay içerisinde terörizmle ilişkisi bulunan bireylerin terörizmle bağlarının koparması ve rehabilite edilen bireylerin miktarını en az iki katına çıkarılması,

- Terörizmden etkilenme riski taşıyan bireyleri; daha iyi anlamak ve iletişim kurarak daha erken müdahaleye olanak sağlamak için çok kurumlu rehberlerin geliştirilmesi,

- Teröristler için güvenli bir yer olmadığını göstermek maksadıyla internet etkinliklerine odaklanılması, terörist materyallerin yayılmasını önlenmesi ve TM kapsamında kullanılabilecek materyalleri internet ve sosyal medya ortamında kullanması,

- Önleme görevinin etkinliğini geliştirmek için topluluklar, sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve endüstri ile daha güçlü iş birliği yapılması ve eşgüdüm içinde çalışılması,

[698] **Richards**, Anthony (2012) Characterising the UK Terrorist Threat: The Problem with Non-Violent Ideology as a Focus for Counter-Terrorism and Terrorism as The Product of 'Vulnerability', Journal of Terrorism Research V: 3, I:1, s.17 <https://repository.uel.ac.uk/download/40eac52bfdafb8c936df22bdd7874b696b95f6911a1dc21dfc2ca1c702da2302/1412330/Characterising%20the%20UK%20Terrorist%20Threat.pdf> s.e.t.0 8.04.2020.

- Önleme'nin merkezini oluşturan güvenliğin güçlendirilmesi ile toplulukların ve ailelerin şiddet içeren aşırılık yanlısı tutuma girmelerinin önlenmesi sağlanması olarak listelenmektedir[699].

Önleme'nin mihenk taşı topluluklar ve sivil toplum kuruluşlarının yaptığı çalışmalardır. Topluluklar, sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve sanayi unsurlarının iş birliği ve eşgüdüm içerisindeki çalışmaları, radikalleşmenin nedenlerini ele almak ve hem topluluklar üzerinde hem de internet ortamında terörist materyallerin yayılmasını önlenmesi ve TM kapsamında kullanılabilecek materyalleri internet ve sosyal medya ortamında kullanması için kritik öneme sahiptir. Birleşik Krallık tarafından; radikalleşme riskleri, terörist materyalleri ve propagandasına karşı mücadele konusunda farkındalıklarını artırmak ve bireyin radikalleşme karşı korunması için yapılacakların bilinmesi maksadıyla sivil toplum kuruluşları; okullar ve aileler ortak projeler geliştirmeleri için desteklenmektedir.

İnternet, teröristlerin korunmasız bireyleri sempatizanı yapmak, ideolojileri yönünde şekillendirmek ve radikalleştirmek, terörist saldırıları planlamak, tahrik etmek ve etkinleştirmek, yönetmek için kullandıkları güçlü bir araçtır. Teröristler, zararlı ideoloji ve propagandasını yaymak için değişik platformları kullanarak bireylerle iletişime geçebilmektedir. Teröristler tarafından internetin kullanmasının önüne geçebilmek maksadıyla; sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yaparak teröristlerin terörle ilgili anlatılarıyla aynı şekilde internet üzerinden mücadele etmek ve TM söylemlerini geliştirmek, internette terörist içeriğin yayılmasını önleyerek teröristlerin interneti güvenli bir şekilde kullanmasını önlemek gerekir.

Devlet, ulusal güvenliği koruma ve kamu güvenliğini sağlama sorumluluğuna sahiptir. İletişim hizmeti sağlayıcılarının müşterilerinin gizliliklerini sağlama konusunda sorumluluğu bulunmaktadır[700]. Sivil toplum kuruluşları, terörizm, aşırılık ve radikalleşme materyalleri ve propagandasına karşı güvenilir söylemler geliştirebilirler. Birleşik Krallık Araştırma, Bilgi ve İletişim Birimi (Research, Information and Communications Unit-

[699] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Prevent, s.33 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[700] **Home Secretary: International Action Needed to Tackle Terrorism (**16 February 2016) <https://www.gov.uk/government/speeches/home-secretary-international-action-needed-to-tackle-terrorism> s.e.t. 02.08.2020.

RICU) (EK-6.'ya bakınız), bu grupların hem topluluklarda hem de internette anlatılarının etkin olarak yer almalarına yardımcı olmaktadır.

Birleşik Krallık, Terörizmle Mücadele İnternet Yönlendirme Birimi (Counter-Terrorism Internet Referral Unit-CTIRU) (EK-6.'ya bakınız) vasıtası ile internet üzerinden terörizm içerikli materyallerle mücadele etmekte ve internet üzerinden hızlı bir şekilde kaldırılmasını sağlamaktadır. Terörist ideoloji ve propagandası yayınlarının tespit edilmesi ve kaldırılması için İletişim Servis Sağlayıcısı (Communications Service Provider-CSP)[701] ile birlikte çalışılmaktadır. İnternetin terörizm yanlısı ideoloji ve materyallerden arındırılması için Facebook, Twitter, Google ve Microsoft gibi sosyal medya iletişim aktörleri ile iş birliği ve eşgüdüm içerisinde çalışarak, internetin terörizm yanlısı içeriklerden arındırılması için Terörizmle Mücadele Küresel İnternet Forumu (Global Internet Forum to Counter Terrorism-GIFCT) (EK-6.'ya bakınız) bulunmaktadır. Terörizm içerikli materyalleri ve propagandasının yayımlanmasının önlenmesi ve TM için kullanılan içeriklere yer verilmesi ile ilgili olarak CSP'ler ile birlikte çalışılmalıdır. İnternete yüklenen ve terörizm ve aşırılık yanlısı şiddet içeren materyali veya ideolojisine yönelik içerikleri, yüklenmesinden itibaren en kısa sürede kaldırmayı, yeniden yüklemelerin önlenmesini sağlamayı ve yeni içeriğin kullanıcılar tarafından kullanılabilir hale getirilmesinin önlenmesi GIFCT'ten beklenmektedir.

'Önleme' görevinin yasal yükümlülüğü CTSA 2015 ile düzenlenmektedir. Görev, yetkililer, okullar, kolejler, üniversiteler, yüksek öğretim kurumları, sağlık kurumları, hapishaneler ve şartlı tahliye ve polis teşkilatına verilmektedir. Terörizme sürüklenmeye karşı savunmasız kişileri radikalleşme ve aşırılık karşısında korumanın yanında aynı zamanda; uyuşturucu, organize suç çeteleri, fiziksel ve cinsel sömürü gibi bir dizi başka suç ve zarardan korumak da verilen görevler arasında yer almaktadır. Söz konusu suçlara karşı savunmasız olan bireyleri korumak maksadıyla verilen eğitim hem aşırı sağ hem de radikalleşmeyle ilgili vaka çalışmalarını içeren, destek ve koruma mekanizmaları hakkında

[701] **Information Technology Gartner Glossary, Communications Service Provider (CSP)** <https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/csp-communications-service-provider> s.e.t. 01.03.2020.

İletişim Servis Sağlayıcıları (Communications Service Providers-CSP), ağ altyapısını platform olarak kullanarak telekomünikasyon hizmetleri veya ağlar üzerinden bilgi ve medya hizmetleri, içerik, eğlence ve uygulama hizmetlerinin bir kombinasyonunu sunar. CSP'ler; telekomünikasyon taşıyıcısı, içerik ve uygulama hizmet sağlayıcısı , kablo hizmet sağlayıcısı, uydu yayın operatörü ve bulut iletişim hizmet sağlayıcısı kategorilerini içerir.

bilgi veren e-öğrenme paketlerini ve Önleme Bilincini Artırma Çalışmalarıdan (Workshops to Raise Awareness of Prevent-WRAP)[702] oluşmaktadır.

Sağlık çalışanları ve sosyal bakım personeli, güvenlik ve korumanın kalbidir. Sağlık çalışanlarının radikalleşme risklerini bilmesi ve mücadele etmesi için ihtiyaç duydukları bilgi ve rehberliğe sahip olmaları sağlanmalıdır. Ruhsal sağlık sorunu ile grup temelli terörizm arasında hiçbir bağlantı kurulmamış olsa da yalnız hareket eden teröristlerin ruhsal sağlık sorunlarını içeren bir geçmişe sahip olmaları daha olasıdır. Ruhsal sağlık sorunları olan ve radikalleşme riski olanların ihtiyaç duydukları sağlık desteğine ve tedavisine erişebilmelerini sağlamak için rehberlik geliştirilmelidir. Bu şekilde, ruhsal sağlık sorunlu bireylere sağlık hizmeti sunan personele; radikalleşme riski olanların tanımlanması ve önlenmesi için eğitim geliştirmesini, güvenlik kuvvetleri ile birlikte çalışabilmelerini sağlamak, radikalleşme riski taşıyan ve bilinen veya şüphelenilen ruhsal sağlık sorunları olan bireylerin kontrol altında tutulması sağlanmalıdır.

Öğrencileri radikalleşmeden korumak, öğretmenlerin ve akademisyenlerin koruma görevlerinin bir parçasıdır. Önleme görevi okullarda, üniversitelerde ve yükseköğretim kurumlarında öğrencileri korumak ve radikalleşmeye karşı dirençlerini arttırmak için eğitim sağlayıcıların tedbirler almalarını gerektirmektedir. Birleşik Krallık'ta Önleme Eğitim Görevlileri (Prevent Education Officers) ağı, öncelikli alanlardaki okulları desteklemede ve ulusal politika ve uygulamaların gelişimini bildirmede önemli bir rol oynamaktadır. Önleme Eğitim Görevlilerince;

[702] **Workshop to Raise Awareness of Prevent (WRAP)** <https://www.jisc.ac.uk/training/workshop-to-raise-awareness-of-prevent-wrap#pricing-eligibilty> s.e.t. 02.03.2020.

Önleme, Terörizmle Mücadele Stratejisi CONTEST'in bir parçasıdır ve terörizm sorununu çözmek, insanların terörizmi desteklemesini veya terörizme karışmasını önlemeyi amaçlamaktadır. Önleme Bilincini Artırma Çalışmaları (Workshops to Raise Awareness of Prevent-WRAP), Birleşik Krallık tarafından uygulanan ücretsiz bir eğitim çalışmasıdır.

WRAP; terörizme sürüklenmeye karşı savunmasız kişileri radikalleşme ve aşırılık karşısında korumaya ihtiyaç duyan kişileri tanımak, bireyler hakkında başvurulabilecek uzmanlık alanları ve mesleki bilgi, güvenlik birimleri ile yardımcı olabilecek sevk mekanizmaları ve irtibat kurulacak kişilerin bilinmesini sağlamak maksadıyla, 'Önleme' programının öğretilmesini amaçlamaktadır.

Bu çalışma, Önleme görevinin başlangıcı ve bireyin savunmasız insanları korumadaki rolünün öğretilmesidir. Çalışma; genel veya gruplar halinde canlı sunumlar, videolar, tartışmalar ve etkileşimli sohbetleri içermektedir Çalışma sonucunda; Önleme görevinin amaçlarını kavrayabilme, hangi bireyin terörizme karşı savunmasız olabileceğini düşünebilme, bireylerin neden suç işlemek için diğerlerini etkilediğini ve yönlendirildiğini görebilme, savunmasız bir bireyin ne zaman yardıma ihtiyacı olabileceğini fark edebilme, yardım ve desteğin neler olduğu ve kime başvurulması gerektiği hakkı eğitim verilmektedir.

- Güvenlik kuvvetleri, bölgesel kurumlar, sağlık kurumları, denetimli serbestlik ve cezaevi hizmetleri, okullar, kolejler, üniversiteler, yüksekokullar ve diğer ilgili tüm yasal ve topluluk ortakları dahil olmak üzere tüm 'Önleme' görevi için belirlenen makamlarla etkili iş birliği yapması ve eşgüdüm içerisinde çalışmanın sürdürülmesi,

- Eğitim sistemindeki eğitici, yönetici ve öğrenci gibi kitlelere sağlanacak desteğe öncelik vermek üzere eylem planlarının geliştirilmesi ve yönetiminin desteklenmesi, bu kapsamda, özellikle WRAP aracılığıyla okul personelinin, yöneticilerin, radikalleşme ve aşırılık yanlısı risk altındaki çocukların belirlenmesi ve yönlendirilmesi konusunda eğitilmelerinin desteklenmesi,

- Öğrencilerin radikalleşme ve şiddet yanlısı aşırılığa karşı bilinçlenmelerinin sağlanması için günlük ve okul yaşamında eğitim için kullanılabilecek uygun kaynakların tanımlanması,

- Öğrencileri radikalleşmekten korumak, her türlü aşırılığa karşı bilinçlenmelerini sağlamak ve toplum tarafından paylaşılan ortak değerleri kazandırmak için öğretmenlere, okul yönetimine ve ailelere rehberlik ve destek sağlayan ve güvenilir kaynaklara destek sağlanmaktadır.

Terör tehdidinin doğasındaki değişim, 'Önleme' görevi ile TM sisteminin diğer unsurları, özellikle de 'İzleme' görevi ile arasındaki bağlantı, teröristlerin yer değiştirmesi ve mahkumiyeti biten teröristlerin neden olduğu risklerin yönetilmesinde birçok kurumun koordineli olarak birlikte çalışması gerektiği açıkça görülebilir. Birleşik Krallık'ta, hapishanelerde aşırılık ve radikalleşme tehdidine karşı yeni çok kurumlu yaklaşımların yanında yeni Şartlı Tahliye ve Serbest Kalma Programı'nın (Desistance ve Disengagement Programı-DDP[703] geliştirilmesi ve Suriye ve Irak gibi çatışma bölgelerinden geri dönenlerde

[703] **Factsheet: Desistence and Disengagement Program** (2019) Home Office in The Media <https://homeofficemedia.blog.gov.uk/2019/11/05/fact-sheet-desistence-and-disengagement-programme-2/> s.e.t. 02.03.2020.

Şartlı Tahliye ve Serbest Kalma Programı (Desistance and Disengagement Program-DDP), terörizm veya terörizmle ilgili faaliyetlerde bulunan kişilerin rehabilitasyonuna ve Birleşik Krallık'ın maruz kaldığı riski azaltmaya odaklanmaktadır. Program, bireylerin terörizmle ilgili faaliyetlere katılmamaları ve terörist ideolojisinden, düşünce biçimlerinden uzaklaşmasını destekleyen müdahalelerde bulunur. Program, terörizmin temel nedenlerini ele almayı, toplum ve bireyin bilinçlenmesini sağlamayı ve bireylerin radikalleşmeden kurtulmalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

DDP; TACT veya TACT ile ilgili suçtan dolayı mahkûmiyet sonrası kişilere destek sağlamak amacıyla pilot uygulama ile Ekim 2016'da başlatıldı. Program, kısa bir süre sonra TPIM ve çatışma bölgelerinden dönen ve TEO'ya tabi olanları içerecek şekilde genişletildi. Aralık 2018'de TACT veya TACT ile ilgili suçlardan

dahil olmak üzere rehabilitasyon ve yeniden entegrasyon yoluyla terörizm riskini azaltılmaya çalışılmaktadır. DDP; terörizm ve şartlı tahliye konusunda terörle ilgili suçluların yanı sıra Terörizmin Önlenmesi ve Soruşturma Önlemleri (Terrorism Prevention and Investigation Measures-TPIM) ve Suriye veya Irak'taki çatışma bölgeleri ve Geçici Dışlama Emirleri (Temporary Exclusion Orders-TEO) tabi olan ve geri dönenler de dahil olmak üzere, mahkeme tarafından onaylanan koşullara tabi olan kişilere odaklanmaktadır.

Hapishaneler, bireylerin aşırılık yanlılarına karşı savunmasız olabileceği benzersiz ortamlardır. Birleşik Krallık, cezaevlerindeki aşırılık ve terörizm tehdidine ve şartlı tahliye edilenlere karşı sorumlulukların yerine getirilmesi için İçişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığının katılımı ile teşkil edilen birim tarafından; terör suçundan ve organize suçlardan mahkûm edilen suçlulardan, akıl sağlığı sorunları olan ve bireylerin hassasiyetlerine karşı tehlike teşkil eden çok çeşitli suçlularla ilgilenilmekte, hem cezaevinde hem de şartlı tahliyede endişe verici her bir suçlunun oluşturduğu risk ve ihtiyaçlar belirlenerek, psikolojik destek, rehberlikten eğitime kadar çeşitli müdahaleler yapılmaktadır. Terörizmle ilgili suçlardan hüküm giyen bütün suçlular, bu sürece dahil edilmektedir. Kolluk kuvvetleri değerlendirmeleri tarafından yönlendirilen bu süreç, suçluların yarattığı riskin, proaktif bir şekilde yönetilmesini mümkün kılmaktadır. Bu kapsamda, diğer mahkumların radikalleşmesi için en önemli riski oluşturan suçlular için Hapishane ve Denetimli Serbestlik Servisi (Prison and Probation Service-HMPPS)[704] hizmet vermektedir. Buna ek olarak,

hüküm giymiş veya hapishane personeli tarafından uygunsuz davranış sergilediği tespit edilen kişiler için bir hapishane kolu kuruldu.

Genel Bilgiler:

- Program, radikalleşme destekçileri ile mücadele etmek için tasarlanmış bir dizi yoğun, özel müdahale ve pratik destek sağlar.
- Destek, ruhsal ve psikolojik destek ile ideolojik tavsiyeleri içerebilir. Bu müdahaleler; koruyucu etkenleri hayata geçirerek, bireylerin terörizmden kopmasını ve topluma güvenli bir şekilde yeniden uyum sağlaması hedeflenmektedir.
- Program, mevcut hükümleri güçlendirmek için Çok Taraflı Kamu Koruma Düzenlemeleri (Multi Agency Public Protection Arrangements-MAPPA) gibi mevcut yasal risk değerlendirme ve yönetim süreçleriyle birlikte çalışır.
- 'Önleme' görevinin bir parçasını oluşturan programların çoğundan farklı olarak, DDP bazı durumlarda zorunludur.
- TEO, TPIM veya denetimli serbestlik şartlarına tabi kişiler için zorunlu olduğu durumlarda, koşulların ihlali nedeniyle suçlama veya hapse geri dönme olasılığı bulunmaktadır.
- Program, özellikle' Önleme' ve 'İzleme' olmak üzere TM sisteminin farklı unsurları arasında artan iş birliğini yansıtmaktadır.

[704] **Her Majesty's Prison and Probation Service** <https://www.gov.uk/government/organisations/her-majestys-prison-and-probation-service> s.e.t. 05.03.2020.

Hapishane ve Denetimli Serbestlik Servisi (Her Majesty's Prison and Probation Service-HMPPS), mahkemeler tarafından verilen cezaların uygulanmasını, mahkumların yaşamlarını değiştirme, eğitim ve istihdam yoluyla insanları rehabilite ederek yeniden suç işlemelerini önlemeyi amaçlamaktadır. Servis; Hapishane Servisi, Ulusal Denetimli Serbestlik Servisi ve mahkumları eğitme ve öğretmeye odaklanan bir merkezden oluşur.

Kasım 2015'te başlatılan Ulusal Cezaevleri İstihbarat Koordinasyon Merkezi (National Prisons Intelligence Coordination Centre-NPICC)[705], terör suçlularının hapishanede ve serbest bırakıldığında ortaya çıkardıkları riski analiz etmektedir. Denetimli serbestlikle ilgili terör suçluları hem topluma karşı oluşturdukları riske hem de rehabilitasyon ihtiyaçlarına göre yönetilmektedir. Denetimli serbestlik kapsamındaki suçlu; Ulusal Denetimli Serbestlik Servisi (National Probation Service-NPS)[706] ve polis liderliğindeki Çok Kurumlu Kamu Koruma Düzenlemeleri (Multi-Agency Public Protection Arrangements-MAPPA) [707]

HMPPS'in önceliği; cezaevinden ayrılan ve sorumluluğundaki bireyler için cezaevi ve denetimli serbestlik rehabilitasyon hizmetleri yürütmek, bireylerin yeniden suç işlemesini önlemek için topluma uyum sağlamaların desteklemek ve insanların kendilerini daha olumlu bir geleceğe hazırlanmalarını destekleyici ve güvenli ortam sağlamaktır. HMPPS; yardım ve sosyal kuruluşlar de dahil olmak üzere birçok kurum ve kuruluş ile iş birliği yapmaktadır.

[705] **National Crime Agency, National Prisons Intelligence Coordination Centre** <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/what-we-do/how-we-work/investigating-and-disrupting-the-highest-risk-serious-and-organised-criminals/lifetime-management-of-serious-and-organised-criminals> s.e.t. 05.03.2020.

Ulusal Cezaevleri İstihbarat Koordinasyon Merkezi (National Prisons Intelligence Coordination Centre-NPICC), Birleşik Krallık'taki tüm aşırılık yanlısı, terörist ve organize suç mahkumlarının oluşturduğu tehdidi etkisiz hale getirmek maksadıyla yapılan çalışmaları koordine eden, çok katılımlı birimdir.

NPICC, bugün ve gelecekteki tehditlerin genel ve bölgesel ayrıntılı analizini sağlar. Ayrıca, İçişleri Bakanlığı/ Terörizmle Mücadele-Yurt içi Aşırılık (Counter Terrorism-Domestic Extremism-CT/DE), Ulusal Polis Şefleri Konseyi (The National Police Chiefs' Council-NPCC), Ulusal Suç Ajansı (National Crime Agency-NCA) iş birliği yaparak, amaç ve hedefleri doğrultusunda karar vermeyi destekleyen analitik değerlendirmelerde bulunur.

[706] **The National Probation Service**, About us, <https://www.gov.uk/government/organisations/national-probation-service/about> s.e.t. 05.03.2020.

Ulusal Denetimli Serbestlik Servisi (National Probation Service-NPS), düşük ve orta riskli suçluları yöneten 21 toplum rehabilitasyon şirketi (community rehabilitation companies-CHC) ile birlikte 01 Haziran 2014 tarihinde kuruldu. Suçluları güvenli ve etkin bir şekilde yönetmek için CHC'lerle, mahkemelerle, polisle ve özel ve gönüllü sektör ortaklarıyla ortak çalışmaktadır.

[707] **How Does MAPPA Work?** <https://mappa.justice.gov.uk/connect.ti/MAPPA/view?objectID=5681072> s.e.t. 05.03.2020.

Multi-Agency Public Protection Arrangements (MAPPA) In Scotland <https://www.gov.scot/publications/multi-agency-public-protection-arrangements-mappa-scotland-national-overview-report-2018-2019/> s.e.t. 05.03.2020.

2003 tarihli Ceza Adalet Kanunu, İngiltere ve Galler'deki 42 ceza yargısının her birinde Çok Kurumlu Kamu Koruma Düzenlemelerinin (Multi-Agency Public Protection Arrangements-MAPPA) oluşturulmasını öngörmektedir. İskoçya'da ise 2007 yılında Suçluların Yönetimi Yasası 2005'in 10. Bölümü kapsamında yürürlüğe kondu.

MAPPA kendi başına yasal bir kurum değildir, ancak kurumların yasal sorumluluklarını daha iyi yerine getirebilecekleri ve halkı koordineli bir şekilde koruyabilecekleri bir mekanizmadır. MAPPA Sorumlu Otoritesini oluşturmak üzere; Polis, Denetimli Serbestlik ve Hapishane Hizmetlerini bir araya getirir. Diğer bazı kurumlar Sorumlu Otorite ile iş birliği yapmakla yükümlüdür. Bunlar arasında Çocuk Hizmetleri ve Yetişkin Sosyal Bakımı, Sağlık Güvenleri ve Otoriteleri, Gençlik Suçlu Ekipleri, Göçmenlik Yürütmesi, konut yetkilileri ve bazı kayıtlı sosyal ev sahipleri, İş ve işçi Bulma Kurumu ve elektronik izleme sağlayıcıları bulunmaktadır.

MAPPA, etkili planların yürürlüğe konmasını sağlamak için birlikte çalışarak, bilgi paylaşarak suçluların değerlendirilmesine ve yönetilmesine olanak tanır. MAPPA suçluları, toplum için tehdit oluşturma riskini belirlemek için değerlendirmektedir. Bu riskleri yönetmek ve riski en aza indirmek için her suçlu için yapılması gerekenleri ortaya koyan risk yönetim planları hazırlanır.

aracılığıyla; hapishaneler, polis ve diğer kamu hizmeti ortaklarından gelen girdilerle yönetilmektedir.

İzleme (Pursue): Terör saldırılarını durdurmak

Birleşik Krallık'ın TM Stratejisi; kamu ve özel sektörü, toplulukları, vatandaşları ve yurt dışı ortaklarını; teröristin barınması, taraftar/eleman kazanması, saldırı düzenlemesi ve eylemde bulunabilmesi, lojistik destek sağlaması için güvenli bir alan bırakmamak amacı etrafında birleştiren bir yaklaşım üzerine kuruludur[708]. CONTEST, her türlü terörizme karşı koymak için mücadelenin esaslarını düzenleyen çerçevedir.

Öncesi

'İzleme'nin maksadı, Birleşik Krallık'ın vatandaşlarına ve çıkarlarına karşı yurt içinde, anakara dışındaki topraklarında ve yurt dışında terör saldırısı gerçekleştirmeyi planlayanları tespit etmek, takip etmek ve etkisiz hale getirerek terörist saldırıları durdurmaktır[709]. Birleşik Krallık'ın TM sisteminin ve stratejisinin açıklandığı CONTEST'in 'İzleme' bölümünde yer alan esaslar, CTSA 2015'e dayanmaktadır.

Birleşik Krallık'ta 2011 yılından bu yana, kovuşturulamayan ya da sınır dışı edilemeyen kişileri hedefleyen TPIM'de dahil olmak üzere daha az müdahaleci mekanizmalar getirildiği görülmektedir. 2012 yılı itibari ile TPIM; belirli bir adreste ikamet, GPS ile takip, seyahat etme, iletişim, finans, iş ve çalışma ile ilgili hususlar dahil olmak üzere kısıtlamalara tabi tutmaktadır[710]. Azami iki yıl uygulanabilen TPIM, bu sürenin sona ermesinden sonra terörizmle ilgili yeni bir kanıt ortaya çıkarsa uygulanabilmektedir. Bunun yanında, TPIM uygulanan bireylerin, inceleme altında olduklarının farkında olması nedeniyle, TPIM'in bir soruşturma önlemi olarak etkili olmadığına inanılmaktadır.

'İzleme', ayrıca terörle ilgili suçlar için insanları kovuşturma ve sınır dışı etme imkanını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Birleşik Krallık, hükümlü veya şüpheli teröristlerin

[708] **Pursue - To Stop Terrorist Attacks In The UK and UK Interests Overseas** <https://www.humberside.police.uk/pursue> s.e.t. 07.03.2020.
[709] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Pursue, s.43 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.
[710] **Anderson, David** (2013) Terrorism Prevention And Investigation Measures In 2012, Executive Summary (2013) s.4 <https://terrorismlegislationreviewer.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2013/04/first-report-tpims.pdf> s.e.t. 02.03.2020.

güvenliğini ve adil muamele edilmesini güvence altına almayı amaçlayan, devletlerle ikili anlaşmalar yapmakta ve müteakiben sınır dışı yöntemine başvurmaktadır[711]. 2005'ten 2015'e kadar olan süre boyunca Birleşik Krallık sadece 12 kişiyi sınır dışı etmesine karşılık, Fransa'nın 100'den fazla kişiyi sınır dışı etmiştir[712].

İzleme görevi kapsamında, hapishanelerdeki aşırılık ve radikalleşen gruplaşmaların önüne geçebilmek için 2016 yılında tehlikeli aşırılık yanlılarını ayrı cezaevi birimlerinde tutmayı ve aşırılık yanlısı kitapların hapishane kütüphanelerinden kaldırılması tebdirleri ile terör suçlularının yönetilmesine katkı verilmektedir[713].

Birleşik Krallık tarafından; terör eylemlerini tespit etmek ve engel olmak için TM birimleri arasında iletişim ağının geliştirilmesine ve güçlendirilmesine büyük önem verilmektedir. Bu kapsamda, Birleşik Krallık'ta güvenlik kuvvetlerinin terörizme mali destek sağlayan kaynakların faaliyetlerini daha iyi tespit edebilmesi, bilgi ve veri alışverişinde bulunabilmesi ve analiz edebilmesi için 2015 yılında, Ortak Kara Para Aklama İstihbarat Görev Gücü (Joint Money Laundering Intelligence Taskforce-JMLIT) kuruldu. Ayrıca, güvenlik ve istihbarat teşkilatlarının ülkeyi güvende tutmak için kullandıkları yeteneklerin sağlam bir yasal çerçeve ile desteklenmesi maksadıyla, 2016 tarihli Soruşturma Yetkileri Yasası (Investigatory Powers Act 2016), güvenlik kuvvetleri ile güvenlik ve istihbarat örgütlerine; terörist saldırılar da dahil olmak üzere, katı güvenlik önlemleri, gözetim altına alma, suçu tespit etmek, soruşturmak ve engel olmak için ihtiyaç duydukları yetkilere sahip olmasını sağlamanın yanında, internet bağlantı kayıtlarının tutulması için de yetki sağlamaktadır. Yasa ayrıca, yasalara saygılı vatandaşların güvenliğini ve gizliliğini sağlamayan, internet bankacılık sisteminin en hassas noktası olan şifreleme ile ilgili olarak da korunma sağlamaktadır. Yasa, güvenlik ve istihbarat kurumlarının terörist saldırıları önlemek ve suçla mücadele etmek için ihtiyaç duydukları veri ve iletişimlere erişebilmelerini sağlamak için Bakanlık izni ve yargı onayı ile şifrelemeyi kaldırma ve verilere ulaşma imkânı tanımaktadır[714].

---

[711] **Justice, Deportation with Assurances** <https://justice.org.uk/deportation-assurances/> s.e.t. 06.03.2020.
[712] **Telegraph, View**, Britain Must Fix System to Deport Terror Suspects (22.02.2015) The Telegraph <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/terrorism-in-the-uk/11427130/Britain-must-fix-system-to-deport-terror-suspects.html> s.e.t. 06.03.2020.
[713] **Extremists to be Put In Special Prison Units** (02.08.2016) BBC News <https://www.bbc.com/news/uk-37151089> s.e.t. 06.03.2020.
[714] **Investigatory Powers Act** <https://www.gov.uk/government/collections/investigatory-powers-bill> s.e.t.09.03.2020.

CONTEST 2018-İzleme (Pursue)

'İzleme' görevinin maksadı, Birleşik Krallık'ın vatandaşlarına ve çıkarlarına karşı yurt içinde, anakara dışındaki topraklarında ve yurt dışında terör saldırısı gerçekleştirmeyi planlayanları tespit etmek, takip etmek ve etkisiz hale getirerek terörist saldırıları durdurmaktır. 'İzleme' görevi için belirlenen üç hedef; terörist faaliyetlerin tespit edilmesi ve tanımlanması, terörist faaliyetin araştırılması, terörist faaliyetlere engel olunmasıdır[715].

Teröristleri durdurmanın ve caydırma ile terör kurbanlarının gözünde adaleti sağlamanın en etkili yolu; terörizm suçu belli olan teröristlerin en üst seviyeden cezalandırılmalarıdır. Bu nedenle terör davalarında; terör olaylarının soruşturulması, terör suçlularının tespit edilmesi ve mahkûmiyet almasını güvence altına alan kanıtların ortaya konması savcılık ve güvenlik kuvvetlerinin başarısıdır. Bu aynı zamanda terör faaliyetlerinin engellenmesi anlamına gelir. Bu kapsamda, toplumun güveninin tesisi ve devamlılığı için güvenlik ve istihbarat teşkilatlarının yetenekleri ve kuvvetlerinin hukuk kuralları içerisinde kullanıldığı, bağımsız denetim sistemleri ile topluma gösterilmelidir.

'İzleme' görevinin öncelikli hedefi, Birleşik Krallık ve çıkarlarına yönelik terörist tehditleri etkili bir şekilde tespit etmek ve tanımlamaktır. Terörist tehditleri tespit etme ve tanımlama imkân ve kabiliyeti, toplumu güvende tutmak için çok önemlidir. Terörist tehditlerin tespit edilmesi ve tanımlanmasındaki başarı; güvenlik ve istihbarat teşkilatlarının terörist faaliyetleri tespit edebilmesi ve teröristlere karşı operasyonel çalışmalar ile desteklerinin engellenmesi sonucunda, faaliyet alanlarının sınırlandırılması ve etkisiz hale getirilmeleridir. Bu kapsamda; güvenlik ve istihbarat kurumları, tehditleri tespit etmek için terörist iletişim ağını, internet ve sosyal medyayı kullanımını analiz edebilme yeteneklerini sürekli olarak geliştirmelidir. Tespit yeteneğinin etkisini artırmak maksadıyla, güvenlik ve istihbarat teşkilatları ve kamu kurumları arasında bilgi ve verilerin etkin iş birliği ile eşgüdüm içerisinde paylaşılması, özel sektörle iş birliğinin artırılarak kuruluş ve sektörler hakkında tutulan veriler ve bilgiler gerekirse satın alınarak elde edilmelidir. Bu şekilde sağlanan istihbarat alanındaki gelişmeler, terörizm tehdidine karşı strateji ve teknolojik çözümler geliştirilmesine katkı sağlar.

[715] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Pursue, s.43 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

Terörizmin tespitinde ve önlenmesinde de halkın önemli bir rolü bulunmaktadır. Kamu iletişim kampanyası, vatandaşları şüpheli etkinlik ve davranışları araştırmaya ve polise bildirmeye teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Birleşik Krallık tarafından bu maksatla kullanılan internet sitesi bulunmaktadır[716]. Birleşik Krallık vatandaşlarının, yerleşim yerlerinde, insanların yoğun olarak bulunduğu yerlerde, liman ve demiryolu terminalleri çevresinde, havaalanlarında, kritik altyapı çevresinde şüpheli ve olağandışı davranışları nasıl bildirebileceğine yönelik aydınlatıcı yayınlar yayımlanmakta ve rehberlik edecek bilgiler verilmektedir.

Toplum ile güvenlik kuvvetleri arasında etkili iletişim; terör eylemlerinin önlenmesine, teröristlerin etkisiz hale getirilmesine ve saldırıların toplum üzerindeki meşruiyetini ve etkisini azaltmaya yardımcı olabilir. Ayrıca, herhangi bir bireyin terör olayından maddi olarak etkilenme olasılığı düşük gibi algılansa da ihtiyaç duyulduğunda terör olayı esnasında yapabileceklerine hazırlıklı olması ve nasıl korunulacağını bilmesi de önemlidir. Birleşik Krallık'ta bir ateşli silah veya silahlı saldırısı durumunda, bireylerin güvende kalabilmek için yapması gerekenleri "Kaç, Saklan ve Anlat (Run, Hide and Tell)" olarak üç temel adımda belirleyen bir rehber bulunmaktadır. Olay esnasında; kaçarak emniyetli bir yere saklanmayı, sessiz kalmayı, telefonu titreşime alınması gibi tedbirler geliştirilmesini, polisin aranması ve olayın anlatılmasını içermektedir[717]. Kamu güvenliği herkesin sorumluluğundadır. Şüpheli bir etkinlik göründüğünde, güvenlik kuvvetlerine Şekil 14.'de belirtilen 1K+4N olarak ifade edilebilecek sorulara yanıt verilmeye çalışılarak bildirilmelidir[718].

Şekil 14. Şüpheli olayın güvenlik kuvvetlerine bildirilmesinde yanıtlanacak sorular

[716] **Actions Counter Terrörism, Report Suspicious Activity** <https://act.campaign.gov.uk/> s.e.t. 09.03.2020.
[717] **Actions Counter Terrörism**, dn. 716.
[718] **What is Suspicious Activity?** The Department of Homeland Security <https://www.dhs.gov/about-dhs> s.e.t. 09.03.2020.

Son yıllarda terörizm tehdidi çeşitlenmektedir. TM kapsamında; terör örgütlerini ve teröristleri tanımlama, iletişim sistemlerini çözme ve etkisiz kılma, araştırma ve kovuşturma yeteneği, birçok dijital istihbarat ve kanıt türüne erişmeye ve bunları kullanmaya bağımlı hale gelmektedir. Teknolojik gelişmeler ve terörizmde çeşitlilik arttıkça, dijital veri türleri ve kaynaklar artmaktadır. Bu nedenle, teknolojik gelişmelere ve terörizm tehdidindeki değişimlere proaktif bir yaklaşım gösterilerek, TM sisteminin veriyi kullanma kapasitesi ve yeteneğini artırması, terörizm tehdidinin yakalanması, takibi ve etkisiz hale getirilmesi için çok önemlidir. Terörizm faaliyetin tespit edilmesi ve tanımlanmasını müteakip, güvenlik ve istihbarat teşkilatlarınca bu faaliyetin toplum için oluşturduğu tehdidin niteliğini ve şiddetini belirleyecek şekilde araştırma yapılmalıdır. Bu kapsamda 2016 yılında, Terörizmle Mücadele Uzmanlığı Ulusal Dijital İşletme Servisi (The Specialist Counter-Terrorism Policing National Digital Exploitation Service-NDES), teröristler hakkında gerekli dijital kanıtları sağlamak için polise yardımcı olmak maksadıyla kuruldu. NDES, TM yeteneklerinin verimli bir şekilde geliştirilmesini ve kullanılmasını sağlamak için MI5, NCA ve güvenlik kurumları ile yakın iş birliği ve eşgüdüm içinde çalışmaktadır.

TM kapsamında terörist saldırıları önlemek için güvenlik kuvvetlerinin ihtiyaç duyduğu beceri, kaynak, veri ve analitik yeteneklerin bir kısmı özel sektöre aittir. Bu nedenle, özel sektör şirketleriyle iş birliği öncelik verilmelidir. Örneğin, terörist şüphelilerin iletişimine müdahale etmek için CSP'lerle yakın çalışılmalıdır. Ayrıca, dijital teknolojideki gelişmelere ayak uydurmak ve yenilikçi dijital adli teknoloji geliştirmek için özel sektörle iş birliği yapılmalıdır.

Teröristlerin, özellikle yurt dışında yeni üyeler kazanması, bağlantılarını ve iletişimini sürdürmesi ve saldırıları finanse edebilmesi finansal akışa bağlıdır. Teröristleri mali kaynaklardan yoksun bırakma, faaliyetlerini engelleyecek bir mekanizmadır. Bu kapsamda; suç finansmanı, kara para aklama, insan ve silah kaçakçılığı ve kimlik sahtekarlığı da dahil olmak üzere organize suçlarla mücadele çalışmaları, terörizme engel olmaya büyük katkı sağlar. Terör örgütlerinin ve teröristlerin mali fonlarına el konulması, varlıklarının dondurulması da dahil olmak üzere terörün finansmanına karşı mücadele yöntemleri geliştirilmelidir. Birleşik Krallık Kara Para Aklama ve Terörizmle Mücadele Finansmanı için Eylem Planı (Action Plan for Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Finance)[719]

[719] **Action Plan For Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Finance** (2016) Home Office, HM Treasury

Nisan 2016'da yayınlandı. Bu Eylem Planı, on yıldan uzun bir süredir kara para aklama ve terörizmi finanse eden sistemdeki en önemli değişiklikleri içermesinin yanında, Birleşik Krallık'da kara para aklama veya terörizmin finanse edilmesine müsaade edilmeyeceği, Birleşik Krallık halkının güvenliği, refahı ve finansal sisteminin bütünlüğünü korumaya kararlı olunduğunu göstermektedir. Ayrıca 2018 tarihli Yaptırımlar ve Kara Para Aklamayı Önleme Yasası (Sanctions and Anti-Money Laundering Act 2018)[720] ve kara para aklama denetimi için ihtiyaç duyulan düzenlemeleri içeren Kara Para Aklama ve Terörist Finansmanı (Değişiklik) Düzenlemeleri 2019 (Money Laundering and Terrorist Financing (Amendment) Regulations 2019) 10 Ocak 2020'de yayımlandı.

Birleşik Krallık'ın terörizmle ilgili faaliyetleri engellemeye yönelik mevzuatı bulunmaktadır. Mevzuat; 2000, 2006, 2008 ve 2015 tarihli terörizm ve TM kanunlarında çeşitli terör suçları öngörmektedir. Buna ek olarak, 2011 Terörizmle Mücadele Önleme ve Soruşturma Tedbirleri Yasası (Terrorism Prevention and Investigation Measures Act 2011), kovuşturma yapılamayan terörist şüphelilerine yönelik tedbirler getirmektedir. 2010 tarihli Terörist Varlık Dondurma vb. Kanunu (Terrorist Asset Freezing etc Act 2010) ve 2001 tarihli Terörizmle Mücadele, Suç ve Güvenlik Yasası (Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001), teröristlerin malvarlıklarının dondurulması ve uygun hallerde el koyulmasına dair yasal düzenlemeler içermektedir. 2017 tarihli Polislik ve Suç Yasası (Policing and Crime Act 2017) ise polisin verimliliğini ve etkinliğini artırmak için bir dizi önlemler getirmektedir.

TACT 2000 uyarınca, terör eylemlerine karışan terör örgütlerine yasaklama getirmeye devam edilmektedir. TACT 2000 uyarınca, İçişleri Bakanlığı bir örgütün, terörizmle irtibatlı olduğunu ve terör olaylarına iştirak ettiğini değerlendiriyorsa yasaklayabilir. Yasa kapsamında; terör eylemlerini yapan veya iştirak eden, terörizmle irtibatı bulunan, terörizm

<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/517992/6-2118-Action_Plan_for_Anti-Money_Laundering__web_.pdf> s.e.t. 09.03.2020.

Eylem Planı temel olarak üç öncelik içermektedir. Birincisi, suçluların ve teröristlerin etkisiz hale getirilmesinin sağlanması için yeni yasal yetkiler ve yeni yeteneklerle kolluk kuvvetlerinin güçlendirilmesidir. İkincisi kara para aklamayı kolaylaştıran veya kara para aklama için kurulan şirketler için denetim rejiminde reform yapılmasıdır. Kara Para Aklama Yönetmeliklerine tabi bankaların ve diğer firmaların, gereksiz bürokrasi ile düşük riskli müşterileri rahatsız etmeden, çabalarını en yüksek risklere odaklayarak orantılı bir yaklaşım izlemeleri beklenmektedir. Üçüncüsü, yurt dışında G20 ve Mali Eylem Görev Gücü gibi uluslararası gruplarla iş birliği yaparak, kara para aklama ve terörizmin finansman tehditleriyle mücadeleyi artırmaktır.

[720] **Sanctions and Anti-Money Laundering Act 2018**,
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/13/contents/enacted> s.e.t. 09.03.2020.

Yaptırımlar ve Kara Para Aklamayı Önleme Yasası (Sanctions and Anti-Money Laundering Act 2018); Birleşik Krallık'ın, ulusal güvenlik ve refahının korunmasında, TM finansman önlemlerinin uygulanmasında; BM yaptırım rejimlerini uygulamaya devam etmesini ve uluslararası standartlarla uyumlu hale gelmesini sağlamaktadır.

için hazırlık yapan, terörizmi özendiren veya teşvik eden (terörün yasalara aykırı olarak övülmesi dahil) yasaklanabilir. Yasal prosedürün yerine getirilmesinde İçişleri Bakanlığınca dikkate alınan diğer etkenler; kuruluşun faaliyetlerinin niteliği ve ölçeği, Birleşik Krallık için oluşturduğu tehdit, yurt dışındaki Birleşik Krallık vatandaşlarına yönelik tehdit, örgütün Birleşik Krallık'taki varlığının boyutu ve terörizme karşı küresel mücadelede uluslararası toplumun diğer üyelerini destekleme ihtiyacıdır. Yasaklama, aşağıdakileri ceza gerektiren suçun işlenmesi halinde uygulanır.

- Birleşik Krallık'ta veya yurt dışında yasaklanmış bir kuruluşa üye olmak veya üyelerini eğitmek (Yasanın 11. bölümü);

- Yasaklanmış bir kuruluş için destek sağlamak ve taraftar kazandırmaya çalışmak (Destek; mali, malzeme ve mülk sağlanması gibi maddi destek olmasının yanında, ahlaki destek veya onay içerebilir). [Bölüm 12 (1)]

- Bir bireyin yasaklı bir kuruluşu desteklemeye teşvik edilip edilmeyeceğine bakılmaksızın, yasaklanmış bir kuruluşu destekleyici bir görüş veya inanç ifade etmek. [Bölüm 12 (1A)]

- Yasaklanmış bir kuruluşun çalışmalarını sürdürmek veya desteklemek, yasaklı kuruluşun üyelerini eğitmek ve üye kazandırmak için düzenlenen bir toplantıyı yönetmek, düzenlemek ve bu faaliyetlere yardımcı olmak [Bölüm 12 (2)] veya yasaklı kuruluşun faaliyetlerini veya desteklenmesini teşvik etmek için toplantıya hitap etmek [Bölüm 12 (3)].

- Bireyin yasaklanmış bir örgütün üyesi veya destekçisi olduğuna dair makul şüphe uyandıracak şekilde giyim eşyası giymek veya kamuya açık yerlerde eşya taşımak veya sergilemek (Bölüm 13)

- Bir giysi parçasının veya bayrak veya logo gibi başka bir nesnenin resmini yayımlamak [Bölüm 13 (1A)]

Bölüm 11, 12 ve 13 kapsamındaki suçlarının cezaları belirtilmektedir.

Birleşik Krallık vatandaşları ve Birleşik Krallık'da ikamet edenler için yasaklanmış bir kuruluşla ilgili suçlar yurt dışında da geçerlidir. Yasaklanmış bir örgütün üyeliğine ilişkin suçlarda (11. Bölüm), 2006'dan beri yurt dışı yargı yetkisi bulunmaktadır. 12 Nisan 2019

tarihinden itibaren, 12 ve 13. bölümler, yasaklı bir örgüt için destek çağırma, arama veya övücü ifade içeren makaleleri sergileme veya yayınlama suçları da bulunmaktadır.

TACT 2000 uyarınca, terör eylemlerine karışan terör örgütlerine yasaklama getirmesi ile ilgili hususlar, Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığının Yasaklanan Terör Örgütleri (Proscribed Terrorist Organisations) yayınında bulunmaktadır. Söz konusu yayında, 17 Temmuz 2020 tarihli itibari ile uluslararası 76 terör örgütüne ve Kuzey İrlanda'da özel yasalar uyarınca 14 örgüte yasak getirildiği belirtilmektedir.[721]. Yasak getirilen terör örgütlerinin listesi EK-7'dedir.

Teröristlerin yer değiştirmelerinin yarattığı riskin yönetimindeki kapsamlı yaklaşım, 'Önleme' ve 'İzleme' görevleri arasındaki bağlantıyı kanıtlamakta, 'İzleme' görevinde terörist faaliyetlerinin araştırılması, ortaya çıkarılması ve etkisiz hale getirilmesi hedeflerinin birleştiğini göstermektedir. Birleşik Krallık'tan 900'den fazla kişi Suriye'deki çatışmalarda yer almak için Suriye'ye intikal ettiği, yaklaşık %20'sinin yurt dışında öldürüldüğü ve yaklaşık %40'ının Birleşik Krallık'a geri döndüğü tahmin edilmektedir[722]. Birleşik Krallık'a geri dönenlerin çoğu, çatışmanın ilk aşamalarında geriye dönüş yaptıklarından, soruşturulmalarını müteakip bu bireylerin önemli bir kısmı ulusal güvenlik endişesi olarak değerlendirilmemektedir. Çatışmalarda yer almak için giden Birleşik Krallık vatandaşlarından en tehlikeli olan bireylerin çoğu yurt dışında kalmaktadır. Söz konusu bireyler, terör örgütlerince silahlı ve ideolojik eğitime tabi tutulmuş, terörist iletişim ağlarını genişletmiş olabileceklerinden, Birleşik Krallık için yurt içinde ve yurt dışında önemli bir tehdit olmaya devam ettiklerinden, güvenlik ve istihbarat teşkilatları ile kolluk kuvvetleri için önemli zorluklar ortaya çıkarabilirler. Bu kapsamda, çatışma bölgesinden bireylerin geri dönüşlerine engel olmak ve sorunu yönetebilmek için CTSA 2015 aracılığıyla, insanların yurt dışına seyahat etme ve sınırda pasaportlarına geçici olarak el konulması ve TEO'lar getirilmesi dahil olmak üzere Birleşik Krallık'a geri dönüşleri engellemek için ilave tedbirler getirilmektedir.

İzleme görevinin hedefine ulaşmak için yapılan her faaliyetin temelinde; kamuoyunun güvenin sağlanması bulunmaktadır. Bu maksatla Birleşik Krallık'ta, mevcut gücün imkân

[721] **Proscribed** Terrorist Organisations (2020) Home Office <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/869496/20200228_Proscription.pdf> s.e.t. 09.03.2020.
[722] **Dawson, Joanna** (2019) Returning Terrorist Fighters, House of Commons Library, Briefing Paper, Number 8519, s.3 <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8519/CBP-8519.pdf> s.e.t. 09.03.2020.

ve kabiliyetlerin orantılı ve gerekli olduğu kadar kullanıldığını denetleyen bağımsız gözetim sisteminin bulunmasıdır. Terörizm Mevzuatının Bağımsız Denetçisi (The Independent Reviewer of Terrorism Legislation-IRTL) (EK-6.'ya bakınız) mevzuatın adil, orantılı ve etkili kullanımını sağlamak için güçlü bir bağımsız denetim sağlamaktadır.

Koruma (Protect): Terörist saldırısına karşı korunmanın güçlendirilmesi

Öncesi

CONTEST 2011'de 'koruma' görevinin amacı; Birleşik Krallık'taki bir terör saldırısına veya yurt dışı çıkarlarına karşı koruma kapasitesini güçlendirmek ve hassasiyeti azaltılması ve 2011-2015 yılları arasında 'koruma' hedefleri olarak; sınır güvenliğini, ulaştırma ağının güvenliğini, altyapısının güvenliğini güçlendirmek ve yerleşim yerleri için koruyucu güvenliği geliştirmek olarak belirtilmektedir[723]. 'Koruma' görevi hedeflerine, Birleşik Krallık Terörizmle Mücadele Stratejisi 2015 Yılı Faaliyet Raporu ile "Yurt dışındaki kilit bölgelerde koruyucu güvenliği artırmak" hedefi de ilave edilmektedir[724].

Bu mihverde, CTSA 2015 Yasası ile Mart 2015 ayında, Birleşik Krallık'a veya Birleşik Krallık'dan seyahat etmek isteyen, güvenlik, suç veya göçmenlik tehdidi teşkil eden Birleşik Krallık vatandaşı veya yabancı tüm bireylere karşı 'No Fly' düzenlemelerinin kapsamı genişletilmektedir. Birleşik Krallık sınır güvenliğini güçlendirmek kapsamında; ülkeye giren ve ülkeden ayrılanları belirleme yeteneğini artırmak ve bu bilgileri kolluk kuvvetleriyle koordine etmek suretiyle; Birleşik Krallık sınırını güvence altına alınması 'koruma' görevinin kilit noktasıdır. Nisan 2015'ten bu yana, Birleşik Krallık dışındaki varış noktalarına giden tüm uluslararası ticari tarifeli hava, deniz ve demiryolu hizmetlerinde çıkış kontrolleri yapılmaktadır. Yolcu kayıtları, seyahat rezervasyon bilgileri, iletişim bilgileri, koltuk numaraları ve seyahat güzergahını içeren ve şirketler tarafından toplanan bilgiler kayıt altında tutulmaktadır. Bu şekilde yolcu kayıtları ile güvenlik makamları tarafından, terörist amaçlarla seyahat eden veya terörist olabilecek bireylerin tanımlanmasına ve müdahale edilmesine imkân sağlanmaktadır.

[723] **CONTEST 2011** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism (2011) Cm 8123, s.79 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97995/strategy-contest.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[724] **HM** Government (2016) The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism: Annual Report for 2015, Cm 9310, s.20 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/539683/55469_Cm_9310_Web_Accessible_v0.11.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

Ulaştırma ağının güvenlik açığını azaltmak kapsamında; terör örgütleri için ulaşımın önemli ve güncel bir hedef olmaya devam ettiği bilinmelidir. Birleşik Krallık, yurt içinde ve yurt dışında havacılık güvenliğini artırmak için 2015 yılından itibaren, havaalanlarında patlayıcı tespit ekipmanları ile tarayıcılarının kullanımına ve tarama teknolojilerine yatırım yapılmasına önem vermektedir. Havacılık sisteminin güvenliğine yönelik alınan tedbirlere benzer şekilde, demiryolu sisteminin güvenliğinin artırılması için tedbirler geliştirilmektedir. Bu kapsamda, suç ve terörist faaliyetleri caydırmak ve tespit etmek ve aynı zamanda genel halkı güvence altına almak için yeni ulaşım polisliği yöntemlerinin uygulanması; metrolarda silahlı devriyelerin başlaması ve siber güvenlik önlemlerinin demiryolu sisteminde de uygulanması sağlanmaktadır.

Birleşik Krallık altyapısının kuvvetlendirmek için doğal afetten siber saldırıya ve terörizme kadar kritik altyapıya yönelik riskler değerlendirilmekte ve altyapı güvenliğinin artırılması için çalışmalar yapılmaktadır. Nükleer ve bazı askeri alanların korunması, havaalanları ve stratejik karayolu ve demiryolu ağının emniyetine önem verilmektedir.

Birleşik Krallık'ta Mart ve Haziran 2017 ayları arasında; Westminster'de 22 Mart 2017'de biri saldırgan olmak altı kişinin öldüğü, Manchester'da 22 Mayıs 2017'de saldırgan dahil 23 kişinin öldüğü, Londra'da 03 Haziran 2017'de üç saldırgan dahil 11 kişinin öldüğü, Finsbury'de 19 Haziran 2017'de bir kişinin öldüğü terör saldırıları gerçekleştirildi. Söz konusu saldırılar, Londra'da 07 Temmuz 2005 günü yapılan bombalı saldırılardan bu yana Birleşik Krallık topraklarındaki en ölümcül terörist saldırılardı. Bu saldırılar üzerine Davıd Anderson tarafından hazırlanan Londra ve Manchester'daki Saldırılar: MI5 ve Polisin İç İncelemelerinin Bağımsız Değerlendirmesi (Attacks in London and Manchester March-June 2017, Independent Assessment of MI5 and Polıce Internal Revıews) Raporu'nda saldırılardan çıkarılan derslerden; Birleşik Krallık'ta tehdit seviyesinin Müşterek Terörizm Analiz Merkezi (Joint Terrorism Analysis Centre-JTAC) tarafından 'Şiddetli (Severe)[725] seviyesinde, yani bir saldırı olasılığı 'oldukça yüksek' iken, Manchester saldırısından birkaç gün sonra Kritik'e (Critical) seviyesine (yakında bir saldırı olacak) yükseltilmesi, dini istismar eden terörizmin tehdidinin büyümesine dikkat çekilmesi, dini istismar eden terörizmin özellikle Birleşik Krallık'da yaygın ve farklı olarak görülmeye başlanması ve Suriye ve Irak'ta yönetimlerinin fiziksel çöküşünün tehdidi etkilediği, saldırıların siyasi merkezleri, konser salonu, eğlenceler yeri gibi kalabalıklar yerleri ve polis merkezlerinin

[725] **Threat Levels** <https://www.mi5.gov.uk/threat-levels> s.e.t. 26.03.2020.

hedef aldığı, DEAŞ'ın terör eylemlerini yönetmek yerine yönlendirmek maksadıyla etkileyici propaganda faaliyetinde bulunmasının sonucu olarak terörist saldırıların modus operandi (MO) [726] değişimi olduğu, çeşitlenmekte ve sadeleşme görüldüğü belirtilmektedir[727]. Aynı Raporun sonuç bölümünde;

- MI5 istihbarat analizinde ve polisin cezai soruşturmada etkinliğinin birleşimi, risk ve tehditlere yönelik ortaklaşa geliştirilen İstihbarat Yönetimi Modeli (Intelligence Handling Model-IHM) ile ulusal güvenlik için riski belirleme, değerlendirme, karar verme ve çözme süreci yönetilmektedir. Birleşik Krallık'ın uzun süredir etkili TM'sinde MI5 ile polisin iş birliği ve yakından koordineli çalışmalarına rağmen; iş birliğinin ve eşgüdüm içinde çalışmanın geliştirilmesi gerekliliğini yukarıda belirtilen üç ayda dört ölümcül terör saldırısının yarattığı krizin gösterdiği,

- İstihbarat uzmanları ve güvenlik kuvvetlerinin, yerleşik sistemlere ve süreçlere sorgulayıcı bir gözle bakarak, harekât odaklı daha etkili iş birliği ve koordinasyonu sağlamak maksadıyla, Harekât Geliştirme İncelemesi (Operational Improvement Review-OIR) temelli değişikliklere gidildiği görülmektedir. OIR'ın amacı, terör soruşturmalarını yönetme süreçleri ve yeteneklerini geliştirmek ve ilerletmektir. Bu kapsamda; TM mekanizmalarına dayanarak harekât etkinliği daha da artırmak ve MI5 ve polisinin terör ve aşırılık yanlıları ile mücadele sistemleri hakkında daha geniş incelemelerde bulunmasının sağlanması hedeflenmektedir. OIR'nin önerileri; verilerin ve analiz sonuçlarının paylaşılmasında iyileştirme yapılması ve özel sektör iş birliğinin önemini anlayarak ağırlık verilmesi, polis ve diğer kurumların tespit edemedikleri tehditlere karşı istihbarat kaynaklı bilginin istihbarat çevrelerinin ötesinde paylaşılmasına izin verilmesidir

[726] **Modus operandi** <https://tr.wikipedia.org/wiki/Modus_operandi> s.e.t 13.03.2020.
Modus operandi, bir kimsenin çalışma yöntemi veya alışkanlığını tanımlamakta kullanılan Latince bir deyimdir. Kriminoloji ve kriminalistik terminolojisinde, "vakanın oluş şekli" veya "failin yöntemi" anlamlarına gelir. Failin psikolojisiyle ilgili ipuçları elde etmek için oluşturulan suç profilinde de kullanılmaktadır.
[727] **Anderson, David** (2017) Attacks in London and Manchester March-June 2017, Independent Assessment of MI5 and Police Internal Reviews, s.4
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/664682/Attacks_in_London_and_Manchester_Open_Report.pdf> s.e.t 12.03.2020.

CONTEST 2018-Koruma (Protect)

'Koruma'nın amacı, Birleşik Krallık'taki bir TM'nin etkinliğini artırarak, halkı güvenliğini sağlamak ve yurt dışındaki çıkarlarına yönelik bir saldırıya karşı koruma tedbirlerini güçlendirerek hassasiyeti azaltmaktır. Birleşik Krallık; saldırıya karşı korunmak için etkili ve çok katmanlı savunma tesisi maksadıyla; kamusal alanları, yüksek saldırı riski altında olan ulaşım ve altyapısını bir saldırı olasılığına karşı korurken, aynı zamanda bir saldırı için gerekli malzemeye yasa dışı erişimi azaltmayı ve sınırlarındaki güvenlik tedbirlerini etkin olarak almayı ve geçiş yetkilerini tam olarak kullanmayı hedeflemektedir. 'Koruma' görevinin hedefleri;

- Sınırdaki şüpheli teröristlern ve zararlı maddelerin tespit edilmesi ve bunların etkisiz hale getirmesi,
- Havacılık dahil ulaşım sektörlerinin ve kritik altyapının güvenliklerinin güçlendirmesi ve bunlara yönelik riskin azaltılması,
- Yerleşim yerlerinin, kalabalık yerlerin ve kamuoyunca tanınan yüksek görünümlü kişilerin saldırıya karşı hassasiyetinin azaltılması,
- Teröristlerin saldırı yapmak için kullanılabileceği malzeme, araç gereç ve bilgiye erişimi ve kullanımının tespit edilmesi ve önlenmesidir.

Birleşik Krallık'ta halkı güvende tutmak için çeşitli taşımacılık sektörlerinde ve diğer kritik ulusal altyapılarda endüstri ile iş birliği yapılmakta, tren istasyonlarında ve trenlerde silahlı devriye bulundurulmakta ve araç saldırılarına karşı çeşitli fiziksel araç engelleme ekipmanı, güvenlik çitleri ve geçici fiziksel korumayı sağlayan kapılardan oluşan Ulusal Bariyer Varlığını (National Barrier Asset-NBA)[728] artırmak için polise ek finansman sağlamaktadır.

'Koruma' görevinin gelecek yıllarda etkin olarak yapılabilmesi maksadıyla; şüpheli kişileri ve terör saldırılarında kullanılabilecek malzeme, araç ve gereçleri tespiti imkân ve

[728] **Who, What, Why: What Exactly is The UK's National Barrier Asset?** (30.06.2015) BBC News <https://www.bbc.com/news/magazine-33316358> s.e.t. 17.03.2020.

Ulusal Bariyer Varlığı (National Barrier Asset-NBA), polise "yüksek profilli yerleri veya siyasi konferanslar gibi geçici olayları araç kaynaklı intihar saldırılarından koruma" yeteneği sağlamak amacıyla 2004 yılından itibaren kullanılan geçici güvenlik bariyerlerinin bir birleşimidir. Ayrıca yasa dışı göçü önlemek maksadıyla, Eurotunnel'in Fransız ucuna konuşlandırılmaktadır. NBA; çit yaklaşık 2,7 m yüksekliğindedir. Saatte 50 mil (80 km / s) hızda hareket eden 7.5 tonluk bir aracın etkisine dayanabilir.

kabiliyetini artırılması için yüksek hacimli verileri karşılaştırma ve analiz edebilme, tarama ve tespit teknolojisi alanındaki çalışmalara öncülük edilmesi yanında, havalimanları gibi hassas noktalarda çalışan personel hakkında bilgi paylaşımı ve güvenirliklerinin araştırılmasına öncelik verilmesi, temel hizmetleri sağlayan ulaşım ağı ve kritik altyapısının güvenliği ve dayanıklılığının güçlendirmesi, yurt içinde ve yurt dışında sağlam ve sürdürülebilir havacılık güvenliğinin sağlanması için havacılık endüstrisi ve uluslararası ortaklarla iş birliği içinde çalışılması, yerleşim yerlerinde güvenliğin artırılması, Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer ve Patlayıcılar (CBRNE) materyallerini de içeren terörist faaliyetleri tespit etme kabiliyetinin artırılması ve bu materyalleri kontrol etme ve koruma yeteneklerini geliştirmesi hedeflenmelidir.

Birleşik Krallık, önleme ve veri kaynaklı yeni tespit teknolojilerine odaklanarak, sınır kontrolünde yeni yetenekler ve yaklaşımlar geliştirmeye önem vermektedir. Bu kapsamda, havacılık, denizcilik ve demiryolu sektörlerinde yolcular ve navlun hakkında daha fazla ve daha güncel veri toplamakta, bireye özgü, parmak izi, yüz tanıma ve retina taraması gibi ayırt edici, ölçülebilir insan özelliklerini içeren biyometrik teknolojinin kullanımının genişletilmesi ile kimlik güvencesini artırmak istemektedir. Bu kapsamda, havacılık güvenliğinde uluslararası düzeyde genel bir iyileşme sağlanması, deniz limanlarının korunması ve uluslararası deniz güvenlik önlemlerin alınması, yurt içi ve yurt dışı demiryolu ulaşımında yeni sistemlerin kullanılması bu kapsamda düşünülmektedir. Birleşik Krallık Ulaştırma Bakanlığınca yurt içi ve yurt dışı güvenlik standartları yeniden düzenlenerek Ulaştırma ve Ulusal Altyapıyı Koruma Merkezi (Department for Transport and Centre for the Protection of National Infrastructure-CPNI) (EK-6.'ya bakınız) tarafından, "Gör-Söyle-Sırala (See it. Say it. Sorted.)" sloganı ile başlatılan ulusal bilinçlenme kampanyası neticesinde halk uyarılmakta ve şüpheli durumları Birleşik Krallık Ulaştırma Polisine (British Transport Police-BTP)[729] bildirmeleri için teşvik edilmektedir.

2017 yılındaki Londra ve Manchester saldırılarının gösterdiği gibi kalabalık yerler teröristler için cazip hedef teşkil etmektedir. Teröristlerden elde edilen bilgiler ve istihbarat değerlendirmeleri bunun devam etmekte olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda, risk ve tehditler konusunda, kalabalık yerlerden sorumlu olanlara yönelik rehberlik sağlanması gerektiğine inanılmaktadır. Birleşik Krallık'ta her polis bölgesinde bulunan Polis Terörizmle

[729] **British Transport Police** <http://www.btp.police.uk/default.aspx> s.e.t. 17.03.2020.
Birleşik Krallık Ulaştırma Polisi, İngiltere, İskoçya ve Galler'deki demiryollarını ve hafif raylı sistemlerinin güvenlik hizmetlerini sağlamak için görevlendirilen ulusal bir özel polis gücüdür.

Mücadele Güvenlik Danışmanları (Police Counter-Terrorism Security Advisers-PCTSA) (EK-6.'ya bakınız), insanların yoğun olarak bulunduğu dinlenme, alışveriş merkezi ve sosyal tesisler gibi yerlerin sahiplerine ve yöneticilerine isteğe bağlı olarak güvenlik rehberliği sağlamakta, tehdidi anlamaları, güvenliklerini geliştirme ve şüpheli faaliyetleri bildirme konularında terörizm farkındalık eğitimi vermektedir. Özel güvenlik ve farkındalık tavsiyeleri internet üzerinden de verilebilmektedir[730]. PCTSA'lar, Ulusal Terörizmle Mücadele Güvenlik Ofisi (National Counter Terrorism Security Office-NaCTSO) (EK-6.'ya bakınız) tarafından desteklenmektedir. Güvenliği artırmak için yapılan çalışma, Ortak Güvenlik ve Dayanıklılık Merkezi (Joint Security and Resilience Centre-JSaRC) (EK-6.'ya bakınız) ve Güvenlik Endüstrisi Kurumu (Security Industry Authority-SIA) (EK-6.'ya bakınız) ile koordine edilmektedir.

Terör saldırılarında kullanılabilecek malzemenin bir çoğu günlük yaşamda yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle, bireylerin ve toplumun yaşamını özgür ve güvenle sürdürmelerini etkilemeden ilgili malzemenin kontrolünün sağlanması ve kullanılabilirliğinin azaltılması gerekir. Bu kapsamda, teröristlerin terör eylemlerinde kullanabileceği malzemeye erişebilmelerini engellemek için malzemenin kullanımlarında veya satışlarında güvenliğini sağlayacak sistem tesis edilmelidir. Bunun yanında, terör eylemlerinde kullanılabilen madde ve malzeme için güvenli alternatifler geliştirilmelidir. Bu nedenle Birleşik Krallık'ta; patlayıcı veya zehir almak, bulundurmak veya kullanmak için ruhsat sahibi olma zorunluluğu bulunmaktadır[731]. Bu tür kimyasal madde satan veya tedarik eden işletmeler; şüpheli işlemleri, önemli kayıpları ve hırsızlıkları bildirmek zorundadır.

Hazırlıklı olma (Prepare): Terörist saldırısının etkisini azaltmak

Öncesi

'Hazırlıklı olma' görevi, 'Önleme' görevini çağrıştırmaktadır. Bir dereceye kadar bu doğrudur, çünkü CONTEST bu görevi, herhangi bir terörist saldırının etkisinin beklentiden daha az olması için esneklik oluşturmakla ilgilidir. CONTEST 2011'de, 'Hazırlıklı olma'

[730] **ACT Awareness eLearning** <https://www.gov.uk/government/news/act-awareness-elearning> s.e.t. 18.03.2020.
[731] **Supplying Explosives Precursors and Poisons,** Guidance (2018) Home Office <https://www.gov.uk/government/publications/supplying-explosives-precursors/supplying-explosives-precursors-and-poison> s.e.t. 18.03.2020.

görevinin amacı, durdurulamayan bir terör saldırısının etkisini azaltması olarak belirtilmektedir.

'Hazırlıklı olma' görevi için ilk güdülenme, Coroner Lady Justice Hallett'in acil servisler arasında bilgi paylaşımı ile ilgili tavsiyelerde bulunduğu Coroner'in 7 Temmuz 2005'te Londra'nın Bombalanmasıyla İlgili Soruşturması: İlerleme Durumu (Coroner's Inquests into the London Bombings of 7 July 2005: Review of Progress) Raporudur[732].

'Hazırlıklı olma' görevinde acil müdahale birimlerinin önceliği bulunmaktadır. Hindistan'ın Maharaştra eyaletinin başkenti Mumbai'de, 26 Kasım 2008 tarihinde yapılan bir terör saldırısında[733] yaşandığı gibi terör saldırılarında; birkaç noktaya aynı anda veya sıralı saldırı yapılabileceği, büyük miktarda ölüm ve maddi hasar meydana gelmesinin yanında, yangın ve yıkımlarla karşılaşılması dikkate alınmalıdır. Bu ve benzer terör saldırıları; büyük şehirlerde polis teşkilatında yüksek ateş kabiliyeti olan polis müdahale ekiplerine daha iyi eğitim verilmesi de dahil olmak üzere TM yöntemlerinde önemli değişiklikler yapılmasına ihtiyaç olduğunu göstermesi yanında, büyük kitle yaralanmaları ve ölümleri ile meydana gelen afetle mücadele edebilecek uzman güvenlik kuvvetleri, polis, itfaiye, sağlık ve ilk yardım ambulans ekiplerinin geliştirilmesi gerektiğini ortaya çıkardı. Bir diğer husus, birlikte çalışabilir telekomünikasyon sistemlerini içermektedir. Hükümet, polis de dahil olmak üzere acil durum hizmetlerinin sürekli iletişim içerisinde olmasını sağlayan iletişim sistemlerinin bulunmasıdır.

Birleşik Krallık'ın Terörizmle Mücadele Stratejisi: 2015 Faaliyet Raporu (The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism: Annual Report for 2015)'nda; 2015 yılında öncelikli 'Hazırlık olma' çalışmalarında hedef olarak; terör eylemlerine ve diğer acil durumlara müdahale edilmesi için yeteneklerin geliştirilmesine devam edilmesi, en yüksek

---

[732] **Coroner's Inquests into The London Bombings of 7 July 2005: Review of Progress** (2012) <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97988/inquest-7-7-progress-report.pdf> s.e.t. 18.03.2020.

Coroner Lady Justice Hallett, 7/7'de Londra'daki terör saldırısında 52 kişinin ölümüyle ilgili soruşturmaları takiben, Temmuz 2011'de yayınlanan Raporunda özet olarak; MI5'in; kaynaklardan faydalanma, hedefleri değerlendirilme yöntemlerini güncellemesi gerektiği, ulaşım sistemine saldırı ikazının bildirilmesi ve tedbirlerin yürürlüğe konulması, acil servis hizmetlerinin düzenlenmesi ile ilgili alınması gereken tedbirleri ihtiva etmektedir.

[733] **Mumbai Terror Attacks Fast Facts** (2019) <https://edition.cnn.com/2013/09/18/world/asia/mumbai-terror-attacks/index.html> s.e.t. 18.03.2020.

2008 Mumbai attacks, https://en.wikipedia.org/wiki/2008_Mumbai_attacks, Erişim 18.03.2020

Terör grubu Lashkar-e-Tayyiba ile ilişkili on Pakistanlı terörist, 26-29 Kasım 2008 tarihleri arasında, Mumbai'deki birçok binaya baskın düzenleyerek, dokuzu saldırgan olmak üzere 163 kişinin ölümüne ve 300'den fazla kişinin yaralanmasına neden oldu.

riskin gerçekleşmesinde olabilecek etkisine göre hazırlıkların ve terör saldırısı esnasında acil servislerin birlikte çalışma yetenekleri ile terör saldırıları için iletişim ve bilgi paylaşımının geliştirilmesi ortaya konmaktadır[734].

Acil duruma müdahale ve kurtarma hedefi kapsamında; 2015 yılında yapılan, dini istismar eden ve diğer terör örgütlerinin, aynı anda veya sıralı olarak birden fazla saldırı başlatması durumunda, polise ve diğer acil müdahale ekiplerine askeri destek sağlanması için 12 ila 96 saat içinde 10 000'e kadar askeri personelin[735] şehirlerde görevlendirilmesini öngören ve TEMPERER Operasyonu olarak adlandırılan planın esası; askeri birliklerin silahlı polis kuvvetleri ile birlikte kilit hedeflere yapılabilecek saldırıya karşı koruyucu güvenlik sağlaması ve TM uzmanları ve MI5'ın suçluları ve teröristleri yakalaması öngörmektedir[736]. Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığı, TM kapsamında müdahale edebilme kapasitesini düzenli olarak uygulamak için polis, güvenlik ve istihbarat teşkilatları, Silahlı Kuvvetler ve diğer devlet daireleriyle çalışmaya devam etmektedir. Silahlı terör saldırılarına verilen tepkinin test edilmesi ve geliştirebilecek konuların tespiti maksadıyla, 2015 yazında Londra'da yapılan Güçlü Kule (Strong Tower) tatbikatı sonucunda; terör saldırısına hazırlanmak ve müdahale etmek için sağlık sisteminin hazırlıklı olması, dijital yeteneklerin geliştirilmesi, acil durumlardan çok taraflılık planlaması, gerçek zamanlı bilgilerin paylaşımının sağlanabilmesi için güvenli internet kapasitesinin yükseltilmesi, iletişin devamlılığı için tedbirlerin geliştirilmesi ine çıkmaktadır.

CONTEST 2018-Hazırlıklı olma (Prepare)

'Hazırlıklı olma' görevinin maksadı, bir terör saldırısı durumunda hayat kurtarmak, zararı azaltmak ve hızlı bir şekilde toparlanmaya yardımcı olmaktır. Hazırlıklı olma çalışmasının hedefleri;

---

[734] **HM** Government (2016) The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism: Annual Report for 2015, Cm 9310, s.22,23 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/539683/55469_Cm_9310_Web_Accessible_v0.11.pdf> s.e.t. 19.03.2020.

[735] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Prepare s.67 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[736], **Beckford, Martin**, Revealed: Secret Plan to Put 5,000 Heavily-Armed Troops on Streets of Britain to Fight Jihadis In Event of a Terror Attack (25.07.2015) MailOnline <https://www.dailymail.co.uk/news/article-3174590/Secret-plan-5-000-heavily-armed-troops-streets-Britain-fight-jihadis-event-terror-attack.html> s.e.t. 15.03.2020.

- Her türlü terör saldırısına eşgüdüm içerisinde karşılık verilmesi,

- Mevcut ve gelecekteki tehditlere karşılık vermek için bir dizi kabiliyete sahip olunması,

- Terörist saldırıların insanlar, topluluklar ve hizmetler üzerindeki etkisinin en aza indirilmesidir.

Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığı, TM kapsamında müdahale edebilme kapasitesini düzenli olarak uygulamak için polis, güvenlik ve istihbarat teşkilatları, Silahlı Kuvvetler ve diğer devlet kurumlarıyla çalışmaktadır. Bu kapsamda; acil duruma müdahale ve kurtarma hedefi kapsamında; 2015 yılında yapılan, dini istismar eden ve diğer terör örgütlerinin, aynı anda veya sıralı olarak birden fazla saldırı başlatması durumunda, polise ve diğer acil müdahale ekiplerine askeri destek sağlanması için TEMPERER Operasyonu Planı ve aynı şekilde olayları ve büyük ölçekli acil durumları planlamak ve hazırlamak için ilgilileri bir araya getiren Yerel Esneklik Forumları (Local Resilience Forums-LRFs)[737] ile yakın ve iş birliği içinde çalışılmaktadır.

Birleşik Krallık'ta TEMPERER Operasyonu kapsamında, Manchester saldırısından sonra yaklaşık 1000 askerin görevlendirildiği, Londra Köprüsü saldırısından sonra polis kuvvetleri Özel Hava Servisi (SAS) ile takviye edilmesine rağmen, TEMPERER Operasyonun yürürlüğe konmasına ihtiyaç duyulmadığı görülmektedir[738].

Birleşik Krallık'ta Ulusal Risk Değerlendirmesi (National Risk Assessment-NRA), beşer yıllık dönemler içinde sivil acil durum risklerini kapsamlı değerlendirmesini yapmaktadır[739]. Her düzeyde durum planlaması, önceliklendirme ve kapasite geliştirme konularını bilgilendirirken, Esneklik Yetenekleri Programı (Resilience Capabilities

[737] **Local Resilience Forums: Contact Details** <https://www.gov.uk/guidance/local-resilience-forums-contact-details> s.e.t. 20.03.2020.

Yerel Esneklik Forumları (Local Resilience Forums-LRFs), acil servisler, yöneticiler, NHS, Çevre Ajansı ve diğerleri de dahil olmak üzere kamu hizmetlerinin temsilcilerinden oluşan çok kurumlu ortaklıklardır. LRFs, olaylara ve afet durumlarındaki mücadeleyi planlamayı ve hazır olmayı amaçlamaktadır. Potansiyel riskleri belirlemek ve herhangi bir olayın topluluklar üzerindeki etkisini önlemek veya azaltmak için acil durum planları üretmek için çalışırlar.

[738] **Farmer, Ben**, SAS 'Blue Thunder' Helicopter Team Called In After London Attack (04.06.2017) The Telegraph <https://www.telegraph.co.uk/news/2017/06/04/sas-blue-thunder-helicopter-team-called-london-attack/> s.e.t. 15.03.2020.

[739] **National Risk Register of Civil Emergencies,** Guidance (2017) Cabinet Office <https://www.gov.uk/government/publications/national-risk-register-of-civil-emergencies-2017-edition> s.e.t. 20.03.2020.

Programme-RCP)[740] ise terörist saldırılar da dahil olmak üzere her türlü acil durumlara müdahale etmek ve bunların etkisinden kurtulmak için gereken acil servislerin birlikte çalışabilirliğini, kitlesel zayiatların üstesinden gelebilme kabiliyetini ve ulaşım gibi kilit hizmetlerin hızla geri kazanılmasını içeren temel genel yetenekleri sağlamaktadır. Terörist saldırıların etkisini daha kapsamlı bir şekilde azaltmak için program; ulusal yetenekleri ve nasıl etkileşimde bulunduklarını daha iyi anlamayı sağlamaktadır.

Birleşik Krallık, gelecek yıllarda 'Hazırlıklı olma' görevi kapsamında; terörist saldırılara koordineli ve etkili bir karşılık vermek için acil servislerin yeteneklerinin artırılmasına yönelik yatırımların sürdürülmesi, birlikte çalışabilirlik yeteneklerinin düzenli olarak test edilmesi ve uygulanması, Ortak Acil Hizmet Birlikte Çalışabilirlik İlkeleri'ni (Joint Emergency Service Interoperability Principles- JESIP)[741] acil servislere uygulamaya konulması, CBRNE tehditlerine karşı orantılı ve etkili bir şekilde karşılık vermeye hazır ve

[740] **Preparation and Planning for Emergencies,** Guidance (2018) <https://www.gov.uk/guidance/preparation-and-planning-for-emergencies-the-capabilities-programme> s.e.t. 20.03.2020.

Esneklik Yetenekleri Programı (Resilience Capabilities Programme-RCP) sivil acil durumlara müdahale etme yeteneğini artırmayı amaçlamaktadır. Acil durumların; kazalardan, doğal felaketlerden veya insan kaynaklı tehditlerden kaynaklanıp kaynaklanmadığına bakmaksızın, acil durumların sonuçlarıyla başa çıkmak için ihtiyaç duyulan yetenekleri ortaya koyar. Herhangi bir acil duruma müdahale ve etkisinden kurtulmak, birlikte etkili bir şekilde çalışabilmesi gereken bir dizi farklı kabiliyeti gerektirir. RCP, devlet dairelerinin risk, sonuç ve yetenekler arasındaki ilişkileri anlamalarına yardımcı olmaktadır.

[741] **Joint Emergency Services Interoperability Principles**, Her Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire & Rescue Services (HMICFRS) <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/our-work/article/joint-emergency-services-interoperability-principles/> s.e.t. 20.03.2020.

JESIP, https://jesip.org.uk/home, Erişim 20.03.2020

Ortak Acil Servisler Birlikte Çalışabilirlik Programı (Joint Emergency Services Interoperability Programme-JESIP) 2012 yılında kuruldu. JESIP, Eylül 2014'te sonlandırılarak, Nisan 2015'te Ortak Acil Servislerle Birlikte Çalışabilirlik İlkeleri (Joint Emergency Services Interoperability Principles) olarak yeniden adlandırıldı. JESIP ile acil durum hizmetlerinin bireysel rollerini verimli ve profesyonel bir şekilde yerine getirmesine rağmen, ortak çalışmaları ile ilgili sorunların giderilmesi ve iyileştirmenin sağlanması hedeflenmektedir.

JESIP Ortak Doktrini; birlikte çalışabilirliğin çerçevesi, kurumlardan neler beklendiği, kurumlara standart bir yaklaşımın yanı sıra, kurumların personelini eğitmelerini içermektedir. JESIP'ın beş ortak çalışma ilkesinin uygulanması, genellikle hızlı değişen bir ortamda, açık ve hızlı karar alarak asgari gecikmeyle olaya müdahale edilmesini hedeflemektedir. Bu ilkeler:

- Ortak yerleşim: Olayın yakınında; güvenli, kolayca tanımlanabilecek, irtibata geçilebilecek bir yerde mümkün olan en kısa sürede bulun.
- İletişim: Sade İngilizce kullanarak net iletişim kurun.
- Eşgüdüm: Öncü servisin liderliğinde eşgüdüm sağlayın. Etkili müdahale için öncelikleri, kaynakları ve kapasiteyi belirleyin.
- Ortak risk anlayışı: Tehdit ve tehlikelerin olasılığı ve potansiyel etkisi hakkında bilgi paylaşarak ortak risk anlayışı geliştirin.
- Paylaşılan Durumsal Farkındalık: Ortak Karar Modeli kullanılarak Ortak Durumsal Farkındalık oluşturun.

JESIP; ortak ilkelerin uygulanması ile kim, ne maksatla, ne zaman, nasıl, ne yapacağını belirten bir çalışma stratejisine ulaşmayı amaçlamaktadır.

esnek yapılanmanın sağlanması, terör mağdurları için destek düzenlemelerinin iyileştirilmesinin yapılması hedeflemektedir.

Kamu ve özel sektör, ihtiyatlı davranarak ve şüpheli davranışları yetkililere bildirerek terörist faaliyetlerin engellenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Kolluk kuvvetlerinin halkı korumak için yaptıkları çalışmaların yanında, halkın da ihtiyatlı olması ve nasıl korunacağının farkında olması önemlidir. Bu kapsamda, silahlı veya silahsız bir saldırı sırasında güvende olmak için atabilecekleri adımlar konusunda halka tavsiyede bulunulmaktadır. Halka 'Kaç, Saklan, Anlat (Run, Hide, Tell)' sloganı ile terör saldırısı durumunda ne yapılacağı konusunda pratik tavsiyeler verilmesi amaçlanan etkinlik ile toplumun farklı kesimlerine ulaşılmaya çalışmaktadır[742]. Özel sektörün; işletmelerinin, personelinin eğitilmesi ve desteklenmesi, terör olaylarında veya büyük acil durumlarda davranışı büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, özel sektör için bomba tehditlerine yönelik rehber[743], kalabalık yerleri terörizme karşı koruma rehberi[744], havaalanları ve havalimanları için TM tavsiyesi[745], işletmeler ve topluluklar için TM Desteği[746], Terör Olayında İlk Yardım[747], Kalabalık Yerler Güvenliği Rehberi[748] internet sisteminde bulunmaktadır.

CONTEST 2018-Yurt dışı Terörizmle Mücadele

Teröristler sınır tanımaz. Teröristin; küreselleşmenin getirdiği hareket ve iletişim kolaylığı sayesinde, bulundukları ülkenin sınırları dışında kolaylıkla başka bir ülkede saldırı imkânı bulmaktadır. Birleşik Krallık, TM'de yurt içinin ötesinde uluslararası iş birliğinin kalıcı etkisinin olduğu bilinci ile koordineli mücadele için müttefikler ve uluslararası ortakları ile çalışmaya devam etmektedir. Birleşik Krallık zamanın İçişleri Bakanı Theresa May'nın 16 Şubat 2016'da yaptığı konuşmada belirttiği üzere "TM etmek için yurt içi

[742] **Stay Safe Film** <https://www.gov.uk/government/publications/stay-safe-film> s.e.t. 20.03.2020.
[743] **Bomb Threats Guidance** <https://www.gov.uk/government/publications/bomb-threats-guidance> s.e.t. 20.03.2020.
[744] **Protecting Crowded Places From Terrorism** <https://www.gov.uk/government/collections/crowded-places> s.e.t. 20.03.2020.
[745] **Counter-Terrorism Advice for Airports and Airfields** <https://www.gov.uk/government/publications/aviation-transport-security> s.e.t. 20.03.2020.
[746] **Counter Terrorism Support for Businesses and Communities** <https://www.gov.uk/government/publications/counter-terrorism-support-for-businesses-and-communities> s.e.t. 20.03.2020.
[747] **First Aid Advice During a Terrorist Incident** <https://www.gov.uk/government/publications/first-aid-advice-during-a-terrorist-incident> s.e.t. 20.03.2020.
[748] **Crowded Places Guidance** <https://www.gov.uk/government/publications/crowded-places-guidance> s.e.t. 20.03.2020.

çözümlerin ötesine bakılmalı, geleneksel TM politikasının ötesine geçilmeli, TM çalışmaları yurt içi ve yurt dışında iki ayrı varlık olarak görülmelidir"[749].

Birleşik Krallık'ın yurt dışında TM'de öncelikleri; Birleşik Krallık'a, vatandaşlarına ve yurt dışındaki çıkarlarına yönelik planlanan saldırıları ortaya çıkarılması ve engel olunması, teröristlerin yeteneklerinin etkisiz kılınması, terörizmin itici güçlerinin zayıflatılması ve saldırılara karşı koruma ve etkilerinin azaltılmasıdır[750]. Birleşik Krallık'ın TM konusundaki yurt dışı yaklaşımı yurt içi yaklaşımı ile tamamen uyumlu olarak küresel bir bakışa sahip olduğundan, özellikle DAEŞ'ın Suriye ve Irak'taki etkinliğinin askeri baskı altında dağıldığı için giderek daha geniş bir yelpazede müttefik ve ortaklarla çalışmayı içermektedir. Birleşik Krallık, terörist tehdidin en büyük olduğu Asya, Afrika ve Orta Doğu'da belirli ülkeler ile çalışmaya devam etmekte ve hukukun üstünlüğüne uygun olarak TM yeteneklerini geliştirmek için eğitim, danışmanlık ve gözetmenlik sağlamaktadır. Ayrıca terör örgütleri ve teröristleri etkisiz hale getirmek için BM ve AB'nin TM faaliyetlerine öncülük edilmekte ve aldığı kararlara uyulmaktadır. Tunus'ta 18 Mart 2015'de Bardo Müzesi ve 26 Haziran 2015'de Susa Plajı saldırıları[751] sonrasında, 'koruma' ve 'hazırlıklı olma' görevlerine uygun olarak uluslararası TM çalışmalarına önem vererek, güvenliği güçlendirmek için kamu ve özel sektördeki faaliyetler koordine edilmektedir. Birleşik Krallık'ın güvenlik stratejileri ve teknolojisi geliştirme konusundaki uzmanlığının güvenirliği nedeniyle, diğer ülkelerden gelen istekler nezdinde, devletlerarası ilişkilere göre güvenlik endüstrisi konusunda destek sağlanmaktadır. Suudi Arabistan, Katar, Kuveyt, Bahreyn ve Japonya ile güvenlik ilişkileri genişletilmeye ve derinleştirilmeye çalışılmaktadır. Bunun yanında, SDSR'nin bir parçası olarak, Nisan 2016'da, yurt dışındaki TM çalışmalarının koordinesi için stratejik bir merkez haline gelen, Dışişleri ve İçişleri Bakanlığı, İngiliz Milletler Topluluğu ile diğer bölümlerin mevcut uzmanlığını bir araya

[749] **Home** Secretary: International Action Needed to Tackle Terrorism **(**16 February 2016) <https://www.gov.uk/government/speeches/home-secretary-international-action-needed-to-tackle-terrorism> s.e.t. 21.03.2020.

[750] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Overseas, s.70 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[751] **Tunus'ta 60 Kişinin Öldürüldüğü Terör Saldırılarının Sanıklarına Ömür Boyu Hapis Cezası**, (09.02.2019) Euronews <https://tr.euronews.com/2019/02/09/tunus-ta-60-kisinin-oldurulduguteror-saldirilarinin-saniklarina-omur-boyu-hapis-cezasi> s.e.t. 21.03.2020.

Tunus'ta, 18 Mart 2015'de, Bardo Müzesi'nde gerçekleşen terör saldırısında 20 turist, 1 polis ve 2 saldırgan hayatını kaybetti. 26 Haziran 2015'te Tunus'un doğusunda yer alan turizm merkezi Susa kentinde turistlerin kaldığı iki ayrı otele düzenlenen saldırıda ise 39 kişi yaşamını yitirdi.

getiren yeni bir Ortak Uluslararası Terörizmle Mücadele Birimi (Joint International Counter-Terrorism Unit-JICTU) (EK-6.'ya bakınız) tesis edildi.

Birleşik Krallık'ın yurt dışındaki amacı, insan hakları ile saygılı ortaklarla çalışarak Birleşik Krallık'a ve yurt dışındaki menfaatlerine olan riski azaltmaktır. Tehdidin gittikçe çeşitlenmesi ve dağınık doğası göz önüne alındığında, iş birliği yapılan müttefik ve ortakların tehditlerle başa çıkmalarına ve dayanıklılıklarını geliştirmelerine yardımcı olmak için ihtiyaç duyulan yetenekleri oluşturmaya odaklanılmaktadır. Ayrıca, küresel havacılık güvenlik standartlarını yükseltmeye ve teröristlerin internet kullanımıyla mücadele etmeye özellikle önem verilmektedir. Bunların yanında, küresel düzeyde şiddet içeren aşırılığın devam eden artışı göz önüne alındığında, gelecekte terörist tehdit dalgalarını öngörme yeteneğine yatırım yapılmaktadır. Terörizm ve şiddet içeren aşırılık; uluslararası güvenlik, küresel siyasi ve sosyal istikrar ve ekonomik kalkınma için önemli bir tehdit oluşturmaktar ve güçlü, koordineli bir uluslararası müdahale gerektirmektedir.

Birleşik Krallık, gelecek yıllarda;

- Tehditleri, terör gruplarını ve yöntemlerini tespit edebilme yeteneğinin geliştirilmesi ve doğrudan tehdit olduğu değerlendirilen birey ve grupların etkisiz hale getirilmesi,

- Küresel riskleri azaltmaya yönelik; havacılık güvenliği ve teröristlerin internet kullanımını önleme gibi alanlarda yürütülen uluslararası çabalara öncülük edilmesi,

- Yurt dışında ihtiyaç duyulan yer ve zamanda konuşlandırılabilecek yeni bir uzman kadrosunun oluşturulması,

- Terörist ve terör örgütlerinin anlatılarının etkisiz kılınması,

- Yurt dışındaki terörist ve terör grupların ve iletişim ağlarının etkisiz kılınması ve Birleşik Krallık sistemlerini ve yeteneklerini geliştirilmesine devam edilmesi,

- AB'den ayrıldıktan sonra Avrupalı Ortaklarla TM konusunda derin ve iş birliğine dayalı bir ortaklık kurulması planlanmaktadır[752].

[752] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Overseas, s.71

Terörizmin siyasi, mezhepsel, ideolojik ve ekonomik itici güçlerini zayıflatmak ve terörizmin faydalandığı ortamları azaltmaya yardımcı olmak için devletler, sivil toplum ve uluslararası toplumla birlikte çalışılmalıdır. TM her alanda ve her yerde, sürekli yapılmalıdır. Teröristlerin ve terör örgütlerinin başarılı bir şekilde etkisiz hale getirilmesi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları tarafından desteklenen etkili uluslararası iş birliğine, özelliklerle müttefik ve ortaklarla bilgi, istihbarat paylaşımı temelinde yakın eşgüdüm içersinde çalışmayı gerektirmektedir. Bu anlayışla, kendisine yönelik terörizmin büyük bir kısmının; uluslararası bir bağlantıya sahip ya da diğer ülkelerden kaynaklandığını bilen Birleşik Krallık; paylaşılan bilgilerin ve araştırmaların değerlendirilmesi yeteneğini "Beş Göz-Five Eyes" ilişkisi içerisinde ABD, Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda ile geliştirmeye devam etmektedir. Ayrıca, Avrupalı müttefikler ile güvenlik ve istihbarat paylaşımı ilişkilerini sürdürmektedir[753]. Birleşik Krallık; halkı ve çıkarları için en yüksek riskin olduğu, özellikle Orta Doğu, Asya ve Afrika'da, kilit ülkelerde TM imkân ve kabiliyetinin artırılmasına odaklanmaktadır. TM'yi güçlendirmek, radikalleşmeye karşı koymak, teröristleri etkisiz hale getirme ve cezalandırmak maksadıyla; BM, AB, 7'ler Grubu (Group of Seven-G7)[754], Küresel Terörizmle Mücadele Forumu (Global Counter-Terrorism Forum-GCTF) (EK-6.'ya bakınız) ve Küresel Koalisyon (Global Coalition) gibi temel çok taraflı örgütler de dahil olmak üzere uluslararası toplumla beraber çalışmaktadır.

DEAŞ, Suriye ve Irak'ta kontrolünde tuttuğu bölgelerin halkından taraftar/eleman temini etmekte, bölgeleri ise taraftarlarını/elemanlarını eğitme, saldırılar planlama ve yönetme, propaganda merkezi oluşturma maksadıyla kullanmakta ve bölge kaynaklarından yararlanmaktadır. Birleşik Krallık'ın yaklaşımı, doğrudan tehdit oluşturmaya yardımcı olan bu tür terörist yapıları ve destekçilerine karşı proaktif yaklaşım göstererek zayıflatmak ve

<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[753] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Overseas, s.71
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[754] **G7 Nedir, Ne Zaman Kuruldu? G7 Üyesi Ülkeler Hangileridir?** (20.03.2020) HaberTürk <https://www.haberturk.com/g7-nedir-ne-zaman-kuruldu-g7-uyesi-ulkeler-hangileridir-2618911-ekonomi> s.e.t. 06.10.2020.

7'ler Grubu (Group of Seven-G7), dünya ekonomisine yön veren ülkeleri buluşturan gayri resmi bir forumdur. 1975 yılında dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing'in Japonya, ABD, Almanya, İngiltere ve İtalya liderlerini petrol krizi başta olmak üzere güncel ekonomik sorunları görüşmek için davet etmesiyle ortaya çıkmıştır. G7 ülkeleri; Almanya, ABD, Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Japonya ve Kanada olmak üzere yedi ülkeden oluşmaktadır. Avrupa Birliği de G7 içinde temsil edilmektedir. G7, 1998 yılında Rusya'nın katılımı ile G8 olarak anılmaya başlanmasına rağmen, Rusya Federasyonu'nun 2014 yılında Kırım'ı ilhak etmesi nedeniyle, üyeliği askıya alındı.

etkisiz hale getirmektir. Bu kapsamda, Suriye ve Irak'ta DEAŞ'i yenmek için oluşturulan Küresel Koalisyon (Global Coalition)'da etken bir rol oynamaya devam etmektedir.

Yurt dışındaki Birleşik Krallık vatandaşlarının koruyucu güvenliğin güçlendirilmesi ve bir olay sırasında etkisinin minimize edilmesi için müttefik ülkelerle ortak çalışmaya devam edilmelidir. Ülkelerin koruyucu güvenlik kabiliyetlerini güçlendirmek için Birleşik Krallık yurt dışı çalışmalarını önemli ölçüde genişletmekte ve söz konusu ülkelerle iş birliğine önem vermektedir. Bu çalışmanın kapsamı ve derinliği genişletilmekte ve güvenlik iyileştirmelerine yardımcı olmak için endüstri dahil ortaklarla daha yakın ilişkiler geliştirilmektedir. Bunun yanında, yurt dışında yaşayan Birleşik Krallık vatandaşlarının güvenliği içinde bulundukları ülkelerin yönetimine aittir. İnsanların seyahat ettikleri ülkelerdeki riskleri öğrenmelerine yardımcı olmak için kurulan Dışişleri ve Milletler Topluluğu Seyahat Önerileri (Foreign and Commonwealth Office's Travel Advice) internet sitesi 2017'de yaklaşık 47 milyon kez ziyaret edildi[755].

Birleşik Krallık'a yönelik tehditleri etkisiz hale getirilmesi için yapılan çalışmalar esnasında sık sık yurt dışı güvenlik ve istihbarat servisleri çalışılmaktadır. Bu çalışma esnasında, yurt dışında tutuklularla görüşme, alınan istihbaratın kayıt altına alınması ve iletilmesi için uygulanacak esaslar, İlkeler (Principles) Birleştirilmiş Rehberlik (Consolidated Guidance)[756] yayınında bulunmaktadır.

CONTEST 2018'in Tanımladığı diğer Esaslar

Aşırılıkla Mücadele

Aşırılık; demokrasi, hukukun üstünlüğü, bireysel özgürlük ve farklı din ve inançlara karşılıklı saygı ve hoşgörü dahil temel değerlere pasif veya aktif muhalefettir. Aynı zamanda silahlı kuvvetleri personelinin ölümüne ilişkin çağrılar da aşırılık olarak görülmektedir[757]. Birleşik Krallık'ın; kapsamlı bir TM stratejisinin yanı sıra, nefretin teşvik edilmesi, kadınların haklarının aşınması, hoşgörüsüzlüğün yayılması ve toplulukların izolasyonuyla

[755] **Foreign Travel Advice** <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice> s.e.t. 23.03.2020.
[756] **The Principles** <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/818306/20190718_The_Principles_relating_to_the_detention_and_interviewing_of_detainees_overseas.pdf> s.e.t. 22.03.2020.
[757] **Counter-**Extremism Strategy (2015) Chapter 1-The Threat from Extremism (2015) Home Office, Cm 9148, s.9 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/470088/51859_Cm9148_Accessible.pdf> s.e.t. 23.03.2020.

mücadele etmek için etkin bir Aşırılıkla Mücadele Stratejisi (Counter-Extremism Strategy)[758] (Bkz. bölüm 5.2.6.) bulunmaktadır. Aşırılıkla Mücadele Stratejisi (Counter-Extremism Strategy) müteakip bölümde etraflı olarak incelenmektedir. Aşırılıkla Mücadele Stratejisi; dört temel esasa dayanmaktadır:

- Ortak değerlere aykırı olan aşırılık yanlısı anlatıları etkisiz hale getirilmesi ve mücadele edilmesi,

- Özellikle inanç topluluklarında ve sivil toplumda ana akım seslerin aktif olarak desteklenmesi,

- Mevcut tüm araçları kullanarak en zararlıdan başlayarak aşırılık yanlılarının etkisiz hale getirilmesi ve haklarında yasal işlem yapılması,

- Aşırılık yandaşları için uygun zemin sağlayabilecek 'ayrımcılık' ve 'yabancılaşma' duygularıyla mücadele ederek daha uyumlu topluluklar inşa edilmesidir[759].

Kurum ve kuruluşlar, sivil toplum örgütleri ve topluluklar, aşırılığın etkisiz hale getirilmesi ile dini istismar eden terörizme dirençli daha güçlü topluluklar inşa etmede önemli roller oynamaktadır. Birleşik Krallık Aşırılıkla Mücadele Komisyonu (Commission for Countering Extremism) (EK-6.'ya bakınız) bulunmaktadır. Birleşik Krallık, aşırılıkla mücadele etmek için son yıllarda Birlikte Daha Güçlü Bir Britanya İnşa Etme (Building a Stronger Britain Together-BSBT)[760] programına mali kaynak ayırmakta, aşırılıkla mücadele eden sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile oluşturduğu iletişim ağını devam ettirmekte, ayrıca aşırılığın oluşturduğu tehditten inanç kurumlarını korumak maksadıyla, koruyucu güvenlik önlemleri için Nefret Suçu Eylem Planı'nı (Hate Crime Action Plan) uygulamaktadır[761].

---

[758] **Counter**-Extremism Strategy (2015) Cm 9148 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/470088/51859_Cm9148_Accessible.pdf, 2015:9> s.e.t. 23.03.2020.

[759] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Cross-Cutting Responses, s.78 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

[760] **Building a Stronger Britain Together Guidance** <https://www.gov.uk/guidance/building-a-stronger-britain-together> s.e.t. 23.03.2020.

[761] **Action Against Hate The UK Government's Plan for Tackling Hate Crime** <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/748175/Hate_crime_refresh_2018_FINAL_WEB.PDF> s.e.t. 23.03.2020.

BSBT programı, bireylerin ve toplulukların aşırılığa karşı direncini artırmak için çalışan, her türlü aşırılığa direnen ve savunmasız bireylere ırk, inanç, din, cinsellik, yaş ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın yapıcı seçenekler sunan STK'nı destekler. Program, Aşırılıkla Mücadele Stratejisinde belirtilen hedefleri gerçekleştiren belirli programlar için kuruluşlara mali destek sağlamayı içermektedir. Halen İngiltere ve Galler'de 244 grup desteklenmektedir. BSBT; kuruluşların savunmasız bireyleri korumalarına yardımcı olabilmek maksadıyla; internet sitesini iyileştirmesine yardımcı olmak, sosyal medya eğitimi, kapasite geliştirme, teknik yardım gibi iletişim desteği sunar. Sonuç olarak BSBT; aşırılıkla mücadele eden STK'na mali destek sağlanması, aşırılıkla mücadele eden kuruluşların etkinliklerini artırabilmek için iletişim desteği verilmesi, kuruluşların aşırılık anlayışını ve mücadele etme yeteneklerini geliştirmek ve aralarında uygulama ile bilgi iletimi yapabilmeleri için ağ etkinliklerini artırması ve eğitim kursları düzenlenmesi, ve aşırılık sorununu gündemde tutabilmek için iletişim kampanyaları düzenlenmesidir[762].

Bütünleşme

Birlikte yaşayan insanların; demokrasi, hukukun üstünlüğü, bireysel özgürlük ve farklı din ve inançlara karşılıklı saygı ve hoşgörü dahil temel değerlere, ortak sorumluluk duygusu ile birlikte yaşadığı, yanyana çalıştığı, birlikte öğrendiği ve sosyalleştiği bireylerle bütünleştiği toplum oluşturmak maksadıyla, Entegre Topluluklar Stratejisi (Integrated Communities Strategy) Ocak 2018'de yayımlandı[763].

Başarılı bir bütünleşme stratejisi; TM ve özellikle de 'Önleme' çalışmasında önemlidir. Terörizmde, terör örgütlerine ve teröristlere sağlanan destek ve şiddet ile güçlü ve bütünleşmiş bir toplumun parçası olmayı kabul etmeme arasında bir ilişki bulunmaktadır. Sivil topluma katılmayan bireyler ve toplulukların radikalleşmeye karşı daha savunmasız oldukları bilinmektedir.

[762] **Building** a Stronger Britain Together Guidance <https://www.gov.uk/guidance/building-a-stronger-britain-together> s.e.t. 23.03.2020.
[763] **Integrated Communities Strategy Green Paper** <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/696993/Integrated_Communities_Strategy.pdf> s.e.t. 23.03.2020.

5.2.4.3. Kanal Programı

Terörizmle Mücadele ve Güvenlik Yasası 2015'in (Counter-Terrorism and Security Act-CTSA 2015) Beşinci bölümünde; 'İnsanların Terörizme Çekilmesi Riski' ile ilgili yasal esaslar belirtilmektedir[764]. Söz konusu Bölüm'ün Birinci Kısım'ında İnsanların Terörizme Çekilmesinin Önlenmesi için yasal esaslar, İkinci Kısım'da ise Terörizme Karşı Savunmasız Olan Bireylerin Desteklenmesi hususları yer almaktadır. Söz konusu Kısım'ın 36 ila 41. Maddelerinde, yönetimlere terörizme maruz kalan kişilere destek sağlama görevini belirtmektedir. İngiltere ve Galler'de bu görev Kanal Programı ile icra edilmektedir. İskoçya'da, eşdeğer program Profesyonel Endişeleri Önleme (Prevent Professional Concerns) olarak bilinmektedir.

CTSA 2015; Kanal Programı ile tüm alanlarda etkili ve verimli iş birliğinin sağlanması, halihazırda yararlı faaliyet gösteren uygulamaların geliştirilmesi amaçlamaktadır. CTSA 2015'de uygulamada; Kanal Programının uygulama konu kapsamına giren bireyler için destek planı ile sağlık ve sosyal hizmetler de dahil olmak üzere alternatif destek seçeneklerini de göz önünde bulunduran programlar geliştirilmesi belirtilmektedir[765].

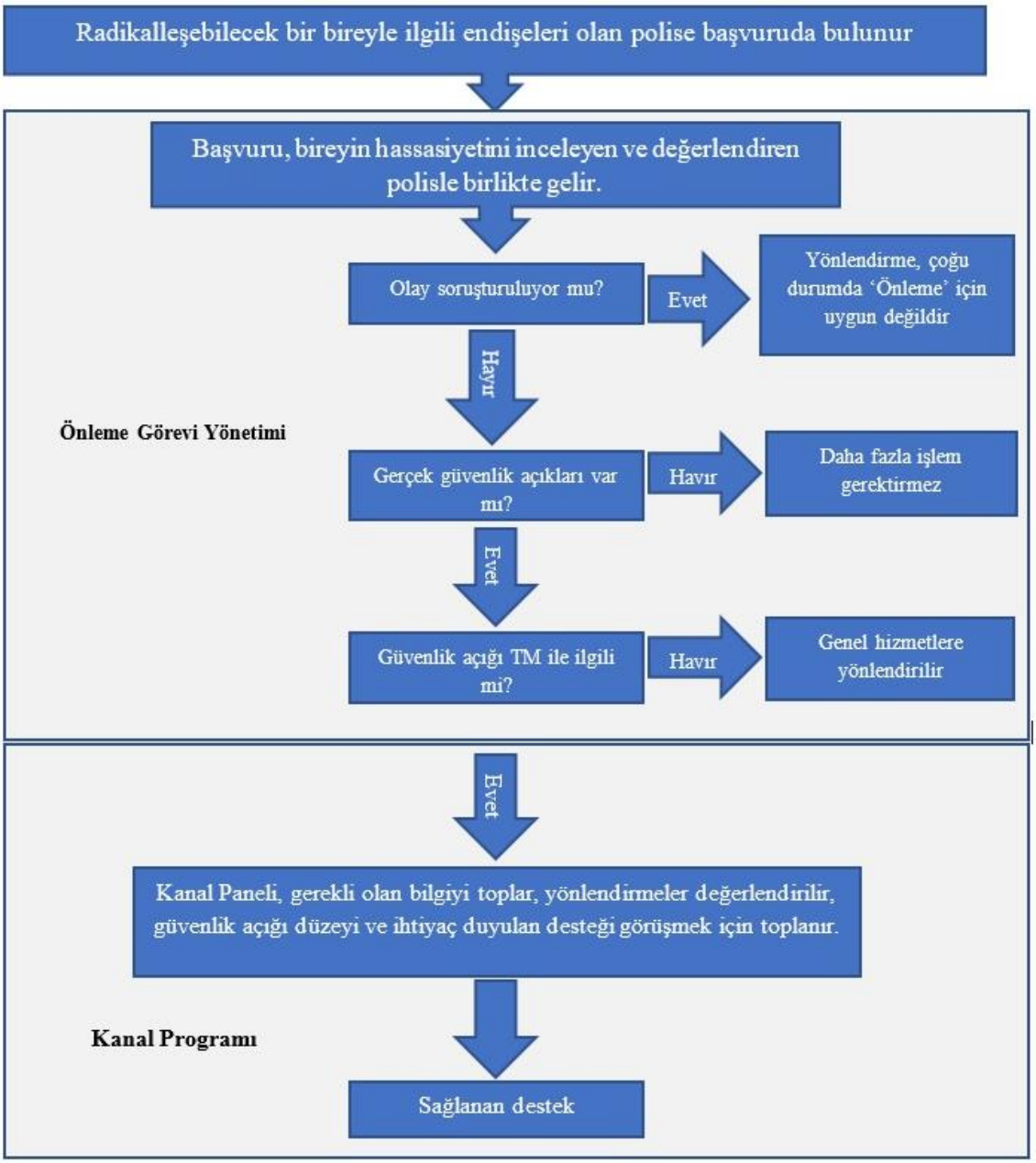
Program, terörizme karşı hassas olan bireyleri korumak maksadıyla; risk altındaki bireylerin belirlenmesi, riskin niteliğini ve kapsamının değerlendirmesi, ilgili bireyler için en uygun destek planının geliştirilmesi aşamalarını takip etmektedir[766]. Kanal Programı, terörizme karşı hassas olan herkes için uygun olabilir. Kanal Programı, savunmasız çocukların ve herhangi bir inanç, din, etnik köken veya güvenlik açıklarından dolayı teröre çekilme tehlikesi ile karşı karşıya olan bireylerin, terörle ilgili faaliyetlere katılmadan önce destek almasını sağlamakla ilgilidir.

Polis tarafından, söz konusu bireyin halihazırda soruşturma altında olup olmadığı, terörizmle ilgisi dikkate alınarak, elde edilen bilgiler Kanal programı ve 'Önleme' görevinde

[764] **Counter-Terrorism and Security Act 2015**
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/contents/enacted> s.e.t. 13.02.2020.
[765] **Counter-Terrorism and Security Act 2015, Schedule 7 Partners of Local Panels**
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/schedule/7> s.e.t. 13.02.2020.
[766] **Channel Duty Guidance Protecting Vulnerable People From Being Drawn Into Terrorism** (2015) s.5,
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/425189/Channel_Duty_Guidance_April_2015.pdf> s.e.t. 13.02.2020.

ortak çalışılan ilgili makamlarla paylaşılmalıdır. Bireyin radikalleşmeye karşı savunmasız olduğu değerlendirilirse, Kanal Programı aracılığıyla destek verilebilir. Polisin radikalleşme riski olduğunu değerlendirdiği başvurularda; yönetim, sağlık, eğitim ve polis de dahil olmak üzere farklı koruma alanlarından temsilcilerin oluşturduğu bir Kanal Paneli tarafından, bireyin ihtiyacına göre destek programı verilmesi gerektiği değerlendirildiğinde, bireyin radikalleştirilmesine yol açabilecek terör unsurlarının faaliyetlerine karşı kendisini korumasını sağlayabilmesi için eğitim, istihdam, sağlık desteği, ideolojik rehberlik konularında yardımcı olunur. Kanal yönlendirme süreci Şekil 15.'dir[767].

[767] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Prevent, Strategic Context, s.38 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.

Şekil 15. Kanal yönlendirme süreci

Kanal Heyeti; bireyin yönlendirilmesinin niteliğine bağlı ve bunlarla sınırlı olmamak üzere; yönetim, sivil toplum kuruluşları, sosyal hizmet kurumları, okullar ve üniversiteler, koruma kurumları (yetişkin ve/veya çocuklar, aile), göçmenlik, sınır birliği, ceza ve tevkif evi, hapishaneler, şartlı serbestlik temsilcilerinde oluşabilir. Kanal üyesi olan polis temsilcisi, kendi bölgelerindeki koordinasyondan sorumludur. Bireylerin yönlendirilmesinde etken olan vakaların yönetimi ve yönlendirilmesi, vakalar hakkında üyeleri bilgilendirerek hızlı bir şekilde ele alınan konulara yönlendirilmelerini, üyeler arasında iş birliği anlayışının artırılması ve etkili ilişkiler kurulmasının sağlanmasını, bireyin

terörle ilgili faaliyetlere potansiyel katılımı ile ilişkili her türlü riskin yönetilmesini icra edebilir. Kanal Heyeti Başkanı; ise bölgelerindeki tüm Kanal vakalarının denetlemesi, her toplantıya bireyin durumuna göre uygun temsilcilerin katılımının sağlanması, Kanal toplantılarında, etkili iş birliğini ve bilgi paylaşımını sağlamak için katılımcı kurumlar arasında etkili ilişkilerin kurulması, bireyler için uygun destek planının oluşturulmasının sağlanması, terörizme maruz kalan kişilere yönelik risklerin tespit edilmesini ve mücadele edilmesi için uygun kurumlara yönlendirilmesinin sağlanması, ihtiyacı olduğu değerlendirilen bireyler için etkili bir destek planının uygulanmasını ve destek planındaki görevlerin gerçekleştirmelerinin takip edilmesi görevlerini icra edebilir[768].

Herhangi bir bireyin terörizme karşı savunmasız olduğunu belirlemenin sabit bir yöntemi yoktur. Bireyin terörizme karşı savunmasız hale gelmesine neden olabilecek etkenler olarak; arkadaş baskısı, diğer insanlardan veya internetten etkilenme, ruhsal ve fiziki eziyet, bireye karşı suç veya bireyin suça karışması, anti sosyal davranış, aile gerginlikleri, ırk/nefret suçu, kimlik veya kendisine saygının kaybolması, kişisel veya politik şikayetleri gibi etkenleri dikkate almak gerekir. Söz konusu etkenlerin görüldüğü bireylerin tespitinin yapılabilmesi maksadıyla; eğitim kurumları, sosyal hizmetler, sağlık, çocuk ve gençlik hizmetleri, suçluın takibi ve gözetim hizmetleri ve güvenilir sivil toplum kuruluşları gibi birey, kurum ve kuruluşlarla etkili bağlantılar geliştirmelidir.

Kanal; bireyin savunmasızlığını; dava, ideoloji veya bir grupla ilişki kurma, zarar verme niyeti ve zarar verme yeteneği olarak ifade edilebilen üç ölçüt çerçevesinde değerlendirmektedir. Üç ölçüt, güvenlik açığına katkıda bulunabilecek aşağıda belirtilen etkenler dikkate alınarak değerlendirilebilir[769]. Birlikte ele alınan bu etkenler, bir bireyin desteğe ihtiyacı olup olmadığı ve ne tür bir destek paketinin uygun olabileceğine dair kararları bildirecek bir bireyin savunmasızlığına ilişkin bütüncül bir bakış oluşturabilir.

[768] **Channel** Duty Guidance Protecting Vulnerable People From Being Drawn Into Terrorism (2015) s.9 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/425189/Channel_Duty_Guidance_April_2015.pdf> s.e.t. 14.02.2020.

[769] **Channel** Duty Guidance Protecting Vulnerable People From Being Drawn Into Terrorism (2015) s.11 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/425189/Channel_Duty_Guidance_April_2015.pdf> s.e.t. 14.02.2020.

Bireyin aşırılık yanlısı dava, ideoloji veya bir grupla ilişki kurduğunu gösteren örnek göstergeler olarak;

- Şüpheli aşırılık yanlıları ile giderek artan süre birlikte zaman geçirmesi,
- Kıyafet tarzını veya kişisel görünüşünü grup ile uyumlu hale getirmesi,
- Günlük davranışlarının; aşırılık yanlısı bir ideoloji, grup ya da dava merkezli olması,
- Aşırılık yanlısı ideoloji, grup ya da dava ile ilişkisi olmayan diğer arkadaş ve etkinliklere karşı ilgi kaybı yaşaması ve uzaklaşması,
- Aşırılık yanlısı olduğunu gösteren malzeme veya sembollerinin bulunması ve kullanması,
- Gruba/davaya/ideolojiye başkalarını da dahil etme çabası içerisinde olması,
- Grup/dava/ideoloji ile özdeşleşmeyi öneren başkalarıyla iletişim içerisinde olması belirtilebilir.

Bir bireyin zarar verme, şiddet kullanma veya diğer yasa dışı araçları kullanma niyetinde olduğuna dair;

- Başka bir grubu, temsil ettiklerinden dolayı tehdit olarak tanımlaması ve bu grubu tüm sosyal ve politik sorunlar için suçlaması,
- Başka bir grup için hakaret ve aşağılayıcı yakıştırmalar, lakaplar, adlar veya etiketler kullanması,
- Diğer grubun temsil ettiğini iddia ettiği tehdidin yaklaştığını belirtmesi ve hemen eyleme geçilmesi için istekli olması,
- Grubun, davası veya ideolojisi adına suç işlemesini haklı çıkaran tutum ve söylev içinde olması,
- Başkalarına yönelik teröre veya şiddete göz yumması veya desteklemesi,
- Saldırı planlaması veya hazırlığı içinde olması örnek göstergeler olarak alınabilir.

Bireyin terör eyleminini gerçekleştirme yeteneği veya terör eylemine doğrudan veya dolaylı olarak katkıda bulunabilmesine ilişkin;

- Şiddet öyküsünün olması;

- Aşırılık yanlısı hedefler için çok yönlü suç becerisine sahip suçlularla irtibatının olması,

- Terör eylemlerini mümkün kılacak inşaat mühendisliği, farmakoloji, bilgisayar mühendisliği gibi mesleki becerilere ve teknik uzmanlığa sahip olması ve kendi grup/dava/ideolojisine bağlı bu tür becerisi olan bireyleri kullanabilmesi örnek göstergeler olarak alınabilir.

Terörizme giden tek bir yol ya da müdahil olanların basit bir profil olmadığı gibi güvenlik açığı başka bir şekilde de kendini gösterebilir. Bu nedenle, bir profil türetme girişimi yanıltıcı olabilir. Bu özelliklerin ve deneyimlerin mutlaka bireylerin terörist olmasına yol açacağı veya bu göstergelerin güvenlik açığı hakkında uygun bir değerlendirme yapmak için gereken tek bilgi kaynağı olduğu varsayılmamalıdır.

Bireylerin ihtiyaçları, duyarlılıkları, güdülenmeleri ve içeriksel etkileri gibi etkenler, terörizme giden bireysel yolu oluşturabilir. Bu etkenler; şikayet ve adaletsizlik duyguları, tehdit altında hissetmek, kimlik, anlam ve aidiyet ihtiyacı, statü arzusu, heyecan ve macera arzusu, başkalarına hükmetme ve kontrol etme ihtiyacı, telkin edilmeye yatkınlık, siyasi veya ahlaki değişim arzusu, fırsatçılığı engelleme isteği, aile veya arkadaşların aşırılığa karışması, bir gruptan etkilenme veya kontrol etme, akıl sağlığı sorunları olabilir[770].

Birey içinde bulunduğu dava, ideoloji veya grubun, bireyi şiddete yönlendirmesi beklenmemelidir. Bireyin şiddetin gerekliliğine inanmasına, ne maksatla, neden, nasıl ve ne yapacağına yönelik zihni çalışma yapılmalıdır. Bu çalışmalar; dava, ideoloji veya grubu ile kendi kimliği üzerinde tanımlama, 'Onlar ve Biz' düşüncesi, düşmanı olarak belirlenen hedefin insanlıktan uzaklaştırılarak canavarlaştırılması, suçlamayı haklı çıkaran tutumlar gibi içerikleri kapsayabilir.

[770] **Channel** Duty Guidance Protecting Vulnerable People From Being Drawn Into Terrorism (2015) Annex C The Vulnerability Assessment Framework, s.12 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/425189/Channel_Duty_Guidance_April_2015.pdf> s.e.t. 14.02.2020.

Bu noktada Kanal üyeleri, bireye yönelik riski değerlendirerek kişinin; terörizme karşı savunmasız olduğuna ve Kanal için uygun bulunduğuna veya farklı bir destek mekanizmasına yönlendirmeye ya da işlemden çıkarılmasına karar vermelidir. Riskin değerlendirilmesi yapılırken; bireyin terörizme sürüklenme riski ve birey terörizm çekildiğinde topluma verdiği risk daima dikkate alınmalıdır. Kanal, bireyin ırkına, dinine veya geçmişine karşı ayrım gözetmeksizin, sağlanan destek hakkında tarafsız bir karar vermek için ellerindeki tüm bilgileri tamamen göz önünde bulundurmalıdır.

Tanımlanan güvenlik açıklarına yönelik destek kapsamında; doğru Kanal üyelerinin katılımı ile risk altındaki bireylerin, radikal ve/veya şiddet içeren ideolojilere karşı güvenliğini sağlamak için sağlık ve eğitim gibi hizmetlerden uzman danışmanlık veya rehberliğe kadar geniş bir yelpazede desteğe erişmesi sağlanır. Bir destek paketine dahil edilen faaliyetlerin türü riske, güvenlik açığına bağlı olur. Örneklemek gerekirse, radikalleşmenin bir sonucu olarak terörizme çekilmenin erken aşamalarında olan bir kişi için bir meşguliyet sağlayan etkinlik yeterli olabilirken, ilerleyenler için daha odaklanmış ve yapılandırılmış bire bir rehberlik veya danışmanlık programı gerekebilir.

Terörizm ve şiddet içeren aşırılığa karşı önleyici bir yaklaşımın faydaları, akademisyenler ve politika yapıcılar tarafından kapsamlı bir şekilde kaydedilmelidir. Birleşik Krallık'taki Kanal deneyiminden alınan en kritik dersler; topluma şeffaflık, güven vermek ve uygun müdahale yöntemlerini dikkatlice seçerek, suç veritabanları dışında olan ve risk altındaki bireyleri de kararlı bir dil kullanarak kayıt altına alınmasıdır. Kanal programının ön plana çıkmasına ve Birleşik Krallık'ın bu programı genişletme çabalarına rağmen, Kanal Programlarının etkinliğinde önemli farklılıklar bulunmaktadır. Yerleşim yerleri ve Kanal Heyeti üyelerinin birbirleriyle nasıl iş birliği yaptıkları, görevlerini anlayışları, bireysel vakaların süreçte nasıl ilerledikleri ve 'Önleme' görevinin işleyişi için kritik çıkarımlar açısından farklılık gösterir.

Kanal Programının internet üzerinden bireylere yönelik aydınlatıcı bilgileri içeren "Let's Talk About It" internet sitesi bulunmaktadır[771]. Kanal Programı için 2015-2016 döneminde 7500 başvuru yapılmasına karşın, bunların yaklaşık 1/4'nün hassasiyet

[771] **Let's Talk About It Working Together to Prevent Terrorism** <https://www.ltai.info/> s.e.t. 20.02.2020.

taşıdıkları, ancak terörizme karışma riski bulunmadığı, başvuranların yaklaşık %15'inin aşırı sağ aşırılıkla, yaklaşık %70'inin dini istismar eden aşırılıkla bağlantılıdır[772].

5.2.5. Önleme (Prevent); Bireylerin Terörist Olmasının ve Terörizmi Desteklemelerinin Önlenmesi Görevi

Birleşik Krallık Önleme Stratejisi (Prevent Strategy) [773] Haziran 2011'de yayınlanmasını müteakip, hemen devamında CONTEST 2011 yayınlandı. Her iki dokümanda da TM'de ideolojiye artan bir önem vermektedir. Özellikle, terörist ideolojinin bir parçası olan, terörizme yardım eden ve şiddet içermeyen aşırılık yanlısı fikirlerin de TM'ye dahil edildiği görülmektedir. CONTEST 2011; ideolojik zorluğa ve onu teşvik edenlerin tehdidine karşılık vermeye odaklanılması esasını içerirken[774], benzer şekilde Önleme Stratejisi de "terörist ideolojisinin bir parçasını oluşturan aşırılık yanlısı fikirlerle de mücadele edilmesi gerektiğnii…bazı terörist ideolojilerin; yasalara uygun olarak faaliyet gösteren ve görünüşte şiddet içermeyen örgütler tarafından benimsenen ve aşırılık içeren fikirleri kullandığı ve bunlardan faydalandığını"[775] belirtmektedir.

'Önleme' görevine yönelik 2011 yılında yayınlanan rehber ise 10 Nisan 2019'da güncellenir[776]. Önleme Görevi Rehberi; ana aktörlerin her biri için uygulamaları tanımlamakta ve 'Önleme' görevinin yerine getirilmesi için izlenecek yöntemleri

[772] **HM** Government (2016) The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism: Annual Report for 2015, Cm 9310, s.16 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/539683/55469_Cm_9310_Web_Accessible_v0.11.pdf> s.e.t. 26.02.2020.
[773] **Prevent Strategy** (2011) HM Government, Cm 8092 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97976/prevent-strategy-review.pdf> s.e.t. 07.04.2020.
[774] **CONTEST 2011** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism (2011) Cm 8123, s.12 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97995/strategy-contest.pdf> s.e.t. 25.02.2020.
[775] **Prevent** Strategy (2011) HM Government, Cm 8092, s.54 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97976/prevent-strategy-review.pdf> s.e.t. 07.04.2020.
[776] **Revised Prevent Duty Guidance** (2019) Home Office <https://www.gov.uk/government/publications/prevent-duty-guidance/revised-prevent-duty-guidance-for-england-and-wales> s.e.t. 21.02.2020.

belirlemektedir. 'Önleme' görevine tabi olan yüksek öğretim kurumları[777] ve eğitim kurumlarına[778] yönelik özel rehber bulunmaktadır.

Önleme Stratejisi; terörist olmayan, şiddet içermeyen, ancak aşırılık yanlısı görüşlere sahip olanlara karşı da mücadele etmenin gerekli olduğunu açıkça belirtmektedir. Aşırılıkla Mücadele Stratejsinde (Counter-Extremism Strategy) aşırılık "demokrasi, hukukun üstünlüğü, bireysel özgürlük ve farklı din ve inançlara karşılıklı saygı ve hoşgörü dahil temel değerlere pasif veya aktif muhalefet olduğu, aynı zamanda silahlı kuvvetleri personelinin ölümüne ilişkin çağrılar da aşırılık olarak görüldüğü"[779] belirtilirken, aynı tanımlamaya Güncellenmiş Önleme Görevi Rehberi'nde (Revised Prevent Duty Guidance) de yer verilmektedir[780]. Radikalleşme ise bir kişinin terörizmi ve terörizme yol açan aşırılık biçimlerini destekleme süreci olarak ifade edilirken, bireyin terörizme karşı kırılganlığı, savunmasızlığı ise savunulması zor ortamda, manevi ve ideolojik etkilere maruz kalmaya ve zarar görmeye açık durum olarak belirtilmektedir[781].

Önleme Stratejisinin amacı, insanların terörist olmasını veya terörizmi desteklemelerini engelleyerek, terörizmden kaynaklanan tehdidi azaltmaktır. Yasada, "insanların terörizme çekilmesini engelleme" ihtiyacı olarak ifade edilmektedir[782]. Önleme Stratejisinin; terörizmden kaynaklanan tehditle mücadele edilmesi, insanların terörizme çekilmesinin önlenmesi ve ihtiyaç duydukları desteğin sağlanması, radikalleşme riskinin olduğu sektörler ve kurumlarla birlikte çalışılması olmak üzere üç özel stratejik hedefi bulunmaktadır[783]:

Terörist gruplar, genellikle aşırılık yanlısı örgütler tarafından geliştirilen ideolojiden yararlanırlar. Aşırılık yanlısı örgütlerin üyesi olan ve bu örgütler tarafından radikalleştirilen

[777] **Prevent Duty Guidance: for Higher Education Institutions In England and Wales** <https://www.gov.uk/government/publications/prevent-duty-guidance/prevent-duty-guidance-for-higher-education-institutions-in-england-and-wales> s.e.t. 20.02.2020.
[778] **Prevent Duty Guidance: for Further Education Institutions In England and Wales** <https://www.gov.uk/government/publications/prevent-duty-guidance/prevent-duty-guidance-for-further-education-institutions-in-england-and-wales> s.e.t. 20.02.2020.
[779] **Counter-**Extremism Strategy (2015) Chapter 1The Threat from Extremism(2015) Home Office, Cm 9148, s.9 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/470088/51859_Cm9148_Accessible.pdf> s.e.t. 23.03.2020.
[780] **Revised** Prevent Duty Guidance, dn. 776.
[781] **Prevent** Strategy (2011) HM Government, Cm 8092, Annex A: Glossary of Terms, s 108 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97976/prevent-strategy-review.pdf> s.e.t. 07.04.2020.
[782] **Counter-Terrorism and Security Act 2015, 26 General Duty on Specified Authorities** <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/section/26/enacted> s.e.t. 20.02.2020.
[783] **Revised** Prevent Duty Guidance, dn. 776.

bireylerin bazılarının terörist gruplara katıldığı bilinmektedir. Önleme Stratejisi; bireylerin terörist olmalarını veya terörizmi desteklemelerinin önlenmesinin, terörist gruplar tarafından paylaşılan ve terörizmi meşrulaştırmak için kullanılan aşırılık yanlısı fikirlerle mücadele etmeyi gerektirdiğini de ortaya koymaktadır. Strateji; aynı zamanda insanların aşırılık yanlısı (yasal da olsa) gruplardan terörizmle ilgili faaliyetlere geçişlerini engellemek istemektedir.

Önleme görevine yönelik çalışmalar, her türlü terör tehdidi ile ilgilenmeyi amaçlamaktadır. Bu tehditlerin en önemlisi şu anda Suriye ve Irak'taki terör örgütlerinden ve El Kaide ile DEAŞ bağlantılı gruplardan gelmektedir. Ancak aşırı sağ ile ilişkili teröristler de emniyet ve güvenlik için sürekli bir tehdit oluşturmaktadır. Dini istismar eden terörizm yanlıları, Batı müdahalesini savaş olarak görerek kendi anlatılarını oluşturmaktadırlar. Dini istismar eden terörizm yanlılarınca, özellikle sivil katılım ve sosyal uyum ilkelerine saldırılmakla, toplumda şikâyet edilen sorunlara yönelik çözüm bulduklarını iddiaları ile aşırı sağcı grupların, beyaz üstünlüğüne dayanan ideolojisine ve terör eylemlerine hem ilham hem de gerekçe sağlanmaktadır.

'Önleme' görevinin kapsamının belirtilmesinde; terör gruplarına üye olan bazı bireylerin, daha önce aşırılık yanlısı örgütlere üye olmuş ve onlar tarafından radikalleştirilmiştir. Şiddet içermeyen aşırılık yanlıların çoğunluğunun da aşırılık yanlısı örgütlere üye olma aşamasından geçmesi, şiddet içermeyen aşırılık ile terörizm arasındaki potansiyel bağlantı gösterir. Sonuçta, terörizm ile şiddet içermeyen aşırılık arasında açık bir ayrım olduğu görülmesine rağmen, her ikisi de TM stratejisinin odağı gibi görünmektedir.

Önleme görevine yönelik olarak; etkili liderlik, ortaklarla birlikte çalışma ve uygun yeteneklerin bulunması önde gelen üç etkendir[784]. Bu etkenlere bakıldığında; 'Etkili liderlik' ile 'Önleme' görevinin öneminin anlatılması ve desteklenmesi, personelin radikalleşme riskini anlamasının sağlanması, riskin yönetilebilmesi anlaşılmalıdır. 'Önleme' görevinde başarı için ortaklarla birlikte çalışma ile ifade edilen yönetimler, güvenlik kuvvetleri, uzman kurumlar, sivil toplum örgütlerinin koordinasyon ile verimli bir iş birliği gösterilmesi, halkla etkileşime giren personelin aşırılık ve radikalleşmenin ne anlama geldiğini ve bunun sonucunda insanların neden terörizme karşı savunmasız olabileceğini anlaması, aşırılık ile terörizm arasındaki ilişkiyi bilmesi, bireylerin terörizme çekilmesini önlemek için hangi

[784] **Revised** Prevent Duty Guidance, dn. 776.

önlemlerin alınabileceğini ve bireylere nasıl destek olunabileceğini, bununla ilişkilendirilebilecek aşırılık yanlısı ideoloji ile nasıl mücadele edilmesi gerektiğini bilmelidir.

Etkili yönetimler; halkı korumak, suçu önlemek ve bütünleşmiş toplulukları desteklemek için çalışmalıdır. Yöneticiler, riskleri yönetmek ve 'Önleme' görevi faaliyetlerini çok yönlü uzman gruplarla koordine etmeli ve bu grupları kullanmalıdır. Bunun yanında, çocuk ve yetişkinlere yönelik koruma, suçu önleme gibi yasal kurumlarla iş birliği yapılmalıdır. 'Önleme' görevi çalışmaları, topluluklar üzerinde doğrudan etkide bulunmanın yanı sıra genellikle çalışmalara doğrudan dahil olmaları gerektiğinden, toplum temelli kuruluşlarla etkili iletişim ve koordinasyon esas alınmalıdır.

Yöneticiler, kamuya ait mekanların ve kaynakların aşırılık yanlıları için bir zemin sağlamamasını ve aşırılık yanlısı görüşlerini yaymak için kullanılmamasını sağlamalıdır. Bu kapsamda, kamuya açık bilgi teknolojisi ekipmanları kullanılarak terörist ve aşırılık yanlısı materyallere erişimin sınırlandırılması için filtreleme çözümlerinin kullanması gerekip gerekmediği sorgulanmalıdır.

Yöneticiler, terörist ideolojinin bir parçası olan aşırılık yanlısı fikirlere destek de dahil olmak üzere, çocukların terörizme sürüklenme riskini değerlendirmelidir. Risk altındaki çocuklar tespit edilmeli ve uygun şekilde müdahale etmek için güçlü koruma politikaları uygulanarak çocukların ve gençlerin terörizme karşı korundukları gösterilmelidir. Bireylerin terörizme çekilmesi; sadece şiddet içeren aşırılığı değil, terörizme elverişli bir atmosfer yaratabilen ve teröristlerin kullandığı görüşleri yaygınlaştırabilen şiddet içermeyen aşırılığı da içermektedir. Okullar, çocukların ve gençlerin terörizm ve terörist ideolojinin bir parçası olan aşırılık yanlısı fikirler de dahil olmak üzere hassas konuları anlayabilecekleri ve tartışabilecekleri güvenli alanlar olmalıdır ve bu fikirlerle nasıl mücadele edileceğini bilmelidir. Bununla birlikte, okullar siyasi doktrinleri yasaklamak ve siyasi meselelere dengeli bir yaklaşım sağlamak için mevcut görevlerine dikkat etmelidir.

Yetkili makamlardan, okulda internete erişirken, uygun filtreleme seviyeleri de dahil olmak üzere, çocukların terörist ve aşırılık yanlısı materyallerden korunmalarını sağlamaları beklenir. Birleşik Krallık'ta Eğitim, Çocuk Hizmetleri ve Becerileri Standartları Ofisi (The Office for Standards in Education, Children's Services and Skill-OFSTED)[785], özel olarak

[785] **Ofsted** <https://www.gov.uk/government/organisations/ofsted> s.e.t. 19.02.2020.

finanse edilen bazı bağımsız okullar dışında, belirlenen yetkili makamları denetler. Okulların etkinliğini değerlendirirken, okulun öğrencileri radikalleşme ve aşırılık tehlikelerinden uzak tutma yaklaşımını ve öğrencilerin bunlara karşı savunmasız olduğundan şüphelenildiğinde ne yaptıkları dikkate alınır.

Sağlık çalışanları, terörizme karşı savunmasız olabilecek insanlarla tanışacak ve tedavi edeceklerdir. Terörizme sürüklenmek sadece şiddet içeren aşırılığı değil, terörizme elverişli bir atmosfer yaratabilen ve teröristlerin sömürdüğü görüşleri yaygınlaştırabilen şiddet içermeyen aşırılığı da içermektedir. Sağlık sektörü için en önemli zorluk, bireyin terörizme sürüklendiğini veya çekildiğine dair işaretler olduğunda, bu emareleri doğru bir şekilde tanımlaması ve gerektiğinde Kanal Programı dahil sağlanabilecek desteğin farkında olması ve bu desteğe ulaşabilmesidir. Bu maksatla, hastalara hizmet veren tüm personele farkındalık ve diğer ilgili eğitimleri verilmektedir.

İngiltere ve Galler'de, özel sektör kuruluşları tarafından sözleşmeli olarak işletilen 14 cezaevi de dahil olmak üzere 122 cezaevi bulunmaktadır. Herhangi bir anda yaklaşık 85.000 tutuklu ve 12 aylık bir süre boyunca 150.000 tutuklu bulunmaktadır[786]. Adalet Bakanlığına bağlı Ulusal Suçlu Yönetim Hizmeti (National Offender Management Service-NOMS)[787] halkı korumaktan ve denetimli serbestlik hizmetleri sunarak yeniden suç işlemeyi azaltmaktan sorumludur. Denetimli serbestlik hizmetleri, yüksek riskli ve diğer ciddi suçluları denetleyen NPS ve düşük ve orta riskli suçluları denetleyen 21 adet Toplum Rehabilitasyon Birlikleri (Community Rehabilitation Companies-CHSs) [788] tarafından verilmektedir.

Polis teşkilatı, 'Önleme' görevinde diğer kurumlar ve ortaklarla birlikte önemli bir rol oynamaktadır. 'Önleme' görevinin başarısı, insanların terörizme çekilmesini önlemek ve

---

Eğitim, Çocuk Hizmetleri ve Beceriler Standartları Ofisi (Office for Standards in Education-Ofsted), 1992 yılında kuruldu. Ofsted'in amacı; çocuklar ve öğrenciler için eğitim, öğretim ve bakım hizmetleri veren kuruluşların, yüksek bir standartta hizmet vermelerini sağlamaktır. Ofsted; Birleşik Krallık'ta her yaştaki öğrenciye eğitim ve beceri sağlayan; yüksek okullar hariç devlet okullarını, özel okulları, çocuk bakım yuvaları, anaokulları, evlat edinme ve destekleme kurumlarını belirli aralıklarla denetler ve sonuçlarını yayımlar. Böylelikle hangi okulun daha iyi hangisinin iyileştirmeye ihtiyacı olduğunu görülmesine ve karar verilmesine yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda Parlamento'ya da rapor vermektedir.

[786] **Revised** Prevent Duty Guidance, dn. 776.

[787] **How the National Offender Management Service Works** <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/337028/how_noms_works_web_v6.pdf> s.e.t. 24.02.2020.

[788] **Community Rehabilitation Company Contracts** <https://www.gov.uk/government/publications/community-rehabilitation-company-contracts> s.e.t. 24.02.2020.

aynı zamanda terörist ideolojinin bir parçası olan aşırılık yanlısı fikirlerle mücadele etme çabalarını destekleyen topluluklara dayanmaktadır. Topluluklardan beklenilen desteğin sağlanmasında polisin kritik bir rolü vardır. Toplumun direncini artırmak ve 'Önleme' görevi ile uyumlu olarak görev alan kurum ve kuruluşları desteklemek için polisten;

- 'Önleme' görevi ile ilgili proje ve planların geliştirilmesinde, Önleme Koordinatörlerini desteklenmesi,

- Aşırılığı veya terörizmi destekleyebilecek kuruluşlara fon sağlanmasını önlemek için rehberlik etmesi,

- Aşırılık yanlılarına karşı toplumun mücadelesinin desteklemesi,

- Risklerin tespit edilmesine ve bunlara mücadele edilmesine imkan veren 'topluluk raporlarının' analiz edilmesi beklenmektedir.

Polis, radikalleşme riskini değerlendirmeye yardımcı olan ve başkalarını terörizme çeken insanlar hakkında (sadece şiddet içeren aşırılığı değil, aynı zamanda terörizme elverişli bir atmosfer yaratabilen ve teröristlerin faydalandığı görüşleri popülerleştirebilen şiddet içermeyen aşırılığı da içerir) bilgi sağlar. Polisin 'Önleme' görevinin icrasında; aşırılık yanlılarını kovuşturmak, dağıtmak ve caydırmak alanlarında etkin olması beklenmektedir.

5.2.6. Aşırılıkla Mücadele Stratejisi

Toplumsal yaşam; yüzyıllar boyunca gelişen, toplumun çoğunluğu tarafından benimsenen, kurum ve kuruluşlarca da desteklenen temel değerlere dayanmaktadır. Bu değerler; hukukun üstünlüğü, demokrasi, bireysel özgürlük ve farklı din ve inançlara karşılıklı saygı, hoşgörü ve anlayışını içermektedir[789]. Bu değerler; toplumsal yaşamda huzur ve güvenliğin, istikrarın teminatı olduğu kadar, çeşitli etkin kökene sahip, çok inançlı bir toplumu başarılı kılan ve birleştiren değerlerdir. Bu değerler, aşırılık yanlılarının saldırısı

[789] **Counter**-Extremism Strategy (2015) Chapter 1-The Threat from Extremism (2015) Home Office, Cm 9148, s.9 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/470088/51859_Cm9148_Accessible.pdf> s.e.t. 15.02.2020.

altındadır. Saldırılar; El Kaide, DEAŞ gibi dini istsmar eden terör örgütlerinin yanında, aşırı sağcı ve Neo-Nazi grupların eylemlerinde görülmektedir.

Terörizm ve nefret suçu saldırıları; sadece aşırılık içeren düşüncelerin sonucu olduğu kadar, aynı zamanda aşırılığın kök salmasının toplumsal değerlerin zayıflaması nedeniyle; ülkenin sosyal dokusunun zayıflaması, kadın haklarının aşınması, cinsiyet, ırk, dini inanç, cinsel yönelim temelinde ayrımcılığın artması, işgücü piyasasına, adalete ve daha geniş bir topluma erişim imkanının kısıtlanması, toplulukların birbirlerinden soyutlanması ve iletişimlerinin kesilmesi ile hoşgörüsüzlük, nefret ve bağnazlık normal görülmesinin bir yansımasıdır.

Ülke genelinde, ideolojilerin gereği, toplumun benimsediği temel değerlere doğrudan karşı çıkan eylemleri teşvik eden veya savunan aşırılık yanlıları bulunabilir. Toplumsal değerlere karşı çıkan yaklaşımlar, genel olarak toplumsal yaşamı olumsuz etkiler ve korunmasız bireylerin radikalleşmelerine neden olabilir. Aşırılık yanlıları; söz konusu bireyleri etkileyebilmek, ideolojilerini yaymak ve taraftarı/elemanı yapabilmek için sosyal medya da dahil olmak üzere teknolojik iletişim vasıtalarını yoğun bir şekilde kullanabilmektedir. Bunun yanında, aşırılık ideolojilerini yaymak için aşırılık yanlılarının; genellikle mevcut yasal kıstaslar içinde kalmayı ve özgürlüklerden istifade etmeyi tercih etmelerine de dikkat edilmelidir.

Dini istismar eden ideolojinin büyümesi ve ortaya çıkardığı terör tehdidi, Birleşik Krallık'ın karşı karşıya olduğu en büyük risk olmakla birlikte, aşırı sağ ve Neo-Nazi aşırılığı ise azınlık topluluklarına karşı yürütülen nefret suçu seviyeleriyle terörizmin ötesinde şiddeti teşvik etmektedir. Bu ideolojiler, bir ırksal ve dini grubun diğerlerinden üstünlüğüne dayanır. Bu tür aşırılık yanlıları genellikle Batı medeniyetinin yaklaşmakta olan bir ırk savaşı ile karşı karşıya olduğunu ya da çok kültürlü bir toplumun beyaz soykırıma yol açacağını iddia eder[790]. Bu aşırı ideolojiler, temelde çözümü zor olan sorunlara, yanlış olsa da basit çözümler sunarak çok cazip olabilir. Bunların yanında, izole edilen topluluklar, temel hakların engellenmesi, temel demokratik kuralların uygulanmaması, yasa dışı kültürel uygulamalar; şiddet içeren veya şiddet içermeyen aşırılık ideolojilerin başarılı olabilecekleri ortam sağlayabilirler. Bu nedenle, 'Önleme' görevi kapsamında; tüm yetkililer, okullar,

[790] **Counter**-Extremism Strategy (2015) Chapter 3-Countering Extremist Ideology (2015) Home Office, Cm 9148, s.22 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/470088/51859_Cm9148_Accessible.pdf> s.e.t. 17.02.2020.

üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, güvenlik kuvvetleri, denetimli serbestlik hizmetleri ve hapishaneler, bireylerin terörizme çekilmesini önlemeye yönlendirilmelidir.

Aşırılığa karşı ortak yaklaşım göstermek maksadıyla, tüm kurumları ve kamu sektörünü sürekli olarak aşırılık yanlılarının ideolojileri, yöntemleri, hedefleri ve nasıl çalıştıkları ile yol açabilecekleri zayiat ve zarar hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. Bu kapsamda, Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığı bünyesinde tesis edilen EAU, aşırılık ile mücadele stratejisini geliştirilmesi, yurt içi ve yurt dışında etkisi olan aşırılıkları analiz edilmesi, devlet kurumları ve kamu sektörününe bağımsız analiz sağlanması görevlerini yürütmektedir[791].

Aşırılık ile mücadele etmek için dört alana odaklanılmalıdır. Bunlar; aşırılık yanlısı ideolojiyle mücadele, aşırılığa karşı olan herkesle müşterek çalışmak, aşırılığa karşı esnek davranış göstererek aşırılık taraftarlarının bölünmelerini sağlamak, toplulukları anlayabilen ve toplumun değerleri üzerindeki uyumsuzlukları gidererek uyumlu topluluklar oluşturmaktır[792]. Bu stratejinin öncelikli amacı insanları aşırılığın yol açtığı zararlardan korumaktır. Bu maksatla belirtilen alanlara odaklanırken güven yaratılması önemlidir.

Bu strateji; yurt içindeki aşırılığa odaklanmakla birlikte;insanların, ideolojinin ve mali akışın giderek daha fazla küreselleşmesinden dolayı, yurt içindeki aşırılıkla mücadelenin güçlendirilmesi maksadıyla, uluslararası çalışma planı geliştirmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Söz konusu çalışmalardan; aşırılık yanlısı ideolojinin doğasını ve çekiciliğini daha iyi anlamak, mücadelenin etkinliğini artırmak için olası uluslararası uygulamaları paylaşmak maksadıyla; uluslararası iletişimin kullanılması, devletler ve uluslararası kuruluşlarla iş birliğini geliştirerek aşırılığa karşı uluslararası ortak mücadele yapılması, tehdidin etkisiz hale getirilmesi, aşırılık yanlısı grupların bağlantıları hakkında bilgi ve veri paylaşımının güçlendirilmelidir.

İletişimdeki gelişmeler; aşırılık yanlılarının ideolojilerini yayma ve belirledikleri hedeflere ulaşmada; daha önce görülmemiş bir hız ve ölçekte hareket etme konusunda çok daha bilgili ve yetenekli olmalarına imkân sağlamaktadır. İnternetin ve özellikle sosyal

[791] **Extremism** Analysis Unit, Question for Home Office <https://www.parliament.uk/business/publications/written-questions-answers-statements/written-question/Lords/2019-01-14/HL12796/> s.e.t. 12.02.2020.
[792] **Counter**-Extremism Strategy (2015) Chapter 2 – Our Strategic Response (2015) Home Office, Cm 9148, s.17 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/470088/51859_Cm9148_Accessible.pdf> s.e.t. 15.02.2020.

medyanın sunduğu olanaklar kullanılarak, bireylere ve büyük kitlelere ulaşabilecek içerikler üretilmektedir. Bu nedenle, internette aşırılıkla mücadele etmek maksadıyla, aşırılık yanlısı ideolojinin maksadının, hedefinin ve kullandığı yöntemin anlaşılmasını sağlamak, toplum ve bireye alternatif öneri sunmak için mevcut tüm araçların kullanılması gerekir. Dolayısıyla ideolojiye karşı koyma çalışmaları;

- DEAŞ dahil grupların insanlık dışı davranışlarını, acımasızlıklarını sürekli olarak gündemde tutarak, aşırılık yanlıların çevrelerini etkilemesine imkan vermeyecek şekilde aşırılık ile mücadeleye süreklilik kazandırılmalıdır.

- Aşırılık yanlısı ideolojinin tutarsızlıkları ve zayıf noktaları gösterilerek, özellikle genç bireylerin sorunlara getirilen basit çözümlere inanmamaları, söz konusu çözümlerin yanlış olduğunun bilincine varmaları için mücadele edilmelidir.

- İnanç, etnik kimlik ve ulusal kimliğin birbiriyle uzlaşabileceğini gösteren yaklaşımlar teşvik edilmelidir.

- Aşırılığa karşı savunmasız gençleri; aidiyet, amaç, gurur ve öz değer duygusu sağlayan yaşam aktivitelerine katılmaların desteklenmelidir[793].

Aşırılık, terörizmin öncüsüdür. Bu nedenle aşırılık, bir kişinin sahip olduğu inançlarının yanı sıra, bu inançları nasıl ifade ettiği ile nitelenir. Günümüzde de dinin istismar edilmesine dayanan düşünce, genellikle aşırılık yanlısı eylemler için temel bir itici güçtür. Uluslararası terörizmin en önde gelen uygulayıcıları, dini istismar eden terör gruplarıdır. İnternet ve sosyal medya, aşırılık yanlılarının mesajlarını yayınlamaları ve davalarına yeni taraftarların/elemanların katılmasını kolaylaştırmaları için sağlam kaynaklar oluşturmaktadır. Uluslararası terörizmin görülmesi için temel bir neden ise birçok aşırılık yanlısı tarafından, terörist hareketlerin amaçlarına erişim bakımından oldukça verimli bir araç olarak algılanmasıdır[794].

[793] **Counter**-Extremism Strategy (2015) Chapter 3-Countering Extremist Ideology (2015) Home Office, Cm 9148, s.24 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/470088/51859_Cm9148_Accessible.pdf> s.e.t. 17.02.2020.

[794] **Martin, Gus** (2017) Essentials of Terrorism: Concepts and Controversies, 1st Ed., California, Sage Publications (Çeviren: Çapcıoğlu, İhsan / Metin, Bahadır (2017) Terörizm Kavramlar ve Kuramlar, 1.Baskı, Ankara, Adres Yayınları, s.30.)

DEAŞ, diğer dini istismar eden örgütlerle birlikte, bilgi ve iletişim için internete önemli ölçüde güvenen kitleleri, özellikle de savunmasız gençleri hedeflemektedir. Dini istismar eden gruplar, Neo-Nazi ve aşırı sağcı gruplar ideolojilerini yaymak, taraftar/eleman kazanabilmek ve yetiştirmek için internet ve sosyal medyayı etkin olarak kullanmaktadır. Toplumda aşırılık yanlısı ideolojilerle mücadele edilecekse hem aşırılık yanlısı görüşlerle yüzleşmek hem de aşırılık yanlısı içeriğe erişimi sınırlamak için interneti kullanmak çok önemlidir. Aşırılık yanlılarının internet kullanımındaki büyük artışın önüne geçebilmek maksadıyla; kamu ve özel sektörün iş birliği ile insanların aşırılık yanlısı ideoloji ile internette mücadele etmelerinin sağlanması ve aşırılık yanlılarının platformlarına açık erişimlerin engellenmesi için sosyal medya ve iletişim sağlayıcılarıyla birlikte çalışılması gerekir. Aşırılık ile internet üzerinden mücadele etmek isteyenleri desteklemek maksadıyla; aşrılıkçılığa karşı mücadele için genel görüşlerini belirtmek isteyen güvenilir uzmanların desteklenmesi, sivil toplum kuruluşlarının ana akım düşünceler çerçevesinde eğitilerek internet üzerinden yorumlarının duyulmasının sağlanması, okullara ve öğretmenlere internet üzerinden radikalleşme tehdidinin anlatılması ve gençleri internet üzerinden radikalleşme risklerine karşı tedbirli olmaları için ulusal bir programın yürütülmesi, internet kullanıcılarını aşırılık yanlısı içerikleri bildirmeleri konusunda cesaretlendirerek toplumda farkındalık oluşturulmalıdır. Ayrıca, aşırılık yanlısı içeriğe erişimi sınırlamak için devlet, internet sağlayıcılar ve toplum temsilcilerinden oluşan bir grup oluşturulmalı ve etkili yaklaşımlar geliştirmeye çalışılmalı ve içeriklerin süzülmesinin etkin kullanımı desteklenmelidir.

Aşırılık yanlıları; ideolojilerini yaymak maksadıyla, hem savunmasız hem de baskı altında alınabilecek kitleyi barındıran kamu kurumlarını hedef alabilir. Bu kapsamda okullar; aşırılık yanlılarının kontrolü ele geçirme ve ideolojilerini yayma girişimlerine karşı savunmasız olabilirler. Bu nedenle, radikalleşmenin belirtilerini görebilme ve uygulanabilecek hareket tarzları, alınması gereken tedbirler konusunda öğretmenlere ve öğrencilere eğitim verilmesinin yanında destek sağlanmalıdır. Ayrıca, gençlerin olayları eleştirel olarak değerlendirmelerine yardımcı olacak şekilde öğretim kaynakları geliştirilmeli ve çeşitlendirilmelidir. Bununla birlikte, bazı okulların ortak değerlere aykırı düşünceler öğretmesine, başka inançlara ve kimliklere duyulan nefreti teşvik ettiği yönündeki endişeleri gidermek için bir sistem bulunmalıdır. Üniversiteler ise aşırılık yanlısı görüşler ve ideolojilerle mücadele için en önemli alanlarından biridir.

Yöneticilerin, aşırılıkla mücadelede önemli rolleri bulunmaktadır. Yöneticilerin aşırılığın üstesinden gelmek için imkân ve kabiliyetlerini; ne zaman, nerede, nasıl kullanmaları hususunda Devletin rehberliği gereklidir. STK hem yurt içinde hem de yurt dışında faaliyet göstermektedir. STK; aşırılık yanlıları tarafından; ideolojilerinin yayılması, topluma görüşlerinin iletilmesi, yardım toplanılması gibi faaliyetlerde kullanılabilmektedir. STK'nın terörizm ya da aşırılılık amacıyla kötüye kullanılmasını önlemek maksadıyla, yönetim standartlarının iyileştirilmesi, yasal görevleri konusunda mütevelli heyetlerince farkındalık yaratılması, öngörülen risklerin yönetilmesi hususlarında tavsiyede bulunulmalı ve destek sağlanmalıdır.

İnanç grupları ve liderleri aşırılığa karşı mücadelede önemli bir rol oynamaya devam etmektedirler. Aşırılığa karşı uzmanlıklarını kullanmak için çalışmaları desteklenmelidir. İnanç kurumlarının güçlü yönetim kurmasına yardımcı olmak için yönetimi geliştirmek, kadın ve gençlerle ilişki kurmalarını teşvik etmek, hoşgörüsüzlükle mücadele etmek, ibadet yerlerinin iyileştirilmesi ve desteklenmesini sağlayan bir destek programı başlatılmalıdır.

Aşırılıkla mücadele eden birey, kurum, kuruluş ve topluluklarla iş birliği yapılmalıdır. Ancak, acımasız ve şiddet uygulayan aşırılık yanlıları, toplum üzerinde baskı kurarak sindirebilmektedir. Bu nedenle, güvenilir ve aşırılığa karşı mücadele deneyimi olan kişi ve grupların desteklenerek aşırılıkla mücadele etmeleri sağlanmalıdır. Aşırılık yanlıları ile mücadele eden bireyleri ve grupları; birbirlerine destek sağlamaları, bilgi ve deneyimlerini paylaşmaları maksadıyla; birbirine bağlayan yeni bir sistem geliştirmektedir. Bunun yanında, sosyal medya ve internet için teknik yardım, belirli projeler için finansman sağlanması gibi destekler verilmelidir. Bu şekilde aşırılıkla mücadelede daha geniş bir kitleye ulaşılmasına imkânı yaratılabilir.

Televizyon ve radyo; temel değerleri temsil eden sesin ve mesajlarının duyulmasını sağlamada muazzam bir güce ve etkiye sahiptir. Basın özgürlüğüne saygı duyarak, aşırılık yanlılarının zararlı mesajları ve yalanları duyurmak için bir platform haline gelmeleri durumunda yasal yollara gidilebilir. Ayrıca, aşırılıkla mücadelede karşılaşılan zorlukların anlaşılması ve ana akım seslerin daha geniş alanda duyurulması için kamu tarafından finanse edilen ve büyük ve küçük yayıncılar desteklemelidir. Ayrıca, bazı aşırılık yanlıları, aşırılık ideolojisinin kitlelere erişimini artırmak için televizyon ve radyo yayınlarına konuşmacı olarak katılım sağlayarak yararlanmak ister. Bir yandan aşırılık ideolojilerin barındırdığı

riskleri ortaya çıkarmak ve kamuoyu yaratmak için televizyon ve radyoda tartışma programları yararlı olabilir.

Aşırılıkla mücadele kapsamında, Birleşik Krallık değerlerini paylaşan ortaklarla çalışmaktır. Birleşik Krallık, halkı aşırılık yanlılarından korumak için göçmenlik ile ilgili yasal düzenlemeler yapmaktadır. Bunun yanında, Birleşik Krallık vatandaşı olmanın ayrıcalık olduğu inancına uygun olarak, Birleşik Krallık vatandaşı olabilmek için gerekli koşullar yeniden düzenlenmekte, vatandaş olmak isteyen bireyin başvurusunda 'iyi karakter' sahibi olması, aşırılık yanlısı görüşleri destekleyip desteklemediği veya Birleşik Krallık değerlerine uygun hareket edebilme durumunu sorgulanması ve devamında vatandaşlıktan kolaylıkla çıkarılmasını sağlayacak ölçütlerle desteklenmektedir[795].

Güvenlik kuvvetlerin, özellikle polisin aşırılık yanlıları mücadele edebilmesi için çeşitli yetkileri bulunmaktadır. Toplum içerisinde nefreti ve şiddeti teşvik eden ve bireyleri aşırılığa çeken aşırılık yanlısı örgütleri yasaklamak, aşırılık yanlısı bireylerin zararlı faaliyetlerini kısıtlamak için yasal düzenleme yapılmalıdır. Söz konusu düzenlemeler, yalnızca bireylerin veya toplumun güvenliği için tehdit oluşturan grupların ve bireylerin faaliyetlerini önleme hedeflenmelidir. Düzenleme; inançlarını ifade eden insanlara karşı kullanılmaması, demokratik protesto hakkını kısıtlamaması, ifade özgürlüğünü sınırlamaması ve alınan tedbirlerin yüksek düzeyde adli incelemeye tabi olması önemlidir. Bu kapsamda Birleşik Krallık'ta, işyerlerinde savunmasız birey ve grupların etkilenmemesi için işverenlerin aşırılık yanlılarını tespit etmesi ve çalıştırılmamalarının sağlanması maksadıyla, Bilgilendirme ve Yasaklama Hizmeti (Disclosure and Barring Service-DBS)[796]; kritik faaliyet icra eden işverenlere, çalışanlar hakkındaki bilgileri temin ederek işyerlerini korumalarına yardımcı olmaktadır.

Bir toplumun yapısı farklı etnik köken ve dini, inanca sahip toplumları barındırabilir. Bunun yansıması olarak ülkenin bazı bölgelerinde bir kısım insanlar aidiyet duygusu hissetmeden, toplumla uyum sağlayamadıkları için toplumdan soyutlanmış şekilde yaşamlarına devam edebilir. Topluma uyum sağlayamama bir sonucu olarak özellikle kadınlar ve gençlerin eğitim imkanına ulaşmaları ve istihdam edilmeleri sınırlı olabilir.

[795] **Counter**-Extremism Strategy (2015) Chapter 5 – Disrupting Extremists (2015) Home Office, Cm 9148, s.33 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/470088/51859_Cm9148_Accessible.pdf> s.e.t. 17.02.2020.

[796] **Disclosure Barring Service** <https://www.gov.uk/government/organisations/disclosure-and-barring-service/about> s.e.t. 19.02.2020.

Bunun yansıması olarak yaşamlarında bekledikleri fırsatları yakalayamayan, farklı geçmişe sahip insanlar arasındaki ayrımlar büyüyebilir ve nefreti körüklemek isteyen gruplar veya bireyler tarafından kullanılabilir. Sonuçta, toplumdan soyutlanan topluluklar, aşırılığın yarattığı tehdide karşı daha hassas olur. Aynı zamanda, toplulukların sahip olduğu değerler, yapılar ve otoriteler ön plana çıkarılarak, toplumun güvenliğini tehdit edebilecek ve istikrarı bozucu davranış ve eylemlerin oluşmasına imkan verebilecek koşullar yaratabilir. Birleşik Krallık ise belirtilen hassas duruma karşı demokratik ve açık bir toplum yapısı, farklı etnik kökene ve çeşitli din ve inanca gösterdiği hoşgörü ile başarılı olmaktadır. Bu kapsamda Ulusal Vatandaşlık Servisi (National Citizen Service-NCS) çalışmalarını genişletmeye ve daha fazla katılımı teşvik etmeye gayret etmektedir. NCS; işletmeler, gençlik merkezleri, futbol kulüpleri ve girişimcilerle çalışarak, gençlerin daha geniş topluluklarıyla etkileşime girmelerine ve daha aktif ve sorumlu vatandaşlar olmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, Birleşik Krallık; büyük bir kısmı yüksek düzeyde sosyal yoksunluk ve tecrit olan alanlarda olmak üzere İngilizce dil eğitimini desteklemektedir. İngilizce konuşma yeteneğinin dönüştürücü bir etkisi olabilir. İnsanlara daha geniş bir toplumla bütünleşme, işyerinde yardım etme, hayati önem taşıyan kamu hizmetlerine daha kolay ulaşma ve çocuklarının eğitimini destekleme imkânı sunması nedeniyle İngilizce iletişim kurabilmenin topluma uyuma olumlu etkisi olur. İnsanların; İngilizce'yi anlama ve iletişim kurma becerisi, aşırılık yanlı ideolojileri sorgulama ve alternatifleri duyma imkanlarına önemli katkı yapacağı aşikardır.

5.2.7. Füzyon Doktrini

Ulusal güvenlik ve kriz durumlarında müşterek strateji geliştirilmesi için koordinatörlük ve liderlik yapan NSC; ulusal güvenliğe odaklanmasının bir sonucu olarak, stratejiye yeterli yer vermemektedir[797]. Strateji güvenliğin ötesindedir. Füzyon Doktrini (Fusion Doctrine), NSC'i desteklemek için on altı uygulama grubu kurarak bunun üstesinden gelmeye çalışmaktadır.

NSCR 2018 yılında yayımlandığında, Birleşik Krallık'ın ulusal güvenliğine yönelik tehditlerin 2015 yılında beklenenden daha hızlı geliştiğini, genişlediğini ve yoğunlaştığına

[797] **Seely, Bob / Rogers, James** (2019) Global Britain: A Twenty-First Century Vision, Henry Jackson Society, s.22 <https://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2019/02/HJS-Global-Britain--A-Twenty-first-Century-Vision-Report-A4-web.pdf> s.e.t. 22.07.2020.

vurgu yapmaktadır[798]. Birleşik Krallık Ulusal Güvenlik Stratejisinin birinci amacı; yurt içinde, anakara dışındaki Birleşik Krallık bölgelerinde ve yurt dışında Birleşik Krallık halkını, çıkarlarını, alt yapısını korumak ve ekonomik güvenliğini sağlamaktır. Haziran 2019 ayında yayımlanan NSS ve SDSR-2015 Üçüncü Yıllık Raporu (National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015: Third Annual Report); Birleşik Krallık'ın söz konusu amacına yönelik olarak mevcut ve ortaya çıkan tehditleri etkisiz hale getirmek için "Füzyon (Fusion)" yaklaşımının benimsendiğini belirtmektedir[799]. Adından da anlaşılacağı gibi, bütünün parçaların toplamından daha büyük olmasını sağlamak için ulusal güvenlik yeteneklerini bir araya getirmek hedeflenmektedir[800]. Füzyon Doktrini ile ulusal güvenliğe yönelik ortak yaklaşım geliştirilmekte, NSC'nın önceliklerinin her birini yerine getirmek için üst düzey yetkililer arasında sorumlulukların belirlenmesi sağlanmakta ve müşterek karar almayı desteklemek için daha sorumluluk belirleyici bir sistem oluşturulmaktadır[801].

Kabine Sekreteri (Cabinet Secretary) ve Kamu Hizmeti ve Ulusal Güvenlik Danışmanı (Head of the Civil Service and National Security Adviser), Ocak 2019'da, Ulusal Güvenlik Stratejisi Ortak Komitesinde (Joint Committee on the National Security Strategy) yaptığı sunumda; tehditlerin belirsizliği ve karmaşıklığını, 21. yüzyılın en büyük zorluklarından biri olarak ifade etmektedir. Aynı konuşmasında Füzyon Doktrini kapsamında oluşturulan yapıyı ve süreçleri; ulusal güvenliğin sağlanmasında, ulusal güvenliğin tesisine sorumlu olan kurumlarının 'geleneksel' yapılarının ötesine geçen tüm yönetimin gayreti' ve gerçek ekip çalışmasına yönelik politika olduğunu belirtmektedir[802].

Yeni çatışmalar; sosyal medya ve sanal alanda yeni ve karmaşık bilgi işlemleri, yasalar, ekonomik araçlar (boru hatları, rüşvet ve yaptırımlar) ve silahlı şiddet gibi çeşitli

[798] **National** Security Capability Review (2018) Foreword by the Prime Minister, s.2 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/705347/6.4391_CO_National-Security-Review_web.pdf> s.e.t 22.07.2020.
[799] **National** Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015: Third Annual Report (2019), s.9 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/819613/NSS_and_SDSR_2015_Third_Annual_Report_-_FINAL__2_.pdf> s.e.t. 18.05.2020.
[800] **Newman, Nick**, Focusing The Forces of Fusion <https://www.paconsulting.com/insights/focusing-the-forces-of-fusion/> s.e.t. 20.07.2020.
[801] **National** Security Capability Review (2018) The Fusion Doctrine, s10 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/705347/6.4391_CO_National-Security-Review_web.pdf> s.e.t. 21.08.2020.
[802] **Oral Evidence: Work of the National Security Adviser** (2019) Joint Committee on the National Security Strategy, HC 625, s.6-7,17 <http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/national-security-strategy-committee/work-of-the-national-security-adviser/oral/95669.pdf> s.e.t. 21.07.2020.

araçlar kullanılarak yürütülmektedir. Yeni çatışmaları kendi çıkarına göre yönlendirmek için demokrasilerin seçim sistemlerine siber tehditler, halkı kontrol etmek için yapay zekâ ve büyük verilerin kullanılmasının yanı sıra, halkın bölünmesini ve muhalefeti desteklemek için sosyal medya algoritmalarının, reklamların ve multimedyaların tasarımı ve gizli kullanımı gibi elli dolayında araç ve yöntem bulunmaktadır[803]. Bu araç ve yöntemler; politik çatışma (siyasi cepheleşme, algı yaratma, siber saldırı, suikast, rüşvet ve şantaj, suç örgütlerinin ve referandumun kullanımı), kültür ve yönetimi (tarihin yeniden yazılması, dini merkezlerin kullanımı, sembollerin yönlendirilmesi, kültürün kullanımı, sosyal medya ile sinema ve TV'nin kullanımı), ekonomi ve enerji (transit ücretleri, uygun krediler, rüşvet ve yolsuzluk, doğalgaz temini, varlık ele geçirme), askeri güç (askeri tatbikatlar, silahlı gruplara lojistik destek, özel kuvvet operasyonları, eğitim, mültecilerin silahlandırılması), diplomasi ve kamusal erişim (diplomasi, halkla ilişkilerin kullanımı, etki aktörleri, kamuda tanınan şahısların, spor takımları gibi geleneksel olmayan yöntemlerin kamuya açık erişim için kullanımı, tanınmış şahıslara pasaport vermek); bilgi ve anlatı savaşı (yandaş medya organları, medyanın satın alınması, kitle ile iletişim) ve bunların merkezinde yedinci unsur olarak komuta ve kontrol (C2) olmak üzere yedi öğeye ayrılabilir[804].

Birleşik Krallık genelinde, Füzyon Doktrini ile karar alma ve harekete geçmede ivme kazanıldığı itiraf edilmelidir[805]. Bu; SDSR-2015'de belirtilen devlet kaynaklı tehditlerin arttığını gösteren, eski Rusya ajanı Sergei Skripal'ın zehirlenmesi ve Mart 2018'de eski Rusya ajanı ve kızının Birleşik Krallık'ta öldürülme girişimi[806] örneğinden hareket eden Kabine Sekreteri (Cabinet Secretary) ve Kamu Hizmeti ve Ulusal Güvenlik Danışmanı (Head of the Civil Service and National Security Adviser); Ulusal Güvenlik Stratejisi Ortak Komitesi (Joint Committee on the National Security Strategy)'nde yaptığı konuşmada; devlet saldırganlığı özellikle hibrit savaşı gibi karmaşık tehditlerle mücadelenin güçlendirmesi için istihbarat, güvenlik kuvvetleri ve TM unsurları gibi geleneksel ve geleneksel olmayan, özellikle siber araçların eşgüdümlü olarak kullanılmasının, sürekli

[803] **Seely, Bob / Shandra, Alya,** The Toolkit for Kremlin's New Warfare (02.04.2018)The Times <https://www.thetimes.co.uk/article/the-toolkit-for-kremlin-s-new-warfare-6kthqgd7t> s.e.t. 23.07.2020.
[804] **Seely, Bob** (2018) A Definition of Contemporary Russian Conflict: How Does The Kremlin Wage War? Henry Jackson Society <https://disinfoportal.org/wp-content/uploads/ReportPDF/A-Definition-of-Contemporary-Russian-Conflict-new-branding.pdf> s.e.t. 23.07.2020.
[805] **Fusion Doctrine: One Year On** (2019) Wiredgov <https://www.wired-gov.net/wg/news.nsf/articles/Fusion+Doctrine+One+Year+On+11032019142500?open> s.e.t. 19.07.2020.
[806] **Dodd, Vikram / Harding Luke,** Sergei Skripal: Former Russian Spy Poisoned with Nerve Agent, Say Police (08.03.2018) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk-news/2018/mar/07/russian-spy-police-appeal-for-witnesses-as-cobra-meeting-takes-place> s.e.t. 19.07.2020.

rekabet ve yüzleşme ile karşı karşıya kalınan hasımların seviyesinden altına düşmemesi için hızlı ve etkin bir dizi tedbirler alınması gerektiğini vurgulamaktadır[807].

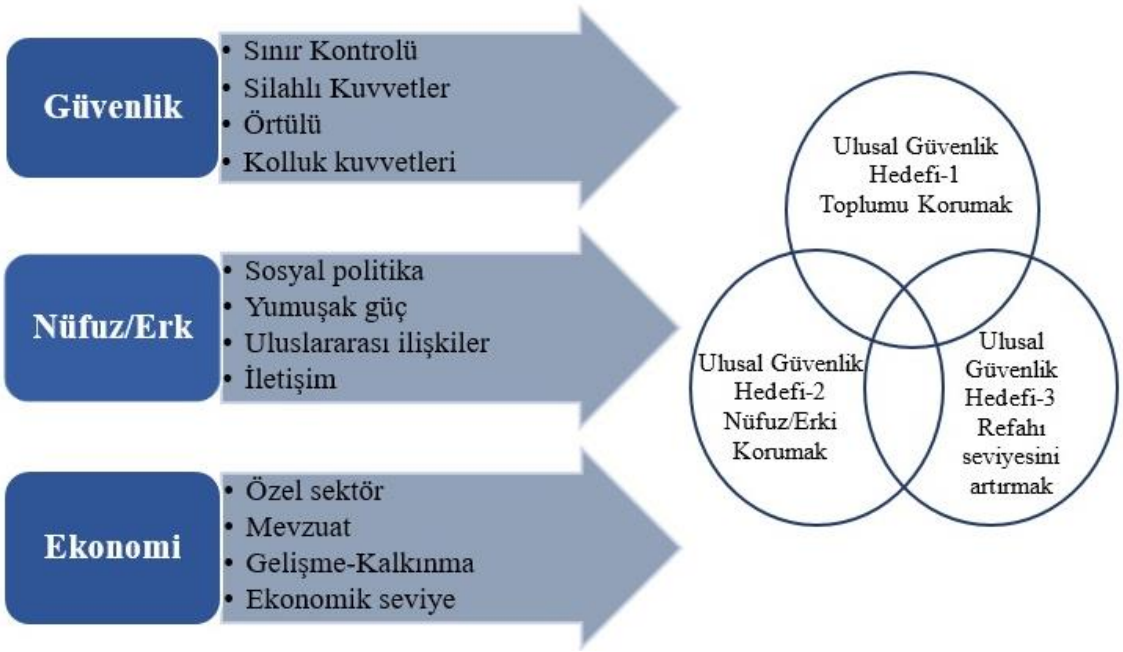
Kabine Sekreteri (Cabinet Secretary) aynı konuşmasında; bütün çabanının departmanlar arasında ortak anlayış içerisinde en düşük ortak paydada birleşme olduğunu belirterek, Füzyon Doktrini'nin stratejiye dayalı olduğunu, üç unsur içerdiğini bunların; birincisinin politika ve planlamanın strateji odaklı tasarımı, ikincisinin NSC'in kararlarını uygulamak üzere departmanlar arası ekiplere, üç yıldızlı düzeydeki üst düzey yetkililer de dahil olmak üzere liderlik edilmesi ve yönetimler arasındaki mekanizmaların geliştirilmesi, son olarak beş yıllık SDSR döngüsü aracılığıyla ve yıllık durum incelemesi ile yetenekler arasındaki bağlantının gözden geçirilmesi olduğunu ifade etmektedir[808].

Füzyon Doktrini strateji ile başlar. Düşmanların ve müttefiklerin istenmeyen ikinci ve üçüncü dereceden etkilerden kaçınmak için nasıl tepki verebileceklerini tahmin ederek, hedeflere ulaşmanın en etkili ve verimli yollarını uzun vadede belirler. SDSR 2015, savunma ve korumanın, Birleşik Krallık'ın ulusal güvenlik politikasının merkezinde yer alan ve uzun süredir devam eden caydırıcılıkla başladığını belirtmektedir. Dünya daha belirsiz ve değişken hale geldikçe caydırıcı yaklaşım, daha kapsamlı hale gelmektedir. Modern caydırıcılık devletin tamamını kapsamakta ve Füzyon Doktrini tarafından etkinleştirilmektedir. Modern caydırıcılık için sahip olunan yeteneklerin azami kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle, tüm bilgi ve veri kaynaklarından yararlanarak sağlam bir analize ihtiyaç bulunmaktadır. Günümüzde gelişen teknoloji ve değişen tehdit nedeniyle, ulusal güvenliğin sağlanabilmesi için güvenlik sektörü, özel sektör ve diğer alanlarla daha güçlü iletişime ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda Füzyon Doktrini; Birleşik Krallık'ın güvenliğini etkinlikle sağlama gayreti içerisinde iken, diğer sektörlerin, bireylerin; terör, aşırılık, organize suç ve sosyal istismarlara karşı savunmaya katkı yapmaları beklemektedir.

Bunun yanında, teknolojik zorlukların çoğu en iyi şekilde kamu ve özel sektör arasındaki iş birliği ve koordinasyon ile giderilmesi mümkündür. Bu yaklaşım, güvenlik, ekonomik ve kalkınma ortaklıklarının sıklıkla karşılıklı olarak güçlendirildiği uluslararası

[807] **Oral** Evidence: Work of the National Security Adviser (2019) Joint Committee on the National Security Strategy, HC 625, s.8
<http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/national-security-strategy-committee/work-of-the-national-security-adviser/oral/95669.pdf> s.e.t. 21.07.2020.
[808] **House** of Commons Defence Committee (2003) A New Chapter to the Strategic Defence Review Sixth Report of Session 2002-03, HC 93-I, s.3
<https://publications.parliament.uk/pa/cm200203/cmselect/cmdfence/93/93.pdf> s.e.t. 19.05.2020.

alanda da hayati öneme sahiptir. Füzyon Doktrini, ulusal güvenlik hedefine ulaşmak için Birleşik Krallık Yönetiminin ve önemli ölçüde sivil toplumun kullanabileceği ekonomik, güvenlik ve nüfuz yeteneklerini bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Bu hedefler; Birleşik Krallık halkını korumak; Birleşik Krallık'ın nüfuzunu korumak; ve Birleşik Krallık'ın refahını korumaktır. Güvenlik, ekonomik ve nüfuz/erk yeteneği ile ulusal güvenlik hedefleri uyumlu olmalıdır(Şekil 16.) [809]. Füzyon Doktrini ile belirtilen hedefler, herhangi bir ulus için meşru ve önemli hedeflerdir [810].

Şekil 16. Güvenlik, ekonomik ve nüfuz/erk yeteneği ile ulusal güvenlik hedefleri

NSCR ile 2018 yılında, yeni bir ulusal güvenlik doktrini olarak açıklamasından bu yana Füzyon Doktrini, ulusal stratejik hedeflere yaklaşımda önemli bir değişiklik getirmektedir. Ulusal güvenlik işlerinin yürütülmesinde yaygın sorumluluk anlayışı kabul görmekte ve çalışmaların temelini oluşturmaktadır. Füzyon odaklı yaklaşımı desteklemek için yeni yapılar geliştirilerek, Birleşik Krallık'ın menfaatlerinin ve hedeflerinin tamamını kapsayan her bir NSC önceliğine, Ulusal Güvenlik Stratejisi Uygulama Grubu (National Security Strategy Implementation Group-NSSIG) ve Ulusal Strateji Uygulama Grubu (National Strategy Implementation Group-NSIG) tesis edilir. Her bir NSSIG ve NSIG'in

[809] **National** Security Capability Review (2018) The Fusion Doctrine, s.10 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/705347/6.4391_CO_National-Security-Review_web.pdf> s.e.t. 21.08.2020.
[810] **Barder, Owen** (2018) What I Would Like to Hear from the UK Development Secretary: Making the "Fusion Doctrine" Work for the Poor, Center for Global Development <https://www.cgdev.org/blog/what-i-would-hear-uk-development-secretary-making-fusion-doctrine-work-poor> s.e.t. 20.07.2020.

başkanı olarak bulunan Genel Müdür (SRO)'ün, NSC'e karşı kişisel olarak hesap verebilme ve toplu karar almayı desteklemek için Yönetim genelinde koordinede bulunma [811] görevlerini icra etmesi ile ulusal güvenlik sorunlarının ele alınmasında beceri ve uzmanlıktan faydalanma yoluna gidilmektedir[812].

Ulusal güvenliğe yönelik Füzyon yaklaşımı, Hükümetin ulusal stratejik hedefleri desteklemek için etkinliğini, verimliliğini ve hesap verebilirliğini artırmak için tasarlanmış temelde yeni bir yaklaşımdır. Ulusal güvenliği savunurken; ekonomik kaldıraçlardan son teknolojik kaynaklara, dünya sahnesindeki daha geniş diplomatik ve kültürel etkinliğe kadar tüm yeteneklerden daha iyi yararlanılmasını sağlar. Bu yaklaşım, Hükümet, kamu sektörü, özel sektör ve üniversitelerle ulusal önceliklere göre birlikte, koodineli ve bütünleşik bir anlayışla çalışmayı gerektirmektedir. Örnek olarak Birleşik Krallık'ın TM faaliyetleri; güvenlik ve istihbarat teşkilatları, güvenlik kuvvetleri ve Birleşik Krallık Ordusu'nun kolektif kaynaklarını kaynaştırması verilebilir. Benzer yaklaşımı; internetteki güvenliğe zararlı etkisi olan hususların temizlenebilmesi için İçişleri Bakanlığı, Dijital, Kültür, Medyanın ilgili kurumları, polis, istihbarat örgütleri ve özel sektör kuruluşları tarafından desteklenen ortak çalışmalarda ve tedbirlerin geliştirilmesinde görülmektedir. Burada önemli olan Füzyon Doktrini'nin yaklaşımında temel nokta; kafaları, kalpleri ve alışkanlıkları değiştirmektir[813].

Bilgi çağında etkili olabilmek ve siber tehditlerle mücadele edebilmek için ileri dijital mühendislik ve siber becerilere sahip uzman personele olan ihtiyaç artmaktadır. Dijital ekonominin büyümesi, ulusal güvenlik misyon ve hedefleri ile dengelenen yüksek özel sektör maaşlarının çekiciliği arasında yetenek savaşlarına sahne olmaktadır. Füzyon yaklaşımının yetenek yönetimine genişletilmesi ile bakanlıkların, kurumların, Ordu'nun, güvenlik kuvvetlerinin yüksek vasıflı insanları kazanmasını, eğitmesini, geliştirmesini, yönetmesini sağlaması beklenmektedir.

---

[811] **Revisiting the UK's national security strategy**, Optimising the National Security Strategy-Making Process <https://publications.parliament.uk/pa/jt201719/jtselect/jtnatsec/2072/207206.htm#footnote-026-backlink> s.e.t. 21.07.2020.

[812] **National** Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015: Third Annual Report (2019), s.50 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/819613/NSS_and_SDSR_2015_Third_Annual_Report_-_FINAL__2_.pdf> s.e.t. 18.05.2020.

[813] **Newman**, Nick, Focusing the forces of Fusion <https://www.paconsulting.com/insights/focusing-the-forces-of-fusion/> s.e.t. 20.07.2020.

NSC'de; Birleşik Krallık'ın ulusal güvenlik konusundaki konumunun her yıl stratejik önceliklendirme ile ilgili karar alma fırsatları, tehditler, esneklik açısından değerlendirileceği, yıllık durum incelemesi, departmanların planlamaları ve SDSR'nin uygulanma durumu hakkında Parlamento'nun yıllık raporunu da bilgilendirilmesi yer almaktadır[814]. Ulusal güvenlik ortamı, Birleşik Krallık'ın ulusal güvenliğinin beş yıllık gözden geçirilmesi mevcut döngüsünden daha hızlı bir şekilde değiştiği, geçici incelemeyi gerekli kılmaktadır. Böylece; Birleşik Krallık'ın tehditlere karşı yeteneklerini düzenli olarak değerlendirmek için yerleşik bir mekanizma kurulmakta, periyodik olarak olayların kontrolü, savunma politikasının sürekli olarak dış politika ve güvenlik politikası ile uyumlu tutulabileceği bir sürece imkan verilmesi, NSC'e ilgili departmanların ve kurumların, değişen ihtiyaçlarına göre yeteneklerinin düzenlenmesine ve bütçe düzenlemelerini yapabilmeye imkan sağlanmaktadır[815]. Bu kapsamda, Birleşik Krallık'ın AB ile ilişkisinde önemli bir değişiklik ve ABD'de Başkan'ın izlediği politika da dahil olmak üzere güvenlik ortamında büyük değişiklikler, Birleşik Krallık'a yönelik tehditlerin yoğunlaşması ve çeşitlenmesi ve savunma bütçesinde önemli bir yapısal değişikliklerin olması nedeniyle, ilk durum incelemesi olarak Ulusal Güvenlik Yeteneği Değerlendirmesi: Değişen Güvenlik Ortamı: 2017-19 (National Security Capability Review: A changing security environment: Government Response to the Committee's First Report of Session 2017–19), 17 Ekim 2018'de yayımlandı. Raporda, güvenlik tehditlerine karşı kurumların etkili olabilmesi için çok daha koordineli olmaları gerektiği belirtilmektedir.

Birleşik Krallık'ın Füzyon Doktrini; ulusal güvenlik, ekonomi ve nüfuz hedeflerini korumak, destekleme ve projelendirmek için güvenlik, ekonomik ve nüfuz yeteneklerini azami etki için kullanmayı amaçladığını belirten gazeteci yazar Leonid Bershidsky; NSCR'de gösterişli olarak nitelendirdiği Füzyon Doktrini adının seçimini, sıklıkla kullanılan 'hibrit savaşı'[816] teriminden kaçınmak olabileceğini ifade ederek, Füzyon Doktrini ile hibrit savaşın benzerliklerine dikkat çekmektedir[817]. Buna göre Doktrin kapsamında dile getirilen esasların birçoğunun 2000'li yılların başında, Rusya'da yapılan, silahlı kuvvetlerin

[814] **National** Security Capability Review (2018) The Fusion Doctrine, s.11 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/705347/6.4391_CO_National-Security-Review_web.pdf> s.e.t. 21.08.2020.
[815] **Revisiting** the UK's national security strategy, dn. 811.
[816] **Monaghan, Sean** (Ed.) (2019) MCDC Countering Hybrid Warfare Project: Countering Hybrid Warfare, Multinational Capability Development Campaign (MCDC) <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/784299/concepts_mcdc_countering_hybrid_warfare.pdf> s.e.t. 19.07.2020.
[817] **Leonid, Bershidsky** (2018) The U.K.'s New 'Fusion Strategy' Looks Familiar, Bloomberg Opinion <https://www.bloombergquint.com/view/the-u-k-s-new-fusion-strategy-looks-familiar> s.e.t. 19.07.2020.

modernizasyonu ve daha fazla mobilize olması, siber yeteneklerin artırılması ve devletin uzman kadrolarının takviye edilmesi, ulusal yayıncının ve devletin yumuşak güç organizasyonlarının uluslararası erişiminin genişletilmesi gibi konularla çakışmasına dikkat çekmektedir. Ayrıca, Rusya'nın 2015 Ulusal Güvenlik Stratejisinde olduğu gibi güvenlik gündeminin bir parçası olarak Füzyon Doktrini'nde de; ekonomik yenilik, halkla ilişkiler, savunma yeteneği, dış yardım konularına yer verilmektedir.

Bershidsky; Rusya'nın vatandaşlarını alınan tedbirlerin, ulusal güvenliğin bir parçası olduğuna, dış düşmanlara karşı uyanık bulunulması gerektiğine ikna etmesi ile ekonomik, teknolojik ve medya unsurlarını büyük bir ulusal güvenlik şemsiyesi altında birleştirerek, devlet tarafından iletilen hususların halk tarafından kabul görmesi sağlayabildiğini, Birleşik Krallık'ın ise derin, tarihi bir demokrasisi ve kolayca manipüle edilmeyen bağımsız, çoğulcu bir medyası bulunduğunu, yine de Birleşik Krallık'ın "yumuşak güç stratejisi yaratma" niyetini uygulamak istediğini vurgulamaktadır[818].

Birleşik Krallık; stratejik düşüncesini geliştirmeyi ve bu gücü etkin bir şekilde kullanmak için devletin kurumlarını koordineli bütünleşmiş şekilde çalıştırmayı ve dünyada önde gelen akıllı güç (smart power) olmayı hedeflemektedir[819]. Kabine Sekreteri (Cabinet Secretary) Ocak 2019'daki konuşmasında, "Füzyon Doktrini'nin umut verici bir başlangıç yaptığını" belirterek "Birleşik Krallık'ın geleceğe hazır olmasının" önemine vurgu yapmaktadır[820]. NSC'de; Bakanlar ve yetkililer küresel politikaya yönelik bütünleştirmeyi hedeflerken, bütün seviyelerde koordineli olarak stratejilerin geliştirilmesinde bütünleşmenin sağlanamaması tehlikesine dikkat çekilmektedir. Bu nedenle Birleşik Krallık'dan reaktif olmaktan ziyade proaktif yaklaşım sergilemesi beklenmektedir[821].

Birleşik Krallık, 12 Aralık 2019 erken seçim sonrasında, yeni Başbakan; Birleşik Krallık'ın uluslararası politikasının tüm alanlarında savunma ve güvenlik konusunda; Entegre Güvenlik, Savunma, Kalkınma ve Diplomasi İncelemesi (Integrated Security,

---

[818] **Leonid,** dn. 817.
[819] **Seely**, Bob / Rogers, James (2019) Global Britain: A Twenty-First Century Vision, Henry Jackson Society, s.16 <https://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2019/02/HJS-Global-Britain-¬-A-Twenty-first-Century-Vision-Report-A4-web.pdf> s.e.t. 22.07.2020.
[820] **Oral** Evidence: Work of the National Security Adviser (2019) Joint Committee on the National Security Strategy, HC 625, s.17 <http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/national-security-strategy-committee/work-of-the-national-security-adviser/oral/95669.pdf> s.e.t. 21.07.2020.
[821] **Seely**, Bob / Rogers, James (2019) Global Britain: A Twenty-First Century Vision, Henry Jackson Society, s.15 <https://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2019/02/HJS-Global-Britain-¬-A-Twenty-first-Century-Vision-Report-A4-web.pdf> s.e.t. 22.07.2020.

Defence, Development and Diplomacy Review) veya Entegre İnceleme (Integrated Review) olarak adlandırılan incelemenin yapılacağını ifade etti[822]. Entegre İnceleme'nin, Birleşik Krallık'ın AB dışında aktif bir küresel oyuncu olarak rolünü yeniden tanımlama çalışmaları ile uluslararası toplum için kalıcı savunma ve güvenlik etkileri olması muhtemel olan en büyük küresel salgınlardan birinin etkisinin devam ettiği zamana denk gelmesi de ilgi çekiciliğini artırmaktadır.

Entegre İnceleme, Aralık 2019 seçimi sonrasında, yeni Hükümetin görevlendirilmesinde Birleşik Krallık Kraliçesi'nin konuşmasında "Birleşik Krallık'ın dünya üzerindeki etkisini desteklemek ve genişletmek… Birleşik Krallık'ın dünyadaki yerini savunmadan diplomasiye ve kalkınmaya kadar tüm yönlerini kapsayan yeniden değerlendirme"[823] olarak belirtilmektedir. Böylece Birleşik Krallık; diplomasi, savunma, güvenlik ve kalkınma politikalarında yeniden bir değerlendirme başlatmaktadır. Entegre İnceleme;

- Birleşik Krallık'ın; dünyadaki rolü konusundaki niyetini, ulusal güvenlik ve dış politikası için uzun vadeli stratejik hedeflerini tanımlamak.

- Müttefiklerle daha verimli çalışma ve Birleşik Krallık'ın sorun çözme ve sorumluluk paylaşım yöntemlerini belirlemek.

- Birleşik Krallık'ın hedeflerine ulaşması ve karşılaşabileceği risk ve tehditleri etkisiz hale getirmek için gelecek on yıl ve sonrasında ihtiyaç duyulan yetenekleri belirlemek.

- Hedeflere ulaşmak için Yönetim sisteminde ve yapılanmasında yapılması gerekli olan reformları belirlemek.

- Gelecek on yıl içinde uygulamaya net bir yaklaşım ile hedeflerden elde edilen verimin nasıl değerlendirileceğini belirlemek olarak beş kilit alanda gerçekleştirilmektedir[824].

[822] **Watson, Abigail / Walpole Liam** (2020) ORG Explains #13: UK Defence Reviews <https://www.oxfordresearchgroup.org.uk/org-explains-uk-defence-reviews> s.e.t. 19.07.2020.
[823] **Queen's Speech December 2019** <https://www.gov.uk/government/speeches/queens-speech-december-2019> s.e.t. 19.07.2020.
[824] **Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy:Written statement-HCWS126** (2020) <https://www.parliament.uk/business/publications/written-questions-answers-statements/written-statement/Commons/2020-02-26/HCWS126/> s.e.t. 19.07.2020.

2010 yılından bu yana, Birleşik Krallık'ta her beş yılda bir ülkenin savunma ve güvenliğinin durumunu değerlendirilmesi yapılmaktadır. 2010 yılından bu yana beş yıllık zaman çizelgesine uygun olarak, Birleşik Krallık'ın 2020 yılında bir inceleme yapması beklenmektedir. Entegre İnceleme'nin; yurt içinde Aralık 2019 seçimi ve Brexit sonrası Birleşik Krallık'ın dünyada nasıl görüldüğünün, Başbakanlık ofisinin "Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması, küresel manzaranın dramatik bir şekilde değiştiği bir zamanda Birleşik Krallık'ın dünyadaki yerini tanımlamak ve güçlendirmek için yeni fırsatlar sunuyor." [825] görüşünün değerlendirmesini verebilecektir.

Uluslararası sistemde Entegre İncelemeyi etkileyebilecek değişik etkenler bulunmaktadır. Bunları; birincisi SDSR-2015'de belirtilen devlet kaynaklı tehditlerin arttığı, Rusya ajanları tarafından eski Rusya ajanı ve kızının Birleşik Krallık'ta öldürülme girişimi [826], İran'ın nükleer silah geliştirme girişimi [827], Suriye'ye yardım sağlanması konusunda yaşanılan sorun nedeniyle karşılıklı tanker gemilerinin alıkonulması[828][829], Çin'in yükselişinin etkisi örnek olarak ifade edilebilir. İkincisi, Birleşik Krallık'nin Brexit görüşmelerinde diğer Avrupalı liderler arasında giderek artan derecede acımasız bir ilişkinin yanı sıra, Birleşik Krallık-ABD iş birliğinde yaşanan zorluklar bulunmaktadır. Üçüncüsü, devletler arasındaki ilişkilerin ötesinde, iklim değişikliği de dahil olmak üzere, incelemede muhtemelen birkaç küresel konunun önemli bir rol oynaması beklenmelidir. Ayrıca, COVID-19 gibi küresel olarak yaşanan salgınların, COVİD-19'da görüldüğü üzere yarattığı savunma ve güvenlik etkileri değerlendirilmelidir.

[825] **Watson**, Abigail / Walpole Liam (2020) ORG Explains #13: UK Defence Reviews <https://www.oxfordresearchgroup.org.uk/org-explains-uk-defence-reviews> s.e.t. 19.07.2020.
[826] **Dodd,** Vikram / Harding Luke, Sergei Skripal: Former Russian Spy Poisoned with Nerve Agent, Say Police (08.03.2018) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk-news/2018/mar/07/russian-spy-police-appeal-for-witnesses-as-cobra-meeting-takes-place> s.e.t. 19.07.2020.
[827] **Iran Nuclear Deal: Trump Pulls US Out In Break With Europe Allies** (2018) BBC News <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44045957> s.e.t. 19.07.2020.
[828] **Wintour, Patrick**, British-Iranian Relations Strained as Oil Tanker is Seen off SYRİA (08.09.2019) The Guardian <https://www.theguardian.com/world/2019/sep/08/british-iranian-relations-strained-as-oil-tanker-is-seen-off-syria> s.e.t. 19.07.2020.
[829] **Wintour, Patrick**, Gulf Crisis: Story Began With Uk's Seizure of Iranian-Flagged Ship In Gibraltar (20.07.2019) The Guardian <https://www.theguardian.com/world/2019/jul/20/gulf-crisis-tanker-retaliation-iran-hormuz> s.e.t. 19.07.2020.

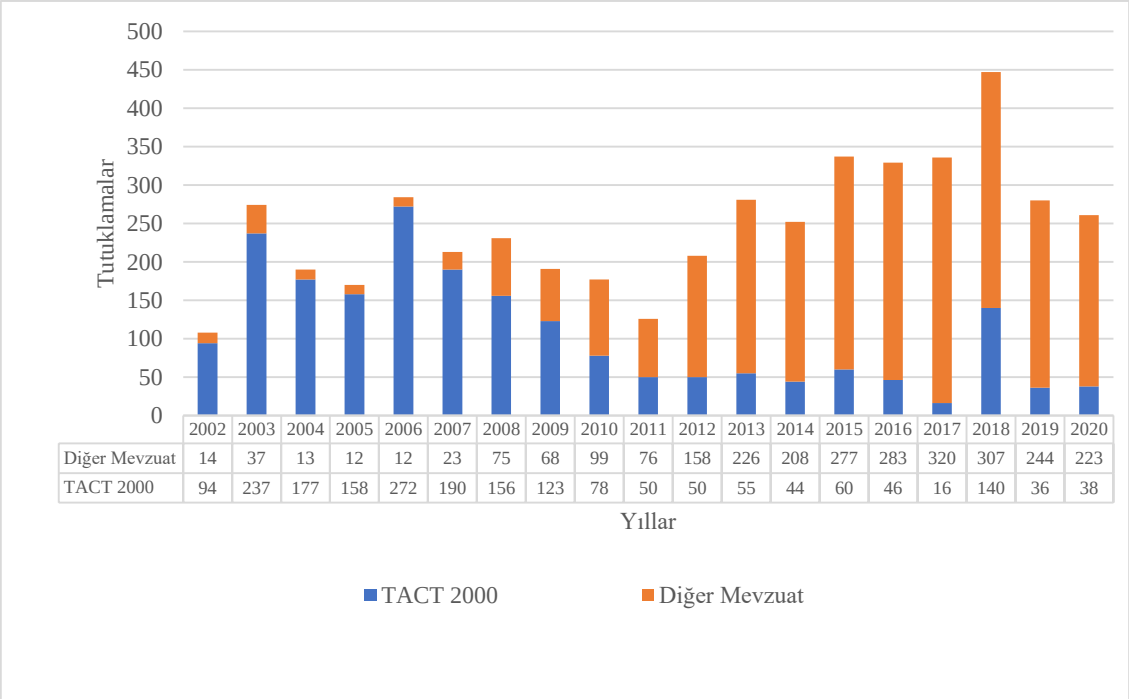
5.2.8. Bulgular

Mevcut terörist tehditlerin kapsamı, birçok Batılı Devleti, teröristlerin radikalleşerek şiddet eylemleri gerçekleştirme süreçlerini belirlemeye, etkisiz hale getirmeye ve aynı zamanda bu süreci destekleyen iletişim ağlarını etkisizleştirme çabasına yöneltmektedir. Birleşik Krallık'ın ise 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında, TM stratejisi olarak CONTEST'te belirtilen esasları uygulamaktadır. CONTEST'in çeşitli versiyonları arasındaki en bariz fark, tehdidin niteliği ve Birleşik Krallık'ın tepkisi hakkında sadece çok daha detaylı bilgi sunmasıdır. Bu değişim esas olarak; tehdidin nitelikleri, stratejinin esasları, yönetimler, etnik topluluklar, radikalleşme, aşırılık, yurt dışı TM, toplumun bütünleştirilmesi ve stratejinin belirli bölümlerinin uygulanmasında yer alan özel sektör gibi ilgili tarafları hedeflemektedir. Bu nedenle temel değişiklikler, stratejinin bölümlerinde olduğu kadar iletişim ve uygulamada olurken, genel amaç ve beklenen sonuçlar aynı kalmaktadır[830]. Birleşik Krallık'ta kurum, kuruluş ve görevlilerin TM çalışmalarında, uygulanacak esasları, projelerin uygulanmasındaki görevlendirmeler gibi genel bir yapıyı ortaya koyması da CONTEST üzerinde ortak güdülenmenin sağlanmasında büyük bir etken olmaktadır.

11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında güvenlik ortamı değişmektedir. Havaalanı ve liman güvenliği, sınır güvenliği, vize incelemesi ve daha yoğun göç prosedürleri gibi bireyin iletişim özgürlüğü başta olmak üzere temel değerlerine kısıtlama getiren güvenlik önlemleri yoğun olarak uygulamaya konmaktadır. Bu önlemlerin yasal dayanağını oluşturabilmek için Birleşik Krallık tarafından; 1974 tarihli PTA'nın yürürlüğe girmesinden Mayıs 2020 ayı sonuna kadar geçen sürede terörizmle ilgili mevzuatta 377 kez, 1974-2020 yılları arasında teröristlere yönelik mevzuatta 39 düzenleme yapıldığı görülmektedir.

[830] **Foley,** Frank (2013) Countering Terrorism in Britain and France, 3rd Ed.,New York, Cambridge University Press, s.83,84.

Birleşik Krallık'ta; 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında tutuklama sırasında veya soruşturmanın daha sonraki bir noktasında terörizmle ilgili faaliyetlere karıştığından şüphelenilen ve TACT 2000 Bölüm 41 esaslarına göre tutuklananların, 11 Eylül 2001'den (11 Eylül 2001'den itibaren veri toplanmaya başlanmıştır.) Mart 2020 ile biten yıla ait verilerin yıllık dökümlerine bakıldığında, 31 Mart 2020 tarihinde sona eren yılda, Birleşik Krallık'ta bir önceki 12 aylık dönemden (%7 düşüş) daha az olan teröristle ilgili faaliyetler için 261 tutuklama gerçekleştiği, 11 Eylül 2001'den bu yana yıllık ortalama 257 tutuklama olduğu görülmektedir (Şekil 17.)[831].

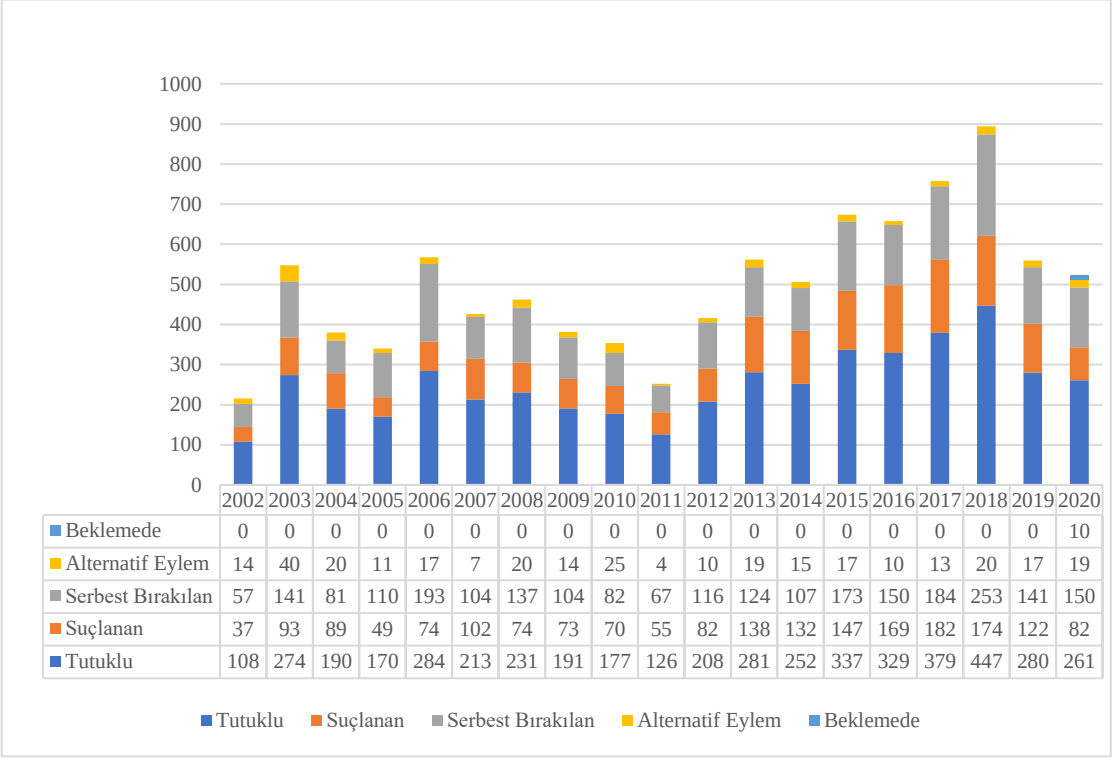

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Diğer Mevzuat	14	37	13	12	12	23	75	68	99	76	158	226	208	277	283	320	307	244	223
TACT 2000	94	237	177	158	272	190	156	123	78	50	50	55	44	60	46	16	140	36	38

Şekil 17. 31 Mart 2002-31 Mart 2020 tarihlerinde terörle ilgili tutuklananlar

[831] **Operation of Police Powers Under The Terrorism Act 2000 and Subsequent Legislation: Arrests, Outcomes, and Stop and Search** (2020) Home Office Statistics Release Calendar, s.5<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/891341/police-powers-terrorism-mar2020-hosb1520.pdf> s.e.t. 01.08.2020.

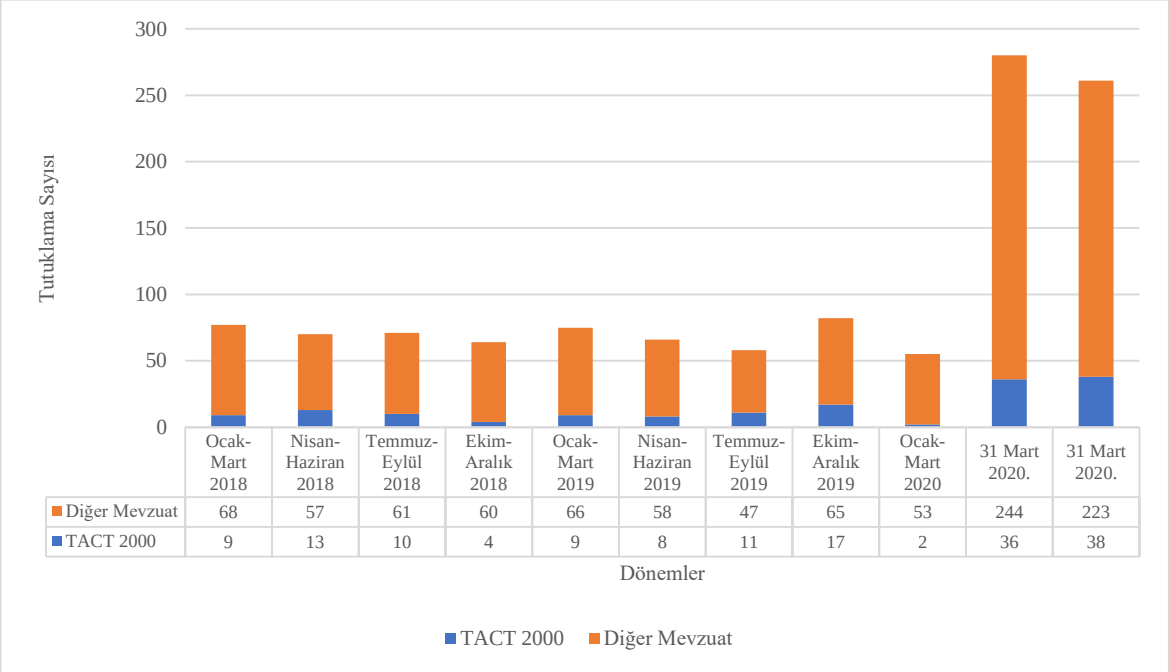
11 Eylül 2001'den itibaren, 4 738 kişi tutuklanmasına rağmen; delillerle 1 492'si suçlanmış, 2 474'ü serbest bırakılmış, 312'si diğer mevzuat gereği alternatif işleme tabi tutulmuş, 10'u ise işlem için beklemektedir. 31 Mart 2020 tarihinde sona eren yılda terörle ilgili faaliyetlerden kaynaklanan 261 tutuklamadan 150'si (%35) soruşturma kapsamında serbest bırakılırken, 82 (%31) suçlanmış, 19 (%7) kişi başka mevzuat gereği alternatif işlemlere tabi tutulduğu, 10 kişinin soruşturma sonucunun belirlenmesini beklediği görülmektedir (Şekil 18.).

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Beklemede	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10
Alternatif Eylem	14	40	20	11	17	7	20	14	25	4	10	19	15	17	10	13	20	17	19
Serbest Bırakılan	57	141	81	110	193	104	137	104	82	67	116	124	107	173	150	184	253	141	150
Suçlanan	37	93	89	49	74	102	74	73	70	55	82	138	132	147	169	182	174	122	82
Tutuklu	108	274	190	170	284	213	231	191	177	126	208	281	252	337	329	379	447	280	261

Şekil 18. 11 Eylül 2001'den itibaren terörizm nedeniyle tutuklananlar

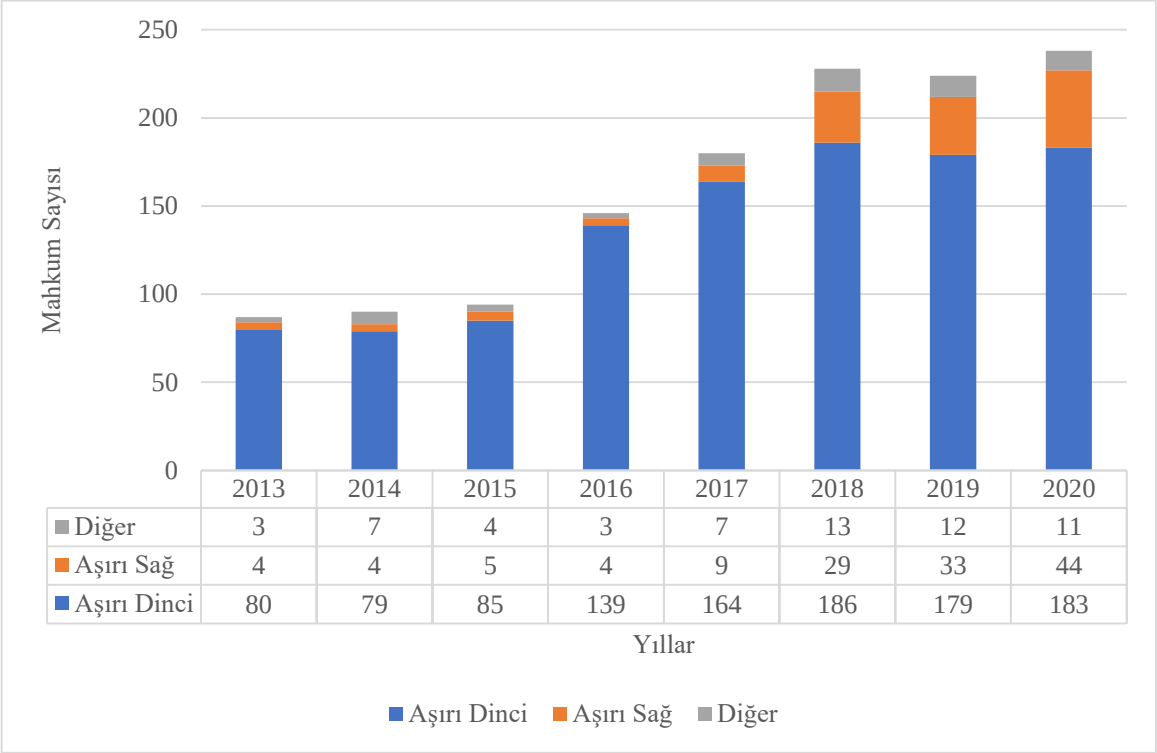
Birleşik Krallık'ta Ocak 2020-Mart 2020 arasında 55 tutuklama ile son dokuz çeyreğin en düşük tutuklamanın gerçekleştiği seviyedir (Şekil 19.)[832].

Şekil 19. 31 Mart 2001 itibariyle, üçer aylık dönemlerde tutuklama durumu

[832] **Operation** of Police Powers Under The Terrorism Act 2000 and Subsequent Legislation: Arrests, Outcomes, and Stop and Search (2020) Home Office Statistics Release Calendar, s.6 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/891341/police-powers-terrorism-mar2020-hosb1520.pdf> s.e.t. 01.08.2020.

Birleşik Krallık'ta, 31 Mart 2020 itibariyle, terörle ilgili suçlar nedeniyle gözaltında tutulan 238 kişi bulunmaktadır. Gözaltında tutulanların yaklaşık dörtte üçünü oluşturan 183 (%77) kişinin dini istismar eden görüşlere sahip olduğu, 44 kişinin (%18) ise aşırı sağ ideolojiye sahipken, 11 kişinin (%5) diğer ideolojilerle bağlı olduğu değerlendirilmektedir. Birleşik Krallık'ta, 31 Mart 2013-31 Mart 2020 tarihleri arasında, terörizmle ilgili suçlar nedeniyle mahkum olanların ideolojik dağılımı Şekil 20.'dedir[833].

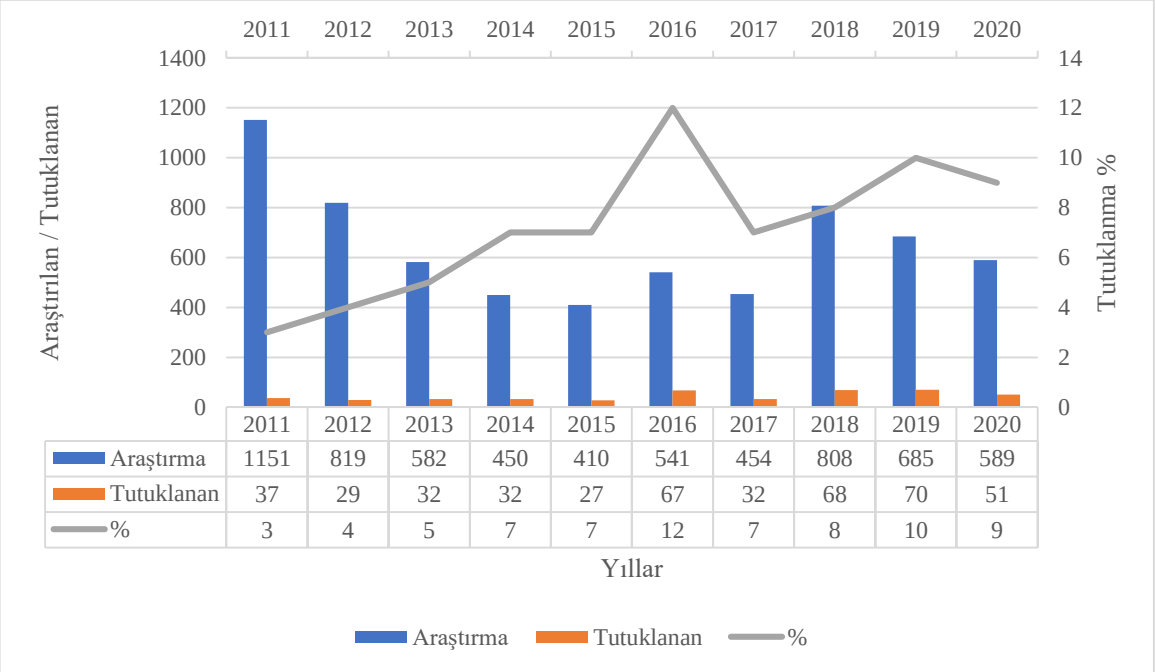

Şekil 20. 31 Mart 2013-31 Mart 2020 tarihleri arasında, terörizmle ilgili suç nedeniyle mahkum olanların ideolojik dağılımı

Birleşik Krallık'ta dini istismar eden ideolojiye sahip bireylerin, 2016 yılından itibaren, terörizm suçlarından gözaltı sayısında artış dikkati çekmesine rağmen, son üç yıl yatay bir seyir izlediği görülmektedir. Ancak aşırı sağ ideolojiye sahip bireylerde, terörizm suçlarından mahkûm olanların sayısı 2018 yılında bir önceki yıla göre %322 artış gösterdiği ve artmaya devam etmesi düşündürücüdür.

[833] **Operation** of Police Powers Under The Terrorism Act 2000 and Subsequent Legislation: Arrests, Outcomes, and Stop and Search (2020) Home Office Statistics Release Calendar, s.18 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/891341/police-powers-terrorism-mar2020-hosb1520.pdf> s.e.t. 01.08.2020.

Polise şüpheli durumlarda ‘durdur ve ara’ yetkisi tanınmaktadır. TACT 2000 md.43 (yalnızca Metropolitan Police Service (MPS) tarafından) ve TACT 2000 md. 47A (tüm polis kuvvetleri tarafından) altında kullanılabilecek ‘durdur ve ara’ yetkisi tanınmaktadır. Aynı zamanda TACT 2000 Çizelge 7’de yetkilerin kullanımı esasları bulunmaktadır. TACT 2000 md. 43, bir polis memurunun, terörist faaliyetlerde bulunduğundan makul olarak şüphelendiği bir kişiyi durdurmasına ve aramasına izin vermektedir. md. 43’de tanınan yetkilere istinaden yapılan ‘durdur ve ara’ işleminde, ilgili verilerin toplanmaya başlandığı 2011 yılı ile 2015 arasında, 1 151'den 410 seviyesine kadar inen, %64 oranında büyük bir azalma olduğu görülmesine rağmen, devamındaki üç yıl boyunca artış olduğu ve 2018 yılında 808 ‘durdur ve ara’ faaliyetine kadar yükselmesi toplumun yaşam akışını etkileyecek şekilde güvenlik tedbirlerinin artırıldığını ifade etse de 2020 yılında ise bir önceki yıla göre %14 azalma ile 589’a düştüğü görülmektedir (Şekil 21.)[834].

Şekil 21. TACT 2000 md.43 kapsamında ‘durdur ve ara’ işlemi ve tutuklanma durumu

TM mevzuatının özgür topluma derinden zarar vermemesi için yurt içi ve yurt dışında terör tehdidi karşısında, birincil görev olarak; halkı, sivil özgürlükleri, demokratik değerleri ve hukukun üstünlüğünü korumak ile ilgili görevler de dikkate alınmalıdır. Devletin vatandaşın özgürlüklerini ve haklarını koruma taahhüdü ile saldırıları önlemek, istihbarat

[834] **Operation** of Police Powers Under The Terrorism Act 2000 and Subsequent Legislation: Arrests, Outcomes, and Stop and Search (2020) Home Office Statistics Release Calendar, s.22 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/891341/police-powers-terrorism-mar2020-hosb1520.pdf> s.e.t. 01.08.2020.

elde etmek arasında toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren güven düzeyinin muhafazası gibi bir ilişki vardır.

Bir soru, Birleşik Krallık on yılda El Kaide gibi dini istismar eden teörizmin tehdidinin abartılı algıları nedeniyle aşırı tepki verip vermediğini sormak olabilir mi? Birleşik Krallık vatandaşlarının on yıl içinde terörizmden kaynaklanan ölümlerinin sayısı, trafik kazaları gibi diğer gündelik risklerle ilişkili kayıplardan daha azdır[835]. Güvenlik birimlerinin engellediği terör saldırılarının gerçekleştiği düşünüldüğünde, tedbirlere yönelik belirli kesimlerden gelen eleştiriler çok farklı olabilirdi. Yetkililer, güvenlik ve acil durum tedbirlerini daha sıkı ve erken almadıkları için eleştirilebilirlerdi.

El Kaide, DEAŞ gibi dini istismar eden terör örgütlerinin merkezi konumundaki Orta Doğu'da birçok şeyhin, sosyal medyada önemli Rusça ve Arapça takipçileri bulunmaktadır[836]. Bu şekilde, yeni taraftar/eleman arayan dini istismar eden terör örgütleri ile radikaller örgütler için eski S.S.C.B. cumhuriyetleri Kazakistan, Tacikistan ve Özbekistan, çekici hedefler haline getirilmektedir. Söz konusu ülkeler ise terörist grupların ülkelerine girişlerini engellemek maksadıyla, Afgan-Tacik sınırında uyuşturucu kaçakçılığı yapan organize suç şebekeleriyle iş birliği yapmaktadır[837]. Bu nednele, Ortadoğu merkezli terörizmin yanında, Asya merkezli TM etmek için stratejilerin geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu kapsamda;

- Rusya ve eski S.S.C.B. cumhuriyetleri ile ilişkilerin geliştirilmesi,

- Ortadoğu merkezli radikal terörizmin anlatılarının yer aldığı sosyal medya hizmet sağlayıcıları genel olarak Batı merkezli olması nedeniyle, engellenebilmeli mümkün olmaktadır. Ancak, Asya merkezli terörizmde Rusça uygulamalarda yer alan anlatılarının engellenebilmesi için teknolojik imkân geliştirilmelidir.

- Sosyal medya sistemlerini ve terör yapılanmalarını takip edebilmek için Rusya ile iş birliği ve istihbarat paylaşımı yapılmalıdır.

---

[835] **Omand**, David (2012) The Terrorist Threat to The UK in The Post–9/11 Decade, Centre for the Study of Terrorism and Political Violence, V:3, I:1, s.4 <https://research-repository.st-andrews.ac.uk/bitstream/handle/10023/4000/412-792-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y> s.e.t. 16.03.2019.

[836] **Mironova,** dn.343.

[837] **United** Nations Security Council (2019) Ninth Report of The Secretary-General on The Threat Posed By ISIL (Da'esh) to International Peace and Security and The Range of United Nations Efforts in Support of Member States in Countering The Threat, S/2019/612, s.7 <https://undocs.org/S/2019/612> s.e.t. 21.08.2020.

- İstihbaratın doğruluğunun ve güvenirliğinin sağlanması, örneğin baskıcı eski S.S.C.B. cumhuriyetlerinin muhalefet üyelerini terörist olarak göstermelerine karşı ayırt edici olunmalıdır.

- Rusya'nın aşırılık yanlısı radikal ve suç işlememiş vatandaşlarına pasaport kolaylığı göstererek diğer ülkelere gitmelerine kolaylık göstermesinin takip edilmesi gerekir.

Kriz yönetimi gerektiren acil durumların; acil etki ve yükselen eğilim olarak ortaya çıkması, çalışmaların etkilemektedir. Örneğin; Londra'da 07 Temmuz 2005 günü yapılan bombalı saldırılar, ani etki olarak karşılaşılan durumlarda acil müdahale edilmesi beklenir. 2019 yılının son aylarında Çin'de başlayan ve Mart 2020 ayından itibaren, Birleşik Krallık'ta da ilk ölüme neden olan Covit-19 salgını[838] gibi yükselen eğilim durumlarıyla ilk başta acil durum ölçeği belirgin olmayabilir. Bu durumda normal prosedürler işletilir, zaman içinde durumun kontrolün ötesinde olduğu ve örneğin müdahaleye yardımcı olmak için Silahlı Kuvvetlerin getirilmesi gibi acil durum önlemlerinin gerekli olduğu durumlar gözlenebilir. Bu tür durumlar ise sorunun büyümesinin yeterince erken tespit edilmesini, durum kriz oranlarına göre kötüleşmeden önce müdahaleye imkân sağlanır. Bu, ilk etapta ortaya çıkan sorun olasılığının erken uyarılmasını, aşıların ve ilaçların depolanması, ilk yardım merkezlerinin hazırlanması ve sağlık ile polis kuvvetleri arasında karşılıklı yardımın planlanması gibi önlemlerin alınmasını gerektirir.

[838] **İngiltere'de Coronavirüs Ölümü**, (06.03.2020) Yeniçağ Gazetesi <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/ingilterede-coronavirus-olumu-270823h.htm> s.e.t. 30.03.2020.

6. SONUÇ

'Düşmanı bil' her zaman başarılı stratejistlerin temel özdeyişidir[839]. Terörizm; demokrasiye yönelik en büyük tehditlerden birisidir. Terörizm; ideolojisi, stratejisi, yöntemi, motivasyon edici etkenleri, eylem ve saldırıları; zamana, mekana ve kuvvetine göre değişiklik gösterse de daima güvenlik için bir risk, tehdit olagelmektedir. Terörizmin şiddet ve saldırısının etkisinin en fazla görüldüğü 11 Eylül 2001 saldırıları kadar tarihte, terörist bir saldırısının korkutucu, dehşet yaratıcı, heyecan verici, teör örgütü açısından sözde zafer olarak nitelendirilen bir saldırı olmadı.

11 Eylül 2001 saldırıları ile bir anda terörizm yeni bir çehreye bürünmediği kabul edilebilir. 11 Eylül 2001 saldırıları, uluslararası terörizmin "ne" olduğuna ilişkin algıları, etnik, ırk, inançla ilişkili genel kanıların, ötekileştirme, yabancılaştırma gibi etkenlerin güçlenmesine ve teröristi yabancı ve yerli olarak ayrılması anlayışının güçlenmesine yardımcı olabilir. Bugün, TM olarak yapılan icraatlarin, gelecekteki felaketi önleme adına yapılan ayrıcalık olarak yansıtılması, terörizm tanımındaki belirsizliğin giderilmemesi nedeniyle, sessiz bir kabule neden olmaktadır. Bu yaklaşımla terörizmin; sadece saldırı/eylem hücreleri değil, aynı zamanda planlayıcı, lojistik destek, taraftar/eleman temini imkânı, toplum/topluluk/kitlesel destek ve propaganda sağlayıcıları da gerektirdiği yaygın olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, terörizme katkıda bulunanlar; terör saldırılarını planlayan ve fiilen gerçekleştiren bireylerden, bireyleri radikalleştirenlerden ve sadece konuşmalarında şiddet çağrısı yapan toplum ve topluluk tarafından tanınan bireylere ve diğer destekçilere kadar uzanır. Bu anlayışla, terörizmin tanımının, geniş kapsamlı etkilere sahip olacağından, aşırı veya kapsayıcı olmasından özenle kaçınmalıdırlar. Başka deyişle, terörizm kelimesi tek başına kullanılan bir kelime olduğu için kullanımdan doğacak ciddi sonuçlardan kaçınmak amacıyla, yapılacak tanımın aşırı geniş olmamasına özen göstermelidir. Sonuç olarak hukukun tanımladığı kısa ve öz tanımlama yapılarak, eylem ve tehditlere yönelik hususların kanunlarla düzenlenmesi uygun olabilir.

11 Eylül 2001 saldırıları öncesinde dünyada genel olarak görülen Marksizm ve Maocu düşünceye dayalı terörizmden bugüne gelindiğinde terörizmin birçok açıdan değiştiği

[839] **Wilkinson** Paul (2007) 'The Threat From The Al-Qaeda Network', Wilkinson Paul (Ed.) Homeland Security In The UK: Future Preparedness For Terrorist Attack Since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge s. 25-36.

görülmektedir. Terörizmin değiştiği değerlendirilen nitelikleri Tablo 6.'da başlıklar halinde belirtilmektedir.

Tablo 6. 11 Eylül 2001 saldırıları öncesi ve sonrasında terörizm değişen nitelikleri

Özellik	11 Eylül 2001 Saldırıları Öncesi Terörizm	11 Eylül 2001 Saldırıları Sonrası terörizm
Birleştirici Unsur	- İdeoloji	- Kimlik kaybı - Sosyal varlık gösterme - İdeoloji - Etnik - İnanç
Örgütlenme	- Katı - Hiyerarşik, merkezi yapılanma - Lider ağırlıklı - Grup halinde - Tecrit ederek yaşam - Yurt dışı destek - Yurt içi destek	- Esnek - Hiyerarşik merkezi yapılanması bulunmaması - Gevşek emir komuta - Hücre yapılı - Genellikle halk arasında yaşam - Yurt dışı destek - Yurt içi destek - Suç örgütlerle iş birliği
Amacı	- Tek hedef - Bölge kontrolü	- Farklı hedefler/amaçlar - Bölgeyi kontrolünü sağlamayı düşünmeksizin azami zayiat - Yönetimi zayıf gösterme
İletişim	- Geleneksel	- Teknolojiden azami faydalanma - İnternetin etkin olarak kullanılması
Eylem yöntemi	- Geleneksel - Ön hazırlıklı - Grup halinde	- Asimetrik - Yalnız aktörler
Eylem kuvveti	- Gruplar	- Genellikle iki-üç kişilik hücre
Hedef	- Politik - Yerleşim merkezleri - Kalabalık yerler - Güvenlik kuvvetleri	- Kritik altyapı - Yerleşim merkezler - Kalabalık yerler - Güvenlik kuvvetleri - Havacılık ve ulaşım sistemi
Taraftar/eleman kazanma	- Baskı - İdeoloji	- Etnik - İnanç - İdeoloji - Gönüllüler - Suçlular ve işsizler - Üniversiteler - Eğitim/öğretim kurumları - Göçmenler

Birleşik Krallık'a yönelik en büyük tehdit olarak dini istismar eden terörizm, aşırı sağcı terörizmin ise büyüyen bir tehdidi, Kuzey İrlanda ile ilgili terörizmin ise özellikle Kuzey İrlanda'da ciddi bir tehdidi teşkil etmektedir. Terörizm ve aşırılığın yarattığı istikrarsızlık büyümektedir.

Birleşik Krallık, terörizmle ilgili geniş bir tarihsel deneyime sahiptir. Kuzey İrlanda'daki uzun süreli çatışmalar ve güvenilmez barış beklentileri, Birleşik Krallık Hükümetinin ve güvenlik kurumlarının dikkatini ve kaynaklarını onlarca yıldır meşgul edegelmektedir. Belfast Anlaşması; silahların büyük oranda susmasını ve daha önce terörist olarak kabul edilen bazı kişilerin meşru siyasetin içinde yeralmasını başarmasına rağmen, Kuzey İrlanda'daki güvenliğin tam olarak sağlanamadığı, istikrarın devamlılığın olmadığı, barış sürecine karşı çıkan unsurlar tarafından terör eylemlerinin devam ettirildiği, Kuzey İrlanda'da insanların ayrışmış cemaatler içinde bölünmüş bir toplum olarak yaşamaya devam ettiği, mezhepçiliğin sürdüğü, geçit törenleri konusunun önemli bir sorun olarak devam ettiği görülmektedir.

Belfast Anlaşmasının temelini oluşturan istikrarın anahtarı olan 'açık sınır' uygulamasına zarar verebilecek şekilde, İrlanda Cumhuriyeti ile Kuzey İrlanda sınırı üzerinde gümrük noktaları, kontrol noktaları gibi fiziksel engellerin tesis edilmesi, geçişte pasaport kullanımı, konrol ve kayıt sistemi gibi uygulamaların başlatılması, mal ve hizmetlerin geçişinde gümrükleme yapılması gibi uygulamaların başlatılması halinde; Kuzey İrlanda'da aşırılık yanlıları için güdüleyici bir etken olabileceği, Cumhuriyetçi milliyetçi örgütlere katılımın artabileceği ve süreçte güvenliğin zayıflamasına, istikrarın bozulmasına, İrlanda adasında gerilimin yeniden artmasına neden olabileceği, şiddette bir artışın görülebileceği, Birleşik Krallık'ta ise aşırı sağ terörizmin yarattığı riskte artma olasılığına dikkat çekmektedir. Bunun yanında, Brexit'in gerçekleşmesinin AB'nin terörizm ve organize suç hakkındaki istihbarat ve güvenlik bilgi paylaşımı sistemlerinden Birleşik Krallık'ın kopmasına neden olması halinde, Birleşik Krallık'ın bu alanlarda ilave tedbirler alması beklenmelidir.

Etkili bir strateji, devletin iradesini siyasi bir çözümün mümkün olduğu noktaya indirerek başardığı uzun bir savaşa girmektir. Birleşik Krallık, 2015 yılında belirlenen NSS ve NSDR'nin yanı sıra NSCR-2017 ve MDP-2018'e sahiptir. Ancak isimlerinden de anlaşılacağı gibi hepsi büyük ölçüde tehdit, savunma ve güvenlik odaklıdır.

Birleşik Krallık'ın TM strateji; sert güç ve yumuşak güç olmak üzere iki alana ayrılabilir. Sert güç; güvenlik kuvvetleri, istihbarat ve acil durum kurumları tarafından, terörist ve terör gruplarının etkisiz hale getirilmesini, terörizmin etkisinin kısa süreli ve asgari olmasını hedeflerken, yumuşak güç ise aşırılık ve terörizmin nedenlerini anlamayı, aşırılık ideolojisine ve terörizme karşı bireyleri korumayı ve topluluk, birey seviyesinde aşırılık ve terörizmle mücadele etmeyi, insanların terörist olmasını önlemeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşımla uygulama konulan CONTEST, Birleşik Krallık'ın TM'sinin temel taşını oluşturmaktadır. CONTEST 2018'de; CONTEST stratejisi, bütün terör unsurlarını kapsayacak şekilde genişletilmekte, mevcut ve öngörülen terör tehditlerine karşı esnek bir TM'nin tüm yönleriyle gözden geçirmenin bulgularını yansıtmaktadır.

CONTEST; Birleşik Krallık'ın yurt içinde ve yurt dışında karşılaştığı riskleri ve tehditleri ortaya koymaktadır. Yurt içinde; dini istismar eden terörizm ile birlikte aşırı sağcı terörizm tehdidinin arttığını belirterek, riskleri yönetebilmek ve tehditten toplulukları ve bireyleri korumak maksadıyla, Önleme, İzleme, Koruma ve Hazırlı olma olmak üzere dört ana öge bulunmaktadır. Bu unsurlar birbiriyle bağlantılıdır, ancak farklı yöntemler ve planlamalar içerdiğinden uygulamalarında sorunlar içerebilir.

Birleşik Krallık'tın terörizmle mücadele stratejisinin 11 Eylül 2001 saldırılarından öncesi ve sonrası uygulamalarına bakıldığında; terör saldırılarının önlenmesi, terör saldırılarından koruma, terörist saldırılarına karşı hazırlıklı olma, terör örgütlerinin ve teröristlerin mali desteğinin kesilmesi, El Kaide ve DEAŞ gibi dini istismar eden örgütlerin etkisiz hale getirilmesi, yurt içindeki yabancı uyruklu dini istismar eden teröristlere karşı istihbarat ve terörizmle mücadele faaliyetinin icra edilmesi, terörizm ideolojinin büyümesinin önlenmesi ve etkisiz hale getirilmesi, dini istismar eden terörizme karşı dost ve müttefik ülkelerle kapsamlı stratejisi geliştirilmesi, hukukun üstünlüğüne saygı duyulması, farklılıkları hoşgörü ile karşılanması, kamu diplomasisi yürütülmesi, halkın eğitimine ve ekonomik gelişmeye destek verilmesinin öne çıktığı görülmektedir. Bu anlayışla, Birleşik Krallık'ın 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasındaki terörizmle mücadele stratejisi; toplumun güvenirliği sağlanarak istikrarının devamlılığı hedeflemektedir. 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında TM stratejinde görülen değişikliklerin etkileri başlıklar halinde Tablo 7.'de belirtilmektedir.

Tablo 7. Terörizmle mücadele stratejisine 11 Eylül 2001 saldırılarının etkileri

Konu	Etkisi
Strateji	- Ulusal ve uluslararası riks ve tehdidi dikkate alan, terörizmin her türlüsü için tedbir geliştirilmesini, yurt dışı ve yurt içi terörizmle mücadelenin uyumlu şekilde yapılmasını, ilgili kurumlar arasında görev ve sorumlulukları belirlenmesi ve eşgüdüm içerisinde çalışılmasını, özel sektöre görev verilmesini ve iş birliği yapılmasını, farklılıklara saygı gösterirken toplumun bütünleşmesinin hedeflenmesini, hukukun üstünlüğü ve denetlenebilmenin esas alınmasını, ihtiyaca göre güncellenebilmesi esaslarını içeren strateji geliştirilmelidir.
Yapılanma	- Güvenliğe yönelik ve istikrarı bozan risk ve tehditleri; önleyebilme, izleyebilme ve korunabilme, sonuçlarına hazırlıklı olmak maksadıyla; ilgili Bakanlıklar, kurumlar, güvenlik ve istihbarat kurumları, güvenlik kuvvetleri, adalet sistemi, sosyal medya ve internet takip sistemi, acil müdahale birimleri gibi ilgili kurum ve kuruluşların yeniden yapılanmaları sağlanmalıdır.
Koordinasyon	Polis, istihbarat ve askeri kurumlar arasında terörizmle ilgili istihbaratın toplanması, kayıt ve analizi ile yayının koordine edilmelidir.
	İstihbarat kurumları arasında iş birliği ve eşgüdüm çalışma sisteminin tesis edilmelidir.
	Terörizmle mücadele faaliyeti icra eden aktörlerin kaynakları, ağ tabanlı bir bilgi paylaşım sisteminde birleştirilmelidir.
	Ulusal bir Terörizmle Mücadele Merkezi ile çalışmaların iş birliği ve eşgüdüm içerisinde yapılması sağlanmalıdır.
Yaygın sorumluluk	Toplumun her kesimini terörizmi önleme çalışmasına dahil edilmelidir.
	Teknolojiden azami faydalanılmalı, internetin etkin olarak kullanılmalı ve siber güvenliğe önem verilmelidir.
	Kalite ve hesap verebilirliği artırmak için denetim güçlendirilmelidir.

Birleşik Krallık Ulusal Güvenlik Stratejisinin birinci amacı; yurt içinde ve yurt dışında Birleşik Krallık halkını, çıkarlarını, alt yapısını korumak ve ekonomik güvenliğini sağlamaktır. Terörizmin gösterdiği değişikliklere göre Birleşik Krallık, ABD, ve müttefikleri TM stratejilerini güncellemek zorunda kalmaktadır. Son yirmi yılda, Ortadoğu kaynaklı terörizm ile mücadele edebilmek için mahalli lisanı konuşan analizci, araştırmacı dahil geniş bir bürokrasi ve güvenlik ağı oluşturulduğu gibi Asya merkezli TM etmek için stratejilerin geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Birleşik Krallık, ulusal güvenlik hedefi olarak; Birleşik Krallık sınırları içinde, anakara dışındaki topraklarında ve yurt dışında halkını, ekonomik güvenliğini, çıkarlarını, altyapısını ve topraklarını korumayı belirleyerek, Silahlı Kuvvetleri, güvenlik ve istihbarat örgütlerinin; dünyanın her yerinde, müttefik ve ortakları ile birlikte savaşabilme yeteneğine sahip olmasını öngörmektedir. Bu amacına yönelik olarak mevcut ve ortaya çıkan tehditleri etkisiz hale getirmek için "Füzyon Doktrini" yaklaşımı benimsenmaktedir. Füzyon Doktrini bütünün parçaların toplamından daha büyük olmasını sağlamak için ulusal güvenlik yeteneklerini bir araya getirmek hedeflenmekte, bu kapsamda ulusal güvenliğe yönelik ortak yaklaşım geliştirilmektedir.

Birleşik Krallık; 'Entegre İnceleme' başlığı altında; dünyadaki yeri, diplomasi, savunma, güvenlik ve kalkınma politikalarında yeniden bir değerlendirme yapmaktadır. Bu anlayış; NSCR-2018'de, ulusal güvenliğe toplu yaklaşımı güçlendirmeyi amaçlayan yeni füzyon yaklaşımını açıklanmasından bu yana Birleşik Krallık'ın;

- Dünyadaki rolü konusundaki niyetini, ulusal güvenlik ve dış politikası için uzun vadeli stratejik hedeflerini tanımlamasına,

- Müttefiklerle daha verimli çalışma ve Birleşik Krallık'ın sorun çözme ve sorumluluk paylaşım yöntemlerini belirlemesine,

- Birleşik Krallık'ın hedeflerine ulaşması ve karşılaşabileceği risk ve tehditleri etkisiz hale getirmek için gelecek on yıl ve sonrasında ihtiyaç duyulan yetenekleri belirlemesine,

- Hedeflere ulaşmak için Yönetim sisteminde ve yapılanmasında yapılması gerekli olan reformların tespitine,

- Tüm yönetim yapısına yeniden odaklanmaya fırsat vermektedir.

7. KAYNAKLAR

1. Dünya Savaşı Tarihi (2020) Hürriyet <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/1-dunya-savasi-tarihi-birinci-dunya-savasi-taraflari-cepheleri-nedenleri-ve-sonuclari-41421133>

7/7 Inquests: Emergency Delays 'Did Not Cause Deaths' (06.11.2011) BBC News <https://www.bbc.co.uk/news/uk-13307382>

10 Key Points on Mass Immigration and Population Growth, Migration Watch UK <https://www.migrationwatchuk.org/briefing-paper/377/10-key-points-on-mass-immigration-and-population-growth>

2002 Bali Bombings (2020) Britannica <https://www.britannica.com/event/2002-Bali-Bombings>

2004 Madrid Tren Saldırıları <https://tr.wikipedia.org/wiki/2004_Madrid_tren_saldırıları>

2015 to 2020 Government Policy: Military Aid to The Civil Authorities for Activities in The UK (2016) <https://www.gov.uk/government/publications/2015-to-2020-government-policy-military-aid-to-the-civil-authorities-for-activities-in-the-uk/2015-to-2020-government-policy-military-aid-to-the-civil-authorities-for-activities-in-the-uk>

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu, T.C. Resmî Gazete, Sayı: 20843 Mükerrer, 12 Nisan 1991.

A Chronology of the Conflict-1980 <https://cain.ulster.ac.uk/othelem/chron/ch80.htm>

A Chronology of the Conflict-1981 <https://cain.ulster.ac.uk/othelem/chron/ch81.htm>

A Draft Chronology of the Conflict-1995 <https://cain.ulster.ac.uk/othelem/chron/ch95.htm>

ACT Awareness eLearning <https://www.gov.uk/government/news/act-awareness-elearning>

Action Against Hate The UK Government's Plan for Tackling Hate Crime <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/748175/Hate_crime_refresh_2018_FINAL_WEB.PDF>

Actions Counter Terrörism, Report Suspicious Activity <https://act.campaign.gov.uk/>

Action Plan For Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Finance (2016) Home Office, HM Treasury <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/517992/6-2118-Action_Plan_for_Anti-Money_Laundering__web_.pdf>

Adetunji, Jo, Photographers Fear They are Target of New Terror Law (12.02.2009) The Guardian <https://www.theguardian.com/media/2009/feb/12/photographers-anti-terror-laws>

Afganistan Fiziki Haritası <https://depo.sosyal-bilgiler.com/gorseller/afganistan-fiziki-haritasi/>

Afghanistan Metro Map-Travelquaz.Com <https://tr.pinterest.com/pin/805651820809999127/>

Agreement at Hillsborough Castle, <https://www.gov.uk/government/publications/hillsborough-castle-agreement>

Aksu, Muharrem / Turhan Faruk (2012) Yeni Tehditler, Güvenliğin Genişleme Boyutları ve İnsani Güvenlik, Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, C: 4, S:2, s. 69-80.

Alderson, Alexander (2009) 'The Validity Of British Army Counterinsurgency Doctrine After The War In Iraq 2003-2009', (PhD), Cranfield University, Defence Academy College of Management and Technology, <https://dspace.lib.cranfield.ac.uk/bitstream/handle/1826/4264/100126-Alderson-PhD%20Thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Ali, Zulfikar, Usame Bin Ladin'in Öldürülmesinden Sekiz Yıl Sonra El Kaide Hangi Noktada? (07.05.2019) BBCNews Türkçe <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-48175548>

Anderson, David (2013) Terrorism Prevention And Investigation Measures In 2012, Executive Summary <https://terrorismlegislationreviewer.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2013/04/first-report-tpims.pdf>

Anderson, David (2017) Attacks in London and Manchester March-June 2017, Independent Assessment of MI5 and Police Internal Reviews <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/664682/Attacks_in_London_and_Manchester_Open_Report.pdf>

Angelos, James (2020) Will Brexit Bring the Troubles Back to Northern Ireland?, New York Times <https://www.nytimes.com/2019/12/30/magazine/brexit-northern-ireland.html>

Anti-terrorism, Crime and Security Act 2001 <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/24/contents>

Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001, Chapter 24 <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/24/introduction>

Atwan, AB (2009) 'Al-Qa'ida and the Taliban: Dangerous Alliances in Afghanistan and Pakistan', Schmid AP / Hindle GF (Ed.) After the War on Terror: Regional and Multilateral Perspectives on Counter-Terrorism Strategy, 1st Ed. London, RUSI Books, s.125-148

Avustralya Türkiye'den Bir DEAŞ'lının Gönderdiği Patlayıcılarla Saldırı Girişimini Önlediğini İddia Etti (04.08.2017) Hürriyet <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/avustralya-turkiyeden-bir-deaslinin-gonderdigi-patlayicilarla-saldiri-girisimini-onledigini-iddia-etti-40539994>

Aydın, Murat (2018) SEGBİS vs. Habeas Corpus, Hukukdefterleri, S: 11 <http://hukukdefterleri.com/segbis-vs-habeas-corpus/>

Aydın, Oğuz Gökhan (2015) İnsan Hakları Hukuku ve İnsancıl Hukuk Çerçevesinde Terörle Mücadelede İşkence Yasağı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:6, Sayı:20, s.595-626 <https://yayin.taa.gov.tr/yuklenenler/dosyalar/dergiler/taad/taad-20/taad-20.pdf>

Background Information on Northern Ireland Society-Population and Vital Statistics <https://cain.ulster.ac.uk/ni/popul.htm>

Background Information on Northern Ireland Society-Security and Defence <https://cain.ulster.ac.uk/ni/security.htm#01>

Barber Noel (2007) The War of the Running Dogs; the Malayan Emergency: 1948-1960, 1st Ed., New York, Weybright and Talley.

Barder, Owen (2018) What I Would Like to Hear from the UK Development Secretary: Making the "Fusion Doctrine" Work for the Poor, Center for Global Development <https://www.cgdev.org/blog/what-i-would-hear-uk-development-secretary-making-fusion-doctrine-work-poor>

Bayındır, Ali Emrah, Yeni Nesil Terörle Mücadele Hukuku: İngiltere Örneği (12.01.2017) Anadolu Ajansı <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/yeni-nesil-terorle-mucadele-hukuku-ingiltere-ornegi/725727>

Baysal, Başar / Lüleci Çağla (2015) 'Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi' Güvenlik Stratejileri Dergisi, Y:11, S:22, <https://www.savunmasanayiidergilik.com/images/uploads/Makale/GSD-22-Art-3-102015.pdf>

Beckford, Martin, Revealed: Secret Plan to Put 5,000 Heavily-Armed Troops on Streets of Britain to Fight Jihadis In Event of a Terror Attack (25.07.2015) MailOnline <https://www.dailymail.co.uk/news/article-3174590/Secret-plan-5-000-heavily-armed-troops-streets-Britain-fight-jihadis-event-terror-attack.html>

Ben, Saul (2008) 'Defining Terrorism to Protect Human Rights', Sydney Law School, Legal Studies Research Paper No. 08/125, s.1-15 <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1292059> s

Bergen PL (2011) The Longest War: The Enduring Conflict between America and Al-Qaeda, 1st Ed., New York, Free Press.

Biden or Trump, No Guarantee of a Post-Brexit U.S.-UK Trade Deal (18.09.2020) Reuters <https://www.reuters.com/article/us-britain-eu-trade-trump-analysis/biden-or-trump-no-guarantee-of-a-post-brexit-u-s-uk-trade-deal-idUSKBN2691N3>

Birleşik Krallık <https://britanyabilgi.blogspot.com/2017/01/irlanda-cumhuriyetci-ordusu-1922-1969.html>

Black Jeremy (2015) A Short History of Britain, 2nd Ed., Bloombury, Bloombury Publishing Plc. (Çeviren Duru Ekin (2015) Kısa İngiliz Tarihi, 1. Baskı, İstanbul, Lord Matbaacılık).

Black Jeremy (2017) A History of the British Isles, Londra, Palgrave Macmillan (Çeviren Yıldız Aytaç (2020) İngiltere Tarihi, 1. Baskı, Ankara, Doğu-Batı Yayınları).

Bomb Threats Guidance <https://www.gov.uk/government/publications/bomb-threats-guidance>

Borger Julian, Why we Went Into helmand (20.04.2012) The Guardian <https://www.theguardian.com/world/julian-borger-global-security-blog/2012/apr/23/afghanistan-helmand-deployment>

Britain Warned of Rising Religious Terrorism Threat With no-Deal Brexit (29.09.2020) The National <https://www.thenationalnews.com/world/europe/britain-warned-of-rising-religious-terrorism-threat-with-no-deal-brexit-1.1085708>

British Diplomat Shot Dead In Athens (08.06.2000) BBC News <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/782245.stm>

British Malaya <https://en.wikipedia.org/wiki/British_Malaya s.e.t>

British Transport Police <http://www.btp.police.uk/default.aspx>

Brooke, Louisa, UK Troops in Iraq (06.01.2020) House of Commons Library, Briefing Paper, Number 08773 <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8773/CBP-8773.pdf>

Building a Stronger Britain Together Guidance <https://www.gov.uk/guidance/building-a-stronger-britain-together>

Bush Makes Historic Speech Aboard Warship (02.05.2003) CNN.com/US <https://edition.cnn.com/2003/US/05/01/bush.transcript/>

Buzan, Barry (1983) People, States & Fear, 1st Ed., Brighton, Wheatsheaf Books Ltd. (Çeviren: Çıtak Emre (Editör) (2005) İnsanlar, Devletler & Korku, 2.Basım, İstanbul, Birlik Fotokopi Baskı.)

Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı Ansiklopedisi, <https://britanyabilgi.blogspot.com/2016/10/ira-irlanda-cumhuriyetci-ordusu.html>

Cabinet Office <https://www.gov.uk/government/organisations/cabinet-office>

Cabinet Office Structure Charts <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/60745/Cabinet-Office_0_0.pdf>

Casciani, Dominic,London Attack: Who was Khalid Masood? (26.03.2017) BBC News <https://www.bbc.com/news/uk-39373766>

Case Summary of Ireland v United Kingdom (1979-80) (2019) LawTeacher <https://www.lawteacher.net/cases/ireland-v-uk.php>

Case of Ireland v. The Unıted Kingdom <https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-57506%22]}>

Central Intelligence Agency (CIA) (2009) Guide to Analysis of Insurgency <https://fas.org/irp/cia/product/insurgency.pdf>

Chandler, David (2007) The Security–Development Nexus and the Rise of 'Anti-Foreign Policy', Journal of International Relations and Development, V: 10 N: 4, s.362-386 <https://link.springer.com/content/pdf/10.1057/palgrave.jird.1800135.pdf>

Channel Duty Guidance Protecting Vulnerable People From Being Drawn Into Terrorism (2015) <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/425189/Channel_Duty_Guidance_April_2015.pdf>

Chin Warren (2008) Why Did It All Go Wrong? Reassessing British Counterinsurgency in Iraq, Air University Strategic Studies Quarterly, s.119-135 <https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/SSQ/documents/Volume-02_Issue-4/Chin.pdf>

Chin, Warren (2013) Britain and the War on Terror: Policy, Strategy and Operations, 1st Ed., England, Ashgate Publishing Limited.

CIA 5. Yıldönümünde Bin Ladin'in Yakalanma Öyküsünü Dakika Dakika Yayınladı (02.05.2016) Sözcü <https://www.sozcu.com.tr/2016/dunya/olumunun-5-yil-donumunde-ciaden-dakika-dakika-usame-bin-ladin-operasyonu-1212984/>

Cities Jammed in Worldwide Protest of War in Iraq (16.02.2003) CNN.com/US <https://edition.cnn.com/2003/US/02/15/sprj.irq.protests.main/>

Clarke, David / Haynes, Deborah, Britain to Announce Start of Iraq Troop Withdrawal (21.02.2007) The Star <https://www.thestar.com.my/news/world/2007/02/21/britain-to-announce-start-of-iraq-troop-withdrawal>

Coalition Provisional Authority <https://en.wikipedia.org/wiki/Coalition_Provisional_Authority>

Coalition Provisonal Suthority Order Number 2 Dissoulution Of Entities (23.05.2003) <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB418/docs/9b%20-%20Coalition%20Provisional%20Authority%20Order%20No%202%20-%208-23-03.pdf>

Cobain, Ian / Ross, Alice / Evans Rob, Inside Ricu, the Shadowy Propaganda Unit İnspired by The cold War (02.05.2016) The Guardian <https://www.theguardian.com/politics/2016/may/02/inside-ricu-the-shadowy-propaganda-unit-inspired-by-the-cold-war>

COBR (COBRA) Institute for Government <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/cobr-cobra>

Commission for Countering Extremism, <https://www.gov.uk/government/organisations/commission-for-countering-extremism>

Community Rehabilitation Company Contracts <https://www.gov.uk/government/publications/community-rehabilitation-company-contracts>

Conflict and Politics in Northern Ireland <https://cain.ulster.ac.uk/index.html>

Conflict, Stability and Security Fund <https://www.gov.uk/government/organisations/conflict-stability-and-security-fund>

CONTEST 2006 Countering International Terrorism, The United Kingdom's Strategy (2006), Cm 6888
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272320/6888.pdf>

CONTEST 2009 Pursue Prevent Protect Prepare The United Kingdom's Strategy For Countering International Terrorism, Cm 7547
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/228644/7547.pdf>

CONTEST 2011 The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism (2011) Cm 8123
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97995/strategy-contest.pdf>

CONTEST 2018 The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf>

Cornish, Paul (2007) Domestic Security, Civil Contingencies and Resilience in The United Kingdom, Chatham House
<https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/International%20Security/0607ukresilience.pdf>

Coroner's Inquests into The London Bombings of 7 July 2005: Review of Progress (2012)
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97988/inquest-7-7-progress-report.pdf>

Corum, JS (2010) 'Development of Modern Counterinsurgency Theory and Doctrine', Kassimeris, George / Buckley, John (Eds.) The Ashgate Research Companion to Modern Warfare, s. 31-48
<https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9781315613284.ch3>

Council Common Position of 27 December 2001 on The Application of Specific Measures to Combat Terrorism (2001/931/CFSP), The Council Ofthe European Union, Official Journal of the European Communities (28.12.2001) (L 344/93) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001E0931&from=EN>

Counter-Extremism Strategy (2015) Cm 9148 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/470088/51859_Cm9148_Accessible.pdf>

Counter-Terrorism Act 2008 (19.01.2009) The Guardian <https://www.theguardian.com/commentisfree/libertycentral/2009/jan/19/counter-terrorism-act>

Counter-Terrorism Advice for Airports and Airfields <https://www.gov.uk/government/publications/aviation-transport-security>

Counter-Terrorism and Border Security Act 2019 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2019/3/contents>

Counter-Terrorism and Border Security Act 2019 <https://www.gov.uk/government/collections/counter-terrorism-and-border-security-bill-2018>

Counter-Terrorism and Security Act 2015 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/contents/enacted>

Counter-Terrorism and Security Act 2015, 26 General Duty on Specified Authorities <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/section/26/enacted>

Counter-Terrorism and Security Act 2015 and the Prevent Programme (2015) London Councils <https://www.londoncouncils.gov.uk/node/28115/counter-terrorism-and-security-act-2015-and-prevent-programme>

Counter-Terrorism and Security Act 2015, Chapter 1 Preventing people being drawn into terrorism <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/part/5/chapter/1/enacted>

Counter-Terrorism and Security Act 2015, Schedule 6 Specified authorities, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/schedule/6>

Counter-Terrorism and Security Act 2015, Schedule 7 Partners of Local Panels <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/schedule/7>

Counter-Terrorism and Security Act 2015, Summary and Background <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/notes/division/2>

Counter-Terrorism and Security Bill is a Threat to Freedom of Speech at Universities (02.02.2015) The Guardian <https://www.theguardian.com/education/2015/feb/02/counter-terrorism-security-bill-threat-freedom-of-speech-universities>

Counter-Terrorism February 2020 Monthly Forecast, Counter-Terrorism (31.10.2020) UN Security Council Report <https://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2020-02/counter-terrorism-2.php>

Counter-Terrorism Internet Referral Unit <https://en.wikipedia.org/wiki/Counter-Terrorism_Internet_Referral_Unit>

Counter Terrorism Policing <https://www.counterterrorism.police.uk/>

Counter Terrorism Security Advisers <https://www.cityoflondon.police.uk/advice-and-support/countering-terrorism/Pages/Counter-Terrorism-Security-Advisers.aspx>

Counter Terrorism Support for Businesses and Communities <https://www.gov.uk/government/publications/counter-terrorism-support-for-businesses-and-communities>

Countering Insurgency, British Army (2009) Field Manual, V: 1 Part 10, Army Code 71876 <http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf>

Counterinsurgency Operations FMI 3-07.22 (2006) <https://fas.org/irp/doddir/army/fmi3-07-22.pdf>

Cowan Rosie / Taylor RN, Britain Now No 1 Al-Qaida Target-Anti-Terror Chief, (19.10.2006) The Guardian <https://www.theguardian.com/politics/2006/oct/19/alqaida.terrorism>

CPNI Department for Transport and Centre for the Protection of National Infrastructure <https://www.cpni.gov.uk/>

CPS <https://www.cps.gov.uk/>

Crawshaw, Michael (2016) The Evolution Of British Coin <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/572962/archive_doctrine_uk_jdp_3_40_paper_coin_doctrine.pdf>

Crenshaw, Martha (2011) Explaining Terrorism, Causes, Processes and Consequences, 1st Ed., New York, Routledge.

Crouch, David / Bengtsson Helena, Truck Drives Into Crowd in Stockholm, Killing Four People, (08.04.2017) The Guardian <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/07/truck-crashes-in-central-stockholm-sweden>

Crowded Places Guidance <https://www.gov.uk/government/publications/crowded-places-guidance> s.e.t. 20.03.2020.

Çitlioğlu, Ercan (2005) Gri Tehdit Terörizm, 1. Baskı, Ankara, Ümit Yayıncılık.

Dağ, AE / Sulaiman AH (2015) Irak Raporu, İHH İnsani Yardım Vakfı <https://www.ihh.org.tr/public/publish/0/19/irak-raporu.pdf>

Data Retention and Investigatory Powers Act 2014 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/27/contents/enacted>

Dawson, Joanna (2019) Returning Terrorist Fighters, House of Commons Library, Briefing Paper, Number 8519 <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8519/CBP-8519.pdf>

Dawson, Joanna / Godec, Samantha (2017) Counter-Extremism Policy: an Overview, House of Commons Library, N: 7238 <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7238/CBP-7238.pdf>

Deaths of children and young people in the Troubles <https://cain.ulster.ac.uk/issues/violence/cts/smyth1.htm>

Dedeoğlu, Beril (2014) Uluslararası Güvenlik ve Strateji, 3.Baskı, İstanbul, Yeniyüzyıl Yayınları.

Department for Business, Energy & Industrial Strategy <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-business-energy-and-industrial-strategy>

Department for Digital, Culture, Media and Sport <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-digital-culture-media-sport>

Department for Education <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-education>

Department of Health & Social Care <https://www.gov.uk/government/organisations/department-of-health-and-social-care>

Department for International Development <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-international-development>

Department for International Development <https://en.wikipedia.org/wiki/Department_for_International_Development>

Department for Transport <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-transport>

Derry Housing Action Committee <https://en.wikipedia.org/wiki/Derry_Housing_Action_Committee>

Devolution in the United Kingdom <https://en.wikipedia.org/wiki/Devolution_in_the_United_Kingdom>

Dil Derneği <http://www.dildernegi.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html>

Disclosure Barring Service <https://www.gov.uk/government/organisations/disclosure-and-barring-service/about>

Dixon, Paul (2009) 'Hearts and Minds'? British Counter-Insurgency from Malaya to Iraq, The Journal of Strategic Studies, V: 32, N: 3, s.353–381 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402390902928172?needAccess=true>

Dodd, Vikram, Universities Urged to Spy on Muslims (16.10.2006) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk/2006/oct/16/highereducation.topstories3>

Dodd, Vikram / Harding Luke, Sergei Skripal: Former Russian Spy Poisoned with Nerve Agent, Say Police (08.03.2018) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk-news/2018/mar/07/russian-spy-police-appeal-for-witnesses-as-cobra-meeting-takes-place>

Donohue LK (2001) Counter-Terrorist Law and Emergeny Powers In The United Kingdom 1922-2000, 1st Ed., Dublin, Irish Academic Press.

Donohue, Laura (2008) The Cost of Counterterrorism: Power, Politics, and Liberty, 1st Ed., New York Cambridge University Press.

Douglas, William / Zulaika, Joseba (1996) Terrorist Taboo: The Follies, Fables, and Faces of Terrorism, 1st Ed., New York, Routledge.

Downing Street Deklarasyonu <https://www.wikiwand.com/tr/Downing_Street_Deklarasyonu>

Dressler, Jeffrey (2011) Institute For The Study Of War, Counterinsurgency in Helmand, Afghanistan Report 8 <https://www.jstor.org/stable/resrep07887?seq=2#metadata_info_tab_contents>

Dstl <https://www.gov.uk/government/organisations/defence-science-and-technology-laboratory>

Duffield, Mark (2007) Development, Security and Unending War: Governing The World of Peoples, 1st Ed., Cambridge, Polity Press.

Durand Line <https://en.wikipedia.org/wiki/Durand_Line>

English, Richard (2004) Armed Struggle The History of the IRA, 1st Ed., Londra Pan Books.

European Arrest Warrant <https://ec.europa.eu/info/law/cross-border-cases/judicial-cooperation/types-judicial-cooperation/european-arrest-warrant_en>

European Criminal Records Information System (ECRIS) <https://ec.europa.eu/info/law/cross-border-cases/judicial-cooperation/tools-judicial-cooperation/european-criminal-records-information-system-ecris_en>

Evans Martin, The Opportunities MI5 and Police Missed to Prevent The Five Terror Attacks of 2017 (22.11.2018) The Telegrapt <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/11/22/missed-opportunities-prevent-2017-terror-attacks/>

Examination of Witness (2005) Home Secretary Charles Clarke, in Response to a Question From The Home Affairs Select Committee Minutes of Evidence <https://publications.parliament.uk/pa/cm200405/cmselect/cmhaff/321/5020802.htm>

Explosives Act (Northern Ireland) 1970 <https://www.legislation.gov.uk/apni/1970/10/contents>

Extremism Analysis Unit, Question for Home Office <https://www.parliament.uk/business/publications/written-questions-answers-statements/written-question/Lords/2019-01-14/HL12796/>

Extremists to be Put In Special Prison Units (02.08.2016) BBC News <https://www.bbc.com/news/uk-37151089>

Factsheet: Desistence and Disengagement Program (2019) Home Office in The Media <https://homeofficemedia.blog.gov.uk/2019/11/05/fact-sheet-desistence-and-disengagement-programme-2/>

Factsheet: Prevent and Channel (2019) Home Office in The Media <https://homeofficemedia.blog.gov.uk/2019/11/05/factsheet-prevent-and-channel/>

Farmer, Ben, SAS 'Blue Thunder' Helicopter Team Called In After London Attack (04.06.2017) The Telegraph <https://www.telegraph.co.uk/news/2017/06/04/sas-blue-thunder-helicopter-team-called-london-attack/>

Farrell Theo / Gordon Stuart (2009) COIN Machine The British Military In Afghanistan, The RUSI Journal, V: 154, N: 3, s.18-25 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03071840903097597?needAccess=true>

Fatima, Shaheed, Travel Bans and Due Regard: The UK's New Counter-Terrorism and Security Act (11.03.2015) Just Securty <https://www.justsecurity.org/20467/uk-law-counter-terrorism-security-act-2015/>

Felter Joseph / Fishman, Brian (2008) 'Becoming a Foreign Fighter: A Second Look at The Sinjar Records', Fishman, Brian (Ed.), Bombers, Bank Accounts and Bleedout, The Combating Terrorism Center at West Point (CTC), s.32-65 <https://ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2011/12/Sinjar_2_FINAL.pdf>

Finer. Jonathan, An End to The Soft Sell By The British in Basra Rising Violence Damages Relations With Locals (26.02.2006) The Washington Post <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2006/02/26/an-end-to-the-soft-sell-by-the-british-in-basra-span-classbankheadrising-violence-damages-relations-with-localsspan/37ffaae2-4638-49d0-becc-828ab58f80da/>

First Aid Advice During a Terrorist Incident <https://www.gov.uk/government/publications/first-aid-advice-during-a-terrorist-incident>

Fisher, KM (2015) Security, Identity, and British Counterterrorism Policy, 1st Ed., Hampshire, Macmillan Publishers Limited.

Fitzsimmons, Michael (2008) Hard Hearts and Open Minds? Governance, Identity and the Intellectual Foundations of Counterinsurgency Strategy, Journal of Strategic Studies, V: 31, No. 3, s.337-365 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402390802024692?needAccess=true>

Foley, Frank (2013) Countering Terrorism in Britain and France, 3rd Ed. New York, Cambridge University Press.

Ford Matthew / Rose Patrick / Body Howard (2012) COIN is Dead-Long Live Transformation, Sussex Research Online, s.32-43 <http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/49592/1/Fordetal.pdf>

Foreign and Commonwealth Office <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-office/about>

Foreign Travel Advice <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice>

Full Text of Tony Blair's Speech (12.09.2001) The Guardian <https://www.theguardian.com/politics/2001/sep/12/politicalnews.september111>

Fusion Doctrine: One Year On (2019) Wiredgov <https://www.wired-gov.net/wg/news.nsf/articles/Fusion+Doctrine+One+Year+On+11032019142500?open>

G7 Nedir, Ne Zaman Kuruldu? G7 Üyesi Ülkeler Hangileridir? (20.03.2020) HaberTürk <https://www.haberturk.com/g7-nedir-ne-zaman-kuruldu-g7-uyesi-ulkeler-hangileridir-2618911-ekonomi>

Galula David (2006) Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice, 2nd Ed., London, Praeger Security International Westport s.2.

GCHQ <https://tr.wikipedia.org/wiki/GCHQ>

Genelkurmay Başkanlığı (2008) Terörizmle Mücadeleye İlişkin Uluslararası Hukuk Metinleri Cilt-1, Ankara, Genelkurmay Basımevi.

Genelkurmay IŞİD kısaltmasını DEAŞ olarak değiştirdi (07.01.2015) Hürriyet <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/genelkurmay-isid-kisaltmasini-deas-olarak-degistirdi-27906734>

Global Counterterrorism Forum GCTF <https://www.thegctf.org>

Global Counterterrorism Forum <https://en.wikipedia.org/wiki/Global_Counterterrorism_Forum>

Golder, Ben / Williams, George (2004) ‘What is 'Terrorism? Problems of Legal Definition’, The University of New South Wales Law Journal (UNSW Law Journal), s.270-295 <http://www.unswlawjournal.unsw.edu.au/wp-content/uploads/2017/09/27-2-12.pdf>

Government Office for Science <https://www.gov.uk/government/organisations/government-office-for-science>

Görev Tamam’a 5 Yıl Sonra Gelen Düzeltme (02.05.2008) Milliyet <https://www.milliyet.com.tr/dunya/gorev-tamam-a-5-yil-sonra-gelen-duzeltme-523158>

Gray, Joshua (2014) The Challenges of British Counterinsurgency in Helmand-Why did It Go so Wrong?, University of Portsmouth <https://www.e-ir.info/pdf/53013>

Gregor Bruce (2013) Definition of Terrorism-Social and Political Effects (2013) Journal of Military and Veterans' Health, V:21, N:2, s.26-30 <https://jmvh.org/wp-content/uploads/2013/05/JMVH-May-2013.pdf>

Grierson, Jamie / Dodd, Vikram UK, Terror Threat Level Downgraded From Severe To Substantial (04.11.2019) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk-news/2019/nov/04/uk-terror-threat-level-downgraded-from-substantial-to-severe>

Groundless Anti-Terror Laws Must Go (05.02.2015) The Guardian <https://www.theguardian.com/politics/2015/feb/05/groundless-antiterror-laws-must-go>

Hafez MM (2014) 'The Origins of Sectarian Terrorism in Iraq', Hoffman Bruce / Rinares Fernandore (Ed.) The Evolutıon Of The Global Terrorıst Threat, From 9/11 to Osama bin Laden's Death, 1st Ed., New York, Columbia University Press, s. 436-460.

Hannon, Cynthia / Robert Anna (2016) A Successful Counterinsurgency-The British and the Malayan Emergency, University of Washington, Jackson School Journal, V:6, N:2, s.17-24 <https://jsis.washington.edu/jsjournal/wp-content/uploads/sites/25/2017/04/Cynthia_Anna.pdf>

Hashim, Ahmed (2012) 'Insurgency In Iraq 2003–10', Rich PB / Duyvesteyn Isabelle (Ed.) The Routledge Handbook of Insurgency and Counterinsurgency, 1st Ed., London, Routledge, s.172-182.

Her Majesty's Prison and Probation Service <https://www.gov.uk/government/organisations/her-majestys-prison-and-probation-service>

Hewitt Steve (2011) The British War On Terror, 3rd Ed., London, Continuum International Publishing Group.

HM Government (2016) The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism: Annual Report for 2015, Cm 9310 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/539683/55469_Cm_9310_Web_Accessible_v0.11.pdf>

HM Treasur <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-treasury>

Hodgson, Jacqueline (2013) Legitimacy and State Responses to Terrorism: The UK and France, Warwick School of Law Research Paper No. 2013/30 <https://www.researchgate.net/publication/289787947_Legitimacy_and_State_Responses_to_Terrorism_The_UK_and_France>

Hoffman Bruce (2004) Insurgency and Counterinsurgency in Iraq, RAND National Security Research Division <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/occasional_papers/2005/RAND_OP127.pdf>

Hoffman, FG (2007) Neo-Classical Counterinsurgency?, The US Army War College Quarterly: Parameters, V:41, N:4, s.71-87 <https://smallwarsjournal.com/documents/neocoin.pdf>

Hoffman, Bruce (2014) 'The 7 July 2005 London Bombings', Hoffman Bruce / Rinares Fernandore (Ed.) The Evolutıon Of The Global Terrorist Threat, From 9/11 to Osama bin Laden's Death, 1st Ed. New York, Columbia University Press, s.192-223.

Hoffman Bruce (2017) Inside Terrorism, 3rd Ed., New York, Columbia University Press.

Hoge, Warren, A Natıon Challenged: Securıty; U.S. Terror Attacks Galvanize Europeans to Tighten Laws (06.12.2001) The New York Times <https://www.nytimes.com/2001/12/06/world/nation-challenged-security-us-terror-attacks-galvanize-europeans-tighten-laws.html>

Home Office <https://www.gov.uk/government/organisations/home-office>

Home Secretary: International Action Needed to Tackle Terrorism (16 February 2016) <https://www.gov.uk/government/speeches/home-secretary-international-action-needed-to-tackle-terrorism>

Hooper, Simon, UK Teachers See Thin Line Between Spy and Protector (13.04.2015) Aljazeera <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2015/04/uk-teachers-thin-line-spy-protector-150412075115174.html>

House of Commons (1998) Northern Ireland: Political Developments Since 1972, Research Paper 98/57 <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP98-57/RP98-57.pdf>

House of Commons (2001) International Terrorism and Attacks In The USA, CM 604 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200102/cmhansrd/vo010914/debtext/10914-01.htm>

House of Commons (2001) The Anti-Terrorism, Crime and Security Bill: Introduction & Summary Research Paper 01/101 <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP01-101/RP01-101.pdf>

House of Commons (2006) Report of the Official Account of The Bombings in London on 7th July 2005, HC 1087 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/228837/1087.pdf>

House of Commons Defence Committee (2003) A New Chapter to the Strategic Defence Review Sixth Report of Session 2002-03, HC 93-I <https://publications.parliament.uk/pa/cm200203/cmselect/cmdfence/93/93.pdf>

House of Commons Defence Committee (2004) Lessons of Iraq, Third Report of Session 2003–04, HC 57-I <https://publications.parliament.uk/pa/cm200304/cmselect/cmdfence/57/57.pdf>

House of Commons Defence Committee (2005) Iraq: An Initial Assessment of Post Conflict Operations, Sixth Report of Session 2004–05, HC 65-I <https://publications.parliament.uk/pa/cm200405/cmselect/cmdfence/65/65i.pdf>

House of Commons Defence Committee (2007) UK Land Operations in Iraq 2007, First Report of Session 2007–08, HC 110 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200708/cmselect/cmdfence/110/110.pdf>

House of Commons Home Affairs Committee (2009) Project CONTEST: The Government's Counter-Terrorism Strategy Ninth Report of Session 2008–09, HC 212 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmhaff/212/212.pdf>

House of Commons Foreign Affairs Committee (2006) Foreign Policy Aspects of the War against Terrorism, Fourth Report of Session 2005–06, HC 573 <https://publications.parliament.uk/pa/cm200506/cmselect/cmfaff/573/573.pdf>

House of Lords House of Commons Joint Committee on the National Security Strategy (2018) National Security Capability Review: A changing security environment: First Report of Session 2017–19, HL Paper 104, HC 756 <https://publications.parliament.uk/pa/jt201719/jtselect/jtnatsec/756/756.pdf>

House of Lords Select Committee on the Constitution (2010) The Cabinet Office and the Centre of Government, 4th Report of Session 2009–10, HL Paper 30 <https://publications.parliament.uk/pa/ld200910/ldselect/ldconst/30/30.pdf>

Houses of Parliament by the Secretary of State for Northern Ireland (2006) Tenth Report Of The Independent Monitoring Commission, HC 1066 <https://cain.ulster.ac.uk/issues/politics/docs/imc/imc260406.pdf>

How Does MAPPA Work? <https://mappa.justice.gov.uk/connect.ti/MAPPA/view?objectID=5681072>

How The National Offender Management Service Works <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/337028/how_noms_works_web_v6.pdf>

Impact of Immigration on UK Population Growth, Migration Watch UK <https://www.migrationwatchuk.org/briefing-paper/452/impact-of-immigration-on-uk-population-growth>

Independent International Commission on Decommissioning (2005) <https://cain.ulster.ac.uk/events/peace/decommission/iicdreports.htm>

Independent Reviewer of Terrorism Legislation <https://terrorismlegislationreviewer.independent.gov.uk/>

Information Technology Gartner Glossary, Communications Service Provider (CSP) <https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/csp-communications-service-provider>

Inkspot Strategy <https://en.wikipedia.org/wiki/Inkspot_Strategy>

Integrated Communities Strategy Green Paper <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/696993/Integrated_Communities_Strategy.pdf>

Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy:Written statement-HCWS126 (2020) <https://www.parliament.uk/business/publications/written-questions-answers-statements/written-statement/Commons/2020-02-26/HCWS126/>

Intelligence and Security Committee Annual Report 2001–2002 (2002) CM 5542 <http://isc.independent.gov.uk/committee-reports/annual-reports>

Intelligence and Security Committee Annual Report 2004–2005 (2005) CM 6510 <http://isc.independent.gov.uk/committee-reports/annual-reports>

Intelligence and Security Committee (2007) Could 7/7 Have Been Prevented? Review of the Intelligence on the London Terrorist Attacks on 7 July 2005, CM 7617 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/224542/7-7_attacks_intelligence.pdf>

International Crisis Group, (2006) In Their Own Words: Reading The Iraqi Insurgency, Middle East Report No.50 <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/50-in-their-own-words-reading-the-iraqi-insurgency.pdf>

International Crisis Group (2007) Where is Iraq Heading? Lessons From Basra, Middle East Report No.67 <https://www.files.ethz.ch/isn/32581/67_iraq___lessons_from_basra.pdf>

International Terrorism, Securty Service MI5 <https://www.mi5.gov.uk/international-terrorism>

Investigatory Powers Act <https://www.gov.uk/government/collections/investigatory-powers-bill>

Investigatory Powers Commissioner's Office <https://www.ipco.org.uk/>

Irak'ın Yakın Tarihi, BBC Turkish.com <http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2004/02/printable/040202_irak_kronoloji.shtml>

Iran Nuclear Deal: Trump Pulls US Out In Break With Europe Allies (2018) BBC News <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44045957>

Irish Northern Aid <http://irishnorthernaid.com/>

Irish Republican Army <https://www.britannica.com/topic/Irish-Republican-Army> s

Islamic Virtue Party <https://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_Virtue_Party>

Istanbul Atatürk Airport Attack: 41 Dead and More than 230 Hurt (29.06.2016) BBC News <https://www.bbc.com/news/world-europe-36658187>

İlk Bomba HSBC'ye (21.11.2003) Hürriyet <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ilk-bomba-hsbcye-185037>

İngiltere AB'den Çıkıyor (24.06.2016) Hürriyet <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/son-dakika-haberleri-ingiltere-abden-cikti-mi-referandumda-sasirtan-sonuc-40121490>

İngiltere Parlamento Komisyonu: Hükümet, Rusya'nın Brexit Referandumuna Müdahalesini Araştırmaktan Kaçındı (21.07.2020) BBC News Türkçe <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53488683>

İngiltere'de Coronavirüs Ölümü, (06.03.2020) Yeniçağ Gazetesi <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/ingilterede-coronavirus-olumu-270823h.htm>

Jeffery, Simon, UK's Biggest Peace Rally (15.02.2003) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk/2003/feb/15/politics.politicalnews>

Jeffery, Simon, The Rules of The Game are Changing (07.07.2005) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk/2005/aug/05/july7.uksecurity5>

Joint Emergency Services Interoperability Principles, Her Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire & Rescue Services (HMICFRS) <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/our-work/article/joint-emergency-services-interoperability-principles/>

Joint Security and Resilience Centre <https://www.jsarc.org/>

Joint Security and Resilience Centre (JSaRC) <https://www.gov.uk/government/groups/joint-security-and-resilience-centre-jsarc>

Joint Terrorism Analysis Centre <https://www.mi5.gov.uk/joint-terrorism-analysis-centre>

Jones, Sam (2016) Home Office Seizes Overseas Counterterror Role, Financial Times <https://www.ft.com/content/279c262e-f5c9-11e5-803c-d27c7117d132>

Jones SG (2008) Counterinsurgency in Afghanistan, RAND Counterinsurgency Study V: 4 <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2008/RAND_MG595.pdf>

Jones, SG (2014) 'Al-Qaeda Terrorism in Afghanistan', Hoffman Bruce / Rinares Fernandore (Ed.) The Evolution Of The Global Terrorist Threat, From 9/11 to Osama bin Laden's Death, 1st Ed., New York, Columbia University Press, s.375-399.

Justice, Deportation with Assurances <https://justice.org.uk/deportation-assurances/>

Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı (2011) İnsan Hakları ve Terörle Mücadele, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Yayınları, <http://www.kdgm.gov.tr/?ax=kdgmIcerikDetay&contentid=AC566A5C-5249-4797-A7F3-5CE0FB5F8F09>

Karabulut, Bilal (2011) Güvenlik, Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek, 1. Baskı, Anakara, Barış Kitabevi.

Kenney, Michael, What is to be Done About Al-Muhajiroun? Containing the Emigrants In a Democratic Society <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/836686/what-is-to-be-done-about-al-muhajiroun.pdf>

Khuram Butt: The ‘Convivial’ London Bridge Terrorist (05.06.2017) Financial Times <https://www.ft.com/content/ffcee334-4a18-11e7-919a-1e14ce4af89b>

Kilcullen, David (2006) Counter-insurgency Redux, Survival: Global Politics and Strategy, V: 48, I: 4, s.111-130 <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00396330601062790>

Kiszely, John (2007) Learning About Counterinsurgency, Military Review, March-April 2007 <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20070430_art005.pdf>

Kiszely, John (2009) Postmodern Challenges for Modern Warriors, U.S. Army Center of Military History No. 71, s.19-33 <https://www.jstor.org/stable/26296757?seq=1#metadata_info_tab_contents>

Knights, Michael / Williams, Ed (2007) The Calm Before the Storm, Washington Institute for Near East Policy, Policy Focus 66 <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus66.pdf>

Komer, RW (1972) The Malayan Emergency in Retrospect: Organization of A Successful Counterinsurgency Effort, RAND Advanced Research Projects Agency, R-957-ARPA <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2005/R957.pdf>

Korski, Daniel (2008) Ashdown: What I told Gordon Brown about Afghanistan <https://retro-blogs.spectator.co.uk/2008/09/ashdown-what-i-told-gordon-brown-about-afghanistan/>

Krahmann, Elke (2005) ‘From State to Non-State Actors: The Emergence of Security Governance’, Krahmann, Elke (Ed.) New Threats and New Actors in International Security, 1st Ed., New York, Palgrave Macmillan.

Landman, Todd (2007) ‘The United Kingdom: The Continuity of Terror and Counterterror’, Brysk Alison / Shafir Gershon (Ed.) National Insecurity and Human Rights: Democracies Debate Counterterrorism, 1st Ed., Los Angeles, University of California Press, s. 75-91.

Landman, Todd (2008) Issues and Methods in Comparative Politics: An Introduction, 2nd Ed., ABD-New York, Routledge.

Landow, Charles / Sergie, MA (2020) The Northern Ireland Peace Process, Council on Foreign Relations <https://www.cfr.org/backgrounder/northern-ireland-peace-process>

Leonard, Weinberg (2005) Global Terrorism, A Beginner's Guide, 1st Ed., England, Oneworld Publications.

Leonid, Bershidsky (2018) The U.K.'s New 'Fusion Strategy' Looks Familiar, Bloomberg Opinion <https://www.bloombergquint.com/view/the-u-k-s-new-fusion-strategy-looks-familiar>

Let's Talk About It Working Together to Prevent Terrorism <https://www.ltai.info/>

List of Cabinet Committees <https://www.gov.uk/government/publications/the-cabinet-committees-system-and-list-of-cabinet-committees>

Local Resilience Forums: Contact Details <https://www.gov.uk/guidance/local-resilience-forums-contact-details>

Lockerbie Saldırısı Emrini Kaddafi Verdi (24.02.2011) BBC News <https://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/02/110224_lockerbie>

London Bridge Attack: What Happened (03.05.2019) <https://www.bbc.com/news/uk-england-london-40147164>

Londonistan <https://en.wikipedia.org/wiki/Londonistan>

Lord Carlile of Berriew (2007) Independent Reviewer of Terrorism Legislation, The Definition of Terrorism: a Report, Cm 7052 <https://www.gov.uk/government/publications/the-definition-of-terrorism-a-report-by-lord-carlile-of-berriew>

Lone-Actor Terrorism Analysis Paper (2016) Royal United Services Institute for Defence and Security Studies (RUSI) Countering Lone-Actor Terrorism Series No.4 <https://rusi.org/sites/default/files/201602_clat_analysis_paper.pdf>

MA, DH (2008) British Counter-Insurgency Doctrine and its Development since 2001, Militaire Spectator, Jrg. 177, N: 3, s.155-165 <https://www.kvbk.nl/sites/default/files/uitgaven/inhoudsopgave/MS%203-2008%20Hazel%20British%20Counterinsurgency%20Doctrine.pdf>

Magnier, Mark, People of Basra Hope for Trust, Security (09.04.2003) Los Angeles Times <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2003-apr-09-war-outsider9-story.html>

Makarenko, Tamara (2007) 'International Terrorism and The UK', Wilkinson Paul (ed.) Homeland Security In The UK: Future Preparedness for Terrorist Attack Since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge, s.37-56.

Malay Federasyonu <https://tr.wikipedia.org/wiki/Malay_Federasyonu>

Manchester Attack: Salman Abedi's Cousins Say 'He Did It Secretly' (02.06.2017) BBC News <https://www.bbc.com/news/uk-40122572>

Manchester Attack: Who was Salman Abedi? (12.06.2017) BBC News <https://www.bbc.com/news/uk-40019135>

Marston, Daniel (2008) British Operations in Helmand Afghanistan, Small Wars Journal <https://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/98-marston.pdf>

Marston, Daniel (2010) Adaptation in The Field: The British Army's Difficult Campaign in Iraq, Security Challenges V: 6, N: 1, s. 71-84 <https://www.jstor.org/stable/e26459465>

Martin, Gus (2017) Essentials of Terrorism: Concepts and Controversies, 1st Ed., California, Sage Publications (Çeviren: Çapcıoğlu, İhsan / Metin, Bahadır (2017) Terörizm Kavramlar ve Kuramlar, 1.Baskı, Ankara, Adres Yayınları)

May, Theresa (2015) A Stronger Britain, Built On Our Values <https://www.gov.uk/government/speeches/a-stronger-britain-built-on-our-values>

McDonald, Henry, Republican Dissidents Join Forces to Form a New IRA (26.07.2012) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk/2012/jul/26/ira-northern-ireland-dissident-republican-groups>

McGiverin, Brian (2008) In The Face Of Danger: A Comparatıve Analysis Of The Use Of Emergency Powers In The Unıted States And The United Kingdom In The 20th Century, Indiana International & Comparative Law Review, Vol. 18, I:1, s.233-275 <https://mckinneylaw.iu.edu/iiclr/pdf/vol18p233.pdf>

Memorandum by JUSTICE, Inquiry into Legislation Against Terrorism 1996, <https://publications.parliament.uk/pa/ld199900/ldselect/lddereg/57/5707.htm>

Metz, Steven (2007) Learning from Iraq: Counterinsurgency in American Strategy, US Army War College Strategic Studies Institute <https://www.jstor.org/stable/resrep11487?seq=4#metadata_info_tab_contents>

Metz Steven (2007) Rethinking Insurgency, US Army War College Strategic Studies Institute <https://publications.armywarcollege.edu/pubs/1887.pdf>

Metz, Steven / Millen Raymond (2004) Insurgency and Counterinsurgency in The 21st Century: Reconceptualizing Threat And Response, U.S. Army War College Strategic Studies Institute, <https://www.jstor.org/stable/resrep11453?seq=1#metadata_info_tab_contents>

MI5 expands to meet terror threat (27.02.2004) BBC News <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/3510611.stm>

MI5 Security Service <https://www.mi5.gov.uk/>

Military Aid to Civil Authorities (MACA): A force For Good <https://medium.com/voices-of-the-armed-forces/military-aid-to-civil-authorities-maca-a-force-for-good-31ddb1cc1aca>

Ministry for Housing, Communities and Local Government <https://www.gov.uk/government/organisations/ministry-of-housing-communities-and-local-government>

Ministry of Defence <https://www.gov.uk/government/organisations/ministry-of-defence>

Mironova, Vera, The New Face of Terrorism in 2019 (2019) FP <https://foreignpolicy.com/2019/01/01/the-new-face-of-terrorism-in-2019/>

Mockaitis, TR (1993) Low-Intensity Conflict: the British Experience, Journal of Conflict Studies, s.7-16 <https://journals.lib.unb.ca/index.php/JCS/article/view/15092/16161>

Modus operandi <https://tr.wikipedia.org/wiki/Modus_operandi>

Moghadam, Assaf (2006) The Roots Of Terrorism, 1st Ed., New York, Chelsea House Publishing.

Monaghan, Sean (Ed.) (2019) MCDC Countering Hybrid Warfare Project: Countering Hybrid Warfare, Multinational Capability Development Campaign (MCDC) <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/784299/concepts_mcdc_countering_hybrid_warfare.pdf>

Muckian, MJ (2006) Structural Vulnerabilities of Networked Insurgencies: Adapting to the New Adversary, The US Army War College Quarterly: Parameters, V:36, N:4, s.14-25 <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2330&context=parameters>

Multi-Agency Public Protection Arrangements (MAPPA) In Scotland <https://www.gov.scot/publications/multi-agency-public-protection-arrangements-mappa-scotland-national-overview-report-2018-2019/>

Mumbai Terror Attacks Fast Facts (2019) <https://edition.cnn.com/2013/09/18/world/asia/mumbai-terror-attacks/index.html>

Mumford Andrew (2009) From Belfast to Basra: Britain and the 'Tripartite Counter-Insurgency Model' (PhD), University of Warwick <https://core.ac.uk/download/pdf/46875.pdf>

National Counter Terrorism Security Office <https://www.gov.uk/government/organisations/national-counter-terrorism-security-office>

National Crime Agency, National Prisons Intelligence Coordination Centre <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/what-we-do/how-we-work/investigating-and-disrupting-the-highest-risk-serious-and-organised-criminals/lifetime-management-of-serious-and-organised-criminals>

National Cyber Security Centre <https://www.ncsc.gov.uk/>

National Intelligence Machinery (2010) <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61808/nim-november2010.pdf>

National Police Chiefs' Council (NPCC) https://www.npcc.police.uk/Home.aspx>

National Risk Register of Civil Emergencies, Guidance (2017) Cabinet Office <https://www.gov.uk/government/publications/national-risk-register-of-civil-emergencies-2017-edition>

National Security Capability Review (2018) <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/705347/6.4391_CO_National-Security-Review_web.pdf>

National Security Council <https://www.gov.uk/government/groups/national-security-council>

National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015 (2015) Cm 9161, Chapter 3-The National Security Context

<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/555607/2015_Strategic_Defence_and_Security_Review.pdf>

National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015: Third Annual Report (2019) <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/819613/NSS_and_SDSR_2015_Third_Annual_Report_-_FINAL__2_.pdf>

NCA National Crime Agency <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/>

Neely, Bill, Northern Ireland's Violent Past Looms Over Last-Ditch Brexit Talks (13.10.2019) NBC News <https://www.nbcnews.com/storyline/brexit-referendum/northern-ireland-s-violent-past-looms-over-last-ditch-brexit-n1065101>

Net ODA <https://data.oecd.org/oda/net-oda.htm>

Neumann, PR / Evans, Ryan, (2014) ‘Operation Crevice in London’, Hoffman Bruce / Rınares Fernandore (Ed.), The Evolutıon Of The Global Terrorıst Threat, From 9/11 to Osama bin Laden’s Death, 1st Ed. New York, Columbia University Press, s.61-80.

Newman, Nick, Focusing The Forces of Fusion <https://www.paconsulting.com/insights/focusing-the-forces-of-fusion/>

Newsinger, John (2002) British Counter-Insergency, From Palastine to Northen Ireland, 1st Ed., NewYork, Palgrave Press.

Nobel Barış Ödülü Sahipleri Listesi <https://tr.wikipedia.org/wiki/Nobel_Barış_Ödülü_sahipleri_listesi>

Norris, Maria, Fifteen Years on from 9/11, How the UK Bypassed Justice to Become a Counter-Terrorism State (2016) NewStatesman <https://www.newstatesman.com/politics/uk/2016/09/fifteen-years-911-how-uk-bypassed-justice-become-counter-terrorism-state>

Northern Ireland Civil Rights Association <https://en.wikipedia.org/wiki/Northern_Ireland_Civil_Rights_Association>

Northern Ireland (Emergency Provisions) Act 1973, md.28 Interpretation <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1973/53/section/28/enacted>

Northern Ireland (Emergency Provisions) Act 1987, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1987/30/contents>

Northern Ireland (Emergency Provisions) Act 1996, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/22/contents>

Northern Ireland (Emergency Provisions) Act 1998, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/9/contents>

Northern Ireland Office <https://www.gov.uk/government/organisations/northern-ireland-office>

Now, Kill His Dream (05.05.2011) The Economist <https://www.economist.com/leaders/2011/05/05/now-kill-his-dream>

O'Carroll, Lisa, No-deal Brexit 'Could Motivate Extremists in Northern Ireland' (30.08.2019) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk-news/2019/aug/30/no-deal-brexit-could-motivate-dissident-republicans-in-northern-ireland-says-barbara-gray>

Ofsted <https://www.gov.uk/government/organisations/ofsted>

Okur, MA (2008) Uluslararası Hukuk ve Irak Savaşı'nın Meşruiyeti, KÖK Journal of Social and Strategic Researches, V: X, N: 2, s.9-27 <https://www.researchgate.net/publication/279882972_Uluslararasi_Hukuk_ve_Irak_Savasi%27nin_Mesruiyeti>

Omand, David (2012) The Terrorist Threat to The UK in The Post–9/11 Decade, Centre for the Study of Terrorism and Political Violence, V:3, I:1, s.6-12 <https://research-repository.st-andrews.ac.uk/bitstream/handle/10023/4000/412-792-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Operation Iraqi Freedom, Naval History and Heritage Command <https://www.history.navy.mil/content/history/nhhc/browse-by-topic/wars-conflicts-and-operations/middle-east/operation-iraqi-freedom.html#>.

Operation In Iraq (2003) Iraq First Reflections, Ministry of Defence UK <https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2003/iraq2003operations_ukmod_july03.pdf>

Operation Motorman: British Army's Biggest Mission Since SUEZ was Bid to Reclaim Northern Ireland's 'No-Go Zones' (15.04.2019) MailOnline News <https://www.dailymail.co.uk/news/fb-6924763/What-Operation-Motorman.html>

Operation of Police Powers Under The Terrorism Act 2000 and Subsequent Legislation: Arrests, Outcomes, and Stop and Search (2020) Home Office Statistics Release Calendar <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/891341/police-powers-terrorism-mar2020-hosb1520.pdf>

Oral Evidence: Work of the National Security Adviser (2019) Joint Committee on the National Security Strategy, HC 625 <http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/national-security-strategy-committee/work-of-the-national-security-adviser/oral/95669.pdf>

Ortadoğu'yu Kan Gölüne Çeviren Kaosun İlk Adımı Kuveyt İşgalinin Yıldönümü (2018) TRT Haber <https://www.trthaber.com/haber/gundem/ortadoguyu-kan-golune-ceviren-kaosun-ilk-adimi-kuveyt-isgalinin-yildonumu-378086.html>

Özcan, NA (2016) Örgütsüz Teröristler: Yalnız kurt, Tepav <https://www.tepav.org.tr/tr/blog/s/5624/Orgutsuz+teroristler_+___Yalniz+kurt___>

Paramilitary Groups in Northern Ireland (2015) <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/469548/Paramilitary_Groups_in_Northern_Ireland_-_20_Oct_2015.pdf>

Partick Cockburn: A Gross Failure That Ignored History and Ended With a Humiliating Retreat (17.03.2008) Independent <https://www.independent.co.uk/voices/commentators/partick-cockburn-a-gross-failure-that-ignored-history-and-ended-with-a-humiliating-retreat-796775.html>

Pazarcı, Hüseyin (2015) Uluslararası Hukuk, 14.Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi.

Petersen, Martin (2017) 'Reflections on Readings on 9/11, Iraq WMD, and Detention and Interrogation Program', Studies in Intelligence V: 61, N: 3, s.31-44 <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol-61-no-3/pdfs/key-readings-post-9-11.pdf>

PM commons statement on National Security and Russia: 26 March 2018 <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-commons-statement-on-national-security-and-russia-26-march-2018>

Population by Country of Birth, Migration Watch UK <https://www.migrationwatchuk.org/statistics-population-country-birth>

Population, Migration Watch UK <https://www.migrationwatchuk.org/briefing-paper/426/population>

Preparation and Planning for Emergencies, Guidance (2018) <https://www.gov.uk/guidance/preparation-and-planning-for-emergencies-the-capabilities-programme>

President Bush Delivers Graduation Speech at West Point (01.06.2002) The White House <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html>

President Discusses Beginning of Operation Iraqi Freedom (22.03.2003) The White House <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030322.html>

President Discusses War on Terror at National Endowment for Democracy (06.10.2005) The White House <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2005/10/20051006-3.html>

Prevent Strategy (2011) HM Government, Cm 8092

<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97976/prevent-strategy-review.pdf>

Prevent Duty Guidance: for Further Education Institutions In England and Wales <https://www.gov.uk/government/publications/prevent-duty-guidance/prevent-duty-guidance-for-further-education-institutions-in-england-and-wales>

Prevent Duty Guidance: for Higher Education Institutions In England and Wales <https://www.gov.uk/government/publications/prevent-duty-guidance/prevent-duty-guidance-for-higher-education-institutions-in-england-and-wales>

Prevention of Incitement to Hatred Act (Northern Ireland) 1970, <https://cain.ulster.ac.uk/hmso/piha1970.htm>

Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act 1974, Part III General and Miscellaneous, 9 Supplemental provisions <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/56/section/9/enacted>

Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act 1989 <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/4/contents/enacted>

Pritchard James / Smith MLR (2010) Thompson in Helmand: Comparing Theory to Practice in British Counter-insurgency Operations in Afghanistan, Civil Wars V: 12, I: 1, s.65-90 <https://www.researchgate.net/publication/233166211_Thompson_in_Helmand_Comparing_Theory_to_Practice_in_British_Counter-insurgency_Operations_in_Afghanistan>

Profile: The Mahdi Army (2008) Al Jazeera
<https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2008/03/200861505611516526.html>

Prokupecz, Shimon / Levenson, Eric, Note Found Near Truck Claims Manhattan Attack Done for ISIS, Source Say, (06.11.2017) CNN
<https://edition.cnn.com/2017/10/31/us/new-york-shots-fired/index.html>

Proscribed Terrorist Organisations (2020) Home Office
<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/869496/20200228_Proscription.pdf>

Protecting Crowded Places From Terrorism
<https://www.gov.uk/government/collections/crowded-places>

Protection of the Person and Property Act (Northern Ireland) 1969
<http://www.legislation.gov.uk/apni/1969/29/contents>

Pursue-To Stop Terrorist Attacks In The UK and UK Interests Overseas
<https://www.humberside.police.uk/pursue>

Queen's Speech December 2019 <https://www.gov.uk/government/speeches/queens-speech-december-2019>

Rampant Looting Across Iraq (09.04.2003) CNN.com,
<https://edition.cnn.com/2003/WORLD/meast/04/08/sprj.irq.int.looting.reut/index.html>

Rashid Ahmed (2001) Taliban: The Story of the Afghan Warlords, 1st Ed., London, Pan Books.

Rashid, Ahmed (2008) Descent into Chaos: The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia, 1st Ed., New York, Penguin Group.

Rayment, Sean, US Tactics Condemned by British officers (11.04.2004) Daily Telegraph
<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/1459048/US-tactics-condemned-by-British-officers.html>

Revised and Updated Extracts from Sutton's Book
<https://cain.ulster.ac.uk/sutton/book/index.html>

Revised Prevent Duty Guidance (2019) Home Office <https://www.gov.uk/government/publications/prevent-duty-guidance/revised-prevent-duty-guidance-for-england-and-wales>

Revisiting the UK's national security strategy, Optimising the National Security Strategy-Making Process <https://publications.parliament.uk/pa/jt201719/jtselect/jtnatsec/2072/207206.htm#footnote-026-backlink>

Richards, Anthony (2007) 'The Domestic Threat', Wilkinson Paul (Ed.) Homeland Security in The UK: Future Preparedness For Terrorist Attack Since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge, s. 81-114.

Richards, Anthony (2012) Characterising the UK Terrorist Threat: The Problem with Non-Violent Ideology as a Focus for Counter-Terrorism and Terrorism as The Product of 'Vulnerability', Journal of Terrorism Research V: 3, I:1, s.17-26 <https://repository.uel.ac.uk/download/40eac52bfdafb8c936df22bdd7874b696b95f6911a1dc21dfc2ca1c702da2302/1412330/Characterising%20the%20UK%20Terrorist%20Threat.pdf>

Richardson, Louise (2006) What Terrorists Want, 1st Ed., New York, Random House.

Ricks TE (2009) The Gamble: General David Petraeus and The American Military Adventure In Iraq, 1st Ed. New York, Penguin Press.

Roberts, Adam (2009) Doctrine and Reality in Afghanistan, Survival, V: 51, N: 1, s.29-60 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00396330902749673>

Robertson, Nic, Istanbul Terror Attack: A Bloody End to a Grim Year for Turkey, (02.10.2017) CNN <https://edition.cnn.com/2017/01/01/europe/istanbul-terror-attack-analysis-robertson/index.html>

Royal Ulster Constabulary <https://www.britannica.com/topic/Royal-Ulster-Constabulary>

Russell, Martin (2020) European Parliamentary Research Service, Northern Ireland after Brexit, PE 649.416 <https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649416/EPRS_BRI(2020)649416_EN.pdf>

Russian Spy Poisoning: What We Know So Far (08.10.2018) BBC News <https://www.bbc.com/news/uk-43315636>

Sanctions and Anti-Money Laundering Act 2018, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/13/contents/enacted>

Sands Sarah, Sir Richard Dannatt: A Very Honest General (12.10.2006) Daily Mail <https://www.dailymail.co.uk/news/article-410175/Sir-Richard-Dannatt--A-honest-General.html>

Sargeant, Jess, Myth-Busting The Northern Ireland Protocol (18.09.2020) Institute for Government <https://www.instituteforgovernment.org.uk/blog/busting-myths-northern-ireland-protocol>

Scheuer, Michael (2006) Through Our Enemies' Eyes, 1st Ed., Washington, Potomac Books Inc., s.263.

Schmid, AP (2011) 'The Definition of Terrorism', Schmid, AP (Ed.) The Routledge Handbook of Terrorism Research, 1st Ed., New York, Routledge, s. 39-157.

Schmid, AP. / Jongman, AJ (2017) Political Terrorism, 2nd Ed., New York, Routlange.

Scotland Yard Chief Warns of Brexit-Related Terror Threat, (2019) The Week Magazine <https://www.theweek.in/news/world/2019/01/23/scotland-yar-chief-warns-of-brexit-related-terror-threat.html>

Search Results <http://www.legislation.gov.uk/title/terrorism>

Search Results <http://www.legislation.gov.uk/1974-2020?title=terrorist>

Secret Intelligence Service <https://www.sis.gov.uk/>

Security and Stabilisation, the Military Contribution (JDP 3-40) <https://www.gov.uk/government/publications/security-and-stabilisation-the-military-contribution--3>

Security Industry Authority <https://www.sia.homeoffice.gov.uk/Pages/home.aspx>

Securty Service MI5 Threat Levels <https://www.mi5.gov.uk/threat-levels>

Security Situation in Northern Ireland (2019) <https://www.gov.uk/government/speeches/security-situation-in-northern-ireland>

Seely, Bob (2018) A Definition of Contemporary Russian Conflict: How Does The Kremlin Wage War? Henry Jackson Society <https://disinfoportal.org/wp-content/uploads/ReportPDF/A-Definition-of-Contemporary-Russian-Conflict-new-branding.pdf>

Seely, Bob / Rogers, James (2019) Global Britain: A Twenty-First Century Vision, Henry Jackson Society <https://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2019/02/HJS-Global-Britain-¬-A-Twenty-first-Century-Vision-Report-A4-web.pdf>

Seely, Bob / Shandra, Alya, The Toolkit for Kremlin's New Warfare (02.04.2018) The Times <https://www.thetimes.co.uk/article/the-toolkit-for-kremlin-s-new-warfare-6kthqgd7t>

Sengupta, Kim, Intelligence on Terrorists Would Be Deleted From EU Database Under No-Deal Brexit, Senior Officials Warn, (29.09.2020) Independent <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/no-deal-brexit-terrorism-intelligence-organised-crime-eu-sir-julian-king-b699686.html>

Seto, Theodore (2002) The Morality of Terrorism,Research Paper No. 29, Loyola Law School Los Angeles, s.1226-1263 <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=341600>

Shaping a Stable World: The Military Contribution Joint Doctrine Publication 05 (JDP 05) <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/516849/20160302-Stable_world_JDP_05.pdf>

Siddique, Haroon, Westminster Attacker Lawfully Killed By Minister's Bodyguard, Jury Finds (12.10.2018) The Guardian <https://www.theguardian.com/uk-news/2018/oct/12/westminster-bridge-attack-khalid-masood-lawfully-killed-inquest-concludes>

Silke, Andrew (2019) 'The Study Of Terrorism And Counterterrorism', Silke, Andrew (Ed.) Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism, s.1-10 <https://www.researchgate.net/publication/328115901_Routledge_Handbook_Of_Terrorism_And_Counterterrorism>

Sinn Féin <https://www.britannica.com/topic/Sinn-Fein>

Sinn Féin Policy And Structure <https://www.britannica.com/topic/Sinn-Fein/Policy-and-structure>

SOCEX Serious and Organised Crime Exchange, RICU <https://socexconference.co.uk/organisations/ricu.html?eventid=520&orgid=539>

Solomon Ty (2009) Social Logics and Normalisation in the War on Terror, Millennium-Journal of International Studies, C:38, S:2, s.269-294 <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0305829809347513?legid=spmil%3B0305829809347513v1&patientinform-links=yes>

Stay Safe Film <https://www.gov.uk/government/publications/stay-safe-film>

Stephenson, Chris, Hendekler, Özerk Bölgeler ve Barış-İrlanda'nın Gerçek Dersleri (04.01.2016) T24 Bağımsız İnternet Gazetesi <https://t24.com.tr/yazarlar/chris-stephenson/hendekler-ozerk-bolgeler-ve-baris--irlandanin-gercek-dersleri,13594>

Stern, Maria / Öjendal Joakım (2010) Mapping the Security-Development Nexus: Conflict, Complexity, Cacophony, Convergence?, Security Dialogue V: 41, N: 1, s.5-29 <http://pdf2.hegoa.efaber.net/entry/content/1369/STERN_OJENDAL_Mapping_Security-Development_Nexus_2010.pdf>

Stern, Robbie, New U.K. Border Security Law: A Frightening Response to the Skripal Poisoning (20.03.2019) Just Security <https://www.justsecurity.org/63305/new-u-k-border-security-law-a-frightening-response-to-the-skripal-poisoning/>

Story: Asian Conflicts, Malaya and Malaysia <https://teara.govt.nz/en/map/34531/malaya-and-malaysia>

Summary of the Counter-Terrorism Act 2008 <https://services.parliament.uk/Bills/2007-08/counterterrorism.html>

Supplying Explosives Precursors and Poisons, Guidance (2018) Home Office <https://www.gov.uk/government/publications/supplying-explosives-precursors/supplying-explosives-precursors-and-poison>

Suriye ve Irak Siyasi Haritası, Harita Genel Müdürlüğü <https://www.harita.gov.tr/urun-233-suriye-ve-irak-siyasi-haritasi-.html>

Synott, Hilary (2008) Bad Days in Basra, 1st Ed., London, I.B.Tauris & Co Ltd.

Tackling Extremism in The UK (2013) Home Government Cabinet Office <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/263181/ETF_FINAL.pdf>

Taylor, Terence (2005) 'United Kingdom', Alexander, Yonah (Ed.) Combating Terrorism: Strategies of Ten Countries, 4th Ed., Michigan, The University of Michigan Presss, s.187-223.

TBMM Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (2007) (1/339), Dönem: 23 Yasama Yılı:2 <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss62.pdf>

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu (2013) Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu, 24. Dönem 3. Yasama Yılı <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/TER%C3%96R%20VE%20%C5%9E%C4%B0DDET%20OLAYLARI%20KAPSAMINDA%20YA%C5%9EAM%20HAKKI%20%C4%B0HLALLER%C4%B0N%C4%B0%20%C4%B0NCELEME%20RAPORU.pdf>

Teague, Matthew, Double Blind (2006) The Atlantic <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2006/04/double-blind/304710/>

Telegraph, View, Britain Must Fix System to Deport Terror Suspects (22.02.2015) The Telegraph <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/terrorism-in-the-uk/11427130/Britain-must-fix-system-to-deport-terror-suspects.html>

Tenth Anniversary of Hijacked Afghan Plane at Stansted (08.02.2010) BBC News <http://news.bbc.co.uk/local/essex/hi/people_and_places/history/newsid_8499000/8499547.stm>

Terrorism Act 2000 <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/contents>

Terrorism Act 2000 Part I Introductory <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/contents>

Terrorism Act 2000 38B Information About Acts of Terrorism <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/section/38B>

Terrorism Act 2000 43 Search of persons <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/section/43>

Terrorism Act 2000 58 Collection of information <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/section/57>

Terrorism Act 2000, Schedule 2 Proscribed Organisations <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/schedule/2/enacted>

Terrorism Act 2000 Schedule 2 Proscribed Organisations <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/schedule/2/2019-11-01>

Terrorism Act 2006, Encouragement of terrorism <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/11/section/1>

Terrorism Prevention and Investigation Measures Act 2011 <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/23/notes/division/1>

Terrorism Prevention and Investigation Measures Act 2011 <https://www.gov.uk/government/collections/terrorism-prevention-and-investigation-measures-act>

Terrorism: Victim Support Schemes:Written question-2669 <https://www.parliament.uk/business/publications/written-questions-answers-statements/written-question/Commons/2017-07-04/2669>

The Belfast Agreement <https://www.gov.uk/government/publications/the-belfast-agreement>

The Crown Prosecution Service <https://www.cps.gov.uk/terrorism>

The Department for International Development <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-international-development>

The EU Withdrawal Transition Period <https://www.fca.org.uk/brexit/eu-withdrawal-transition-period>

The Fate of Terrorism Prevention and Investigation Measures (13.04.2014) Keep Calm and Talk Law <http://www.keepcalmtalklaw.co.uk/fate-of-terrorism-prevention-and-investigation-measures/>

The Firearms Act 1969 <https://www.legislation.gov.uk/nisro/1969/280/contents/made>

The Firearms Act 1971 <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1971/act/13/enacted/en/html>

The Irish Republican Army (IRA) (2007) Centre of Excellence Defence Aganist Terrorism, Ankara.

The National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States (2004) The 9/11 Commission Report Executive Summary <https://www.npr.org/documents/2004/9-11/911reportexec.pdf>

The National Probation Service, About us, <https://www.gov.uk/government/organisations/national-probation-service/about>

The Northern Ireland Conflict 1968-1998-An Overview (2015) <https://www.theirishstory.com/2015/02/09/the-northern-ireland-conflict-1968-1998-an-overview/#.XelOuW5uLIV>

The October 2019 EU UK Withdrawal Agreement, UK Parlaiment House commons Library <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8713/>

The Prime Minister Mr. Gordon Brown, Statement on Iraq (2007) House of Commons <https://publications.parliament.uk/pa/cm200607/cmhansrd/cm071008/debtext/71008-0004.htm>

The Prime Minister's 12-Point Plan (05.08.2005) The Guardian <https://www.theguardian.com/politics/2005/aug/05/uksecurity.terrorism2>

The Principles <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/818306/20190718_The_Principles_relating_to_the_detention_and_interviewing_of_detainees_overseas.pdf>

The UK's Mission in Afghanistan, House of Commons, Global Security: Afghanistan and Pakistan - Foreign Affairs Committee <https://publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmfaff/302/30209.htm>

The UK's Work in Afghanistan (2014) <https://www.gov.uk/government/publications/uks-work-in-afghanistan/the-uks-work-in-afghanistan#development-in-helmand-province-since-2006>

The World Fact Book, Central Intelligence Agency (CIA), Library <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/my.html>

Thompson, Robert (1967) Defeating Communist Insurgency: The Lessons of Malaya and Vietnam, 2nd Ed., New York, Frederıck A. Praeger, Inc.

Trachsler, Daniel (2008) Security and Development: Convergence or Competition?, Center For Security Studies (CSS) Analyses in Security Policy, V: 3, N: 40 <https://www.files.ethz.ch/isn/91947/css_analysen_nr40_0908_e.pdf>

Tran Mark, Al-Qaida Will Take Decades to Eradicate, Thinktank Says (12.09.2007) The Guardian <https://www.theguardian.com/world/2007/sep/12/iraq.alqaida>

Transcript of President Bush's Address (20.09.2001) CNN.com <https://edition.cnn.com/2001/US/09/20/gen.bush.transcript/>

Threat Levels <https://www.mi5.gov.uk/threat-levels>

Troops in Contact Airstrikes and Civilian Deaths in Afghanistan (2008) II. International Forces Operating in Afghanistan, Human Right Watch <https://www.hrw.org/report/2008/09/08/troops-contact/airstrikes-and-civilian-deaths-afghanistan>

Tunus'ta 60 Kişinin Öldürüldüğü Terör Saldırılarının Sanıklarına Ömür Boyu Hapis Cezası, (09.02.2019) Euronews <https://tr.euronews.com/2019/02/09/tunus-ta-60-kisinin-oldurulduguteror-saldirilarinin-saniklarina-omur-boyu-hapis-cezasi>

Turinay, Faruk (2016) 'Ceza Hukukunda Terör Örgütü Kavramı', TBB Dergisi, s.39-84 <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2015-116-1441>

Türk Dil Kurumu (2005) Türkçe Sözlük (2015) Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri <https://sozluk.gov.tr/> s.e.t. 09 Mart 2019.

Türkiye Barolar Birliği (2006) Türkiye ve Terörizm Rapor, 1. Baskı, Ankara, Şen Matbaa.

U.N. Partitions Palestine, Allowing for Creation of Israel (29.11.2011) The New York Times <https://learning.blogs.nytimes.com/2011/11/29/nov-29-1947-united-nations-partitions-palestine-allowing-for-creation-of-israel/>

Ucko D (2010) The Future Of British Counterinsurgency: Lessons From Basra, S: 52, No. 4, s.131-158 <https://www.researchgate.net/publication/233319653_Lessons_from_Basra_The_Future_of_British_Counter-insurgency>

UK Action to Combat Daesh: Military, <https://www.gov.uk/government/topical-events/daesh/about>

UK Defence Doctrine (2014) Joint Doctrine Publication 0-01 (JDP 0-01) (5th Ed.) <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/389755/20141208-JDP_0_01_Ed_5_UK_Defence_Doctrine.pdf>

UK’s International Defence Engagement Strategy (2017) Ministry of Defence <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/596968/06032017_Def_Engag_Strat_2017DaSCREEN.pdf>

UK's Operation Telic Mission in Iraq Ends (22.05.2011) BBC News <https://www.bbc.com/news/uk-13488078>

Underhill, Natasha (2014) Countering Global Terrorism and Insurgency: Calculating the Risk of State Failure in Afghanistan, Pakistan, and Iraq, 1st Ed., New York, Palgrave Macmillan.

United Nations Security Council (2019) Ninth Report of The Secretary-General on The Threat Posed By ISIL (Da’esh) to International Peace and Security and The Range of United Nations Efforts in Support of Member States in Countering The Threat, S/2019/612 <https://undocs.org/S/2019/612>

United States Central Command (USCENTCOM) <https://www.centcom.mil/ABOUT-US/>

Unition Nations Hight Commissionar for Refugees (2006) Basrah Governorate Assessment Report <https://www.unhcr.org/subsites/iraqcrisis/459ba6462/governorate-assessment-report-basrah.html>

Universities UK, Our History <https://www.universitiesuk.ac.uk/about/Pages/our-history.aspx>

Universities UK, Oversight of Security-Sensitive Research Material in UK Universities: Guidance <https://www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Documents/2019/Oversight-security-sensitive-research-material-guidance-3.pdf>

US Army Joint Publication 3-24, Counterinsurgency <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp3_24.pdf>

US Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms Joint Publication 1-02 (2010) <https://fas.org/irp/doddir/dod/jp1_02.pdf>

US Subcommittee On Terrorism And Homeland Security, House Permanent Select Committee On Intelligence Counterterrorism Intelligence, Capabilities and Performance Prior to 9-11 (2002) <https://fas.org/irp/congress/2002_rpt/hpsci_ths0702.html>

Violence-Membership and Arsenals of Paramilitary Groups

<https://cain.ulster.ac.uk/issues/violence/paramilitary2.htm>

Walker, Clive (2006) Clamping Down on Terrorism in The United Kingdom, Journal of International Criminal Justice <https://www.researchgate.net/publication/31082234_Clamping_Down_on_Terrorism_in_the_United_Kingdom>

War Would Be Illegal (07.03.2003) The Guardian <https://www.theguardian.com/politics/2003/mar/07/highereducation.iraq>

War in Afghanistan, National Army Museum<https://www.nam.ac.uk/explore/war-afghanistan>

Warren RP (2016) 'Ideological Motivations of Arab Foreign Fighters as Insurgents and Terrorists From 1980s Afghanistan to the Syrian Insurgency', Romaniuk SN / Webb ST (Ed.) Insurgency and Counterınsurgency In Modern War, 1st Ed., London, CRC Press, s.53-72.

Watson, Abigail / Walpole Liam (2020) ORG Explains #13: UK Defence Reviews <https://www.oxfordresearchgroup.org.uk/org-explains-uk-defence-reviews>

Welcome to GCHQ <https://www.gchq.gov.uk/>

What is Suspicious Activity? The Department of Homeland Security <https://www.dhs.gov/about-dhs>

White House, Office Of Homeland Security (2002) National Strategy For Homeland Security <https://www.hsdl.org/?abstract&did=856>

White, JR (2001) Terrorism: An Introduction, 3rd Ed., Wadsworth, Wadsworth Publishing.

Whitaker Raymond, Operation Sinbad: Mission Failure Casts Doubt on entire British Presence in Iraq (08.10.2006) The independent <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/operation-sinbad-mission-failure-casts-doubt-on-entire-british-presence-in-iraq-419173.html>

Who, What, Why: What Exactly is The UK's National Barrier Asset? (30.06.2015) BBC News <https://www.bbc.com/news/magazine-33316358>

Wilkinson Paul (2007) 'The Threat From The Al-Qaeda Network', Wilkinson Paul (Ed.) Homeland Security In The UK: Future Preparedness For Terrorist Attack Since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge s. 25-36.

Wilkinson Paul (2007) 'Enhancing UK Aviation Security Post-9/11', Wilkinson P (Ed.) Homeland Security in the UK: Future preparedness for terrorist attack since 9/11, 1st Ed., New York, Routledge, s.256-273.

Wintour, Patrick, British-Iranian Relations Strained as Oil Tanker is Seen off SYRİA (08.09.2019) The Guardian <https://www.theguardian.com/world/2019/sep/08/british-iranian-relations-strained-as-oil-tanker-is-seen-off-syria>

Wintour, Patrick, Gulf Crisis: Story Began With Uk's Seizure of Iranian-Flagged Ship In Gibraltar (20.07.2019) The Guardian <https://www.theguardian.com/world/2019/jul/20/gulf-crisis-tanker-retaliation-iran-hormuz>

Witte, Griff, Afghanistan War 2001–2014, Encyclopædia Britannica <https://www.britannica.com/event/Afghanistan-War#ref292843>

Working With Counter Terrorism Security Advisers <https://www.gov.uk/government/publications/counter-terrorism-support-for-businesses-and-communities/working-with-counter-terrorism-security-advisers>

Workshop to Raise Awareness of Prevent (WRAP) <https://www.jisc.ac.uk/training/workshop-to-raise-awareness-of-prevent-wrap#pricing-eligibilty>

Yes, GCHQ really does collect the content of British communications <http://itsecurity.co.uk/2014/06/yes-gchq-really-does-collect-the-content-of-british-communications/>

Yıldız, ÖF, Malezya Bağımsızlığının 62. Yılını Kutluyor, (31.08.2019) Anadolu Ajansı <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/malezya-bagimsizliginin-62-yilini-kutluyor/1569589>

Zuhur, Sherifa (2005) A Hundred Osamas: Islamist Threats And The Future Of Counterinsurgency, U.S. Army War College, Strategic Studies Institute <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a443445.pdf>

<http://www.jandarma.gov.tr/asayis/ter.s/Teror_Terorizm_Teror_Orgutlerinin_%20Amac%C4%B1.htm>

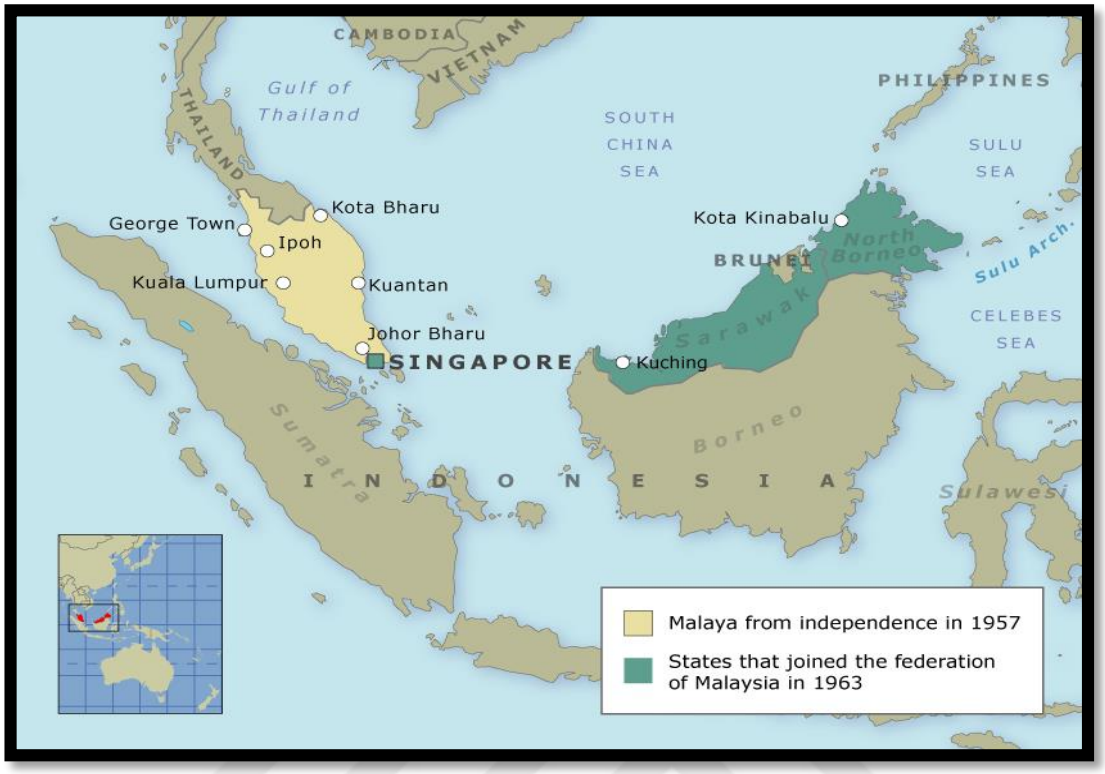
8. EKLER

EK-1. FİLİSTİN HARİTASI[840]

[840] U.N. Partitions Palestine, Allowing for Creation of Israel (29.11.2011) The New York Times <https://learning.blogs.nytimes.com/2011/11/29/nov-29-1947-united-nations-partitions-palestine-allowing-for-creation-of-israel/> s.e.t. 08.12.2019.

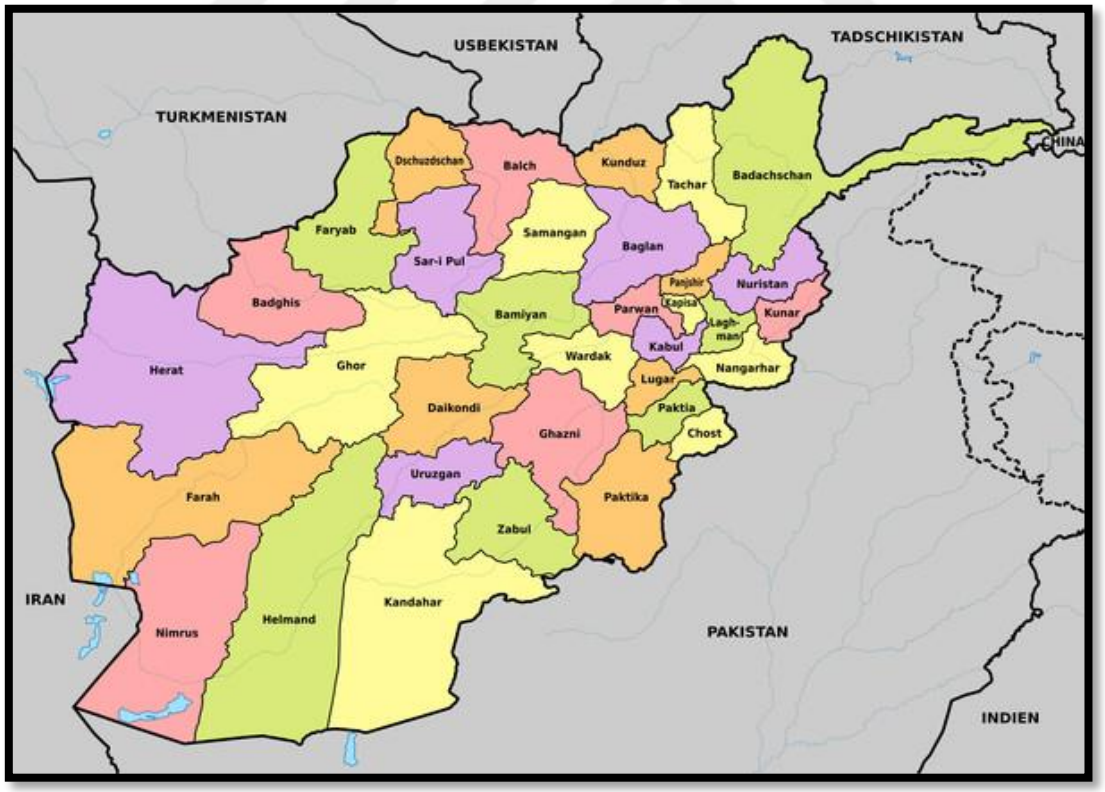
EK-2. MALAYA HARİTASI[841]

[841] Story: Asian Conflicts, Malaya and Malaysia <https://teara.govt.nz/en/map/34531/malaya-and-malaysia> s.e.t. 10.12.2019.

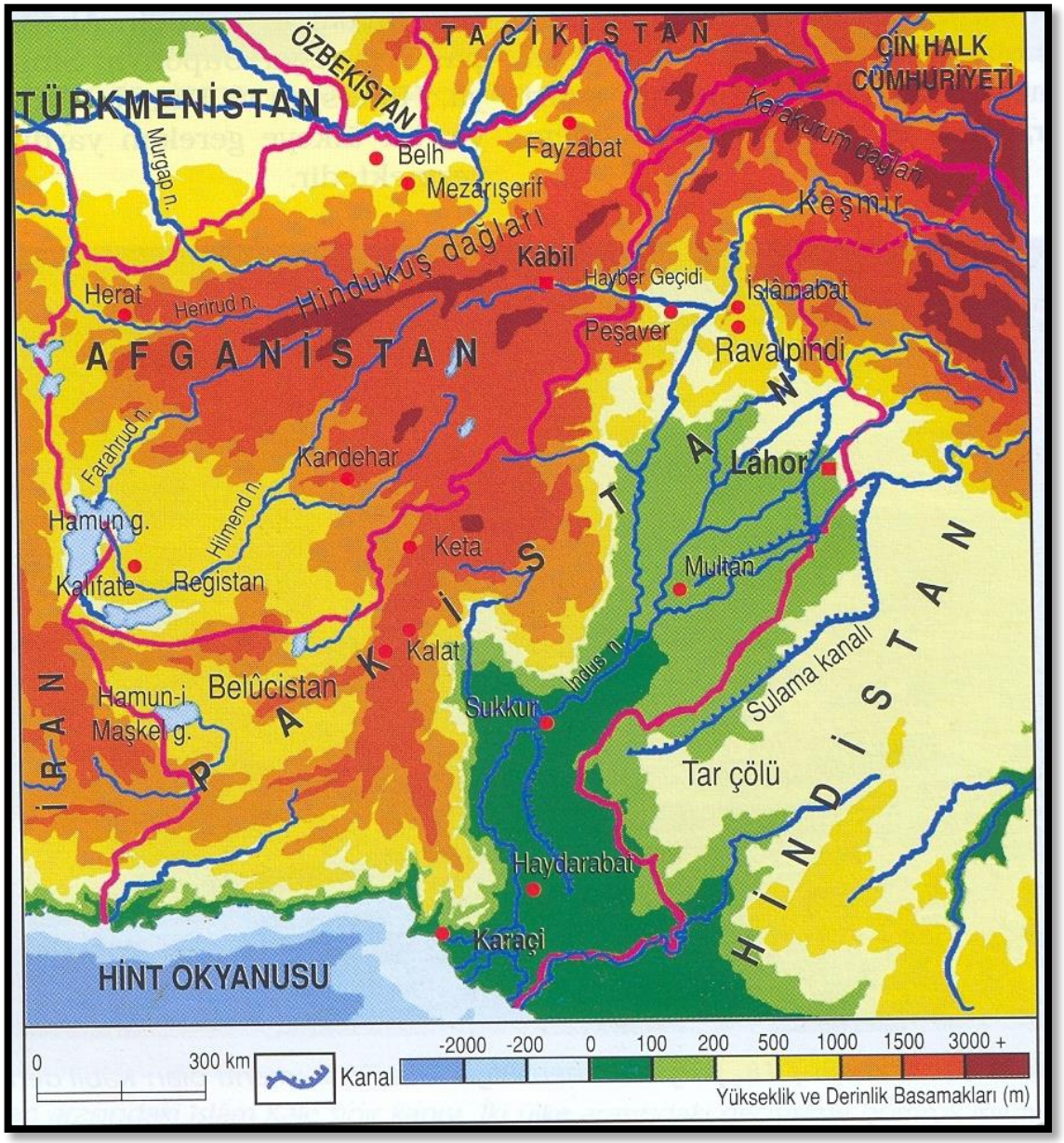
EK-3. AFGANİSTAN HARİTASI[842]

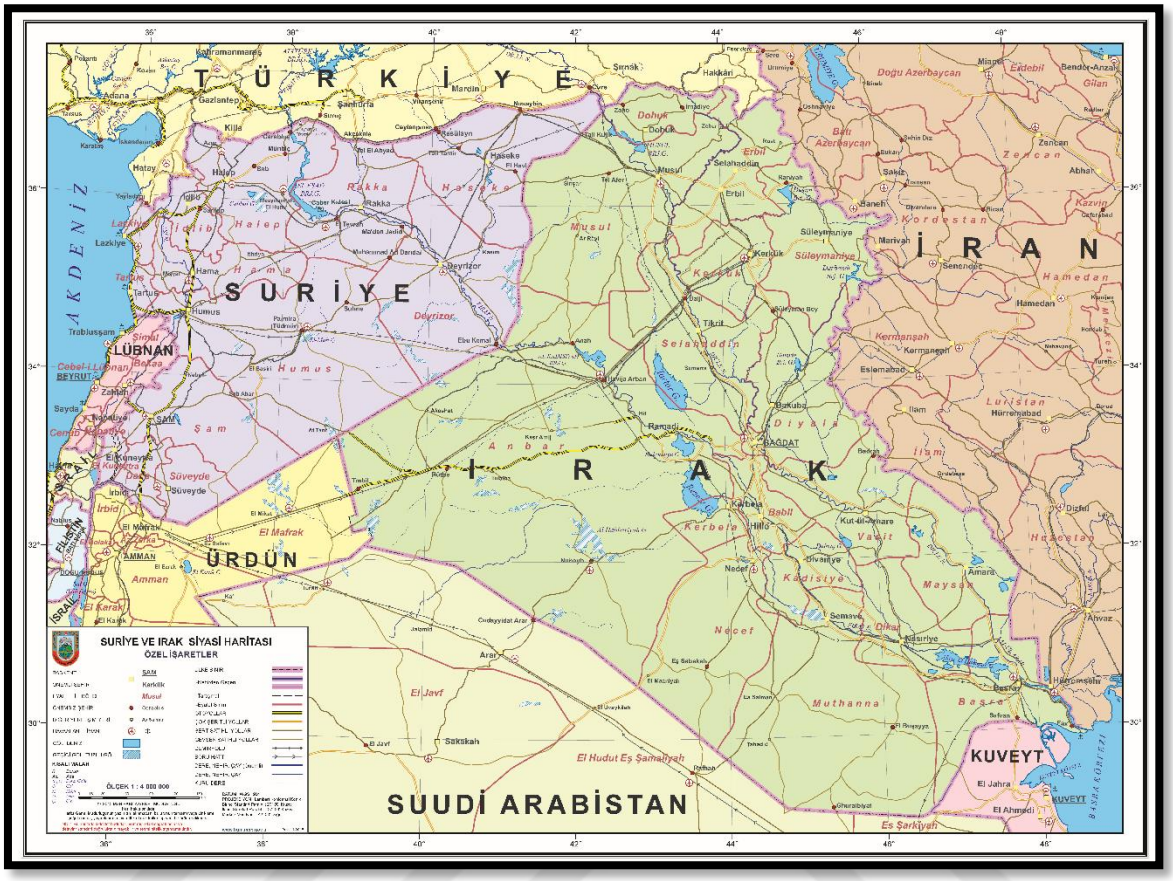
[842] Afghanistan Metro Map-Travelquaz.Com <https://tr.pinterest.com/pin/805651820809999127/> s.e.t. 10.12.2019.

EK-4. AFGANİSTAN HİNDU KUŞ DAĞ SİLSİLESİ[843]

[843] Afganistan Fiziki Haritası <https://depo.sosyal-bilgiler.com/gorseller/afganistan-fiziki-haritasi/> s.e.t.10.12.2019.

EK-5. IRAK HARİTASI[844]

[844] Suriye ve Irak Siyasi Haritası, Harita Genel Müdürlüğü <https://www.harita.gov.tr/urun-233-suriye-ve-irak-siyasi-haritasi-.html> s.e.t. 24.04.2020.

EK-6. BİRLEŞİK KRALLIK'IN TERÖRİZMLE MÜCADELEDE SORUMLULUĞU VE GÖREVİ BULUNAN KURUM VE KURULUŞLAR

Kabine Ofisi (Cabinet Office)

Kabine Ofisi; Başbakanı desteklemekte ve Hükümetin etkin bir şekilde yönetilmesini sağlamaktadır. Sorumlulukları arasında; Hükümeti desteklemek, etkili politika geliştirilmesine, koordinasyonuna ve uygulanmasına yardımcı olmak, NSC ve Ortak İstihbarat Teşkilatı (Joint Intelligence Organisation)'nın desteklenmesi, krizlerin koordinesi ve siber güvenliğin yönetilmesi, proje ve tedarik yönetimi ile hizmet ve verimliliğinin ve yeniliklerin desteklenmesi bulunmaktadır[845]. Kabine Ofisi teşkilat yapısında yaklaşık 2 000 personel istihdam edilmektedir[846].

Kabine Ofisi Brifing Odaları (Cabinet Office Briefing Rooms-COBR)

Brifing Odaları (Cabinet Office Briefing Rooms-COBR);Londra'daki Kabine Ofisinde toplantı odalarıdır. Bu odalar, ulusal, bölgesel ve uluslararası krizlerle ilgili kurumların çalışmalarını koordine eden komiteler için kullanılır. Popüler olarak COBRA olarak adlandırılır[847].

Ulusal Altyapıyı Koruma Merkezi (Centre for the Protection of National Infrastructure-CPNI)

"CPNI, Birleşik Krallık ulusal altyapısına koruyucu güvenliğinin sağlanmasına hizmet eder. Ulusal güvenlik kapsamında, ulusal altyapının terörizm ve diğer tehditlere karşı hassasiyetini azaltmaya yardımcı olmaktadır. CPNI, MI5 Genel Direktörüne karşı sorumludur. Birleşik Krallık'ın beş yıl içinde karşılaşabileceği en önemli acil durumlar, "Ulusal Risk Değerlendirmesi (NRA)" aracılığıyla, çeşitli devlet daireleri ve kurumların deneyim ve bilgisinden yararlanarak yıllık ve 'gizli' derecesinde değerlendirmedir[848].

---

[845] **Cabinet Office** <https://www.gov.uk/government/organisations/cabinet-office> s.e.t. 23.03.2020.
[846] **Cabinet Office Structure Charts** <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/60745/Cabinet-Office_0_0.pdf> s.e.t. 23.03.2020.
[847] **COBR (COBRA) Institute for Government** <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/cobr-cobra> s.e.t. 27.05.2020.
[848] **CPNI Department for Transport and Centre for the Protection of National Infrastructure** <https://www.cpni.gov.uk/> s.e.t. 17.03.2020.

Ulusal Altyapı, bir ülkenin çalışması için gerekli olan ve günlük yaşamın bağlı olduğu tesisler, sistemler, siteler, bilgiler, insanlar, ağlar ve süreçlerdir. Ayrıca, temel hizmetlerin sürdürülmesi için kritik olmayan, ancak halk için potansiyel tehlike nedeniyle korunmaya ihtiyaç duyan bazı işlevleri, siteleri ve organizasyonları da içerir.

Ulusal altyapı sektöründeki her şeyin "kritik" olduğuna karar verilmez. Birleşik Krallık'a göre Kritik Ulusal Altyapı (Critical National İnfrastructure-CNI); önemli ekonomik veya sosyal etkileri dikkate alarak temel hizmetlerin mevcudiyeti, bütünlüğü veya teslimi üzerinde büyük zararlı etkileri ve/veya; ulusal güvenlik, ulusal savunma veya devletin işleyişi üzerinde önemli etkisi olan altyapılardır. Birleşik Krallık'da 13 ulusal altyapı sektörü vardır: Kimyasallar, Sivil Nükleer İletişim, Savunma, Acil Servisler, Enerji, Finans, Gıda, Devlet, Sağlık, Uzay, Ulaşım ve Su'dur. CNI koruması; terörist ve casusluk tehditlerini, doğal tehlikeleri ve yabancı yatırımı kapsayan 'tüm riskler' modeline stratejik bir yaklaşıma dayanmaktadır.

Aşırılıkla Mücadele Komisyonu (Commission for Countering Extremism)

Aşırılıkla Mücadele Komisyonu (Commission for Countering Extremism)'nun görevi; hükümeti, kamu ve sivil sektörü, toplumu her türlü aşırılığı tanıması ve bunlara karşı koyması için desteklemektir. Komisyondan; aşırılığın etkisiz hale getirilmesi için gereken araçlar, politikalar ve yaklaşımlar hakkında tavsiyelerde bulunması; kamu sektörünü, toplulukları ve sivil toplumu aşırılıkla mücadele için desteklemesi, Birleşik Krallık değerlerini koruması beklenmektedir [849] . Komisyon'dan aşırılıkla mücadeleye; kamu sektörü, topluluklar, sivil toplum, aileler ve hukuk ve akademik uzmanlarının katılmasını sağlaması, aşırılığın tehdidi ve yapılan mücadeleyi yayınlarla paylaşması beklenmektedir.

Terörizmle Mücadele İnternet Yönlendirme Birimi (Counter-Terrorism Internet Referral Unit-CTIRU)

CTIRU, 2010 yılında, terörizm içerikli materyalleri internetten kaldırmak üzere kurulur. CTIRU, hizmet şartlarını ihlal eden içeriği belirlemek ve içeriği gönüllü olarak kaldırmalarını talep etmek için internet sağlayıcılarıyla çalışmaktadır. Aralık 2017 ayı

[849] **Commission for Countering Extremism**, <https://www.gov.uk/government/organisations/commission-for-countering-extremism> s.e.t. 23.03.2020.

itibariyle, 300 000 adet yasa dışı terörist materyalin internetten kaldırılmasını sağlayan CTIRU, günlük olarak terörist içerik bulmak için interneti araştırmaktadır[850].

Terörizmle Mücadele Polisliği (Counter-Terrorism Policing)

Terörizmle Mücadele Polisliği; Birleşik Krallık'ta terörizmle ilgili faaliyetlerle mücadele ve uluslararası terörizmle mücadeleye önemli bir katkıda bulunan ve önleyici ve koruyucu faaliyetlerin sağlanması için temel bir araçtır. Birleşik Krallık genelinde bölgesel olarak uzmanlaşmış ulusal ve uluslararası yetenekler sağlayan bir merkez ile operasyonel birimlerden oluşur. Yurt içinde ve yurt dışında elemanı bulunan Terörle Mücadele Polisliği; CONTEST'in dört görev alanına katkısı ile öncülük etmektedir[851].

Kraliyet Savcılık Servisi (Crown Prosecution Service-CPS)

CPS, terörizmle ilgili davalar da dahil olmak üzere ceza davalarının yargılanmasından sorumludur. İngiltere ve Galler'deki polis ve diğer soruşturma kuruluşları tarafından soruşturulan ceza davalarını kovuşturmaktadır. CPS bağımsızdır. İskoçya'da ise Kraliyet Ofisi ve Savcı Mali Servisi (Crown Office and Procurator Fiscal Service-COPFS) benzer görevleri yapmaktadır[852].

Savunma Bilim ve Teknoloji Laboratuvarı (Defence Science and Technology Laboratory-DSTL)

MOD'un yürütme organı olarak ticari alanda faaliyet yürüten ve 01 Temmuz 2001'de kurulan DSTL, Birleşik Krallık'ın savunması ve güvenliği için bilim ve teknoloji uygulamaları konusunda önde gelen Devlet kurumudur. DSTL, MOD ve Devletin diğer birimlerine bilim ve teknoloji hizmetleri sunmak maksadıyla; savunma ve güvenlik alanında bilim ve teknolojiye sahip sanayici, akademisyen ve ilgili kurumlar ile uluslararası ortakları bir araya getirmektedir. DSTL; bilim ve teknoloji alanında araştırma, analiz, teknik ve sistem risk yönetimi uzman desteği sağlayarak değerlendirmelerde bulunur[853].

[850] **Counter-Terrorism Internet Referral Unit** <https://en.wikipedia.org/wiki/Counter-Terrorism_Internet_Referral_Unit> s.e.t. 28.02.2020.
[851] **Counter Terrorism Policing** <https://www.counterterrorism.police.uk/> s.e.t. 28.02.2020.
[852] **CPS** <https://www.cps.gov.uk/> s.e.t. 23.03.2020.
[853] **Dstl** <https://www.gov.uk/government/organisations/defence-science-and-technology-laboratory> s.e.t. 23.03.2020.

İşletme, Enerji ve Sanayi Stratejisi Başkanlığı (Department for Business, Energy & Industrial Strategy-BEIS)

BEIS; terör saldırısı da dahil olmak üzere tüm risklerden enerji, kimyasal ve sivil nükleer sahaları ve malzemesinin korunmasını sağlamak için yönetim politikasının belirlenmesinden sorumludur. Söz konusu sektörlerin 'koruma' ve 'hazırlıklı olma' görevlere yönelik faaliyetlerine katkıda bulunur[854].

Dijital, Kültür, Medya ve Spor Başkanlığı (Department for Digital, Culture, Media and Sport-DCMS)

DCMS; CSP'ler de dahil olmak üzere teknoloji endüstrisi ile ilişkiden sorumludur. Bu kapsamda, internet ortamında bulunan zararlı etkinliklerle mücadelede öncülük etmektedir. DCMS, internet dünyası için norm ve kuralları içeren "Dijital Şartı"nı da yönlendirmektedir[855].

Eğitim Bakanlığı (Department for Education-DfE)

DfE, okullarda, yüksek öğretim ve diğer eğitim kurumlarında radikalleşmeye karşı savunmasız olan bireylerin korunmalarını sağlamaktan sorumludur. Bakanlık, eğitim alanlarının güvenli olmasını ve etkili kriz müdahale düzenlemelerinin yapılmasını sağlayarak; 'Önleme', 'Koruma' ve 'Hazırlıklı olma' görevlerinin uygulanmasında önemli bir role sahiptir[856].

Sağlık ve Sosyal Bakım Bakanlığı (Department of Health & Social Care-DHSC)

DHSC; sağlık sektörünün CONTEST'e katkısından sorumludur. Bu kapsamda, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer olaylar dahil sağlık sektöründe kitlesel zayiat olaylarının etkisinin asgariye edilmesini ve 'Önleme' çalışmasının uygulanmasını ve geliştirilmesini sağlar[857].

---

[854] **Department for Business, Energy & Industrial Strategy** <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-business-energy-and-industrial-strategy> s.e.t. 23.03.2020.

[855] **Department for Digital, Culture, Media and Sport** <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-digital-culture-media-sport> s.e.t. 23.03.2020.

[856] **Department for Education** <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-education> s.e.t. 25.03.2020.

[857] **Department of Health & Social Care** <https://www.gov.uk/government/organisations/department-of-health-and-social-care> s.e.t. 25.03.2020.

Uluslararası Kalkınma Bakanlığı (Department for International Development-Dfıd)

Birleşik Krallık; sürdürülebilir kalkınma için küresel kalkınma çabalarının desteklenmesinde öncü bir rol oynamaktadır. Birleşik Krallık; barışın tesisi ve korunması, güvenliği sağlama, yönetimi geliştirme, kadınlar için fırsat eşitliği, temel ihtiyaçlara erişim ve afetlere müdahale alanlarına odaklanmaktadır[858]. Dfıd, yurt dışı yardımları yönetmekten sorumludur. Dfıd'in ana program alanları; eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, su temini ve sağlık tedbirleri, devlet ve sivil toplum, ekonomik sektör (altyapı, üretim sektörleri ve planlama geliştirme dahil), çevre koruma, araştırma ve insani yardımdır[859].

Ulaştırma Bakanlığı (Department for Transport-DfT)

DfT, hem yurt içinde hem de yurt dışında kara, havacılık ve deniz taşımacılığının güvenliğinde sorumludur. Bu kapsamda DfT; havaalanlarının ve uçakların, limanların ve gemilerin, demiryolları ve trenlerin işletilmesinde uyulması gereken koruyucu standartların belirlenmesini ve uygulanmasını içeren politikaları belirler ve uygular. DfT, söz konusu alanlara yönelik risklerin ve tehditlerin belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması ve uygulanmasını sağlamak için ulaştırma endüstrisi, kolluk kuvvetleri ve güvenlik kurumlarıyla çalışmaktadır[860].

Ulaştırma ve Ulusal Altyapıyı Koruma Merkezi (Department for Transport and Centre for the Protection of National Infrastructure-CPNI)[861]

CPNI, Birleşik Krallık ulusal altyapısına koruyucu güvenlik tavsiyesinde bulunan bir kuruluştur. Ulusal güvenlik kapsamında, ulusal altyapının terörizm ve diğer tehditlere karşı savunmasızlığını azaltmaya yardımcı olmaktadır. CPNI, MI5 Genel Direktörüne karşı sorumludur.

Ulusal Altyapı, bir ülkenin çalışması için gerekli olan ve günlük yaşamın bağlı olduğu tesisler, sistemler, siteler, bilgiler, insanlar, ağlar ve süreçlerdir. Ayrıca, temel hizmetlerin

[858] **Department for International Development** <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-international-development> s.e.t. 25.03.2020.
[859] **Department for International Development** <https://en.wikipedia.org/wiki/Department_for_International_Development> s.e.t. 25.03.2020.
[860] **Department for Transport** <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-transport> s.e.t. 25.03.2020.
[861] **CPNI**, dn. 846.

sürdürülmesi için kritik olmayan, ancak halk için potansiyel tehlike nedeniyle korunmaya ihtiyaç duyan bazı işlevleri, siteleri ve organizasyonları da içerir. Birleşik Krallık'a göre Kritik Ulusal Altyapı (Critical National İnfrastructure-CNI); önemli ekonomik veya sosyal etkileri dikkate alarak temel hizmetlerin mevcudiyeti, bütünlüğü veya teslimi üzerinde büyük zararlı etkileri ve/veya ulusal güvenlik, ulusal savunma veya devletin işleyişi üzerinde önemli etkisi olan altyapılardır. Birleşik Krallık'ta 13 ulusal altyapı sektörü bulunmaktadır. Bunlar; Kimyasallar, Sivil Nükleer, İletişim, Savunma, Acil Servisler, Enerji, Finans, Gıda, Yönetim, Sağlık, Uzay, Ulaşım ve Su. Bazı sektörler "alt sektörleri" tanımlamıştır; Acil Servisler; Polis, Ambulans, İtfaiye ve Sahil Güvenlik bölümlerine ayrılabilir.

CNI koruması, stratejik bir yaklaşım sağlar. Terörist ve casusluk tehditlerini, doğal tehlikeleri ve yabancı yatırımı kapsayan 'tüm riskler' modeline dayanmaktadır. Tehditler, Tehlikeler, Direnç ve Acil Durumlar Ulusal Güvenlik Konseyi [The National Security Council for Threats, Hazards, Resilience and Contingencies-NSC (THRC)] bu çalışmayı yönetir. Bu grup, Ulusal Güvenlik İstihbarat, Güvenlik ve Direnç Danışmanı Yardımcısı (Deputy National Security Advisor for Intelligence, Security and Resilience) tarafından yönetilen bir Yetkililer grubu [Officials group-NSC (THRC) (O)] tarafından desteklenmektedir. Komiteler, Birleşik Krallık altyapısının gözetimi, güvenliği ve esnekliği konusunda güvence sağlamaya çalışır.

Yetkilendirilmiş Yönetimler (Devolved Administrations).

Yetkilendirilmiş Yönetimler; Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler'de farklı alanlarda yetkili kılınmaktadır. İskoçya ve Kuzey İrlanda'da polis ve adalet, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'daki sağlık, eğitim ve yönetim gibi alanlarda yetkilendirme yapılmasına rağmen, TM'nin ayrı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Yetkilendirilmiş Yönetimler; Önleme çalışmasından, kalabalık yerlerin korunmasının ve saldırı sonrasında etkinin azaltılması çalışmalarının yönetiminden sorumludur[862].

[862] **Devolution in the United Kingdom**
<https://en.wikipedia.org/wiki/Devolution_in_the_United_Kingdom> s.e.t. 25.03.2020.

Dışişleri ve İngiliz Milletler Topluluğu Ofisi (Foreign and Commonwealth Office-FCO)[863].

FCO; Birleşik Krallık'ın küresel güvenliğini ve çıkarlarının güvenliğini sağlamak için BM, BMGK, AB, NATO ve İngiliz Milletler Topluluğu da dahil olmak üzere uluslararası kuruluşlarla çalışmaktadır. FCO; Birleşik Krallık'ın ulusal güvenliğini sağlamak ve çatışmanın azalması için çalışmanın yanında, ihracat ve yatırımlarının artırılması, mal ve hizmetin serbest dolaşımı, uluslararası ticaretin serbestliği, kaynaklara erişimin sağlanması ve sürdürülebilir küresel büyümeyi teşvik ederek; Birleşik Krallık'ın refahının artırılmasından, konsolosluk hizmetlerinin sağlanmasından sorumludur.

FCO, Birleşik Krallık'ın uluslararası TM ve aşırılık karşıtı stratejilerinin uygulanması, Birleşik Krallık vatandaşlarına "Seyahat Önerileri" de dahil olmak üzere yurt dışı terör tehdit ve kriz durumuna yönelik bilgilendirme yapmaktadır.

Dışişleri Bakanı; CONTEST'in uluslararası unsurları da dahil olmak üzere, dış politikasından ve yurt dışı faaliyetlerinden sorumludur. Dışişleri Bakanı, MI6 ve GCHQ'nin gözetiminden ve Parlamento'ya karşı faaliyetlerinden sorumludur.

Küresel Terörizmle Mücadele Forumu (Global Counter-Terrorism Forum-GCTF)

GCTF[864]; 22 Eylül 2011 yılında başlatılan, terörizme yönelik uluslararası mimariyi güçlendiren gayri resmi, apolitik, çok taraflı bir TM yapılanmasıdır. Forumun misyonunun merkezinde, TM ve onu destekleyen şiddet yanlısı ideolojiler için stratejik, uzun vadeli bir yaklaşımın desteklenmesi yer almaktadır. GCTF; politika belirleyicileri ve uygulayıcılar için TM sivil yeteneklerini, ulusal stratejileri, eylem planlarını ve eğitim modüllerini güçlendirmek için uygulamalar ve araçlar geliştirmenin yanında, farklı bölgelerden deneyimlerin, uzmanlıkların, stratejilerin, araçların, kapasite geliştirme programların paylaşılmasını sağlar. Forumun önemli hedeflerinden biri, Haziran 2016'da gözden geçirilen

[863] **Foreign and Commonwealth Office** <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-office/about> s.e.t. 25.03.2020.
[864] **Global Counterterrorism Forum GCTF** <https://www.thegctf.org> s.e.t. 22.03.2020.

BM Küresel Terörizmle Mücadele Stratejisinin uygulanmasını desteklemek ve kolaylaştırmaktır[865].

GCTF'de, aralarında ABD, RF, Çin, Birleşik Krallık, Fransa, Türkiye'nin de olduğu 30 kurucu üye devlet bulunmaktadır. Üye olmayan ülkeler ve kuruluşlar düzenli olarak GCTF çalışmaları ve faaliyetlerine katılmaya ve GCTF çerçeve belgelerine ve araçlarına girdi sağlamaya davet edilmektedir. Yılda iki kez toplanan GCTF Koordinasyon Komitesi, altı Çalışma Grubunun ve İdari Birimin faaliyetlerini denetler ve gelişen terörist tehdidin en iyi nasıl ele alınacağı konusunda stratejik rehberlik sağlar. GCTF Eş Başkanları tarafından yönetilen Koordinasyon Komitesi, ulusal TM koordinatörü ve/veya diğer üst düzey TM politika yapıcıları tarafından temsil edilen tüm GCTF üyelerinden oluşur. GCTF Üyeleri Kanada ve Fas, Forum Eş Başkanlığı görevini Eylül 2019'da iki yıllık bir dönem için yüklenmişlerdir.

Terörizme Karşı Küresel İnternet Forumu (Global Internet Forum to Counter Terrorism-GIFCT)

GIFCT, 26 Temmuz 2017'de, Facebook, Microsoft, Twitter ve YouTube şirketlerinin katılımı ile kuruldu. GIFCT'e Facebook, Microsoft, Twitter, YouTube, Pinterest, Dropbox, Amazon, LinkedIn, ve WhatsApp üyedir.

GIFCT hedefleri:

- Teknoloji şirketlerinin dijital platformlarının teröristler ve şiddet içeren aşırılık yanlıları tarafından suiistimal edilmesini önlemek ve bunlarla mücadele edebilmek için teknolojik kapasitelerini geliştirmek.

- İnternetin terörist ve şiddet içeren aşırılık yanlılarınca kötüye kullanımı konusunda çok paydaşla katılım sağlamak ve paydaşları GIFCT misyonuyla tutarlı temel taahhütleri yerine getirmeye teşvik etmek.

- Teröristlerin ve şiddet içeren aşırılık yanlılarının mesajlarına olumlu alternatifler sunan sivil toplum kuruluşlarını teşvik etmek ve yönlendirme çabalarını desteklemek.

[865] **Global Counterterrorism Forum** <https://en.wikipedia.org/wiki/Global_Counterterrorism_Forum> s.e.t. 22.03.2020.

- İnternet ve internet dışında faaliyetleri de dahil olmak üzere, terörist ve şiddet içeren aşırılık yanlılarının eylemleri ve gelişimleri hakkında geniş kapsamlı bilgi sahibi olmak.

Temel Stratejik Esasları:

- Dijital platformları ve sivil toplum kuruluşlarının teknoloji içeren bilgi ve araçlarla donatarak temel programlar geliştirmeleri ve internet üzerinde terörizm ve şiddet içeren aşırılık yanlısı girişimleri "Önlemek".

- Platformların birbirleriyle ve diğer paydaşlarla iş birliği yaparak terörist ve şiddet içerikli aşırılık yanlısı saldırıların etkisini hafifletmek için çok paydaşla; düzenli araçlar ve kapasite geliştirerek saldırıları yanıtlamak.

- Çok paydaşla iş birliği için uygulamalar oluşturmak, değerlendirmek ve dijital platformların kötüye kullanılmasını önlemek de dahil olmak üzere terörizmi ve TM çalışmalarını öğrenmektir.

Devlet İletişim Merkezi (Government Communications Headquarters-GCHQ)

GCHQ, Birleşik Krallık'ı siber saldırılara ve tehditlere karşı korumak amacıyla görevlendirilen güvenlik ve istihbarat kurumudur. GCHQ'nun öncelikleri; NSS esasları ve NSC kararlarının yanı sıra Ortak İstihbarat Komitesi (Joint Intelligence Committee) tarafından belirlenmektedir. GCHQ, Birleşik Krallık'ın terörizmle mücadelesi kapsamında; MI5, MI6, Polis, Silahlı Kuvvetler ile yakın iş birliği içinde çalışmaktadır[866]. GCHQ'nun Sinyal İstihbaratı (SIGINT) ve Bilgi Güvenliği (Information Assurance-IA) olmak üzere iki görevi bulunmaktadır[867].

Devlet Bilim Ofisi (Government Office for Science) (GO-Science)

GO-Science, devletin politikalarının ve kararlarının en iyi bilimsel ve stratejik uzun vadeli analizler ile destekler. "Hükümet Baş Bilimsel Danışmanı (Government Chief Scientific Adviser)" tarafından yönetilmektedir. CONTEST'e bilimsel destek sağlar.

[866] **Welcome to GCHQ** <https://www.gchq.gov.uk/> s.e.t 25.03.2020.
[867] **GCHQ** <https://tr.wikipedia.org/wiki/GCHQ> s.e.t 25.03.2020.

GO-Science; Bilimsel Başdanışmanı aracılığıyla Başbakan ve Bakanlar Kurulu üyelerine bilimsel tavsiyede bulunulması, devlet kademelerine bilimsel destek sağlanması, yetkililer ile bilim topluluğu arasında irtibatın geliştirilmesi, Acil Durumlar için Bilimsel Danışma Grubu (Scientific Advisory Group for Emergencies-SAGE) aracılığıyla acil durumlarda bilimsel tavsiyelerde bulunulması, Başbakan'a üst düzey tavsiyelerde bulunan Bilim ve Teknoloji Konseyi (Council for Science and Technology)'ne yardımcı olunması, Devlet Bilimi ve Mühendisliği (Government Science and Engineering-GSE)'nin geliştirilmesi sorumlulukları bulunmaktadır[868].

İçişleri Bakanlığı (Home Office)

Birleşik Krallık'ta, İçişleri Bakanlığı'nın; iç güvenlik, TM, TM politikası ve mevzuatından birincil bakanlık sorumluluğu bulunmakta ve polis ve iç istihbarat teşkilatı MI5 üzerinde idari kontrolü uygulamaktadır. Bakanlık; MI5 ve Terörle Mücadele Polisliğinin gözetimini ve TM ile ilgili koordinasyonu sağlar. Ayrıca, CONTEST'ten sorumludur.

İçişleri Bakanlığı Güvenlik ve Terörle Mücadele Ofisi (Office for Security and Counter-Terrorism-OSCT); bir terör olayına karşı koyma, yurt içi ve yurt dışında terörizmle ilgili mevzuatın geliştirilmesi, topluma yönelik güvenlik önlemleri ve koruma paketleri sağlanması, kritik ulusal altyapısının elektronik saldırı dahil korunması, kimyasal, biyolojik ve nükleer saldırı ile mücadele edilmesi, terör olayları ve TMH sırasında devlet ve acil servislerle irtibatın tesis edilmesi, CONTEST'in geliştirilmesi, koordine edilmesi, uygulanması ve desteklenmesi görevlerini icra etmektedir. OSCT; Terörle Mücadele Polisi ve sivil toplum kuruluşları ile eşgüdüm içerisinde 'Önleme' görevinin yönetimini de yapmaktadır. Araştırma, Bilgi ve İletişim Birimi (Research, Information and Communications Unit) aracılığıyla, sivil toplum kuruluşlarına iletişim kolaylığı ve bilgi desteği sağlar. 'İzleme' görevi kapsamında; TPIM'ler dahil TM faaliyetlerinin yapılmasının koordine eder ve yürütür. 'Koruma' görevi ile ilgili olarak yönetimler/birimler arası çalışmaları koordine etmekten sorumludur. Kamuoyunda tanınan kişilerin, ulusal öneme sahip kritik yerlerin, yerleşim yerlerinin, kalabalık yerlerin korunması ve güvenliği ile tehlikeli maddelere erişim esasların belirler. 'Hazırlıklı olma' çalışmaları kapsamında OSCT; ulusal TM tatbikatları programı dahil olmak üzere terör olaylarına müdahale

[868] **Government Office for Science** <https://www.gov.uk/government/organisations/government-office-for-science> s.e.t 25.03.2020.

planlarını yönetir. Ulusal Risk Değerlendirmesi (National Risk Assessment)'nde terörizmle ilgili en yüksek risklere karşı hazırlıklı olmasını sağlamaktan sorumludur. OSCT ayrıca, CONTEST'i destekleyen bilim ve teknoloji gelişmelerini belirlemeye çalışan "Terörizmle Mücadele Bilim ve Teknoloji Programı (CT Science and Technology programme)"nı da yönetir[869].

Kraliyet Hazinesi (HM Treasury-HMT)

HMT, Ekonomi ve Maliye Bakanlığı, kamu harcamaları üzerindeki kontrolünü elinde tutan, Birleşik Krallık'ın ekonomi politikasının yönünü belirleyen ve güçlü ve sürdürülebilir bir ekonomik büyüme elde etmeyi hedeflemektedir. HMT, TM fonlarını ve Terörizmle Mücadele Acil Fonu (Counter-Terrorism Accelerator Fund)'nu onaylar. HMT, mali yaptırımların ve terörist varlıkların dondurulmasının uygulanmasına, yerli terörist varlıkların dondurulmasına ilişkin mevzuat ve uygulama sürecine yönetir. Birleşik Krallık, Terörizmle Mücadele Finans Stratejisini belirler[870].

Terörizm Mevzuatının Bağımsız Denetçisi (The Independent Reviewer of Terrorism Legislation-IRTL [871]

Terörizm mevzuatının bağımsız olarak gözden geçirilmesi geleneği 1970'lere kadar uzanmaktadır Bağımsız Denetçi, Hükümetten tamamen bağımsızdır. Görev ve yetkileri yasalarla düzenlenmektedir. İçişleri Bakanı tarafından Lordlar Kamarası'na, 08 Mart 1984'te açıklandığı gibi Bağımsız Denetçi'nin işlevi terörizmle ilgili yasal güçlerin kullanımına bakmaktır. Bağımsız Denetçi, bir yargıç değildir, ancak hassas güvenlik bilgileri de dahil olmak üzere tüm ilgili belgelere erişebilmektedir.

Bağımsız Denetçi'nin etkinliği; Hükümetten tamamen bağımsız olması, gizli ve hassas ulusal güvenlik bilgilerine ulaşma imkanına sahip olmasına dayanmaktadır. Bağımsız Denetçi, TACT hakkında kamuoyunu bilgilendirmektir. Bu kapsamda; Parlamento, İçişleri Bakanlığı, Hazine Bakanlığına düzenli raporlar sunmakta, makale, medya röportajları, sosyal medya ve konuşmalarla kamuoyuna ulaşmakta, değerlendirme ve bilgilendirme yapmaktadır.

[869] **Home Office** <https://www.gov.uk/government/organisations/home-office> s.e.t. 25.03.2020.
[870] **HM Treasur** <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-treasury> s.e.t. 25.03.2020.
[871] **Independent Reviewer of Terrorism Legislation**
<https://terrorismlegislationreviewer.independent.gov.uk/> s.e.t. 12.03.2020.

TACT incelemesi; terörizmin tanımı, yasaklanmış kuruluşlar, terörist özellikleri, terör soruşturmaları, tutuklama ve gözaltı, durdurma ve arama, liman ve sınır kontrolleri, terör suçları başlıkları altında yapılmaktadır. Ayrıca ilgili kanundan aldığı yetki ile kanunun işleyişinin gözden geçirilmesini yapmakta, rapor düzenlemektedir.

Ortak Uluslararası Terörle Mücadele Birimi (Joint International Counter-Terrorism Unit-JICTU)

JICTU, 2015 NSS/SDSR'de yapılan taahhüt doğrultusunda Nisan 2016'da kuruldu. Birim, Birleşik Krallık'ın yurt dışı terörizmle mücadele çalışmalarının stratejik merkezidir. Dışişleri ve Milletler Topluluğu Ofisi, İçişleri Bakanlığı ve diğer Bölümlerden uzmanları bir araya getirmektedir. Birleşik Krallık'ın yerli ve yabancı istihbarat teşkilatları, MI5 ve MI6 ile Londra Büyükşehir Polis Servisi Terörle Mücadele Komutanlığı (SO15) ile yakın bir iş birliği içinde çalışmaktadır[872].

Ortak Yurt Dışı Koruma ve Hazırlık Ekibi (Joint Overseas Protect and Prepare Team-JOPP)

JOPP, devletlerle ilişkiler kurarak, demokrasilerinin güçlendirilmesi, refahlarının geliştirilmesi ve güvenliklerinin sağlanması ve güçlendirilerek istikrarlarının korunmasına yardımcı olan, Birleşik Krallık vatandaşlarını korumaya yönelik yeteneklerini artırarak ve terör saldırılarına hızlı ve etkili bir şekilde karşılık veren ortak bir İçişleri Bakanlığı ile Dışişleri ve Milletler Topluluğu Ofisi birimidir[873].

Ortak Güvenlik ve Dayanıklılık Merkezi (Joint Security and Resilience Centre-JSaRC)

JSaRC, İçişleri Bakanlığı'ndaki Güvenlik ve Terörizmle Mücadele Ofisi'nin (OSCT) içinde, 2016 yılında kurulan bir birimdir[874].

[872] **Jones, Sam** (2016) Home Office Seizes Overseas Counterterror Role, Financial Times <https://www.ft.com/content/279c262e-f5c9-11e5-803c-d27c7117d132> s.e.t. 04.08.2020.
[873] **CONTEST 2018** The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism June 2018, Cm 9608, Annex: Roles and Responsibilities, s.93 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf> s.e.t. 10.02.2020.
[874] **Joint Security and Resilience Centre (JSaRC)** <https://www.gov.uk/government/groups/joint-security-and-resilience-centre-jsarc> s.e.t. 18.03.2020.

JSaRC, güvenliğin artırılması ve tehditlerin azaltılmasına yardımcı olmak maksadıyla; Yönetim, akademi ve özel sektörü birleştirmeyi hedeflemektedir. JSaRC, terörizm tehdidini etkisiz hale getirmek için yeni yöntemler, teknolojiler belirleme ve geliştirme çabalarına katkı vermekte ve belirlenen gereksinimleri karşılayabilecek mevcut yetenekler hakkında bilgilendirmektedir. Tamamlayıcı güvenlik çözümleri için sanayi ile iş birliği yapılmasına yardımcı olmak maksadıyla; sanayinin yeteneklerinin tanıtımı, özel sektörle ilişki kurulması ve özel sektöre gerekli standartlar hakkında bilgilendirmek maksadıyla raporları üretir[875].

Ortak Terörizm Analiz Merkezi (Joint Terrorism Analysis Centre-(JTAC)

JTAC, Haziran 2003'te kuruldu ve MI5'in genel merkezinde hizmet vermektedir. JTAC, 16 devlet dairesi ve ajans temsilcilerden oluşan bağımsız bir kuruluştur. JTAC Başkanı, JTAC'ın faaliyetleri hakkında Ortak İstihbarat Komitesi (Joint Intelligence Committee-JIC)'ne rapor veren MI5 Genel Müdürü'ne karşı sorumludur.

JTAC, yurt içinde ve yurt dışında uluslararası terörizmle ilgili istihbaratı analiz eder ve değerlendirir. Devlet daireleri ve uygun görülen birimler için tehdit düzeylerini belirler ve tehditlere ve terörle ilgili diğer konularda uyarılar yayımlamanın yanı sıra, eğilimler, terör bağlantıları ve yetenekler hakkında raporlar üretir. Kabine Ofisi başkanlığında bir Gözetim Kurulu, JTAC'ın kurumlarla ne kadar etkin bir şekilde etkileşime girdiğini izler ve uygun analiz ve bilgi sağlamasını sağlar[876].

Savunma Bakanlığı (Ministry of Defence-MOD)

MOD[877], askeri imkân ve kabiliyetini kullanarak CONTEST'i desteklemektedir. Yurt dışındaki TM'ye katkıda bulunmanın yanında, iş birliği yapılan ülkeler için TM kabiliyetini geliştirme ve yurt dışı kolluk ve güvenlik kurumlarına destek yoluyla 'önleme' ve 'İzleme' görevini desteklemektedir. MOD, Sivil Otoritelere Askeri Yardım (Military Aid to the Civil Authorities-MACA) yoluyla 'Hazırlıklı olma' görevine destek verebilmektedir.

[875] **Joint Security and Resilience Centre** <https://www.jsarc.org/> s.e.t 18.03.2020.
[876] **Joint** Terrorism Analysis Centre <https://www.mi5.gov.uk/joint-terrorism-analysis-centre> s.e.t. 26.03.2020.
[877] **Ministry of Defence** <https://www.gov.uk/government/organisations/ministry-of-defence> s.e.t. 26.03.2020.

İskân, Topluluklar ve Yerel Yönetim Bakanlığı (Ministry for Housing, Communities and Local Government-MHCLG)

MHCLG, bölgelerin acil durumlara hazırlanmasına, müdahale etmesine yardımcı olmak maksadıyla, Hükümet, görevliler ve COBR arasındaki bağlantıyı sağlar[878].

Ulusal Suç Ajansı (National Crime Agency-NCA)

NCA; faaliyete başladığı 07 Ekim 2013'den itibaren, İskoçya ve Kuzey İrlanda hariç Birleşik Krallık genelinde faaliyet göstermektedir. NCA Genel Müdürü; İçişleri Bakanı'na ve İçişleri Bakanı aracılığıyla Parlamento'ya karşı sorumludur. İçişleri Bakanı, Genel Direktör ve NCA'nın stratejik ortaklarıyla istişare ederek NCA için 'stratejik öncelikleri' belirler. NCA, Birleşik Krallık'ın organize suçlarla mücadelesine öncülük etmekte ve Birleşik Krallık için en büyük riski oluşturan suçluları belirleyerek ve onları takip ederek toplumu korumaktadır. Terörizm ve organize suç arasındaki iş birliğinin engellenmesi maksadıyla NCA, terörizm riskine yol açan ve tehdit teşkil eden; silah kaçakçılığı, insan ve mal kaçakçılığı, hapishanelerdeki yasa dışı faaliyetler, siber suçlar ve mali suçlar da dahil olmak bir dizi yasadışı faaliyetlerle mücadele için Terörizm Mücadele Polisliği ile yakın iş birliği yapmaktadır[879].

Ulusal Siber Güvenlik Merkezi (National Cyber Security Centre-NCSC)

NCSC, GCHQ'nun bir parçası olarak Ekim 2016'dan beri faaliyettedir. NCSC, Birleşik Krallık'ın siber güvenlik konusunda ulusal düzeyde tek merkezi kurumudur. Ulusal siber güvenlik olaylarını yönetir, gerçek zamanlı tehdit analizi yapar ve özel sektöre tavsiyelerde bulunur. NCSC'den; siber güvenliğin anlaşılabilmesi ve alınması gereken tedbirleri içeren rehber hazırlaması, güvenlik ihlali ve bir sisteme yetkisiz erişim veya girişimin denenmesi gibi siber güvenlik olaylarına müdahale etmesi, Birleşik Krallık'ın siber güvenlik yeteneğini geliştirmek için teknolojik gelişmeleri yakından takip etmesi ve üniversitelerle iş birliği yapması, Birleşik Krallık'ın kamu ve özel sektör ağlarının güvenliğini sağlayarak, risklerin azaltması beklenmektedir[880].

[878] **Ministry for Housing, Communities and Local Government** <https://www.gov.uk/government/organisations/ministry-of-housing-communities-and-local-government> s.e.t. 26.03.2020.
[879] **NCA National Crime Agency** <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/> s.e.t. 27.03.2020.
[880] **National Cyber Security Centre** <https://www.ncsc.gov.uk/> s.e.t. 27.03.2020.

Ulusal Polis Şefleri Konseyi (National Police Chiefs' Council-NPCC)

NPCC, Birleşik Krallık'ta kolluk kuvvetleri için ulusal bir koordinasyon organı ve Birleşik Krallık polis şefleri için temsil organıdır. Eski Baş Polis Memurları Birliği'nin yerine 01 Nisan 2015'te kuruldu. NPCC, terörizm, organize suç ve ulusal acil durumlar gibi Birleşik Krallık'a yönelik tehditleri etkisiz hale getirmek maksadıyla, polisin stratejik ihtiyaçlarının tanımlanması, gerektiğinde NCA ile çalışma, TMH'nın koordinesi, polisin acil durumlara müdahalesi ve yeterli kuvvet kullanma ile uluslararası düzeyde kaynakların seferber edilmesinin koordinasyonu, ceza hukuku, bilgi ve yeniliklerin yönetimi ve teknoloji üzerine ortak yaklaşımlar geliştirmeye katkıda bulunur[881].

Ulusal Güvenlik Konseyi (National Security Council-NSC)

NSC, güvenlik ve kriz durumlarında müşterek strateji geliştirilmesinde koordinatörlük ve liderlik yapması maksadıyla, 2010 yılında, kuruldu. NSC, stratejik seviyede ulusal güvenliğin koordine edilmesini amaçlamaktadır Sekreterliğini Ulusal Güvenlik Danışmanı'nın yaptığı NSC'in daimî Üyeleri; Birinci Dışişleri Bakanı ve Hazine Şansölyesi (Birleşik Krallık Maliye Bakanı), Dışişleri ve Milletler Topluluğu Bakanı, İçişleri Bakanı, Savunma Bakanı, Uluslararası Kalkınma Bakanı, Ticaret Bakanı, Yenilik ve Yetenekler, Enerji ve İklim Değişikliği Bakanı, Lancaster Dükü ve Başsavcı (gerektiğinde)'dır.

NSC; Birleşik Krallık vatandaşlarının korunması, Birleşik Krallık'ın küresel nüfuzunun genişlemesi ve refahının artırılması temel ilkelerini benimseyen bir ulusal güvenlik stratejisi oluşturmakta ve bu ilkelerin her birini desteklemek için bir alt Komitesi tarafından denetlenen faaliyet programı ortaya konmaktadır.

Başbakan'ın başkanlık ettiği NSC'e bağlı Tehditler, Tehlikeler, Esneklik ve Olasılıklar (Threats, Hazards, Resilience and Contingencie), Suriye ve Irak (Syria and Iraq), Terörizmle Mücadele (Counter-Terrorism) komiteleri ile SDSR ve Ulusal Güvenlik Stratejisinin (siber konular dahil) Uygulanmasına İlişkin Konular komiteleri[882] ile Nükleer Caydırıcılık ve

[881] **National Police Chiefs' Council (NPCC)** https://www.npcc.police.uk/Home.aspx> s.e.t. 11.06.2020.
[882] **National** Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015 (2015) Cm 9161, A Secure and Prosperous United Kingdom, Chapter 7-Implementation and Reform, s.82 <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/555607/2015_Strategic_Defence_and_Security_Review.pdf> s.e.t. 21.08.2020.

Güvenlik (Nüclear Deterrence and Security) ve Yönetimler Arası Fonlar (Cross-Government Funds)[883] komiteleri bulunmaktadır.

Kuzey İrlanda Ofisi (Northern Ireland Office-NIO)

NIO, Kuzey İrlanda Dışişleri Bakanı tarafından yönetilmektedir. Kuzey İrlanda ile ilgili Kuzey İrlanda kaynaklı yönelik terörizm tehdidiyle mücadeleye yönelik stratejik yaklaşımı koordine etmekten sorumludur. NIO'un temel amacı, yerleşik kurumların etkinliğini ve verimliliğini iyileştirmek için Kuzey İrlanda İdaresi ile birlikte çalışarak; daha güvenli bir Kuzey İrlanda sağlamak maksadıyla; siyaseti işler hale getirmek, ekonominin yeniden dengelenmesi de dahil olmak üzere büyüyen bir ekonomi yaratmak, daha iyi toplum ilişkileri ve paylaşılan bir gelecek inşa ederek daha güçlü bir toplum yaratmaktır[884].

Polis Terörizmle Mücadele Güvenlik Danışmanları (Police Counter-Terrorism Security Advisers-PCTSA)

Birleşik Krallık Terörizmle Mücadele Stratejisinin bir parçası olarak, eğitilen ve görevlendirilen Terörizmle Mücadele Danışmanları (CTSA'lar); Terörizmle Mücadele Güvenlik Ofisi (NaCTSO), Ulusal Güvenlik Danışma Merkezi'ndeki (NSAC) Güvenlik Servisi'yle birlikte bulunan uzman bir polis teşkilatıdır. CTSA'lar, ülke çapında CTSA ağını koordine eden NaCSTO ve CPNI ile yakın iş birliği içinde çalışırlar. Bu danışmanların birincil rolü, bilinen ve öngörülen terör tehditlerini dikkate alarak, işletmeleri desteklemek için koruyucu ve güvenlik tavsiyesinde bulunmaktır. CTSA; terör gözlem ve keşfi, teröre ve aşırılığa karşı koruyucu güvenlik, beklenmedik durum planlaması ve saldırılara karşılık verme, aramalar, tahliye ve şüpheli paketler, posta güvenliği ve telefonla bomba tehditleri, personel, istihdam taraması ve siber güvenlik, kurum içi uygulamaları, güvenliğin diğer yönleri hakkında tavsiye ve sunumlar yaparlar[885].

CTSA'lar uzmanlık alanlarında eğitim görür ve patlayıcılar ve kimyasallar, patojenler ve toksinler, radyolojik kaynakların araştırması, entegre güvenlik sistemleri, araç kaynaklı terörizm, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer saldırı tehdidi konularında tavsiye ve

[883] **National Security Council** <https://www.gov.uk/government/groups/national-security-council> s.e.t. 27.03.2020.
[884] **Northern Ireland Office** <https://www.gov.uk/government/organisations/northern-ireland-office> s.e.t. 27.03.2020.
[885] **Counter Terrorism Security Advisers** <https://www.cityoflondon.police.uk/advice-and-support/countering-terrorism/Pages/Counter-Terrorism-Security-Advisers.aspx> s.e.t. 18.03.2020.

rehberlik sağlayabilir. Ayrıca alışveriş merkezleri, spor stadyumları, barlar ve ulaşım merkezleri gibi kalabalık korunmasından da sorumludurlar[886].

Polis Ulusal Terörizmle Mücadele Güvenlik Ofisi (Police National Counter-Terrorism Security Office-NaCTSO)

NaCTSO, NPCC'nin bir parçası olan bir polis birimidir. Polis kuvvetleri içinde memur ve personel olarak çalışan yaklaşık 190 terörle mücadele güvenlik danışmanından (CTSA) oluşan bir ağı desteklemektedir.

NACTSO; terör tehditlerinden korunmak maksadıyla, Birleşik Krallık genelinde kalabalık yerler, tehlikeli bölgeler ve tehlikeli maddeler, kritik ulusal altyapı, kişisel güvenlik için yardım, tavsiye ve rehberlik sağlamaktadır[887].

Birleşik Krallık Araştırma, Bilgi ve İletişim Birimi (Research, Information and Communications Unit-RICU)

RICU, İçişleri Bakanlığına bağlı, terörizm ve organize suça karşı halkın direncini artırmak ve katılımı caydırmak için iletişim kampanyalarının geliştirilmesi ve uygulanmasından sorumlu uzman bir birimdir. Görevi, yurt içinde ve yurt dışındaki kilit kitlelerin Birleşik Krallık'ın verdiği mesajlara nasıl tepki verdiklerini analiz etmek ve El Kaide ideolojisini zayıflatmak için bu geri dönüşüm kapsamında, El Kaide ve ilişkili olan terör örgütlerinin yaydığı materyallere karşı bir anlatı oluşturmakta ve teşvik etmektedir[888].

RICU; dilbilimciler, psikologlar ve antropologların yanı sıra TM stratejistleri, dijital medya uzmanları, film yapımcıları ve pazarlama danışmanları barındırmaktadır.

RICU, propaganda kelimesi yerine "stratejik iletişim" terimini tercih etmektedir. Stratejik iletişim; davranışsal ve tutumsal değişimi etkilemenin amaçlanması olarak ifade edilmektedir[889].

---

[886] **Working With Counter Terrorism Security Advisers** <https://www.gov.uk/government/publications/counter-terrorism-support-for-businesses-and-communities/working-with-counter-terrorism-security-advisers> s.e.t. 18.03.2020.
[887] **National Counter Terrorism Security Office** <https://www.gov.uk/government/organisations/national-counter-terrorism-security-office> s.e.t. 18.03.2020.
[888] **SOCEX Serious and Organised Crime Exchange, RICU** <https://socexconference.co.uk/organisations/ricu.html?eventid=520&orgid=539> s.e.t. 27.02.2020.
[889] **Cobain, Ian / Ross, Alice / Evans Rob**, Inside Ricu, the Shadowy Propaganda Unit İnspired by The cold War (02.05.2016) The Guardian <https://www.theguardian.com/politics/2016/may/02/inside-ricu-the-shadowy-propaganda-unit-inspired-by-the-cold-war> s.e.t. 27.02.2020.

Gizli İstihbarat Servisi (Secret Intelligence Service-SIS)

MI6 olarak da bilinen ve 1909 yılında faaliyetine başlayan SIS; terör gruplarına nüfuz etmek, Birleşik Krallık ve çıkarlarına yönelik yurt dışı tehditleri tespit etmek ve bunları etkisiz hale getirmek için yurt dışı gizli ajan ve ortak ağını kullanır. SIS; Birleşik Krallık'ın yurt dışındaki çıkarlarına karşı terör saldırılarını durdurma ve müttefiklerini destekleme, düşman devletlerden gelen tehditleri etkisiz hale getirme, Birleşik Krallık'ın refahını yükseltme ve uluslararası ilişkileri etkileme, Birleşik Krallık'ın siber güvenliğine yönelik tehditleri etkisiz hale getirmek için siber uzmanlık yeteneğini kullanmaya odaklanmaktadır.

SIS'in öncelikleri Başbakan tarafından belirlenmektedir. Başbakan'ın istihbarat ve güvenlik konularında genel sorumluluğu bulunmasının yanında, SIS'in Bakanlık sorumluluğu Dışişleri Bakanı'na aittir. SIS, tüm dünyada faaliyet göstermekte ve diğer Birleşik Krallık istihbarat teşkilatları olan MI5 ve GCHQ ve diğer ilgili kurumlarla yakın iş birliği içerisinde çalışmaktadır[890].

Güvenlik Endüstrisi Kurumu (Security Industry Authority-SIA)

SIA, Birleşik Krallık'ta özel güvenlik endüstrisini düzenlemekten sorumlu yasal kuruluştur. 2003 yılında, kamu kurumu olarak kurulan SIA, 2001 tarihli Özel Güvenlik Endüstrisi Kanunu (Private Security Industry Act 2001) çerçevesinde İçişleri Bakanlığına rapor vermektedir. SIA'ın iki ana görevi bulunmaktadır. Birincisi, özel güvenlik endüstrisinde belirlenmiş faaliyetlerde bulunan bireylerin zorunlu olarak almaları gerekli olan lisansı verme; diğeri bağımsız değerlendirme kriterlerine göre özel güvenlik tedarikçilerini değerlendiren gönüllü 'Onaylı Yüklenici Programı'nı yönetmektir[891].

Güvenlik Servisi (Security Service-MI5)

1909'da Gizli Servis Bürosu olarak kurulan MI5 ve MI6 kısa süre sonra ayrı istihbarat kurumları halini aldılar. MI5, 1960'lardan bu yana hem yurt içinde hem de yurt dışında Birleşik Krallık'a yönelik terör tehditlerine karşı mücadele etmektedir. MI5, gizli istihbarat toplayarak ve Birleşik Krallık'ta diğer kurumlarla ve yurt dışı ortaklarla yakın çalışarak

[890] **Secret Intelligence Service** <https://www.sis.gov.uk/> s.e.t. 27.03.2020.
[891] **Security Industry Authority** <https://www.sia.homeoffice.gov.uk/Pages/home.aspx> s.e.t. 18.03.2020.

ulusal güvenliğe yönelik tehditleri araştırmaktadır. MI5, İçişleri Bakanı'nın yasal yetkisi altında çalışmasına rağmen, İçişleri Bakanlığı'nın bir parçası değildir[892].

Müşterek Terörizm Analiz Merkezi (Joint Terrorism Analysis Centre-JTAC) ve Ulusal Altyapının Korunması Merkezi (Centre for the Protection of National Infrastructure-CPNI) doğrudan MI5 Genel Müdürü'ne karşı sorumlu olmalarına rağmen, her ikisi de bağımsız kuruluşlardır.

[892] **MI5 Security Service** <https://www.mi5.gov.uk/> s.e.t 26.03.2020.

EK-7. BİRLEŞİK KRALLIK TARAFINDAN YASAKLANAN TERÖR ÖRGÜTLERİNİN LİSTESİ

Terör Örgütü	Merkezi	Hedefi	Tarih
17 Kasım Devrimci Örgütü (17 November Revolutionary Organisation-N17)	Yunanistan	Şiddet kullanarak emperyalist ve yozlaşma	Mart 2001
Abdallah Azzam Tugayları (Abdallah Azzam Brigades-AAB)	Suriye, Lübnan	El-Kaide'nin müttefiki	Haziran 2014
Ebu Nidal Örgütü (Abu Nidal Organisation-ANO)		İsrail devletinin yıkılması	Mart 2001
Ebu Sayyaf Grubu (Abu Sayyaf Group-ASG)	Filipinler	Güney Filipin Mindanao adasında özerk bir İslam devletinin kurulması	Mart 2001
Mısırın Askerleri (Ajnad Misr) (Soldiers of Egypt)	Mısır	Mısırlı Müslümanları korumak	Kasım 2014
Ashtar Tugayları (Al-Ashtar Brigades)	Bahreyn	Bahreyn el-Halife iktidar ailesini devirmek.	Aralık 2017
Al-Gama'at al-Islamiya (GI)	Mısır	Mısır'da İslami bir devlet kurmak	Mart 2001
El Ghurabaa (Al Ghurabaa) 2004 yılından sonra Al Muhajiroun	İngiltere	İslam Halifeliği kurmak	Temmuz 2006
Al Ittihad Al Islamia (AIAI) (El Kaide bağlantılı)	Somali	Somali'de Sünni İslam devleti kurmak Etiyopya'nın Ogaden bölgesini Somali'ye katmak	Ekim 2005
Al Murabitun	Mali, Cezayir	Müslümanları "Nil'den Atlantik'e" birleştirmek	Nisan 2014
Saraya el-Muhtar dahil Al-Mukhtar Tugayları (al-Mukhtar Brigades including Saraya al-Mukhtar)	Bahreyn, Suudi Arabistan	Bahreyn ve Suudi Arabistan yönetimini yıkmak	Aralık 2017
El Kaide (Al Qa'ida-AQ)		Batı güçlerinin Suudi Arabistan'dan çıkarılmak, İsrail'in yok edilmek ve Müslüman dünyasında Batı etkisini sona erdirmek.	Mart 2001
El Shabaab (Al Shabaab)	Somali	İslam hukuku ile yönetilen devlet kurmak.	Mart 2010
Ansar al-Sharia-Benghazi (AAS-B)	Libya	Şeriat hukukunun uygulanmasını savunmaktadır.	Kasım 2014
Ansar Al Islam (AI)	Suriye, Irak	Irak'ın kuzeydoğu Halep çevresinde radikal bir Sünni Selefi gruptur. Grup; Batı karşıtı ve ABD'nin Irak Kürdistanı'nın etkisine, KDP ve KYB ile ilişkisine karşı çıkmaktadır.	Ekim 2005
Ansar Al Sharia-Tunus (Ansar Al Sharia-Tunisia-AAS-T)	Tunus	Şeriat hukukunun uygulanmasını savunmaktadır.	Nisan 2014
Ansar Al Sunna (AS)	Irak	İslam hukuku ile yönetilen devlet kurmak.	Ekim 2005

EK-7. (devam) BİRLEŞİK KRALLIK TARAFINDAN YASAKLANAN TERÖR ÖRGÜTLERİNİN LİSTESİ

Terör Örgütü	Merkezi	Hedefi	Tarih
Ansar Bayt el-Makdis (Ansar Bayt al-Maqdis-ABM)	Mısır	Şeriat hukukunun uygulanmasını savunmaktadır. El Kaide bağlantılıdır.	Nisan 2014
Ansaroul Islam	Burkina Faso, Mali	Şeriat hukukunun uygulanmasını savunmaktadır.	Mart 2019
Ansarul Muslimina Fi Biladis Sudan (Siyah Afrika'daki Müslümanların Korunması için Öncü)	Nijerya	Şeriat hukukunun uygulanmasını savunmaktadır. El Kaide bağlantılıdır.	Kasım 2012
Silahlı İslam Grubu (Armed Islamic Group)	Cezayir	İslam hukuku ile yönetilen devlet kurmak.	Mart 2001
Asbat Al-Ansar	Lübnan	İslam hukukunun aşırılık yanlısı yorumunu yapmaktadır.	Kasım 2002
Babbar Khalsa (Birleşik Krallık)	Hindistan	Pencap'da Khalistan adıyla bağımsız bir devlet kurmayı amaçlayan bir Sih hareketidir.	Mart 2001
Bask Vatan ve Özgürlük [Basque Homeland and Liberty (Euskadi ta Askatasuna) (ETA)]	İspanya	İspanya ve Fransa'nın Bask bölgelerini içeren bağımsız bir devlet kurmak.	Mart 2001
Belucistan Kurtuluş Ordusu (Baluchistan Liberation Army-BLA)	Pakistan, Afganistan, İran	Pakistan, Afganistan ve İran'ın Balucistan bölgelerini kapsayan bağımsız bir devlet kurmak.	Temmuz 2006
Boko Haram (Jama'atu Ahli Sunna Lidda Awati Wal Cihad) (BH)	Nijerya	İslam hukuku ile yönetilen devlet kurmak.	Temmuz 2013
Mısır İslami Cihad (Egyptian Islamic Jihad-EIJ)	Mısır	İslam hukuku ile yönetilen devlet kurmak. El Kaide bağlantılıdır.	Mart 2001
Feuerkrieg Bölümü (Feuerkrieg Division-FKD)	Kuzey Amerika, Avrupa	Kuzey Amerika ve Avrupa'daki üyeleriyle beyazların üstünlüğünü savunmaktadır.	Temmuz 2020
Küresel İslam Medya Cephesi (Global Islamic Media Front-GIMF)		El Kaide ve diğer aşırılık yanlısı gruplarla ilişkili bir aşırı dinci propaganda örgütüdür.	Temmuz 2016
Groupe Islamique Combattant Marocain (GICM)	Fas	Fas monarşisinin yerini alacak bir hilafet sistemini kurmak.	Ekim 2005
Hamas Izz al-Din al-Qassem Tugayları (Hamas Izz al-Din al-Qassem Brigades)		İsrail'in Filistin'deki işgalini sona erdirmek ve İslam hukuku ile yönetilen devlet kurmak.	Mart 2001
Harakat-Ul-Cihad-Ul-Islami (HUJI)	Keşmir/ Hindistan	Keşmir'in Pakistan'a katılmasını sağlamak.	Ekim 2005
Harakat-Ul-Cihad-Ul-Islami (Bangladeş) (HUJI-B)	Bangladeş	Bangladeş'te Afganistan'daki Taliban benzeri rejim oluşturmak.	Ekim 2005
Harakat-Ul-Mücahidler / Alami (HuM / A) ve Cundallah [Harakat-Ul-Mujahideen/Alami (HuM/A) and Jundallah]	Keşmir/ Hindistan	Keşmir'in Pakistan'a katılmasını sağlamak. Halifelik kurmak.	Ekim 2005
Harakat Mujahideen (HM)	Keşmir/ Hindistan	Keşmir'in bağımsızlığını sağlamak. El Kaide ile irtibatlıdır.	Mart 2001

EK-7. (devam) BİRLEŞİK KRALLIK TARAFINDAN YASAKLANAN TERÖR ÖRGÜTLERİNİN LİSTESİ

Terör Örgütü	Merkezi	Hedefi	Tarih
Haqqani Network (HQN)	Afganistan	Şeriat hukukunun uygulanmasını savunmaktadır. Taliban ile uyumludur. İslami Cihat Birliği (ICU) ve El Kaide ile irtibatlıdır.	Mart 2015
Hasam including Harakat Sawa'd Misr, Harakat Hasm and Hasm	Mısır	Şeriat hukukunun uygulanmasını savunmaktadır.	Kasım 2017
Hizbullah (Allah'ın Partisi) Hizballah (Party of God)	Lübnan	İsrail'den silahlı direnişle tüm Filistin topraklarını ve Kudüs'ü almak.	Mart 2019
Imarat Kavkaz (IK) veya Kafkasya Emirliği (Caucasus Emirate)	Rusya	Kuzey Kafkasya'da Şeriat hukukuna dayalı devlet kurmak.	Aralık 2013
Hint Mücahidleri (Indian Mujahideen-IM)	Hindistan	İslam hukuku ile yönetilen devlet kurmak.	Temmuz 2012
Aden İslam Ordusu (Islamic Army of Aden-IAA)	Yemen	Yemen'de İslam hukuku ile yönetilen devlet kurmak.	Mart 2001
İslami Cihad Birliği (Islamic Jihad Union-IJU)	Özbekistan	Özbek rejimini ortadan kaldırmak ve İslam hukuku ile yönetilen devlet kurmak.	Temmuz 2005
Özbekistan İslam Hareketi (Islamic Movement of Uzbekistan-IMU)	Özbekistan	Özbekistan'da Taliban benzeri İslam hukuku ile yönetilen devlet kurmak.	Kasım 2002
Jaish e Mohammed (JeM) ve küçük grubu Khuddam Ul-Islam (Kul)	Keşmir/ Hindistan	Keşmir'in bağımsızlığını sağlamak.	Mart 2001 Ekim 2005
Irak ve Şam'daki İslam Devleti (IŞID), Dawlat al-'Iraq al-Islamiyya, Irak İslam Devleti (ISI), Irak ve Suriye İslam Devleti (ISIS), ve Dawlat al Islamiya fi Irak wa al Sham (DAEŞ) olarak da bilinir.)	Suriye, Irak	Şeriat hukukuna dayalı devlet kurmak.	Haziran 2014
Jamaah Anshorut Daulah	Endonezya	DAEŞ ile irtibatı bulunmaktadır.	Temmuz 2016
Jamaat Nusrat al-Islam Wal-Muslimin (JNIM) Aşağıdaki adlarla da bilinir. Jamaat Nusrat al-Islam WalMuslimin (JNIM), Nusrat al-Islam, Nusrat al-Islam wal Muslimeen (NIM), including Ansar alDine (AAD), Macina Liberation Front (MLF), al-Murabitun, al-Qa'ida in the Maghreb and azZallaqa	Mali	Kuzey ve orta Mali'de Şeriat hukukuna uygun yönetim kurmak. El Kaide ile irtibatlıdır.	Mart 2019
Jamaat ul-Ahrar (JuA)	Pakistan	Pakistan'da İslam hukukuna dayalı devlet kurmak ve küresel cihatı Hindistan'a yaymak.	Mart 2015
Jamaat-ul Mücahid Bangladeş (JMB)	Bangladeş		Temmuz 2007

EK-7. (devam) BİRLEŞİK KRALLIK TARAFINDAN YASAKLANAN TERÖR ÖRGÜTLERİNİN LİSTESİ

Terör Örgütü	Merkezi	Hedefi	Tarih
Jamaat Ul-Furquan (JuF)	Keşmir/ Hindistan	Keşmir ile Pakistan'ın birleşmesi, Pakistan'da İslam hukukuna dayalı devlet kurmak, Hindistan ve ABD'nin ortadan kaldırılmasıdır.	Temmuz 2005
İslam Halifeliği Ordusu (Jaysh al Khalifatu Islamiya-JKI)	Suriye	Ağırlıklı olarak Çeçen savaşçılardan oluşmaktadır.	Kasım 2014
Jeemah Islamiyah (JI)		Singapur, Malezya, Endonezya ve Güney Filipinler'de birleşik bir İslam devletinin kurulmasıdır.	Kasım 2002
Aksa Askerleri (Jund al Aksa-JAA)	Suriye	Yabancı savaşçılardan oluşmaktadır. Suriye Yönetiminin yıkılmasıdır.	Ocak 2015
Halifenin Askerleri (Jund al Khalifa-Cezayir-JaK-A)	Suriye	Irak ve Suriye İslam Devleti'ne bağlıdır.	Ocak 2015
Ajnad al-sham ve Junud ar-Rahman al Muhajireen olarak da bilinen Kateeba al-Kawthar (KaK)	Suriye	Suriye'de İslam hukukuna dayalı devlet kurmak	Haziran 2014
Lashkar e Tayyaba (Lashkar e Tayyaba-LT)	Pakistan	Keşmir'in bağımsızlığını kazanması ve İslam hukukuna dayalı devlet kurmak.	Mart 2001
Tamil Eelam'ın Kurtuluş Kaplanları (Liberation Tigers of Tamil Eelam-LTTE)	Sri Lanka	Sri Lanka'nın kuzeyinde ve doğusunda ayrı bir Tamil devleti kurmak.	Mart 2001
Liwa al-Thawra	Mısır	Mısır Yönetiminin devrilmesidir.	Aralık 2017
Ansar al-Sharia İngiltere olarak da bilinen Minbar Ansar Deen.	Birleşik Krallık	Birleşik Krallık'ta terörizmi teşvik eden bir Selefiler grubudur. Libya'da katı Şeriat hukukunun uygulanmasını savunan Ansar al-Sharia grub ile irtibatlıdır.	Temmuz 2013
Doğu Endonezya Mücahidleri (Mücahid Endonezya Timur-MIT)	Endonezya	DAEŞ ile irtibatlıdır.	Temmuz 2016
Ulusal Eylem (National Action)	Birleşik Krallık	Irkçı bir Neo-Nazi grubudur. Grup; ırkçı, Yahudi aleyhtarı ve homofobiktir. İdeolojisi, Birleşik Krallık'ın bir "ırk savaşı" göreceği fikrini destekler. Demokrasiyi reddeder ve etnik azınlıklara yönelik şiddeti dolaylı olarak destekler.	Aralık 2016
Filistin İslami Cihad-Shaqaqi (Palestinian Islamic Jihad-Shaqaqi-PIJ)		Filistin'deki İsrail işgalini sonlandırmak ve İslam hukukuna dayalı devlet kurmak.	Mart 2001
Filistin Kurtuluş Halk Cephesi,Genel Komutanlık [Popular Front for the Liberation of Palestine-General Command (PFLP-GC)]	Suriye	Suriye olayında Suriye Yönetimini, Hizbullah ve İran'ı desteklemektedir.	Haziran 2014
Çağrı ve Mücadele Selefi Grubu [Salafist Group for Call and Combat (Groupe Salafiste pour la Predication et le Combat) (GSPC)]	Cezayir	Cezayir'de İslami bir devlet kurmak.	Mart 2001

EK-7. (devam) BİRLEŞİK KRALLIK TARAFINDAN YASAKLANAN TERÖR ÖRGÜTLERİNİN LİSTESİ

Terör Örgütü	Merkezi	Hedefi	Tarih
Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkeren Kürdistanı-PKK) veya (Kurdistan Worker's Party) PKK/KADEK/KONTRA-GEL 2006 yılında "Teyre Azadiye Kürdistan (TAK)" 'ı yasaklanmış, daha sonra Şubat 2020'de "Teyre Azadiye Kürdistan" (TAK) ve "Hezen Parastina Jel (HPG)" nin PKK'nın organları olduğu belirtildi.	Türkiye	Türkiye'nin güneydoğusunda bağımsız bir Kürt devleti kurmak.	Mart 2001
Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi [Revolutionary Peoples' Liberation Party - Front (DHKP-C)] Değişik Adları: "Devrimci Halk Kurtulus Partisi-Cephesi / Revolutionary People's Liberation Party-Front (DHKP-C)", "Devrimci Halk Kurtuluş Cephesi / Revolutionary People's Liberation Front (DHKC)", "Devrimci Halk Kurtuluş Partisi Revolutionary / People's Liberation Party (DHKP)", "Devrimci Halk Kurtuluş Cephesi/Silahlı Propagandası Birlikleri / Revolutionary People's Liberation Front/Armed Propaganda Units (DHKC/SPB)"	Türkiye	Türkiye'de Marksist-Leninist bir rejim kurmayı hedeflemektedir.	Mart 2001
Kaydedilmiş Tarikat veya Kurtarıcı Tarikat (Saved Sect or Saviour Sect)	Birleşik Krallık	İslami Halifelik kurmak.	Temmuz 2006
Sipah-e Sahaba Pakistan (SSP) (Aka Millat-e Islami Pakistan (MIP)	Pakistan	Pakistan'ı Şeriat hukukunun uygulandığı devlete dönüştürmektir.	Mart 2001
Sonnenkrieg Bölümü (Sonnenkrieg Division-SKD)	Birleşik Krallık	Beyazların üstünlüğünü savunur. 'National Action' grubu ile irtibatlıdır.	Şubat 2020
Tehrik Nefaz-e Shari'at Muhammadi (TNSM)	Afganistan	El Kaide ve Taliban ile irtibatlıdır.	Temmuz 2007
Tehrik-e Taliban Pakistan (TTP)		Afganistan ve Pakistan'da faaliyet göstermektedir.	Ocak 2011
Türkistan İslam Partisi (Turkestan Islamic Party-TIP) Aşağıdaki adlarla da bilinir. Doğu Türkistan İslam Partisi (East Turkestan Islamic Party-ETIP), Doğu Türkistan İslami Hareket (East Turkestan Islamic Movement-ETIM) ve Hizb al-Islami al-Turkistani (HAAT)	Pakistan'ın Federal Yönetilen Kabile Bölgesi (FATA)	Kuzeybatı Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde, Doğu Türkistan adında bağımsız bir hilafet kurmayı hedeflemektedir.	Temmuz 2016
Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (THKP-C) Aşağıdaki adlarla da bilinir. Halkların Kurtuluş Partisi / Türkiye Cephesi, THKP-C Acilciler ve Acilciler	Türkiye	Suriye'de Esad yanlısı olarak faaliyet göstermektedir.	Haziran 2014

Kuzey İrlanda ile İlişkili ve Terörizm ile Bağlantılı Yasaklı Gruplar

Continuity Army Council

Cumann na mBan

Fianna na hEireann

Irish National Liberation Army

Irish People's Liberation Organisation

Irish Republican Army

Loyalist Volunteer Force

Orange Volunteers

Red Hand Commando

Red Hand Defenders

Saor Eire

Ulster Defence Association

Ulster Freedom Fighters

Ulster Volunteer Force